

CATALOGUS
CODICUM MANUSCRIPTORUM
SANSCRITICORUM

POSTVEDICORUM

QUOTQUOT IN

BIBLIOTHECA BODLEIANA

ADSERVANTUR

AUCTORE TH. AUFRECHT.

— — — — —
P A R S I
— — — — —

OXONII:
E TYPOGRAPHEO ACADEMICO
M DCCC LIX

LECTORI S.

ARGUMENTUM codicum Sanscriticorum, quos hac priore Catalogi parte digessimus et descripsimus, e tabula subjecta apparebit

A	POESIS EPICA	pp 1-87 nos 1-144
1	Mahábhárata et Rámáyana	nos 1-41
2	Mahápurána	nos 42-130
3	Upapurána	nos 131-144
B	DOCTRINA MYSTICA (TANTRA)	pp 88-110 nos 145-174
C	CARMINA ARTIFICIOSA (KAVYA)	pp 111-134 ^a nos 175-249
1	Carmina epica	nos 175-214
2	Carmina lyrica	nos 215-249
D	COMOEDIAE (NATAKA)	pp 134 ^b -146 nos 250-313
E	CHRONICA, NARRATIONES, FABULAE	pp 147-157 nos 314-341
F	GRAMMATICA (VYAKARANA)	pp 158-178 ^a nos 342-404
1	Schola Páṇiníya	nos 342-373
2	Kátaṇṭia	nos 374-377
3	Hemachandra	nos 378-380
4	Sarasvatíprakṛiṇá	nos 381-387
5	Kramadísvara	nos 388-393
6	Vopadeva	nos 394-400
7	Padmanábhadatta	no 401
8	Grammatica philosophica	nos 402-404
G	GRAMMATICA PRACRITICA	pp 178 ^b -181 nos 405-413
H	LEXICA (KOSHÁ)	pp 182-196 nos 414-456
I	ARS METRICA (CHHANDAS)	pp 197-199 ¹ nos 457-470
K	ARS SYMPHONICA (SANGITA)	pp 199 ^b -202 nos 471-483

Altera pars libros rhetoricos, philosophicos, jurisprudentiam, medicinam, astronomiam, mathematicam tractantes, opera Buddhistica, Jámica, Maháttica, Hindustanica, Bengalica, necnon indices locupletissimos complectetur

CODICES SANSCRITICI.

A POESIS EPICA

1-13.

TREDECIM volumina forma oblonga maxima Charta Ind. Lit Devanág. Long 13½. Lat 6½. Linn. num. variat.

Inest in his codicibus *Mahábhárata*, carmen epicum Indorum amphasimum, vulgo *Vyásae* auctori tributum. In margine succinctus *Nilakanthae*, Govindae filii, ex familia Chaturdhara oriundi, commentarius, *Bhárata-bhavadípa* dictus, adscriptus est.

Cod 131 *Adiparvan* pars. Foll. 294. Commentarius incipit यं वक्त्रं मुकुरा इचंद्रियमनोनायाः etc. Nilakanthas codices¹ (varius regionibus se collegisse et lectiones optimas sclegisse, praeterea grammaticorum orientalium praecepta se secutum esse declarat) बहून् समाहृत्य विभिन्न-देशान् कोशान्विनिश्चित्य च पाठमग्रं । प्राचा गुरुणामनुसृत्य वाचमा-रभ्यते भारतभाषदीपः ॥ ६ ॥

Cod 132 Foll 280 Foll 1-137 Finis *Adiparvan* Eadem haec manu atque superiora scripta sunt Foll 138-280 *Subhápárvan* Commentarius incipit चीनांकु-रद्रुमसनेश्वरसूत्रविद्वान् etc. प्रथम्य नारायणतीर्थवर्यान्धरेक्षमिआंश्च² हमीरपुर्यान् । प्राचां गुरुणां हृदयानुरूपं कुर्वेः सभापर्वणि भावदीपं ॥

Cod 133 Foll 315 Foll 249, 250, 251 recentiore manu addita sunt Initium *Vanaparvan* Commentarius incipit यो देवो मुनिनिबयक्षुधाक्षुधावान् यक्षुष्या मुनिनिब-होऽपि नृमिमाय । etc. Hic codex et sequens anno 1737 exarati sunt

Cod. 134 Foll 337 Foll. 1-239 Finis *Vanaparvan* Librarius Indicus errore folium quod ३९० sequitur numero ४०२ notavit, nihil tamen deest Foll. 240-337 *Virátaparvan* Commentarius incipit श्रीमन्नोपालमानस्य श्रीलक्ष्मणपदानुगः । श्रीनीलकंठो भावदीपो वितन्यते । विराटपर्वप्रद्योती भावदीपो वितन्यते ॥

Cod 135. Foll 339 *Udyogaparvan* Foll 153-156. recentiore manu addita Vel sic nonnulla, quae in edit

Calc. versum 2274 sequuntur, ibi desiderantur Commentarius incipit: श्रीमन्नोपालमानस्य श्रीलक्ष्मणपदानुगः । नील-कंठो भावदीपं करोमुद्योगपर्वणि ॥ १ ॥ गोपालनारायणलक्ष्मणार्थी धीर-शर्गगाधरनीलकंठाः । चिंतामणिः सांबशिवश्च पूज्या दिशंतु सर्वे गुरवो नर्ति ने ॥ २ ॥ भारते सारमुद्योगमिति वृद्धानुशासनं etc. Cod anno 1732 exaratus est

Cod. 136 Foll. 318 *Bhishmaparvan* Commentarius incipit श्रीलक्ष्मणाय गुरवे etc. Post fol. 46 ea exciderunt. quae in edit. Calc inde a dist. 809 usque ad 829 legun- tur Bhagavadgítá inde a fol 47 ad 181 cum uberiori commentario legitur, quem Nilakanthas, Sridharas opera aliorumque usum, ratione ab antiquis tradita se scrip- sisse dicit. प्रथम्य भगवत्पादान् श्रीधरादींश्च सङ्गृह्यन् । संप्रदायानु- सारेण गीतायाख्यां समारभे ॥ Cod. anno 1734 exaratus est

Cod. 137 *Dronaparvan* Foll 271 sine commentario Codex anno 1739 exaratus est

Cod 138 Foll 242. Foll 1-157 *Karnaparvan* Com- mentarius incipit नरनारायणौ नत्वा प्राचीनाचार्यवर्त्मना । कर्ण- पर्वार्थविद्योती भावदीपो वितन्यते ॥ Fol. 38 recenti manu addi- tum est Codex anno 1748 scriptus est. Foll 158-203 *Salyaparvan* Scholia perrara in marginibus adscripta sunt Foll 204-222 *Sauptikaparvan* sine commentario Foll 223-242 *Stríparvan* sine commentario. Haec pars anno 1782 a Suvarnatripáthim quodam, Bhadrupurae de- gente, exarata est

Cod. 139 Foll 311. *Śántiparvan* et *Anusásanaparvan* in codicibus nostris in quatuor partes distribuuntur Foll 1-232 *Śántiparvan* *Ráyadharmā*. Commentarius incipit: श्रीमन्नोपालमानस्य श्रीलक्ष्मणपदानुगः । श्रीनीलकंठो भावदीपो वितन्यते शांतिपर्वणि ॥ १ ॥ Codex anno 1736 exaratus est Post folium 139 folia 12 desunt, ea continentia quae inde a disticho 2687 usque ad 2926 in edit. Calc leguntur Foll. 233-311 *Apaddharma* Commentarius incipit गोपालनारायणलक्ष्मणार्थधैरिशर्गगाधरनीलकंठाः । Etiam haec pars anno 1736 scripta est

Cod 140, 141 *Mokshadharmā* Commentarius in- cipit तस्मिन्मुकुनेन्द्रोत्तेजनाभां etc. Cod 140. foll 258 con- tinet, Cod. 141. folia 263. Prior atque folia 1-38 alterius

¹ Vix enim de lexis cogitandum est ² Alibi धैरेश legitur

eodem fere anno atque codex 139 exarata, reliqua vero aetatis multo recentioris sunt.

Cod. 142. Foll. 349. *Anuśāsankaparvan* sive *Dāna-dharma*. Commentarius incipit: यज्ञोक्तिस्तनः परं महदहो निर्माय ह्येषां तन्नामानि प्रविभज्य च व्यवहरन्तेर्गुहायां गतं ॥ Codex sub finem superioris seculi exaratus videtur.

Cod. 143. Foll. 235. Minores Bhāratae libri in uno volumine colligati. Foll. 1-9. *Viṣṇukaparvan*. Commentarius incipit: एवं तत्तद्व्या शोको न कर्तव्य इत्युक्तं. Foll. 10-53. *Gadāparvan*, sine commentario. Haec pars anno 1783 a Ghaṇaśyāma Tripāthin, Bhādrapurāe degente, exarata est. Foll. 54-179. *Aśvamedhikaparvan*. Commentarius incipit: श्रीमहोपासमानस्य प्राचीनाचार्यवर्त्मना। आच-नेधिकभाषायाः श्रीकृष्णेन प्रकाशयते ॥ In fine vero scholiasta Nīlakaṇṭha appellatur, Kṛiṣṇam igitur aliud ejus nomen fuisse suspicor. Anno 1738 haec exarata sunt. Foll. 180-190. *Mauśalaparvan*. Commentarius incipit: एवं अग्नि-पर्वणि कृत्स्नानां धर्मैकाननोक्षाणां मध्ये etc. Foll. 191-223. *Aśramavāśikaparvan*. Commentarius incipit: श्रीनाराय-णलक्ष्मी etc. Hic liber et praecedens anno 1747 exarati sunt. Foll. 224-228. *Mahāprasthānikaparvan*. Commentarius incipit: कृतकृत्यानां दुःखदुःखग्रस्तानां महाप्रस्थानादिना उपायेन etc. Anno 1737 exar. Foll. 229-235. *Svargā-rohanikaparvan*. Commentarius incipit: पूर्वस्मिन्पर्वणि धर्मस्य फलभूतास्वागानुज्ञास्यादयो etc. (WILSON 131-143.)

14, 15.

Vol. I. foll. 309. Vol. II. foll. 311. continet. Long. 16. Lat. 6½. Lit. Devan. Charta Ind. Linn num variat

I. Mahābhāratae liber, *Udyogaparvan* appellatus, cum commentario *Nārāyaṇae* (Sarvajña), Bhāratārthaprakāśa appellato. In marginibus foliorum trium priorum aliae glossae adscriptae sunt. Priores ita incipiunt: नारायणस्य विशदाः सर्वज्ञस्यात् भारतव्याख्याः। आकलयन्तु मनो भारतव्यासार्थ-सर्वज्ञः ॥ गुह्यपदशस्त्रमुपाठव्याख्यामुत्तारतः। भारतार्थप्रकाशोऽयमु-जेलिप्रिक्तयते ॥ Etiam in reliquis partibus टीकांतरं una cum scholus Nārāyaṇae reperitur. Codicem vix ante initium hujus seculi exaratum puto.

II. *Bhīṣmaparvan*, cum scholus *Arjunamūṣrae*. Commentarius Bhāratārthadīpikā appellatus incipit: श्रीकृष्ण-चरणी नत्वा कृष्णद्वैपायनं ततः। संतोषाय ततः श्रीमद्वर्षे व्याख्यायते नवा ॥ Inde a folio 34 usque ad folium 151 Bhagavadgītā cum commentario Sṛidharasvāminis legitur Commentator his versibus praefatur:

शेषाशेषमुत्तमव्याख्याचार्यं लेखयन्तः।
दधानमनुतं वंदे परमानंदमाधवं ॥१॥

श्रीमाधवं प्रकथ्योमाधवं विवेकानादरात्।

तद्वक्तियंतिः कुर्वे गीताव्याख्यां बुधोधिनीं ॥२॥

भाष्यकारमतं सत्यं तद्व्याख्यामृत्तिरस्य। (I. तद्व्याख्यातुं°)

यथानति तनालोक्तं गीताव्याख्यां सनारथे ॥३॥

गीता व्याख्यायते यस्याः पाठनामप्रयोजनः।

तेयं बुधोधिनीटीका सदा ज्ञेया नवीनिनिः ॥४॥

De codicis aetate non liquet, equidem ad initium seculi superioris retulerim. (MILL 131, 132.)

16-18.

Vol. I. Foll. 238. Vol. II. Foll. 236. Vol. III. Foll. 216. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 15. Lat. 7. Linn. num. 12 sive 13.

Insunt postremi Mahābhāratae libri et Harivaṇṣa, cum commentario Nīlakaṇṭhae.

Vol. I. Foll. 1-14 *Mauśalaparvan*. Foll. 15-20 *Mahāprasthānikaparvan*. Foll. 21-34 *Svargārohanaparvan* Fol. 35 ad finem initium *Harivaṇṣae*. Commentarius incipit: यं वक्त्रं मुकुटा इषेद्विद्यमनोमायाः etc. Post folium 186 undecim folia desunt, in quibus ea inerant, quae in ed Calc inde a disticho 3575 usque 3874 leguntur. Post folium 200 folia 23 deficiunt disticha editionis Calc 4257-4938 continentia. Denique etiam post fol. 217 folia tria desunt, quae distt. 5470-5535 continuerant

Vol. II eam *Harivaṇṣae* partem continet, quae in editione Calcuttensi inde a disticho 6186 usque ad 11729 leguntur.

Vol. III. Finis *Harivaṇṣae*. Codices tres sub finem seculi superioris exarati videntur. (WALKER 218-220.)

19, 20.

Vol. I. Foll. 340. Vol. II. Foll. 351. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 14. Lat. 6. Linn. numerus variat.

Inest *Harivaṇṣas*, carmen epicum, et ipsum Vyāsae vulgo tributum, et pro appendice Mahābhāratae additum, cum commentario Nīlakaṇṭhae.

Vol. I. Fol. 84-109. paullo recentiore manu addita sunt. Quare in folio 109 nonnulla leguntur, quae in folio 110 repetuntur. Finitur hoc volumen disticho 8300 editionis Calc

Vol. II Reliqua *Harivaṇṣae* pars.

Editio Mahābhāratae una cum *Harivaṇṣa* Calcuttae intra annos 1834-1839 prodiit, praeterea sexcenta episodica ejusdem publici juris facta sunt. (WILSON 144, 145.)

21.

Lit. Devan. Charta Europaea. Foll. 41. Long. 10. Lat. 7½. Linn. plerumque 18.

Inest in hoc codice Mahābhāratae narratio *Śakuntalopākhyānam* dicta, qua amores Śakuntalae et Dushyantae regis, et Bharatarum familiae origo celebrantur. Quod carmen quum per se pulcherrimum, tum ea re clarissimum est, quod Kālidāsa poeta inde materiam fabulae Abhijnāna-Śākuntalam appellatae desumsit. Exstat in editione Calcuttensi, Ādiparvan 2799-3125. Incipit: त्वत्: सुतमिदं ब्रह्मदेवदानवरक्षसां.

Manuscriptum quum manu valde recenti neque accurate exaratum sit, ad restituendum Mahābhāratae textum levissimae est auctoritatis. Pauca tamen digna sunt quae notentur. V. 2807 (ed. Calc.) स्वर्धनेनिरता वशी. V. 2850. षड्दशवर्षिणस्तलं (तलं erratum est). V. 2863. बालसिल्वे: hic et infra. V. 2911. संभूता pro संमता. V. 3100^a. त्वामृतेऽपि हि दुष्यंत शैलराजावतंसकां. V. 3102. येन जातः.

Folium, quod quantum sequitur, superfluum est, utpote partem eorum, quae in folio 7 (६) continentur, repetens (MILL 78)

22.

Charta Ind Lit. Devanāg. Foll. 559. Long. 6. Lat. 3½. Linn. num. 6

In hoc volumine, anno ut videtur 1817 nitide exarato, et XII picturis ornato, varia opuscula insunt. Quae omnia in usum sectae ejus Vishnuiticae, quae Rāmam et Krishṇam principes deos colit, collecta videntur. Fol. 1-149. *Bhagavadgītā*, Krishṇae et Arjunae de rebus divinis colloquium, continent. Praecedunt et index (anukramanikā), et preces et meditatio (dhyāna) eadem, quae in editione Calcuttensi praemissae, indeque in Lasseni editione (pp. 290, 291) repetitae sunt. Pictura I. Krishṇam cum Arjuna in curru sedentem et concham infantem repraesentat. In pict. II. Arjunas multigenam Krishṇae formam admirans conspicitur. (MILL 112^a.)

23.

Charta Ind. Lit. Devanāg. Foll. 231 Long. 6. Lat. 3½. Linn. num. 6

Plura Mahābhāratae episodica in hoc volumine continentur. Manuscriptum paucos annos serius quam praecedens et minus accurate exaratum est. Picturae VI manum artis plane rudem produunt; ceterum imitatione earum, quae in codice superiore exstant, factae videntur.

Foll. 1-129 *Bhagavadgītā*, praemisso eodem proemio atque in codice praecedente. Etiam picturae I. II idem repraesentant. (MILL 111^a)

24.

Foll. 126. Charta Europ. Long. 11½. Lat. 9. Linn. num. 21.

Hic codex non ante annum 1820 exaratus *Śankarae Gītābhāṣyam*, commentarium ad *Bhagavadgītā*, continet. Incipit: नारायणः परोऽप्यक्षा(त्)दंष्ट्रमप्यक्षसंभवः। चंडस्यांतस्मिन्ने लोकाः सप्तद्वीपा च मेदिनी ॥१॥ स भगवान् मुहूर्तं जगत्स्य च स्थितिं चिकीर्षुर्नैरीष्यादीनग्रे मुक्ता प्रजापतीन् प्रवृत्तिलक्षणं धर्मं ग्राहयामास etc. Plures jam ante Śankaram Gītāe commentarios exstitisse ex his verbis elucet: तं धर्मं भगवता यद्योपदिष्टं भगवान्देव्यासः सर्वज्ञो गीताख्यैः सप्तभिः श्लोकज्ञैरुपनिषत्वं (700 disticha in ed. Bonnensi insunt). तदिदं गीताशास्त्रं समस्तवेदार्थसंग्रहभूतं दुर्विज्ञेयार्थं तदर्थविःकरणायांनेकैर्विपुतपद - पदार्थवाक्यार्थव्यायमपि चतुर्दशविहङ्गानेकार्थत्वे न लौकिकैर्गुणमात्रमुपलभ्याहं चिचेकतोऽर्थनिर्धारणार्थं संक्षेपतः विवरणं करिष्यामि। Commentarius inde a dist. 11 lectionis secundae incipit.

Codex noster ex bono quidem archetypo descriptus est, attamen manu parum nitida. (WILSON 255)

25.

Foll. 103 Charta Ind Long 11. Lat. 7. Linn. num. variat

Inest commentarius *Bhagavadgītāe*, in fine libri *Subodhanī* appellatus, ab auctore anonymo scriptus. Incipit. हर्कं यच्चनययनेकतनुभूतस्यादमसं निचोभिन्नाकारगुणानि कैश्चिदपि वा नोत्र न सिक्कं जलैः। कालेनापि न जीयते हुतभुजा नो दद्यते क्रियते नास्तिस्तत्कलस्य पीनमसकृत् ब्रह्माभिर्धं पीनहि ॥१॥ Explicatio a versu धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे incipit. Textus additus est

Codex anno 1798 exaratus est. (WALKER 167)

26.

Foll. 190-216. hujus voluminis hymnum *Bhīshmastavarāja* appellatum, i.e. preces, quibus Bhīshmas Krishṇam celebrat, continent. Hic hymnus in edit. Calc. lib. XII inde a dist. 1588 usque ad dist. 1696 legitur. In fine complura adduntur, omnino enim dist. 126 numerantur. Ultimum distichon hocce: स्ववराज्ञो समामोऽयं विष्णुरमुतकर्मणः। गंगीयेन पुरा गीतो महापातकनाशनः॥ In pictura IV Krishṇas Bhīshmae, qui sagittis obrutus videtur, preces audiens, praeterea princeps quidam telu jaciens conspicitur. (MILL 112^c)

27.

Foll. 162-183^b. eadem continent (MILL 111^c)

28.

Hujus voluminis foll. 151-188. *Vishnusahasranāma-kathanam*, enumerationem mille Vishnuis nominum, particulam *Ānuśāsanikaparvanis*, quae in editione Calc. inde a dist. 6936 usque ad dist. 7078 legitur, continent. Praemissa sunt haec: यस्य स्मरणमात्रेण जन्मसंसारबंधनात् विमुच्यते नमस्तस्मै विष्णवे प्रभविष्णवे ॥१॥ नमः समस्तभूतानामादिभूताय भूभूते । अनेकरूपरूपाय विष्णवे प्रभविष्णवे ॥२॥ Post dist. 17 haec inseruntur: श्रीवेदव्यास उवाच ॥ ओं । अस्य श्रीविष्णोर्द्वि-
व्यसहस्रनामस्तोत्रनालार्मत्तस्य श्रीभगवान्वेदव्यास ऋषिरनुहुप् संदः । श्रीकृष्णः परमात्मा देवता । आत्मयोनिः स्वयंजातः (7055) इति वीजं । देवकीनंदनः सहा (ibid.) इति शक्तिः । उग्रवः क्षोभणो देवः (6990) इति परमो मंत्रः । शंखभृदंकी चक्री (7056) इति कीलकं । द्विसहस्रं नामगः नाम (7011) इति कवचं । शंखधन्वा गदाधरः (7056) इत्यस्त्रं । etc. quae cum iis, quae et Bhagavadgītāe et aliis libris praemittuntur, consentiunt, et maximam partem ad mysticam legendo praemittendam meditationem pertinent In fine laudes Vishnuis sequuntur, ita incipientes पश्यत विशालाक्ष पश्यताम सुरोत्तम । भक्तानामनु-
रक्तानां दाता भव जनार्दन ॥ quae sollemni carminis ipsius praeconio terminantur Pictura III. Vishnum a Lakshmi adoratum super Śesha serpente requiescentem ex ejusque umbilico Brahmanem provientem repraesentat (MILL 112^b)

29.

Hujus voluminis folia 130-161 eadem continent (MILL 111^b)

30.

Folia 52-96 *Vishnusahasranāma*, Vishnuis mille nomina, qualia in Mahābhārata leguntur, cum commentario *Sankarāchāryae* attributo Incipit

सविदानंदरूपाय कृष्णायार्तिहकारिणे ।

नमो वेदांतवेद्याय गुरवे बुद्धिसाक्षिणे ॥१॥

सहस्रमूर्तेः पुरुषोत्तमस्य सहस्रनेत्राननपादबाहोः ।

सहस्रनामस्तवनं प्रशस्तं निरुच्यते जन्मजरादिशान्ति ॥४॥

Auctor non modo singula verba accurate explicat, sed etiam locis e libris sacris, imprimis Vishnupurāna, desumptis, illustrat

Libellus anno 1782 a Bhūdeva exaratus est (WALKER 179^b)

31.

Lit Devan. Charta Ind. Foll 220. Long. 10 Lat 6 Linn. usque ad fol 151 13, postea 12

Āgamedhikaparvan, Jaimini auctori tributum, quo libro equi sacrificium a Yudhishthira factum sexaginta octo capitibus describitur. Incipit: जनमेजय उवाच ॥ कथं युधिष्ठिरः प्रीतो नम पूर्वपितामहः । हयमेधं क्रतुवरं चक्रे चंपुसमन्वितः ॥ जैमिनिरुवाच ॥ शृणु राजन् प्रवक्ष्यामि धर्मराजस्य चेदितं । दिवं पितामहे याते धर्मेपुत्रोऽतिदुःखितः ॥ यदुद्धया च संग्रामं व्यासं पश्यत् सादरं । केनोपायेन मे ब्रह्मन् गोत्रवध्याकृतं भयं ॥ ध्रुवं विनाशमाप्नोति तन्मे ब्रूहि तपोधन् । Narratio a quarto decimo Mahābhāratae libro omnibus rebus differt, quae enim ibi obiter tractantur, hic summas partes agunt. Totum vero trifariam dispertiri potest 1. Quomodo equus sacer a Bhīmasena, Vrishaketu, Meghavarna vi et armis Yauvanāśvae regi creptus sit 2. De eodem equo cum Anuśālva (Daityarāja) certamen. 3. Equus quum terras peragrandi causa emissus esset, cum variis regibus, qui illum retinere volunt, Arjunac et comitum pugnae. Praeterea duo episodica majora inserta sunt 1 De Kusa et Lava, Rāmae filius, c 25-37 2. Narratio de Chandrahāsa, Keralorum regis filio, c 51-59

Codex anno 1791 nitide et satis accurate exaratus est (WALKER 202)

32.

Lit Devan Charta Ind Foll 153 Long 13 Lat 5 Linn. 10.

Idem liber Hic codex capita 67 tantum continet A medio enim capite 65 usque ad finem capitis 66 alter ab altero discrepat De codice Berolinensi vide Weber Catal p 111 de versione Canarensi Wilson Mack C II p 2

Codex anno 1809 exaratus est (WILSON 106)

33.

Foll 222-233. preces *Vaishnavi anusmr̥iti* (recordatio Vishnuitica) appellatas continent Eae preces ad obtinendam beatitudinem a morituris repetendae sunt Iis quae in fine subscripta sunt (इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्वणि शतसहस्रं संहितायां विष्णुधर्मोत्तरे अनुस्मृतिः समाप्ता), e Mahābhārata libellum desumptum esse declaratur, equidem locum frustra quaesivi Colloqui personae sunt Satānīka, Saunaka—Nārada, Bhagavān Precum formula a Vishnue cum Nārada communicata ita incipit ओं नमो भगवते वसुदेवाय ॥ अनंतं शाश्वतं देवमच्यक्रं पुरुषोत्तमं । प्रपद्ये प्रांजलिर्विष्णुमच्युतं परमेश्वरं ॥ Pictura V. principes duos, alterum demissis oculis in solio sedentem, laeva manu sertum, quod temporibus nostris rosarium vocatur, tenentem, alterum coiam hoc manibus junctis adorantem repraesentat (MILL 112^d)

34.

Foll. 184-199 eadem continent (MILL 111^d.)

35.

Foll. 235-269 *Gagendramokshanam* (elephantum principis liberationem) narrationem, si quidem libello ipsi credendum sit, e Mahābhārata (Śāntiparvan) desumptam continent. Argumentum eamini hīc Gandharva quidam a Devala vate irato in elephantum transformatus, in Meruis montis lacu quodam, cum bibendi causa accessisset, a balaena, quae et ipsa Gandharva fuerat, captus est. Certamen quum per mille annos divinos continuatum esset, tandem elephante viribus exhaustis, hymno Krishnam celebrat, ab eoque liberatur et pristinae formae una cum amico recuperat. Fabulam ob hymnum referri certum est. Sectae Vishnuiticae superstitiones in carmine plures discernuntur. Cf. haec वेदे रामायणे चैव पुराणे भारते तथा । आदौ मध्ये तथा चांते हरिः सर्वत्र गीयते ॥१५७॥ एकोऽपि कृष्णस्य सकृत्प्रणामो दशाश्वमेधावभूतेन तुल्यः । दशाश्वमेधी पुनरेति जस्य कृष्णप्रणामी न पुनर्भवाय ॥१५८॥ Ultimo versu memorantur quinque opuscula priora, quae hoc codice continentur गीता सहस्रनामैव स्ववराजो अनुस्मृतिः । गजेंद्रमोक्षाय चैव पञ्च रत्नानि भारते ॥१६१॥ (Cf. etiam dist 129. Ceterum huius libelli lectio ad avertenda malorum somniorum omnia (दुःस्वप्ननाशन) commendatur.

Pictura VI elephantum cum balaena in lacu contententem et ab altera parte Krishnam cum Garuda adstantem repraesentat (MILL 112^c.)

36.

Foll. 200-229 eadem et narrationem et picturam continent (MILL 111^c.)

37.

Foll. 36-44. *Bālabhāratae* (Mahābhāratae compendii), *Amarachandiae* auctori tributi, fragmentum. Insunt primi libri capitis tertii disti 1-105. Dushyantae et Sakuntalae, Bharatae et sequentium regum usque ad Kurum historiam continentia. Metro Primitāksarā auctor usus est. Incipit libellus सुकृतस्य स्वप्नमिव तारतीव्रतद्वतधारमाश्रयत कृष्णयोगिनं । यदि यो दिवानिशपरामबोध्यत भवमदंतरारिभयभंगुरं मनः ॥१॥ नृपसिंहसंहतिषु संगरक्रियायिमुखीषु विश्रम्भितलासकौतुकी । स कदा चिदाचित्तशरासरो वनं मृगराजराजि-मृगयेच्छया ययौ ॥२॥

Haec pars in Galani versione p. 47 sqq. legitur. (WALKER 201^b.)

38.

Huius voluminis folia 31-103 libellum *Pārtha Itihāsasamuchchaya* (narrationum collectio cum Panduidis connexa) continent. Insunt 32 Mahābhāratae episodica, quibus morum et religionis Indicae praecepta inculcantur. Pueris haud dubie libellus destinatus fuit, non modo enim narrationes admodum decurtatae, Mahābhāratae verba et quae colloquuntur personae saepe mutatae, sed etiam versus ex aliis illius libri partibus inserti sunt. Primo capiti index parum accuratus praemisus est, quare singula perillustrare quam illum sequi malui.

1 Syenapādākyānam 2 Gautamyākyānam M. XIII, 15 3 Mudgalopākyānam M. III, 15407 4 Sivicharitan. M. III, 10557 5 Gangāmāhātmyam M. XIII, 1776 6 Saktuprasthīyam M. XIV, 2711 7 Sudarsanopākyānam M. XIII, 84 8 Svāiganarakakūtanam M. XIII, 1632 9 Kapotākyānam M. XII, 5459 10 Durgatitaranam (Cf. M. XIII, 2035) 11 Saptarshisamvādas M. XIII, 4413 12 Lobhākyānam M. XII, 5877 13 Jājalyākyānam M. XII, 9277 14 Kundadhārākyānam M. XII, 9755 15 Mankigītā M. XII, 6586 16 Bodhyagītā M. XII, 6640 17 Indrakāsyapasamvādas M. XII, 6690 18 Pituh putrena samvādas M. XII, 6522 19 Sukānūsāsānam M. XII, 12044 20 Annapradānam M. XIII, 3200 21 Mānsabhakshanishedhas M. XIII, 5600 22 Bhūmīdānaprasansā M. XIII, 3103 23 Tilapradānam M. XIII, 3395 24 Nrigākyānam M. XIII, 3452 25 Chyavanaghushasamvādas M. XIII, 2651 26 Mānasatīrthavarnanam M. XIII, 5349 27 Abatvā brahma-hatyā Vidhisrigālavānarasamvādas M. XIII, 405 28 Naghushākyānam M. III, 17326 29 Godānasya māhātmyam M. XIII, 3485 30 Bahulavyāghrasamvādas 31 Suvratopākyānam 32 Puṇḍarikānāradasamvādas. Appendicis instar caput Sansārakūpavarnanam appellatum additur.

Haec voluminis pars anno 1774 a Bhūdeva curata est (WALKER 132^c.)

38*-41.

Voll. III Lit. Dev. Chaita Ind. Long. 16 Lat. 5. Linn. vol. I 10 voll. II et III 11.

Inest in his codicibus *Rāmāyana*, carmen epicum *Vālmīki* vati tributum, Rāmae res gestas et fata continens.

Vol. I foll. 194 foll. 1-67. Bālakānda capp. 77 foll. 68-194 Ayodhyākānda capp. 118.

Vol. II foll. 175 foll. 1-54 Aranyakānda capp. 75 foll. 55-110 Kishkindhyākānda capp. 67. foll. 110-175 Sundarakānda capp. 68.

Vol III. foll. 210 Foll. 1-126. Yuddhakāṇḍa capp. 131. foll. 127-210. Uttarakāṇḍa capp 124.

Codices nostri, anno 1835 (सप्तवाणादिभूषाके) nitide exarati, recensionem antiquiorem, quam Commentatorum Schlegel appellavit, continent, ita tamen ut multi versus insitici reperiuntur lectionumque sit magna varietas Speciminis causa, collatione cum Schlegeli editione facta, eas excerpti, quae in libri primi capitibus LI-LXII reperiuntur

CAP. LI

Dist 5^a अपि रामे महातेजा Dist 8. omittitur. Post dist. 9 hoc inseritur. अपि ज्ञातेन मनसा गुरुमे कुशिकात्मज । इहागतेन रामेण पूजितेनाभिवादितः ॥९॥ 16^b यथावलं यथातत्त्वं तथे निगदिनं शृणु ॥ Versus 20^b et dist 21 desunt Post dist 24. ब्रह्मविगणसंकीर्णं देवविगणसेवितं । 26^b °जितदौर्बेर्जि° 27^a जपहोम° 28^b महावलः ॥

CAP. LII

1^b विनयाद्वीरो 4^b तपोगिनहोतृशिष्येण कुशल पर्यपृच्छत ॥४॥ विश्वामित्रा महातेजा वनस्यतिगण्ये तदा । सर्वत्र etc. 10^a राजा वशिष्ठं 11^a. कृत्वा तौ 14^a मया कृतां 20^b आनुहाव ततः प्रीतः 21 शृणु चापि. 22^b. संविधत्स्व मे

CAP. LIII

1^b यस्येक्षितं यथा 2^a. इक्ष्मण्यस्तथा 1b. वरासवान् 3 उष्णान्यस्योदनम्यात्र राशयस्सर्वत्रोपमाः । मृष्टान्यन्नानि मृषांश्च. 5^a दृष्टं 6^a दृष्टः पुष्टस्तथाभवत् । ज्ञातःपुरवरो राजा सन्नाद्यनपुरो-हितः ॥६॥ सामान्यो मंत्रिसहितस्सभृतः पूजितस्तदा । 9^a रत्नहारी 13^a. यस्या हव्यं 17^a. हेरयकण्ठ° 18^b किंकिणीकटिभूषितान् 25^a अतोमूलाः

CAP. LIV

1^a वसिष्ठोऽपि 1^b शयला राम 2^b रुदंती शोककविता. 5^a. निश्चित्य च 5^b परमोजसं 6^a. निर्णय 7^a रुदंती 7^b स्थित्वा रुदंती मेघनिखना ॥ 8^b नयते 10^b बलान्मनो 11^a न हि तुल्यं बलं मयं राजा त्वद्य विशेषतः । 12^b हस्तिध्वज° 16^a °जस्वं ब्रह्म° 17^a वंसिष्ठन्तु Post 17^b तस्य तद्वचनं श्रुत्वा मुरभिस्त्रासृजस्तदा ।

CAP. LV

2^a तस्या हुंकारतो जाताः 2^b ऊर्जतश्चाय 7^a °पादाता. 15^b प्रणिपत्य महादेयं विश्वामित्रो ब्रवीदिनं ॥ 17^a महर्षियु । 18^b वाक्पमुक्ता गतस्तदा ॥ 20^a. विवर्धमानो दर्पेण 20^b हतं मेने तदा राम 22^b शततो दिशः ॥ 23^a ये चैव मृ° 27^a यदि नाशि°

CAP. LVI

3^a. तद्विदर्शय 5^a °ग्नेयमुच्यते 6^b. रषीकं 7^b जृम्भण दानवं चैव 8^a शोचयं दारण. 9^a पिनामस्त्रं 11^a कंकालं मुशलं

तथा. 11^b. विद्याधरं. 19^b. विष्णु इव का° 21^b. जमोघं ते बलं छेदं लो° 22^b विश्वामित्रो विनिर्जातो.

CAP. LVII.

1^a ततस्संजग° Post 2^a. तताप परमं घोरं विश्वामित्रो महा-तपाः ॥ 3^b मधुस्यंदो 4^a ब्रह्मलोकात्पितामहः । 5^b त्वां हि 6^b त्रिविष्टपं 12^b अशक्नि° Post 13^b वसिष्ठा दीर्घतपस्तपो यत्र हि तेपिरे ॥१४॥ 14^a त्रिशंकुस्तमहा° 16^a अन्नवीस महात्मानः 16^b शरण्याञ्छरणं गतः ॥१५॥ 20^b. कांचन.

CAP. LVIII

1^a ततस्त्रिशंकोर्वचन श्रुत्वा क्रो° 2^a दुर्मधो गु° 4^b कथं चन ॥ Post 5^b अवमानं कथं कर्तुं तस्य शस्यामहे वयं । 8^a रोषाभिर्-हितं । 10^b चितामाल्यांगराजश्च 11^b पीरा येऽस्यानुगामिनः । 12^b दद्यमानं 18^a सौम्यदर्शिन 22^b देवेनाक्र° Pro dist 23 तस्य मे परमार्त्तस्य देवोपहतकर्मेणः ॥२४॥ 24^a नान्यां गतिं गमिष्यामि.

CAP. LIX.

3^a. पुण्यकर्मणा 5^b कौशिकमागम्यं शरव्यं शरणागतः । Post 7^b. सशियान्मुहुदश्चैव सविंजः सुवहुश्रुतान् । 8^a यदस्यो वचनं ब्रूया° 10^b जघुश्च वचनं 12^a वासिष्ठं यच्छुत सर्वं. 12^b यथाह वचनं सर्वं. 16^a तेषां तद्वचनं श्रुत्वा सर्वेषां. 21^a प्राणा-तिपात° 22^a °मित्रो महातपाः । 22^b. विरराम महातेजा क्षु-मि-मध्वे महामुनिः ॥

CAP. LX

1^a °हतान् ज्ञात्वा Post 2^b खेनानेन शरीरेण देवलोकजि-गीयया । Dist 4 विश्वामित्रवचः श्रुत्वा सर्व एव महर्षयः ॥४॥ जघुस्समेताः सहसा धर्मज्ञा धर्मसंहितं । 6^a रोपतः 6^b तस्मात्प्र-वर्ततां यज्ञः सशरीरो यथा दिदि । गच्छेदि° Pro versu 8^a ततः प्रवर्त्यतां यज्ञः सर्वे समधि-हित । एवमुक्त्वा महर्षीयः संजहुस्ताः क्रिया-स्तदा ॥६॥ 8^b क्रतोः । 11^a नाभ्यगमस्तदा तत्र 12^b et 13^a desunt 13^b. दुष्प्राप्यं 20^b 21^a. क्षुपिमध्ये स तेजस्वी प्रजाप-तिरियापरः ॥ सृजन्दक्षिणमार्गस्यान्ध्रपीनपरान्पुनः । 21^b. नद्यत्र-वंशमपरम° Post 21^b दक्षिणां दिशमास्थाय क्षुपिमध्ये महायज्ञाः । मृष्टा नद्यत्रवशं च क्रोधेन कलुषीकृतः ॥२२॥ 24^a °परिक्षितः । 24^b नाहंत्येव तपोधन । 28^a परिष्पंति. 31^b अनुपास्यति Post 32^b कृतार्थं कीर्त्तिमंतं च स्वर्गलोकगतं यथा । 32^b. वाट-मित्येव

CAP. LXI

3^a पश्चिमायां विशाया - पुष्करेषु महात्मन । 3^b मुखं तद्वि. 7^a पशुरभ्यादृतो 9^a श्रुत्वा राजा पुरुषर्षभ । Dist 12 तमुवाच महातेजाः प्रशाम्याभिप्रसाद्य च । ब्रह्मर्षितपसा दीप्तं राजर्षिरमित-प्रभः ॥१२॥ Ante 13^a मृष्टा सर्वत्र कुशलमृषीकं तमिदं वचः । 16^a क्षुचीकस्य वचः. Post 17^b तस्मात्कनीयसं पुत्रं न दास्ये तव पार्थिव ॥१६॥ 18^b तस्मादृष्ट्ये. 19^b शुनःशेषः itidemque alibi. 20^b विक्रयं मध्यमं Post dist 20 अथ राजा महाबाहो

वाक्यान्ते ब्रह्मवादिनः । हिरण्यस्य सुवर्णस्य कोटिभी रत्नराशिभिः ॥२१॥
21^a शुनःशेषं नरेन्द्रः । Pro dist. 22 जवरीयस्तु राजर्षी रप-
मारोष सत्वरः । शुनःशेषं महातेजा जगामाशु महायशः ॥२४॥

●CAP. LXII

Dist. 1. शुनःशेषं नरेन्द्रं गृहीत्वा तु महायशः । अथमपुष्करे
राजा म° 2^a. तस्य विष्णुमहात्म्यं शुनःशेषो महायशः । 3^a
परमातुलमातुरः । 8^b. सात्व° 13^a. मुनेस्तद्वचनं 14^a अन्यसुतं
14^b अमांसमिव 17^a अमांसभोजिनः 17^b पूर्णं 19^b वैष्णवं
रूप° 22^b. निर्वर्तयस्व राजेंद्र दीक्षां च समुपाहर ॥ 25^a वाग्भि-
रभिर° 25^b मुनिपुंगवः । 26^a ततः प्रीतः 27^a यज्ञस्य च
समाप्तवान् । Dist. 28 भूयस्तेपे महातपाः । पुष्करेपु नरेन्द्र दश
वर्षंशतानि च ॥

Libri duo priores et 63 capita libri tertii anno 1806
a Carey et Marshman quatuor voluminibus editi sunt
Ea editio satis rara nuper in librariam nostram per-
venit Duo libri a Schlegel publici juris facti sunt
Denique Gorresio recensionem Gaudanam Parisius una
cum versione Italica edidit (MILL 139-141)

42.

Lit Devan Charta Ind Foll 512 Long 13 Lat 5
Linn variant

Agnipurānam, ab Agni deo cum Vasishtha, denique
a Sūta cum anachoretis communicatum Incipit

लक्ष्मीं सरस्वती गौरी गणेशं स्कन्दमीश्वरं ।
ब्राह्मणं ब्रह्मिन्दादीन् वासुदेवं नमाम्यहं ॥
नैमिषहरिमासीना (। नैमिषारण्य आ°) ऋषयः शोनाकादयः ।
तीर्थायात्राप्रसंगेन स्वागतं मृतमनुवर्त्तन् ॥ ऋषय ऊचुः ॥
मृतं त्वं पूजितो स्माभिः सारात्सारं वदस्व नः ।
येन विज्ञातमात्रेण सर्वज्ञत्वं प्रजायते ॥

De argumento hujus Purānāe vide Wilson in J A S
B I, 81 et in Vishnupurānāe praef p xxxvi In codice
nostro quum neque capita numerata, neque versus se-
parati sint, plura dicere vanum esset, pauca si indi-
cavero lecturis acceptum fore puto Post Vishnus
ἐπιφανείων descriptionem (cap 1-4), septem capitibus,
quae singulorum Rāmāyanāe librorum nomina gerunt,
ejus carminis epitoma datur Sequitur Harivansae (c 12,
13) et Mahābhāratae (c 14-16) epitome Quae capita
de initiatione (dikshā, fol 128^a-147^b) agunt, his verbis
incipiunt वक्ष्यामि भोगमोक्षायै दीक्षां पापक्षयंकरि । मलमायादि-
पाशानां विधेयः क्रियते यया ॥ ज्ञानं च जन्यते शिष्ये सा दीक्षा
भुक्तिमुक्तिदा । fol 181^b माहात्म्यं सर्वतीर्थानां । fol 186^a गया-
माहात्म्यं । fol 203^a ज्योतिःशास्त्रं fol 210^a-237^b गुडज-
यातयैः । Quam seri originis liber sit, vel ex his verbis,
quavis depravatis, dignoscitur Fol 232^b नानामंत्रान्

प्रवक्ष्यामि योऽन्यासपुरस्सरः । व्यासःस्त्रिधातु बोटा स्युः शास्त्रज्ञांभव-
यामला । De formulis mysticis agitur quae a sctis
Sāktika, Sivaitika, Tāntrika adhibentur fol 238^b मन्त्र-
तराणि fol 239^b-309^a धर्मशास्त्रं fol 314^b-351^b राज-
धर्मः fol 356^a-360^a धनुर्वेदः fol 360^a-369^a व्यवहारः
Haec pars paucis mutatis et additis ex Yāgnavalkyae
legum codice desumpta est fol 369^a Rigvidhānam,
c Rigvedi hymni sive disticha ad varias superstitione-
s adhibenda Haec pars e Rigvidhāna libello, qui et
ipse serae originis indicia prae se fert, excerpta est,
multique versus ad literam cum illo consentiunt fol
378^a सायर्वेदविधानं fol 379^a श्रीसूक्तं fol 388^a Purā-
nārum recensio fol 398^a-412^b सायुर्वेदः Incipit आयुर्वेदं
प्रवक्ष्यामि सुश्रुताय यमब्रवीत् । देवो धन्वंतरिः सारं मृतसंजीवनीकरं ॥
fol 414^b अष्टादिलक्षणं वक्ष्ये शालिहोत्रो यथावदत् । fol 418^a
गजज्ञांतिः fol 459^b छंदःसारः पिंगलोक्तः fol 465^b-484^a
सलंकारः Fol 485^a व्याकरणं Incipit वक्ष्ये व्याकरणंसारं
सिद्धजलस्वरूपक । कात्यायनं विरोधाय वालानां बोधनाय च ॥
Ordo hic observatur Sandhi, declinatio, de casuum
usu, de suffixis taddhita Sequitur glossarium et syno-
nymicum et homonymicum

Codex anno 1821 duabus manibus ita exaratus est,
ut folia quaedam alteri, alteri alia debeantur Inde a
medio codice lacunae multae reperiuntur. (WILSON
129)

43.

Lit Devan Charta Ind Foll 209 Long 13 Lat 5
Linn 8-10

Kurmapurāna, a Vishnue, testudinis formam gerente
revelatum (B) Incipit नमस्कृत्याग्रमेयाय विष्णवे कूर्मरूपिणे ।
पुराणं संप्रवक्ष्यामि यदुक्तं विश्वयोनिना ॥ सत्ताते मृतमनघं नैमिषेण
महर्षयः । (। naimisheyā maharshayah) पुराणसंहितां पुण्या
पप्रच्छ (paprachú A) रोमहर्षेण ॥ त्वया मृतं महाबुद्धे भगवान् ब्रह्म-
विद्वान् । इतिहासपुराणार्थं व्यासः सम्यगुपासितः ॥ तस्य ते सर्वरोमाणि
वचसा हर्षितोनि यत । द्वेपायैनस्तु भगवान् ततो वै रोमहर्षेणः ॥
भयंतमेव भगवान् व्याजहार स्वयं प्रभुः । मुनीनां संहितां वक्तुं व्यासः
पौराणिकी पुरा ॥ त्वं हि स्वार्थभुवे यज्ञे सत्याहे (satyāhe) वितते
सति । संभूतः संहितां वक्तुं स्वांशेन पुरुषोत्तमः ॥ तस्माद्ब्रवंतं पृष्ठामः
पुराणं कीर्तयिष्यामि । वक्तुमर्हसि चास्माकं पुराणार्थविशारदः ॥ मुनीनां
वचनं श्रुत्वा मृतः पौराणिकोत्तमः । प्रणम्य मनसा ग्राहं गुरुं सत्यवती-
सुतं ॥ नमस्कृत्य जगद्योनिं कूर्मरूपपरं हरिं । वक्ष्ये पौराणिकीं दिव्या
कथां पापप्रणाशिनीं ॥ यां श्रुत्वा पापकर्मणि गच्छेत् परमां गतिं । न
नास्तिके कथा पुण्यामिमां वृथाक्ता चन ॥ अहंप्रानाय जाताय धार्मि-
काय द्विजातये । इमां कथामनुवृथात्माक्ताच्चापराधयोरिति ॥ सर्गश्च प्रति-
सर्गश्च वंशो मन्वंतराणि च । वंशानुचरितं चैव पुराणं पंचलक्षणं ॥

ब्राह्मं पुराणं प्रथमं पाद्यं वैष्णवमेव च । शैवं भागवतं चैव भविष्यं
नारदीयकं ॥ मार्कंडेयमप्यज्ञेयं ब्रह्मवैवर्तमेव च । लिंगं तथा वराहश्च
स्कंदं वामनमेव च ॥ कौर्म माह्यं च गरुडं वायवीयमनंतरं । अष्टादश
समुद्दिष्टं ब्रह्मांडमिति संक्षिप्तं ॥ अन्यान्युपपुराणानि मुनिभिः कथितानि
तु । अष्टादशपुराणाभनं श्रुत्वा संक्षेपतो द्विजाः ॥ आद्यं सनत्कुमारोक्तं
नारसिंहं ततः परं । तृतीयं भांदमुद्दिष्टं कुमारं तु भाषितं ॥ चतुर्थं
शिवधर्मोक्त्या साक्षात्तदीशभाषितं । दुर्वाससोक्तमाध्यं नारदीयमतः परं ॥
कापिलं वामनं चैव तथैवोशनसेरितं । ब्रह्मांडं वारुणं चैव कालिकाह-
यमेव च ॥ माहेश्वरं तथा शांवं सोरं सर्वार्थसंचयं । पराशरोक्तमपर-
मारीचं भार्गवाह्यं ॥ इदं तु पंचदशमं कौर्म पुराणमुत्तमं । चतुर्द्धा संहिता
पुण्या संहिता(न)नां प्रभेदतः ॥ ब्राह्मी भागवती सोरी वैष्णवी च
प्रकीर्तिता । चतस्राः संहिताः पुण्या धर्मकामार्थमोक्षदाः ॥ इयं तु संहिता
ब्राह्मी चतुर्वेदेस्तु संमिता । भवति यदसहस्राणि श्लोकानामत्र सख्यया ॥
यत्र धर्मार्थकामानां मोक्षस्य च मुनीश्वराः । माहात्म्यमखिलं ब्रह्मन्
ज्ञायते परमेश्वरः ॥ सर्गश्च प्रतिसर्गश्च वंशो मन्वंतराणि च । वंशानुच-
रितं चैव दिव्याः प्रामगिका कथाः ॥ ब्राह्मणाद्यैरियं धार्था धार्मिकैर्वेद-
पारंगैः । तामहं वर्तयिष्यामि व्यासेन कथितां पुरा ॥

Liber in partes duas dividitur, quarum prior capita
53, altera 46 continet. De argumento vide Wilson l. I.
p. xlix. Capitulum nomina haec I, 1. इंद्रद्युम्नमोक्षः. 2 वर्णा-
श्रमवर्णनं 3 चातुराश्रम्यकथनं. 4 आदिसर्गः 5 कालसंख्या-
कथनं. 6 पृथिव्युद्धारः 9 पञ्चोद्भवप्रादुर्भावः 10 रुद्रमृष्टिः
11 देव्यवतारः 12 देव्या माहात्म्यं 14 राजवंशानुकीर्तनं 15
दक्षयज्ञविध्वंसः 17 त्रिविक्रमचरितं 19 ऋषिवंशः. 20, 21
राजवंशकीर्तनं 22 इक्ष्वाकुवंशः 23 सोमवंशानुकीर्तनं 24 यदु-
वंशानुकीर्तनं 25 कृष्णतपश्चरणं 26 लिंगोत्पत्तिः. 27 राजवं-
शानुकीर्तनं 29 यदुवंशानुकीर्तनं. 30 व्यासार्जुनसंवादे युगधर्मः
31-35 वाराणसीमाहात्म्यं 36-39 प्रयागमाहात्म्यं. 40 भुवन-
विन्यासः. 41 ज्योतिषां संनिवेशः. 43 भुवनकोशः 45 भुव-
नकोशे पर्यंतसंस्थानं 48 जंबुद्वीपस्य वर्णनं 49 वैकुण्ठलोकः.
51 मन्वंतरकीर्तनं. 52 वेदशास्त्राप्रणयनं.

Alterius partis (inc fol 119^b) capita 11 prima *Īśa-
gītās*, reliqua *Vyāsagītās* appellantur. Argumenta harum
partium ex indice in fine libro addito describo. a) साख्य-
योगप्रशंसा. 1 - - । ईशमाहात्म्यं । सर्वभूतेष्वीशस्य प्राधान्यकथनं ।
गुह्यतमज्ञानकथनं¹ । ईश्वरज्ञानं । अष्टांगयोगयुक्तिः । ब्रह्मचारिधर्मः ॥

b) आचमनादिशीघ्रविधिः । ब्रह्मचर्याचारकथनं । गृहस्थधर्माध्यायः ।
आचाराध्यायः । भिक्षाभक्षणनिर्णयः । नित्यकर्मविधिः । भोजनविधिः ।
दानधर्माः । वानप्रस्थधर्माः । त्रिदंडियतिधर्माः । यतिभिर्ह्याविधिः । ईश्व-
राराधनं । ब्रह्महत्याप्रायश्चित्तं । कपालमोचनमाहात्म्यं । सुरापानादि-
पातकप्रायश्चित्तज्ञानं । अगम्यागमनं । छत्रियादिसत्त्वानां यथप्रायश्चित्तं
पतिव्रतोपाख्यानं । कालजरतीर्थज्ञानविधिः । पुण्यायतनवर्णनं । रुद्रदे-
वदारुचनप्रवेशः । मार्कंडेययुधिष्ठिरसंवादः । नर्मदामाहात्म्येऽमरकटकमा-
हात्म्यं । योगस्वरूपकथनं । शुक्रतीर्थादिसर्वतीर्थानां माहात्म्यं । नैमिषा-
रण्यामाहात्म्ये ज्येष्ठरमाहात्म्यं । योगेश्वररूपकथनं ॥

Codex anno 1749 exaratus est. In priorie parte
folium unum (99^d), in quo capitis 50. finis et sequentis
initium merat, desideratum (WILSON 102)

44.

Lit Devan Charta Ind Foll 176 Long 9 $\frac{1}{2}$ Lat. 4.
Lamm 10

Idem Purānam Codex (A) duabus manibus exara-
tus est Foll 5-153, excepto foll 109, seculo decimo
septimo accurate exarata, reliqua sub finem seculi supe-
rioris addita sunt. Altera libri pars in folio 128^a inci-
pit, et in capite 40 desinit. Hunc codicem ex eodem
atque praecedentem archetypo derivatum esse pluribus
indiciis probari potest (WALKER 153)

45.

Lit Bengal Charta Ind Foll 119 Long 12 Lat 4 $\frac{1}{2}$
Lamm 9

Idem Purānam Codex (C) superioris seculi initio
exaratus olim folis circiter 250 constabat, nunc folia
9-80 80-83 98-100 104-106 109-118 123 124-125
129 reliqua desiderantur. Incipit in medio capite XII.
Devis nomina continet, et desinit in alterius partis
capite XLII. Codex et capitulum ordine et textu ab
AB paululum differt (WILSON 352)

46.

Lit Devan Charta Ind Foll 212 Long 11 Lat 5
Foll 1-67 Lamm 9 Incit *Pretamanjari* (mortuo-
rum succulus), libellus capitibus 23 constans et c
Garudapurānae parte altera (*Pretakalpa*) desumptus
Incipit

नैमिषे निमिषक्षेत्रे मुनयः शौनकादयः ।

सत्त्वं स्वर्गाय लोकाय सहस्रसममासत ॥ २ ॥

एकदा मुनयः सर्वे प्रातर्हुतहुताग्नयः ।

तत्रागतं समासीनं सृतं पप्रच्छुरादरात् ॥ ३ ॥

त्वया सृतं पुराणानि सेतिहासानि चानय ।

आख्यातामप्यधीतानि धर्मशास्त्राणि यान्युत ॥ ४ ॥

बृहत्तः ग्रहपानास्त्रो जंतूनां कर्मजां गति ।

मरणं जन्म च तथा प्रेतत्वं चोर्ध्वदेहिकं ॥ ५ ॥

Sūta cum anachoretis dialogum olim inter Garudam et
Vishnum habitum communicat, quo res ad mortuos a
poenis in Tartaro subeundis liberandos necessariae ex-
ponuntur. Cap 1. De malorum et bonorum post mor-
tem mercede 2 Animalium origo 3 Hominum classes
Vitae honestae praemia 4 Bovis manumissio (vri-
shotsarga) 4, 5 De ceremoniis et donis ab homine

aegro faciendis. 6. De largitionum praemus. De ceremoniis post mortem faciendis (Śrāddha) 7. Vitae humanae inde a matris utero adumbratio. Poenae quibus scelesti in Tartaro afficiuntur 8 Vishnuis nomina varia invocata ab inferis ~~vocant~~ 9 De mortuis cremandis Manibus liba proximis post mortem decem diebus offerenda sunt 10. Hominum ad inferos ductorum ob neglecta officia querimoniae 11 Mortui quatuordecim vires inferas peragant, priusquam ad Yamam perveniant. 12 Salis largitio, Govindae veneratio commendantur. Quibus donis mortui a supplicis inferis liberentur 13 Qui dona largiti sunt, post mortem placidam justitiae regis faciem contemplantur Sceleratorum poenae 14 Improbi a manibus variis calamitatibus afficiuntur 15 Manes quibus sacrificiis conciliantur 16 Dialogus inseritur, quo Bhīshma Yudhishtīram edocet, quibus facinoribus homines mortui supplicia subeant Umbræ errantes cognatis in somnio se manifestant 17 Largitiones mortuo filio faciendae 18 Filius juvenibus mortuis quæ ceremoniæ fiant Qui fructus e decem filiorum generibus (aurasa, kshetrāja, dāsīputra, etc) in patrem redundet 19 A quibus cognatis liba manibus offerenda sunt Sapinda Sapindikarānam 20 Bahiruvāhana, Mahodayae etc, a rege mortuo quibus rebus homines et damnentur et salventur edocetur 21. Largitionum praemia De hominum corpore dissolutio et restitudo 22 De hominum creatione Singulis corporis membris mundi partes repræsentantur 23 Vitae aut honestae aut scelestae posthac mercedes Labor hoc disticho finitur इति गरुडपुराणे प्रेतकल्पे प्रजाभ्यो हितमभिहितमेतत्सूतपुत्रेण यद्यत् । ननु जगति मुनीनामग्रतो नैमिषे तत् श्रवणगतमकुर्वन् किं विजानाति मर्त्यः ॥

Codex medio seculo superiore exaratus est Folia 1 6-9 21 67 paulo recentiore manu addita sunt (WALKER 157^a)

47.

Foll 126-196 Linn 15 sive 16 (A) *Vrihannārādīyapurānam*, a Nārada Sanatkumārae, deinde a Sūta Saunakae aliusque anachoretis traditum, 38 capita habet Incipit वंदे वृंदावनासीनमिन्दिरानन्दमन्दिरं । उपेन्द्र साद्रकारुण्य परानन्द प्रभु परं ॥१॥ ब्रह्मविष्णुमहेशाख्या यस्यांशा लोकसाधकाः । तमादिदेवं चिद्रूपं विशुद्धं परमं भजे ॥२॥ शौनकाद्या महात्मानो क्षुप्रयो ब्रह्मवादिनः । नैमिषाख्ये महारख्ये तपस्ते पुर्मुमुक्षवः ॥३॥ जितेंद्रिया जिताहाराः सतः सत्यपराक्रमाः । यजंतः परया भक्त्या विष्णुमाद्यं जगद्गुरुं ॥४॥ अनीषाः सर्वधर्मज्ञा लोकानुग्रहतत्पराः । निर्ममा निरहंकाराः परेशे रतमानसाः ॥५॥ न्यस्तकामादिवृजिनाः शमादिगुणसंयुताः । कृष्णानिनोक्तरियास्ते जटिला ब्रह्मचारिणः ॥६॥ गृणंतः परमं ब्रह्म जगच्चक्षुःसमीजसः । धर्मशास्त्रार्थतत्त्वज्ञास्ते पुर्नैमिषकानने ॥७॥ यज्ञैर्यज्ञ-

पतिं केचित् ज्ञानैर्ज्ञानात्मकं परं (परे B.) । केचित् परया भक्त्या नारायणमपूजयन् ॥८॥ एकदा ते महात्मानः समानं चक्रुरुत्तमाः । धर्मार्थकाममोक्षाणामुपायान् ज्ञातुमिच्छवः ॥९॥ वरिंशतिसहस्राणि मुनीनामृतेतसां । तेषां शिष्यप्रशिष्याणां संख्या वर्तुं न शक्यते ॥१०॥ मुनयो भावितात्मानो मिलितास्ते महीजसः । लोकानुग्रहकर्तारो वीतरागा विमत्सराः ॥११॥ कानि क्षेत्राणि पुण्यानि कानि तीर्थानि भूतले । कथं वा प्राप्यते मुक्तिर्नृणां तापार्तचेतसां ॥१२॥ कथं हरौ मनुष्याणां भक्तिरभ्यभिचारिणी । केन सिद्धेत च फलं कर्मणस्त्रिविधात्मनः ॥१३॥ इत्येवं प्रष्टुमात्मानमुद्यतान् प्रेष्य शौनकः । प्राञ्जलिर्वीक्ष्यमाहेदं विनयावनतः सुधीः ॥१४॥ शौनक उ० ॥ आस्ते सिद्धाश्रमे पुण्ये सृतः पौराणिकोत्तमः । यजन्मखैर्वहुविधैर्विष्णुरूपं जनार्दनं ॥१५॥ स एतदखिलं वेत्ति व्यासशिष्यो महामुनिः । पुराणसंहितायक्ता शांतौ (sánto B) वे रोमहर्षिणिः ॥१६॥ युगे युगे त्यक्तान्यमोक्षिरीक्ष्य मधुसूदनः । वेदव्यासस्वरूपेण वेदभागं करोति वै ॥१७॥ वेदव्यासमुनिः साक्षान्नारायण इति द्विजाः । शुश्रुमः(ः) सर्वशास्त्रेषु सूतस्तु व्यासशसितः ॥१८॥ तेन संशासितः सूतो वेदव्यासेन धीमता । पुराणानि स वेत्येव नान्यो लोके ततः परः ॥१९॥ यः पुराणार्थविबोके स सर्वज्ञः स बुद्धिमान् । स शांतो मोक्षधर्मज्ञः कर्मभक्तिकलापवित् ॥२०॥ वेदवेदांगशास्त्राणां सारभूतं मुनीश्वराः । जगद्विद्यार्थं तत्सर्वं पुराणेयूक्तवान्मुनिः ॥२१॥ ज्ञानार्णवो वै सूतस्तु सर्वतत्त्वार्थकोविदः । तस्मान्मेव प्रक्षाम इत्युच्ये शौनको मुनीन् ॥२२॥ ततस्ते मुनयः सर्वे शौनकं वाग्विदां परं । समाश्रित्य द्रुपंतस्ते साधु साध्विति चाद्वयन् ॥२३॥ अथ ते मुनयो जग्मुः पुण्यं सिद्धाश्रमं वनं । मृगव्रजसमाकीर्णं मुनिभिः परिशोभितं ॥२४॥ मनोज्ञभूरुहलताफलपुष्पविभूषितं । अष्टोदसरसंवृंदमतिव्यातिथ्यसंकुलं ॥२५॥ ते तु नारायणं देवमनंतमपराजितं । यजन्मग्निद्योमेन ददृशु रोमहर्षिणिं ॥२६॥ यथाहंमर्षितास्तेन सूतेन प्रशितोजसः । ईक्षंतस्तदवभृथं तत्र तस्युमेखालये ॥२७॥ अश्वरावभृथश्चानमृतं पौराणिकोत्तमं । पप्रक्षुस्ते सुखासीनं नैमिषारख्यधामिनः ॥२८॥ क्षुप्रय ऊचुः ॥ वयं त्वत्प्रिय प्राप्ता आतिथेयास्तु सुव्रत । ज्ञानदानोपचारेण पूजयाम्स्याम्यथाविधि ॥२९॥ दिवौकसो हि जीर्वति धीत्वा चंद्रकलामृतं । ज्ञानामृतं भूसुरास्तु मुने त्वन्मुखिनःसृतं ॥३०॥ येनेदमखिलं ज्ञातं यदापारं यदात्मकं । यस्मिन्प्रतिष्ठितं तात यस्मिन्वा लयमेव्यति ॥३१॥ केन विष्णुः प्रसन्नः स्यात्स कथं पृज्यते नरैः । कथं घर्षी-श्रमाचारश्चातिथेः पूजनं कथं ॥ सफलं स्याद्यथाकर्म मोक्षोपायः कथं नृणां । भक्त्या किं प्राप्यते पुंभिस्तथा भक्तिश्च कीदृशी ॥ वद सूत मुनिश्रेष्ठ सर्वमतदसशय । कस्य नो जायते श्रद्धा श्रोतुं त्वद्ददनामृतं ॥३३॥ सूत उवाच ॥ शृणुध्वमृषयः सर्वे यदिष्टं यो ददामि तत् । गीतं मनस्कुमाराय नारदेन महात्मना ॥ पुराणं नारदीयाख्यं बृहद्देवार्थसंमितं । सर्वपापप्रशमनं दुष्टग्रहनिवारणं ॥३६॥ etc

Cf Wilson Vishnupurāna XXXIII. Hoc purānam num pristinum sit illud, quod ab aliis purānis laudetur, jure dubitaveris Singulorum capitum argumenta haec 1 Sūta Saunakae aliusque anachoretis Vrihannārādapurānam tradit Ejus libri laudes 2 Sanatkumāra aliusque viri sancti a Nārada petunt, ut Vishnuis cultum

se edoceat Nārada Vishnum celebrat. 3. Mundus a Vishnue creatus. Hominum piorum laudatio, malorum improbatio. 4 Devotione et fide (śraddhā, bhakti) omnia nituntur Vishnus Mrikanduis pietate oblectatus, filius ejus ipse nascitur 5 Mārkaṇḍeya Vishnum colit Quibus virtutibus Bhagavatis sectatores (bhāgavatās) cognoscantur 6 Locum omnium sacerdotum ad Gangae et Yamunae confluentem esse, Prayāga appellatum¹ Vāīāpāsīae (Vārānāsī, Kāśī, Avimukta) laudes Prayāgīae, qui lingae forma colatur, Sivam Vishnum esse formam² 7, 8 Sagaridarum fata 9 Mitrasaha, Sūdāsae filius, a Vasishtha irato in Rākshasam transformatus, Gangae aquis lustratus pristinam formam recuperat 10 Dei quum a Bali, Daityarum duce, pugna devicti essent, Aditis in Himavate severam corporis castitatem subit 11 Vishnus, ab Aditi hymno celebratus, filium ejus se, quo Daityas perderet, nasciturum esse ei promittit Nam forma assumpta Balis sacrificium adit, eumque dolo interficit 12 In praecedente capite quum agriorum largiendorum praemia memorata fuerint, duodecim nunc distichis qui homines donis digni, quive indigni sint³, docetur 13 Yama Bhagīratham regem hominis pii officia eorumque praemia edoceat 14 Impiorum apud inferos et in alia corpora migrantium supplicia Quibus flagitis homines ad inferos ferantur⁴ Anno Vishnui devoto (bhakti) delicta expiari posse 15 Bhagīratha a Bhūguie Vishnus cultum edocetur, a deoque ut Gangae undis Sagaridarum cineres lustren-

tur obtinet 16 Duodecimo quoque novilunii die vota facienda (dvādaśīvrata), caque duodecimo Mārgasīrsha mensis novilunii die solvenda sunt (udyāpana) 17 Lakṣmīnārāyanavratam plenilunii die suscipiendum et mensis Kārttikae plenilunio solvendum est 18 Dhvajūropanavratam, qua cerimonia decimo Kārttikae mensis novilunii die vixillum in Vishnus templum portatu Sumatis rex Vibhāṇḍakae anachoretae ejus ceremoniae originem explicat 19 Haripanchakavratam Votum decimo quoque novilunii die suscipitur, ceremonis quadriduum continuatis, et proximo anno Mārgasīrsha mense solvitur 20 Māsopavāsa, unius mensis jejunium Hoc votum decimo novilunii die mensium Āshādhā, Śrāvāna, Bhādrapada, Āsvayuja suscipitur 21 Ekādaśīvratam Hoc jejunii votum undecimo die et lucentis et evanescentis lunae suscipitur Prius vel decimo et duodecimo die jejunant⁵ Additur episodum, in quo Bhadrāsīla Gālavae patri se olim Dharmakūti nomine regem, Dattātreyae discipulum, fuisse narrat, mortuumque a Yama cum tantum ob causam ex inferis esse dimissum, quod semel illud votum religiose observasset 22-25 Quatuor ordinum officia (varṇāśramāchāra) 26 De manum cultu (śrāddha) 27 De diebus, dierum partibus, constellationibus, quae suscipiendis votis fausta sunt (tithimūrtaya) 28 Delictorum piacula (prāyāscitti) 29 Hominum justorum apud inferos praemia, scelerum poenae (yamamārgagamanam)⁶ 30 Vitam humanam inde ab origine usque ad extinctionem variis et cupiditatibus et miscinis subjectam esse, quare, quo metempsychosis evitetur, summi numinis cognitionem obtinendam esse Major pars hujus capitis oratione soluta scripta est 31 Homines ita demum a mundi vicissitudinibus liberari posse, si toto animo in Vishnus meditationem incumbant Meditationem bifariam divisa esse, alteram esse inferiorem, quae piis operibus faciendis obtineatur (kriyāyoga), alteram superiorem quum animo ab externis operibus revocato summi numinis naturae penitus cognoscendae studeatur (jñānayoga) Quae meditationis adjuncta sint In quorum numero inde a dist 113 triginta sedendi rationes my-

१ मेयं गंगा महापुण्या नदीरम्याः प्रविश्य वै । मेयादिषु च मासेषु पावयत्यखिल जगत् ॥ गोदावरी भीमरूपी कृष्णा रेवा सरस्वती । तुंग-भद्रा च कावेरी कालिदी वाहुदा तथा ॥ वेतावती ताक्षपणी शरपृ च द्विजोत्तमाः । खमादिषु तीर्थेषु गंगा च सततं स्थिता ॥

२ Purānam nostrum etiamsi Vishnuiticum sit, ab homine superstitioni Sivaticae neutiquam immo scriptum est. Cf XIII 40 देवतायतनं यस्तु कुरुते कारयत्यपि । शिवस्यापि हेरैवपि तस्य पुण्यफलं शृणु ॥ ibid 93 तिलतलेन संचाप्य विष्णुं वा शिवमेव वा । स याति तत्तत्सारूप्यं कुलद्वितयसंयुतः ॥ शिवमिन्दुरसेनापि यः चापयति शक्तिः । शिवलोके वसेत्कस्य शतकोटिकुलान्वितः ॥ XIV 87 नास्ति-कामा प्रवक्ष्यामि विमुक्तानां हरे हरी । In cap XXXVIII (dist 113 sqq) quibus precibus uterque deus admodum sit traditus

३ नक्षत्रपाठकस्यापि दण्डं भवति निष्कल । Alius etiam locus astrologi nullius bonae frugis hominibus enunciantur

४ Et tunc ea facinora quae nullo modo expiri possunt etiam hoc enunciat ॥ बौद्धालयं विशेषस्तु महापद्यपि ६ द्विजः । न तस्य निष्कृतिर्दृष्टा प्रायश्चित्तशतैरपि ॥ ५५ ॥ बौद्धाः पार्यङ्गिनः प्रोक्ता यतो वेदविनिर्दकाः । तस्मात् द्विजस्ताम्रेक्ष्ये यतो वेदवहिष्कृताः ॥ ५६ ॥ ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि द्विजो बौद्धालयं विशेत् । ज्ञात्वा च निष्कृतिर्नास्ति शास्त्राणामेव निर्णयः ॥ ५७ ॥

५ उपवासफलं लिप्सुर्जन्माहुर्किञ्चतुष्टयं । पृथीपरदिने रात्रावहोरात्र तु मध्यमं ॥ ५५ ॥ एकादशीदिने यस्तु भोक्तुमिच्छति सन्नमाः । स भोक्तु सर्वेषां पानि स्पृहयालुर्न संशयः ॥ ५६ ॥ भवेद्दृष्ट्यामेकाशी द्वादश्यां च मुनीश्वराः । एकादश्यां निराहारा यदि मुक्तिमभीप्सति ॥ ५७ ॥

६ Chitrāgupta Yamae minister hoc officio etiam in Garudapūān functus, ita describitur प्रलयां बुद्धिर्धर्मो संज्ञनादिदुःसम्प्रभः । पिबुत्प्रभायुधैर्भीमो द्वाविंशद्भुजसंयुतः ॥ योजनत्रयविस्तारो रक्ताक्षो दीर्घनासिकः । दंष्ट्राकरालवदनो वापीतुल्यविलोचनः ॥ मृत्युञ्जरादिभिर्भुक्-श्चित्तगुप्तो विभीषणः ।

sticæ et spiritus coercitio memorantur¹ 32. Vishnus pietate conciliandus est 33 Historia Vedamâlis Brâhmanæ, qui divitiarum olim improbe partarum parte filius data, parte in opera pia impensa, in eremum se contulit, et a Jânanti anachoreta edoctus denique veram beatitudinis viam ingressus est 34 Yajnamâlis, filius ejus natu major, vita honesta peracta Vishnus coelum intravit, Sumâlin vero, filius natu minor, omnibus sceleribus deditus, post mortem ad inferos abiectus est, unde fratris pietate liberatur. 35 Gulika venator, quum ab Uttanka² anachoreta admonitus sero improbitatem suam perspexisset, in Vishnus templo moritur, et a viro pio aqua sacra (vishnupâdodaka) lustratus coelum ascendit 36 Quo miraculo facto Uttanka Vishnum hymno celebrat 37 Jayadhvaja rex a Vitihotra sacrificæ interrogatus, cur Vishnus templo purgando (sam-mâjâna) lucenisque dedicandis præcipuam curam impenderet, quæ in priore vita sibi, Bandhumatis filio, Dandaketu nomen gerenti, evenissent, enariat — Vishnum esse summopere colendum — Sudharma Indram quaerentem Brahmakalpa præterito quot et qui Indræ et Manes fuissent certiorum facit Præterea se olim vulturem fuisse nariat, et miraculo a Vishnue facto salvatum esse 38 Quatuor ævorum, præcipue vero ævi ferrei (kalivuga) descriptio Vishnus aurea ætate albo, argentea rubro, aenea flavo, ferrea nigro colore conspicitur Auctori ævi ferrei prævitit copiosius illustrata quin suorum temporum conditionem respexerit, equidem nullus dubito Pauca extraho dist 68 असंस्कृतप्रवक्तारो (scil manushyâ bhavishyanti) 70 पंचमे वाय पष्ठे वा षष्ठे कन्या प्रसूयते । समवर्षाष्टवर्षाश्च प्रजास्यन्ति नरस्तथा ॥ 78 भविष्यति कलौ प्राप्ते राजानो ब्रेक्षन्नातयः ॥

Codex anno 1749 satis accurate exaratus est In marginibus passim disticha nonnulla adscripta sunt, quæ maximam partem subditiâ videntur De codice Berolinensi vide Weber Catal 452 (WILSON 127^b)

48.

Lit Devan Charta Ind Foll 202 Long 13 Lat 6
Linn ad fol 123 12, postea 11

¹ पयस्कं स्वस्तिकं पीठं सिंहं कोकुटकोजरे । कर्म चन्नामन चैव वाराहं मृगवैशिकं ॥ ११३ ॥ क्रौंचं च नालिकं चैव सर्वतोभद्रमेव च । चार्पभ (vâ^o) नाग मात्स्यं च वैश्याद्यं चादृचंदिक ॥ ११४ ॥ दंडवाक्षीसनं शैलं खाङ्गं मुद्गरमेव च । माकर त्रैपथ काष्ठं स्याथु वै हस्तिकर्णिक ॥ ११५ ॥ भौमं वीरासनं चैव योगसाधनकारणं । Horum nominum plurimæ corrupta facile apparent

² Hoc nomen in codice etiam Utanka, et in Cod B Udanka scribitur

Idem purânam, hujus seculi initio exaratum (B). Qui versus in marginibus præcedentis codicis leguntur, in textum hujus ms recepti sunt. (WILSON 104^a)

49.

Lit Bengal Charta Ind Foll 179 Long 16 Lat 5
Linn foll. 1-43 9 foll 44-84 8 foll. 85-179. 10
Foll 1-84. Eiusdem purânæ 23 capita priora
Codex hoc seculo nitide exaratus est (WILSON 110^a)

50-55.

Sex volumina Lit Bengal Charta Ind Long 16
Lat 5 Linn 9

Inest in his codicibus *Padmapurânam*, a Sûta coram Saumaka aliisque anachoretis relatum, in partes quinque sive sex divisum De augmento cf doctissimam Wilsonis dissertationem in J R A S V 280 sqq et in Vishnupurânæ præf p xviii

Cod 115 Foll 233 *Srîstikhandu* Capp 46 Incipit स्वच्छं चन्दावदातं करिकरमकराद्योभसन्नातफेणं ब्रह्मोद्भूते (I brahmodbhûtam prasaktam) प्रसक्तेर्व्रतनियमपरैः सेवितं विप्रमुख्यैः । चांकारालंकृतेन त्रिभुव[त्]गुरुणा ब्रह्मणा जुष्टभूतं संभोगाभोगरम्यं जलम-शुभहरं पौरुषं वः पुनातु ॥ सूतमेकानमासीनं व्यासशिष्यो महामतिः । लोमहर्षणनामा वै उग्रध्रुवमापत ॥ ऋषीणामाश्रमांस्तात गत्वा धर्मान् समासतः । पृच्छतां विस्तराद्ब्रूहि यन्मन्त्रः श्रुतवानमि ॥ वेदव्यासान्मया पुन पुराणान्यखिलानि च । प्राप्तानि च तवाख्यानि (I prâptâni tava khyâtâni) मुनिभ्यो वद विस्तरात् ॥ प्रयागे षटकुलीयैश्च पुरा पृष्टः स्वयंप्रभुः । पृष्टेन अनुज्ञास्तास्ते मुनयो धर्मकांक्षिणः ॥ देशं पुण्य-मभीक्ष्णतो विभुना च हितैषिणा । सुनाभं दिव्यरूपाभं सत्यं शुभसंक्रमं ॥ अनौपम्यमिदं चक्रं वर्त्तमानमतन्द्रिताः । पृष्टतो यात नियतास्ततः प्राप्स्यथ यद्वितं ॥ गच्छतो धर्मचक्रस्य यत् नेमिर्विश्रीयते । पुण्यः स देशो मन्य इत्युवाच प्रजापतिः ॥ उक्त्वा चैव ऋषीन् सर्वान् नदृश्यत्वमगात् पुनः । गङ्गावर्त्ते समाहारे नेमिर्यत् अशीर्यते ॥ ईजिरे यत् पत्रेण ऋषयो नेमिपे तदा । तत् गत्वा तु तान् ब्रूहि पृच्छतो धर्मसंज्ञयान् ॥ उग्र-ध्रुवाः ततो गत्वा न्यायविष्णुनिपङ्गवान् । अभिगम्योपसंगृह्य नमस्कृत्वा कृतान्नलिः ॥ तोषयामास मेधावी प्रणिपातेन तानृषीन् । ते चापि सतिगः प्रीताः ससदस्या महामखे ॥ तस्मै साम च पूजाञ्च यथावत् प्रतिपेदिरे । ते तमूचुर्महाभाग कस्माद्देशादिहागतः । कारणञ्चात नो ब्रूहि वृन्दारकसमद्युते ॥ सूत उवाच ॥ पित्राहन्तु समादिष्टो व्यासशिष्येण धीमता । शुश्रूषस्व मुनीन् गत्वा यत्ने पृच्छन्ति तद्दद ॥ द्रुवन्तु मा भवन्तश्च कथयामि कथां तु यां । पुराणमेतिहासम्या मत्वा धर्मान् पृथग्विधान् ॥ तां गिरं मधुरान्तस्य श्रुत्वा ते ऋषिसन्तमाः । अथ तेषां पुराणस्य शुश्रूषा समपद्यत ॥ दृष्ट्वा तमतिथिं विश्वविद्भामं रोमहर्षण । तस्मिन् सत्रे गृहपतिः सर्वज्ञास्त्रविशारदः ॥ शौनको नाम मेधावी विद्वानारण्यके गुरुः । इङ्गितैर्भावमालस्य विप्राणामाह तत्त्विति ॥ त्वया

सूत महापुत्रे भगवान् ब्रह्मविष्णुः । इतिहासपुराणार्थं व्यासः सम्यगु-
पासितः ॥ दुर्दोह्य मतिनाम्य त्वं पुराणाश्रयां शुभां । जनीयां विप्र-
मुख्यानां पुराणं प्रति या मतिः ॥ शुश्रूषेयं महापुत्रे तच्छ्रावयितुमर्हसि ।
इमे सर्वे महात्मानो नानागोत्राः समागताः ॥ स्वान् स्वान् धर्मान् पुरा-
णोक्तान् शुश्रूषन् ब्रह्मवादिनः । संयुतान् दीर्घसत्वे स्मिंस्तांस्त्वं श्रावयथा
मुनीन् ॥ पात्रं पुराणं सर्वेषां कथयस्व महामते । कथं पत्रं समुद्भूतं ब्रह्मा
तत् कथं भवेत् । प्रोद्भूतेन कथं सृष्टिः कृता तेन तथा वद ॥ एवं पृष्टः स
सूतस्तु प्रत्युवाच शुभां गिरं । मृत्माश्च न्यायसंयुक्तं प्रवृत्त्यादौमहर्षिणः ॥
प्रीतो ह्यनुगृहीतो स्मि भवद्भिरनुचोदनात् । पुराणार्थप्रमाणज्ञैः (l pra-
māṇajñaiḥ) सर्वधर्मपरायणैः ॥ धर्म एव तु सूतस्य सद्भिर्दृष्टः सना-
तनः । देवतानामृषीणाञ्च राज्ञाममिततेजसां ॥ तत् सकारणं कार्यं
स्तुतीनाञ्च महात्मनां । इतिहासपुराणेषु दृष्टा मे ब्रह्मवादिनः ॥ न च
वेदेष्वधीकारः कश्चित् सूतस्य दृश्यते । वैख्यस्य हि पुरोयज्ञे वर्त्तमाने
महात्मनः ॥ मागधश्चैव सूतश्च स्तुतवन्तौ नरेश्वरं । तुष्टेनाप तयोर्हो
धरो राजा महात्मना ॥ सूताय सूतविषयं मगधं मागधाय च । अत्र
मृत्वां समुत्पन्नः सूनो नामेह जायते ॥ ऐन्द्रे सत्वे प्रपुत्रे तु ग्रहयुक्तं वृह-
स्पतिः । जुहावैन्दवं वारिहस्पत्यस्तत् सूतो व्यजायते ॥ शिष्टहव्येन यत्
सूतमभिभूतं गुरुर्हविः । अथरोन्नोन्नरायेण जज्ञे तन्ननु सकरं ॥ यच्च
वृत्त्या समभवत् ब्राह्मणां क्षत्रयोगतः । ततः पूर्वेण साधर्म्मा तुल्यधर्म्माः
प्रकीर्तिताः ॥ मध्यमो ह्येव सूतस्य धर्मः क्षत्रोपजीवनं । रथनागाश्च-
रितं यज्ञान्यादपि हिंसितं ॥ नानाशिल्प कलाशास्त्रं पुराणे कथितं
पुरा । पुराणेष्वधिकारो मे विहितो ब्राह्मणैरिह ॥ यत् स्वधर्ममहं पृष्टो
भवद्भिर्ब्रह्मवादिभिः । तस्मात्सम्यक् तु विज्ञेयं पुराणमृषिपूजितं ॥ पितॄणां
मानसी कन्या यासवी समपद्यत । अध्यापिता च पितृभिर्मह्यनारी बभूव
मा ॥ तदलांवाहनात्वासो निमित्तं यस्य जन्मनः । तस्यां बभूव सुतपा
महर्षिस्तु पराशरात् ॥ तस्मै भगवते कृत्वा नमः सत्याय वेधसे । पुरुषाय
पुराणाय ब्रह्मवाक्यानुयर्त्तिने ॥ माधवब्रह्मरूपाय विष्णवे संशितात्मने ।
जातमात्रं च यं वेदा उपतस्युः ससंग्रहाः ॥ मतिमन्यानामाविध्य येनासौ
श्रुतिसागरात् । प्रकाशो जनितो लोके महाभारतचन्द्रमाः ॥ भारतं
भानुमानिन्दुर्यदि न स्युरमी द्वयः । ततो ज्ञानतमोन्मस्य कायस्या जगतो
भवेत् ॥ व्यासं नारायणं विद्धि विद्धि नारायणं प्रभुं । को ह्यन्यः पुण्ड-
रीकाक्षामहाभारतकृद्भवेत् ॥ सर्वस्य जगतो लोके पूजिताश्चातितेजसः ।
पुराणं सर्वशास्त्राणां प्रथमं ब्रह्मण स्मृतं ॥ त्रिपरीसाधनं पुण्यं शतको-
टिप्रविस्तरं । निर्हृषेषु च लोकेषु वाजिरूपेण केशवः ॥ ब्रह्मणस्तु समा-
देशाद्देवानाद्भूतवानसौ । अङ्गानि चतुरो वेदान् पुराणान्यायविस्तरा ॥
मीमांसा धर्मशास्त्रञ्च परिगृह्याथ सांप्रतं । मत्सरूपेण च पुनः कल्या-
दायुदकान्तरे ॥ अशेषमेतत्कथितमुदकान्तर्गतो विभुः । श्रुत्वा जगाद च
मुनिं प्रति देवांश्चतुर्मुखः ॥ प्रवृत्तिः सर्वशास्त्राणां पुराणस्याभवत्तदा ।
कालेनाग्रहणं दृष्ट्वा पुराणस्य तदा विभुः ॥ व्यासरूपी तदा ब्रह्मा संह-
रार्थं युगे युगे । चतुर्लक्षप्रमाणेन द्वापरे द्वापरे विभुः ॥ तदष्टादशधा
कृत्वा भूलोके स्मिन् प्रकाशयेत् । अद्यापि देवलोके तु शतकोटिप्र-
विस्तरं ॥ भूलोके च चतुर्लक्षं संक्षेपेण निवेशितं । ब्रह्मणाभिहितं सर्वं
यावन्मात्रं न वाचयेत् ॥ एतदेव च ये ब्रह्मा पात्रं लोके जगाद वै ।
सर्वभूताश्च यं तच्च पात्रमित्युच्यते वृषे ॥ पात्रं तत् पञ्चपञ्चाशत् सहस्रा-

शीति पठ्यते । पञ्चभिः पञ्चभिः प्रोक्तं संक्षेपात् व्यासकारितं ॥ पौस्तकं
प्रथमं पञ्च यतोत्पन्नः स्वयं विराट् । द्वितीयं पञ्च तीर्थे च सर्वतीर्थे विष्णो-
रयेत् ॥ तृतीयं पञ्च स्वर्गश्च राजानो भूमिर्दक्षिणाः । वंशानुचरितश्चैव
चतुर्थे परिकीर्तितं ॥ पञ्चमे मोक्षतत्त्वञ्च सर्वज्ञत्वं निगद्यते । पौष्करे
श्वधा सृष्टिः सर्वेषां ब्रह्मकारिता ॥ देवतानां मुनीनाञ्च पितृसर्गस्त-
थापरः । द्वितीये पञ्चतानाञ्च द्वीपाः सप्त ससागराः ॥ तृतीये रुद्रसर्गश्च
दक्षशापस्तथैव च । राज्ञां सम्भवश्चतुर्थे सर्ववंशानुकीर्तनं ॥ अथवर्गस्य
संस्थानं मोक्षशास्त्रानुकीर्तनं । ब्रह्मगीतानुकथनं पञ्चमे पितृकीर्तनं ।
सर्वमेतत्पुराणे स्मिन् कथयिष्यामि वो द्विजाः ॥ इदं पठितं यज्ञसो
निधानमिदं पितृणामपि वज्रं स्यात् । इदञ्च वेदेषु शुभाय नित्यमिदं
महापातकिभिश्च सेयम् ॥ १ ॥

Capitum nomina haec 1 Purānāvatāras 2 Śiṣṭi-
karanam 3 sine titulo 4 Vishnulakshmyutpattis 5
Pulastyaśanhitāyām Dakṣayajñavidhvāsanam 6 s t
7 Manvantaravarnanam 8 Sūryavānsakathanam 9
Sarvasādhārāno nāmādhyāyas 10 (incipit in fol 33^a)
Pitrīmāhātmyam 11 Śāddhāprakananam 12 Yadu-
vānsakīrtanam 13 s t 14 Rudhivratam 15 Kshe-
tiavāsas 16 Brahmayajne gāyatrīsaṅgrahas 17 Gā-
yatrīvarapadānam 18 Nandāprāhīmāhātmyam 19
Rishvalobhākathanam 20 (fol 102^a) Śnānavidhis 21
Pushkaramāhātmye vratamahātmyam 22 Gaurīvra-
tam 23 Angāakachaturthivratam 24 Rohinīvratam
25 Tādāgavidhis 26 Viṣṭhaiopanam 27 Vratamā-
hātmyam 28 Vishnupadyutpattis 29 s t 30 (fol
143^a) Asramavarnanam 31 Brahmayajnas 32 Kshe-
mankaryutpattis 33 Brahmandadānam 34 Sūdra-
vadhas 35 Rāmāgastyasamvādas 36 Yajñarājasuya-
nivāranam 37 Rāmābhādiēna Vāmanapīṭishthā 38
Prādurbhāvas 39 Dātyasamvāsyas varnanam 40 (fol
191^a) Padmodbhavapīṭadurbhāvas 41 Devāsurasan-
grāme Tārakajayas 42 s t 43 Hujus capitis finis
in codice indicatus non est 44 s t 45 Gulhotpattis
46 s t 1erum indicem continet

Cod 113 Bhūmikhanda Foll 209 Capp 133 Incipit
चुपय जघुः ॥ शुगु सूत महाभाग सर्वतत्त्वार्थकोविद । सन्देह
आगतो विद्वन् दारुणो बुद्धिनाशनः ॥ केचित् पठन्ति प्रह्लादं पुराणेषु
द्विजोन्नमाः । यत् स्वधर्माहितेनानपि केशवः परितोषितः ॥ देवासुरं कथं
प्राप्नो हरिणा सह संयुगं । निहतो वासुदेवेन प्रविष्टो वैष्णवी तनुं ॥

Capitum tituli hi 1-4 s t 5 Indrābhūshekas. 6
Dīśokaprasanas 7 Śaīrākathanam 8 s t 9 Dīś-
sambodhanam samāptam 10 (fol 17^a) Dātyatapa-
scharyā 11, 12 s t 13 Sumanāsamvādas 14, 15
Sumanopākhyānam 16 Sumanopākhyāne pāpimāra-
nam 17 Sumanopākhyāne pāpapunyavivekas. 18-20
s t 21 (fol 31^b) Suvratotpattis 22 Suvratopākhyā-
nam 23 Aindrapadam 24 Valadatyavādhas 25, 26
Vritiavādhas 27. Marudutpattis. 28 s. t. 29, 30.
Pūthūpākhyānam 31 (fol 47^a) 32. Venopākhyānam.

33. V. Tungavarapradānam. 34-55. Veṇopākhyānam. 56-58. Sukalopākhyānam. 59. Pitṛtīrtham. 60 (fol. 95^b). Sukalopākhyāne pitṛtīrtham 61-77. V. Yayāti-charite pitṛtīrtham. 78. Yayātisvargārohaṇam. 79. V Y. P. 80 (fol 127^a). Gurutīrthe Chyavanopākhyānam. 81-102. Chyavanasamvādas 103 (fol 161^a)-112. Nahushacharitam. 113-117. Ch. 118 (fol 176^a) Gurutīrthopākhyānam samāptam. 119, 120. Putratīrtham samāptam 121-127. Sthāvaratīrthopākhyānam. 128-131. Bhūgolavarnanam. 132 Purāṇamahimopavarnanam 133. Anukramavarnanam.

Cod 114. *Svargakhanda*. Foll 114. Capp 40 Incipit: सून उवाच ॥ शेषभाषितमाकल्पे तथा भूगोलवर्णनं । पितृ ने पुनरापृच्छत् प्रणतो वादरायणं ॥ स निशम्य तु भूगोलं मुनिश्चात्स्यायनः पुनः । किमपृच्छत् शेषनागं तत्रवान् यकुमर्हति ॥ Caputim tituli hi. 1-5. Sakuntalopākhyānam 6. Bhuvādivarnanam 7. Apsaralokavarnanam. 8 Rudrasvargas. 9 Sunandabharatasamvādas. 10 (fol 27^a) Rāvanotpattis 11 s. t. 12, 13 Dhruvacharitam. 14 s t 15. Sagaropākhyānam 16 Gangāvataranam 17. Dhundhumāropākhyānam 18 (fol 58^b) Sivasvargārohanam 19 Maruttopākhyānam 20. Maruttayajñārambhas. 21, 22 Maruttopākhyānam. 23. Divodāśopākhyānam. 24, 25 Māndhātṛopākhyānam. 26 (fol 77^a). Varṇavibhāgas 27 Māndhātṛnādasanvāde yogakathanam 28 Kshātradharmaprasaṅgā. 29 Sadāchārāhnikam 30 Paralokasādhnam 31 Bhaktyabhaktyasadāchārārnayās. 32 (fol. 95^b) Brahmaketūpākhyānam 33. Dakṣhaśāpas 34. Paralokanārnayās 35 Srāddhapātrārnayās 36 Rāshṭrakaranāyām 37 Rājadharmānirūpanam 38 Rājasādhāranadharmas. 39. Māndhātṛisvargārohanam. 40 Anukramavarnanam

Cod 112 *Pātālakhanda*. Foll 258 Capp. 112 (113). Incipit व्यास उवाच ॥ श्रुत्वा स्वर्गस्य विस्तारं प्रमाणं लक्ष्यं तथा । प्रदृष्टमानसो भूत्वा शेषं वात्स्यायनो ब्रवीत् ॥ वात्स्यायन उवाच ॥ भूगोलस्य यथा मानं दिवो मानञ्च कृत्स्नः । कथितं भवता शेषं सन्देहो मे निराकृतः ॥ पातालस्य च यस्मान्न भेदा याचन्त एव तु । तत्सर्वं कथयाशेषलक्षणेर्भगवन्मम ॥ Caputim tituli hi. 1 Pātālavarnanam 2 Sūtalavarnanam. 3 Tripuradāhas 4. Sūryavansakathanam 5. Dilīpacharite Vasishthasamāgamas 6 S. Dilīpavaralābhas. 7 Raghuvijayas 8. Kautsaprati-grahas 9. Raghucharitam 10 (fol 20^a) S Ajavijayas 11. S. Ajasvargārohaṇam. 12. S. Daśarathavijayas. 13. Rishyaṅgingopākhyānam. 14 Daśarathayajñārambhas 15. Rāmacharitam. 16 R. Sītāvinayas. 17. R. Kharadūshanavadhas 18 R. Kabandhavadhas 19. Sītāsamāśvāsas. 20 (fol. 42^a) Śeshavātsyāyanasamvāde Śrīrāmopākhyānam 21. R Sītānveshanam. 22. R. Lankānīrodhas 23. Kumbhakarnavadhas 24 R. Indrajīdvadhas. 25. R. sahyakaranam. 26. R. Rāvana-

vadhas. 27. R. Rāmarājyābhishekas. 28. R. Śrīrāmasvargārohaṇam. 29. Raghunāthasya Bharatāvāse Nandigrāmadarśanam. 30 (fol. 66^a). Rājadhānidarsanam. 31. Raghunāthapurapraveśas. 32. Raghunātharājyābhishekas. 33. Agastyasamāgamas. 34, 35 Rāvanotpattis. 36 Agastyopadesas. 37 Sarvadharmānirūpanam 38. Śatrughnaśikṣhā. 39. Hayamochanam. 40 (fol 85^a). Kāmākhyānam. 41. Śatrughnāhichhatrāpurīpravesas. 42. Chyavanopākhyānam. 43. Chyavanasya tapobhogavarnanam. 44 Chyavanasamāgamas 45. Brāhmanasamāgamas. 46. Brāhmanopadesas. 47 Ratnagrīvatīrthaprayānam. 48 Gandakīmāhātmyam 49 Sannyāsidarśanam 50 (fol 108^a) Nīlagirivarnanam 51. Rājaputravijayas. 52 Pushkalavijayas 53 Subāhusamāgamas. 54 Gadāyuddham. 55 Chitrāṅgavadhas. 56 Śatrughnavijayas 57. Śatrughnasubāhuyogas 57 (hoc caput bis numeratur) 58 Satyavadākhyānam. 59. Satyavatsamāgamas. 60 (fol. 130^b) Pratiśthākathanam 61 Śatrughnavijayas 62 Āraṇyakopākhyānam. 63 Rāmacharitrakathanam 64 Munch sāyujyamuktis 65 Jalamadhyād varaprāptis 66 Hayagrahanam. 67 Yuddhanīṣchayas 68, 69 Pushkalavijayas 70 (fol 153^b) Śatrughnavijayas. 71 Devayuddham. 72 Rāmasamāgamanam 73 Hava-prasthānam 74. Sāpakīrtanam. 75. Hayamuktis 76 Surathasya hayagrahanam 77 Angadadūtavākyam 78 Pushkalamochanam 79 Surathavijayas 80 (fol 175^b) Raghunāthasamāgamas. 81 Hayabandhanam. 82 Chāranīrīkshanam 83 Bharatavākyam 84 Rājapaprāktanānamakathanam 85 Gangādarsanam. 86 Kusalavotpattis 87 Kālajñmaranam 88 Hanumatpatanam 89 Naramūrchechhanam. 90 (fol. 196^a) Śatrughnamūrchechhanam 91 Sanyajīvanam. 92 Sumatīnivedanam 93 Rāmāyapaṇānam 94. Yajnaprārambhas 95 Rāmāśvamedhike asvamedhas. 96 Rāmavansas. 97 Sūryavansasamāptis 98. Pārāyanamāhātmyam 99 s. t. 100 (fol 223^b) Śrīrindāvanavarnanam 101-103 s t¹ 104 Arjunīyādamanar 105 (fol. 243^b)-111 s t 112. Anukramavarnanam

Cod 111 *Uttarakhanda* Foll 352 Capp. 174 Incipit: अश्वरावभूषणातो क्षुधिभिः कृतमङ्गलः । पूजितो नागैः सैवः स्वपुरात्रिगैतो वहिः ॥ दिलीपो भूभुजां श्रेष्ठो मृगयारसिको भृशं । कौतुहलसमाविष्ट आलेट्यूहसंवृतः ॥ Capita sic nuncupantur 1-25 Vasishṭhadilīpasanivādas. 26 (fol 56^a). Sadāśivadurgāsamvāde Sudarsanamāhātmyam 27. Sridurgāsadāśivasamvāde Ūrdhwapundramāhātmyam 28 S Mantrārthopadesas 29. S Tripādvibhūtīkathanam 30 (fol 67^a). S Śrīmadvaikunṭhavarnanapūrvakam Śrīmalla-

¹ Inde a capite 99 usque ad finem scriba capita de novo numeris 91 92 reliquis notavit

kshminárayanamáhátmyam. 31. §. Mahadádibhútasargas. 32, 33. s. t. 34. §. Śrivaikunṭhaprathamavyúhavarpanam. 35. s. t. 36. §. Vishnuvyúhavarpanam. 37. §. Matsyavatárakathanam. 38. §. Durvasósapakathanam. 39. §. Lakshmyutpattis. 40 (fol. 81^b). §. Ekádasyupavásakathanam. 41. §. Ekádasímáhátmyam. 42. Páshandácharanam. 43. §. Gunatrayavivaranam¹. 44. §. Varáhavatáras. 45. s. t. 46. §. Pahrádacharitam. 47. §. Nrisinhaprádurbháv Hiranyakáshipuvadhas. 48. §. Vámanavatárabhavas. 49. §. Vámanavatárakathanam. 50 (fol. 99^a). §. Paraśurámavatárakathanam. 51. §. Raghunáthavatáramáhátmyam. 52, 53. s. t. 54. §. Rámavatárakathane Rávanavadhas. 55. §. Rámáyodhyápravesas. 56. §. Rámavisvarúpadarsanam. 57. §. Rámachandrasya nyadhámaprasthánam. 58. §. Śrībudhakauśikam prati Śrínadrámaproktam Śrírámakavacham. 59. §. Rámavatárakathanam. 60 (fol. 121^b)—64. §. Kṛishnávatárakathanam. 65. §. K. Kansavadhas. 66. §. Kṛishnacharite Muchukundamokshas. 67. §. K. Rukminívivahakathanam. 68. §. K. Vāsudevasarvavivahakathanam. 69. §. K. Vánásuragahanadordandachhedanam. 70 (fol. 146^b). §. K. Pundrakaputramáheśvaríkṛityávináśanam. 71. §. K. Mṛitabráhmaṇabálakánayanam. 72. s. t. 73. §. Bhagavadarchanaprastávas. 74. §. Vishnupújávidhánakathanam. 75. §. Vishnor archanávidhánakathane Anśarúpakathanam. 76. §. Śrírámachandranámáśhottasasatasankhyávarnitaśrivasishṭhadílípásamvādas. 77. s. t.

¹ In his duobus capitibus disciplinae et auctores Vishnuis cultibus vitandi enumerantur. Cf. Wilson l. 1 p. 301. Initium capit. 43. exscribo सदाशिव उवाच ॥ शृणु देवि प्रयक्ष्यामि तामसानि यद्यात्मनः । येषां अवशमात्रेण पातितं स्थानिनामपि ॥ प्रथमं हि मयैवोक्तं शैवपाशुपतादिकं । मच्छब्दविशेषैर्द्विभिः संगोक्तानि ततः परं । कथादेन तु संगोक्तं नगनीलपटादिकं ॥ मायावादमसृज्जास्त्रं प्रच्छन्नं वौड्मन्यते । मयैव कथितं देवि कलौ ब्राह्मणरूपिणा ॥ उपार्थं श्रुतिवाक्यानां दर्शयन् लोकगर्हितं । कर्मस्वरूपतान्यत्वमत्र वै प्रतिपद्यते ॥ सर्वकर्मपरिभङ्गाद्वैकर्मण उच्यते । परात्मजीवयोरैक्यं ममात्र प्रतिपाद्यते ॥ ब्रह्मस्योऽस्य परं रूपं निर्गुणं वक्ष्यते मया । सर्वस्य जगतोऽप्यत्र मोहनाय कलौ युगे ॥ वेदायैवमहाशास्त्रं मायावादमवैदिकं । मयैव वक्ष्यते देवि जगतां नाशकारणात् ॥ द्विजन्मना जैमिनिना पृष्ठं [प्रोक्तं]मपार्थतः । गिरीश्वरेण वादेन कृतं शास्त्रं महत्तरं ॥ etc. Hoc loco etiam Purānae et legum codices secundum qualitates suas inhaerentes trifariam distribuuntur sáttvika, rājasa, tāmasa. Cf. Wilson Vishnupurāna XII. Legum codices ad classem primam pertinent Vasishthae, Hárítāe, Vyāsae, Parásarae, Bharadvajae, Kasyapae. Ad secundam Chyavānae, Yājñavalkyae, Atris, Dakshae, Kátyáyanae, Vishnuis. Ad tertiam Gautamae, Bṛihaspatis, Samvartae (? cod. सामुद्रच, Wilson legit samudra), Yamae, Sankhae (सौख्यं cod.), Usanasis. Horum sex sectatores in exitum aeternum praecipites ruunt.

78. Śrídurgásadāśivasamvādasamvalitaśrivasishṭhadílípásamvāde Śrībhadgavadarchanamáhátmyakathanam. 79. §. Gítáprathamádhyaýamáhátmyam. 80 (fol. 172^a). §. G. dvitíyá°. 81. §. G. tritíyá°. 82. §. G. chaturthá°. 83. §. G. panchamá°. 84. §. G. shashthá°. 85. §. G. saptamá°. 86. §. G. ashtamá°. 87. §. G. navamá°. 88. §. G. daśamá°. 89. §. G. ekádaśá°. 90 (fol. 193^a). §. G. dvádaśá°. 91. §. G. trayodaśá°. 92. §. G. chaturdaśá°. 93. §. G. panchadaśá°. 94. §. G. shodaśá°. 95. §. G. saptadaśá°. 96. §. G. ashtádaśá°. 97. §. Náradaproktam [Vishnu-]Sahasranáma sampúrnam. 98. §. Kṛishnanámamáhátmyam. 99—101. §. Sadāsivanáradasamvāde Kṛishnabhaktamáhátmyam. 102 (fol. 229^b). 103. §. Náradasanatkumárasamvāde námáparádhakathanam. 104, 105. §. Śrídurgásadāśivasamvāde Bhṛigum prati Náradoktau jivahinsánishedhamáhátmyakathanam. 106. §. Kṛishnabhaktivivaranakathane śankhachakrordhva-pundradhárānakṛishnadvādaśanámagrahanamáhátmyam. 107. §. Śrísivanáradasamvāde Kṛishnabhaktivivaranakathane 'rchanámáhátmyam. 108. §. K. japamáhátmyam. 109. §. K. āśauchamitrāśauchanirñayakathanam. 110 (fol. 254^a). §. K. gurusmaranaprañámádikathanam. 111. §. Gangāsmaranapúrvakam Kṛishnāshṭottarasatanámamáhátmyam. 112. §. Śrídurgásadāśivasamvādánantaram Brahmanáradasamvāde Kṛishnapadachihnamáhátmyam. 113. §. B. snánamáhátmyam. 114 (fol. 262^b)—161 (fol. 322^b). B. Kárttikamáhátmyam. 162, 163. §. Śrísadāsivanáradasamvāde Rádhājanmáshṭamívratakathanamáhátmyam. 164, 165. §. Kṛishnajanmáshṭamívratakathanamáhátmyam. 166. §. Vrindávanastavamáhátmyam. 167. §. annapúrñasatamáhátmyam. 168—172. Vaisákhamáhátmyakathanam. 173. Anukramasúchanam. 174. Phalaśrutis. Incipit. सूत उवाच ॥ एतदादिपुराणं वः कथितं बहुविस्तर । परमाख्यं सर्वपा[प]घ्नं पञ्चपञ्चात्मकं द्विजाः ॥ प्रथमं सृष्टिसखन्तु द्वितीयं भूमिसखन्तु । तृतीयं स्वर्गसखन्तु तुर्यं पातालसखन्तु ॥ पञ्चमन्तरं सखन्तु प्रत्येकं मोक्षदायकं । परिशिष्टं क्रियायोगसारं वक्ष्यामि वः पुनः ॥ etc.

Cod. 116. Kṛiyáyogasāra. Foll. 118. Capp. 25. Incipit. लक्ष्मीनाथपदारविन्दयुगलं etc. ॥ एकदा मुनयः सर्वे सर्वलोकाहितेविशः । सुरस्ये नैमिवारस्ये गोष्ठे चकुर्मनोरमां ॥ अत्रानरे महातेजा व्यासशिष्यो महायशाः । सूतः शिष्यगौर्युक्तः समायातो हरिस्मरन् ॥ तमायानं समालोक्य सूतं शास्त्रार्थेपारगं । नेतुः सर्वे समुत्थाय शौनकाद्यास्तपोधनाः ॥ सोऽपि तान् सहसा भक्ष्या मुनीन् परमवैष्णवान् । ननाम दण्डवद्भूमौ सर्वधर्मविदाम्बरः ॥ वरासने महाबुद्धिस्तेदं मुनिसत्तमैः । उवाच सदां मध्ये सर्वैः शिष्यगौर्युतः ॥ तत्रोपविष्टं तं सूतं शौनको मुनिसत्तमः । ब्रह्माञ्जलिदिनां वाचमुवाच विनयान्वितः ॥ शौनक उवाच ॥ महर्षे सूत सर्वज्ञ कलिकाले समागते । केनोपायेनेह मुने हरिभक्तिर्भवेच्छृणु ॥ कलौ सर्वे भविष्यन्ति पापकर्मेरता जनाः । वेदविद्याविहीनाश्च तेषां ज्ञेयः कथं भवेत् ॥ कलावतुगतप्राया लोका जलान् युवस्तथा । निर्द्वेनाश्च भविष्यन्ति नानापीडाप्रपीडिताः ॥ प्रयाससाध्यं

सुकृतं शास्त्रेषु खूयते द्विज । तस्मात् के पि करिष्यन्ति कलौ न सुकृतं
जनाः ॥ सुकृतेषु विनष्टेषु प्रपृष्टे पापकर्मेणि । सर्वशाः प्रलयं सर्वे
गमिष्यन्ति दुराशयाः ॥ अल्पधर्मैरल्पयुद्धैरल्पकालेन सत्तम । यथा
भवेन्महत्पुण्यं तथा कथय सून नः ॥ यस्योपदेशतः पापं पुण्यं वा कुर्वते
जनाः । स तद्वागी भवेन्मर्त्य इति शास्त्रेषु निश्चितं ॥ पुण्योपदेशी सद्यः
कैतयेन विवर्जितः । पापकर्मेणिरुषी च चत्वारः केशवोपनाः ॥ ज्ञानं
सपाद्य संसारं यः परेभ्यः प्रयच्छति । ज्ञानरूपी हरिस्तस्मै प्रसन्न इव
लक्ष्यते ॥ ज्ञानरत्नेन रत्नेन परसन्तोषकृत्तरः । स ज्ञेयः मुने नूनं
नवरूपधरो हरिः ॥ त्वमेव मुनिशार्ङ्गल वेदेदेदाङ्गपारगः । त्वदुते न हि
वक्रान्यो यत्तत्त्वं व्यासशसितः ॥ सूत उवाच ॥ धन्यो सि त्वं मुनिश्रेष्ठ
त्वमेव वेद्यावाग्रणीः । यतः समस्तलोकानां हितं वाचसि सर्वदा ॥ शृणु
शीनक वक्ष्यामि यस्यां श्रोतुमिच्छते । सङ्गलोकहिताधीय वेद्यावानां
विशेषतः ॥ एतदेव पुरा विप्र व्यासः सत्यवतीमुतः । पृष्टो जैमिनिना सर्वं
यदुवाच शृणुष्व तत् ॥

Haec sex volumina eadem manu medio seculo superiore nitide exarata sunt (WILSON 115 113. 114 112. 111 116)

56.

Foll 119. Lit Bengal Charta Ind Long 16 Lat 4 Linn 8

Kṛyāyogasāra, Padmapurāṇac pars Codex anno 1741 exaratus est. Folia tria priora rerum indicem continent. In folio, quod numero 1 signatum reliquis praefixum est, pars eorum, quae in capite 21 leguntur, repetitur (MILL 4)

57.

Tria opera in hoc volumine insunt Lit Devan Charta Ind Foll 132

Foll 1-52 Long 11½ Lat 5 Lineae undenae *Māghamāhātmyam* (Māghae mensis majestas), quo libro, Padmapurāṇa (Uttarakhanda, adhy 1-23) desumpto, lustratio mense Māgha in lacu sacro sive quibuslibet aquis facienda (māghasnānam) commendatur Cf Wilson J R A S. V. 298 Incipit सूत उवाच ॥ अश्वरावभृतस्त्रातं क्षुपिभिः कृतमंगलः । पूजितो नागैः सर्वैः स्वपुरात्रिर्ययौ बहिः ॥ २ ॥ दिलीपो भृतां श्रेष्ठो मृगयारसिको भृशं । कौतुहलसमाविष्टो आस्तेद-
युहसंवृतः ॥ ३ ॥ Capita sunt triginta, quorum tituli hi
1. Vasishthāśramagamanam. 2. Bhrigoh parvatāgama-
nam 3 s t. (Vidyādhara quidam tigris facie foedatus
mense Māgha lavatus divina forma donatur). 4. Mā-
ghasnānaprasansā. 5. Tilottamāmahimakathanam 6.
Devadūtavikūṇḍalasamvāde Śrīkūṇḍalavikūṇḍalakarma-
gatikathanam 7. Devadūtavikūṇḍalasamvādas 8. D.
narakasvargaprāptiprakāraṇavarnanam. 9. Śāhgrāmama-
himavarnanam. 10. D. svargaprāptivarnanam. 11. s. t.

12. Māghasnānamahimakathanam. 13. Panchāpsarā-
khyānam. 14. idem. 15. P. Vedanidheh sūtānām (l. su-
tasya) Piśāchaprāptis 16. Māghasnānamahimavarna-
nam. 17. Āsramavarnanam. 18. Devadyutitapahpra-
bhāvas¹. 19. Vishnoh stotrakathanam. 20. Vishnoh
stotrasya phalastutikathanam. 21. Chitrānāmarājapīśā-
chaprāptis². 22. Piśāchasya pūrvabhāvakathanam 23
Keralasya vṛttāntakathanam. 24. Piśāchaparidevanam.
25. Śārasavākyam. 26. Vānarasārasayoh samvādaka-
athanam. 27. Brāhmanavichāras. 28. Pretamokshas
29 Panchāpsarāmokshas. 30. Māghasnānaphalakatha-
nam.

Codex anno 1771 a Bhūdeva exaratus est Textus a codice Wilsoniano paulum differt. (WALKER 166^a)

58.

Lit. Devan. Charta Ind Foll. 165 Long. 10 Lat 4½.
Foll 1-61 Lineae usque ad fol 34 10, deinde 9
Māghamāhātmyam, hac vice in capita undecim divisum
Narrationi ipsi haec disticha praemissa sunt. जयति
नवकमलकोमलं विपुलामलदलकपोलं । सुकुमारं सुखमसितायतनेनं
ज्ञाननिधानं ॥ २ ॥ ध्यातः कार्यारंभे विप्रद्रुममूलसंवनार्थमिव । विभक्ते
कुठारं विनायको नः श्रियं दिशतु ॥ ३ ॥ Textus recensio a codi-
cibus 54 et 57 multis locis discrepat

• Codex anno 1709 nitide exaratus est. (WALKER 206^a)

59.

Foll 53-90. Long 10½. Lat. 5½. Linn. ternae denae
Kārttikamāhātmya (Kārttikae mensis majestas), Padma-
purāṇac pars (Uttarakhanda, adhy 133-161), 29 capita
conticens Incipit. सूत उवाच ॥ श्रियः यन्मयामंभ्य गते
देवर्षिसन्ने । हर्षेणोत्फुल्लनयना सत्वा देवं तदाम्रवीत् ॥ १ ॥ सत्वा
उवाच ॥ धन्यास्मि कृतकृत्यास्मि सफलं जीवितं मम । मासौ त्रैलोक्य-
शुभगावुपदिष्टो त्वया मम ॥ २ ॥ योऽशस्त्रीसहस्राणां यज्ञभाहं यत्तत्त्व ।
यस्मान्मयादिपुरुषः कल्पवृक्षसमन्वितः ॥ ३ ॥ यथोक्तविधिना सम्यक्
नारदाय समर्पितः । त्वद्विधायापि जानन्ति भूमिसंस्थानजं फलं ॥ ४ ॥
सो यं कल्पद्रुमो गेहे मम तिष्ठति सांप्रतं । त्रैलोक्याधिपतेत्याहं श्रीपते-
रतिवत्प्रभा ॥ ५ ॥ अतो हं प्रष्टुमिच्छामि किंचित्त्वां मधुसूदन । यदि त्वं
मत्प्रियकरः कथयस्वाहं विस्तरात् ॥ ६ ॥ श्रुत्वा तच्च पुनश्चाहं करोमि
हितमात्मनः ।

Cf. Wilson in J R A. S. V. 305. Singulorum capi-
tum argumenta haec 1. Krishna Satyām sive Satya-
bhāmām uxorem, olim eam Devasarmanis Ātreya

¹ देवद्युतितपर्वनप्रभावो ms

² In codice 58 rex ille Dravidensis Chitrākshas appellatur, in
cod Wils Mitrasena legitur

bráhmaṇae filiam fuisse, certiorē facit¹.—2. Patre et Chandra conjuge a Rákshasa occisis Vishnuis cultui deditam inprimis undecimum mensis diem (ekádaśivratam) et Kárttikam mensem religiose eam observasse. Inde eam ad hunc honoris gradum pervenisse. Notanda haec: कार्तिके मासि ये नित्यं तुलासंख्ये दिवाकरे । प्रातः स्नानं च (snásyanti) ये मृत्वा महापातकिनोऽपि वा ॥ १२ ॥ ज्ञानं च नागरे दीपं तुलसीवनपालनं । कार्तिके ये प्रकुर्वन्ति ते नरा विष्णु-मूर्तयः ॥ १३ ॥ संमार्जनं विष्णुगेहे स्नानादिनिवेदनं । विष्णोः पूर्वां च कुर्युर्जीवन्मुक्तास्तु ते नराः ॥ १४ ॥ इत्थं दिनत्रयमपि कार्तिके ये प्रकुर्वन्ते । देवानामपि ते वंशाः किं जनेर्जन्मतः कृतं ॥ १५ ॥—3. Sequitur narratio a Nárada Prithui Vanyae relata: Sankham gigantem, Oceani filium, duos devictis Vedas furari voluisse, cosque in mari submersos secutum esse. Deos supplicantes Vishnum aduisse. Quo die deum conciliassent, eum diem in posterum sacrum et festum institutum esse. ईषम्य शुक्रैकदश्या यावद्बुद्धोधिनी भवेत् । निशातुर्यो-शशेपेण गीततुर्योदिर्मंगलान् ॥ १६ ॥ कुर्वन्ति नित्यं मनुजा भवद्विर्विद्यया कृतं । ते मत्प्रियकरा नित्यं मात्सान्निध्यं व्रजन्ति हि ॥ १७ ॥—Cap. 4. इत्युक्त्वा भगवान्विष्णुः सफरीतुल्यरूपभृक् । ययौ तदांजलिं बुध्यमारीची-कश्यपस्य च (á (?) papátánjalau madhyavásinah Kasyapa-ya sah. cod. Wils.) ॥ १८ ॥ स तं कमंडलुं क्षिप्त्वा कृपया भूरि-योडितः । तावत् न ममो तत्र ततः कूपे न्यवेशयत् ॥ १९ ॥ तत्रापि न ममो तावत् तडागे प्राक्षिपत्स तं । एवं तं सागरे क्षिप्त्वा तत्र सोऽथ व्यवर्द्धत ॥ २० ॥ ततो यधीत्स तं शंसं विष्णुर्मेखस्वरूपभृक् । अयं तं स्वकरे धृत्वा बदरीयनमागमत् ॥ Vishnuem piscis forma indutum Sankham interfecisse et Vedas deis restituisse Prayágae sanctitas et mense Mágha lavatio commendantur.—5, 6. Undecimo Asvinae mensis novilunni die quibus cerimonis Kárttika—votum suscipiendum sit.—7 Voto facto quibus cibis abstinendum sit.—8. Quatuordecimo Úrjae (i. e. Kárttikae) mensis novilunni die votum solvendum esse (udyápana).—9—18 Ad Tulasí² plantae sanctitatem celebrandam Nárada narrationem de Jalandharae³, Oceani filii, cum deis pugna refert. Haec narratio, qua loco valde inopportuno Sivae poten-

tia omnes deos superans praedicatur, in libro *Researches into the nature and affinity of ancient and Hindu mythology*, p. 456, a Vans Kennedy ex alia quadam textus recensione eaque copiosiore Anglice versa est.—19, 20. Dharmadatta bráhmaṇa, Karavirapurae in Sahya montis confinio vivens, illius festi observatione et ipse in Vishnuis coelum venit in vitaeque postera Daśaratha rex renascitur, et Kalahám, Sauráshtranagarae natam, propter impietatem in Rákshasim mutata, quum aqua Tulasís foliis mixta tetigisset, a sedibus infernis liberat —21, 22. Tulasim Vishnuim acceptiorem esse quam dona et sacrificia exemplo Vishnudásae bráhmaṇae et Cholae, Kántipuris (Káncipurí) regis, exemplo probatur⁴ —23. Narratio de Jaya et Vijaya, quae maximam partem cum libello Gajendramokshanam (supra n. 35) congruit —24 Krishná, Vení, Kakudminí fluviorum origo —25. Bonorum aut malorum facinorum fructus ad certam normam inter homines consociatos partiuntur देश्यामकुलानि स्युः[.] पापभुञ्जि (cod. Wils. melius pápa-bhánj) कृतादिषु । कलौ तु केवलं कर्त्ता फलभुक् पुण्यपापयोः ॥ २६ ॥ अकृते पि हि संसर्गे व्यवस्येयमुदाहृता । संसर्गात्पुण्यपापानि यथा यांति निबोध तत् ॥ २७ ॥—26, 27 Quod Dhanesvarae bráhmaṇae in urbe Dháravátí viventis exemplo illustratur Tartari loci septem esse dicuntur: Taptaváluka, Andhatámisra, Krakacha, Argala, Kútasálmali, Raktapúya, Kumbhípáka.—28 Si qui Kárttika-cerimonias quominus rite celebrent impediuntur, quae in earum locum substituenda sint —29. Quam ob rem Asvattha arbor Saturni tantum die (Samivásare) tangenda sit

Codex anno 1770 exaratus est (WALKER 166^b)

60.

Foll 75—148 Linn initio 8, deinde 9. *Prayágamáhátmyae* capita 35 et tricesimi sexti disticha 17 Incipit.

कदाचिन्नैमिये रख्ये सृतं परमकोविदं ।

किविदाः (l. kovidáh) सर्वधर्मेषु सर्वयज्ञेषु कोविदाः ॥ १ ॥

श्रुतिस्मृतिपुराणज्ञाः सदाचारपरायणाः ।

अनूचाना सदस्याश्च सर्वदा धर्मेवादिनः ॥ २ ॥

केचित् स्वाध्यायनिरताः केचिद्धेदार्पणभराः ।

केचित् सध्यात्मतत्त्वज्ञाः केचिद्योगविशारदाः ॥ ३ ॥

¹ Occurrunt ibi haec disticha, quae commemoranda videntur शिवाः सौराष्ट्र गायेशा वैष्णवाः शक्तिपूजकाः । मानेय प्रामुख्येतिह सर्वायः सागरं यथा ॥ २६ ॥ एको हि पञ्चधा जातः स्वरूपैर्नामभिः किल । देवदत्तो यथा कश्चिन्मुखाद्याज्ञाननामभिः ॥ २७ ॥

² Praeterea Dhátri (Emblíck myrobolan) Vishnuim sacra est Ejus fructus cum Tulasís foliis mixti ad lavationem lustralem adhibentur

Ita in codice nostro, in cod Wils. melius Jalandhara scribitur नेत्राभ्यां विधृतं यस्मादनेनैतज्जलं मम । तस्माज्जलंधर इति ख्यातो नास्ति भविष्यति ॥

⁴ Chola rex sororis filio quum regnum tradidisset, ab eo tempore in Chola terra sororis filii in regis defuncti locum succedere solebant तस्मादद्यापि तं देशं सदा राज्यांगभागिनः (rájyansahaginas, cod Wils.) स्वसीया एव जायन्ते तत्कृतावधिर्वर्तिनः (l. tatkrítavádhivartínah) ॥ Ceterum Ananantasayana non Cholae frater, sed loci nomen, aut Vishnuis templum fuit स कदाचिद्भूद्वाजा ज्यनंतशयने द्विज । यस्मात्सौ जगत्तं नाथो योगनिद्रात्प्राश्रितः ॥

तर्केषु निपुणाः केचित् नीमांसायां विचक्षणः ।

वेदांतज्ञानसिद्धांताः सोहमस्मिन्मये रताः ॥ ३ ॥

योगाभ्यासे तिनियुक्तास्तपसा मौनमाधिताः ।

सर्वतीर्थकृतक्षानाः पृथीपयैटनक्षमाः ॥ ५ ॥

चतुषष्टिकलाभिज्ञाः तपसा सूर्यवर्चसः ।

एकदा मिलितास्तत्र पद्मपुरिदमादरात् ॥ ६ ॥

Libellus, quo Prayāga ejusque sacella celebrantur, a Sesha serpente cum Sanaka communicatus esse traditur In fine singulorum capitum (इति पद्मपुराणे पातालखंडे शेषसर्पकुमारसंवादे प्रयागमाहात्म्ये etc.) Padmapurāṇac haec esse pars dicitur, sed in codicibus nostris non exstat, saepiusque fieri ut talia commenta librorum sacrorum auctoritate fulciantur, jam aliunde didicimus.

Libellus hujus seculi initio negligenter exaratus est. (MILL 77'.)

61.

Lit Devanāg Charta Ind. Foll 116. Long 5 Lat 4½
Linn nunc 9, nunc 10

Svagitā (Sivae cantilena), sedecim capita continens, quibus principalia sectae Sivaticae dogmata exponuntur Ea a Siva deo Rāmae post Sītā creptam animum despondenti tradita erant, quod colloquium a Skanda cum Sanatkumāra, ab hoc cum Vyāsa communicatum, denique a Sūta coram anachoretis recitatur. Praecedunt preces et cerimoniae legendo praemittendae, libellus ipse sic incipit. अथातः संप्रवक्ष्यामि शुद्धकैवल्यमुक्तिदं । सनुग्रहात्महेश्म्य भवदुःखस्य भेषजं ॥ १ ॥ न कर्मणामनुष्ठानैर्न दानैस्तपसापि वा । कैवल्यं लभते मर्त्यैः किं तु ज्ञानेन केवलं ॥ २ ॥ रामाय दंडकारण्ये पार्वतीपतिना पुरा । या प्रोक्ता शिवगीताख्या गुप्तामुद्यतमा हि सा ॥ ३ ॥ यस्या स्मरणमात्रेण नृणां मुक्तिर्भवेत् । पुरा सनातु-माराय स्कंदेनाभिहिता हि सा ॥ ४ ॥ सनत्कुमारः प्रोवाच व्यासाय ऋषिसत्तमाः । मयं कृपातिरेकेण प्रददौ बादरायणः ॥ ५ ॥ Singulis capitibus hi tituli subscripti sunt 1 Bhaktiyogas 2 Vairāgyayogas 3 Bhasmavidhi-sahasranāmopadesa 4 Sivaprādurbhāvas. 5 Rāmasyāstraprāptis. 6 Vibhūtiyogas 7 Viśvarūpayogas. 8 Vairāgyayogas. 9 Sārīranirūpanam 10 Jīvasvarūpanirūpanam. 11. Upāsana-māhātmyam 12. Upāsana-vidhis 13. Mokshayogas. 14. Panchakosopāsana 15. Bhaktiyogas. 16. Sakalādhyātmayogas.

Iis quae in fine capitum leguntur (इति श्रीमत्पद्मपुराणे शिवगीतामुपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे etc) libellus e Padmapurāṇa desumptus esse declaratur, quod per se veri pārum simile est, quum Vishnuis unius cultus Purāna illo praecipiat, et nostris quidem codicibus non con-

firmatur. A Kūmapurāṇae parte, Īsagitās sive Īśva-ragitās appellata, libellus noster differt.

Codex anno 1749 exaratus est. (MILL 110)

62.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 201. Long. 14. Lat 7
Linn. foll 1-88 14. postea plerumque 15.

Brahmapurāṇam, a Sūta coram anachoretis ita relatum, ut olim a Brahmanee deo Dakshae traditum erat De argumento cf. Wilson in J. R. A. S. V. 65 et in Vishnupurāṇae praefatione p. xvi Incipit : यस्मात्सर्वमिदं प्रपंचरहितं मायाजगज्जायते यस्मिंतिष्ठति याचितान्तसमये कल्या पुनः संध्यान्वा मुनयः ॥ प्रपंचरहितं तं विंदति मोक्षं ॥ १ ॥ भुवं तं वंदे पुरुषोत्तमाख्यममलं etc. Narratio ipsa his verbis inchoatur सुपुत्र्ये नैमिसारण्य पवित्रे पुमनोहरो नानामुनीजनाकीर्णे ॥ नानापुत्र्यो-शोभिते etc.

Codex anno 1826 negligenter exaratus est. Folium 174 numero ११८ notatum est, et numerum १८८ proxime १२० sequitur, nihil tamen videtur omissum esse (WILSON 125)

63.

Lit Devan Charta Ind Foll. 178 Long 10½ Lat 5½
Linn plerumque 10.

Brahmapurāṇae pars altera (uttarakhanda) a Saunaka cum Satānika ita communicata, ut olim ab Agastya Supratikae tradita erat (B) Cf Wilson l. l. p. 71 Incipit. शीनक उवाच ॥ अतः परं प्रवक्ष्यामि सौम्यां दिशमुपेयुषः । परार्थं यतमानस्य चरितं परमेष्ठिनः ॥ १ ॥ श्रूयमाणं शतानीक पातक-द्रातयातकं । कथितं सुप्रतीकाय मुनिना घटयोनिना ॥ २ ॥ दक्षिणा-शाजलनिधेस्ते त्रीडावनं शुभं । निर्मितं जामदग्न्येन विचित्रविधिना-दरात् ॥ ३ ॥ नानातरुगणाकीर्णं लताविस्तारसंकुलं । शालेस्तालेस्तमा-लेष्व क्रमुकैः सकपित्थकैः ॥ ४ ॥ तिलकैः कोविदारिश्च रसालैरुपशोभितं । जंबूभिः पनसाश्चत्पवटवाटीविजृम्भितं ॥ ५ ॥ पुष्पागैर्नालिकेरीभिर्द्रोक्षान-डपमंडितं । हरितकीभिर्हितालेर्दाडीमिबीजपूरकैः ॥ ६ ॥ जंबूरेरिखुभि-श्चित्तरसोर्द्वैर्बदरैर्वृतं । करवीरजपाजालैश्चंपकैः शतपत्रकैः ॥ ७ ॥ धारा-भूलीकंदैश्च पाटलाभिः प्रगन्धितं । सरिद्रिरुपकुल्याभिर्मेहानदसरो-वरैः ॥ ८ ॥ जलान्यनुपदं प्रायः प्रापणीयानि यज्ञतैः । पुडरीकैः कुवल-येस्तथा कोकनदैः शुभैः ॥ ९ ॥ कूर्जति मधुरं पुष्टा यत्त माद्यम्भुव्रताः । नवभूतरसोम्भस्यपिकण्डूद्वानि कानने ॥ १० ॥ सदा वसंतसमये भ्रमात्पुष्पांति पंचमं । तत्र सिद्धाश्रमपदं वनगर्भगतं शुचिः ॥ ११ ॥ हर्म्यै रम्यतमं पर्यनिर्मितैर्मुनिशावकैः । शालाशतसमाकीर्णं मुनिशिष्योपसेवितं ॥ १२ ॥ दोग्रीभिर्गिरिहोद्रीभिः पुंवसाभिरलंकृतं । पुष्परेणूकरैर्नानुदगैश्च सुर-भीकृतं ॥ १३ ॥ मधुकृष्णधुङ्करैः कलहंसकलसरैः । श्रुति (sruti) पूर्णा-मृतैः सांद्रं सामगानैरुपहृतं ॥ १४ ॥ गोव्याघ्रैर्गजसिंहैर्द्वैर्गैरुद्भूतविग्रहैः ।¹

¹ L उच्छिन्नविग्रहैः ।

दुर्योधनोऽपि विदुषिर्भिरतः ॥ १५ ॥ लोपामुद्रासहचरो मुनिर्देवकृते
गिनमान् । विविधाभिरभिः सार्धं खेपते मुञ्जमानसः ॥ १६ ॥ तमेकदा
समासीनं यमश्चाभिततेजसं । सुमतीको मुनिवरो गुरुपादाभिवन्दनः ॥ १७ ॥
सुमतीक उवाच ॥ भगवंस्त्वत्प्रसादेन सुश्रुतं श्रुतवानहं (śrutam su
śrutavān aham A.) । नानापुराणसंभेदान् परमेश्वरतत्परान् ॥ १८ ॥
आगमन्येदमार्गोऽभिनितिहासं स्मृतीरपि । देवानां च महर्षीणां सतीनां
चरितानि च ॥ १९ ॥ महिम्नोऽ[३]मलकीर्त्तनां ज्योतिर्मननायिनां ।
विधेर्विलसितं कृष्णं (krīṣṇam) सर्वदिग्विषयीकृतं ॥ २० ॥ विष्णुमाः
कीर्त्तयः शुभाः श्रुताः पापप्रणाशिनीः । इदानीं श्रोतुमिच्छामि सौम्यां
दिशमुपेयुषः ॥ २१ ॥ कीर्त्तिं दनुजनाशोत्थां यशश्चिह्नानि वेधसः ।
धर्मोपायांश्च विविधान् यान् विधिर्विदधे भुवि । इहापूर्वैरुचिमांस्तमे
(1. ishtāpūrter uchitāns) विस्तरतो वद ॥ २२ ॥

Capita sunt triginta septem. 1. Brahmanis origo. 2. Sarasvatī cantu suo omnium deorum animos rapit, Brahmanem corrumpit. Sumridīkae origo. 3 Sumridīka diuturna corporis castigatione absolutam sanctitatis conditionem (siddhi) obtinet. 4 Daityarum, ipsius oculorum fulmine creatorum, imperio accepto, Brahmanem e coelo expellit. 7. Śiva, cerimonius et precibus mysticis conciliatus, Ekavīrām filiam (prakritum svīyām bhairavīm) ad delendos Daityarum exercitus mittit. 8 Brahmanī imperium restituitur, et Sāvitrī dea a Sole in matrimonium datur. 9 Sāvitrīs origo 10. Brahman Śivae sacrificium in loco Brahmavedi dicto ad Valajā fluvium, in regione boreali situm, offert: [नारद उवाच] प्रेषितोऽस्मि जगद्भारविष्णुना प्रभविष्णुना । संप्रदर्शयितुं देशं ब्रह्मवेदि (°vedim) तवानघ ॥ १६ ॥ वरिष्ठा चावनिलोकिं जंबुद्वीपं ततो वरं । तस्मिन्नाथोऽवर्तनामा देशो देवैरपि स्तुतः ॥ १९ ॥ ब्रह्मवर्तस्ततः श्रेयानुदीची दिगनुत्तमा । निदानभूता तीर्थानां श्रेयसी तत्र वेधसी ॥ २० ॥ तथा चलजया सार्धमनुनीतं श्रुतिः श्रुतः ।¹ ब्रह्मवेदिरिति ख्यातो देशः पुण्यपरायणः ॥ २१ ॥ महर्षीण्युज्ज्वलेन्द्रोऽभूदित्याकर्ष्य यच्च मुनेः । जगाम त्वरि[तं] तस्मादुद्धरेण सरस्वतीं । चलजातलसंपर्कपवित्रितनिरंतरं ॥ २२ ॥ Proximis versibus loci amoenitas describitur. प्राप्य पुण्यतमं देशं सर्वदा क्रतुसाधनं ॥ २३ ॥ ननर्त मुदितस्तत्र (muditadyatra cod.) विधाता पार्श्वेः समं । चलजातलमासाद्य नटतोऽस्य महात्मनः ॥ २४ ॥ अगाधजलसंपूर्णो महागर्तो बभूव ह । सुधापन्नसलिलं यत्र पीत्वा विहंगमाः ॥ २५ ॥ दिव्यवाचो भवंतीति प्राहुर्ब्रह्महृदं बुधाः । स्वयं संस्कृतस्तोत्रेषु धाता भूतपतिर्विभुः । सर्वतीर्थोदिनाभावं (?) महता तपसाकरोत् ॥ ३० ॥ 11 (fol. 33^b) Brahman, ut sacrificio peracto (इह) pia opera faceret (आपूर्ते) vatū sanctorum eremum, prope Maṇiprabhā lacum in silva Chāsuratha septentrionem versus situm, adit, eorumque filios, quos morum et legum institutis imbueret, secum ducit. 12. Virorum sanctorum, qui filios suos Brahmani

tradiderunt, enumeratio: Kaśyapa, Upamanyu, Ojishṭha, Kaṇva, Bandhula, Angiras, Daksha, Kuṣika, Bhṛigu, Atri, Lopāmudrāpatī (1 e. Agastya), Vasishṭha, Bharadvāja, Śvetātreyā, Vrihaspati, Sūrpanāyāya (?), Māṇṭi², Gautama, Gṛtsamada, Jamadagni, Ādhvara (adhvara B.), Chyavana, Kahoda, Āpastamba, Aruna, Kapila, Devarāta, Kratu, Havyāda, Nyagrodhapāda, Vāmadeva, Sumantu, Devala, Sthāṇḍileśaya, Kuśāvarta, Kraunchavradhna, Uddālaka, Varatantu, Upaveśa, Hiranyāṅga³, Yavishṭha, Gomitra, Mudgala, Praskaṇva, Kutsa, Hiranyastūpa, Sanaga, Atharvan, Jābāli, Jaratkāra⁴, ..., Vatsa, Ārtabhāga, Pradhana, Prasisha, Agnigarbha, Trishavana, Kanāda, Āpnāvāna, Vasūdreka, Dālbyaka, Samvarta, Vyāgrapād,⁵ Pāraskara, Gobhila, Parāśara, Supratika, Vāchamyama, Mrikandu, Viprachitti⁶, Vriddhasravas, Samindhana (?)⁶, Upaskara, Raibhya, Viśṭhapura, Pingala, Matanga, Dadhiparna, Jātūkarnya, Prādyoti, Gālava, Lomasa, Garga, Gabhastī⁷ 13. Juvenes a Brahmane instituti veram beatitudinis viam quaerunt. 14. Brahman sanctorum filias, quum mulierum officia docuisset, de coelo in sacrificii locum ad Valajām secum ducit. 15. Ibi in loco sacro, Somatīrtha appellato, lunae colendae ritus (somavrata) peragitur. Lunae sedecim digiti hi enumerantur: Amritā, Mānadā, Pūshā, Pūshṭi, Tushti, Rati, Dhriti, Sasini, Chandrakānti, Jyotsnā, Lakshmi, Bahulā, Prīti, Angadā, Pūrṇā, Pūrṇāmritā. Ea ceremonia Chaitra mense lucente luna facienda unaque lunae hymnus (somasūktam) recitandus est 16 Visvakarman Brahmanis jussu ad Valajām prope lacum Brahmahrada appellatum Drisya urbem condit⁸. 17 Juvenibus adoptivis (dharmaputra) quum filias supra dictas in matrimonium dedisset, urbem incolendam tradit Vishnuis cultum isdem praecipit Vishnus urbi defendendae tredecim custodes, ipsius ministros (yaksha), ponit Eorum nomina haec. Shanda (Sanda cod. A), Marka, Durnāman, Durmukha, Guha, Virūpāksha, Bhīmasena, Jvālāvaktra, Pisangaka, Kankālīn, Kūrmaprishṭha, Bhūta, Dāmara, Bhairava Tutelarem urbis deam Siddhavaṭīm instituit⁹ 18 Brahman singu-

2 शतमार्दिदौ A शतमार्हदौ B

3 हिरण्यग° codd

4 अत्राकारोद्यताः A जनाकारोद्यताः B

5 विप्रजिह्वेयान्वयात् A

विप्रजिह्वेयान्वयात् B

6 शिशिंधनः B deest in A

7 Tam levis uterque codex fidei est, ut nomina supra data quae par est cautione accipienda sint

8 सौंदर्योतिशयादेतत् दृश्यं देवपुरादपि । इति तन्नामतो दृश्यमिति तुह्यनाः स्वयं ॥ यदुवाच रसोद्रेकाभूयो भूयः पितामहः । अतः सप्तसु लोकेषु दृश्यमेव प्रगीयते ॥

9 दैवभीतिनिदायेभ्यः पांथाभ्यार्गवटी यथा । सिद्धान्तान्यदितासि यस्माद्धो - वरानने ॥ अतस्त्रिष्वपि लोकेषु नास्ति सिद्धवटी भव ।

¹ Omnia inde a voce अनुनीत usque ad अगाधजल in cod A ommissa sunt

his virore sanctorum famulus propriam deam tribuit : ततः शक्तिगां वीक्ष्य प्रसन्नात्मा पितामहः । प्रत्येकं गोत्रदेवत्वं (°ive codd) स्थापयामास शोभनं ॥१॥ स पर्यादेर्देवी देवीं कश्यपानां सरस्वती । कालिकामुपमन्त्रामोजिष्ठेभ्योऽनुमाननां ॥२॥ कल्याण्ये शिवां देवीं मधुरां चण्डालान्वये । स्थिरां चक्रे जगद्धाता दक्षगोत्रे वना-
बिका ॥३॥ दिदेशांगिरसां वंशे स देवीं भुवनेश्वरी । कपर्दिनीं भृगूणां ताम्रतीक्ष्णं विंध्यवासिनी ॥४॥ हरसिद्धिप्रदां प्रापुः कुलां च कौशि-
कहिजाः । वसिष्ठवंशसंभूतास्तपागस्तिकुलोद्भवाः ॥५॥ रक्षावरां गोत्र-
देवीं तथा चैव कुलेश्वरी । श्वेताश्वामुतथोद्भूताः - ॥६॥ श्वेतात्रेयः सर्वोदामा विशालाक्षी बृहस्पतिः । सूर्यशाख्याः (सूर्यशाखा B.) सह-
साक्षी गोतमाः कंडवासिनी । सर्वकामप्रदां प्रापुर्मातयः सिंधुवासिनी ॥७॥ तारां गृक्षमदोद्भूतास्त्रिपुरां जमदग्निजाः । च्यवानान्वयसंभूताः क्रोटिस्थं
कुलदेवतां ॥८॥ आपाटां दैत्यनिबर्हर्माहाबलसमन्वितां । मुनयो मुद्ग-
लोद्भूता देवीर्मंद्रीमशिश्रयन् ॥९॥ कहोडानामन्ववाये सुश्रोणिर्देवता-
भयत् । आपस्तम्बमुनेर्वंशे सहसाक्षी बभूव ह ॥१०॥ पिंगाक्षी चारुणे
गोत्रे कापिले ह्य्यवाहिनी । विवेश देवरातोण्या (देवराताया A
देवरातोत्वा B) देवी दाद्यायणी प्रजाः । वसुदा क्रतुजान्विमान् हव्या-
दकुलसंगतान् ॥११॥ तोहत्वा (sic A ताहत्वा B) चक्रवालात्मा
निग्रोधान्वयवासिनी^१ । जयदा वामदेवानां सुमन्तूना प्रजावती ॥१२॥
विरूपाक्षी देवलानामन्ववायमुपाश्रयत् । स्यादिलेशयसंभूतान्निमाद्यस्तु
(°संभूताः A °संभूता B) देवताः ॥१३॥ मातृणां गणमानर्षुः पराश-
रकुलोद्भवाः । क्रौञ्चप्रभाः कुशावर्ताः (कुलावर्ताः A कुलावर्त्तास् B)
तथोहालकगोत्रजाः ॥१४॥ चर्चिकां (चर्चिकां A चित्रकां B) चित्र-
यलया तथा सास्त्रान्यसिद्धिदा । उपवेशमुनेर्वंश्याः (उपवेश्य° B)
पृथयन्ति पताकिनी । कौमारी च हिरण्यांगा वरदा वरतंतयः ॥१५॥
स्रग्विणीमृध्वेशी च यद्यष्टा लेभिरेऽर्चितुं । प्रस्फुराद्यैव गोमित्रा
हिरण्यस्तूपसभवाः ॥१६॥ महाविद्येश्वरी (°री codd) सोम्यां तथा
कलिविनाशिनी (कालि° A) । कुत्साश्वार्थवजाः सत्यामाश्रयन् प्रत-
भक्षिणी ॥१७॥ त्रिजगन्मोहिनी देवी भजिरे सनगोद्भवाः । रक्षोविशो-
भिणी देवी जाबालिकुलमभवाः ॥१८॥ आर्तभागजरत्कारद्वितित्वय-
गोद्भवाः । जया च विजयाख्या च शतबाहुं शताननां ॥१९॥ प्रधना-
श्चाग्निगर्भोत्थाः प्रशिषाश्च कणादजाः । विचिन्वरां (sic A विचि-
त्वारा B) महालक्ष्मी चंडरूपा तिलोचना । जगद्गुः कुलदेवत्वे^२
वरदानोद्यताः स्वयं ॥२०॥ आयुर्दामाप्रधानाश्च वत्साः सिद्धवटीमपि ।
यमद्रेकसमुद्भूता जयती प्रापुरुत्तमां ॥२१॥ दान्यव्याघ्रपदोर्वंश्याः कामधेनुं
धनुष्मती । तनुजा गोभिलस्यापुः पार्वती सिद्धमातृकां ॥२२॥ पारस्कर-
मुता दुर्गा तथा कात्यायनीमपि । सवर्ततनया देवी समानर्षुः पयस्विनी ।
मृकंदुवाचंयमयोक्तनया (°यमयोक्तयता A मृकंदयम्बययायास्तु B)
मीललोहितां ॥२३॥ बृद्धप्रयोधिप्रचित्त्योः (विप्रवीत्योः B) कुलजाः
(कुलिनाः A कुलना B) कर्मपारदा । तथैकवीरां कल्याणीमुपस्कर-
कुलोद्भवाः (उपस्कर° A उपरद्ध° B) ॥२४॥ समिधनकुले जाताः
कुलां च दृष्टनाशिनी । रैभ्यविष्टपुरोद्भूताः प्रापुराशापरां (प्रापुराशां-
पुरां B.) सती ॥२५॥ पिंगला भोगदां प्रापुर्महाकोशी (°काशी A)

^१ L. न्यग्रो^२ कुलदेवत्वे A B

मर्तगजाः । दधिपर्णीन्वयो लेभे हिंगुलां हरिदंबरां ॥२६॥ जानू-
कस्यान्ववायेऽभूवसेना महाबला । उदगावस्यप्रग्रयोर्तेर्वंशे (उदगाव-
प्रमेच B) वंशजा विश्वरूपिणीं ॥२७॥ लोमशस्य मुनेर्गोत्रे बृहच्चैत्रस्य
धीमतः ॥ योगेश्वरी ज्वलमुखी गोत्रदेव्यौ बभूवतुः ॥२८॥ वैजवापोद्भ-
वानां च बभूव कुलमुदरी^३ Brahman, ut Drisypurac sac-
dotibus famulos ad officia domestica perficienda com-
pararet, ad Virāj (Vairāja) regionem, prope octo flumi-
num confluentem sitam, proficiscitur जगामापोत्तरकुरु-
दिशान् (1 देशान्) पुण्यसमन्वितान् । सिद्धसारस्वतस्रोतःपर्वित्तनि-
रंतरान् ॥ तत्र वै नाभिकपुरं भूमेर्नाभिनिवापरं । etc etc तत्पर्यं
ययौ धाता विरादष्टेक्षमनुत्तम । अष्टानां सरितां यत्र संगमो देवसेवितः ॥
Horum fluminum origo et Somatirtham describitur.
19, 20 Vaisyanum et Súdharum creatio. 21 A sacer-
dotibus Drisypurac omnium generum sacrificia fiunt
22 Nārada a Brahmane de coelo mittitur, ut Bráhma-
nas ritus varios doceat Valajac sanctitas et origo
Flumen seculo aureo Balajá (= balát jātá), argenteo
Sivakámadughá, aereo Nandini, ferreo Vánanásá appel-
latum fuit 23 Pingáksha Rákshasa, quum omnes
deos devicisset, a Brahman aqua e Valajá (चैत्रमासेऽसिते
पक्षे चतुर्दश्यां महानिशि) hausta interficitur Fame exorta
viri sancti a Durgá, Sákambharis^४ formam gerente,
auxilium petunt, eaque homines oleribus (sáka, inde
dece nomen derivatur) in orienti Valajae parte crescen-
tibus sustinet Nomen Vánanásá flumini eo tempore
datum est, quo Tárakae sagittis oppressorum deorum
vulnera Valajae undis sanata sunt 24 Votum ad Va-
lajae ripam in Solis honorem nuncupandum (vasanta-
vratam) 25 Chattrae mensis lucida parte octo deorum
sacella (títha) ambienda sunt 26-30 Dautyae^५, ambi-
guo Náradae consilio instigati, quum Vrikakámane duci
Drisyapuram mimarum et saltatorum forma^६ intrassent,
post saevam cum genus (Yaksha), urbis custodibus,
pugnam a Siddhavatí dea conciduntur 31 (fol 41⁴)
Quibus causis urbs varia nomina sua acceperit 32-35
Ad Sumudikam narratio revertitur, qui austerae devo-
tionis fructibus superbicus urbem infestat 36 Bhá-
skaravratam 37 Urbis laudes Ne hic quidem liber
finitus videtur

^३ Textum qualiscunque sit, et horum 28 distichorum et loci
ad cap 10 exscripti utriusque codicis collatione constitutum esse
lectores monitos velim^४ Uno hoc libri loco me Sakambharis dice nomen legere memini
शाकंभरीति नास्माहं पूजनीया प्रयत्नतः । चलजा नदिनी नाम जगदा-
नंददायिनी ॥ १ ॥ e " Equidem Sakambharis nomine, et Valaja totum
mundum beans Nandini nuncupata colendae sumus "^५ E Kálíka familia (Kálíkeyakula) orti esse dicuntur^६ In urbe ipsa fabulam Vittravadha appellatam egerunt

Voce *upapatha* (deverticulum), quae in singulorum capitum titulis legitur (इति ब्रह्मपुराणोत्तरखंडोपपथे etc.), librum nostrum alterius partis appendicem tantum esse significari videtur, quod, sive viros colloquentes sive exordium spectas, veri simillimum est¹.

Codex ann^o 1772 negligenter exaratus est. Folia २०. २१. २२, in quibus capituli quinti finis et capp 6. 7. incrant, nunc desiderantur. (WILSON 356)

64.

Lat Devan Charta Ind Foll 86 Long 10½ Lat. 5½
Linn plerumque 13

Idem liber (A) Codex, medio circiter seculo superiore exaratus, in capite tricesimo desinit Folia १२ १३, quae nunc desunt, eadem fere continebant, quae etiam in cod B. desiderantur Lacunam quandam jam in prototypo adfuisse, verbis *सन्न स्याने सद्धं पश्य नास्ति* "hoc loco folium dimidiatum deest" (fol 12") percipitur Ceterum codex, melius quidem quam B neque tamen accurate exaratus, eandem textus recensionem continet Quod folium octogesimum sextum esse solebat, nunc post fol 75. positum est (WILSON 354.)

65, 66.

Duo volumina Lit. Devan Charta Ind Long 13
Lat 6½ Linn 12

Brahmavivartapurānam, a Sūta coram Saunaka ita relatum, ut olim a Krishna Brahmani, a Brahmane Dharmac, a Dharma Nārāyanae, a Nārāyana Nāradae, a Nārada Vyāsae traditum erat De libri argumento conferantur, quae Wilson in J A S B I 217 sqq et in Vishnupurānae praefatione p xli doctissime disseruit

Vol I. Foll 342 I *Brahmakhanda*, Foll 1-68. Incipit. गणेशप्रवेशसुरेशशेषाः सुराश्च सर्वे मनयो मुनीन्द्राः । सरस्वतीश्री-गिरिजादिवाच नमोऽस्मि देवं प्रणमामि तं विभुं ॥१॥ etc भारते नैमिषारण्ये ऋषयः शौनकादयः । नित्यां निमित्तिकीं (nai^o) कृत्वा क्रियामूषुः कुशासने ॥७॥ एतस्मि[न्] नरे सौतिमागच्छतं यदृच्छया । प्रणतं सुविनीतं तं विलोक्य तदुरासनं ॥८॥ तं संपूज्यातिषि भक्त्या शौनको मुनिपुङ्गवः । संपूज्यकुञ्जल शान्त शान्तः पौराणिकं मुदा ॥९॥ वर्त्मनासविनिर्मुक्त वत्सलं सुस्थिरासने । समतं सर्वतत्त्वज्ञं पुराणां पुराणवित् ॥१०॥ परं कृष्णकथोपेतं पुराणं श्रुतिसंमतं । मंगलं मंगलार्हं च मंगल्यं मंगलालयं ॥११॥ सर्वमंगलयीजं च सर्वदा मंगलप्रदं । सर्वमंगलनिम्नं² च सर्वसंपत्करं परं ॥१२॥ हविर्भक्तिप्रदं शश्वत् सुखदं मोक्षदं भवे । तत्त्वज्ञानप्रदं दारपुत्रपौत्रविषद्वन्द्वं ॥१३॥ पद्मञ्च सुविनीतं च मुनीतो मुनि-

¹ In fine capituli secundi in cod B इति ब्रह्मपुराणे द्वितीयखंडोपपथे etc scriptum est

² L °विद्वं

संसदि । यथाकाशे तारकानां (°nām) द्विजराजो विराजते ॥१४॥ शौनका उवाच ॥ प्रस्थानं भवतः कुत कुत आयासि ते शिवं । किमस्माकं पुण्यदिनमद्य त्वहर्शनेन च ॥१५॥ चयमेव कलौ भीता विशिष्टज्ञान-वर्जिताः । मुमुक्षवो मवे (bhava) मग्नास्तद्देवसुखमिहागतः ॥१६॥ भवत्साधुर्नैवाहाभागः पुराणेषु पुराणवित् । सर्वेषु च पुराणेषु निष्णातो (पि)तिकृपानिधिः ॥१७॥ श्रीकृष्णे निश्चला भक्तिर्व्यतो भवति शाश्वती । तत्कथ्यतां महाभाग पुराणं ज्ञानवर्द्धनं ॥१८॥ गरीयसी या मोक्षाच्च कर्ममूलनिर्कृत्तनी¹ संसारे संनिवहानां निगडछेदकर्त्री ॥१९॥ भवदा-वाग्निदग्धानां पीयूषवृष्टिर्वर्णी । सुखदानं ददा सोते शश्वत्तसि जिविनां (l. jivīnām) ॥२०॥ यत्नादौ सर्ववीजं च परब्रह्मनिरूपणं । तस्य मृदु-स्वम्यापि (srishtyū^o) मृदेरुत्कीर्त्तनं परं ॥२१॥ सारासारं निराकारं परमात्मस्वरूपक । किमाकार च तद्वच्च तद्वानं किं च भाषनं ॥२२॥ ध्यायते वैष्णवाः किं वा शांताश्च योगिनः परं । मतं प्राधानं केषां वा गूढं वेदे निरूपितं ॥२३॥ प्रकृतेश्च निराकारं³ यत् वासो निरूपितः । गुणानां लक्षणं यत् महदादीनां च निश्चयः ॥२४॥ गोलोकवर्णनं यत् यत् वैकुण्ठवर्णनं । वर्णनं शिवलोकस्य यत्तान्यस्वर्गवर्णनं ॥२५॥ संज्ञानां च कलानां च यत् सोते निरूपणं । के प्राकृताः⁴ का प्राकृतिः क आत्मा प्रकृतेः परः ॥२६॥ निगूढं जन्म येषां वा देवानां देवयोपिता । समुत्पत्तिः समुद्राणां शैलानां सरितामपि ॥२७॥ का (l के) वांशाः प्रकृतेश्चापि कलाः का वा कलाः⁴ कलाः । तासां च चरितं ध्यानं पूजास्तोत्रादिकं शुभं ॥२८॥ दुर्गासरस्वतीलक्ष्मीसावित्रीणां च वर्णनं । यत्तैव राधिकाख्यानं अमरपुत्रं सुधोषनं ॥२९॥ जीवकर्मविपाकश्च नरकाणां च वर्णनं । कर्मणा खंडनं यत् यत् तेभ्यो विमोक्षणं ॥३०॥ येषां च जीविनां यद्वत् स्थानं यत् शुभाशुभं । जीविनां कर्मणो यस्माच्छामु यामु च योनिषु ॥३१॥ जीविनां कर्मणो यस्माद्यो यो रोगो भवेदिह । मोक्षणं कर्मणो यस्मात्तेषां च तन्निरूपय ॥३२॥ शालग्रामशिलसी⁴ काली गंगा पृथी स्वधा तथा । आसां यत् शुभाख्यानमन्यासामपी (°pi) यत् वै ॥३३॥ शालग्रामशिलानीं च दानानां तन्निरूपय । अपूर्वं यत् वा सोते धर्मधर्मनिरूपणं ॥३४॥ गणेश्वरस्य चरितं यत् तज्जन्मकर्म च । कथञ्चस्तोत्रमंत्राणां गूढां (l गूढानां) यत् वर्णनं ॥३५॥ यदपूरुमु-पाख्यानमश्रुतं परमाद्भुतं । कृत्वा मनसि तत्सर्वं सांप्रतं वक्तुमर्हसि ॥३६॥ यत् जन्मधर्मो विधेः पुण्यद्यत्वे च भारते । परिपूर्णतमस्यापि कृष्णस्य परमात्मनः ॥३७॥ जन्म कस्य गृहे लब्धं पुण्यं पुण्यवतो मुने । सुतं प्रमृता का धन्या मान्या पुण्यवती सती ॥३८॥ आविर्भूय च तदेहात्मा (l āvibhūya cha tadgehāt kva) गतः केन हेतुना । गत्वा किं (l गत्वा किं) कृतवांस्तत्र कथं वा पुनरागतः ॥३९॥ भारवतारणं केन प्रार्थितो गोश्वकार सः । विधाय किं वा सेतुं च गोलोक गत-यान्पुनः ॥४०॥ इतीदमन्यदाख्यानं पुराणं श्रुतिदुर्लभं । दुर्विज्ञेयं मुनीनां च मनोनिर्मलकारणं ॥४१॥ अज्ञानाद्यन्मया पृथमपृष्टं वा शुभाशुभं । सद्यो वैराग्यजननं तन्मे व्याख्यातुमर्हसि ॥४२॥ शिष्यपृथमपृष्टं वा व्याख्यानं कुरुते च यः । स सहस्रैः सतां श्रेष्ठो योग्यायोग्ये च यः समः ॥४३॥ सौतिरुवाच ॥ सर्वं कुशलमस्माकं तत्पादपद्मदर्शनात् । सिद्धसेनादागतो हं यामि नारायणाश्रमं ॥४४॥ दृष्ट्वा विप्रसमूहं च

³ L किमाकारो

⁴ L मनसा तुलसी

नमस्कृतमिहागतः । द्रुं च नैमिषारण्यं पुण्यं चापि भारते ॥ ४५ ॥
देवं विप्रं गुरुं दृष्ट्वा न नमोऽस्तु संभवात् । स कालमूर्त्तं व्रजति यावच्च-
द्रुदिवाकरो ॥ ४६ ॥ हरिः त्रैलोक्यरूपेण शङ्कतं भ्रमति भूतले । सुकृती
प्रणमेत्युत्थाद्वाग्र्यं हरिरुपिणं ॥ ४७ ॥ भगवन् यावया पुष्टं ज्ञातं सर्वम-
भीक्षितं (°psitam) । सारभूतं पुराणेषु ब्रह्मवैवर्त्तेन ॥ ४८ ॥ पुराणो-
पपुराणानां वेदानां भ्रमभञ्जनं । हरिभक्तिप्रदं सर्वतत्त्वज्ञानप्रवर्द्धनं ॥ ४९ ॥
कामिनां कामदं चंदं मुनुमुखां (chedam °kshúnám) च मोक्षदं ।
भक्तिप्रदं वैष्णवानां कल्पवृक्षस्वरूपकं ॥ ५० ॥ ब्रह्मखंडे सर्ववीजं परंब्रह्मनि-
रूपकं । ध्यायते योगिनः सर्वं वैष्णवा यत्परात्परं ॥ ५१ ॥ वैष्णवा योगिनः
संज्ञो न च भिन्नाश्च ज्ञानकः । स्वज्ञानपरिपक्वेन भवती (°ti) जीविनः
क्रमात् ॥ ५२ ॥ संज्ञो भवति (l. bhavanti) तत्संगाद्योगिसंगेन योगिनः ।
वैष्णवा भक्तसंगेन क्रमात्संयोगिनः परान् ॥ ५३ ॥ यदुब्रवाश्च देवानां
देवीनां सर्वजीविनां । ततः प्रकृतिसंज्ञे च देवीनां चरितं शुभं ॥ ५४ ॥
जीविकर्मविपाकश्च शालग्रामनिरूपकं । तासां च कवचस्तोत्रमंत्रपूजा-
निरूपकं ॥ ५५ ॥ प्रकृतेर्लक्षणं तत्र कलांशानां निरूपकं । कीर्त्तनस्कीर्त्तनं
(l. कीर्त्तनस्कीर्त्तनं) तासां प्रभावश्च निरूपितः ॥ ५६ ॥ सुकृतीनां दुष्कृ-
तीनां यत्स्थानं स्यात् शुभाशुभं । वर्णनं नरकाणां च रोगानां मोक्षणां
(l. रोगाणां मोक्षणं) ततः ॥ ५७ ॥ ततो गणेशखंडे च तत्त्वान्मपरिक्कीर्त्तनं ।
अतीवापूर्वचरितं श्रुतिवेदसुदुर्लभं ॥ ५८ ॥ गणेशभृगुसंवादसर्वतत्त्वनिरु-
पणं । निगूढकवचस्तोत्रमंत्रतंत्रनिरूपणं ॥ ५९ ॥ श्रीकृष्णजन्मखंडं च
कीर्त्तितं च ततः परं । भारते पुण्यक्षेत्रे च श्रीकृष्णजन्मकर्म च ॥ ६० ॥
भुवो भारावतरणं क्रीडाकीर्त्तुकण्डल (l. °mangalam) । सतां सेतुवि-
धानं च जन्मखंडे निरूपितं ॥ ६१ ॥ इदं ते कथितं विप्र पुराण प्रथरं
परं । अतुःखंडपरिमितं सर्वधर्मनिरूपितं ॥ ६२ ॥ सर्वपामीशि (psu) ततमं
सर्वाशापूर्णाकारणं । ब्रह्मवैवर्त्तेकं नाम सर्वाभीष्टफलप्रदं ॥ ६३ ॥ सारभूतं
पुराणेषु केवलं वेदसंमतं । वीचूतं ब्रह्मकार्यं च कृष्णेन यत् शोनक ॥ ६४ ॥
ब्रह्मवैवर्त्तेकं तेन प्रवर्द्धितं पुराविदुः (°vidah) । इदं पुराणमूर्त्तं च पुरा
दत्तं च ब्रह्मणे ॥ ६५ ॥ निरामये च गोलोके कृष्णेन परमात्मना ।
महातीर्थं पुष्करे च दत्तं धर्माय ब्रह्मणा (l. ब्रह्मणा) ॥ ६६ ॥ धर्मेण
दत्तं पुत्राय प्रीत्या नारायणाय च । नारायणार्पिर्भगवाद्भारदाय ददौ
तदा ॥ ६७ ॥ नारदो व्यासदेवाय प्रददौ जाह्नवीतटे । व्यासः पुराणमूर्त्तं
तु संव्यस्य विपुलं महत् ॥ ६८ ॥ महं ददौ सिद्धक्षेत्रे पुण्यदे सुमनोहरे ।
मयेदं कथितं ब्रह्मन्स्त्वं सग्र्यं निशामय ॥ ६९ ॥ अष्टादश (सह) सहस्रं
(°śāhasram) तु व्यासेनेदं पुराणकं । पुराणकाव्यैश्च वशे यत्फलं लभते
नरः ॥ ७० ॥ [त]त्फलं नूनमध्यायश्रवणेन च ॥ ७१ ॥ १ ॥

Capita sunt triginta 1. Prooemium 2 Ante crea-
tionem Goloka coelum unum existit, super Vishnuis
et Sivae mundo tunc temporis vacuo eminens In
medio Goloka summum numen (रासमंडलमध्यस्थं शांतं रासे-
च्छरं चरं), luce involutum, immotum quievit 3 Deus
creandi cupidus e corpore suo omnes deos procedere
jubet¹, hoc quidem ordine: Nārāyaṇa, Siva, Brahman,

¹ आलोच्य मनसा सर्वमेकमेव सहायवान् (eka evāsahāyavān ?) ।
लोच्यया सहकारमेव सृष्टिस्त्रैलोक्यः प्रभुः ॥ ३ ॥ आविर्बभूवुः सर्वादी पुंसो

Dharma, Sarasvatī, Lakshmī, Prakriti (= Durgā). 4
Sāvitṛī, Kāma, Rati, Varuna, Vāyu, Vishnu A quibus
alii etiam dei et deae creantur. 5. Temporum divino-
rum computatio² Rādhāe in Rāsamandala creatio
Pastores, pecora, ferae, currus, minorum gentium dei
oriuntur. 6. Dei quum deas in matrimonium ducerent,
Siva Prakritim, ne devotionis obstaculum esset timens,
recusavit. Siva ascetarum princeps constituitur Brah-
manem quum novae creationis dominum fecisset, Kri-
shna cum pastoribus in Vrindāvanam proficiscitur
7. Mundi creatio. 8 Sāvitṛis et Brahmanis progenies
Nārāda, quum Brahmanis mandato, ut ipse cum fratri-
bus creandi munus susciperet, restitisset, ea poena affi-
citur, ut per innumera secula Gandharva (Upabarhana
nomine), deinde servae filius (dāsīputra) esset 9, 10.
Reliquorum deorum origo Chritāchīs et Visvakarmānis
filii octo ordinum inferiorum majores³. Ordinum mix-
torum origo. Sunt 11 (fol 24^b) कुलटायां च शूद्रायां चीत्त-
कारस्य (chi°) वीर्यतः । वभूवादालिकाकारः (atāhikā°) पतितो
जारदोपतः ॥ ९६ ॥ आदालिकाकारवीर्यालुंभकारस्य योषिति । वभूव
कोटकः सद्यः पतितो गृहकारकः ॥ ९७ ॥ कुंभकारस्य वीर्येण सद्यः कोट-
कयोषिति । वभूव तैलकारश्च कुटिलः पतितो भुवि ॥ ९८ ॥ सद्यः
क्षत्रियवीर्येण राजपुत्रस्य योषिति । वभूव तीवरेणैव पतितो जारदो-
पतः ॥ ९९ ॥ तीवरस्य तु वीर्येण तैलकारस्य योषिति । वभूव पतितो
दस्य (°dasyur) नटश्च परिकीर्त्तितः ॥ १०० ॥ नटस्तीवरकन्यायां जन-
यामास पत्नरान् (°shan navān) । मातुं मत्वं मातरं च भंडं
कोलं कलंदरं ॥ १०१ ॥ ब्राह्मण्यां शूद्रवीर्येण पतितो जारदोपतः ।
सद्यो वभूव चांडालः सर्वस्मादधमो [३] शुचिः ॥ १०२ ॥ तीवरेण च
चांडाल्यां चर्मकरो (°karmakāro) वभूव ह । कर्मकाराच्च चां-
डाल्यां मांसछेदी वभूव ह ॥ १०३ ॥ मांसछेद्यां तीवरेण कोचश्च परि-

दक्षिणपार्श्वतः । भवकारणरूपाश्च मूर्त्तिमंतस्त्रयो गुणाः (l. c. sattva,
tamas, rajas) ॥ १०४ ॥ ततो महानहंकारः पंचतनमात्र (°panchatva°) एव
च । रूपरसगंधस्पर्शशब्दाश्चेति संज्ञकाः ॥ १०५ ॥ आविर्बभूवु (l. आविर्बभूव)
तत्पञ्चात्मन्यं नारायणः प्रभुः । etc

² ब्राह्मयाराहपञ्चाश्र कल्पाश्च त्रिविधा मुने । यथा युगानि चत्वारि
क्रमेण कथितानी च ॥ ५ ॥ सर्वं त्रेता द्वापरं च कलिश्चेति चतुर्गुणं ।
त्रिशतैः पृथ्वाधिकैश्च युगैर्दिष्ययुगं स्मृतं ॥ ६ ॥ मन्वंतरं तु दिव्याना
युगानामेकसप्ततिः । अष्टाविंशत्यु मनुषु गतेषु ब्रह्मणे दिनं ॥ ७ ॥ त्रिश-
तैः स्व (s cha) पृथ्वाधिकैर्दिनैर्वयं च ब्रह्मणः । अष्टोत्तरं वर्षं ज्ञातं विधेरायुर्नि-
रूपितं ॥ ८ ॥ एतन्निमेषकालं (l. °las) तु कृष्णस्य परमात्मनः । ब्रह्मणश्चा-
युषा कल्पः कालविज्ञिर्निरूपितः ॥ ९ ॥ सुदृक्कल्पा बहुतरास्ते 'वर्षादय
स्मृताः । सप्तकाल्यांतजीवी च मार्कण्डेयश्चतुर्ध्वजः ॥ १० ॥ ब्रह्मणश्च 'देनेनैव
स कल्पः परिकीर्त्तितः । विधेश्च सप्तदिवसेभ्युनेरायुर्निरूपितं ॥ ११ ॥

³ मालाकारकर्मकारशंखकारकुयिंदकान् । कुंभकारवृद्धधारस्वर्णचित्र-
कांस्तथा ॥ Paulo ante novem fuisse dicuntur, ibi enim कंसकार
additus est

कीर्तितः । कोचद्विषयां तु कैवलीकांशः परिकीर्तितः ॥४॥ सद्यःचां-
 डालकन्यायां नटवीर्येण शौनक । बभूवतुस्तौ द्वौ पुत्रौ दुष्टो हडिडिनी
 (? dushṭau haddidīmau) तथा ॥५॥ क्रमेणऽहरिकन्यायां (haddi°)
 सद्यःचांडालवीर्यतः । बभूवुः पंच पुत्राश्च दुष्टा वनचराश्च ते ॥६॥
 नटाक्षीवरकन्यायां गंगातीरे च शौनक । बभूव सद्यो यां बालो गंगापुत्रः
 प्रकीर्तितः ॥७॥ गंगापुत्रस्त्व कन्यायां वीर्येण वेवधारिणः । बभूव वेव-
 धारि च पुत्रो योगी प्रकीर्तितः ॥८॥ वैश्याक्षीवरकन्यायां सद्यः श्रुंडी
 बभूव ह । श्रुंडीयोपीति (l. suṇḍiyoshīti) वैश्यान् पुंश्चकश्च
 (paundrakas cha) बभूव ह ॥९॥ क्षत्राक्षकन्यायां (l. kara-
 ṇa°) राजपुत्रो बभूव ह । राजपुत्र्यां तु करणादागरीति प्रकीर्तितः ॥१०॥
 क्षत्रवीर्येण वैश्यायां कैवल्यः परिकीर्तितः । कलौ तीवरसंसर्गाक्षीवरः
 पतितो भुवि ॥११॥ तीवरीया क्षीवरापुत्रो बभूव रजकः स्मृतः । रजक्यां
 तीवराक्षेव कापालीति बभूव ह ॥१२॥ नापितात् गोपकन्यायां सर्वेक्षि-
 तस्य योषिति । क्षत्राक्षभूव व्याधश्च बलवान्मृगहिंसकः ॥१३॥ तीवरात्
 श्रुंडिकन्यायां बभूवः सप्त पुत्रकाः । ते कलौ हृदिसंसर्गाक्षभूवैर्यस्यः
 सदा ॥१४॥ ब्राह्मस्यामृषिवीर्येण श्रुतोः प्रथमवासरे । कुसितश्चोदरे
 जातः कूटस्तेन कीर्तितः ॥१५॥ तदशौचं विप्रतुल्यं पतितो श्रुतुदोपतः ।
 सद्यः कोटकसंसर्गादधमो जगतीतले ॥१६॥ क्षत्रवीर्येण वैश्यायामृतोः प्रथ-
 मवासरे । जातः पुत्रो महान् दस्युर्वलवांश्च धनुर्धरः ॥१७॥ चकार वागतीतं
 य (cha) क्षत्रियो चारितस्त्वया (? vāritas tayā) । तेन जातः स पुत्रश्च
 वागतीतः प्रकीर्तितः ॥१८॥ क्षत्रवीर्येण शूद्रायामृतुदोषेण पापतः । यलवंतो
 दुरंताश्च बभूवुस्तेजसातयः ॥१९॥ अविष्कृता क्रूराश्च निर्भया रणदुर्जयाः ।
 शौचाचारविहीनाश्च दुर्दैवो धर्मवर्जिताः ॥२०॥ स्त्रेक्षालुविंदकन्याया
 जोलाजातिर्वभूव ह । जोलाकुविंदकन्यायां शराकः परिकीर्तितः ॥२१॥
 वर्षांशकदोषेण वक्षश्च षट्जातयः (shanda°) । तासां नामानि संख्याश्च
 को वा वक्तुं क्षमो हि न ॥२२॥ वैद्योऽश्विनीकुमारेण जातश्च विप्रयो-
 धिति । वैद्यवीर्येण शूद्रायां बभूवुर्वैहवो जनाः ॥२३॥ ते च ग्राम्य-
 गुणज्ञाश्च यंदीपधरायणाः (mantrau°) । तेभ्यश्च जाताः शूद्रायां ये
 बालग्राहिणो भुवि ॥२४॥ De cognationis et affinitatis gra-
 dibus 11 (fol. 27^a). Brāhmanarum (vipra) praeconium,
 a Sole factum 12 Nārada (Upabarhana) Gandharvo-
 rum regis filius nascitur. 13 Upabarhana mortuo Mā-
 lāvatis uxoris planctus Ejus minis territi, dei omnes in
 terram (kausikīṭire) descendunt. 14 Mālāvatis cum Brāh-
 mana (i. e. Krishna) coram deis colloquium. Krishnae
 cultus omnium praestantissimus. 15 Mālāvatis cum
 Yama mortisque dea (mrityukanyā) colloquium 16.
 De morborum causis, generibus, remediis Creator,
 quum quatuor Vedas revelasset, quintum, medicinae
 codicem (āyurveda) addidit, eumque Bhāskarac tradi-
 dit, isque artem medicam cum discipulis communicavit:
 तेषां नामानि विदुषां तत्राणि (tan°) तत्कृतानि च ॥१०॥ व्याधि-
 प्राणांशवीजानि साभि (l. vyādhiprapāśavījāni sādhi) मन्त्रो
 निज्ञानय । धान्यंतरिदिबोदासः (l. Dhanv°) काशीराजो [s]श्विनी-
 सुतो ॥११॥ नकुलः सहदेवो [s]कैवलयनो जनको पुषाः । जाबालो
 जाजलिः पैलः करपो [s]गस्त्य एव च ॥१२॥ एते वेदांगविज्ञाश्च

बोडश व्याधिनाशनाः । चिकित्साचतुर्विधं नाम तदं मनोरमं ॥१३॥
 धन्यतरिदिबोदासः भगवान्चकार प्रथमे सति । चिकित्साद्वयं नाम दिबोदा-
 सश्चकार सः ॥१४॥ चिकित्साकीमुदी (°dīm) दिव्यां काशीराजश्चकार
 सः । चिकित्साप्रतदं च धनं चाश्विनीसुतो ॥१५॥ तद्वै (l. tantram)
 वैद्यकसर्वस्वं नकुलश्च चकार सः । चकार सहदेवश्च व्याधिसंघवि-
 मर्तनं ॥१६॥ ज्ञानाख्यं महातदं यमराजश्चकार सः । अयनो जीवदानं
 च चकार भगवान् सुषीः ॥१७॥ चकार जनको यागी (l. yogi)
 वैद्यसंदेहभंजनं । सर्वसारतमं होता जाबालसंहराजकं ॥१८॥ खेदांग-
 सारं तदं च चकार जाजलिर्मुनिः । पैलो निदानं करयस्तदं सर्वधरं
 वरं ॥१९॥ द्वैधं निर्माय तदं च चकार कुंभसंभवः । चिकित्साशास्त्र-
 वीजानि तद्व्याख्येतानि बोड[श] ॥२०॥ 17. Brāhmanae (Kri-
 shnae) cum deis de Krishna colloquium. 18. Upabar-
 hanae vitae elementa a ceteris deis restituuntur; animus
 vero Krishnae demum jussu revertitur. 19. Preces
 mysticae Mahāpurushapāvana kavacha, Sankarakava-
 cha, Stavarāja appellatae. 20. Upabarhana mortuus
 metempsychosī Kalāvatis, quae Drumilae pastoris uxor
 fuit, filius, Nārada appellatus, Mālāvati vero Srinjayae
 regis filia nascitur. 21 (fol. 51^a). Nāradas a puero Krish-
 nam colit, a deoque pristinam conditionem recuperat.
 22. Brahmanis filiorum enumeratio 23 De mulierum
 vitis. 24. De uxoris fidae virtutibus 25 Nāradas a
 Siva preces ad Vishnum colendum idoneas obtinet.
 26 Diurna Brāhmanae officia (āhnikā) Inter alia, quae
 majorem partem cum legum codicibus antiquioribus con-
 gruunt, Sālagrāmae (ammonitac) cultus commendatur.
 सर्वेषु शमा (? sastā) पूजा च शालग्रामे च नारद । सुराणामेव सर्वेषां
 यदाधिष्ठानमेव च ॥२२॥ स जातः सर्वतीर्थेषु सर्वज्ञेषु (°yajneshu)
 दीक्षितः ॥ शालग्रामोदकेनैव योऽभियेकं समाचरेत् ॥२०॥ शालग्राम-
 मजलं भक्ष्या नित्यमस्मात् यो नरः । जीवन्मुक्तः स च भवेद्यात्यंते विष्णु-
 मंदिरं ॥२१॥ शालग्रामशिलाचक्रं यत्र तिष्ठति नारद । स चक्रो
 भगवांस्तत्र सर्वतीर्थानि निश्चितं ॥२२॥ Krishnae cultus. 27.
 De cibo diebus quibusdam vitando. 28 De summo
 numine (brahman) et natura (prakriti). De Krishna in
 Goloka sedente 29. Nārada in eremum Nārāyanae
 proficiscitur. 30. Krishnae laudes

II *Prakṛtikhaṇḍa*. Foll. 69-245 Incipit: नारद
 उवाच ॥ गणेशजननी दुर्गा राधा लक्ष्मी सरस्वती । सावित्री च सृष्टि-
 विधौ प्रकृतिः पंचधा स्मृता ॥१॥ आविर्भव सा केन सा वा का
 ज्ञानिनां वर । कि (kim) वा तद्वक्ष्यं सा कं (l. cha) बभूव पंचधा
 कथं ॥२॥ सर्वसा (sarvāsām cod. Mill) चरितं पूजा विधानं
 गुणमीशितं (°psitam) । अवतारं कुत्र कस्यास्तन्मां व्याख्यातुमर्हसि ॥३॥
 नारायण उवाच ॥ प्रकृतेर्लक्षणं वास को वा वक्तुं क्षमो भवेत् । किंचित्त-
 यापि वक्ष्यामि यत् श्रुतं धर्मवक्त्रतः (°vaktratas) ॥४॥ प्रकृष्टवाचकः
 पञ्च कृतिश्च सृष्टिवाचकः । सृष्टौ प्रकृष्टा या देवी प्रकृतिः सा प्रकीर्ति-
 ता ॥५॥ गुणे प्रकृष्टे सत्वे च प्रशब्दो वर्तते श्रुतौ । मध्ये रजसि कृष्ट

तिशब्दस्तनसि स्मृतः ॥६॥ त्रिगुणात्मस्वरूपा (trigunātmāsvarūpā) या सर्वशक्तिस्तन्विता । प्रधान (pradhānā) सृष्टिकरणे प्रकृतित्वेन कथ्यते ॥७॥ प्रथमे वक्षते प्रच्छ कृत्तिश्च (kṛtis cha) सृष्टिवाचकः । सृष्टेरान्ता च या देवी प्रकृतिः सा प्रकीर्तिता ॥८॥ योगेनात्मा सृष्टिविधौ द्विधारूपो बभूव सः । पुनश्च दक्षिणाङ्गो वामाङ्गो प्रकृतिः स्मृताः (पुनश्च दक्षिणाङ्गीनाम् वामाङ्गीनाम् प्रकृतिः स्मृताः cod. Mill.) ॥९॥ सा च ब्रह्मस्वरूपा च माया नित्या सनातनी । यथात्मा च तथा शक्तिर्विधात्री (°gnau) दाहिका स्थिता ॥१०॥ जत एव हि योगीन्द्रः सीधुमेदं (strīpumbhedam. cod. Mill.) न मन्यते । सर्वं ब्रह्ममयं ब्रह्मन् शब्दात्पश्यति नारद ॥११॥ स्वेच्छामयस्येच्छया च श्रीकृष्णस्य सिद्धयुक्त्या । सावित्रीभूव सहसा मूलप्रकृतिरीश्वरी ॥१२॥ तदाज्ञाया (tadājñayā) र्षचविधा सृष्टिकर्त्तृविभेदतः । अथ भक्तानुरोधाद्वा भक्तानुग्रहा (bhaktānugrahavigrahā cod. Mill.) ॥१३॥ गणेशमाता दुर्गा या शिवरूपा शिवप्रिया । नारायणी विष्णुमाया पूर्णब्रह्मस्वरूपिणी ॥१४॥ ब्रह्मादिदेवैर्मूर्तिभिर्मनुभिः पूजिता स्मृता । सर्वाधिष्ठातृदेवी सा सर्वरूपा सनातनी ॥१५॥ धर्मसत्यपुण्यकीर्त्तियशोमंगलदायिनी । सुखमोक्षसर्गदात्री शोकाग्निदुर्गनाशिनी ॥१६॥ शरणागतदीनार्त्तपरित्राणपरायणी (°nā) । तेज[ः]स्वरूपी (°rūpā) परमा तदधिष्ठातृदेवता ॥१७॥ सर्वशक्तिस्वरूपा च शक्तिरीशस्य संततं । सिद्धेश्वरी सिद्धिरूपा सिद्धिदासिद्धिदेवरी ॥१८॥ बुद्धिनिद्रा (l. buddhir ni-drā) क्षुत् पिपासा छाया तन्द्रा दया स्मृतिः । जातिः क्षातिश्च (kshāntis cha ?) ज्ञातिश्च कान्तिर्भातिश्च चेतना ॥१९॥ तुष्टिः पुष्टिस्तथा लक्ष्मीवृत्तिर्माता (dhrītir mātā ?) तथैव च । सर्वशक्तिस्वरूपा सा कृष्णस्य परमात्मनुः (°nah) ॥२०॥ etc Haec pars a Nārāyaṇa cum Nārada communicatur. Capita sunt sexaginta quatuor. 1 Prakritis descriptio Ejus quinque manifestationes (Durgā, Lakshmī, Sarasvatī, Sāvitrī, Rādhā¹) E prakritis partibus (anṣa), particulis (kalā), particularum particulis (kalānsānsa) aliae deae, virtutes et vitia, sanctorum et heroum uxores, feminae nascuntur. Atque primum e majoribus ejus partibus (pradhānānsa) prodeunt: Gangā, Tulasī, Manasā (Kasyapātmajā, Nāgesvarasyānantasya bhagīnī, Jaratkārumunch patnī, Āstīkasya muner mātā), Shashtī², Mangalachandī (sive

Mangalachandikā)³, Kālī (durgālalāṭasambhūtā rane Ṣumbhanisumbhayoh), Vasundharā. Deinde e Prakritis particulis (kalā) oriuntur Svāhā (Vahnīpatnī), Dakshinā, Svadhā, Svastidevī (Vāyupatnī), Puṣṭi (Gaṇapatipatnī), Tushṭi (Anantapatnī), Sampattī (Īśānapatnī), Dhṛitī (Kapilapatnī), Kshamā (Yamapatnī), Muktī (Satyapatnī) etc. Denique e particularum particulis (kalānsānsānsasambhūtās) mulieres fiunt 2. Dei a Krishṇa creantur. Lakshmi, Rādhā, Rādhā sociarum, Durgā, Mahādevae ortus 3. Virāj, Rādhā filius, Krishṇae pars sedecima. Ejus progenies. 4. Sarasvatī dea quibus ritibus (मायस्य शुक्लपंचम्यां विद्यारंभे दिनेऽपि च), et precibus colenda est⁴. Ejus laudes a Yājñavalkya factae⁵. 5. Sarasvatī Gangae imprecatione in flumen mutatur. Gangā etiam in terram descendere, et Lakshmī Tulasī plantae formam sumere cogitur 6. Quae quum imprecatione solutae in coelum revertentur, aetas ferrea terram invadet. Eo tempore Kalkī nascetur et barbaros terram occupantes occidet⁶: विप्रस्य विष्णुयशसः पुत्र[ः] कल्किर्विष्णुः । नारायणकालांशश्च भगवान्वलिनां वरः ॥१७॥ दीर्घेण कर्वालेन दीर्घो योदकवाहनः । श्लेष्मशून्यां च पृथिवीं त्रिरात्रेण करिष्यति ॥१८॥ Quo facto aetas aurea revertetur. 7 Terra ex illuvie, quae in corpore Virāj: in aqua stantis adhacerebat, orta est⁷ Ea Vishnui apri formam gerentis uxor est (śārāhī). Preces, quibus colenda est. Agrorum largitio commendatur; eorum, qui alienos fundos, agros, possessiones occupant, poenae describuntur. Praeterea alia facinora quaedam cum terra conjuncta memorantur⁸. Terrae nomina 8 De Ganga narratio Saga-

दयारूपा शब्दद्रव्यकारिणी । जले स्थले चांतरिक्षे शिशूनां स्वर्गोचरे ॥१७॥ Cf caput XL

¹ प्रधानांशस्वरूपा च देवी मंगलचंडिका । प्रकृतेर्मूलसंभूता सर्वमंगलदा सदा ॥१८॥ सृष्टी मंगलरूपा च संहारे कोपरूपिणी । तेन मंगलचंडी सा पंडितैः परिकीर्तिता ॥१९॥ प्रति मंगलवारेषु प्रति विष्णु वंदिता । पंचोपचारिर्भक्ता च योषिभिः परिपूजिता ॥२०॥ पुत्रपौत्रधनैश्चर्ययशोमंगलदायिनी । शोकसंतापपापाग्निदुःखदारिद्र्यनाशिनी ॥२१॥ परितुष्टा सर्ववांछाप्रदात्री सर्वयोषितां । रुद्रा ज्येष्ठेन सहर्षुं शक्ता (saktā) विश्वं महेश्वरी ॥२२॥ Cf caput XLI

⁴ Praeterea alios multos Sākātāyana, Pāṇini, Kātyāyana eo hymno ante Nāradae tempora usi esse dicuntur

⁵ सनत्कुमारो ब्रह्माणं ज्ञानं प्रपद्य यत्न वै । बभूव जडवासोऽपि सिद्धांतं कर्तुमक्षमः ॥११३॥ स च तुष्टाव त्वां ब्रह्मा चाज्ञया परमात्मनः । चकार तत्प्रसादेन तदा सिद्धांतमुत्तमं ॥११५॥

⁶ Cf Wilson, Vishnupurāṇa p 484

⁷ Improbantur enim, qui e Madhuis et Kartabhae gigantum medulla ortam esse putant

⁸ अंबुवाचां भूखननं यः करोति च मानवः । स याति कृमिनां शोरां (krimīdānsam cha cod. Mill.) स्फितस्तत्र चतुर्वर्गं ॥११॥

¹ अवतारे च चारारे वृषभाणुमुता (वृकभान^o cod. Mill. Occurrit alibi gen Vrishabhānasya) च या ॥

² प्रधानांशस्वरूपा या देवसेना च नारद ॥२०॥ मातृकासु पूज्यतमा सा च षष्ठी प्रकीर्तिता ॥२१॥ शिशूनां प्रति विष्णु प्रतिपालनकारिणी । तपस्विनी विष्णु भक्ता कार्तिकेयस्य कामिनी ॥२२॥ षष्ठांशरूपा प्रकृतित्वेन षष्ठी प्रकीर्तिता । पुत्रपौत्रप्रदात्री च धात्री त्रिजगतां सती ॥२३॥ सुंदरी युवती रम्या संततं भर्तुरंतिके । स्थाने (sthāne) शिशूना परमा वृद्धरूपा च योगिनी ॥२४॥ पूजा द्वादशमासेषु यस्या विष्णु संततं । पूजा च सूतिकागारे पुरा (purā cod. Mill.) षष्ठदिने शिशोः ॥२५॥ एकविंशतिने चैव पूजा कल्याणहेतुकी । मनन्वन्निवमिता (sasvan niyamitā cod. Mill.) चैवा नित्या काम्याप्यतः परा ॥२६॥ मातृरूपा

ridarum fata Fructus e lavatione in Ganga facta percipiendus. Meditatio (Kauthumoktam dhyānam) et hymnus, quibus Gangā colenda est. Mystica Gangae origo. 9 Rādhā quum amoris invidia Gangae undarum ebibendarum consilium cepisset, dea a Krishṇa protegitur. Vishṇupadī nominis origo. 10 Gangae cum Krishṇa connubium. 11 (fol. 107^b) Tulasī fata. Viśhādhvaja 10x, omnium deorum praeter Sivam contemtor, Solis imprecatione regno privatur. 12 Kusādhvajae, Viśhādhvajae nepoti, a Mālāvatī uxore filia, Vedavatī appellata, paritur. Ea Krishna puer operibus conciliato in vita postera Sītā, Rāmae uxor, postea Draupadī renascitur, demique Lakshmi forma cum Krishna conjungitur Rerum a Rāma gestarum adumbratio 13 Dharmādhvajae, Kusādhvajae fratri, Tulasī filia nascitur Quae austera devotione, ut in vita postera Krishṇae uxor fieret, obtinuit 14 Ejus cum Sankhachūda¹ Gandharva connubium 15 Dei, Sankhachūdae potestate territi, a Krishna impetrant, ut a Siva interficeretur 16 Sankhachūda Sivam convenit, sed regno se abdicare recusat² 17 Pugnae descriptio. 18 Sankhachūda a Siva Krishṇae pūlo³ occiditur. 19 Tulasī plantae, e Tulasī deae capillis ortae, sanctitas Sālagrāma lapides, in Gandakī fluminis ripa reperti, Krishṇae natura imbuti ideoque sacri sunt In his lapidibus vari circuli (chakra) mystici reperiuntur⁴ 20 Tulasī laudes. Nomina ejus octo: Vrindā, Vrindāvanī, Viśvapūjitā, Viśvapāvanī, Pushpasārā, Nandini, Tulasī, Krishṇajivānī. 21 (fol. 134^a) Narratio de Sāvitrī Sāvitrīs cultus a Parāśara Asvapati, Madrorum regi, progeniem desideranti, traditus 22-31 Yamae cum Sāvitrī colloquium. Narratio de Sāvitrī, Satyavatis uxore, eam tantum ob causam ab auctore relata, ut, qui bonorum, quive malorum operum fructus essent, demonstraret 22-25 Operum piorum, maxime vero largitionum, praemia 26 Yamae laudes (yamāśṭakam) Tartari ejusque abyssorum

(kunda) descriptio. 27. Quibus facinoribus in quas abyssos homines incidant, refertur. Peccata, quae Brāhmanae vel bovis caedi paria sunt. 28 De formis, quas scelesti in vita postera sumere coguntur, de Tartari locisque, in quos praecipitantur 29 Krishṇae cultum unam salutis viam esse. 30. Iterata abyssorum (kunda) descriptio 31 (fol. 162^a) Krishṇae virtutum laudatio. 32-36. Narratio de Lakshmi. 32 Lakshmi origo. 33 Duvāsasis imprecatione Indra regno privatur Duvāsas de devotione (bhakti), rerum mundanarum renunciatione (sannyāsa), vitae humanae cursu disserit 34 Indra a Vrihaspati auxilium petit. Largitionum praemia. 35 Krishna deos, quos fortuna (Lakshmi) deserat, et quibuscum maneat, docet Lakshmi e mari mulcendo prolata, Indrae regnum restituitur 36. Meditatio et preces, quibus Lakshmi colenda est (Mahālakshmistotram) 37. Narratio de Svāhā (प्रकृतेः कल्याणायै सर्वशक्तिस्वरूपिणी (sarva^o cod Mill.)। वभूव दाहिका शक्तिरये (I agneh) स्वाहा स्वकामिनी ॥ १६ ॥) Vārāha aevo Svāhā Krishṇae uxor fuit, Nāgnajitī appellata Svāhae preces 38 Narratio de Svadhā, manum uxore Ejus cultus (शरत्कृष्णतयोदयां मघायां आह्वयसरे) 39 De Dakshinā, sacrificii uxore 40. Narratio de Shashthī Dea Priyavratāe regis filium, quem Mālinī mater mortuum eduxerat, in vitam revocat Ejus cultus. 41 (fol. 188^b) De Mangalachandī dea. दद्यायां वर्धते चंडी कल्याणेषु च मंगलं । मंगलेषु च या दद्या सा च मंगलचंडिका ॥ ३ ॥ पूज्यायां वर्धते चंडी मंगलो पि महीसुतः । मंगलाभीष्टदेवी या सा वा मंगलचंडिका ॥ ४ ॥ मंगलो मनुवंशश्च सप्तद्वीपधरापतिः । तस्य पूज्याभीष्टदेवी तेन मंगलचंडिका ॥ ५ ॥ मूर्तिभेदेन सा दुर्गा मूलप्रकृतिरिष्टरी च । कृपारूपातिप्रत्यक्षा योषितामिष्टदेवता ॥ ६ ॥ Quo tempore Siva cum Tripura pugnavit, Durgā novam hanc vigoris bellici (yuddha-sakti) formam induit. 42 Narratio de Manasā कन्या सा च भगवती कस्ययस्य (Kāśyapasya) च मानसी । तेनेय मनसा देवी मनसा या च दीव्यति ॥ २ ॥ मनसा ध्यायते या वा परमात्मानमीश्वरं । तेन सा मनसा देवी योगेन तेन दीव्यति ॥ ३ ॥ Ejus nomina duodecim haec Jaratkāru, Jagadgaurī, Manasā, Siddhayoginī, Vāṣṇavī, Nāgabhaginī, Saivī, Nāgesvarī, Jaratkārupriyā, Āstikamātrī, Viśaharī, Mahājānāyutā 43 Manasae cum Jaratkāru connubium Āstika, eorum filius, in sacrificio, a Janmejaya ad necandas serpentes instituto, Takshakam et Indram ab interitu servat Manasae colendae ritus 44 Surabhīs, vaccae divinae, origo 45-53 De Rādhā narratio 45 Siva Durgae Rādhāe ortum narrat. पुरा वृंदावने रम्ये गोलोके रासमंडले । शंतशृंगैकदेशे च मल्लिकामालतीवने ॥ २५ ॥ रत्नसिंहासने रम्ये तस्यौ तद्व जगत्पतिः । खेच्छामयश्च भगवान् वभूव रमणोत्सुकः ॥ २६ ॥ रमणं कर्तुमिच्छंश्च तद्वभूव सुरेश्वरी । इक्ष्वा च भवेत्सर्वं तस्य खेच्छामयस्य

¹ मुदामा नाम गोबन्ध श्रीकृष्णांगसमुद्भवः । तदंशश्चातितेजसी ललाभ जन्म भारते ॥ सांप्रतं राधिकाशापात् दनुवंशसमुद्भवः । शंखचूड इति ख्यातस्त्रिलोके न च तस्मिन् ॥ Cap XIII. 30 31

² In hoc capite bhandara, recentis originis vocabulum, e bhandāgrā fuctum, his occurrit भांडाराणां सहस्रं च 7 भांडारवाहनादिकं 9 Pugna prope Pushpabhadram flumen fuit (पश्चिमोदधिपूर्वं च मलयस्य च पश्चिमे ॥ ११ ॥ श्रीशैलेश्वरभागे च गंधमादनदक्षिणे । - - - शरावतीनिश्चिता च निर्गता सा हिमालयात् ॥ २० ॥ गोमंतं वामतः कृत्वा प्रविष्टा पश्चिमोदधौ ।) Capitis quinti decimi distichis 2 et 27 collatis, Pushpabhadram Chandrabhāgae synonymon esse conicias, sed in lib III, 28, 26 ab ea discernitur

³ Inde Siva Sūlapānī appellatur ⁴ Hi circuli a vermibus quibusdam, Vajrakīta et Vajradanshra appellatis, fieri dicuntur

च ॥ २७ ॥ एतस्मिन्तरे दुर्गे द्विधारुयो बभूव सः । दक्षिणांगश्च श्री-
कृष्णो वामार्द्धीगा च राधिक् ॥ २८ ॥ Reliqui dei a Krishna et
Rádhá descendunt. 46 Narratio de Virajá nympha,
quae Rádhæ iram timens in flumen mutatur. Sudá-
man, Krishnæ comes, Rádhæ imprecatione Sankha-
chúdae Asuiac, Tulasís conjugis, formam induit Rádhá
ipsa Vishabhánae vaisyac, Kalávatí matre, filiae nasci-
tur Ea Ráyánae pastori despondetur, sed in nuptus
in Umbram evanescit, et postea Krishnæ nubit सतीते
ऋदशाब्दे तु दृष्ट्वा तां नवयौवनां । साङ्गे रायानवैश्येन तत्संबन्धं चकार
सः ॥ ३९ ॥ छायां समाप्य (sansthápya cod. Mill) तद्देहे सांतर्धानं
चकार ह । बभूव तस्य वैश्यस्य विवाहस्यायथा (viváhas chháyayá)
मह ॥ ४० ॥ गते चतुर्दशाब्दे तु कंसभीतस्यलेन च । जगाम गोकुलं कृष्णः
शिशुरूपि (°rúpi) जगत्पतिः ॥ ४१ ॥ कृष्णमाता यशोदा या राया-
नस्तत्सहोदरः । गोलोकगोपं कृष्णांशं संवधात् कृष्णमातुलः ॥ ४२ ॥
कृष्णेन साङ्गे राधायाः पुण्ये वृंदावने वने । विवाहं कारयामास विधिना
जगतां विधिः ॥ ४३ ॥ स्वप्ने राधापदांभोजं न हि पश्यति वज्रवाः ।
स्वयं राधा हरः क्रोडे छाया रायनमंदिर ॥ ४४ ॥¹ Krishnæ juve-
nilis facinora 47 Utkala, Dhruvæ filius, propter pic-
tatem Suyajna appellatus, quum Sutapasem Bráhma-
nam hospitem parum honorifice excepisset, regnum
amittit 48 Vm sancti regem poenas eorum edocuit,
qui mulierem, vaccam sive Bráhmanam occidunt (stri-
ghna, goghna, brahmaghna) aut bona opera secleribus
obliterant (kritaghna)² 49 De incestus poenis 50,
51 Sutapasis de Krishnæ majestate, temporum com-
putatione, quatuordecim Manu, aliis rebus cum Suyajna
colloquium Suyajna, devotione a peccato solutus, a
Rádhá in Golokam vchitum 52 (fol 214^b) Preces, qui-
bus Rádhá (kárttiká-púrnamáyám) colenda est 53 Rá-
dhákavacham 54 64 Narratio de Durgá 54 Sedecim
decæ nomina, a Kañthuma tradita Durgá, Náráyaní,
Isáná, Vishnumáyá, Sivá, Satí, Nityá, Satyá, Bhaga-
vatí, Saivání³, Saivamangalá, Ambiká, Vaishnaví, Gauí,
Párvatí, Sanátání Harum appellationum origo 55
Chandriac et Tárae amores 56 Vrihaspatis crepta uxore
luctus 57 Vrihaspatis piumum ab Indra, deinde a
Siva auxilium petit 58 Brahman Sukriac, ad quem
Chandria confugerat, persuadet, ut et hunc et Táram

¹ Cf cap XLV, 51 स्वयं देवी हरः क्रोडे छाया रायानकामिनी ।
स च द्वादशगोपानां रायानः प्रवरः प्रिये ॥ Immaculatam deo nupsisse
hoc innuere videtur

² कृतघ्नाः षोडशविधाः सामवेदे निरूपिताः । सर्वे (sarvāh cod. Mill)
प्रत्येकदोषेण प्रत्येकं फलमश्नुते ॥ ३५ ॥ कृते सत्ये च पुण्ये च स्वधर्मे तपसे
(tapasi) व्रते । प्रतिज्ञायाम् च दाने च स्वगोष्ठीपरिपालने ॥ ३६ ॥ गुरु-
कृत्ये कामकृत्ये देवकृत्ये द्विजार्चने । नित्यकृत्ये च विश्रामे परधर्मप्रधा-
नयोः ॥ ३७ ॥ एताव्वाहंति पापिपहः स कृतघ्न इति स्मृतः ।

³ Hoc nomen a sarna (cunctus) derivatur

sibi traderet. Budha, Chandrae et Tárae filius, Chai-
tram, Chaitra Adhiratham, Adhiratha Suratham gignit
59 Suratha a Nandi regno privatus silvam adit, ibique
cum Drumila (Samádhi) Vaisya amicitiam contrahit
A Medhasa anachoreta Durgæ cultum edocentur⁴
60 (fol. 237^a) De Krishnæ veneratione 61, 62 De
Durgæ cultu⁵ 63 Durgástotram. 64 Durgákava-
cham

III *Ganesakhānda*. Foll 246-342 Incipit: श्रीनारद
उवाच ॥ श्रुतं प्रकृतिसंदं तदमृताण्यमुत्तमं । सर्वोत्कृष्टमीशितं (ipsitam)
च मूढानां ज्ञानवर्द्धनं ॥ १ ॥ अधुना श्रोतुमिच्छामि गणेशखंडमीश्वर ।
तज्जन्मचरितं नृणां सर्वमंगलमंगलं ॥ २ ॥ कथं जज्ञे मुरध्रेष्टः पार्वत्या
उदरे शुभे । देवी केन प्रकारेण ललाभ तादृशं मुतं ॥ ३ ॥ स चांशः कस्य
देवस्य कथं जन्म ललाभ सः । ज्योतिसंभवः किं वा किं वासौ [यो] नि-
संभवः ॥ ४ ॥ किं वा तद्वच्च तेजो वा कियानेव पराक्रमः । का तपस्या
च किं ज्ञानं किं वा तन्निर्मलं यशः ॥ ५ ॥ कथं तस्य पुरः पूजा विश्वेषु
निखिलेषु च । स्थिते नारायणे शंभी जगदीशे च व्रजस्थि ॥ ६ ॥
पुराणेषु निगूढं च तज्जन्मपरिकीर्तनं । कथं वा गजवक्त्रो [ऽ]यमेकदंतो
महोदरः ॥ ७ ॥ एतत्सर्वं समाचक्ष्व श्रोतुं कौतूहलं मम । सुविस्तीर्णं महा-
भाग तदतीव मनोहरं ॥ ८ ॥ etc

Capita sunt 46 1 Párvatís cum Siva connubium
Skandæ origo 2 Parvatí filium desiderat 3 Punya-
kavratae, ad filios obtinendos efficacissimi, praeconium a
Siva factum 4 Ea cerimonia decimo tertio Mághæ
mensis clarilunæ die incipienda est Dona, quae Krish-
næ offerenda sunt 5 Hoc ritu peracto, Satarúpá,
Manus uxor, Priyavratam et Uttánápádam filios nacta
est 6 Párvatís ad ritum peragendum apparatus 7
Párvatí, quamvis invita, Sivam ipsum Sanatkumárac
sacris donat (dakshiná) Eadem Krishnam celebrat
8 Qui desiderium ejus explet Ganesæ ortus 9 Sivæ
et Párvatís filium natorum exsultatio 10 Dei variam
felicitatem puero precantur (mangaládhyáya) 11 (fol
269^a) Etiam Sanatschara gratulabundus Párvatim visit,

⁴ Markandeyapuránae haec esse imitatione expressa, vix est
cur moncam

⁵ Multa ad doctrinam mysticam (Tāntrika) pertinent Cf
(cap LXI) ततो [ऽ]ष्ट नायिकां (nayiká) देव्या यत्नतः परिपूजयेत् ।
उग्रचंडां प्रचंडां च चंडोग्रां चंडनायिकां ॥ ७९ ॥ अतिचंडां च चांमुंडा
(chámundám) चंडां च चंडवती (°tim) तथा । पश्ये चाष्टदले चैता.
प्रागादिक्रमतस्तथा ॥ ८० ॥ पंचोपचरेः (°chárath) संपूज्य भैरवान्म्य-
देशतः । सादौ महाभैरवं च संहारभैरवं तथा ॥ ८१ ॥ अमितांगभैरव च
रुरुभैरवमेव च । ततः [ऽ] कालभैरवं च क्रोधभैरवमेव च ॥ ८२ ॥ ताम्रचूड
चंद्रचूडमते च भैरवद्वयं । एतात्संपूज्य मध्ये च नव शक्तीषू पूजयेत् ॥ ८३ ॥
तत्र पश्ये चाष्टदले मध्ये च भक्तिपूर्वकं । वैष्णवी चैव ब्राह्मणी रौद्रा
माहेश्वरी (°rim) तथा ॥ ८४ ॥ नारसिंही च वाराहीमिंद्राणी कार्तिकी
तथा । सर्वशक्तिस्वरूपा च प्रधानां सर्वमंगलां ॥ ८५ ॥

sed puerum adspicere recusat. 12. Quod quum urgente Durgā fecisset, pueri caput a trunco separatum in Golokam evolat. Vishnus elephanti caput Ganesae corpori affigit. Durgae imprecatione Sanaischara claudicat. 13. Dona et laudes a deis Ganesae oblatæ 14. Ganesakavacham. 15 Narratio de Kārttikeyæ ortu 16. Nandisvara ad Kārttikam a Kūttikis, ejus nutriti-
bus, arcessendum proficiscitur 17 Kārttika parentes adit. 18. Kārttikæ initiatio (abhiṣheka) deorumque dona Devasenām Kārttikeya, Pushṭim Ganesa uxores ducunt 19. Sivæ, quum Solem, qui Mālinem et Sumālium læserat, necavisset, Kasyapa, ut ipsius filius caput amitteret, imprecatur Sol in vitam revocatur 20 Sūryakavacham 21 (fol 285^a) Indra quum Pārijātakæ iamum, a Duvāsase e Goloka allatum, in elephanti capite posuisset, deorum regno privatur Ejus elephanti caput a Krishna abscisum in Ganesae trunco impositum est¹. 22. Krishna conciliato Indra impetum recuperat. 23^a Lakshmīkavacham 23^b Fortuna quorum domos vitet, refertur 24, 25 Kātavīryārjunæ regis de Kapilā, divinæ copulæ vacca (kāmadhenu), cum Jamadagni certamen² 26 Rex ab anachoreta bis vincitur. 27 Redintegrata pugna, Jamadagni a rege occiditur Renukæ uxoris lamenta et Rāmae filii adventus. 28 De viduis concremandis et de sepeliendi ritibus obiter discribitur Parsurāma, delendorum Kshatriyarum consilio capto, primum Brahmanem, deinde 29. Sivam adit. Śivæ coeli descriptio. 30 Siva eum et precibus magicis et armis instruit 31 (fol. 304^a). Trailokyavijayam kavacham. 32. Preces, hymnus, ritus, quibus Krishna colendus est 33. Rāma et auspiciis et somnio felicissimum eventum portendentibus ad expeditionem se accingit 34 Kātavīrya Manoramæ uxori somnium infaustum refert, 35. eaque moerore moritur Rex pessimis omnibus cum sociis ad pugnam proficiscitur, in qua Matsya rāja primus occiditur Cui preces ad conciliandum Sivam efficacissimæ (Sivakavacham) eripiuntur 36. Pugna continuatur. Rāma Bhadrakālīm deam invocatur. Suchandra rex, cui cantio mystica fraudulenter eripitur, a Rāma occiditur 37. Bhadrakālīkavacham 38, 39. Eodem modo Pushkaiāksha, Suchandrae filius, et Padmāksha, ejusdem nepos, postquā Mahālakshmīkavacham et Durgākavacham amiserunt, denique 40 Kātavīrya ipse, amisso Krishnakavacha, occiditur. 41 (fol 329^a). Rāma in Kailāsam ad Sivam colendum proficiscitur. 42, 43 Ganesac, quum Rāmae aditum ad Sivam dormientem praeclusisset, pugna exorta dens eliditur Unde Ekadantæ nomen accepit 44. Pārvatī quum Rāmam execratura esset, Krishna

interveniente conciliatur. Ganesae nominum octo explicatio 45. Durgæ praeconium. 46. Tulasī flos in Ganesac cultu non adhibetur, propterea quod Tulasī olim levitate deum a meditatione averterat.

Vol. II Foll. 399. IV *Krishnakhandā*. Incipit: नारद उवाच ॥ श्रुतं प्रथमतो ब्रह्मन् ब्रह्मसंज्ञं मनोहरं । ब्रह्मणो वदनांभोजात्य-
रमाद्भुतमेव च ॥ १ ॥ ततस्तद्वचनं तूष्णीं समागत्य तवांतिकं । श्रुतं प्रकृ-
तिसंज्ञं च सुधासंज्ञापरं परं ॥ २ ॥ ततो गणपतेः खंडमखंडं भवखंडनं ।
न मे तृप्तं मनो लोलं विशिष्टं श्रोतुमिच्छति ॥ ३ ॥ श्रीकृष्णजन्मखंडं च
जन्मादिखंडनं नृणां । प्रदीपं सर्वतत्त्वानां कर्मज्ञं हरिभक्तिदं ॥ ४ ॥ सद्यो
वेदाम्यजननं भवराजं (°roga) निकृंतनं । कारणं मुक्तिवीजानां भवाधि-
तारणं परं ॥ ५ ॥ कर्मोपभोगरोगाणां खंडनं च रसायणं । श्रीकृष्णचर-
णांभोजप्राप्तिनोपानकारणं ॥ ६ ॥ जीवनं वैष्णवानां च जगतां कारणं
परं । वद विस्तार्य मां भक्तं शिष्टपं (l sishyam) च शरणागतं ॥ ७ ॥
केन वा प्रार्थितः कृष्ण आजगाम महीतले । सर्वेशैरेकत्रवेशः स परि-
पूर्णतमः स्वयं ॥ ८ ॥ युगे कुल कुतो हेतोः कुल चापिर्विभूय ह । वसुदे-
वोऽस्य जनकः को वा का वा च देवकी ॥ ९ ॥ वद कस्य कुले जन्म
मायया सुविडंवन । किं चकार समागत्य केन रूपेण वा हरिः ॥ १० ॥
जगाम गोकुलं कंसभयेन सूतिकागृहात् । कथं कंसात्कीटतुल्यात् भयेशस्य
भयं मुने ॥ ११ ॥ हरिर्वा गोपवेद्येण (°veshena) गोकुले किं चकार
ह । कुल गोपांगनासाहं विजहार जगत्पतिः ॥ १२ ॥ का वा गोपांगणा
(°ganāh) के वा गोपाला बालरूपिणः । का वा यशोदा को नंदः किं
वा पुण्यं चकार ह ॥ १३ ॥ कथं राधा पुण्यवती देवी गोलोकवासिनी ।
ब्रजे वा ब्रजकन्या सा बभूव प्रेयसी हरैः ॥ १४ ॥ कथं गोप्यो दुराराध्यं
संप्राप्तुरोच्चरं परं । कथं ताञ्च परित्यज्य [ज]गाम मथुरां पुनः ॥ १५ ॥
भाराचतरणं कृत्वा [किं] विधाय जगाम सः । कथं [य]स्य महाभाग
पुण्यव्यवहारीतनं ॥ १६ ॥ etc Capita sunt 132, quibus tituli
hi subscripti sunt 1 Vishnuvishnavayor gunaprasāsa-
prastāvas 2 Vrajānandaprastāvas 3 Saptasamudra-
janmarādhāśrīdāmodbhavas 4 Golokavānanam 5
Golokavarnane Śrīkrishnastotrapathanam 6, 7 s. t
8 Janmāśhtamīratopavāsānirūpanaprastāvas 9 Nan-
daputrotsavas 10 Pūtanāmokshanapiastāvas 11 (fol.
44^a) Triṇāvartavadhas 12 Sakatābhāṅgākavachanyāsa
13 Śrīkrishnānnaprāsānam 14 Viśkhāryunabhanja-
nam 15 Rādhākrishnavivāhe navasāngamaprastāvas
16 Vakakesipralambavādhavīndāvanāgamanaprastāvas
17 s. t 18 Vrindāvanānagaravānanacharitatiprastāvas
19 Viprapatnīnām mokshanaprastāvas 20 Kālīyada-
manādhāgīmokshanaprastāvas 21 (fol 92^b) Govatsa-
vālākharanapiastāvas. 22. Indrayāgabhanjane Nanda-
stotraprastāvas 23 Dhenukavadhas. 24 Tilottamā-
valiputrāyor Brahmasāpaprastāvas. 25 Tālabhaksha-
naprasange Valiputāmokshanaprastāvas. 26 Munimok-
shanaprastāvas 27 Ekādāśivratānirūpanaprastāvas
28 Gopīvastīaharanaprastāvas. 29 Rāsakrīdāprastāvas.
30 Munimokshaprastāvas 31 (fol. 140^b). Rādhāpra-
sānas. 32 Rādhāprasne Mohūnistotraprasangas. 33. R.

¹ Jam supra hæc narrata sunt Lib II, 33 III, 12

² Auctor notissimum Rāmāyanac episodum imitatus est

Brahmamohinísamvāde Śrīkrishnastotraprasaṅgas. 34. Mohinīśāpabrahmadarṣapabhangaprasāvas. 35 Jāhnavījanmaprasāvas. 36. Rādhākrishnasamvāde Brahmanah prasāvas. 37 Sankaraprasaṅgas. 38 Haranirmālyasāpaprasaṅgas. 39-42 s. t. 43 (fol. 179^a) Satīdehattyāgas. 44 Sankaravirahasokāpanodanam. 45 Pārvatīsampradānam. 46 Pārvatīparamesvarayor vivāhas. 47. Sarvaṃnāgalavarnanam. 48 s. t. 49. Vahnidarpa-bhangas. 50 Durvāsodarṣapabhangas. 52 (fol. 202^a)¹ Dhānvanṭaridarṣapabhangas-Manasāvijaya. 53 Rādhāmādhavayo rāsavarnanam. 54 Rāsakrīdāvarṇanam. 55, 56 Śrīkrishnaprabhāvakathanam. 57. Bhagavadgūṇavarnane Lakṣmīstotraprakathanam. 57^b Lakṣmī-vairāgyamochanam. 58 s. t. 59 Mahendradarṣapabhangaprakathanam. Sachīsokāpanodanam. Sachīkrita-gurustavakathanam. 60. Mahendradarṣapabhangaprakathanam. 61 (fol. 222^b) s. t. 62 Śrīrāmācharitam. 63 Kāṇṣadhvāsvapnakathanam. 64 Kāṇṣayajnaprakathanam. 65 Akūrāharashotkathanam. 66 Rādhāsokāpanodanam. 67 Ādhyātmikayogaprakathanam. 68 Rādhāsokavimochanam. 69 Śrīkrishnā-gūṇanam. 70 Gopīvishayas. 71 (fol. 243^a) Yātrā-mangalam. 72 Kāṇṣahananavasudevadevakīmokshanam. 73 Nandādisokapramochanam. 74-79 Bhagavānandasamvādas. 80 Bh. Tārāharanam. 81 (fol. 266^a) Bh. Tārāpāharanam. 82-90 Bh. 91 (fol. 300^b) s. t. 92 Rādhāstotram. 93-95 Rādhoddhavasamvādas. 96 R. kālānirūpanam. 97, 98. s. t. 99 Bhagavadupanayane Gāṇṣābhīshekas. 100, 101 Bhagavadupanayanam. 101^b (fol. 325^a). Mūṇipatnīstotram. 102 Dvārakārambhī nirmāṇe. 103 Dvārakāpravesas. 104-106 Rukmīnyudvāhas. 107 Rukmīnīsvayamvaras. 108 Rukmīnyudvāhas. 109, 110 Rādhāyasodāsamvādas. 111 (fol. 346^b). Mūṇikrīshnasamvādas. 112 Gāṇṣapūjā. 113 Vāṇayuddhe Ushāniruddhasangamas. 114 V. Vāṇāniruddhasamvādas. 115 Skandāniruddhayuddham. 116 V. Sivalambodarasamvādas. 117 V. Haragaurīsamvādas. 118 V. Valīkritam. Krishnastotram. 119 V. 120 Sūgālāvāsudevamokshanam. 121 (fol. 370^a) Maṇīharanam. 122 Rādhākrishnalambodarapūjanam. 123 Siddhāsrame tīrthayātrāprasāṅge Gāṇṣapūjanam. Brahmaseshādīkritam. Rādhukāstotram. 124 Siddhāsramatīrthayātrāprasāṅge Vasudevajñānāmbhanam. 125 Śrīrādhākrishnasamvādas. 126 Vrindāvanamahotsave Yasodānandajananam. 127 Śrīrādhāgolakagamanam. 128 Golokārohanam. 129 Nārāda-prakāraṇam. 130 (fol. 392^b). Vāṇīsuvarṇotpattis. 131 Index. 132 Purāṇarūpaṇam. 133 Brahmavāivartapurāṇae praeconium.

¹ Numerus 51 scribae incuria praetermissus est

De codicibus Parisiensibus cf. Hamilton Catal. p. 35 sqq., de Berolinensibus Weber Catal. p. 132

Hi codices hujus seculi initio exarati sunt. (WILSON 98, 99)

67, 68.

Unum opus in voluminibus duobus compactum. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 11. Lat. 5. Linn. 10

Insunt in his codicibus *Brahmavāivartapurāṇae* libri tres primi

Vol. I. Foll. 211. Foll. 15-79. Capita 30. *Brahmakhanda*. Foll. 80-211. *Prakṛitikhanda* capita 34

Vol. II. Foll. 206. Foll. 1-87. *Prakṛitikhanda* capita 35-63. Foll. 88-206. *Gāṇṣakhanda*. Capita 46

Hi codices intra annos 1770-1780 negligenter exarati sunt. (WALKER 163, 164)

69.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 169. Long. 15. Lat. 4. Linn. plerumque 10

Brahmavāivartapurāṇae pars altera, *Prakṛitikhanda*. Cap. 11. incipit in fol. 39^a, cap. 21. fol. 64^b, cap. 31. fol. 90^b, cap. 41. fol. 116^a, cap. 51. fol. 142^a, cap. 61. fol. 163^a. Codex superiore seculo satis accurate exaratus est. Textus recensio a cod. Wils. non differt. Sexaginta tria tantum capita numerantur. Capita enim 63, et 64. codicis Wils. in unum comprehensa sunt. (MILL 18)

70.

Hujus voluminis folia 148-259 *Kāśīmāhātmyam* (Kāśī urbis majestas) continent, qui liber ad tertiam Brahmavāivartapurāṇae partem pertinere dicitur. Incipit: भवानीतनयाद्याद्यतनयानंददायक कशिवासिजनाद्यौषहारिन् हुं दे नमोस्तु ते ॥१॥ जयति जयति काशी कशिपुज्ञानराशिः (°rāṣiḥ) शिव-हरिहरधातृश्रीगणेशां विकानां । निवसतिरियमाद्या तां भजन् भजन् स्मरन् नमन् शुद्धं शुद्धये कीर्तयन् ॥ अथ जयः ॥ युगानि युगमानं च (युगमानं च) युगधर्मैः सनातनैः युगेषु लोकचरितं श्रुतमस्माभिरादितः ॥३॥ पुनः कलियुगस्यास्य स्वरूपं वक्ष्यादितः कलिनो धर्म[1]-मित्रेण वंशिता अचि (l. apī) सञ्जनाः ॥४॥ etc.

Capita sunt 26, quibus Kāśī urbis ejusque sacello-rum sanctitas celebratur. Insertae sunt narratiunculae quaedam, quibus miracula in ea urbe facta illustrantur. Capp. 1-5. Gurubhakti. Dīpaka, quum Vedadharmac, Palae filio, magistro praecipuum et obedientiam et venerationem praestitisset, sanctitatem summam obtinet. Cap. 6. Mokshopāyās. Cap. 7. Miraculum quoddam

refertur, quod Dharmapathae mercatori evenit, quum in usum publicum lacum Várāṇasīae fodisset. Capp. 8-11. vide infra. Cap. 12. Principes nisi largitionibus peccata luere non posse, Mahátejasī kshatriyae exemplo probatur. Cap. 13. De urbis lingis. Civitas novem locos salis fecundos, novem silvas, novem montes habere, et vicis septem constare traditur 14. Urbis laudes 15 Dvijajetrī bráhmaṇa, qui in Rákshasam mutatus erat, urbis sanctitate divinam formam nanciscitur. 16 Yátrávidhānam. 17. De Kásī nomine Kási deae forma coram Śiva de hominum vitiis conqueritur etc. etc.

In fine libri haec subscripta sunt इति श्रीब्रह्मवैवर्ते तृतीयविभागे रहस्ये काशीनाहास्ये षट्विंशोऽध्यायः ॥

Codex post annum 1820 exaratus est (WILSON 245^c.)

71.

In hoc volumine quatuor opuscula insunt Lit. Devan Charta Ind. Foll. 110. Long foll 1-45 12, reliquorum 12½ Lat foll 1-22. 4½ reliquorum 5

Foll 1-22 Linn. 7. 8. Panchakrośamāhātmya, quatuor capitibus constans, e Kásīkhaṇḍa desumptum (capp 8-11)

Incipit श्रीदेव्युवाच ॥ देवदेव महादेव भक्तानामभयप्रद । काशीवासः सुगहनः पापिनां धनलो(भ)भिनाम् ॥ १ ॥ विषयाश(स)क्लमनसां न सुखाय कदाचन । सुखाय सर्वलोकानां प्रवृत्तिः प्रथिता कलौ ॥ २ ॥ विषयैः परिपुष्टानां जीवनं नान्यथा भवेत् । प्रायश्चित्तान्नरं देव वदस्व यदि मन्यसे ॥ ३ ॥ प्रायश्चित्तविहीनस्य यातना जायते भुवम् । विभेमि दीनान् मनुजान् दृष्ट्वा शास्त्रपराङ्मुखान् ॥ ४ ॥ तानप्युद्धर देवेश शठान्बेच्छापरिग्रहान् ॥ श्रीमहादेव उवाच ॥ साधु पृष्ठं त्वया देवि स्नेहपापकृतां नृणां । निस्तार म्याच्छपा मञ्जु प्राय[श्चित्त]त्वेन येन हि ॥ ५ ॥ प्रायश्चित्तविहीनानां यात्रा (1 yātanā) बहुदुःखदा । तस्मात्सर्वप्रयत्नेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ६ ॥ जैगीपथ्यो मुनिश्चेष्टस्तपस्वी मत्परायणः । तेन पृष्ठो हमागत्य शिष्यार्थं तद्व्यालुना ॥ ७ ॥ etc. Śiva, a Jaigīshavya interrogatus, scelerum in Kási ipsa commissorum hoc unum esse piaculum ait, ut sacella circum urbem sita circumirentur¹, ibique dei (maxime vero linguae variae formae) colerentur Qui cultus quam efficax sit, Mandapae, Kushmāndae bráhmaṇae filii, obiterque Visálákshī, Sándilyae filiae, exemplo probatur In capite tertio dei colendi enumeantur, in quarto ritus observandi describuntur

Haec voluminis pars anno 1813 exarata est (MILL 42^a.)

¹ Cap I ज्ञानस्वरूपा काशीयं पंचक्रोशपरमिता (1 parimīta) ॥ ६ ॥ तस्याः प्रदक्षिणां कृत्वा दशजन्मकृदाधत् (kritād aghāt) । मुक्तो भवति पापात्मा etc

72.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 148. Long 12. Lat. 6 Linn. 11.

Adhyátmarāmāyana (Rāmāyaṇam spirituale) Brahmandapurāṇae (uttarakhaṇḍa) pars, a Brahmane cum Nārada ita communicata, ut olim a Śivae Párvatī deae tradita erat. Libro Rāmae res gestae narrantur, ita tamen ut non homini, sed numini summo, sive potius Vishnui (Rāma enim ipsissimus a numine summo differre negatur) tribuantur, qui ea forma indutus in terram descendisse fertur, ut Rāvanam gigantem, deos terrentem, occideret Sítá vero naturae prototypon sive Lakshmī dea esse dicitur Praecedat prooemii loco caput unum, quod in hoc codice (A), et in B alterius Purāṇae partis sexagesimum primum esse dicitur². Incipit. सूत उवाच ॥ कदाचिन्नारदो योगी परानुग्रहवाञ्छया । पर्यटन्सकलांलोकान् सत्यलोकमुपागतः ॥ २ ॥ तत्र दृष्ट्वा मूर्तिमद्भिश्छन्दोभिः परिवेष्टितम् । वालार्कप्रभया सम्यग्भासयन्तं सभागृहम् ॥ ३ ॥ मार्कण्डेयादिमुनिभिः स्तूयमानं मुहुर्मुहुः । सर्वार्थगोचरज्ञानं सरस्वत्या समन्वितं ॥ ४ ॥ चतुर्मुखं जगन्नाथं भक्ताभीष्टफलप्रदम् । प्रणम्य दंडवद्भक्त्या तुष्टाव मुनिपुंगवः ॥ ५ ॥ प्रसन्नस्तु मुनिं ग्राह स्वयंभूर्गैष्णवोत्तमम् । किं प्रष्टुकामस्त्वमसि तद्वदिष्यामि ते मुने ॥ ६ ॥ etc. Liber ipse ab his versibus incipit, e quibus et argumentum et auctoris propositum facile cognoscet. यः पृथ्वीभरधारणाय दिविजैः संप्रापितश्चिन्मयः संजातः पृथिवीतले रविकुले मायामनुष्योऽप्ययः । निःशंकं हतराक्षसः पुनरगाहृद्यत्वमाद्यं स्थिरां कीर्तिं पापहरां निधाय जगतां तं जानकीशं भजे ॥ १ ॥ विश्वोद्भवस्थितिलयादिषु हेतुभेदं मायाश्रयं विगतमायमचिन्त्यमूर्तिम् । ज्ञानंदसान्द्रममलं निजवोपरूपं सीतापतिं विदिततत्त्वमहं नमामि ॥ २ ॥ पठन्ति ये नित्यमनन्यचेतसा शृण्वन्ति चाध्यात्मिकसंज्ञितं शुचिं (शुभं B.) । रामायणं सर्वपुराणसंमितं निर्धुतपापा हरिमेव यांति ते ॥ ३ ॥ सध्यात्मरामायणमेव नित्यं पठेद्यदिच्छेद्वधवंधुक्किम् । गवां सहस्रायुतकोटिदानफलं लभेद्यः शृणुयात् नित्यम् ॥ ४ ॥ पुरारिगिरिसंभूता श्रीरामार्णवसंस्थिता । आध्यात्मरामगंगेयं (adhy^o) पुनाति भुवनत्रयं ॥ ५ ॥ कैलासाग्रे कदाचिद्रविशतविमले मुंदरे रत्नपीठे संविष्टं ध्याननिष्ठं त्रिनयनमभयं सेवितं सिद्धसयैः । देवी वामांकसंस्था गिरिवरतनया पार्वती भक्तिनद्या ग्राहेद् देवमीशं सकलमलहरं वाक्यमानंदकंदं ॥ ६ ॥ पार्वत्युवाच ॥ नमो स्तु ते देव जगन्निवास सर्वान्मदूक् त्वं परमेश्वरो सि । पृच्छामि तत्त्वं पुरुषोत्तमस्य सनातनं त्वं च सनातनो सि ॥ ७ ॥ गोप्यं यदत्यंतमनन्यवाच्यं वदन्ति भक्तेषु महानुभावाः । तदप्यहो हं तव देव भक्ता प्रियो सि मे त्वं वद यन्तु पृष्ठं ॥ ८ ॥ ज्ञानं सविज्ञानमथानुभूतिवैराग्ययुक्तं³ च भितं विभास्यत् । ज्ञानाम्यहं योषिदपि त्वदूक्तं यथा तथा ब्रूहि तरेति येन ॥ ९ ॥ पृच्छामि चान्यद्यपरं⁴ रहस्यं तदेव

² इति श्रीब्रह्मांडपुराणे उत्तरखण्डे द्विशतोत्तरसाहस्र्यां संहितायां भविष्यकलनिर्णयो ध्यात्मरामायणे फलस्तुतिर्नैमिकपठितमोऽध्यायः ।

³ °नुभक्ति B °नुभक्ति C

⁴ चान्यच्च परं B चान्यच्च परं C

चाद्ये वद वारिजाद्य । श्रीरामचंद्रे [६] खिलतन्त्रसारे भक्तिद्वेदा नीर्भ-
वति प्रसिद्धा ॥१०॥ भक्ति (bhakti B) प्रसिद्धा भवमोक्षयाय
नान्यतः (°t tatah) साधनमस्ति किंचित् । तथापि ह्रस्वशयवंधनं मे
विभेक्षुमर्हस्यमलोक्तिभिरुचं ॥११॥ 'वदंति रामं परमेकमाद्यं निरस्तमा-
यागुलसंप्रवाहं । भजंति चाहर्निशमप्रमत्ताः परं पदं यांति तथैव
सिद्धाः ॥१२॥ वदंति केचित्परमो पि रामः स्वाविद्यया संवृतमानससं ।
जानाति नात्मानमतः परेण संबोधितो वेदपरात्मतत्त्वं ॥१३॥ यदि स्म
जानाति कुतो विलाप[ः] सीताकृते तेन कृतः परेण । जानाति नैवं
यदि केन सेव्यो रामो पि सर्वैरिह जीवजातैः ॥१४॥ अतोत्तरं किं
पिदितं भवन्निरुचं ब्रूहि मे संशयभेदवाच्यं^१ । श्रीमहादेव उवाच ॥
धन्यासि भक्तासि परात्मनस्त्वं यत् ज्ञातुमिच्छा तव रामतत्त्वं ॥१५॥ पुरा
न केनाप्यभिचोदितो हं वक्तुं रहस्यं परमं निगूढं । त्वयाद्य भक्त्या
परिचोदितो हं वक्ष्ये नमस्कृत्य रघूत्तमं ते ॥१६॥ रामः परात्मा प्रकृते-
रनादिरानंद एकः पुरुषोत्तमो हि । स्वमायया कृत्स्नमिदं हि सृष्ट्वा नभो-
वदंतर्वैहिरास्थितो यः ॥१७॥ सर्वोत्तरस्यो पि निगूढ आत्मा स्वमायया
सृष्टमिदं विच्छेदे । जगति नित्यं परितो धमति यस्तन्निधौ चुंबकलोह-
वद्धि ॥१८॥ इतं न जानंति विमूढचिन्ताः स्वाविद्यया/संवृतमानसास्ते ।
स्वाज्ञानमप्यात्मनि शुद्धबुद्धावारोपयंतीह^२ निरस्तमाये ॥१९॥ संसार-
मेवानुसरंति ते वै पुत्रादिसक्ताः पुरुषकर्मयुक्ताः । जानंति नैवं हृदये
स्थितं ते चामीकरं कंठगतं यथाज्ञाः ॥२०॥ यथाप्रकाशो न तु विद्यते
रवौ ज्योतिःस्वभावे परमेश्वरे तथा । विशुद्धविज्ञानधने रघूत्तमे [६] विद्या
कथं स्यात्परतः परात्मनि ॥२१॥ यथा हि चक्षुषोभमतोर्गृहादिकं
(chákshnor) विनष्टदृष्टेर्भमतीव दृश्यते । तथैव देहेन्द्रियकर्तुरात्मनः
कृतं परे [६] ध्यस्य जनो विमुच्यति ॥२२॥ नाहो न रात्रिः सविबुधैश्चा
भवेत्प्रकासरूपाऽव्यभिचारतः^३ क्वचित् । ज्ञानं तथाज्ञानमिदं द्वयं हरौ
रामे कथं स्यास्यति शुद्धविद्यया ॥२३॥ तस्मात्परानंदमये रघूत्तमे विज्ञा-
नरूपे न हि विद्यते तमः । अज्ञानसाक्षिण्यरविन्दलोचने मायाश्रयत्वात्
हि मोहकारणं ॥२४॥ अद्य ते कथयिष्यामि रहस्यमतिदुर्लभं । सीता-
राममहत्सुनुसंवादं मोक्षसाधनं ॥२५॥ पुरा रामायणे रामो रावणं
देवकंठकं । हत्वा रणे रणभ्रातृयं सपुत्रवलवांधवं ॥२६॥ सीतया सह
सुग्रीवलक्षणाभ्यां समन्वितः । अयोध्यामगमद्रामो हनूमत्प्रमुखैर्वृतः ॥२७॥
अभिषिक्तः परिपुत्रो वसिष्ठाद्यैर्महात्मभिः । सिंहासने समासीनः कोटि-
सूर्यसमप्रभः ॥२८॥ दृष्ट्वा तदा हनुमंतं प्राञ्जलिं पुरतः स्थितम् । कृत-
कार्यं निराकांक्षं ज्ञानापेक्षं महामर्तं ॥२९॥ रामः सीतामुवाचेदं ब्रूहि
तत्त्वं हनुमते । निष्कल्मषो[६] यं ज्ञानस्य पादं नौ नित्यभक्तिमान् ॥३०॥
तथेति ज्ञानकी प्राह तत्त्वं रामस्य निश्चितं । हनुमते (hanumate)
प्रपन्नाय सीता लोकविमोहिनी ॥३१॥ सीतोवाच ॥ रामं विद्धि परं
ब्रह्म सच्चिदानंदमव्ययम् । सर्वोपाधिविनिर्मुक्तं सज्जामात्मगोचरं ॥३२॥
आनंदं निर्मलं ज्ञातं निर्विकारं निरंजनम् । सर्वव्यापिनमात्मानं स्वप्र-
काशमकल्मषं ॥३३॥ मां विद्धि मूलप्रकृतिं सर्गस्थित्यंतकारिणीं । तस्य
सन्निधिमात्रेण सृजाम्यतमंतं द्विता (सृजामीदमतं द्विता B. C) ॥३४॥
तत्सावित्र्यात्मन्यः सृष्टं तस्मिन्नारोप्यतेऽबुधैः । अयोध्यानगरे शुभम् रघुवंशे

तिनिर्मले ॥३५॥ विद्यामित्रसहायत्वं मत्संरक्षणं तथा । अहल्याशा-
पशमनं चापभंगो महेशितुः ॥३६॥ मत्पाणिग्रहणं पञ्चाङ्गार्गवस्य
मदक्षयः । अयोध्यानगरे वासो मया द्वादशवार्षिकः ॥३७॥ दंडकारण्य-
गमनं विराधवध इव च । मायामारीचमरणं मायासीताद्विस्तया ॥३८॥
जटायुषो मोक्षलाभः कवंधस्य तथैव च । शिवरीपूजनं पञ्चात्सुग्रीयेण
समागमः ॥३९॥ बालिनश्च वधः पञ्चात्सीतान्वेषणमेव च । सेतुबंधश्च
जलधौ लंकायाश्चाभिरोधनम् ॥४०॥ रावणस्य वधो युद्धे सपुत्रस्य
दुरात्मनः । विभीषणे राज्यदानं पुष्पकेन मया सह ॥४१॥ अयोध्यागमनं
पञ्चाद्राज्ये रामाभिवेचनम् । हवमादीनि कर्माणि मयैवाचारितान्यपि ॥४२॥
आरोपयंति रामे स्मिन्नविकारे [६] खिलात्मनि ॥४३॥ रामो न गच्छति
न तिष्ठति नानुशोचत्याकांक्षते त्यजति नो न करोति किंचित् । आनं-
दमूर्तिरचलः परिनामहीनो मायागुणाननुगतो हि तथा विभाति ॥४४॥
etc. Totum opus in libros septem dividitur, qui Rá-
máyanac librorum titulos gerunt. I Bálakánda, capp 7
(fm in fol 17^a) II Ayodhyákánda, capp 9 (fol 41^b).
III Aranyakánda, capp 10 (fol 59^b) IV Kishkindhá-
kánda, capp 9 (fol 76^b) V. Sundarakánda, capp 5
(fol 87^b) VI Yuddhakánda sive Lankákánda, capp 16
(fol 125^b) VII Uttarakánda, capp 9 (foll 148^a)

Duo operis capita sacerrima habentur primum, cujus
partem supra exscripsimus, *Rámahudaya* appellatum,
quo intima Rámae natura revelatur et libri septimi caput
quintum, *Rámagitá*, quo auctor, philosophiae Vedánticae
sectator, summi numinis cognitionem, operibus piis
praestantiores, adumbrat

De codice Petropolitano cf Boechtingk in libro: Das
Asiatische Museum etc p. 721, de codicibus Berolinen-
sibus Weber Catal p 133, de Parisiensibus Hamilton
pp 17 64

Codex hoc seculo satis accurate exaratus est
(MILL 51)

73.

Lit Devan Charta Ind Foll 223 Long 12½ Lat 5
Linn foll 1-110 9, postea 10

Adhyátmarámáyana (B) Ad caput *Rámagitá* dictum
(incipit in fol 195) commentarius adscriptus est, qui
his verbis incipit: अथ भगवान् शिवो रामलक्ष्मणसंवादमुखेन
परतत्त्वमुपदेष्टुमाह. Cujus commentarii *Rámavarmanem* auc-
torem comperit habeo Eorum, quos contuli, locorum
textum saepius cum cod C quam cum A congruentem
reperi

Codex anno 1801 exaratus est (WILSON 105)

74.

Lit Devan. Charta Ind Foll. 205 Long 10 Lat 6
Linn. 12.

^१ भेदि B ^२ शुद्धबोधे स्था° B शुद्धबोधे स्था° C ^३ प्रकाश°.

Adhyátmarámáyana. (C.) Codex anno 1792 negligenter exaratus est.

De toto Brahmandapurána cf. Wilson Vishnupurána, p. liv Partes ejus hae innotuerunt: Agnisvara Máhiátmya (Wilson Mack. Coll I, 62), Anjanádri M (ibid 62), Anantasayana M. (ibid 62), Arjunapura M. (ibid 63), Kāthoragiri M (ibid. 64), Tungabhadrá M. (ibid. 72), Padmakhanda (ibid. 75), Pápanásana M (ibid 75), Pinákiní M. (ibid. 76), Buddhípara M. (ibid 84), Mallápura M. (ibid. 80), Mallári M (Westergaard Catal p 4), Rámáyana M (Wilson l. 1 54), Lakshapújá M. (Weber Catal p 135), Lahtopákhyānam (cf. Wilson Vishnupurána, p lv), Valkalakshetra M (Wilson Mack Coll I, 83) Virajákshetra M (ibid 84), Sivagangá M. (ibid. 87), Srígoshtí M (ibid), Sríraga M (ibid), Sundarapura M (ibid 89), Sundararanya M (ibid), Hastagiri M (ibid. 91). (WALKER 130)

75.

Lit Devan Charta Ind. Foll 127. Long 12½. Lat. 6. Linn 14

Bhavishyapurána, pars prior, a Sumantu cum Satánika communicata (A.) De argumento cf. Wilson, Vishnupurána p xxxix. Incipit: शृणुष्वेदं महाबाहो पुराणं पञ्चलक्षणं यद्युक्ता मुच्यते राजन् पुरुषो ब्रह्महत्या पर्वणि चैवात्र पञ्च कीर्तितानि स्वर्गभुवा प्रथमं कथ्यते ब्रह्म (l. ब्राह्मं) द्वितीयं वैष्णवं स्मृतं तृतीयं शैवमाख्यातं चतुर्थं त्वाष्ट्रमुच्यते पञ्चमं प्रति-सर्गाख्यं सर्वलोकेः सुपूजितं एतानि तात पर्वणि लक्षणाणि निबोध मे सर्गेष्ट प्रतिसर्गेष्ट वंशो मन्वतराणि च वंशानुचरितं चैव पुराणं पञ्चलक्षणं चतुर्दशभिर्विद्याभिर्भूषितं कुरुन्दनं (kurunandana) जंगानि चतुरो वेदा मिमांसा न्यायविस्तरः पुराणं धर्म-शास्त्रं च विद्या सेताचतुर्दश आयुर्वेदो धनुर्वेदो गार्ग्यश्चैव ते त्रयः अर्थशास्त्रं चतुर्थं तु विद्या अष्टादशैव ताः प्रथमं कथ्यते सर्गो भूतानामिह सर्वैशः etc.

Capita, quae neque in A. C. neque in codice Colebrooke (E I II 1314) indicantur, centum circiter videntur esse. Atque I. auctor de creatione, temporum divisione, ritibus sacris, consecratione, connubio, de patris familias officis dissertit (fol 1-26^a). Quibus in rebus legum codicis Manu tributis capita 1-3 ita secutus est, ut non modo disticha haud pauca ex eo libro desumeret, sed etiam nonnunquam Manum ipsum laudaret Cf haec मनुना च तथा प्रोक्तं नास्ते लक्षणमुत्तमं । शर्मवद्वाङ्मयस्य etc. = M II, 32. यथाह भगवान्मनुः । अक्षरं त्वत्स्यं ह्येवं etc. = M. II, 84. Plurima vero vel in hac parte ex aliis quibusdam fontibus deprompsit De rebus singulis, haec In fol 4^b ritus quadraginta (sanskrit) et

virtutes octo enumerantur: गर्भाधानं पुंसवनं सीर्मतोन्नयनं तथा । जातकर्मपुत्रप्राशनं चूडाकरणमेखलाः ॥ ब्रह्मव्रतानि चत्वारि ज्ञानं च तदनंतरं । सधर्मेचारिणीयोगो यज्ञानां कर्म मानद ॥ पंचानां कार्यमित्याहुरात्मनः श्रेयसे नृप । देवपितृमनुष्याणां भूतानां ब्रह्म-स्तथा ॥ एतेषां चाष्टकाकर्म पार्वयं आह्वयेव हि । आचारी चाग्न्यायणी चैत्री चाश्वयुजी तथा । पाकयज्ञस्तथा सप्त अग्न्याधेयं च सत्क्रिया । अग्निहोत्रं तथा राजन् दर्शं च विभुसंख्ये ॥ पौर्णमासं च राजेंद्र चातुर्मास्यानि चापि हि । निरुदपञ्चवंशं च तथा सौत्तानशीति च ॥ हविर्वैशास्तथा सप्त तेषां चापि हि सत्क्रिया । अग्निहोमोऽन्यग्निहोम-स्तथोक्त्यः षोडशीं विदुः ॥ वाजपेयोऽतिरात्रश्च अग्नौधौमेति वै नृप । संस्कारेषु स्थिताः सप्त सोमाः कुरुकुलोद्भवः ॥ इत्येते द्विजसंस्काराश्चत्वारिंशद्विषोक्तम् । अष्टौ चात्मगुणास्तात शृणु तानपि भारत ॥ अनमूया दया क्षांतिरनायासं च मंगलं । सकार्यख्यं तथा शौचममृहा च कुरुह ॥ Fol. 7^b. Upasparsanavidhis Fol. 9^b. De mahá-guru haec traduntur: जपोपजीवी यो विप्रः स महागुरुह्यते । अष्टादश पुराणानि रामस्य चरितं तथा ॥ विष्णुधर्मादित्यधर्माः शिव-धर्माश्च भारत । काशीं चेदं पञ्चमं तु यन्महाभारतं स्मृतं ॥ सौराष्ट्र धर्मा राजेंद्र नारदोक्ता महीपते । जयेति नाम एतेषां प्रवर्तति मनीषिणः ॥ एवं विप्रकदंबस्य वाचकः (librorum sacrorum praelector, qui aliis etiam libri locis laudatur) प्रवरः स्मृतः । यस्वेतानि सम-स्तानि पुराणानि ह जानते । भारतं च महाबाहो स सर्वेशो मतो नृणां ॥ Fol 13^a Upanayanavidhis Fol 15^b Strílakshanam Hoc capite externus mulieris habitus fastidiose describitur, cf. quae membrorum singulorum proprietate maisto futuro possendantur, indicatur II. De cerimonis variis disseritur, quae septem diebus lunae ortum sive occasum sequentibus observandae sunt Oratio narrationibus ornata est, quae. in priore parte omnino desunt Incipit (fol 26^b): भगवंस्तिथयो ब्रूहि तिथीनां च विधिं च मे । प्राशनं गुह्यधर्मं च उपवासविधीनपि ॥ मुच्यते येन पापीषास्तत्प्रसादाद्भिन्नोत्तम । संसाराचैव (? rách cha yad) विप्रेंद्र श्रेयसे जगत-स्तथा ॥ सुमंतुरुवाच ॥ शृणु कौरव कर्मेणि तिथिगुणाश्रितानि तु । श्रुतपठितपापघ्नान्युपोषितफलानि च ॥ प्रतिपदि क्षीरप्राशनं पुष्य-प्राशनं द्वितीयायां । लवणवर्जि तृतीयायां तिलाक्षं प्राप्तीयाचतुर्थ्या ॥ क्षीराशनश्च पंचम्यां फलाशनः सदा यष्ट्यां । शाकाशनः सप्तम्यां पित्वा-हारोऽष्टम्यां तु ॥ शिष्टाशनो नवम्यामनग्निपाकाहारो दशम्यां । एका-दश्यां घृताहारो द्वादश्यां पायसाहारः ॥ त्रयोदश्यां गोमूत्राहारश्च-तुर्दश्यां यवासाहारः । कुशोदकप्राशनं पौर्णमास्यां हविष्याहारोऽमावा-स्यायां ॥ 1 *Pratipatkálpa*¹. Cerimoniae in honorem Brahmanis his duobus mensis diebus observandae. Qui locus maxime propter eam rem notandus est, quod non modo sacella Brahmani aedificari jubentur, sed etiam unaginum ejus cultus (sammárjana, snána) praeci-

¹ Ties vocabuli formae in his capitibus leguntur *pratipad* *pratipada*, *pratipadi*

tur. Quid quod dei statua sive imago curru circum urbem circumvehitur: fol. 30^a. पौर्णमासोपवासं च कृत्वा भक्ष्या नराधिप । जनेन विधिना यस्तु विरिचिं पूजयेन्नरः ॥ प्रतिपद्यां महाबाहो स गच्छेद्ब्रह्मणः पदं । ऋग्भिर्विशेषतो देव (2) विरिचो यास्तु देवता ॥ कार्तिके मासि देवस्य रथयात्रा प्रकीर्तिता । यां कृत्वा मानवो भक्ष्या याति ब्रह्मसलोक्तता ॥ कार्तिके मासि रामेन्द्र पौर्णमास्यां चतुर्मुखं । मार्गेण चर्मणा सार्धं सावित्र्या परमंतप ॥ धामयेन्नगरं सर्वं नानावाद्यैः समन्वितं । स्थापयेद्भानयित्वा तु सलोकं नगरं नृप ॥ ब्राह्मणं भोजयित्वाये श्राद्धिलेयं प्रपूज्य च । आरोपयेद्गृहे देवं पुण्यवादिद्विनिस्सनेः ॥ रथाद्ये श्राद्धिलीपुत्रं (श्राद्धिनी° A C.D.) पूजयित्वा विधानतः । ब्राह्मणान्वाचयित्वा च कृत्वा पुण्याहमंगलं ॥ देवमारोपयित्वा तु रथे कुर्यात्प्रजागरं । नानाविधैः प्रेक्षणकैर्ब्रह्मणोपैश्च पुष्कलैः ॥ कृत्वा प्रजागरं खेवं प्रभाते ब्राह्मणं नृप । भोजयित्वा यथाशक्त्वा भक्ष्यभोज्यैरनेकजः ॥ पूजयित्वा जनं वीर वज्रेण विधिवन्नुप । गजेन च महाबाहो पयसा पायसेन च ॥ ब्राह्मणान्वाचयित्वा च छादिन विधिना नृप । कृत्वा पुण्याहशब्दं च [तं] रथं धामयेत्पुरे ॥ चतुर्वेदविदेर्विप्रैर्धामयेद्ब्राह्मणो रथं । बहुधाप्रणवोऽरिश्चंद्रो गायत्र्युभिस्तथा ॥ धामयेदेव देवस्य सुरज्येष्ठस्य तं रथं । प्रदक्षिणं पुरं सर्वं मार्गेण सुसमेन (sushamena) तु ॥ न वोढव्यो रथो (यं) वीर शुद्धेण शुभमिच्छता । नाहहेत रथं प्राप्नो भुक्तेकं¹ भोजनं नृप ॥ ब्रह्मणो दक्षिणे पार्श्वे सावित्र्यं स्थापयेन्नुप । भोजको वामपार्श्वे तु पुरतः कंजजं न्यसेत् ॥ एवं तूर्यनिनादैस्तु शंखशब्देष्ट पुष्कलैः । धामयित्वा रथं वीर पुरं सर्वप्रदक्षिणं । स्वस्थाने स्थापयेद्भयः कृत्वा नीरजनं बुधः ॥ 2. *Dvitiyākālpa* (fol 33^b) Hi dies Āsvinibz consecrati sunt Episodium de Chyavana et Āsvinibz, eodem fere modo atque in Mahābhārata (III, 10316 sqq.) breviter relatam 3 *Tritiyākālpa* (fol 33^b) Gaurivratam. 4 *Chaturthikālpa* (fol 33^b-43^a) Ganesavratam Vighnavināyakaē sive Vighnesae appellationis origo Purushalakshanam Strīlakshanam Horum capitum, quibus, quae corporis habitu significantur et portendantur, ostenditur, lectio physiognomomibz notis commendanda est Ganesae colendi ritus Qui tum auspicatissimus est, quum lucente Marte peragitur (Angārākachaturthī): यदा शुक्लचतुर्थ्या तु वारो भीमस्य वै भवेत् । तदा सा सुखदा ज्ञेया etc 5 *Panchamikālpa* (fol. 43^a-48^b) Hi dies serpentibus sacri sunt. पंचमी दयिता राजन्नागानां नंदिवर्धिनी । पंचम्यां किल नागानां भवतीत्युक्तयो महान् ॥ वासुकिस्तक्षकश्चैव कालियो मणिभद्रकः । ऐरावतो धृतराष्ट्रः कर्कोटकधनंजयौ ॥ एते प्रयच्छंतभयं प्राणिनां प्राणजीविनां । पंचम्यां आपयंतीह नागान् क्षरिण ये नराः ॥ तेषां कुले प्रयच्छंति अभयं प्राणदक्षिणां । ज्ञप्ता नागा यदा मात्वा दद्यमाना दिवार्निशं ॥ निर्वापयंति अपनैर्गवां क्षीरेण मिश्रितैः । येन आपयंति वै नागान् भक्ष्या अह्नासमन्विताः ॥ Atque primum narratio de Kadrū et Vinatā (M I, 1072 sqq.) breviter refertur,

¹ Corruptelam in his verbis inesse suspicor यक्तेकं भोजकं vel simile aliquid legendum est

deinde hujus ceremoniae observatio in serpentium morsus commendatur. Tum serpentium origo et dentes, denique vulneratorum symptomata et remedia accurate describuntur. Quae omnia eodem fere modo tractantur, atque in Susruta (Kalpasthāna 4. 5) 6. *Shashtikālpa* (fol. 48^b-53^b). Kārttikeyavratam Non genere, sed ordinis officus peractis virtutem nitī, Brahmanis cum viris sanctis colloquio probatur 7 *Saptamikālpa* (fol 53^b-127^b) Hi dies Soli consecrati sunt. De Solis prole et cultu Inde a fol. 55^a Krishnae cum Sām̄ba filio colloquium sequitur, quo Solis colendi ritus praecipitur. Fol 55^a आपर्वणविधिं यक्ष्ये धर्मकेतोरनुत्तमं² [Cod C fol. 74^b. नैमित्तिकानतो यक्ष्ये यज्ञान् शांभु समासतः । सप्तम्यां ग्रहणे चैव संक्रांतिसु विशेषतः ॥³ fol. 76^b. Rathayātrā Primum Solis currus, ejus comites, currus describuntur.] Fol. 60^b Deinde quemadmodum imago ejus per urbem circumferatur narratur Fol 64^b. रथयात्रा समाप्ता Fol 65^b-69^a Solis colendi ritus (kriyāyoga) a Brahmane cum Dindī (sive Dindin)⁴ communicatus Fol 69^a-73^a Sankha anachoreta cum Brāhmana quodam Sām̄bac et Vasishṭhae de eadem re colloquium communicat⁵. Sām̄ba enim Duvāsasis imprecatione lepra laborans Solis cultu sanatus erat Fol 72^b Sūryastotram Fol 73^a-127^b Narratio de Sām̄ba, qui Krishnae patris imprecatione morbo affectus a Nārada solis naturam, prolem, cultum edocetur⁶. Fol 98^b De Bhojakis et Magis, solis sa-

² Post fol 56^b, 1 6 quaedam omissa, alia transposita sunt Cf cod C fol 74^b

³ Voto soluto a divitibus currus aureus, a pauperibus cupreus sive paniceus pontifici donandus est एवं संवत्सरे पूर्णे कृत्वा वै कांचनं रथं । सप्तभिर्वीजिभिर्बुक्ते नानारत्नोपशोभितं ॥ आदित्यप्रतिमां मध्ये शुद्धहेम्भा कृतां शुभां । रत्नैरलंकृतां कृत्वा हेमपद्मोपरिस्थितां ॥ तस्मिन्वयवरे कृत्वा सारथिं चाग्रतः स्थितं । वृत्तं द्वादशभिर्विप्रैः क्रमान्वासाधिपात्मभिः ॥ मध्ये कल्पज्ञमाचार्यं पूजयित्वा यथाश्रुति । संचित्वादित्यवर्णं वै वस्त्ररत्नादि नाहयेत् ॥ एवं समाधिपान्विप्रान् सपूज्याप निवेदयेत् । आचार्याय रथं छत्रं ग्रामं गा वा महो शुभां ॥

⁴ Dindī utrum homo an deus (Siva) fuerit, non patet Saeppissime *gaganāyaka*, bis tervi *tripurantaka* appellatur Cf fol 69^a सूर्यमाराध्य स दिंडी सूर्यस्यानुचरोऽभवत् ॥

⁵ Huc enim ea pertinent quae in fol 56^b usque ad fol 58^b leguntur Quae nunc rubrica notata sunt

⁶ Locī Solis cultu clarissimi tres, sive quatuor esse dicuntur Fol 73^a स्थानानि त्रीणि देवस्य द्वीपेऽस्मिन्नाम्कस्य तु । पूर्वमिन्द्रवन नाम तथा मुंडारमुच्यते । कालप्रियं तृतीयं तु त्रिषु लोकेषु विद्युतं ॥ तथाप्यदपि ते वप्सि यत्पुरा ब्रह्मणोदितं । चंद्रभागातटे नाक्षा पुरं यच्छांबसंज्ञितं ॥ द्वीपेऽस्मिन् शाश्वतं ज्ञानं यत् सूर्यस्य निवदा etc Pro *Mundāra* Wilford (Asiatic Researches XI, 70) *Mandāra* legit

cerdotibus. De quibus cf. quae Wilson ad calcem libri: 'Mémoire sur l'Inde, par M. Reinaud,' p. 391 sqq. disseruit. Locos maxime memorabiles exscripsi. (आदि-तोऽरुणं प्रत्युवाच) प्रियव्रतसुतो राजा शाकड्वीपमहीपतिः । तेन मे कारितं दिव्यं विमानप्रतिमं गृहं । तस्मिन्हीपे तदास्तीये दिव्यं शैलमयं महत् ॥ स ममार्षी कारयित्वा कांचनीं लक्ष्णान्वितां । प्रतिष्ठापनाय च तस्यार्चितयामास सुव्रत ॥ कृतमायतनं श्रेष्ठं तथेयं प्रतिमा कृता । को वै प्रतिष्ठापयिता देवमर्कं शुभालये ॥ एवं संर्चितयित्वा तु जगाम शरणं मम । भक्तिं तस्यानुसंर्चित्य खगारु पार्थिवस्य तां ॥ गतोऽहं दर्शनं तस्य उक्तं चापि मया खग । किं चिंतयसि राजेंद्र कुतश्चिता समागता ॥ ब्रूहि यत्ने हृदि प्रौढं चिंताकारणमागतं । संपादयिष्ये तत्सर्वं विमना भव मा नृप ॥ अतर्प्य दुष्करमपि करिष्ये नात्र संशयः । इत्युक्तः स मया राजा इदं वचनमुक्त्वान् ॥ द्वीपेऽस्मिन्देवदेवेश कृतमायतनं तव । मया भक्त्या जगन्नाथ तथेयं प्रतिमा कृता ॥ प्रतिष्ठां कारये केन तव देवालये खग । ये तु संति त्वयो वशी द्वीपेऽस्मिन् क्षत्रियादयः ॥ ते मयोक्ता न कुर्वन्ति प्रतिष्ठां तव कृत्स्नशः । न चाप्येषा जगन्नाथ ब्राह्मणो नात्र विद्यते ॥ तेनेयमागता चिंता हृदि शल्यं तथापि ॥ ततो मयोक्तो राजासौ वैनेतेय वषः शुभं ॥ एवमेतन्न संदेहो यथा तूक्तं नराधिप । क्षत्रियादित्वयो वशी द्वीपेऽस्मिन्नात्र संशयः ॥ तेऽत्र नार्हन्ति मे पूजां न प्रतिष्ठां कदाचन । तस्मान्ने श्रेयसे राजन् प्रतिष्ठायात्मनस्तथा ॥ मृजामि प्रथमं वशीं मगसंज्ञमनौषमं । इत्युक्त्वा तमहं वीर राजानं खगसत्तम ॥ जगाम परमां चिंतां तस्य कार्यस्य सिद्धये ॥ अथ मे चिंतयानस्य मच्छ-रीराद्विनःसृताः । शशिकुंडेदुसंकाशाः संख्ययाष्टौ महाबलाः ॥ पठंतश्च-तुरो वेदान् सांगोपनिषदः खग । कथायवाससः सर्वे कर्ंडांबुजधारिणः ॥ ललाटे तिलकी द्वौ तु द्वौ चान्ये (sic) वक्षसस्तथा । किरणाभ्यां तथा द्वौ तु पादाभ्यामपरी तथा ॥ अथ तेऽष्टौ महात्मानः सर्वे प्रणतकंधराः । पितरं मन्यमाना मामिदं वचनमुवचन् ॥ तात तात महादेव लोकनाथ जगत्पते । किमर्थं भवता सृष्टा ययं देव स्वदेहतः ॥ ब्रूहि सर्वं करिष्याम आदेशं भवतोऽखिलं । पितास्माकं भवान्देवो वयं पुत्रा न संशयः ॥ इत्युक्त्वंतस्ते सर्वे मयोक्ता देवसंभवाः । प्रियव्रतसुतो योऽयमस्य वाक्यं करिष्यथ ॥ स चाप्युक्तो मया राजा शाकड्वीपाधिपः खग । य एते मत्सुता राजन् मगा ब्राह्मणसत्तमाः ॥ कारयाशु प्रतिष्ठां मे सर्वैरेतेमहीपते । कारयित्वा प्रतिष्ठां तु ममार्षीया नराधिप ॥ पश्चादायतनं सर्वमेवामर्षेय पूजने । एते मत्पु-त्रने योग्याः प्रतिष्ठायां च सर्वशः ॥ समर्थे नापहर्तव्यं भोजकेभ्यः कदा-चन । सर्वमायतनाद्यं तु गृहक्षेत्रादिकं च यत् ॥ धनधान्यादिकं राजन् यन्ममायतने भवेत् । तत्सर्वं भोजकेभ्यस्तु दातव्यं नात्र संशयः ॥ धनधा-न्यसुवशीदि गृहक्षेत्रादिकं च यत् । यन्मदीयं भवेत्किंचित्सद्रामनगरं कृषिम् ॥ तस्य सर्वस्य राजेंद्र मदीयस्य समंततः । अधिपा भोजकाः स्वर्ध्वं नाप्ये विप्रादयो नृप ॥ यथाधिकारी पुत्रस्तु पितुर्द्रव्यस्य वै भवेत् । तथा मदीयवित्तस्य भोजका म्युर्ने संशयः ॥ इत्युक्तेन मया राजा तेन सर्वं प्रवर्तितं । कारयित्वा प्रतिष्ठां तु दत्त्वा सर्वस्वमेव हि ॥ भोजकेभ्यः खगक्षेत्रं ततो हर्षमवाप्तवान् । एवमेते मया सृष्टा भोजका गरुडाग्रज ॥ अहमात्मा तथाप्येषां सर्वे सुमनसस्तथा । मत्पुत्रेति (?) ममाज्ञेयास्तथा-भ्यर्हिताः (?) सदा ॥ तस्मान्नेभ्यः प्रदातव्यं न हर्तव्यं कदाचन । भोज-

कात्सं हरेषस्तु लोभाद्देवादधापि वा ॥ स याति नरकं घोरं तामिषं शाश्वतीः समाः । तस्मान्नामादिकं द्रव्यं यकिंचिन्मम विद्यते ॥ तत्सर्वं भोजकस्य हि पितृपयौगतं मतं । भोजकश्च भवेद्वातुक तस्ते वयि खगेश्वर ॥ समयान्यालयेषस्तु स्नानुष्ठानपरः सदा । वेदाधिगमनं पूर्वं दारसंग्रहणं तथा ॥ अख्यंगधारणं नित्यं तथा त्रिषवणं स्मृतं । पंचकृत्यः सदा पूज्यो अहं रात्रौ दिने तथा ॥ वेदब्राह्मणदेवानां निंदा कार्या न वै कृषिम् । नान्यदेवप्रतिष्ठा तु कार्या वै भोजकेन तु ॥ ममापि च न कर्तव्या तेन एकाकिना कृषिम् । सर्वमेव निवेद्यं तु अग्नीयाभोजकः सदा ॥ न भुंजीत गृहं गत्वा शूद्रस्य गरुडाग्रज । शूद्रोऽहं प्रयत्नेन सदा त्वाज्यं हि भोजकैः ॥ येऽस्मिन्ति भोजका नित्यं शूद्राश्च शूद्रवैश्मनि । ते मां पूज्य फलं मत्तः कथं प्राप्स्यन्ति खेचर ॥ गत्वा गृहं तु शूद्रस्य न भोक्तव्यं कदाचन । गृहागतं च शूद्राश्च न च त्वाज्यं (?) भोज्यं कथंचन ॥ आभातव्यो (adhma° D.) ऽंबुजो नित्यं भोजकेनाग्रतो मम । सकृत्प्र-वादिते शंखे मम प्रीतिर्हि जायते ॥ यस्मा - ज्ञात संदेहः पुराणप्रव-णात्रया । तस्माच्छंसं सदा वाद्यं भोजकेन प्रयत्नतः ॥ तस्येयं परमा वृत्तिर्निवेद्यं यन्मदीयकं । नाभोज्यं (नो भोज्यं D.) भुंजते यस्मान्नेनासौ भोजको मतः ॥ भोजयन्ति च मां नित्यं तेन ते भोजका मताः । अख्यंगं च प्रयत्नेन धार्यं शुद्धिकरं परं ॥ अख्यंगहीनो खगुषिर्भोजकः स्यान्न संशयः । यस्तु मां भोजयेद्भीर अख्यंगेन विना खग ॥ न तस्य संततिः स्याद्वै न चाहं प्रीतिमान्भवे । मुंडनं शिरसः कार्यं न तु कूर्ध्वस्य सुव्रत ॥ etc. Fol 103ⁿ. Dīpamāhātmyam Fol 109ⁿ Sām̐ba Solis jussu Sām̐bapurim urbem ad Chandrabhāgae ripam condit Fol 111ⁿ Solis templum quo modo aedifican- dum et ornandum sit, refertur. Fol 112ⁿ. Solis sta- tuae conficiendae ratio Fol. 114ⁿ De templi dedica- tione. Fol 116ⁿ Ritus cum statua in templo ponenda conjuncti (adhivāsana) Fol 118ⁿ De vexillis, quibus templum ornandum est Fol 120ⁿ Sām̐ba, primum Gauramukha, Ugrasenaē sacrificet, deinde Sole ipso con- sulto, Magos sacrifices instituit: गौरमुख उवाच ॥ मगाय समग्र्यञ्च त्वं पुरमेतच्छुभं विभो । तस्याधिकारो देवस्य देवतानां च पूजने ॥ शांभ उवाच ॥ कोऽयं मगेति ते प्रोक्तः कृ चासौ वसते विभो । कस्य पुत्रो द्विजश्रेष्ठ किमाचारः किमाकृतिः ॥ गौरमुख उवाच ॥ योऽयं मगेति वै विप्रो ममशोदित्योऽङ्घ्रिजातयः (?) । निष्पुभाग्निमुतो वीर आदि-यात्मज उच्यते ॥ शांभ उवाच ॥ कथं स निष्पुभापुत्रः कथं वीरसुत-स्तथा (?) । कथं चादित्यतनयो मगोऽसौ उच्यते पुनः ॥ गौरमुख उवाच ॥ मानुषत्वं गता देवी निष्पुभा किल यादव । गता शापमवाप्येह भास्करासो कपूजितात् । गोत्रं मिहरिमियाहृष्टं वै ब्राह्ममुत्तमं ॥ च्छुञ्चाहो नाम कर्मात्मा च्छुचिरासीत्पुराणतः । तस्यात्मजा समुत्पन्ना निष्पुभासौ वरांगना ॥ रूपेणाप्रतिमा लोके हावनी नाम नामतः । पितुर्निर्योगात्सा कस्या विहरेज्जातवेदसं ॥ विहरंया¹ यथा न्यायं समिद्धं पावकं तदा । अथ तां देवदेवेशो अंशुमाली ददर्श ह ॥ रूपयौवनसंपन्नां ततः कामवशं गतः । चिंतयामास तन्वर्गं कथं ता विभजे ह्यहं ॥ अनया विधृतो

¹ Aut विहरंती legendum est, aut versus deest.

योऽयं पावको देवपूजितः । एतन्नाविश्य तन्वर्गो भजेयं लोकपूजितः ॥
इति संधिं देवेशः सहस्रंशुर्दिष्यति । विवेश पावकं वीर तदा तं
विभ्राननं (?) ॥ ततो विलासलावक्यरूपयौवनशालिनी । समिद्धं
(समिद्धं A. D.) लंघयित्वाग्निं जगामायतलोचना ॥¹ क्रुद्धः स्वरूप-
मास्थाय दृष्ट्वा कन्यां स पीडितः । करं करेण संगृह्य उवाच यदुनंदन ॥
वेदोक्तं विधिमुत्सृज्य यथायं (यथायं A. D.) लंघितस्त्वया । तस्मात्स
तु समुत्पन्नस्तव पुत्रो भविष्यति ॥ जलगंवु इति ख्यातो वंशकीर्तिवि-
र्धनः । अग्निनात्या मगाः प्रोक्ताः सोमजात्या द्विजांतयः ॥ भोजका-
दित्यजात्या हि दिव्यास्ते परिकीर्तिताः । तामेवमुक्त्वा भगवानादित्योऽंतर्द-
धेऽग्निमान् ॥ etc. De Magorum patria a Sole haec tra-
duntur (fol. 121^a) : न योग्यः परिचर्यायां जंबुद्वीपे ममानस । मम
पूजाकारान् गत्वा शाकद्वीपादिहानय ॥ लवणोदात्परे पारे क्षीरोदेन
समावृतं । जंबुद्वीपात्परं यस्माच्छाकद्वीपमिति स्मृतं ॥ तत्र पुण्या जनप-
दाद्यानुर्वर्त्यसमावृताः । मगाश्च मगसाश्चैव मानसा मंदगास्तथा ॥ मगा
ब्राह्मणभूयिष्ठा मगसाः क्षत्रियाः स्मृताः । वैश्यास्तु मानसा ज्ञेयाः शूद्रा-
स्तेषां तु मंदगाः ॥ न तेषां संकरः कश्चिद्धर्माश्रयकृतः क्षत्रिः ॥ धर्मस्या-
व्यभिचारजादेकांतसुखिनः प्रजाः ॥ तेजसा ते मदीयेन निर्मिता विश्व-
कर्मा । तेभ्यो वेदास्तु चत्वारः सरहस्या मयोदिताः ॥ वेदोक्तैर्विधिभिः
सोद्वेः परैर्गुणैर्मया कृतेः । तामेव तेऽभिध्यायंते जपंते मां च नित्यशः ॥
मन्मनाद्यजनपरा मद्रक्ता मत्परायणाः । मम शुश्रूषकाश्चैव मम च व्रतचा-
रिणः ॥ अर्थगधारिणश्चैव विधिदृष्टेन कर्मणा । कुर्वन्ति ते सदा भद्रं मम
पूजां मनोनुगां ॥ तथा देवाः सगंधर्वाः सिद्धाश्च सह चारुणैः । विहरंते
रमंते च दृश्यमानाश्च तेः सह ॥ जंबुद्वीपे त्वहं विष्णुर्वेदवेदांगपूजितः ।
शक्रोऽहं शास्त्रमलिद्वीपे क्लृप्तद्वीपे संहं भगः ॥ प्रसन्नद्वीपे त्वहं भानुः
शाकद्वीपे दिवाकरः । पुष्करे च स्मृतो ब्रह्मा तत्र (?) चाहं महेन्द्रः ॥
Sámba igitur in Sákadvípam proficiscitur, indeque decem
et octo Magorum familias arcessit Condita urbe Sám-
bapurí, idem Dváravatím revertitur, indeque Bhojarum
filias arcessit, quas Magis desponderet. Quorum filii
Bhojakae appellantur. Unde Bhojaka vernaculum Solis
cultorum nomen fuisse vides. Fol 122^b Vyása Sám-bam
Magorum ritus et ceremonias edocet. Partem quandam
talem, qualis in cod. A legitur², exscripsi : विषयस्तेन वेदेन
मगा नार्यत्वंतो मगाः । च्युवमाममंत्रयोगैस्तु³ विषयस्तेन नित्यशः ॥ गय-
त्यर्कविधानेन मगरस्तेन (l magavas tena) ते स्मृताः । ब्रह्मा
धारयते कूर्चं च्युवयश्च तपोधनाः ॥ पवनाकृतिश्च भगवान् न्कूर्चं
धारयते रविः । तस्मात्सगुभिरित्यर्थं कर्त्तव्यं कूर्चधारणं ॥ श्रूयंते च्युपयः
सर्वे मौनेन नियमस्थिताः । भुंजते चापि मौनेन मौनिनस्तेन भोजकाः ॥
मुनिचर्यकृतस्ते पि शाकद्वीपनिवासीनः । तस्मात्मौनेन भोक्तव्यं मगुना
सिद्धिमिहता ॥ वचः सूर्यः समाख्यातः कारणं च वचस्तथा । अर्चयंति
वचं नित्यं वचाक्षाः तेन ते स्मृताः ॥ भोजकन्यासु जातत्वाभोजकास्तेन

स्मृताः । ब्राह्मणानां यथा प्रोक्ता वेदाश्चत्वार एव तु ॥ च्युवेदो च
यनुर्वेदः सामवेदो अथर्वणः । ब्रह्मणोक्तास्तथा वेदा मगानामपि सुव्रत ॥
त एव विपरीतास्तु तेषां वेदाः प्रकीर्तिताः । वदो विश्ववदश्चै विदुदं-
गिरस्तथा ॥ वेदा स्ते मगानां तु पुरोवाच प्रजापतिः । मगा वेदम-
धीयंते वेदज्ञाः तेन ते स्मृताः ॥ गेषो नाम महानागः सर्वसत्त्वसुखावहः ।
स सूर्यरथमासाद्य रस्मिभिः सह वर्षति ॥ यः तस्य पुनर्विनोकः स
रवेस्तु अमाहकः । वंदितव्यो मगानां तु अस्त्रमंत्रेण नित्यतः ॥ यथासुजा
हिजानां (l. munjo divi^o) तु व्रतकाले प्रदीयते । अमाहकं तथा तेषां
मुगानां तु प्रदीयते ॥ सर्वसंस्कारयज्ञेषु यथा दर्भा द्विजादिषु । पवित्राः
कीर्तिताः तेषां तथा वज्रं मगेच्छिह (°shv iha) ॥ ताभिर्यजंति भूयिष्ठं
तस्मिन् द्वीपे मगधिपाः । विद्यावंतं कुले श्रेष्ठं शौचाचारसमन्वितं ॥
यथारं सूर्य उक्तं च जपंतं मंत्रमादितः । प्रियं स्याद्वास्करस्येह भोजकं
यदुनंदन ॥ स्वस्वदित्येव (°dine cha) वै मंतो वेदो (वेदादौ D)
परिपठ्यते । स चैव ब्राह्मणानां तु सावित्री परिकल्प्यते ॥ अस्माकं तु
यदुश्रेष्ठ महाव्याद्वृत्तिपूर्विका । मुमाहकेनार्थं विना (न) भुंजीत मौनेन
भुंजीत यथा तु युक्तं ॥ न चापि किंचिन्मृतकं स्पृशेत् रजस्वलाश्चैव च
संस्पृशेत् । अमंतमुष्ठी तु परिक्षिपेत्⁴ नानिहसूर्यस्तु मगुधियेत ॥ यथा
सुरात्महायज्ञे विप्रा मंत्रपुरस्कृतं । पिबंति न च दृश्यंति (dushyanti)
वेदप्रोक्तेन कर्मणा ॥ तत्त्वमहं मगानां तु विधिमंत्रपुरस्कृतं । हविः
संपद्यते यस्म (yasmát) तेन दोषो न विद्यते ॥ यथाग्निहोत्रं द्विजानां
तथाध्वरहोत्रं मगानां । अच्युपुनामेति तथाध्वरस्य मुनिर्वचपरोः परि-
वारणीयः ॥ पंच भूपाः प्रदातव्यः हरस्येह सर्वदा । दंडनाथकेनेह
त्रिसंभं भास्करस्य तु ॥ Fol 123^a. Pristini illi decem et octo
Magi bifariam divisi erant, decem nobilioris, octo ple-
bejae originis Priores quum uxores e Bhoja gente
oriundas duxissent, eorum proles *Bhojaka* appellabatur;
alterorum, qui Sakorum filias in matrimonium duxerant,
filii *Mandaga* nominabantur. Fol. 123^a. De cingulo
avyanga appellato. Quod aliis nominibus *pañtātāga*,
amáhaka, *sára* nuncupatur. Fol 124^a-127^b. De Bho-
jagarum officis Libri finis desideratur.

Solis cultum si exceperis, e terra peregrina in Indiam
allatum, reliqui, qui in hoc libro docentur, ritus Brah-
manicae religioni non repugnant Preces vero, quarum
recitatio commendatur, pleraeque Vedicae sunt Narra-
tioncs paucae oratione simplici relatae sunt. Sám-
purána in medio libro semel laudatur.

Codex sub finem seculi superioris exaratus est.
(WILSON 103.)

76.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 218. Long 14. Lat. 5
Linn 10 11

Bhavishyottarapuránae, alterius *Bhavishyapuránae*

¹ Versus nonnulli desiderari videntur .
² Initio excepto, reliquorum, quos supra excerpti, locorum
textum collato cod Colebr 1314 (=D) paulum emendatum dedi

³ L च्युवमाममंत्रयोगैस्तु.

⁴ Si quid divinando assequi licet, his verbis ne cadavera (शव)
sepeliantur prohiberi putaverim

partis capita 164. (B.) Incipit: यस्य गंडतले भाति विमला
वदपदावली । अखमालेष विमला सो (sa) नः पायावगाधिपः ॥ ज्ञो नमो
वासुदेवाय सशङ्काय सकेतवे । सगदाय सचक्राय सशंखाय नमो नमः ॥
नमः शिवाय सोमाय सगणाय ससूनवे । सवृषाय सज्जलाय सकपालाय
संदेवे ॥ शिवं ध्यात्वा हरिं स्मृत्वा प्रणम्य परमेष्ठिनं । चित्तभानुं [च]
भानुं च नत्वा ग्रंथमुदीरयेत् ॥ छत्राभिषेकं पांडवं (छुत्वाभिषिक्तं पांडवं
च C.) धनेपुत्रं युधिष्ठिरं । द्रष्टुमभ्यागता (drashtum a°) दृष्ट्वा आ-
साद्याः परमर्षयः ॥ मार्कण्डेयः समांडव्यः शार्ङ्गिल्यः शाकटायनः ।
गीतमो गालवो गार्ग्यः शातातपपराशरौ ॥ जमदग्न्यो (jā°) भरद्वाजो
भृगुभोगुरिरेष च । उहंकः शंखलिखितौ शौनकः शाकटायनः ॥
पुलस्त्यः पुलहो दास्यो बृहद्व्यः सलोमशः ॥ नारदः पर्वतो जह्नुर्वा-
चमुपरावम् ॥ etc.

Hic liber, a Krishna Yudhishtirae traditus, proemio
brevis praemisso, de variarum cerimoniarum observatione
agit, quorum nomina infra exscripta sunt Capitum
tituli hi¹: 1 Vyásagamanam. 2 Brahmándotpattis
3 Máyádarsanam 4 Doshákhyápanam 5 Pápabhe-
daprakhyápanam 6 Subhásubhakarmaphalanirdeśas
7. Sakatavratākathanam 8 Tilakavratam. 9 Asoka-
vratam 10 Karavíravratam. 11 (inc in fol. 21^a = C
168^a) Kokilávratam. (11^u. Vihattapovratam Hoc
caput in B. non legitur) 12 Bhadropavásavratam.
13 Yamadvitíyávratam. 14 Asúnyasayanadvitíyá. (14^a
Bhúmakatritíyá. 14^b Meghapálitritíyávratam 14^c
Panchágñisúdhánákhyam Rambhátutitíyávratam Etiam
haec capita in codice B. desiderantur) 15 Goshpada-
tutíyávratam 16 Hanikálitritíyávratam 17 Lalitá-
tutíyávratam. 18. Aviyogatrítíyávratam 19 Umáma-
hesvaravratam. 20. Saubhagyáshtakatutíyávratam. 21
(fol. 30^b = C 186^b). Ánantaryatrítíyávratam² 22 Ra-
sakalyánivratam 23. Ádránandakarítitíyávratam.
24 Chaitrabhádrapadatutíyávratam 25 Ánantaryatri-
tíyávratam² 26 Akshayatutíyávratam. 27 Angára-
kachaturthívratam. 28 Vináyakasnapanachaturthívi-
ratam 29 Avighnavináyakachaturthívratam 30 Sánti-
vratam. 31 (fol. 39^b = C 196^a). Sasvatívratam 32
Nágapanchamívratam. Hoc caput ad verbum e priore
parte desumptum est Cf supra p 31^a 33 Sripancha-
mívratam 34. Viśokashashthívratam 35 Kamala-
shashthívratam 36 Mandárasashthívratam³ 37 La-
litáshashthívratam. 38. Tárakavadhakárttikeyapújā-
shashthívratam. 39 Vijayasaptamívratam 40 Ádi-
tyamandalavidhis 41 (fol. 47^a = C 203^a) Trayodaśa-
varjyasaptamívratam 42 Kurkutívratam 43 Ubha-
yasaptamívratam 44. Kalyánasaptamívratam. 45
Śarkarásaptamívratam. 46. Achalásaptamívratam 47

Budháshtamívratam. 48. Janmáshthamívratam. 49.
Dúrváshthamívratam. 50. Krishnáshtamívratam. 51
(fol. 56^b = C. 211^b). Anagháshtamívratam. 52. Somá-
shthamívratam. 53. Srívríkshanavamívratam. 54. Dhva-
janavamívratam. 55. Ulkánavamívratam. 56. Daśáva-
táram vratam. 57. Tárakadvádasívratam. 58 Aranya-
dvádasívratam. 59. Rohinichandravratam. 60. Hari-
harahiranyagarbhaprabhákáránám aviyogavratam. 61
(fol. 66^a = C. 220^a). Govatsadvádasívratam (Vibhútidvá°
B.). 62. Govindasayanotthápanavratam (Devasayana°
codd.). 62^b Nirájanadvádasívratam. 63 Bhíshma-
panchakavratam. 64 Malladvádasívratam. 65 Bhíma-
dvádasívratam³. 65^b. Vijayadvádasívratam sive Śrava-
nadvádasívratam 66. Sampráptidvádasívratam. 67.
Govindadvádasívratam. 68. Akhandadvádasívratam. 69
Manorathadvádasívratam 70. Tiladvádasívratam. 71
(fol 81^b = C 230^b) Sukritadvádasívratam. 72. Dhara-
nívratam 73 Visokadvádasívratam. 74. Vibhútidvá-
dasívratam. 75. Madana- (sive Ananga-) dvádasívratam
76. Abádhakavratam (Ankapáda° C). 77 Nimbárka-
karavírāchanavratam 78 Yamádarśanatrayodasívrata-
tam⁴ 79 Anangatrāyodasívratam 80. Pálívratam.
81 (fol 93^b = C 242^a). Rambhávratam. 81^a Ánanda-
chaturdasívratam 81^b Anantachaturdasívratam. 82
Sravanikávratam (81^a et 81^b in cod C. non leguntur et
quae de Sravanikávrata dicuntur, sine excepto, a cod. B.
differunt). 83 Chaturdasyáshthamínaktavratam 83^a
Sivachaturdasi. 84 Sarvaphalatayágachaturdasívratam.
85 Vijayapúrnumávratam. 86 Vaisákhi-kárttikínághí-
máhátmyam 87 Yugatithumáhátmyam 88 Sávitrí-
vratam 89 Kárttikyám Kirttikávratam 90. Púrni-
mámanorathavratam. 91 (fol. 111^b = C. 254^b) Asoka-
púrnumávratam. 92 Anantavratam 93. Sámhbharāya-
nívratam⁵ 94 Nakshatrapurushavratam 95 Sivana-
kshatrapurushavratam 96 Sampúrnavratam 97 Ká-
madánam náma vesyávratam 98 Vrintákavidhis 99
Grahanakshatravratam. 100 Sanaischaravratam 101
(fol. 125^b = C 264^a) Adityanaktavidhivratam (Hoc
caput in C desideratur) 101^a Sankrántyudyápanam
vratam 102 Bhadrávratam (Vishtivrata C. Hac enim
cerimonia Vishti, Solis et Umbrac filia, Sanaischarae
soror, colitur) 103 Agastyárglavidhivratam 104
Abhinavachandíághavidhis. 105 Sukabrihaspatyor ar-
ghavidhivratam 106. Vratapanchásitis⁶ (Incipit: जगु
भारत वस्यामि पंचाशीतिव्रतानि ते । नोक्तानि यानि कस्यापि मुनि-

¹ Numeri e codice C desumpti sunt

² Anantatrítíyávratam, quod vocabulum Boetlingk nescio e
quibus fontibus in lexicon suum derivavit, in neutro capite legitur

³ Hujus capitis finis et sequentis initium in cod C desideratur

⁴ कुर्वति ये व्रतमिदं त्रिदशेशं पूताः पश्यन्ति ते यममुखं न कदा-
चिदेव. Quod ad nomen explicandum sufficit

⁵ Sámhbharāyanis, mulieris sanctae, nomen in codd litera s sive
s scribitur ⁶ Panchasaptativratam B

भिर्धर्मदक्षिभिः ॥ १ ॥ भविष्यमख्यनातिदपुराणांतरितो (?) नया । वाराहं
 चैव संगृह्य कथ्यते तानि पांडव ॥ २ ॥ 107. Māghasánānavidhi-
 vratam. 108. Nityasánānam. 109. Rudrasánānavidhis
 110. Chandrádityagrahanasánānavidhis. 111 (fol. 140^a
 = C 274^b). Anāsanavidhis. 112. Vāpíkúpatadāgotsar-
 gavidhis. 113. Vrikshodyāpanavidhis. 114. Devapūjā-
 phalam 115. Dīpadānavidhis (Hujus capitis finis et
 sequentis initium in B. omisum est). 116 Vrishotsar-
 gavidhis (इत्युक्तं गर्गमुनिना विधानं वृषमोक्षये). 117. Phālgū-
 napūrnimotsavas. 118. Āndolakavidhis. 119 Damana-
 kāndolakarathayātrānāmotsavas. 120. Madanamahotsa-
 vas. 121 (fol. 152^b = C. 287^a). Bhūtamātotsavas (Hoc
 caput in B non legitur). 122. Śrāvanapūrnimārakshā-
 bandhavidhivratam¹ 123 Chandikāmāhānavamyutsa-
 vas (Hic ritus, quo Durgae statua per urbem circum-
 ferenda et insignia regia precibus colenda sunt, a rege
 victoriam petenti nono Āsvināe mensis clarilunū die
 observandus est) 124. Indramahotsavas 125. Dīpa-
 mālīkotsavas. 126 Ayutahoma-lakshahomāvidhis. 127
 Kōṭīhomavidhis. 127^a. Mahāsāntis.

Desinit hoc loco pars qua cerimoniae tractantur, his
 quae sequuntur largitionum piarum genera varia expo-
 nuntur. 128. Pratyakshadhenuvratam. 129 Tiladhe-
 nudānavidhis Incipit तिलधेनुं प्रवक्ष्यामि शृणु पार्थिवसत्तम ।
 वराहेण पुरा प्रोक्तं महापातकनाशिनीं ॥ Quibus e Vārāha-
 purana hoc caput, et fortasse sequentia desumta esse
 significari videtur. Atque re vera in illo Purāna de vac-
 cis sesamo, saccharo, melle, aliis rebus factis agitur, et,
 prorsus ut in libro nostro, capita *Tiladhenumāhātmyam*,
Jaladhenu^o, *Lavana*^o, occurrunt, verba vero omni modo
 differunt. 130 Jaladhenudānavidhis 131 (fol 170^b =
 C. 313^b) Ghritadhenuvidhis. 132. Lavanadhenuvidhis
 133 Suvarnadhenudānavidhis 134 Ratnadhenudāna-
 vidhis. 135 Ubhayamukhīdānavidhis 135^a Gosaha-
 rapradānavidhis (Hoc caput in C non exstat) 136.
 Vrishadānavidhis 137. Mahushīdānavidhis 138 Avi-
 dānavidhis. 139 Bhūmidānamāhātmyam. 140 Pūthi-
 vidānavidhis. 141 (fol 175^b = C. 322^a) Ilalapankti-
 dānavidhis (decem aratorum donum) 142. Apāka-
 dānavidhis (Praecedentis capitis finis et hujus initium
 in C omisa sunt). 143 Gribadānavidhis 144 Anna-
 dānamāhātmyam. 145 Sthālīdānavidhis 146 Dāsīdā-
 navidhis. 147. Dharmaghata-prapādānam 148 Agni-
 shṭīkādānavidhis². 149 Vidyādānavidhis 150 Tulā-

purushadānavidhis (Trutinae cum ritibus sollennibus
 erectae lancem alteram homo ascendit, in altera aequum
 auri pondus imponitur). 151 (fol. 189^a = C. 334^b).
 Hiranyagarbhadānavidhis. 151^a. Brahmāndadānavidhis
 (Ovum mundanum auro factum. In codice C omnia
 inde a medio hoc capite usque ad cap. 151^o. omisa sunt)
 151^b Kalpavrikshadānavidhis. 151^c. Kalpalatādānavi-
 dhis. 151^d Rathāsvadānavidhis. 151^e. Kālapurushadā-
 navidhis (figurae mortis deum repraesentantis largitio)
 151^f. Saptasāgaravidhis (Septem urnae, oceanos septem
 repraesentantes, sale, lacte, butyro liquefacto, saccharo
 liquido, lacte coagulato, saccharo, aqua e lacu sacro
 hausta replendae, et Brahmanis, Vishnubus, Sivaie, Solis,
 Indrae, Lakshmis, Pārvatis simulacra imponenda sunt)
 151^g Mahābhūtaghatadānavidhis. 151^h. Sayyādānavi-
 dhis 151ⁱ Ātmapratīkritīdānavidhis (Acreum sive au-
 reum largitoris simulacrum dono datum). 151^k Hi-
 ranysāsvadānavidhis 151^l Hiranyāsvarathadānavidhis
 151^m. Krishnājīnadānavidhis. 151ⁿ. Hemahastiratha-
 dānavidhis 151° Visvachakradānavidhis 152 (fol
 101^b = C 338^b 1) Bhuvanapratisṭhādānavidhis 153
 Nakshatradānavidhis (largitiones exortis sideribus qui-
 busdam faciendae). 154 Tithidānam. 155 Varāhadā-
 navidhis (Acervus apri forma sesamo struendus). 156
 Dhānyaparpvatadānavidhis (Rudrena purā Nārādāya,
 Matsyena cha Manave proktam) 157 Lavanaparpvata-
 dānavidhis. 158 Gudaparpvatadānavidhis 159. Hemā-
 chaladānavidhis 160 Tilāchaladānavidhis. 161 (fol.
 210^b = C 349^a) Kārpāsāchaladānavidhis. 162. Ghri-
 tāchaladānavidhis 162^a Ratnāchaladānavidhis 163^a
 Raupyāchaladānavidhis 163^b Śarkarāchaladānavidhis
 (Capitis praecedentis finis et hujus initium in C desi-
 derantur) 164 Sadāchāravidhis. 165 Hujus capitis.
 quod libri finem continuit, decem tantum versus super-
 sunt, unum enim folium deest In codice B vero,
 invita Minerva, haec sequuntur 165 Kapilādānamā-
 hātmyam. 166 Gudadhenuvidhis 167 Kshīradhenu-
 vidhis 168 Dadhūdhenuvidhis 169 Madhūdhenuvi-
 dhis 170 Sarkarādhenuvidhis 171 Phaladhenuvidhis
 172 Kaipāsadhenuvidhis 173 Navanītadhenuvidhis
 174 Rasadhenuvidhis 175 Ganesadurgāvishnugangā-
 stativarnanam. In fine vero haec verba leguntur अतः
 परवशानुवर्तनं ॥

Liber, quamvis maximam partem ex aliis purānis
 haustus sit, tamen quum ritus varios in uno quasi cor-
 pore collectos contineat, utilissimus est Oratio narra-
 tionibus ornata est, quibus ceremoniarum origo sive
 virtus traditur

Codex eadem atque praecedens manu exaratus est
 Folia 35-63 tempore recentiore addita sunt. (WILSON
 126.)

¹ Cf Wils Diet s v रक्षा

² Eodem modo quamquam vocabulum ter quaterve in hoc
 capite scribitur, mihi quidem *agnishikā* legendum videtur Hoc
 ritu mense Margasira ingentes lignorum acervi (प्रचुरकाष्ठवती) in-
 cendantur

77.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 367. Long. 14. Lat. 7. Linn. 14.

Bhavishyapurānac pars utraque (C.). Prioris partis, quae in fol 142^a desinit, ea omnia desiderantur, quae in codice A inde a folio 94^a 13 usque ad finem libri leguntur. Altera pars e codice interpolato descripta est De exemplari Berolinensi cf. Weber Catal. 468.

Codex anno 1826 exaratus est. (WILSON 124.)

78.

Hujus voluminis folia 215–225 *Ganeśastavarāja* libellum continent. Incipit: कर्मेणा मनसा वाचा ये प्रपन्ना विनायकं । ते तरेति महाघोरं संसारं दुःखसागरं ॥१॥ श्रीव्रथा उवाच ॥ भगवन् ओतुमिहामि विस्तरेण यथातथं । स्तवराजस्य माहात्म्यं स्वरूपं च विशेषतः ॥२॥ नंदिकेश्वर उवाच ॥ स्तवराजस्य माहात्म्यं प्रवक्ष्यामि समासतः । यत्फलं लभते जपत्वा स्वरूपं चैव यादृशं ॥३॥ Libellus distichis 141 constat, quibus Ganesa more solenni coacervatis et nominibus et epithetis celebratur. Bhavishyapurānae hoc esse caput octavum decimum esse dicitur Quae vero ibi preces leguntur, ab his omni nomine differunt. In fine libelli haec leguntur: इति श्रीभविष्यपुराणे षष्ठे शे व्रथानंदिकेश्वरसंवादे चतुर्थीकृत्ये स्तवराजस्वरूपकथनो नामाष्टादशो ध्यायः संपूर्णः ॥

Haec folia medio seculo superiore nitidissime exarata sunt (WALKER 129^h.)

79–81.

Vol. III. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 14. Lat. 5 Lineae variant.

Bhāgavatapurānam, cum *Srīdharaśvāminis* commentario, *Bhāgavatabhāvārthadīpikā* appellato

Cod. 121. Foll. 408. Lib. I. Foll. 1–81 Lib. II. Foll. 82–123. In fine folium unum desideratur. Lib. III Foll 124–242. Haec pars, in charta Europaea exarata, recentiore manu post annum 1820 addita est Lib. IV. Foll. 243–408.

Cod 122 Foll. 424 Lib. V. Foll. 1–119. Folia 9–8, desiderantur. Lib VI. Foll 120–219. Lib. VII. Foll 220–316. Foll 9 2 desupt. Lib. VIII. Foll. 317–374. Lib IX Foll. 375–424.

Cod 123 Foll 508. Lib X Pūrvārdha. Foll 1–145. Foll. 99. 92. desunt. Lib. X. Uttarārdha. Foll. 146–267. Lib. XI. Foll 268–460. Lib XII. Foll 461–508. Folia 9–4. desiderantur

Editiones Indicac duae exstant, altera Calcuttae anno 1830, altera anno 1839 in urbe Bombay impressa. Li-

bros novem cum versione Francogallica Burnouf annis 1840–47. Lutetiae Parisiorum edidit. De codicibus Parisiacis cf. Burnouf I, CXLVII, de Berolinensibus Weber 469–478.

Hī codices intra annos 1813–1816 nitide exarati sunt. (WILSON 121–123)

82–85.

Voll IV Lit Devan Charta Ind. Long. 15½. Lat. 5½. Lineae variant.

Bhāgavatapurānam cum *Srīdharae* commentario.

Cod 133 Foll 231. I. Foll. 1–79 II. Foll. 80–119 III. Foll. 120–231.

Cod 134. Foll 266. IV. Foll 1–109 V Foll 110–204. VI Foll. 205–266.

Cod 135. Foll 171. VII. Foll. 1–57. VIII. Foll. 58–118. IX. Foll. 119–171.

Cod. 136. Foll 442. X. Pūrvārdha. Foll. 1–144. Uttarārdha. Foll 145–287 XI Foll. 288–402. Folium 9 desideratur. XII Foll 403–442.

Hī codices anno 1823 exarati sunt (MILL 133–136)

86.

Lit. Bengal Charta Ind. Foll 346 Long. 17½ Lat. 5½. Lineae variant

Insunt in hoc codice *Bhāgavatapurānae* libri X XI XII. In marginibus *Srīdharaśvāminis* commentarius adscriptus est. Lib. XI Foll. 1–83 Lib X. Foll. 84–314. Lib. XII Foll 315–346

Codex anno 1711 exaratus est. (WILSON 22)

87.

Lit Bengal Charta Ind. Foll. 152 Long. 16 Lat 5 Linn. variant

Bhāgavatapurānae liber duodecimus cum *Srīdharaśvāminis* commentario. Foll. 149–152, recentiore manu exarata, libri octavi lectiones II–IV, narrationem de elephantī liberatione continent

Codex anno 1686 nitidissime exaratus est. (WILSON 117)

88.

Volumen chartae tenuissimae Indicac ternos digitos latae.

Hoc codice, hujus seculi initio literis minutis lusui non usui exarato, *Bhāgavatapurānae* libri VI–IX. continentur. Insunt multae picturae, quibus Krishna virique sancti cum eo colloquentes representantur; pul-

cherrima in fine libri octavi reperitur, in qua Krishna cum Rádhá ejusque amicis conspicitur. (MILL 143.)

89.

Foll 525-534 *Náráyanavarina*, Náráyanac loricam, quo hymno Krishna multiformis celebratur, continent. Libellus, primo disticho excepto (अहमे विश्वरूपन्तु वर्म नारायणात्मकं । इन्द्राय प्राह येनेन्द्रो गुप्तो दैत्यान्पञ्चानयत्) e sexto Bhágavatapuránae libro desumptus est, ibique lectionem octavam constituit In Burnoufi editione, Vol. II. p. 588 legitur. (MILL 112°)

90.

Lit Devanág Charta Indica Long 10 Lat 4½ Linn 8.

Hujus voluminis folia 155-208 *Bhaktiratnávali* (devotionis monile) libellum a *Vishnupurí* Tirabhuktensi compilatum continent. Incipit: ये मुक्तावपि निःस्पृहाः प्रतिपद (dam) प्रोक्तीलदानंददां यामास्याय समस्तमस्तकमणिं कुर्वन्ति यं स्वे वशे । तान् भक्तानपि तां च भक्तिमपि तं भक्तिप्रियं श्रीहरिं वंदे सततमर्थये (san°) ऽनुदिवसं नित्यं शरण्यं भजे ॥ १ ॥ Quod distichon e Bhágavatapurána ipso desumptum est Auctor, quem nomen ab urbe natali sumsisse vides, e duodecim Bhágavatapuránae libris disticha principalia, quibus hominum erga Vishnum deum devotio tractatur, excerptis et capitibus tredecim disposuit. Quod ipse verbis hisce declarat: दृष्टान्निशम्य महिमानमुपेत्य पार्श्वमंतः प्रविश्य भागवतामृतमे । पश्यामि कृष्णकरुणांजननिर्मलेन हृद्बोधनेन भगवद्भजनं हिरत्नं ॥ ७ ॥ तदिदमतिमहार्थं भक्तिरत्नं मुरारेरहमधिकसयत्नः प्रीतये वेषणायां । हृदिगतजगदीशदेशमासाद्यमाद्यं निधिवरमिव तस्माद्धारिषेरुद्धारामि ॥ ८ ॥ कंठे कृता कुलमशेषमलं करोति वेश्मस्थिता निखिलमेव तमोऽपहंति । तामुज्ज्वलां गुणवतीं जगदीशभक्तिरत्नावलिं मुकुतिनः परिशीलयंतु ॥ ९ ॥ निखिलभागवतश्रवणालसा बहुकथाभिरयानवकाशिनः । अयमयं ननु ताननु सार्थको भवतु विष्णुपुरीययनग्रहः ॥ १० ॥ Libro I (dist 119) de devotione in universum agitur, II. (distt 65) de devotionis instrumentis, III (distt. 33) de devotionis generibus Quae quum novem rebus inniti dicatur, Vishnuis nominum auditione, repetitione, ejusdem recordatione, adoratione, cultu, veneratione, servitio, fiducia, corporis et animi in ejus manus traditione¹, novem demceps capitibus disticha huc spectantia colliguntur IV distt 45 V. distt 58 VI distt. 26 VII distt 31. VIII distt 9 IX distt 4.

¹ अथर्वं कीर्तनं विष्णोः स्मरणं पादसेवनं । अर्चनं वंदन दास्यं सख्यमात्मनिवेदनं ॥ Bhág Pur VII 5, 23

X distt. 4 XI. distt 2 XII. distt 2. Denique distichis decem Vishnus solum hominum refugium declaratur.

In fine capitum singulorum haec leguntur: इति श्री-मत्पुरुषोत्तमचरणारविंदकृपाभक्तदंष्ट्रिंदुप्रोक्तीलितविवेकीरभुक्परमहंस-विष्णुपुरीययितायां श्रीभागवतामृतानिलमश्रीभगवद्भक्तिरत्नावल्यां - -

Codex sub finem seculi superioris exaratus est. Scriba haec adjecit: इदं पुस्तकं लिखितं उदपुरमध्ये दीनबंधुदासेन महाराष्ट्रवजीपाठकः ॥ (WALKER 131^b.)

91.

Hujus voluminis folia 122-172. *Bhaktiratnávali* fragmentum, libros I-III. et libri IV. disticha 18, continent Praeterea folia २३ २४ २५. et २६. desiderantur In marginibus commentarius adscriptus est, qui his verbis incipit: सत्सदाचारानुमितं श्रुतिबोधितं प्रारिखितं निर्विघ्न-परिसमाप्तिकारणं श्रीकृष्णकीर्तनरूपं मंगलमाचरति ॥

Haec voluminis pars ineunte seculo octavo decimo exarata est (WALKER 157^c)

92.

Foll 105-139 *Harilíla-weka*, Harilílae investigatio, ad Vopadevae libellum commentarius. Incipit: ओं नमः कृष्णाय सच्चिदानंदरूपिणे । जगत्सर्वविसर्गादिसाक्षिणे [५] चिंत्य-शक्तेये ॥ १ ॥ जयंति चोपदेवास् (°vasya) वाचो विबुधसंतुतः । घन-सारा ज्वालाभास (?) jvalábhásáh) क्षीरोदस्येव विषय (víchayáh) ॥ २ ॥ श्रीमद्भागवतस्यानुक्रमणी हृद्दिनिर्मिता । हरिलीलाभिधानेयं यथाबुद्धि विविच्यते ॥ Additus est textus, quo Vopadeva, metro Anushtubh usus, de Bhágavatatae lectionum numero, viris colloquentibus, singulorum librorum argumento accurate disseruit Vopadevae libellus hoc disticho incipit श्रीमद्भागवतस्कंधाध्यायार्थादि निरूप्यते । विदुषां चोपदेवेन मंतिहेमाद्रिनुहये ॥ De Hemádrí commentator haec mंत्री च राज्ञो देवगिरिश्वरस्य रामचंद्रस्य । In fine Vopadevas haec इति भागवतस्यानुक्रमणी रमणी कृता । विदुषां चोपदेवेन भिपक्षेयसृजुना ॥ हरिलीलेति नामयं हरिभक्तर्विलोक्यतां । अस्या विलोकनादेव हरिभक्तिर्विवर्धते ॥

De commentatoris nomine ut dubitarem, is quae Burnouf in Bhágavatapuránae praefatione I. १८११ dixit, adductus sum In fine enim codicis nostri haec leguntur हरिलीलाविवेको [५] यं कामरजस्य (I कामराजस्य) वेश्मनि । कटके चरपाचक्रे तुष्या (I. रचयाचक्रे तुष्यै) हेमाद्रिणा सता (I सतां) ॥, quibus Hemádris quidam librum in aula Kámarájae scripsisse declaratur At in codice Colebrookn (E I H 484) post distichon illud haec addun-

tur: इति हरिलीलाविवेकः समाप्तः । सरस्वतीप्रभूसूदनेन (sic) निर्णयद्वेष्टासुभोदनेन ॥ Quae levissimae auctoritatis verba Madhusūdanam libellum retractasse significant. Idem vero Hemādri alium Vopadevae librum commentatus est. In fine enim Mukṭāphalac, quo opere Vopadeva de Vishnuis cultu agit, in omnibus, quos equidem inspexi, codicibus haec leguntur: टीकां मुक्ताफलस्येमां नादा केवलयदीपिकां । हेमाद्रिः कटके चक्रे कामराजस्य वेश्मनि ॥

Paramahansa-prīyā, Vopadevae liber, in commentario aliquoties laudatur

Codex anno 1766 negligentissime exaratus est (WALKER 208^d)

93.

Foll 6. Long 10½. Lat 4 Linn 8

Hujus voluminis folia 72-77. libellum *Durjanamukhachapetkā* (Alapa improbis ducta) a Rāmāsrama quodam scriptum continent Incipit वधूवीवध नत्वा द्रुपे विद्वद्भिनिश्चयं । भागवताभिप्रेत्यो ज्ञाथानीयत्वसंज्ञये ॥ १ ॥ Auctor Bhāgavatapurānam genuinis octodecim purānis a Vyāsa scriptis vindicare studet. Libellus a Burnouf in Bhāgavatapurānae praefatione I p 56 sqq Francogallice versus est.

Haec folia post annum 1820 negligerter exarata sunt. (WILSON 493^d)

94.

Foll 9. Long 10½. Lat. 4 Linn 8.

In foll 99-108 *Avatāravādūvalī* (disquisitionum scēries de epiphania institutarum) libellus a *Purushottama*, Pītāmbarae filio, Vallabhāchāryae discipulo, scriptus Plenior titulus in fine reperitur: इति श्रीमद्भगवत्पादार्थचरण-नलिनानतोन्नमंगश्रीपीताम्बरतनुजपुरुषोत्तमकृतावतारवादावल्यां श्री-भागवतस्वरूपविषयकशंकाभिरासवादस्त्रयोदशः समाप्तः ॥ Incipit: वेदवेदांतसारं यद्भासलेदनिवर्त्तकं । महापुराणमूर्द्धन्यं श्रीमद्भागवतं सुमः ॥ Auctor isdem fere utitur argumentis atque Rāmāsrama, quo tamen antiquior videtur esse, ut Bhāgavatam in genuinorum purānarum numero esse probet. Vopadevae tamen nullam omnino mentionem facit. In medio fere libello eos auctores recenset, qui sive locos Bhāgavatae laudant, sive auctoritatem ejus agnoscunt. Sunt 11: *Apyayudhikshita Dravidensis* in libro *Śivatattvaviveka*. *Upadesasahasrī*-libri commentarius¹, *Kalidhaimanur-*

¹ Liber Sankarāchāryae tributus, ejus titulus plenior hic Sakalavedopanishatsāropadesasahasrī Commentarios duos novī, alterum a Rāmātīrtha, Krishnatīrthae discipulo, scriptum, alterum ab Ānandajñāna compositum.

naya liber; Kshemendra Kāsmirensis in libro de ritibus Kshemendraprakāśa appellato; Nirnayasindhu liber²; Nrisinhāchārya, Rāmachandrae, Prakriyākaumudis auctoris, filius, in commentario ad Kālanirnayadīpikā librum³, Sahasranāman-capitis, quod in Padmapurāna occurrit, commentarius, Prāchīnagāuda in libro Samvatsarapradīpa, Bhaṭṭojdikshita in commentario ad librum Chaturvinsatimata (भट्टोजिदीक्षितकृतायां चतुर्विंशति-मत्पद्याख्यायामाचारकांडे तर्पणोत्तरं पूजानिर्णये पि), Bhāskara in Srāddhamayūkha, Madhusūdanasarasvatī in libro Bhaktirasāyana et in commentario ad Bhagavadgītām, Vidyānivāsabhattachārya in libro de ritibus Sachcharitamīmānsā appellato, Vishnupurī Tīrabhuktensis in libro Bhaktiratnāvalī, Sankarāchārya in libro Chaturdaśamataviveka, Hemādri in pluribus libris (तथा हेमाद्रिब्रतदानखंडकालनिर्णयादिषु). Practerea Purānae, Anekārthakosha et Śūdharaśāmun citantur

Libellus eadem manu atque praecedens exaratus est. (WILSON 493^f)

95.

Lat Devan. Charta Ind. Foll. 377. Long. 16½. Lat. 6. Linn 11.

Matsyapurānam, a Sūta coram anachoretis ita relatum, ut olim a Vishnu, piscis formam gerente, cum Manu communicatum erat De argumento cf Wilson, Vishnupurāna, p LI Incipit प्रचंडतांडवाटोपप्रक्षिप्ताक्षिप्रदिग्गजाः । भवंतु विघ्नभंगाय भवस्य भवतां भुजाः ॥ पातालादुत्पतिष्णोर्मेकरवस-तयो यस्य पुच्छाभिघातादूर्ध्वं व्रष्टाडखंडयति करविहितपथ्ययेनापतंति । विष्णोर्मेखावतारे सकलवसुमतीमंडलं व्यसृयानास्तस्यास्योदीरितानां ध्वनिरपहरतादश्रियं वः श्रुतीना ॥ नारायणं etc ॥ अजो पि यः क्रियायोगात्नारायण इति स्मृतः । त्रिगुणाय त्रिवेदाय नमस्तस्मै स्वयं-भुवे ॥ सूतमेकाग्रमासीनं नैमिषारण्यवासिनः । मुनयो दीर्घसत्तांते पप्रक्षुर्दिव्यसंहितां ॥ प्रवृत्तासु पुराणीषु धर्म्यासु ललितासु च । कथासु शोकाद्यास्तु अभिनंद्य मुहुर्मुहुः ॥ कथितानि पुराणानि यान्यस्माकं त्वयानय । तान्येवामृतकल्याणि श्रोतुमिच्छामहे पुनः ॥ कथं ससर्ज भगवाँल्लोकनायश्चराचरं । कस्माच्च भगवान्विष्णुर्मेखारूपत्वमाश्रितः ॥ भैरवत्वं भवस्यापि पुरारिजं च गच्छते । कस्य हेतोः कपालितं जगाम वृषभध्वजः ॥ सर्वमेतत्समाचक्षत सूत विसरज्ञः क्रमात् । त्वद्वाक्यस्यामृत-तस्येव न तृप्तिरिह जायते ॥ सूत उवाच ॥ पुर्यं पथित्वमायुषमिदानीं जृणुत द्विजाः । मात्स्यं पुराणमखिलं यज्जगद् गदाधरः ॥ पुरा राजा मनुनीम जीर्णवान्विपुलं तपः । पुत्रे राज्यं समारोप्य क्षमावाचवि-नंदनः ॥ etc.

Capita sunt 278, quorum argumenta haec: 1. Vishnus pisciformis Manui instantem cataclysmum praedicit.

² Hujus nominis liber a Kamalākara, Dinakarae filio, scriptus est.

³ Hic liber Ramachāryae tributur.

2. Diluvii tempore Manus quum navem conscendisset, cum Vishnu piscis formam gerente colloquitur. De mundi creatione. 3. De creatione a Brahmane facta. Cui ut Sāvitrīm sive Satarúpām undecunque intueretur, quatuor (immo quinque) facies oriuntur. Eorum filius Manu Sváyambhuva (aliis nominibus Viráj sive Adhipúrusha appellatus) nascitur, a quo reliqui Manues descendunt¹. 4-6. Incestu, quamvis cogitatione sola², commisso Brahman quum Káman exsecravisset, ejus precibus motus, ut Lakshmanae, Rámae fratris, et Bhárataram gente extincta, regis alius filius nasceretur, deinde in coelum reverteretur, statuit. Deorum, vatū divinorum, gigantum, daemonum origo. 7. Madanadvá-dasívrata (चैत्रे मासि सिते पक्षे द्वादश्यां), quo ritu Krishna, Kámae formam gerens, colitur. Hoc ritu observato Diti Marutes filios nacta est 8 Regum institutio Prithu primus terrae rex fuit 9 Manvantararum, Manuum eorumque prolis descriptio Octavum post Manum, Vivasvatis filium, Manvantaram Sāvarnyam futurum esse dicitur 10 Prithuis, Venae filii, regnum Terrae nomina *prithiví* et *go* explicantur. 11 (fol 14^a) De Solis prole De Sanjáná, Prabhá, Cháyá ejus uxori- bus Solis nimis splendor a Tvashtṛi minuitur³ Ida in equam mutatur et Budhae nubit 12 Purúravas Budhae et Idae filius nascitur Ida ipse postea kimpurushae formam et Sudyumnac nomen nanciscitur Gentis a Sole originem ducentis proles Ikshvákuis familia 13 Manum septem catervae sunt, tres incorporeales, quatuor corpore praediti. Quorum Mená filia spiritalis est Dáksháyáni in Dakshae sacrificio se ipsam comburit Ejus in variis locis sacris nomina वाराणस्या विशालाक्षी नैमिषे लिंगधारिणी । प्रयागे ललिता देवी कामाक्षा (कामुका C D⁴) गंधमादने ॥ मानसे कुमुदा नाम विश्वकाया तथा- चरे । गोमंते गोमती नाम मंदरे कामचारिणी ॥ मदोल्का चैत्रपरे जयंती हस्तिनापुरे । काव्यकुञ्जे (kanya° C. D) तथा गौरी रंभा मलय- पर्वते ॥ एकाग्रके (एकाग्रके C. D) कीर्त्तिमती विश्वां विश्वेश्वरे विदुः ।

¹ बैराजा यत्न ते जाता बहवः शंसितव्रताः । स्वायंभुवा महाभागाः सप्त सप्त तथापरे ॥ स्वारोचिषाद्याः सर्वे ते ब्रह्मण्यस्वरूपिणः । औत्त- मिप्रमुखास्तद्ब्रह्मणां त्वं सप्तमोऽधुना ॥

² आदिसृष्टिः । अतर्हिद्वैतद्रिया तद्गतर्हिद्वयशरीरका ॥

³ अपनेष्यामि ते तेजः कृत्वा यत्ने दिवाकर । रूपं तव करिष्यामि लोकानंदकरं प्रभो ॥ तपेयुक्तः स रविणा धनौ कृत्वा दिवाकरं । पूषकृष्णकार तप्तेजश्चक्रं विष्णोरकल्पयत् ॥ त्रिशूलं चापि रुद्रस्य वज्र- मिद्रस्य चाधिकं । दैत्यदानवसंहर्तुः सहस्रकिरणामकं ॥ रूपं चाप्रतिमं चक्रे त्वष्टा पद्भ्यामृते महत् । न शशाकायतं द्रष्टुं पादरूपं त्वेः पुनः ॥ अर्धोऽस्यपि ततः पादौ न कश्चित्कारयेत्कश्चित् । यः करोति स पापिञ्च गतिमाप्नोति निदितां ॥ Similia in Bhavishyapurāna leguntur

⁴ His literis codd Colebr (E I H 1080 et 407) notavi

पुष्करे पुरुहूतेति केदारे मार्गदायिनी ॥ नंदा (नंदा C. D) हिमवतः पृष्ठे गोकर्णे भद्रकर्णिका । स्थानेश्वरे भवानी तु विस्वके विस्वपत्निका ॥ श्रीशैले माधवी नाम भद्रा भद्रेश्वरे (भद्रेश्वरी C. D) तथा । जया वराहशैले तु कमला कमलालये ॥ रुद्रकाट्यां च रुद्राणी काली कालिंजरे गिरौ (कालंजरे तथा C. D) । महालिंगे तु कपिला माकोटे मुकुटेश्वरी ॥ शालग्रामे महादेवी शिवलिंगे जलप्रिया । मायापुर्या कुमारी तु संताने ललिता तथा ॥ उत्पलाक्षी सहस्राक्षे कमलाक्षे (हिर- य्याक्षे C. D) महोत्पला । गयायां मंगला नाम विमला पुरुषोत्तमे ॥ विषाशायाममोक्षाक्षी पाटला पुंडवर्धने । नारायणी मुपाच्ये तु विकूटे (त्रिकूटे C. D) रुद्रसंदरी ॥ विपुले विपुला नाम कल्याणी मलया- चले । कोटवी कोटितीर्थे तु (°tirtheshu C. D) सुगंधा मागधे (माधवे C. D) वने ॥ कुम्भाक्षके (गोदावरी C. D) त्रिसंध्या तु गंगाद्वारे रतिप्रिया (ravi° C. D) । शिवकुंडे शुभानंदा नंदिनी देविकातटे ॥ रुक्मिणी द्वारवासां तु राधा वृंदावने वने । देवकी मधुरायां तु पाताले परमेश्वरी ॥ चित्रकूटे तथा सीता विंध्ये विंध्यधिवासिनी । सत्याद्रावेकवीरा च हर्म्यंद्रे (हरिष्यंद्रे C. D) तु चंद्रिका ॥ रमणा रामतीर्थे तु यमुनायां मृगावती । करवीरे महालक्ष्मीरूपा देवी विनायके ॥ अरोगा (आरोग्या C. D) वेद्यनाथे तु महाकाले महेश्वरी । अमया- नुष्णतीर्थे तु (अभयेयुष्णतीर्थेषु C. D) अमृता विंध्यकंदरे (नितंबा विंध्यपर्वते C. D) ॥ मांडव्ये मांडवी नाम स्वाहा माहेश्वरे (°rī C. D) पुरे । छगलांडे (छागलांडे C. D) प्रचंडा तु चंडिकामरकंदके ॥ सोमेश्वरे वराहोहा प्रभासे पुष्करावती । देवमाता सरस्वत्यां पारावारतटे (pārā- pá° C. D) मता ॥ महालये महाभागा पयोध्यायां पिंगलेश्वरी । सिं- हिका कृतसीवे (कृतशौचे C. D) तु कार्तिके [s] तंतशांकरौ ॥ उत्प- लावर्तके लोला सुभद्रा शोणसंगमे । माता सिद्धपुरे (सिद्धवने C. D) लक्ष्मीरंगंगा भरताश्रमे ॥ जालंधरे विश्वमुखी तारा किष्किंधपर्वते । देवदारुवने पुष्टिमैधा काश्मीरमंडले ॥ भीमा देवी हिमाद्रौ तु पुष्टिवि- श्वेश्वरे (पुष्टि° C. D) तथा । कपालमोचने शुद्धिमाता कायावरोहणे ॥ गंगाद्वारे (शंखोद्वारे C. D) [s] ध्वरा नाम धृतिः पिंडारके तथा । कला तु चंद्रभागायामछोटे (°chhode C. D) शिवधारिणी (शिव- धारिणी C. D) ॥ वेशायाममृता नाम वदयामुर्वशी तथा । औषधी चोत्तरकुशे (°kurau C. D) कुशद्वीपे कुशोदका ॥ मन्मथा हेमकूटे तु मुकुटे (कुमुदे C. D) सत्यवादिनी । अश्वत्थे वंदिनीका (°nīyā C. D) तु विधिर्विश्ववर्णालये ॥ गायत्री वेदवदने पार्वती शिवसंनिधौ । देवलोके तपेन्द्राणी ब्रह्मास्येषु सरस्वती ॥ सूर्यविंध्ये प्रभा नाम मातृणां वेद्यावी मता । अरुंधती सतीनां तु रामानु च तिलोत्तमा ॥ चित्रे ब्रह्म- कला नाम शक्तिः सर्वेशरीयां । रतद्वेशतः प्रोक्तं नामाष्टशतमुखम् । अष्टोत्तरं च तीर्थानां शतमेतदुदाहृतं ॥ 14. De Achodá, Manium Agnishvátta appellatorum filia, et de ejus nomen Amávásyá, Ashtaká, Satyavatí origine. 15. Manes Bar- lishad dicti in Vaibhrája mundo degunt, quorum filia Pívarí postea Sukae, Vvásae filio, nubit Manes Mánasa appellati, Vasishthae filii, quibus filia Go (शुकस्य दयिता पत्नी) est Iis a Brahmanis liba offeruntur In solis orbe Havishmat manes, Angrasis filii, degunt, uque Yashodae

patres. Qui a Kshatriyis coluntur. In Kámadugha mundo manes Svasvadha (sukhada C. D.) habitant, quorum filia Virajā Nahushae nubit. Ii a Vaiśyis coluntur. In Mánasa mundo Somapa manes vivunt, qui Narmadám filiam genuerunt. Quae res in sacrificio manibus oblato adhibendae, quaeve vitandae sint, breviter refertur. 16 De manium cultu. Atque primum de iis ritibus agitur, qui ter in anno ad colendos manes faciendi sunt (*anvāhārya*)¹. 17. Deinde ii tractantur, qui omnibus ordinibus communes anni temporibus *yuga* et *manvantara* appellatis peragendi sunt (*sūdhārana*, sive *sámānya*). Data laetitiae occasione, qualis die festo, sacrificio, nuptus celebrandis offertur, ii ritus observantur, qui *ābhya-dayika* sive *vridhdharsāddha* appellantur. Quae tria genera *pūrvana* nomine comprehunduntur. 18 Ceremoniae diebus post mortuum cognatum proximis observandae (*ekoddishita*). 19. Manibus quae oblationes factae sunt, cum formam sumunt, quae ad eos sustentandos maxime idonea est. 20, 21. Ritus funebres quam efficaces sint, septem Kausikae filiorum fatis probatur. Ii enim, quum fame exorta Gargae magistri vaccam mactassent, ita tamen, ut suadente Pitriveratine, fratre natu minimo, manibus sacrificarent, post quinque aetates operis sui fructu cum numine summo conjuncti sunt. Atque quarta aetate Pitriveratin Panchālorum rex sapientissimus (*sarvajantūnām rutavettā*), fratres duo regis socii², reliqui brāhmanae facti sunt. 22 (fol. 28^b) Ingens locorum sacrorum ad flumina et lacus sitorum numerus traditur, ubi manium cultus faustissime fieri perhibetur. Simul dici tempus ad ritus peragendos statutum definitur. 23 De Somae (Lunae) origine ejusque et Tārae amoribus. 24 Budhae origo. De Purūravase et Urvasī eorumque prole. Rajis filii Brihaspatis insidus ab Indra interficiuntur³. 25-42. Yayātis res gestae. Quae verbo tenus cum iis, quae in Mahābhārata I, 3185-3690 leguntur, consentiunt. 43 (fol. 50^b) De Yaduis subole et Kārtavīryārjuna. Quae cum Harivansae lectione 33 consentiunt. 44-46 De Andhakarum et Vrishnium familia narratio, quae a

¹ एतदग्निमतः प्रोक्तमन्वाहार्यं तु पार्वणं । यथेदुसंज्ञये तद्वदन्यत्वापि निगच्छते ॥ et paulo post अनेन विधिना आहुं त्रिरव्यस्येति निर्वपेत् । कन्याकुंभवपुत्रस्येके कृष्णपक्षेषु सर्वदा ॥ यत् यत् प्रदातव्यं सपिंडीकरणात्परं । तत् तेन विधानेन कार्यमग्निमता सदा ॥

² Cf Harivansa 1185 sqq. 1 Subālaka कामशास्त्रप्रणेता च बाधव्यः स सुचालकः । पंचाल इति लोकेषु विप्रुतः सर्वशास्त्रविद् ।

³ Kandarika वैद्यशास्त्रप्रवर्तकः ॥

⁴ गत्वाथ मोहयामास रजिपुत्रान्वृहस्यतिः । जिनधर्मे समाख्याय वेद-बाधं स वेदवित् ॥ वेदत्रयीपरिधृष्टाकार धिपणाधिपः । वेदवाक्याप-रिहाय हेतुवादसमन्वितान् ॥ नयान शक्नो वज्रेण ।

Harivansa lectionibus 37-40. paulum tantum differt. 47. Vishnus, quo Asuras exstirparet, decies in terram descendit, ter divinam, septiens humanam formam gerens. 48, 49 De Turvasuis, Pūris, Druhyuis, Anuis familia. Sub finem futurorum regum series⁴ enumeratur: अधिसोमकृष्णो (adhisīma° C. D.) यज्ञेषां प्रथमं वर्तते नृपः । तस्यान्यवाये वक्ष्यामि भविष्ये कथितानृपान् ॥ अधिसोमकृष्णपुत्रस्तु (adhisīma° C. D.) विश्वस्तुर्भविता नृपः । गंगया तु धृते तस्मिन्नगरे नागसाहये ॥ यत्रा विश्वस्तुर्नगरं कौशास्यां तु निवस्यति । भविष्यादौ सुतास्तस्य महाबलपराक्रमाः ॥ भूरिज्येष्ठः सुतस्तस्य ततश्चित्ररथः स्मृतः । शुचिद्रव्यश्चित्ररथाङ्गिणिमांश्च शुचिद्रवात् (suchidhrathāt C. D.) ॥ वृष्णिमतः सुवेणश्च भविष्यति शुचिनृपः (punar nripah C. D.) । तस्मात्सुवेणाङ्गविता सुनीयो नाम पार्थिवः ॥ नृपात्सुनीयाङ्गविता नृचक्षुः सुमहायशाः । नृचक्षुषस्य (nrachakshushas tu C. D.) दायादो भविता वे सुखीवलः ॥ सुखीवलसुतश्चापि भावी राजा परिश्रवः । परिश्रवसुतश्चापि भविता सुतपा नृपः ॥ मेधावी तस्य दायादो भविष्यति न संशयः । मेधाविनः सुतश्चापि भविष्यति पुरंजयः ॥ उद्यौ (ज्यौ C. D.) भाव्यः सुतस्तस्य तिग्मात्मा (Nirmākhyas et postea Nirmād C. D.) तस्य चाल्मजः । तिग्मात्माङ्गदृष्टो भाव्यो वसुदामा बृहद्रथात् ॥ वसुदासाङ्गतानोको भविष्योदयनस्तथा । भविष्यते चोदय-नाङ्गीरो राजा वहीनरः (महीरतः C. D.) ॥ वहीनरात्मजश्चैव (mahī-ratā° C. D.) दंडपाणिर्भविष्यति । दंडपाणेनिरामित्रो निरामित्रास्तु छेमकः ॥ अतोऽनुवंशश्चोकोऽयं गीतो विप्रैः पुरातनैः । ब्रह्मक्षत्रस्य यो योनिर्वंशो देवर्षिसंस्कृतः । छेमकं प्राप्य राजानं संस्थाम्यति स वे कलौ ॥ 50 De Agnis filius, sive diversis ignis sacri generibus. 51 (fol. 74^a) Pictas operibus bonis innixa commendatur (ज्ञानयोगसहस्राङ्गि कर्मयोगः प्रशस्यते)⁵. 52 Purānarum enumeratio, cujus locos gravissimos Wilson in Vishnupurānae praefatione p. xvi sqq. excerptis. Upapurānae tres tantum memorantur उपभेदान्प्रवक्ष्यामि लोके ये संग्र-तिष्ठिताः ॥ पाप्ने पुराणे यत्प्रोक्तं नरमहोपवर्णेन । तच्चाष्टादशसाहसं नारसिंहमहोच्यते ॥ नंदाया यत् महाहयं कार्त्तिकेयेन वस्यते । नंदापु-राणं तन्नोकेराख्यातमिति कीर्त्तते ॥ यत् शांबं (1 sambam) पुरस्कृत्य भविष्येऽपि कथानकं । प्रोच्यते तत्पुनर्लोके शांभवेतन्मुनिव्रताः ॥⁶

53 Inde ab hoc capite usque ad caput 91. de variis ritibus agitur. Incipit अतः परं प्रवक्ष्यामि दानधर्मानशेषतः । उपवाससमायुक्तान्यथा मत्स्योदितानि ह ॥ महादेवस्य संवादं नारदस्य च धीमतः । यथापूजं प्रवक्ष्यामि धर्मकामार्थसाधकं ॥ Nakshatra-purushavratam 54 Ādityasayanavratam. 55. Kūshnā-shtāmīvratam 56 Rohinīchandrasayanam vratam. 57 Tādāgavidhū 58 Vrikshotsargavidhū sive Vrikshodyā-

⁴ Cf Wilson, Vishnupurana, p. 461

⁵ Etiam infra in cap. 245 eadem sententia occurrit ज्ञानयोग-सहस्राङ्गि कर्मयोगो विशिष्यते ॥

⁶ In codicibus C D Ādityapurānam additur

panavidhis. 59 Saubhāgyasayanavratam. 60 Agastya-pūjāvidhis. Narratio de Agastya origine. 61 (fol. 86^a) Anantatritiyāvratam. 62. Rasakalyānīnvratam. 63. Ādrānandakaritritiyāvratam. 64. Akshayatritiyāvratam. 65 Sārasvatavratam. 66. Chandradityoparāgnānavidhis. 67. Saptamīsnapanam. 68. Bhīmadvādasīvratam. Hic ritus, quo Bhīma Pandudes duodecimo Māghae mensis clarilunū die Vishnum coluisse fertur, e Bhavishyapurāna desumptus esse dicitur. Vide supra, p. 34^b n 65. 69. Anangadānavratam a Dālbhya Chaitāyana traditum. 70. Aśūnyasayanam vratam Hoc ritu secundo Śrāvāṇae mensis obscurilunū die si Kṛishṇa colitur, conjuges nunquam separantur. 71 (fol 69^a). Angārakachaturthīvratam Quem ritum e Bhavishyapurāna desumptum esse, proocem versus innuere videntur 72 Sukra—Bṛihaspatipūjā 73. Kalyānasaptamīvratam 74 Visokasaptamīvratam 75 Phalasaptamīvratam 76. Sankarāsaptamīvratam 77. Kamalasaptamīvratam. 78 Mandārasaptamīvratam 79 Subhasaptamīvratam. 80 Asokadvādasīvratam gūdhādhenuvidhānam cha 81^a (fol 103^a) 82 Dhānyasāladānam, Lavanāchala°, Gudāchala°, Hemaparvata°, Tilasāla°, Karpāsaparvata°, Ghṛitasāla°, Ratnasāla°, Rajataparvata°, Sankarāchaladānam 83. Vaiṣampāyanīyam grahasāntīvidhānam 84. Grahārūpānukīrtanam 85. Siva-chaturdasīvratam. 86 Phalatyāgamāhātmyam 87 Ādityavānavratam 88 Sankrāntīyudhyāpanavratam 89 Vibhūtidvādasīvratam. 90 Shashīvratam Sexaginta ritus breviter enumerantur 91 (fol 121^b) Snānavidhis 92—101 De Prayāgae sanctitate 102—115 Mundi descriptio 102 (fol 102^a) De septem Jambudvīpae partibus 103 De Kuruvārshae, Bhāratavarshae¹, aliorum incolis, fluminibus, montibus, arboribus, ceteris 104—109 Purūravas ad Airāvātīm Vishnum colit 110 Regionum circum Kailāsam sitarum descriptio 111 (fol 142^a) Sākadvīpae, Kusadvīpae, Kraunchadvīpae, Sālmāladvīpae, Gomēadvīpae, Pushkaradvīpae descriptio 112 De siderum majorum motibus et temporis divisione 113 De nubibus, pluviae origine, Solis curru 114 De solis satellitibus, de luna, de solis et lunae defectionibus De Dhruva, qui porculi marini (sisumāra) forma in coelo positus conversionibus suis siderum motum efficere dicitur² 115 Sol noctu ignem, ignis interdū solem intrat. De stellis 116—127 Tri-

pura a Siva destruitur (cf Mahābh. VIII. 1391, sqq.) 116 Maya, Asurarum princeps, una cum Vidyumnāline, et Tārakāksha, a Brahmane obtinent, ut urbes tres ab ipsis condendae, nisi Siva sagitta, a nemine destruantur. 117. Tripurae descriptio 118. Ubi Asurae vitam beatissimam degunt, donec Discordia et Nemesis urbem intrant Mayae insomnium 119 Dei, ab Asuris oppressi, a Brahmane, eoque auctore a Siva auxilium petunt 120. Siva, ad pugnam se accingit, cui dei essendum magicum parant. Brahman ipse aurigae munus suscipit 121 (fol. 162^a) Nārada Mayae bellum indicit 122. Pugnae initium. 123 Maya, postquam lacum nectare mortuos in vitam revocante implevit, pugnam redintegrat. Dei Indra duce fugantur. Kṛishṇa bovis forma Tripuram intrat et nectar illud ebibit 124 Asurae in mare confugiunt 125 Dei urbem occupant Redintegrata pugna Tārakāksha occiditur 126. Fato quum constitutum esset, ne urbs alio tempore destrueretur, atque quo momento luna cum Pushya conjungeretur, Asurae a deis illud tempus neglectum iri sperantes exsultant 127 At Siva fatali illo temporis puncto urbem telo excidit 128 Purūravas nova luna ad colendos manes coelum adit³ De manuum generibus De singulis lunae phasibus et mensis lunaris partibus. 129 De temporum humanorum et divinorum computatione Aevi argentei descriptio 130 Intra aevum aureum et argenteum quod sacrificium ab Indra institutum est, in eo assentiente quidem Sole, at recusantibus viris sanctis animalibus factum est Ex quo tempore pietas plus valet quam sacrificium⁴ 131 (fol 179^b) Aeneae et ferreae aetatis descriptio In temporis fine aevi depravati domitor et vindex e Bhṛiguus familia existet, qui in hoc purāna Pramati appellatur Postea aetas aurea revertetur 132 De hominum in singulis manvantaris officis De vatum divinorum (rishu) generibus Denique septem gentes illae enumerantur, e quibus carminum sacrorum poetae processerunt Bhṛigu (vates 19), Angiras (33), Kāśyapa (6), Atri (7), Vasishṭha (7), Viśvāmitra (13), Agastya (3) E regia domo orti sunt Manus Vaiṣavata, Ida rex, et Purūravas Vaisya vero Bhalandava (Bhalanda C D), Vāsāśva (Vandya C D.), Sankila (Sankīrna C D) fuerunt

¹ Hoc varsha in novem partes distribuntur, quarum nomina apud Wilson, Vishnupurāna p 175 invenies, nona ibi omīssa Manara appellatur

² योऽसौ चतुर्दशर्षेषु शिशुमारो व्यवस्थितः । उज्जानपादपुत्रोऽसौ मेदीभूतो ध्रुवो दिशि ॥ स वै धमन्धामयते चन्द्रादित्यौ ग्रहेः सह । धर्म-तमनु वै यांति नक्षत्राणि तु चक्रवत् ॥

³ यदा तु चंद्रः सूर्यश्च नक्षत्राणां (नक्षत्राणि C D) समागतौ ॥ समावास्यां निवसत एकस्मिन्चयमंडले । तदा स गच्छते दिवाकरनिशा-करी ॥ समावास्याममावास्यां मातामहपितामही । अभिषाद्य ततस्तत्र कालापेक्षः स तिष्ठति ॥ Sequuntur nonnulli versus ad eundem spectantes, qui tamen in ns, qui mihi praesto sunt, codicibus corrupti sunt

⁴ Indra ipse eo tempore nomen dei omnia devorantis (Vishva-bhu) accepit

Omnino nonaginta et unus fuisse dicuntur. 133-147. Tárakae caedes. 148 (fol. 226^b)-165. Hiranyakasipuus aliorumque Asurarum caedes et Vishnuis manifestatio-nes. Quae res eodem modo et plerumque usdem verbis narrantur atque in Harivansa 2248-2789. 166 (fol. 251^b). Andhakae caedes. 167-172. Váránásiac majestas. 167 Avimuktac laudes. Quo loco quum Harikesa ya-lsha (sive Pingala) Sivam coluisset, a deo catervarum suarum praefectus (gaṇapati) creatur. 168 Omnia pia-cula urbe frequentanda luuntur. Tempia sacerrima (linga) haec octo ibi reperiuntur. Hariścandia, Āmrá-takesvara, Jalesvara (jál.° A), Sríparvata, Mahálaya, Krimichandēśvara¹, Kedára, Mahábhairava. 169 Etiam Skanda urbis sanctitatem praedicat 170 Ejusdem loci virtutes a Siva celebrantur Urbis confinium. Piaemia eorum, qui ibi Sivam colunt 171 (fol. 261^b) Avi-muktac habitatio ad omnia omnium hominum peccata lustranda sufficit 172 Denique etiam viri sancti urbem laudibus extollunt. 173-181. Narmadae² majestas, a Máikandeya coram Yudhishtira praedicata 173 Flu-vii sanctitas, et locorum sacerrimorum enumeratio 174, 175. Jválesvaram tirtham, in Amarakantaka monte si-tum, eo tempore ortum est, quum Tripura, Vánae sede, deleta una urbs in eum locum decidit 176 Káveris et Narmadae confluens Nomen a Kuvera (cf P VII 3, 1) derivatur 177 Alii loci sancti in laeva Narmadae ripa siti enumerantur 178. Permulta alia sacella me-moriantur 179 Šuklatirtham (sive Sukratirtham) cele-bratur 180, 181. Alia sacella. 182 (fol. 281^b) De septem vatibus divinis Bhṛigu, Angiras, Atri, Maríchi, Pulastya, Pulaha, Vasishtha³, eorumque prole Atque primum Bhṛiguus gens refertur. Deinde 183 Angira-sis, 184, 185 Atris, 186 Maríchis, 187 Vasishthae 188 Narratio de Nimi et Vasishtha, qui alter alterum exsecrati corpore privantur (Vidha), donec a Brahmane formam recuperant Vasishthae et Agastyae origo 189. Agastyae, Pulahae, Pulastya gens. Hujus capitis initium in codice desideratur 190 Dharmae proks 191 (fol. 288^a) Hi omnes vates divini inferis colendi sunt. De cibis et largitionibus manibus maxime accep-tis 192 Vaccae praegnantis largitio. 193. Nebridis doicadis nigrae (krishnájina) largitio 194 Tauri ma-numittendi descriptio (vishotsarga). 195-201. Narratio de Sávitri, Asvapati filia, Mahábháratcae (III 16616 sqq) imitatione relata 202 (fol. 296^a)-214 De regis officis 202 De ministris eligendis regisque vitae ratione 203 De ministriorum officis 204. Arcis aedificatio et armo-rum annonaeque comparatio 205 De antidotis et me-

dicinis a rege comparandis. 206 De praesidiis magicis a rege ad firmandam arcem adhibendis. De omnibus infaustis. 207. De regis filio educando. De regnandi artibus et consilis 208. Fato non ignave cedendum, sed virili conatu obnitendum esse. 209. Inimici varis rationibus devincendi sunt. comitate, 210. discordia disseminanda, 211 (fol. 306^b) donis, 212, 213. casti-gatione 214 Juris civilis compendium. 215. De avertendis quum infaustis omnibus, tum calamitatibus (sánti). Quae (216-225) a Garga coram Atri enarran-tur. 216. De calamitatum generibus. De omnibus faustis 217 Deorum signa, si stationem et quietem reliquerint, procuranda sunt. 218. De ignibus et ful-minibus procurandis. 219. De omnibus, quae arborum mutatione indicantur. 220 De pluviae prodigio 221 (fol. 316^b) De fluminibus et lacubus 222 De partu sive praematurato sive monstroso 223 Res immobiles si moveantur, piacula adhibenda sunt. 224 De prodi-gis, quae avibus sive animalibus indicantur, piandis 225 De varis portentis 226 Grahayajna, Laksha-homa, Kotihoma, tria sacrificia, quibus planetae concil-iantur 227 Tempus ad expeditionem opportunum 228 Membris palpitantibus quid significetur 229 De insomnia 230 De omnibus, quae expeditioni infeli-cem sive felicem eventum portendunt 231 (fol. 322^a) Vishnus ad delendos Asuras nani forma nascitur. 232 Prahráda coram Bali nepote Vishnum celebrat. 233 Vishnus, quum a Bali sacrificante tres passus obtinu-isset, totum mundum expugnat, Asuras occidit, Balim ipsum in Sutalam, Tartari locum, relegat 234, 235. Vishnus verris forma se manifestat Haec capita verbo tenus cum Harivansae lectionibus 223, 224 consenti-unt 236-238 Oceano a deis agitato ambrosia, kála-kúta venenum, ahae res oriuntur 239-244 De domi-bus condendis 239. Vástu vocabuli origo mythica 240 Quo mense, qua constellatione, quo solo, quibus finibus et ritibus domus aedificanda sit, docetur 241 (fol. 339^b). De domibus, quae uno, duobus, tribus, qua-tuor conclavibus constant (ekasálam, dvísálam, trisálam, chatuhsálam). Quam longitudinem singulorum ordi-num et regis ministrorum domus excedere non debeant, definitur 242. De tignis et portis. 243 De ritibus, quibus domus nova inauguranda est 244 Quae arbo-ries ad materiam faciendam eligendae, quaeve vitandae sint, docetur 245 De statuarum quum aliorum deo-rum tum Vishnuis mensura 246 De Šivae simulacro 247. De Šivae hermaphroditi (Ardhanárisvara), cum Umá (Umesa), cum Náráyana (Sivanárayana) conjuncti, et de Vishnuis verris, leonis, nani formam gerentis, denique de Brahmanis, Kárttikēyae, Ganesae, Kátyá-yanis, Indrae simulacris 248. De Solis, Agnis, Yamae, aliorum deorum et deorum simulacris 249. De stylo-

¹ Alibi *Dramichandēśvara* legitur

² कलिंगदेशे पद्मार्थे (कलिंगदेशोपस्थाने C D) पद्मेश्वरकटके II

³ De Narada hoc loco *vuddē ḡpū*

batis. 250. De lingis conficiendis. 251 (fol. 351^a). Ritus cum inaugurando simulacro conjuncti (pratishthā)¹ 252. Deorum invocatio, ut quæm simulacra eundem ipsi locum occupent (adhivāsana). 253 De templi consecratione 254. De simulacrorum lavatione (devatāśnānam). 255 Ceremoniae ad sedanda obstacula eo tempore observandae, quum domus conditur, sive domicilium novum aut diu derelictum intratur (vástūpaśamana)². 256. De templorum generibus. 257. De sacellorum (mandapa) speciebus et structura 258-260 Futura regum a Sole originem ducentium series³ 261-276. De largitionum piarum sedecim generibus: यत्तु योऽश्वं प्रोक्तं वासुदेवेन भूतले ॥४॥ पुण्यं पवित्रमायुष्यं सर्वपापहरं शुभं । पूजितं देवताभिश्च ब्रह्मविष्णुशिवादिभिः ॥५॥ आद्यं तत्सर्वदानानां तुलापुरुषसंज्ञितं । हिरण्यगर्भदानं च ब्रह्मांडं तदनंतरं ॥६॥ कल्पपादपदानं च गोसहस्रं च पंचमं । हिरण्यकामपेनुश्च हिरण्याश्वस्तथैव च ॥७॥ हिरण्याश्वरथस्तद्भुजेमहस्तिरथस्तथा । पंचलांगलकं तद्भुजरादानं तथैव च ॥८॥ द्वादशं विष्णुचक्रं च ततः कल्पलतामकं । सप्तसागरदानं च रत्नपेनुस्तथैव च ॥९॥ महाभूतघटस्तद्भुजोऽश्वं परिकीर्तितं । Quae capita cum Bhavishyapurāna (cf supra, p 35^b) non solum ordine fere conveniunt, sed in rebus ipsis et verbis tantam similitudinem exhibent, ut ex illo purāna desumta esse satis veri simile sit Quod etiam versu quarto innuitur 277 Kalparum triginta enumeratio 278 Brevis argumenti index

His perlectis, in fontibus Matsyapurānae Mahābhārata, Harivansam, Bhavishyapurānam fuisse invenies, alii alios reperient. Princeps numen in hoc purāna Vishnu-Krishna colitur, Krishna tamen antiquior quam mollis ille et imbecillus Brahmavivartae deus De codice Parisiaco cf Hamilton, p 58

Codex anno 1729 exaratus multis vitis laborat, attamen praestantior est quam codd C D., in quibus non modo plures loci interpolati sunt, sed etiam multa mutata, formae vero grammaticae, rudes quidem illae et anomalae, at in hoc librorum genere non insolitae, liberiorum arbitrio ad normam et regulam revocatae sunt In fine haec leguntur श्रीशके १६५० सैन्धव १७८५ भाद्रपदशुक्लतीयायां श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीश्रीश्रीप्रदीपसाहानामाज्ञ-

¹ Principes qui in ea ceremonia sacerdotes adhibentur, alter śhāpaka, alter murttipa appellantur

² कुर्वीत वास्तुशमनं मध्ये गोष्ठस्य धर्मेति ॥२५॥ पुण्यैर्गैथैश्च मात्यैश्च वानस्यैस्तथैवथैः । वास्तु सर्वं प्रतिकरेत्समथान्यैस्तथैव च ॥ वास्तोष्पतिं यजेन्नात्र पायसेन बृहस्पतिं । औदुम्बरपलाशैश्च बलिं प्रतिदिशं हरेत् ॥ मूर्यो वायुर्धमः पितरो वरुणो निर्धुतिस्तथा । सोमो महेंद्र इत्येता दिक्षु दिग्देवताः स्मृताः ॥ दद्याद्दानं ब्राह्मणेभ्यः शिवं भवति वास्तुनि । प्रति-संवासरं कार्यं गृहे वै गृहमेधिना ॥ Rgvidhāna IV 26

³ Cf Vishnupurāna, cap XXII sqq

या जगन्मणिरिदं पुस्तकं श्रीनगरेऽस्ति स्म । चादर्शपुस्तकस्याशुद्धत्वात् नान्यशुद्धिलिखने दोषाभावः सुधीभिरवगतव्यः सर्वं ॥ (WILSON 21)

96.

Foll. 85-115. Linn. 7 *Prayāgamāhātmya*, Prayāgae majestas, Matsyapurānae pars, decem lectionibus constans Folium primum deest Yudhishthiras, propter cognatorum caedem moerore et religione affectus, a Márkandeya omnia peccata frequentando Prayāga, qui est locus sacer ad confluentem Gangae et Yamunae situs⁴, lui posse certior fit. Omnino hoc episodum ad celebrandas loci illius aquas earumque vires magicas extollendas scriptum est 1 Márkandeya adventus 2 Prayāgae sanctitas 3. Bovum largiendorum praemia 4 5. De piorum operum posthac praemiis Sacellorum enumeratio 6. Prayāgae aquae omnia peccata abluunt De sacellis ad Yamunam situs 7, 8 Prayāga omnium locorum sacrorum sacerrimus esse declaratur. 9 Prayāgam Brahmanis, Vishnuis, Sivae sedem esse 10 Ergo Yudhishthira Prayāgae lavando summam felicitatem obtinet

Labellus anno 1717 exaratus est (MILL 105^b)

97.

Lit Bengal Charta Ind Foll 195 Long 22 Lat 5½ Linn 9

Márkandeyapurāna De argumento cf Wilson, Vishnupurāna, p XXXII Distichorum numerus esse 6900 in fine traditur Devímāhātmyam inde a fol 125^a legitur Hujus purānae editio Calcuttae nunc sub prelo est De codice Parisiaco cf Hamilton p 22, de Petropolitans Boehtlingk in libro 'Das Asiatische Museum,' p 723. de Berolinensibus Weber Catal. p 140

Codex hoc seculo exaratus est (WILSON 27)

98.

Hoc volumen opuscula varia continet Lit Devan Charta Ind. Foll 237 Long 10½ Lat. 4½

Hujus voluminis folia 1-150 (linn. 14-16). *Chandikāhātmya* (Chandikae majestas), Márkandeyapurānae episodum, cum commentario continent Carmen, etiam Devímāhātmya, Chandim, Kálím, etc. appellatum, tredecim capitibus Duigae deae potestatem variorum gigantum caedibus manifestatam illustrat Commentarius

⁴ Fines his verbis accuratius describuntur आ प्रयागात्प्रतिष्ठा-नाद्यत्पुरो वासुकेर्हृदात् । कंबलाश्वतरो नागी नागश्च बहुमूलकः ॥ यत्तत्रजापतेः क्षेत्रं त्रिषु लोकेषु विद्युतं ।

84. यथाश्रमाहास्यं. 85. वैराग्यमाहास्यं. 86. शिवशस्त्रभेदवि-
निर्णयः. 87. योगाचारोपदेशः. 88. सदाचारवर्णनं. 89. प्राय-
श्चित्तानुवर्णनं. 90. अरिहवर्णनं¹. 91. चाराणसीजीपतयोर्माहास्यं.
92. अंधकानुग्रहः. 93. बराहमातृभयः. 94. नारसिंहं. 95. जल-
धरवधः. 96. विष्णुकृतरुद्रनामसहस्रं. 97, 98. दक्षमखमयनं. 99.
कामदहनं. 100. ईश्वरस्वयंवरः. 101. गौरीमहेश्वरविवाहः. 102.
विनायकोत्पत्तिः. 103. महाकालसंभवे महेश्वरनृत्यकारणं. 104. उष-
मन्युसिद्धिः. 105. कृष्णपुत्रोपलब्धिः.

Altera pars in folio 203 his distichis incipit :

कृष्णस्तुषति केनेह सर्वदेवेश्वरेष्वरः ।

चक्रमर्हसि चाल्साकं मृत सर्वैर्येविश्रवान् ॥

मृत उ० । पुरा पृष्ठो महात्मेना मार्कंडेयो महामुनिः ।

अंबरीषेण विमंद्वास्तद्वदामि यथातथं ॥

1. कौशिककथनं. 2. विष्णुमाहास्यं. 3. वैष्णवगीतकथनं. 4.
- विष्णुभक्तकथनं 5 (अंबरीषस्य माहास्यं) 6 अलक्ष्मीवृत्तं 7.
- विष्णुमाहास्येऽष्टाश्रयादशश्रमाहास्यं. 8. षडश्रमंरुद्रमाहास्यं.
- 9 पञ्चप्रतिपादनं. 10 ईश्वरमाहास्यं. 11. देवीमाहास्यं. 12. अष्ट-
- मूर्तिवर्णनं 13. अष्टमूर्तिविवरणं 14. पंचब्रह्मविवरणं. 15. व्यक्ता-
- व्याक्तादीश्वरस्वरूपवर्णनं. 16, 17. ईश्वरमाहास्यं 18 रुद्रप्रस्तावे
- पाञ्चपतत्रतविवरणं. 19. मंडलस्यरुद्रचतुर्वर्त्तविवरणं. 20 गुरु-
- शिष्यसंप्रदायः 21 शिष्यप्रतिष्ठाविधिः. 22 सूर्यपूजाविधिः. 23-
25. शिवपूजाविधिः 26. अचोरमंत्रपूजाविधिः 27 विजयाभिषेकः.
28. तुलापुरुषदानविधिः. 29 सुवर्णमेदिनीदानं 30. कल्पपादपदानं
31. हेमधातुदानं (Gāṇeṣam dānam). 32. लक्ष्मीदानं 33 ति-
- लथेनुदानं. 34. प्रत्यक्षगोसहस्रदानं. 35. प्रत्यक्षकन्यादानं सुवर्णवृ-
- षभदानं 36 षोडशमहादानं. 37 जीवन्मातृविधिः 38 लिं-
- गमाहास्यं. 39. लिंगप्रतिष्ठाविधिः. 40. प्रतिष्ठातर्तुं. 41. अचो-
- रमाहास्यं 42 अ० अभिचारस्तु - विधिः 43 यज्ञेश्वरीविद्यामाहास्यं.
- 44 गायत्रीमाहास्यं. 45. मृत्युंजयविधिः. 46 पुराणमाहास्यं

In ultimo capite haec leguntur :

यथैकादशसाहस्रं पुराणं लिङ्गमुत्तमं ।

अष्टोत्तरशताध्याययाचमंशमतः परं ।

षट्चत्वारिंशदध्यायं धर्मकामार्थमोक्षदं ।

E quibus verbis satis corruptis hoc tamen elucet, his duabus partibus Purānam absolutum esse De codice Parisiaco cf Hamilton, p. 29.

Codex sub finem superioris seculi negligenter exaratus est. (WILSON 100.)

102.

In hoc volumine duo opera insunt. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 196. Long. 14½. Lat. 6.

¹ Capita 87—90 a Váyupurāṇae capitibus 14—19 nec rebus nec verbis multum differunt.

Foll. 1—125. Linn. 14. *Vámanapurāṇam*, a Pulastya Náradae traditum. Incipit : त्रैलोक्यराज्यनाशिष्ठ चलेरिन्द्रायो ददी । नमस्तस्मै सुरेशाय सदा वामनरूपिणी ॥ पुलस्त्य¹ ऋषिनाली-
नमाश्रमे वाग्विदां वरं । नारदं परियमन्न पुराणं वामनाश्रयं ॥ कर्ष
भगवता ब्रह्मन्विष्णुना प्रभविष्णुना । वामनतं धृतं पूर्वं तन्मनावक्ष्य
(°chakshva) पृच्छतः ॥ कथं च वेष्णवो भूत्वा प्रह्लादो दैत्यसत्तमः ।
त्रिदशैर्युधेषु साहस्रैर्मन्त्रैः शंशयो महान् ॥ भूयते च द्विमश्रेष्ठ
(sreshtha) दक्षस्य दुहिता सती । शंकरस्य प्रिया भार्या बभूव वर-
वर्णिनी ॥ किमर्थं वा परित्यज्य अशरीरं (sva°) चरायना । जाता
हिमवतो गेहे गिरौद्रस्य महात्मनः ॥ पुनश्च देवदेवस्य पत्नीत्वमगमकुभा ।
एत[द्ब्रूहि मे ब्रह्मन् s. m.] सर्वविश्वं मतो सि मे ॥ तीर्थानी चैव
(1. तीर्थानी चैव) माहात्म्यं दानानां चैव सत्तम् । व्रतानां विविधानां
च विधिमाचक्ष्व मे द्विज ॥ इयमुक्त्वा नारदेन पुलस्त्यो मुनिसत्तमः । प्रोवाच
वदती (vadatām) श्रेष्ठो नारदे (náradam) तपसो निधिं etc.

Cf. Wilson, Vishnupurāṇa, p. XLVII. Capita sunt 95, quorum summarium hoc : 1. Prooemium. Śiva quum olm cum uxore nubem domum suam fecisset, Jímúta-
ketu nomen accepit. 2 De Dakshae sacrificio et Satus morte Śiva quum quintum Brahmanis caput abscidisset, ea poena affectus est, ut laeva manu illud gere-
ret (Kapálin)² Sacerdotis caede perpetrata, Nemesis Śivam persequitur, donec Prayágae lavando lustratur. 4. Śiva ad ulciscendam uxoris mortem catervas suas creat, usque Vírabhadram praeficit Vírabhadra cum deis congressus a Vishnu vincitur. 5 Śiva vero omnes deos Āgāt, Daksham occidit, sacrificium ipsum, quod cervi formam induerat, in coelo persequitur. Ubi ipse variorum siderum compositione repraesentatur (Kálarú-
pin) De zodiaci signis 6. Incipit : दृष्टवो ब्रह्मणो योऽसौ धर्मो दिव्यवपुः सदा । तस्य भार्या त्वहिंसा च (दाक्षायणी तस्य भार्या B.)³ तस्यामजनयत्सुतो ॥ हरिं कृष्णं च देवर्षे नरनारायणी तथा । योगाभ्यासरतौ नित्यं हरिकृष्णौ बभूवतुः ॥ Nara et Nárā-
yana quum in Badarika eremo pietatem austeram exercuissent, Indra ad eos pelliciendos Amorem, deum corpore carentem, delegat. Jam Pulastya, a Nárada rogatus, quem ad modum deus ille corpore privatus esset, res plane inauditas narrat, nimirum eam ob causam relatas, ut cultus Laingici origo, Sivaque potentia, vel Brahmanem et Vishnum superans, celebrarentur. Hujus capitis pars a Vans Kennedy in libro 'Ancient and Hindu Mythology,' p 297. Anglice versa est. Sub

¹ Lege पुलस्त्यं et paulo post नारदः.

² Haec narratio his verbis incipit शृणुष्वान्वहितो भूत्वा कथामेतां पुरातनीं । प्रोक्तानादिपुराणे च ब्रह्मणाचक्ष्वरूपिणा ॥ quibus Brahma-
purāṇam laudari vides Ibi vero de Śiva Calvifero nihil tradi videtur, Dakshae vero sacrificium copiose describitur In capite duodecimo Matsyapurāṇam omnium praestantissimum declaratur

³ Literis B C. codd. E. I H 241. et 400. significavi.

capitis finem Śivae cultores quadrifariam divisi, hujusque superstitiosis conditiones enumerantur: तत्तत्कारभ्यस्तत्तत्तुर्वर्गं ह्यवर्धने । शैलस्यैव चैवं मुख्यानि नामोक्तिविदितानि च (ज्ञात्वापि वेदमुख्यानि मोक्षविनिर्दितापि च B.) ॥ चाद्यं शैवं च दिव्यात्मन्यामुपायतं मुने । तृतीयं कालवदनं चतुर्थं च कपालिनं ॥ शैवस्तृतीयं तृत्विर्लक्षस्य प्रियः सुतः । तस्य शिष्यो बभूवाप गोपायन इति सुतः (गोमायुरिति विद्युतः B.) ॥ महापाशुपतश्चासीद्वरुणाक्षो तपोधनः । [तस्य शिष्योऽप्यभूद्रामा च्यवनः सोमकेचरः ॥ कालास्यो भगवानासीदापस्तम्बतपोधनः ।]¹ तस्य शिष्यो चको वैश्यो नामा क्षापेचरो मुने (क्षापेचरो B.) ॥ महाव्रती च धनदस्तस्य (धनदस्तस्य B.) शिष्यश्च सौर्यवान् । ऊर्णोदर (Arṇodara A. C.) इति स्नातो जामा झुद्रो महातपाः ॥ 7, 8. Urvāsis origo. Chyavana rex, dum in Narmada lavatur, a Keralaka serpente captus in Tartarum deducitur, ubi Prahlādam invisit. Prahlādas, quum de principatu cum Nārāyaṇa contendisset, postremo humilitate et obsequio victoriam reportat. 9 Andhakae cum deis pugna. 10. Qua omnes deos devincit mundoque potitur. 11-15. Sukesis cum viris sanctis in silva Māgadheni colloquium. 11 (fol. 15^a). Sukeśi (sive Sukeśin), Vidyutkesimis, Rākshasārum regis, filius, a Śiva urbem coelestem obtinet. Is data occasione ab anachoretis quum deorum et gigantum, tum hominum, in septem insulis mundanis viventium, officia edocetur De 21. locis infernis, in Pushkaradvīpa sitis. 12. Pecata, quibus homines in Erebum detruduntur. 13. Jambūdvīpae descriptio 14. De quatuor ordinum officiis. 15. Domum reversus, Sukeśi populum justissime regit, ita ut urbs splendore et solem et lunam obscuraret. Quo facto iratus Sol urbem de coelo praecipitat, ipse vero a Śiva in terram detruditur, et intra Varāṇām et Asim, qui sunt rivuli in Gangām influentes, decidit, unde Vārāṇāsis nomen. 16. Quo tempore sol Geminos et Cancrum intrat, principes du, dormitum euntes, colendi sunt: निपुनाभिगते सूर्ये झुद्रपथे तपोधन । द्वादश्यां जगत्त्वानी शयनं परिकल्पयेत् ॥ शेषादिभोगिपथिकं कृत्वा संपूज्य केशवं । कृत्वापिथीतिकं चैव सम्यक् संपूज्य च द्विजान् ॥ अनुज्ञां ब्राह्मणेभ्यश्च द्वादश्यां प्रयतः शुचिः । तथा पीतांबरधरः सस्ति निद्रां समानयन् ॥ त्रयोदश्यां ततः कामः स्वपते शयने शुभे । कर्दवानां सुगंधानां कुसुमैः परिकल्पिते ॥ चतुर्दश्यां ततो यक्षाः स्वपतिं सुख-ज्ञातले । सौवर्ण्यपंकजकृते सुखास्त्रीर्योपधानके ॥ पौर्णमास्यामुमानायः स्वपते चर्तसंक्षारे । वैशाखे समुद्राभारे समुद्रध्यान्यचर्चया ॥ ततो दिवाकरो राशिं संग्रयाति च कर्कटं । ततोऽमराणां रजनी भवने दक्षिणायनं ॥ ब्रह्मा ब्रह्मिषदि तथा नीलोत्पलमयेऽनघ । तस्यै स्वपिति लोकानां दर्शयन्मानुषं ॥ विष्णुर्कनी द्वितीयायां तृतीयायां गिरेः सुता । विनायकश्चतुर्थी तु पंचम्यामपि धर्मराट् ॥ षष्ठ्यां स्वपिति च स्कंदः सप्तम्यां भगवाद्भविः । आश्विन्यां तथाऽष्टम्यां नवम्यां कलला तथा ॥ दशम्यां

¹ Quae uncis inclusi, in codice B desiderantur

मुनेर्गोद्राह स्वपते चतुर्थीयकः । द्वादश्यां तु मुनेर्वी वाय्वा जगन् स्वपति च ॥ Quo die Viṣvakarman decumbit, is *Apānaya* appellatur. Octavo et nono. mensium Nabhasya, Āsvayuja, Kārttika, Mārgaśira, Pauṣa, Māgha lunae obscurae die Śiva colendus est. Quibus mensibus quae vota suscepta sunt, ea reliquis solvenda sunt (pārāṇa). 17. De ritibus et precibus (vaiṣṇavam panjaram), quibus Viṣṇus Āsvayuja mense colendus est. Quibus precibus usa Kātyāyanī olim gigantes delevit. Jam hujus deae res gestae referuntur. 18. Mahiṣha Asura Rambhae, Karambhae fratris, filius gignitur. 19. Kātyāyanāe origo². 20, 21. Mahiṣhae caedes. 22 (fol. 29^a). De Umae origine Samvaraṇae cum Tapatī connubium. 23. Kurus, eorum filius, Kurukshetrae conditor. 24-32 Viṣṇus nam forma se manifestat. Quorum capitum pars major e Matsyapurāṇa (cc. 231-233) verbo tenus desumpta est. 33 (fol. 39^b). Sarasvatī a Mārkaṇdeya hymno celebrata, ut ab ipso in Kurukshetram duceretur, passa est. 34-42. De ejus terrae silvis³, fluvius, locis sacris. Qui loci a piis visendi sunt. Capita 34, 35, 36, 38. e Mahābhārata (III, l. 83) sumta sunt 43-50. De Sthānutīrtha alisque sacellis, lingae cultu celebratis, narratio, a Sanatkumāra coram Mārkaṇdeya relata. Capite 43. superstitionis laingicae origo simili modo atque supra exponitur. 51 (fol. 58^a)-54. De Śivae cum Umā connubio. De Gaṇeśae origine. 55, 56. De Chandae et Muṇḍae, Sumbhae et Nisumbhae, gigantum, caede. Etiam haec imitatione Devīmāhātmyae (cap. 5 sqq) expressa sunt. 57-70. De Kārttikeyae origine, Mahiṣhae caede, Andhakae clade. 71 (fol. 93^b) et 72. De Marutum origine. 73-95. De Balis clade. Inseruntur vero plura episodica. Primum enim magnus locorum sacrorum (tīrtha) numerus laudatur, quos Prahlāda visisse fertur. Deinde Dhundhu Asurae caedes refertur. Tum manum cultus Bhādrapada mense (Śravanadvādasyām) factus quam efficax sit, narratione de Somasarmane et Somasarvase mercatoribus, e Sākala urbe oriundis, probatur (c. 79). De cerimonia Nakshatrapuruṣha appellata (c. 80). Elephantī liberatio usdem verbis atque in libello *Gajendramokṣhaṇa* (cf. supra, p. 5^a) narratur (c. 84). Denique plures hymni ad Viṣṇum celebrandum idonei proferuntur.

² Res, et maxima ex parte verba e Devīmāhātmya (c 3) desumpta sunt, neque alia de causa auctor metrum mutasse videtur, nisi eo consilio, ne furti argueretur

³ Septem enumerantur काम्यकं, अदितिर्वनं, व्यासवनं, कल-कावनं, सूर्यवनं, मधुवनं, सीतावनं, itidemque septem fluvii. Sarasvatī, Vaitaraṇī, Yamunā, Mandākinī, Madhusravā (मधुस्रवा महापुत्र्या A मधुस्रवा चांशुनदी B), Dyāvadvatī. Lacus sacerrimi Brahmasaras et Rāmasaras esse dicuntur.

His igitur centionibus consarcinatus est liber, quem pro purpura antiquo venditant. Cujus ecquae pars propria et peculiaris sit, jure dubitaveris. Caput primum et secundum, quarti et sexti pars a Vans Kennedy l. 1. p. 293. Anglice versa sunt.

Codex Benaris anno 1763 negligenter exaratus est. (WILSON 127^a.)

103.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 162. Long. 11½. Lat. 4½. Linn. 10.

Insunt in hoc codice *Vāyupurāṇae* capita 58. (A.) Incipit: प्रपद्ये देवकीशानं शास्त्रं भुवनव्ययं । महादेवं महात्मानं सर्वस्य जगतः पतिं ॥ १ ॥ ब्रह्माख्यं लोककर्तारं सङ्क्षिप्तमपराजितं । प्रभुं भूत-भविष्यस्य सांप्रतस्य च सत्यं ॥ २ ॥ ज्ञानमप्रतिबन्धं (°नं B.) यस्य चैराग्रं च जगत्पतेः । देव्यं चैव धर्मस्य सहसिद्धं चतुष्टयं ॥ ३ ॥ य इमान्ययते भावाक्षिप्तं सदसदात्मकान् । आपिशंति पुनस्तं वे क्रियाभावाधेमी-श्वर ॥ ४ ॥ लोककृत्तारकतन्त्रो योगमास्थाय तत्त्वविद् । समृद्धस्तवभू-तानि स्वावराधि चराधि च ॥ ५ ॥ तमजं विद्यकर्मणं चित्पतिं लोक-साक्षिणं । पुनरास्वानमिज्ञासुब्रजामि (purāṇākhyānājñāsura B.) शरणं प्रभुं ॥ ब्रह्मवायुमहेन्द्रेभ्यो नमस्कृत्वा समाहितः । श्रुपये च परिहाय वसिष्ठाय महात्मने ॥ तद्वन्द्ये चातियज्ञसे ज्ञातृकस्यैव चक्षसे । वशिष्ठ - - च श्रुपये कुण्डलीपायनाय च ॥ पुराणं संप्रवक्ष्यामि ब्रह्मोक्तं वेद-सम्मतं । धर्माधेन्यायसंयुक्तरागैः (°yuktair B.) सुविभूषितं ॥ आसामकृष्णे (āsima° B.) विप्रान्तिं राजन्यनुपमनिधि । प्रशासतीमां धर्मेण भूमिं भूमिपसज्जने ॥ श्रुपयः संसितात्मानः सत्यव्रतपरायणाः । श्रुजयो नन्दरजसः शांता दांता नितोद्विजाः ॥ धर्मेष्टे कुरुक्षेत्रे दीर्घवर्तं त (L. tu) ईजिरे (दीर्घवर्तान्ते देभिरे B.) । नद्यास्तीरे दुष्यन्त्याः पुण्यायाः श्रुचिरोधसः ॥ दीक्षितास्ते यथाशास्त्रं नैमिषारण्यगोचराः । द्रुहं तास्य महापुत्रि सूनः पौराणिकोत्तमः ॥ लोमानि हवैयांश्चक्रे ओ-तृणां वायुभाषित्रीः । कर्मणा प्रथितस्तेन लोके स्मिन्लोमहर्षणः ॥ तपःश्रुताचारनिषेधेदव्यासस्य धीमतः । शिष्यो बभूव मेधावी त्रिषु लोकेषु विद्युतः ॥ पुराणवेदो ह्यखिलस्तस्मिन्सम्यक्प्रतिष्ठितः । भारता-क्षया च विपुला महाभारतवर्द्धनी ॥ कर्माधेनोऽप्यार्या कथा यस्मिन्प्र-तिष्ठिताः । सूक्ताः सुवर्णिमावाच भूमावोवधयो यथा ॥ स तावदायेन कुशियो व्यापिन्मुनिपुंगवान् । अभिगम्योपसंस्कृत्य नमस्कृत्वा कृतां-जलिः ॥ तोषयामास मेधावी प्रथिपातेन तानुवीन् । ते चापि सत्विजः प्रीताः ससदस्या महीजनाः ॥ तस्मै साम च पूजा च यथावत्प्रतिपेदिरे । अथ तेषां पुराणस्य श्रुचूषा समपद्यत ॥ दृष्ट्वा तमतिविश्वस्तं विश्वांसं लोमहर्षणं । तस्मिन्क्षेत्रे गृहपतिः सर्वज्ञास्त्रविशारदः ॥ इंगितेर्भाषमा-लित्य (L. ālakshya) तेषां सूतमनोदयत् । त्वया सूत महापुत्रिभेग-वान्प्रवक्ष्यामि ॥ इतिहासपुराणार्थं व्यासः सम्यगुपासितः । दुदोह वे (L. dudohitha) मतिं तस्य त्वं पुराणाक्षयां कथां ॥ एषां च श्रुति-मुख्यानां सुराणां प्रति धीमतां । श्रुचूषास्ति महापुत्रे तद्वाचयितुमर्हसि ॥ सर्वे हिने महात्मानो नानागोत्राः समागताः । स्नान् स्नान् वंशान्

पुराणीषु श्रुचूषादिनाः ॥ सपुत्रान् दीर्घवर्ते स्मिन् [सर्वान्] आचम्य भो मुनीन् । दीक्षित्यमाख्यैरस्माभिस्तेन प्रागुक्तं संस्तुतः ॥ इति संनोदिता वृतः प्रमुखाच मुभां गिरं । सखां (सखा aut सूखां) च व्याससंस्तुतां याम्रूया लोमहर्षणः ॥ पूतो स्नुगुहृतीश (smy anu°) भवशिरभिर्नो-दितः । पुराणार्थं पुराणार्थः स[त्]व्रतपरीयतेः (°parāyanaih) ॥ स्वधर्म एव सूतस्य सत्तिहिंति (सत्तिहिंति B.) पुरातनैः । देवतानामुवीणां च रागां चाभिततेजसां ॥ वंशानां धारणं कायेनुतां च महात्मः (कर्म श्रुतानां च महात्मनां B.) । इतिहासपुराणेषु दिष्टा ये ब्रह्मवादिभिः ॥ न ही देवेभ्योकारः (न हि वेदेभ्य° B.) कश्चित्सूतस्य दृश्यते । वैद्यस्य हि पृथोर्विज्ञे वर्तमाने महात्मनः ॥ सुत्यायामभवत्सूतः (sūtyāyām B.) प्रथमं वर्णवैकृतं । देन्द्रेण हविषा तत्र हविः[ः] पूर्वं बृहस्पतेः¹ ॥ मुहा-येन्द्राय देवाय ततः सूतो व्यनायत । प्रमादात्तत्र संज्ञे प्रायश्चित्तं च कर्मसु ॥ शिष्यहृष्येन यत्पृच्छन्भिभूतं गुरोर्हविः । अधरोत्तराचारेण (adha-rottara° B.) जज्ञे तद्वर्णवैकृतं ॥ यच्च क्षात्रात्मनभवद्वाज्जवा[र]यो-नितः । ततः पूर्वैश्च साधम्यामुत्पधर्मा प्रकीर्तितः ॥ मध्यमो ह्येव सूतस्य धर्मः क्षत्रोपजीवनं । रथ्यनागाश्चवरितं जघन्यं च किंकिशितं (chiki°) ॥ तत्त्वधर्मसहं (L. तत्त्वधर्मसहं) पृष्ठो भवतिर्ब्रह्मवादिभिः । कस्मात्सम्यक् न विभूवां (vibrūyām) पुराणमृषिपूजितं ॥ पितृणां मानसी कन्या वासवी समपद्यत (samapadyata) । अयध्याता च पितृभिर्नैसयोनी बभूव सा ॥ जरणी च हुताशस्य निमित्त (nimittam B.) यस्य जन्मनः । तस्यां जातो महायोगी व्यासो वेदविदां वरः ॥ तस्मै भगवते कृत्वा नमो व्यासाय वेधसे । पुरुषाय पुराणाय भृगुवाक्यचवर्तिने (pra-vartine B.) ॥ मानुषस्यरूपाय विष्णवे प्रभविष्णवे । जातमात्रं च यं वेदं पुष्यस्ये ससंग्रहः ॥ धर्मेणैव पुरस्कृत्य ज्ञातृकस्यैव दवायतं । मतिर्न-यानमाविध्य येनासौ श्रुतिसागरात् ॥ प्रकाशं जनितो लोके महाभार-तचन्द्रमाः । वेदद्रुमश्च यं प्राप्य सञ्जासः समपद्यत ॥² भूमिकालगुणान्माप्य बहुशासो यथा दूमः । तस्मादहमुपश्रुत्वा पुराणं ब्रह्मवादिनाः ॥ सर्वज्ञासर्व-वेदेषु पूजिताहीनतेजसः । पुराणं संग्र[ह]स्यामि यदुक्तं मातरिचक्षणा ॥ पृष्टेन मनुभिः (मुनिभिः B.) पूर्वं नैमिषेवेर्नैहात्मभिः । महेश्वरः[ः] परो [s] व्यक्तश्रुतुर्हृद्यतुर्मुसः ॥ अचित्यश्चाप्रमेयश्च (achintyaś) स्वयंभूर्हे-तुरीश्वरः । अयत्नं कारणं यत्ननिर्णयं (अयत्नं कारणं येन निर्णयं B., sed यत्ननिर्णयं legendum esse manifestum est) सदसदात्मकं ॥ मह-दादिविशेषातं (°shāntam) सृजतीति विविचक्षयः । अंष्टं हिरण्यमयं चैव बभूवाप्रतिमं ततः ॥ अंष्टस्यावरणं चाश्रिरयामपि च तेजसा । वायुना तत्सन्भसा नभो भूतादिना वृतं ॥ भूतादिर्नैहता ह्येव (L. चैव) अयत्न-नापृतो महान् । अंतर्भावश्च देवानामुवीणां चोपवर्धितः ॥ नदीनां पर्वतानां च प्रादुर्भावो ज्ञ शस्यते । मन्वन्तराणां सर्वेषां कल्पानां चोप-वर्धनं ॥ कीर्तनं ब्रह्मक्षेत्रस्य ब्रह्मजन्म च कीर्तयते । जतो ब्रह्मणि अहुत्वं (सहृत्वं) प्रजासर्गोपवर्धनं ॥ अयस्याश्चात्र कीर्तयते ब्रह्मणो [s] व्यक्त-

¹ Butyrum sacrum Indrae, Brihaspatis discipulo, destinatum cum Brihaspatis, deorum praeceptoris, commixtum est, idque pie- culum erat

² Totam hanc proemii partem confer sis cum Padmapurāṇae loco, supra pp 11, 12, exscripto.

जन्मनः । कल्याणां वत्सरं चैव जगतः स्थापनं तथा ॥ शयनं च हरेरत्र
पृथिव्युद्धरणं तथा । संनिवेशः पुरादीनां वर्षाश्रमविभागशः ॥ वृक्षाणां
गृहसंस्थानां सिद्धिनां च विनाशनं । योजनानां पथं चैव संचरं बहु-
विस्तरं ॥ स्वर्गे स्थानविभागं च मर्त्यानां शुभचारिणां । वृक्षाणामौष-
धीनां च वीरुणां च प्रकीर्तनं ॥ वृक्षनारिककीटत्वं मर्त्यानां परिकीर्तनं ।
देवतानामृषीणां च द्वेभूतीपरिकीर्तनं ॥ अंथादीनां तनूनां च सृजनं
तज्जनं तथा । प्रथमं सर्वशास्त्राणां पुराणं द्रष्टव्यं स्मृतं ॥ अनंतरं च
वज्रेश्वरो वेदास्तस्य विनिःस्मृताः (vritáh) । अंगानि धर्मशास्त्रं च
व्रतानि नियमास्तथा ॥ पञ्चानां पुरुषाणां च संभवः परिकीर्तितः । तथा
निर्वचनं प्रोक्तं कल्पस्य च परिग्रहः ॥ नव सर्गाः पुनः प्रोक्ता द्रव्ययो
बुद्धिपूर्वकाः । त्रयो ये [५] बुद्धिपूर्वास्तु ततो लोकानकल्पयत् ॥ द्रव्ययो
वयवेभ्यश्च धर्मादीनां समुद्रयः । ये द्वादश प्रसूयते प्रजाकल्पे पुनः पुनः ॥
कल्पयोरन्तरं (antaram) प्रोक्तं प्रतिसंधिश्च यस्तयोः । तमोमात्रामृत-
त्वाच्च (तमोमात्रावृत्तत्वाच्च B) द्रव्ययो धर्मसंभवः ॥ तथैव शतरूपा-
यास्तयोः पुत्रास्त्वतः परं । प्रियव्रतोज्ञानपादौ प्रमूढाकृतयश्च ताः ॥
कीर्त्यते धृताप्याप्तौ येषु लोकाः प्रतिष्ठिताः । रुचः प्रजापतेः श्रोत्रमा-
कृतां मिथुनोद्भवः ॥ प्रसूत्यामपि दक्षस्य कन्यानां प्रभवस्ततः । दीक्षाया-
शीषु (dá°) चाप्युर्ध्वं अष्टाष्टामु महात्मनां ॥ धर्मस्य कीर्त्यते स्वर्गः
सात्विकस्तु सुखोदयः । तथा धर्मस्य हिंसायां तामसो [५] शुभलक्षणः ॥
महेश्वरस्य सत्यां च प्रजासर्गः प्रकीर्तितः । निरामयं च द्रव्याणं तादृशं
कीर्तनं पुनः ॥ योगं योगनिधिं प्राह द्विजानां मुक्तिकाक्षिणां । अवतारश्च
रुद्रस्य महाभाग्यं तथैव च ॥ त्रैवेदिकी कथा चापि संवादः परमो
महान् । द्रव्यनारायणाभ्यां च यत् स्तोत्रं प्रकीर्तितं ॥ स्तुतस्ताभ्यां स
देवेशस्तुतोप भगवान् शिवः । प्रादुर्भावो च रुद्रस्य द्रव्यणो मे महात्मनः ॥
कीर्त्यते भाम (कीर्त्यते नाम B.) हेतुश्च यथारोदीन्महामनाः । रुद्रादीनि
यथा खडौ नामान्यामो (l ápnót) स्वयंभुवः ॥ यथा च तैर्याम्रमिदं
त्रैलोक्यं सचराचरं । भृगवादीनामृषीणां च प्रजासर्गोपवर्णनं ॥ वसिष्ठस्य
च द्रव्यवैयर्थ्यं गोत्रानुकीर्तनं । अग्नेः प्रजायाः संभूतिः स्वाहाया यत्
कीर्तिता ॥ पितॄणां द्विःप्रकाराणां स्वधायास्तदनंतरं । पितृवंशप्रसंगे च
(prasangena B) कीर्त्यते च महेश्वरात् ॥ दक्षस्य जापः सत्यर्थे
भृगवादीनां च धीमतां । प्रतिज्ञापश्च रुद्रस्य दक्षादुद्भूतकर्मणः ॥ प्रति-
वे[ध]श्च वैरस्य कीर्त्यते दोषदर्शनात् । मन्वंतरप्रसंगेन कालज्ञानं च
कीर्त्यते ॥ प्रजापतेः कर्हमस्य कन्या या शुभलक्षणा । प्रियव्रतस्य
पुत्राणां कीर्त्यते यत् विस्तरः ॥ तेषां नियोगो द्वीपेषु देजेषु च
पृथक्पृथक् । स्वार्थभुवस्य सर्गस्य ततश्चाप्यनुकीर्तनं ॥ उक्तो नाभेनि-
सर्गश्च (nábher) रजसश्च महात्मनः । द्वीपानां ससमुद्राणां पर्वतानां
च कीर्तनं ॥ वर्षाणां च नदीनां च तद्भेदानां च सर्वशः । द्वीपभेदसह-
स्राणामंतभेदश्च (antar°) सप्तसु । विस्तरान्मंडलाच्चैव जंवृद्धीपसमुद्रयोः ।
प्रमाणं योजनायेण (°grena) कीर्त्यते पर्वतैः सह ॥ हिमवान्हेमकूटस्तु
निचधो मेरुपर्वतः । नीलः श्वेतश्च जृगी (sringí) च कीर्त्यते वर्ष-
पर्वताः ॥ तेषामंतरविष्कर्भा उद्धायायामविस्तराः । कीर्त्यते योजनायेण
ये च तत्त्व निवासिनः ॥ भारतादीनि वर्षाणि नदीभिः पर्वतेस्तथा ।
भूतेशोपनिषद्वादिनि गतिमग्निबुधैस्तथा ॥ जंबूद्वीपादयो द्वीपाः समुद्रेः
सप्तभिर्वृताः । ततश्चाप्यमया भूमिलोकालोकश्च कीर्त्यते ॥ अंशस्यांतस्त्वित्ते

लोकाः सप्तद्वीपा च मेदिनी । भूरादयश्च कीर्त्यते चरुणैः प्राकृतेः सह ॥
सर्वं च तत्प्रधानस्य परिमाणकदेशिकं । संख्यासपरिमात्यश्च (संख्यासप-
रिमात्यां च B.) संक्षेपेणैव कीर्त्यते ॥ मूयाचंद्रमसोच्चैव पृथिव्याश्चाप्य-
शेषतः । प्रमाणं योजनायेण सांप्रतैरभिमानिभिः ॥ महेंद्राद्याः सभाः
पुण्या मानसोत्तरमूर्द्धनि । अत उर्ध्वं गतिश्चोक्ता स्वर्गस्यालातचक्रवत् ॥
नागधीप(thy)जवीप्योश्च लक्षणं परिकीर्त्यते । काश्यपोल्लेखयोच्चैव मंड-
लानां च योजने ॥ लोकालोकस्य संख्याया अष्टौ विष्णुवतस्तथा ।
लोकपालाः स्थितास्योर्ध्वं (स्थितास्योर्ध्वं B) कीर्त्यते ये चतुर्विंशं ॥
पितॄणां देवतानां च पंचायी (panthánau) दक्षिणोत्तरी । गृहिणां
न्यामिनां चोक्ती रजःसत्त्वसमाश्रयात् ॥ कीर्त्यते च पदं विष्णोः धर्माद्या
यत् धिष्ठिताः । सूर्याचंद्रमसोचरो ग्रहानां ज्योतिषां तथा ॥ कीर्त्यते
भुवसामर्थ्यात्प्र(या)जानां च शुभाशुभं । द्रव्यणा निर्मितः सौरः स्यंदनो
यवशास्त्रस्य ॥ कीर्त्यते भगवान्येन प्रसर्पति दिविक्ष्वयः । स रथो
धिष्ठितो देवैरादित्यैश्चुषिभिस्तथा ॥ गंध[र्वे]रत्सरोभिश्च ग्रामणीसर्प-
राक्षसैः । अपांसारमयस्येदोः कीर्त्यते च रथस्तथा ॥ वृद्धिद्वयौ च
सोमस्य कीर्त्यते सूर्यकारितौ । सूर्यादीनां स्यंदनानां भुवादेव प्रकीर्तनं ॥
कीर्त्यते शिशुमारश्च यस्य पुच्छे भुवः स्थितः । तारारूपाणि सर्वाणि
नक्षत्राणि ग्रहेस्सह ॥ निवासा यत् कीर्त्यते देवानां पुण्यकारिणां ।
सूर्यरश्मिसहस्रे च वर्षशीतोष्णानिश्रवः ॥ प्रविभागश्च रश्मीनां नामतः
कर्मतो र्यतः । परिमाणगती चोक्ते ग्रहाणां सूर्यसंश्रयात् ॥ यथा चाशु
विषात्प्रामा शंभोः कंठस्य नीलता । द्रव्यप्रसादितस्याशु विषादः शूल-
पाणिना (विषादं शूलपाणिनः B) ॥ स्तूयमानः सुरर्विष्णु स्तौति देवं
महेश्वरं । लिंगोद्भवकथां पुण्यां सर्वपापप्रणाशिनीं ॥ विश्वरूपात्प्रधानस्य
परिणामो यमद्भुतः । पुरुवरस्य (purúravasa) रत्नस्य (माहलस्य)
माहात्म्यानुप्रकीर्तनं । पितॄणां द्विःप्रकाराणां तथैव चामृतस्य वै । ततः
पर्याणि कीर्त्यते पर्वतां चैव संधयः ॥ स्वर्गलोकगतानां च प्राप्तानां
चाप्यध्वोगतिं (°dhogatim) । पितॄणां द्विःप्रकाराणां आष्टेनानुग्रहो
महान् ॥ युगसंख्या प्रमाणं च कीर्त्यते च कृतं युगं । त्रेतायुगे चाप-
कर्षाद्वाज्ञायासं प्रवर्त्तनं ॥ वर्णानामाश्रमाणां च संख्यानां च प्रवर्त्तनं ।
वर्णानामाश्रमाणां च संस्थितं धर्मतस्तथा ॥ यज्ञप्रवर्त्तनं चैव संवादो यत्
कीर्त्यते । क्षृषीणां वसुना साई वसोश्चाधः पुनर्गतिः ॥ प्रज्ञानां (pra-
snánám) दुर्वचस्त्वं च स्वार्थभुवमृते मनुं । प्रशंसा तपसश्चोक्ता युगा-
वस्थाश्च कृत्स्नशः ॥ द्वापरस्य कलेश्चात्त संक्षेपेन प्रार्त्तनं (संक्षेपेण
प्रकीर्तनं B.) । देवतियेक्ष्णनुष्याणां पुराणानि युगे युगे ॥ कीर्त्यते
युगसामर्थ्यात्परिणाहोक्ष्यायुषाः । शिष्टादीनां च निर्देशः प्रादुर्भावश्च
कीर्त्यते ॥ मंत्राणां द्राव्यणानां च लक्षणं परिकीर्तितं । ईश्वराणामृषीणां
च मनोः पितृगणस्य च ॥ गोत्राणां लक्षणाभां (°nám) च वर्षाणानां
(vairánám) च प्रकीर्तनं । शावानां (sákhánám) परिमाणं च
वेदव्यासादिशब्दनं ॥ मन्वंतराणां संहारं संहारं च संभवः । देवता-
नामृषीणां च मनोः पितृगणस्य च ॥ न शक्यं विस्तराद्भक्तुमित्युक्तं च
समासतः । मन्वंतरस्य संख्या च मानुषेण प्रकीर्तिता ॥ मन्वंतराणां
सर्वेषामेतदेव च लक्षणं । अतीतानागतानां च वर्त्यमानेन (varta°)
कीर्त्यते ॥ तथा मन्वंतराणां च प्रतिबंधनलक्षणं । अतीतानागतानां च
प्रोक्तं स्वार्थभुवं तरे ॥ मन्वंतरं त्रयं चैव कालज्ञानं च कीर्त्यते । मन्वं-

तरेषु देवानां प्रवेशानां च कीर्त्तनं ॥ दक्षस्य चापि दौहित्राः प्रियायाः
दुहितुः सुताः । द्रवादिभिस्ते जनिता दक्षेणैव च धीमता ॥ सावर्ध्या-
द्याश्च कीर्त्त्ये मनवो मेरुमाश्रिताः । भुवस्योन्नतपादस्य प्रजासर्गोप-
वर्णनं ॥ पृथुना चापि वैव्येन भूनेदोहप्रवर्त्तनं । पात्राणां पयसां चैव
वंशानां च विशेषणं ॥ द्रवादिभिः पूर्वमेव द्रुग्धा चेयं वसुंधरा ।
दशम्यस्तु प्रचेतोभ्यो माध्यायां च (मारिचायां B.) प्रजापतेः ॥ दक्षस्य
कीर्त्त्ये जन्म सोमस्यांशेन धीमतः । भूतभयभवेसत्त्वं (भूतं भयं भविष्यं
च B., sed rectius भूतभयभवेसत्त्वं legitur) महेंद्राणां च कीर्त्त्ये ॥
मन्वादिका भविष्यति आस्थानैर्वहुभिर्वृताः । वैवस्वतस्य च मनोः कीर्त्त्ये
सर्गविस्तरः ॥ देवस्य महतो यज्ञे वारुण्यं विधत्तस्तनुं । द्रव्यशुक्रास्त-
नृपक्षिभृग्वादीनां च कीर्त्त्ये ॥ विनिर्वृत्ते प्रजासर्गे चाक्षुपस्य मनोः
शुभे । दक्षस्य कीर्त्त्ये सर्गो ब्रह्माष्टयस्वतं तरे ॥ नारदः प्रियसंवादो
दक्षपुत्रात्महावलात् । नाशयामास शापाय आत्मनो द्रवणः सुतः ॥
ततो दक्षो सृजत्कन्या वीरिण्यामेव विष्णुता । कीर्त्त्ये धर्मेसर्गश्च कश्यपश्च
च धीमतः ॥ अत ऊर्ध्वं द्रवणश्च विष्णोश्चैव भयस्य च । एकत्वं च पृथक्त्वं
(pṛithaktvam) च विशेषत्वं च कीर्त्त्ये ॥ इति त्वाञ्च तथा सभाजया
देवः (ईशित्वाद्याश्चाशक्राजयादेयाः B) स्वयंभुवा । मरुत्प्रसादो मरुतां
दित्या देवाश्च संभवाः ॥ कीर्त्त्ये मरुतां चाप्य गणास्ते सप्तस[म]काः ।
देवत्वं पितृवाक्येन वायुस्कंधेन चाश्रयः ॥ दैत्यानां दानवानां च गंधर्वो-
रग्राक्षमां । सर्वभूतपिशाचानां पशूनां पक्षिवीरूपां ॥ उत्पन्नयश्चाप्स-
रसां कीर्त्त्ये बहुविस्तराः । समुद्रसंयोगकृतं जम्बेरावतहस्तिनः ॥ येन-
तेयः(ः)समुत्पन्नस्तथा चास्याभिषेचनं । भृगूणां विस्तरश्चोक्तस्तथा चांगि-
रसामपि ॥ कश्यपस्य पुलस्तस्य तथेयातेर्मेहात्मनः । पराशरस्य च
मुनेः प्रजानां यत्न विस्तरः ॥ देवतानामृषीणां च प्रजोत्पत्तिः(ः)स्ततः
परं । तिस्रः कन्याः प्रकीर्त्त्ये यासु लोकाः प्रतिष्ठिताः ॥ पितृदौहित-
निर्देशो देवानां जन्म चोच्यते । विस्तरं ते भगवतः पंचानां सुम-
हात्मनां ॥ इलाया विस्तरस्योक्त (°रश्चोक्त) आदित्यस्य ततः परं ।
विकुक्षिचरितं चोक्तं धुणोश्चैव निवर्हणं ॥ वृहद्बलांतसंक्षेपादिष्वाक्राद्याः
प्रकीर्त्तिताः । निम्यादीनां क्षितीशानां यावज्जुह्वगणादिति ॥ कीर्त्त्ये
विस्तरो यद्य ययातेरपि भूपतेः । यदुवंशसमुद्देशो हैहयस्य च विस्तरः ॥
क्रोडोरनंतरं चोक्तस्तथा वंशस्य विस्तरः । जामद्यस्य च माहात्म्यं प्रजा-
सर्गश्च कीर्त्त्ये ॥ देवावृषस्य त्वर्कस्य वृक्षोश्चैव महात्मनः । अत्रिभि-
त्तान्वयश्चैव विष्णोर्हिष्याभिज्ञसनं ॥ विषस्ततो च संग्रामिगिरिहस्तस्य
धीमतः । युषाजितः प्रजासर्गः कीर्त्त्ये च महात्मनः ॥ कंसस्य चापि
दौरात्म्य(m)एकांते स्यात्समुद्रवः । वासुदेवस्य देवक्यां विष्णोर्जन्म प्रजा-
पतेः ॥ विष्णोरनंतरं चापि प्राजासर्गोपवर्णनं । देवामुरे समुत्पन्ने
विष्णुना स्त्रीवधे कृते ॥ संरक्षता शक्रवध्वं शापः प्राप्तः पुरो भृगोः ।
भृगुश्चोत्थापयामास दिव्यां शुक्रस्य मातरं ॥ देवानामसुराणां च संग्रामा
द्वादशानुताः । नारसिंहप्रभृतयः कीर्त्त्ये प्राणनाशनाः ॥ शुक्रेणाराधनं
स्याणोपोरेण तपसा कृतां । वरदानप्रलुब्धेन यत्न शर्वस्तयः कृतः ॥
अनंतरं विनिर्दिष्टं देवासुरविषेष्टितं । जयत्या सह सक्ते तु यत्न शुक्रे
महात्मनि ॥ असुराभ्युपहयामास शुक्ररूपेण बुद्धिमान् । वृहस्पतिमुत्तान्
शुक्रः शशाप सुमहाद्युतिः ॥ उक्तं च विष्णुमाहात्म्यं विष्णोर्जन्मादि-
शब्दनं । तुर्वसुः शुक्रदौहितो देवयान्या यदोरभूत् ॥ अनुद्वयस्तथा

(druhyus tathá) पूर्ययातितनया नृपाः । अत्र वंश्या महात्मनः
तेषां पार्ष्णिचसत्तनाः ॥ कीर्त्त्ये यत्न कार्त्तनं भूरिद्रविणतेजसः । कुशि-
जस्य च विप्रर्षेः सम्यग्वो (samyag yo) धर्मेसत्तनाः ॥ वार्हस्पत्यं तु
सुरभियत्नं शापमिहानुदत् । कीर्त्तनं जङ्गवशस्य शंतनोवीर्यशब्दनं ॥
भविष्यतां तथा राक्षामुपसंहारशब्दनं । अनागतानां सत्तानां मुनीनां
चोपवर्णनं ॥ भौमस्यांते कुलियुगे (kalí°) क्षीणे संहारवर्णनं ।
पराशरपरयोश्चैव लक्षणं परिकीर्त्ये ॥ द्रवणो योजनाद्येण परिमाण-
विनिर्णयः । नेमित्तिकं प्राकृतिकस्तथैवात्यंतिकः स्मृतः ॥ त्रिपिधः सर्व-
भूतानां कीर्त्त्ये परिसंचरः । अनावृष्टिभोस्कराश्च घोरः संवर्त्तको नलः ॥
मोघो सेकार्ण[वो] वांयुस्तथा रात्रिर्मेहात्मनः । संख्यालक्षणमुद्दिष्टं ततो
ब्राह्म्यं विशेषतः ॥ भृगादीनां च लोकानां सत्तानामुपवर्णनं । कीर्त्त्ये
चात्र निरयाः पापानां (pápinám B) रौरवादयः ॥ द्रवलोक्षप-
रिष्टान् (द्रवलोकोपरिष्टान्) शिवस्य स्थानमुत्तमं । यत्न संहारमायांति
सर्वभूतानि संक्षयः ॥ सर्वेषां चैव सत्त्वानां परिणामविनिर्णयः । द्रवणः
प्रतिसंशर्गं सर्वसंहारवर्णनं ॥ अष्टरूपमतः प्रोक्तं प्राणस्याष्टकमेव च ।
गतिश्चोर्द्ध्वमधश्चोक्ता धर्माधर्मसमाश्रयात् ॥ कल्ये कल्ये च भूतानां महता-
मपि संक्षयः । प्रसंख्याय च दुःखानि द्रवणश्चाप्यनित्यता ॥ दोरात्म्यं
चैव भोगानां परिणामविनिर्णयः । दुर्लभत्वं च मोक्षस्य वैराग्याहोष-
दर्शनं ॥ व्यक्राव्यक्तं परित्यज्य सत्त्वं द्रवणि संस्थितं । नानात्वदर्शनाहुडं
तत्तत्सदतिवर्त्तते ॥ तत्तत्तापतयातीतो निरूपास्थो निरंजनः । आनंदो
द्रवणः प्रोक्तो न विभेति कुतश्चन ॥ कीर्त्त्ये च पुनः सर्गो द्रवणो
न्यस्य पूर्ववत् । कीर्त्त्ये क्षुधितंशश्च (°vansaṣ cha) सर्वपापप्रणाशनः ॥
इति कृत्यसमुद्देशः पुराणस्योपपत्तिः । कीर्त्त्ये जगतो ह्यत्र सर्वप्रलय-
विक्रियाः ॥ प्रवृत्तयश्च भूतानां निवृत्तीनां प्रलानि (phalāni) च ।
प्रादुर्भापो वसिष्ठस्य शक्रेर्जन्म तथैव च । सौदासान्निग्रहस्तस्य विष्णामि-
तकृतेन च । पराशरस्य चोत्पत्तिरदृश्यता यथा विभोः ॥ यज्ञे (जज्ञे)
पितृणां कन्यायां व्यासश्चापि यथा मुनिः । शुक्रस्य च जया (यथा B)
जन्म सहपुत्रस्य धीमतः ॥ पराशरस्य प्रहेपो विष्णामितकृतो यथा ।
यसिष्ठसंभूतश्चाग्निर्विष्णामितजिघांसया ॥ संतानहेतोर्विभुना श्रीर्षः स्वर्धेन
धीमता । दैवेन विधिना विप्रा विष्णामितहितैपिणा ॥ एकं वेदं चतुष्पादं
चतुर्द्वी पुनरीश्वरः । यथा विभेद भगवान् व्यासः शार्वादनुग्रहात् ॥
तस्य शिष्यप्रशिष्येष्ट शाखाभेदाः पुनः कृताः । प्रयोगैः षट्कुलीयैश्च
यथा पृष्टः स्वयंभुवा ॥ पृष्टेन चानुशास्त्रास्ते मुनयो धर्मेकांक्षिणः । देशं
पुण्यमभीप्संतो विभुना तद्वितैपिणा ॥ सुनाभ्यं दिव्यरूपाख्यं सदांगं
शुभविष्मं । अनौपम्यमिदं चक्रं वक्ष्यमानमर्तद्रुताः ॥ पृष्टतो (prishtha-
to) यात नित्यतास्ततः प्राप्स्यथ यद्वितं । गच्छतो धर्मेचक्रस्य यत्न
नेमिर्विशीर्यते ॥ पुण्यः स देशो नंतव्य इत्युवाच तदा प्रभुः । उक्ता
(uktvá) चैवमपीन्द्रया ह्यदृश्यत्वमगात्पुनः ॥ गंगागर्भसमाहारं नैमि-
षेयत्वमेव च । ईजिरे चैव सत्वेण मुनये (munayo) नैमिषे तदा ॥
मृते शरद्वति तथा तस्य चोत्थापनं कृतं । क्षुधयो नैमिषेयास्तु अद्वया
परया पुनः ॥ निःसोमांगामिमां (निःसी° B) कृत्वा कालराजनमा-
हरत् । यथाविधि यथाशास्त्रं तमातिथ्यैरपूजयत् ॥ प्रीतं चैव कृतातिथ्यं
राजानं विधिवत्तदा । अंतर्द्वीनगतः क्रूरः स्वभोनुरसुरो हरत् ॥ अनुश-
स्तुहिंतं (अनुससुहंतं B) चापि नृपमैडं यथा पुरा । गंधर्वा (गंधर्वा)

सहितं दृष्ट्वा कलापयामवाप्तिनं ॥ संनिपातः पुनस्तस्य यथा यत्ने (जज्ञे)
महर्षिभिः । दृष्ट्वा हिरण्यमयं सर्वं रजः संस्थापितस्तु तैः (दृष्ट्वा हिरण्यमयं
सर्वं यज्ञे वस्तु महात्मनां । तदा ये नेमियेयाणां सत्रं द्वादशवार्षिके ।
यथा विधादमानस्तु रजः संस्थापितस्तु तैः B.) ॥ जनयित्वा त्वरयन्ति
रेवपुत्रं यथायुधं । समापयित्वा तत्सत्त्वमायुधं पर्युपासते ॥ एतत्सर्वं
यथायुक्तं व्याख्यातं द्विजसत्त्वनाः । क्षुधीणां परमं चात्र लोकतत्त्वम-
नुत्तमं ॥ ब्रह्मणा यत्पुरा प्रोक्तं पुराणं ज्ञानमुत्तमं । अथतारक्ष रुद्रस्य
द्विजानुसंगहकारणात् ॥ तथा पाशपताः योगाः स्नानानां चैव
कीर्तनं । लिंगोद्भवस्य देवस्य नीलकण्ठत्वे च ॥ कथ्यते यत्र विप्राणां
बाहुना ब्रह्मवादिना । भयं यशस्यामायुषं सर्वपापप्रणाशनं ॥ कीर्तनं
अथ च आस्य भारयं च विशेषतः । अनेन हि क्रमेण पुराणं सप्र-
चक्षते ॥ सुखमर्थः समासेन महानयुपलभ्यते । तस्मात्संक्षेपमुद्दिश्य
पञ्चाङ्गव्याप्तिं विस्तरं ॥ पादमात्रमिदं सम्यक् येनाधीतं जितेन्द्रियाः ।
तेनाधीतं पुराणं तत्सर्वं नास्त्यत्र संशयः ॥ यो विद्याद्यतुरो वेदाङ्गाङ्गो-
पनिषदो द्विजः । न चेत्पुराणं संविद्याचैव स स्याद्विचक्षणः ॥ इतिहा-
सपुराणाभ्यां वेदं समुपवृंहयेत् । विभेदस्य श्रुताहेदो मामयं प्रह(त)रि-
ष्यति ॥ अथसन्निभमध्यायं साक्षात्प्रोक्तं स्वयंभुवा । आपदं प्राप्य मुच्येत
यथेष्टं प्राप्नुयाद्भक्तिं ॥ यस्मात्पुरा ज्ञानंतीदं पुराणं तेन तत्सूतं । निरुक्त-
मस्य यो वेद सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ नारायणः सर्वमिदं विश्वं वाप्य
(vyápya) प्रवर्त्तते । तस्यापि जगतः स्रष्टुः स्रष्टा देवो महेश्वरः ॥
अतः संक्षेपमिदं जगुर्ध्वं महेश्वर(ः) सर्वमिदं पुराणं । स सर्गकाले
तिसर्गात्संहारकाले (स सर्गकाले च करोति सर्गान् B.) संहारकाले
पुनराददीता ॥ १ ॥

De hujus purānae argumento cf Wilson in J. A. S. B. I, p. 535 sqq. et in Vishnupurāna, p. xxii Caput argumenta haec.

I. *Prakrīyāpāda*¹. 1. Prooemium et summarium 2 Hoc purānam olim a Vāyu cum vatibus sanctis in sacrificio continuo, regnante Purūravase et Ayu, communicatum est. 3 Sūta creationis historiam se enarraturum esse declarat 4-6 De mundi creatione.

II. *Upodghātāpāda*. 7 De kalparum computatione, et de intercalatione inter Pādmakalpam et Vārāhakaalpam facienda. 8. De creatione a Brahmanē facta De aevo aureo et argenteo. Ordinum quatuor origo, eorumque officia. 9. Deorum, gigantum, mundi creatio. Brahmanis ira Rudra (ardhanārīnaravapus) creatur, hujus ex ore Uma procedit. Cujus synonyma enumerantur. 10 Brahman, quum corpus in duas partes divisisset, altera Purusha, altera Satarūpā facta est De horum, Brahmanis filiorum, Sivae et Satis prole Sivae cultus quinque rebus innititur: spiritus coercionē

(each triplex: *manda, madhyama, uttama*)², meditatione, sensuum a rebus externis revocatione, animi intentione, recordatione³. 11 (fol. 34^b=B. 32^a). De spiritus coercionē. Qua quadruplex fructus obtineri dicitur 1 *sānti*, quies, flagitiorum, sive propriorum sive a majoribus transmissorum, sedatione effecta, 2. *prasānti*, tranquillitas, quae libidinibus refrenandis cernitur, 3 *dīpti*, splendor, quo gradu ad sapientiam et potestatem prope divinam pervenitur, 4. *prasāda*, serenitas, quae ex absoluta rerum externarum omnium oblivione procedit. Spiritus coercionis ratio adumbratur. 12. Ad perfectionem (siddhi) obtinendam impedimenta (upa-sarga) quaedam removenda sunt, quae numinis contemplationi interveniunt Primum enim mystae ad metam properanti imagines mirae, velut dei, obversantur Deinde a terra, intellectu, aqua, igne, vento, aere, mente, quae septem subtilissimae substantiae sunt, pericula ei afferuntur Quas dum animo contemplatur, earum potestatem obtinet. Quarum rerum si voluptate implicetur (sajjate), omnem studii fructum amittit शृणोति शब्दान् श्रोतव्यान्व्योजनानां ज्ञातादपि । सर्वज्ञश्च विधिज्ञश्च योगी चोन्मत्तवद्भवेत् ॥ यस्मिन्संगंधवैर्वाङ्मयीनोऽपि तदा पितृन् । प्रेक्षते सर्वतश्चैव उन्मत्तं तं विनिर्दिशेत् ॥ धमेण ध्याम्यते योगी चोद्यमानोऽंतरात्मना । धमेण धांतुं बुद्धेस्तु ज्ञानं सर्वं प्रणश्यति ॥ वार्ता नाशयते चित्तं चोद्यमानं तरात्मना ।⁴ वर्त्तेनाक्रान्तबुद्धेस्तु सर्वं ज्ञानं प्रणश्यति ॥ प्राप्य मनसा शुक्लं पटं वा कंबलं तथा । ततस्तु परमं ब्रह्म क्षिप्रमेवानुचितयेत् ॥ तस्माच्चैवात्मनो दोषांस्तुपसर्गानुपस्थितान् । परित्यजेत मेधावी यदीच्छेत्सिद्धिमात्मनः ॥ क्षुधयो देवगंधर्वा यक्षोरग-महासुराः । उपसर्गेषु संयुक्ता आयतं पुनः पुनः ॥ तस्माद्युक्तः सदा योगी लघाहारो जितेन्द्रियः । तथासुप्तः सुसूक्ष्मेषु धारणां मूर्ध्नि धारयेत् ॥ ततस्तु योगयुक्तस्य जितेन्द्रियस्य योगिनः । उपसर्गाः पुनश्चान्ये जायन्ते प्राणसंज्ञकाः ॥ पृथिवी धारयेत्सर्वा ततश्चापो ज्ञानतरं । ततोऽग्निं चैव सर्वेषामाकाशं मन एव च ॥ ततः परां पुनर्बुद्धिं धारयेत् प्रयत्नतः । सिद्धीनां चैव लिङ्गानि दृष्ट्वा दृष्ट्वा परित्यजेत् ॥ पृथ्वी धारयमाणस्य मही सूक्ष्मा प्रवर्तते । आत्मानं मन्यते नित्यं पृथ्वीं गंधश्च जायते ॥ अपो धारयमाणस्यापः सूक्ष्मा भवति हि । शीता रसाः प्रवर्तते सूक्ष्मा अमृत-सन्निभाः ॥ तेजो धारयमाणस्य तेजः सूक्ष्मं प्रवर्तते । आत्मानं मन्यते तेजस्तद्भावमनुपश्यति ॥ वायुं धारयमाणस्य वायुः सूक्ष्मः प्रवर्तते ।

² मंदो द्वादशमात्रस्तु उद्गाता द्वादश स्मृताः । मध्यमश्च द्विह्वातश्च-तुर्विंशतिमात्रिकाः ॥ उच्चमस्तु त्रिह्वातो मात्रा वद्विंशदुच्यते । खेद-कंपविषादानां जननो ह्युत्तमः स्मृतः ॥

³ प्राणायामस्तथा ध्यानं प्रत्याहारोऽथ धारणा । स्मरणं चैव योगेऽस्मिन्पंच धर्माः प्रकीर्तिताः ॥

⁴ Fortasse वातो नाशयते चित्तं चोद्यमानोऽंतरात्मना । वातेना^o legendum est

¹ प्रक्रिया प्रथमः पादः कथावस्तुपरिग्रहः । उपोद्घातोऽनुपगच्छ उपसंहार एव च ॥ एवं हि पादश्चत्वारः समासात्कीर्तिता मया । Cap. IV.

आत्मानं मन्यते वायुं वायुरुन्मंडलं धमेत् ॥ आकाशं धारयमाणस्य
द्यौम सृष्टं प्रवर्तते । पश्यते मंडलं सृष्टं घोषश्चास्य प्रवर्तते ॥
तथा मनो धारयतो मनः सृष्टं प्रवर्तते । मनसा सर्वभूतानां मनस्तु
विज्ञाते हि सः । बुद्ध्या बुद्धिं यथा युंजेत्तदा विज्ञाय बुध्यते ॥ एतानि
सप्त सृष्ट्याणि विदित्वा यस्तु योगवित् । परित्यजति मेधावो स बुद्ध्या
परमं व्रजेत् ॥ यस्मिन्मस्मिंश्च संयुक्तो भूत ऐश्वर्यलक्षणे । तत्रैव संग
भजते तेनेव प्रविशत्यति ॥ तस्माद्विदित्वा सृष्ट्याणि संसृक्तानि परम्परं ।
परित्यजति यो बुद्ध्या स परं प्राप्नुयाद्भिजः ॥ दृश्यते हि महात्मान
क्षुपयो लिप्यच्छापः । संसृक्ताः सृष्टमभावेषु ते दीपास्तेषु सज्जिताः ॥
तस्मान्न निश्चयः कार्यः सृष्टेर्विह कदाचन । ऐश्वर्याज्जायते रागो
विरागं ब्रह्म चोच्यते ॥ 13 Dominum (aisvaryā)¹ nactus
asceticus octo facultatibus divinis praeditus est 1
anuman, subtilitas, qua potestate nemini cernendus om-
nia intrare potest², 2 laghuman, levitas, qua maxima
celeritate ubicunque pervenit, 3 mahuman, magnitudo,
4 prāpti, omnia obtinendi facultas, 5 prākāmya, vo-
luntas libera, qua rebus omnibus fieri potest, neque
tamen ns detinetur, 6 īsitra, imperium, 7 vasilā,
omnia ipsius voluntati subijcendi facultas, 8 yatrakā-
mārasāyitā, omnia decernendi facultas 14 Quo animae
metempsychosis vitaeque humanae miscrae et vicissi-
tutines³ evitentur, summo numini cognoscendo opera
navanda est 15 Numen summum in corde commo-
rans octo libamentis colendum est 16, 17 De Sivae
cultorum officiis 18 De erroribus expiandis (prāya-
schitta) 19 De omnibus diis अत ऊर्ध्वं प्रवस्यामि
अरिष्टानि निबोधत । येन ज्ञानविशेषेण मृत्युं पश्यति चात्मनः ॥१॥
अरुंधती ध्रुवं चैव सोमच्छाया महापथं । यो न पश्येत्त नो जीवेन्नरः
संवत्सरात्पर ॥२॥ अरिश्मिन्तमादिह रश्मिर्वन्तं च पावक । यः पश्येन्न
वै जीवेत मामादेकादशात्पर ॥३॥ यमेन्मृतं पुरीषं वा सुवर्णं रजतं
तथा । प्रत्यक्षमथवा स्वप्ने दश मासान् जीवति ॥४॥ अग्रतः पृष्ठतो
वापि खदं यस्य पदं भवेत् । पाशुले कर्दमे वापि सप्त मासान् जी-
वति ॥५॥ काकः कपोतो गृध्रो वा निलीयेद्यस्य मूर्धनि । क्रव्यादो वा
खगः कश्चित्पणमासान्नातिरति ॥६॥ बध्येद्वायसपंक्तीभिः पांसुवर्षेण वा
पुनः । छायां वा विकृता पश्येच्चतुःपञ्च स जीवति ॥७॥ अनधे

¹ Idque triplex esse dicitur savadya, niravadya, sukshma ।
तथापि द्विविधं त्रयमेवार्थं शब्दकामिक । सावद्यं निरवद्यं च सृष्टं चैव
प्रवर्तते ॥ सावद्यं नाम यज्ञत्वं पञ्चभूतात्मकं स्मृतं । निरवद्यं तथा नाम
पञ्चभूतात्मकं स्मृतं ॥ इन्द्रियाणि मनश्चैव अहकारश्च वे स्मृतं । तत्
सृष्टं प्रवृत्तं तु (सृष्टमप्रवृत्तस्तु MS) पञ्चभूतात्मकं पुनः ॥

² तैलोक्ये सर्वभूतेषु जीवो स्यान्नियतः (sic B जीयाश्चानियतः A)
स्मृतः । अग्निमा च यथायत्नं सर्वं तद्व प्रतिष्ठितं ॥

³ Quae in hoc capite de hominum origine et vita dicuntur,
similiter in Markandeyapurana c 11, Garudapurana, Pretakalpa
c 22, et in Vrihannārādiya c 30 traduntur

विद्युतं पश्येद्विज्ञां दिशमाश्रितां । उदलेन्द्रधनुर्नापि त्रयो द्वी वा स
जीवति ॥८॥ अम्बु वा यदिवादृश आत्मानं यो न पश्यति । अशिरस्क
तथात्मानं मामादृशं न जीवति ॥९॥ श्वगधि भवेद्वातं वसागधि
स्रथापि वा । मृत्युर्मुपस्थितस्तस्य क्षपमाणं स जीवति ॥१०॥ यस्य वै
स्नातमातस्य हृदयं चावशुष्यति । धूमो वा मस्तकान्पश्येद्दृशाहं न स
जीवति ॥११॥ सभिन्नो मारुतो यस्य मर्मस्थानानि कृतंति । अग्नि
स्पृष्टो न हृष्येच्च तस्य मृत्युरुपस्थितः ॥१२॥ चक्षुषान्नरयुक्तेन रथेनाशा
तु दक्षिणां । गायत्र्य (गायत्र्य A गायत्र्य B) व्रजन्त्वग्ने विद्यान्मृ-
त्युरुपस्थितः ॥१३॥ कृष्णावरधरा श्यामा गायत्री वायवागना । यन्-
येह्निषाणाभाशं स्वप्ने सोऽपि न जीवति ॥१४॥ छिद्रं वामश्च कृष्णं च
स्वप्ने यो विभृयान्नरः । नग्न वा श्रवणं⁴ दृष्ट्वा विद्यान्मृत्युरुपस्थितः ॥१५॥
आ मस्तकतलाद्यस्तु निमज्जन्पंकमागरे । दृष्ट्वा तु तादृशं स्वप्नं सद्य एव
न जीवति ॥१६॥ भस्मागाराश्च केशाश्च नदी शुष्का भुजगमान ।
पश्येद्यो दशरातं तु न स जीवेत तादृशः ॥१७॥ कृष्णेश्च विकटश्चैव
पुरुषरुद्धतायुर्थः । पाषाणेस्ताड्यते स्वप्ने यः सद्यो न स जीवति ॥१८॥
सूर्येण्य प्रभुपतिं प्रत्यक्ष यस्य वै शिवा । क्रोशती समुत्सर्प्यति स गता-
युभवेन्नरः ॥१९॥ यस्य वै स्नातमातस्य हृदयं पीड्यते भृशं । जायते
तदहर्षश्च तं गतायुःमादिशते ॥२०॥ भूयो भूयस्त्वमेष्टस्तु रात्रौ वा
यि वा दिवा । दीपगंधं च नो वेति विद्यान्मृत्युरुपस्थितः ॥२१॥ रात्रौ
चंद्रायुधं पश्येद्विवा नद्यतमंडल । परन्तेषु चात्मानं न पश्येन्न स
जीवति ॥२२॥ नेत्रमेकं स्नेहस्य कर्णौ स्यानाच्च भ्रूयतः । नासा च
वक्त्रा भवति स ज्ञेयो गतजीवितः ॥२३॥ यस्य कृष्णा खरा जिह्वा
पद्माभास च वे मुख । गडे चिपिटके (च पिटके B) रक्ते तस्य मृत्युरु-
पस्थितः ॥२४॥ मुक्केशो हसश्चैव गायत्र्यंश्च यो नरः । याम्याशा-
भिमुखो गच्छेन्नरं तस्य जीवितं ॥२५॥ यस्य खेतसमुद्रताः श्वेतसर्प-
सन्निभा । स्वेदा भवति क्षसकृत्तस्य मृत्युरुपस्थितः ॥२६॥ उष्ट्रा वा
रासभा वापि युक्ताः स्वप्ने रथे शुभा । यस्य सोऽपि न जीवेत दक्षि-
णाभिमुखो गतः ॥२७॥ द्वे चात्र परमेरिणे एतद्वन्तं (ctad rupam B)
परं भवेत् । घोषं न शृण्वयात्कर्णे ज्योतिर्नैतेन (I नेत्रे न) पश्यति ॥२८॥
श्वेद्यो यो निपतेत्स्वप्ने द्वारं चास्य पिधीयते । न चोत्तिष्ठति यः श्वश्रावदंतं
तस्य जीवितं ॥२९॥ ऊर्ध्वा च दृष्टिर्न च सप्रतिष्ठा (सप्रतिष्ठा codd)
रक्ता पुन सपरिवर्तमाना । मुखस्य चोष्मा शुषिरा च नाभिरत्युष्णमृतो
विषमस्य एव ॥३०॥ दिवा वा यदिवा रात्रौ प्रत्यक्ष योऽभिहन्यते ।
त पश्येदथ हतारं स हतस्तु न जीवति ॥३१॥ अग्निप्रवेशं कुरुते
स्वप्नाते यस्तु मानवः । स्मृतिं नोपलभेच्चापि तदंतं तस्य जीवितं ॥३२॥
यस्तु प्रावरणीं शुक्रं स्पृक्ष्य पश्यति मानवः । रक्तं कृष्णमपि स्वप्ने तस्य
मृत्युरुपस्थितः ॥३३॥ अरिष्टसृचिते त्वे तस्मिन्काल उपागते । त्यक्त्वा
भयं विपादं च उच्छेदद्बुद्धिमात्रः ॥३४॥ etc 20 De Om syl-
labae significatione et sanctitate 21 (fol 45^b = B 42^d)
Kalparum mensura breviter definitur, deinde viginti octo
kalpae enumerantur Bhava, Bhuvas, Tapas, Bhava,
Rambha, Ritu, Kratu, Vahn, Hayavāhana, Sāvitra,

⁴ श्रवणं A Hoc loco श्रमण, mendicus Buddhicus, intelligi
videtur, quae vox etiam श्रवणं scribitur

Bhuvā, Uska, Kusika, Gandharva, Rishabha, Shadja¹, Mārjālīya, Madhyama, Vairājaka, Nishāda, Panchama, Meghavāhana, Chintaka, Ākūti, Vijnāti, Manas, Bhava, Vrihat Kalpas, qui a Gandharva vocabulo incipiant et in Meghavāhana voce desinant, a modulis musicis denominatos esse, facile apparet 22, 23. Siva quatuor aevīs (kalpa) se manifestavit, forma alba, rubra, nigra, omni-gena (Visvarūpa) Aetate flava Mahesvari orta est Siva coram Brahmanē de futuris kalpis, suis ipsius in singulis manifestationibus, sectae Sivaticae conditionibus discent tātastsmīnata कल्पे वाराहे सप्तमे प्रभोः । पुनर्विष्णुर्महातेजाः कालो लोकप्रकालनः । मनुर्विष्वतो नाम तत्र पुत्रो भविष्यति ॥ तदा चतुर्गुणस्य कल्पे तस्मिन् युगात्के । भविष्यामि शिखा-युक्तः श्वेतो नाम महामुनिः ॥ हिमवच्छिखरे रम्ये छागले परतोन्नमे । चतुःशिखाः शिरो युक्ता भविष्यति तदा मम ॥ श्वेतः श्वेतशिखश्चैव श्वताम्यः श्वतलोहितः । चत्वारस्ते महात्मानो ब्राह्मणा वेदपारगाः ॥ ततस्ते ब्रह्मभूयिष्ठा दृष्ट्वा ब्रह्मगतिं परा । तत्समीपं गमिष्यति पुनरावृत्तिदुर्लभं ॥ पुनस्तु मम त्वेश द्वितीये द्वापरे प्रभुः । प्रजापतिर्यदा व्यासः मत्स्यो नाम भविष्यति ॥ तदा लोकहितायैव सुतारो नाम नामतः । भविष्यामि कलौ तस्मिन् लोकानुग्रहकारणात् ॥ तत्रापि मम त पुत्रा भविष्या नाम नामतः । दुर्भः शतरूपश्च कृच्छीकः केतुमास्तथा ॥ प्राप्य योग तथा ज्ञान ब्रह्म च यः सनातनः । रुद्रलोकं गमिष्यति पुनरावृत्तिदुर्लभं ॥ तृतीये द्वापरे चैव यदा व्यासस्तु भार्गवः । तदा स्य भविष्यामि दमस्तु युगात्के ॥ तत्रापि च भविष्यति चत्वारो मम पुत्रकाः । रिशाकश्च विवेशश्च विशापः शापनाशनः ॥ तेऽपि तेनेव मार्गेण योगोक्तेन महात्मनः । रुद्रलोकं गमिष्यति पुनरावृत्तिदुर्लभं ॥ चतुर्थे द्वापरे चैव यदा व्यासोऽगिराः स्मृतः । तदाप्यहं भविष्यामि सुहोतो नाम नामतः ॥ तत्रापि मम सप्तपुत्राश्चत्वारश्च तपोधनाः । भविष्यति द्विजश्रेष्ठा योगात्मानो दृढव्रताः ॥ समुखो हर्षमुखश्चैव दर्दमो हरतिक्रमः । प्राप्य योगगतिं स्थापिता विमला दग्धकिन्विता ॥ तेऽपि तेनेव मार्गेण गमिष्यति न मशयः । पंचमे द्वापरे चैव व्यासस्तु सजिता यदा ॥ तदा चापि भविष्यामि कको नाम महातपाः । अनुग्रहायैव लोकानां योगात्मानककमकृत् ॥ चत्वारस्तु महाभागा विरजाः शुद्धयोनयः । पुत्रा मम भविष्यति योगात्मानो दृढव्रताः ॥ सनः सनदनश्चैव प्रभुधर्म्य सनातनः । क्रतुः सनत्मारश्च निर्ममा निरहकृताः ॥ तत्समीपं गमिष्यति पुनरावृत्तिदुर्लभं । परिवर्ते पुनः पञ्चे मृत्युर्ध्यामो यदा विभुः ॥ तदाप्यहं भविष्यामि लोकाक्षिर्नाम नामतः । शिष्याश्च मम ते दिव्या योगात्मानो दृढव्रताः ॥ भविष्यति महाभागाश्चत्वारो लोकसमताः । सुधामा विरजाश्चैव शख आद्रय (') एव च ॥ योगात्मानो महात्मानस्ते सर्वे दग्धकिन्विताः । तेऽपि तेनेव मार्गेण गमिष्यति न मशयः ॥ सप्तमे परिवर्ते तु यदा व्यासः शतक्रतुः । विभुर्नाम महातेजाः परमासीच्छतक्रतुः ॥ तदाप्यहं भविष्यामि कलो तस्मिन् युगात्के । जेगीपयति विख्यातः सर्वेषां योगिनां वरः ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यति युगे तदा । सारस्वतः सुमेधाश्च वसुधाहः सुवाहनः ॥ तेऽपि तेनेव मार्गेण

¹ पञ्जना यत् चर्षयः ।

ध्यानयुक्तिं समाश्रिताः । भविष्यति महात्मानो रुद्रलोकपरायणाः ॥ वसिष्ठश्चाहमे व्यासः परिवर्ते भविष्यति । कपिलश्चासुरिश्चैव तथा पंच-शिखो मुनिः ॥ यावदलिच्छ महायोगी सर्व एव महीजसः ॥ प्राप्य माहेश्वरं योग ध्यानिनो दग्धकन्मयाः । तत्समीपं गमिष्यति पुनरावृत्तिदुर्लभं ॥ परिवर्तेऽप्य नवमे व्यासः सारस्वतो यदा । तदा चाहं भविष्यामि कृष्णभो नाम नामतः ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यति महीजसः । पराशरश्च गार्ग्यश्च भार्गवो संगिरास्तथा ॥ भविष्यति महात्मानो ब्राह्मणा वेदपारगाः । सर्वे तपोबलोकृष्टाः शापानुग्रहको-विदाः ॥ तेऽपि तेनेव मार्गेण योगोक्तेन तपस्विनः । ध्यानमार्गं समासाद्य गमिष्यति तथैव च ॥ दशमे द्वापरे व्यासस्त्रिधामा नाम नामतः । यदा भविष्यति विप्र[पि]स्तदाह भविता पुनः ॥ हिमवच्छिखरे रम्ये भृगुर्गुणे नगोन्नमे । नास्त्रा भृगोस्तु शिखर तस्मान्नच्छिखर भृगुः ॥ तत्रैव मम ते पुत्रा भविष्यति दृढव्रताः । बलबधुर्निरामितः (बलबधुर्निरा^० A बल-वधुर्निरा^० B) कतुशृंगस्तपोधनः । योगात्मानो महात्मानो ध्यानयोगसमन्विताः । रुद्रलोकं गमिष्यति तपसा दग्धकन्मयाः ॥ एकादशे द्वापरे तु भृगुर्ध्यामो (विपु^० B Fortasse Bhruqu) भविष्यति । तदाप्यहं भविष्यामि गंगाद्वारे कलधुरि ॥ उग्रा नाम महानादास्तत्रैव मम पुत्रकाः । भविष्यति महीजस्काः सुयज्ञा लोकविश्रुताः ॥ लबोदरश्च लबश्च लंयाद्यो लबकेशकः । प्राप्य माहेश्वरं योगं रुद्रलोकाय संस्थिताः । तेऽपि तेनेव मार्गेण गमिष्यति परां गतिं ॥ द्वादशे परिवर्ते तु शततेजा महामुनिः । भविष्यति महासत्त्वो व्यासः कविवरोन्नमः ॥ ततोऽप्यहं भविष्यामि अतिर्नाम युगात्के । हेमक वनमासाद्य (हेमक-चन^० B) योगमास्थाय भूतले ॥ अत्रापि मम ते पुत्रा भस्मानानुलेपनाः । भविष्यति महायोगा रुद्रलोकपरायणाः ॥ सर्वज्ञः समबुद्धिश्च साध्यः सर्वसंयय च । रुद्रलोकं गमिष्यति ध्यानयोगपरायणाः ॥ त्रयो-दशे पुनः प्राप्ते परिवर्ते क्रमेण तु । धर्मो नारायणो नाम व्यासस्तु भविता यदा ॥ तदाप्यहं भविष्यामि वालिर्नाम महामुनिः । वालिखि-न्याश्रमे पुण्ये पर्वते गंधमांदने ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यति तपो-धनाः । सुधामा काश्यपश्चैव वसिष्ठो विरजास्तथा । महायोगबलोपता विमला सृद्धैरेतसः । तेनेव योगमार्गेण गमिष्यति न मशयः ॥ यदा व्यासः सुरक्षस्तु पर्यायश्च चतुर्दशः । तत्रापि पुनरेवाहं भविष्यामि युगात्के ॥ उग्रे त्वगिरसः श्रेष्ठो गौतमो नाम योगवित । तस्माद्ब्र-विष्यते पुण्य गौतमं नाम तद्वन ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यति कलौ तथा । अतिरुद्रतपाश्चैव श्रावणो प्यविष्टकः (सावणोप्यसतिप्यकाः B Fortasse श्रावणोऽप्य अविष्टक) ॥ योगात्मानो महात्मानो ध्यान-योगपरायणाः । तेऽपि तेनेव मार्गेण रुद्रलोकनिवासिनः ॥ ततः प्राप्ते पंचदशे परिवर्ते क्रमागते । आरुणिस्तु यदा व्यासो द्वापरे भविता प्रभुः ॥ तदाप्यहं भविष्यामि नास्त्रा वेदशिरा द्विजः । तत्र वेदशिरा नाम अस्त्रं तत्पारमेश्वर ॥ भविष्यति महावीर्यं वेदशीर्षश्च परितः । हिमवत्पृष्ठमाश्रित्य सरस्वत्या नगोन्नमे ॥ तदापि मम ते पुत्रा भविष्यति तपोधनाः । कुणिश्च कुणिबाहुश्च कुशरीरः कुनेत्रकः ॥ योगात्मानो महात्मानो ब्रह्मिष्ठश्चोद्धरेतसः । तेऽपि तेनेव मार्गेण रुद्रलोकं गतास्तु ये ॥ ततः पौडशमे चापि परिवर्ते क्रमागते । व्यासस्तु सजयो नाम भविष्यति यदा (तदा MSS.) प्रभुः ॥ तदाप्यहं भविष्यामि गोकर्णो नाम

नामतः । तस्माद्विष्यते पुण्यं गोकर्णं नाम तद्वनं ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यन्ति महौजसः । काश्यपो सुशनाश्चैव च्यवनोऽथ वृहस्पतिः ॥ तेऽपि तेनैव मार्गेण गमिष्यन्ति परं पदं । ततः सप्तदशे चैव परिवर्ते क्रमागते ॥ तदा भविष्यते व्यासो नास्त्रा देवः कृतंजयः । तदाप्यहं भविष्यामि गुह्यवासीति (L. गुहावासीति) नामतः ॥ हिमवच्छिखरे चैव महातुंगे महालये । सिद्धछेत्रं महापुण्यं भविष्यति महालयं ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा ब्रह्मज्ञा योगवादिनः । भविष्यन्ति महात्मानो निर्ममा निरहंकृताः ॥ उतथ्यो वामदेवश्च महाकालो महालयः । तेषां शतसहस्रं तु शिष्याणां ध्यानसाधनं ॥ भविष्यति तदा कल्पे सर्वे ते ध्यानयुक्ताः । ते तु संनिहिता योगे हृदि (तुङ्गदि A¹) कृत्वा माहेश्वरं । महालये पदं क्षिप्त्वा प्रविष्टाः शिवमध्यं ॥ ये चान्येऽपि महात्मानः काले तस्मिन्-गांतके । ध्यानयुक्तेन मनसा विमलाः शुद्धबुद्धयः ॥ गत्वा महालयं पुण्यं दृष्ट्वा माहेश्वरं पदं । तूयं तारयते जंतुर्दश (जंतु A.) पूर्वान्दशा-वरान् ॥ आत्मानमेकविंशं च तारयित्वा महालये । मम प्रसादाद्वास्म्यंति रुद्रलोकं गतश्चराः ॥ ततोऽष्टादशमश्चैव परिवर्ते यदा भवेत् । तदा श्रुतंजयो नाम व्यासस्तु भविता मुनिः ॥ तदाप्यहं भविष्यामि शिखंडी नाम नामतः । सिद्धछेत्रे महापुण्ये देवदानवपूजिते ॥ हिमवच्छिखरे पुण्ये शिखंडी यत्र पर्वतः । शिखंडिनो वनं चापि क्षुपिसिद्धनिषेवितं ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यन्ति तपोधनाः । वाचश्च वा क्षुचीकश्च श्या-वाश्च दृढव्रतः (शावाश्च दृढव्रतः A) ॥ योगात्मानो महासत्त्वाः सर्वे ते वेदपारगाः । प्राप्य माहेश्वरं योगं रुद्रलोकं व्रजन्ति ते ॥ ततस्त्वेको-नविंशे तु परिवर्ते क्रमागते । व्यासस्तु भविता नास्त्रा भारद्वाजो (भर-द्वा²) महामुनिः ॥ तदाप्यहं भविष्यामि जटामालीति नामतः । हिम-वच्छिखरे रम्ये जटायुर्क्षेत्रं पर्वतः ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यन्ति महौजसः । हिरण्यनामा कौशल्यः काक्षीयः (कौशिल्यः काक्षियः A) कुपुमिस्तथा । ईश्वरयोगधर्माखः सर्वे ते सृष्टरेतसः । प्राप्य माहेश्वरं योगं गमिष्यन्ति [न संशयः ॥ ततो विंशतिमे सर्गे परिवर्ते क्रमेण तु । वाचश्च वाः स्मृतो व्यासो भविष्यति] महामतीः ॥ तदाप्यहं भविष्यामि अट्टहासेति नामतः । अट्टहासप्रियाश्चापि भविष्यन्ति तदा नरः ॥ तत्रैव हिमवत्पृष्ठे त्वष्टाहासो [महागिरिः । भविष्यति] महातेजाः सिद्धचारण-सेवितः ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यन्ति महौजसः । युक्तात्मानो महासत्त्वा ध्यानिनो नियतव्रताः ॥ सुमंतुर्वर्धरिषिङ्गासुबंधुः कुशिकं-धरः । प्राप्य माहेश्वरं योगं रुद्रलोकाय ते गताः ॥ एकविंशे पुनः प्राप्ते परिवर्ते क्रमेण तु । वाचस्पतिः स्मृतो व्यासो यदा स क्षुपिसत्तमः ॥ तदाप्यहं भविष्यामि दारुको नाम नामतः । तस्माद्विष्यते पुण्यं देवदा-रुवनं महत् ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यन्ति महौजसः । ब्रह्मो दास्मा-यणिश्चैव केतुमाली नक्तस्था ॥ योगात्मानो महात्मानो नियता सृष्टरे-तसः । परमं योगमास्थाय रुद्रं प्राप्तास्तथानथाः ॥ द्वाविंशे परिवर्ते तु व्यासः शुक्रायनो यदा । तदाप्यहं भविष्यामि वारणस्यां महामुनिः ॥ नास्त्रा वै लांगली भीमो यत्र देवाः सवासवाः । द्रुष्यन्ति मां कलौ तस्मिन्नवतीर्णी हलायुधं ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यन्ति सुधार्मिकाः । भत्वाविर्भेधुर्पिगाश्चः श्वेतकेतुस्तथैव च (स्वेतकानु° A. In cod B.

¹ In cod B omnia inde a षोडशमे चापि परिवर्ते [क्रमा° usque ad महासत्त्वा] ध्यानिनो desiderantur

totus versus deest.) ॥ तेऽपि माहेश्वरं योगं प्राप्य ध्यानवरा-यणाः । विरक्ता ब्रह्मभूयिष्ठा रुद्रलोकाय संस्थिताः ॥ परिवर्ते त्रयोविंशे नृपविंदुर्यदा मुनिः । व्यासो भविष्यति ब्रह्मा तदाहं भविता पुनः ॥ श्वेतो नाम महाकायो मुनिपुत्रः सुधार्मिकः । तत्र कालं जरिष्यामि तदा गिरिवरोत्तमे ॥ तेन कालंजरो नाम भविष्यति स पर्वतः । तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यन्ति महौजसः ॥ श्रीशिशो वृहदुक्थिश्च देवलः कविरेव च । प्राप्य माहेश्वरं योगं रुद्रलोकं गता हि ते ॥ परिवर्ते चतुर्विंशे क्षुषो व्यासो भविष्यति । तदाहं भविता ब्रह्मन् कलौ तस्मि-न्युगांतके ॥ शूली नाम महायोगी नैमिषे योगिवर्दिने । तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यन्ति तपस्विनः ॥ शालिहोत्रोऽग्निवेशश्च (ग्निवेशश्च A B) युवनाश्वः शरद्भुजः । तेऽपि योगबलोपेता रुद्रं यास्यन्ति सुव्रताः ॥ पंचविंशे पुनः प्राप्ते परिवर्ते यथाक्रमं । वासिष्ठस्तु यदा व्यासः शक्तिर्नाम भविष्यति ॥ तदाप्यहं भविष्यामि हंडिमुंडीश्वरः प्रभुः । कोटिर्ष्वे समासाद्य नगरं देवपूजितं ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यन्ति क्रमागताः । यो-गात्मानो महात्मानः सर्वे ते सृष्टरेतसः ॥ छगलः कुंभकर्णश्च कुंभश्चैव प्रबाहुकः । प्राप्य माहेश्वरं योगं गमिष्यन्ति तथैव ते ॥ षड्विंशे परिवर्ते तु यदा व्यासः पराशरः । तदाप्यहं भविष्यामि सहिष्णुर्नाम नामतः ॥ पुण्य रुद्रवटं प्राप्य कलौ तस्मिन्नुगांतके । तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यन्ति सुधार्मिकाः ॥ उलूको वैष्णुतश्चैव शर्वको ह्याश्वलायनः । प्राप्य माहेश्वरं योगं गंतारस्ते तथैव हि ॥ सप्तविंशतिमे प्राप्ते परिवर्ते क्रमा-गते । जातूकस्थो यदा व्यासो भविष्यति तपोधनः ॥ तदाप्यहं भविष्यामि सोमशर्मा द्विजोत्तमः । प्रभासतीर्थमासाद्य योगात्मा लोकविश्रुतः ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यन्ति सुधार्मिकाः । सखपादः कणादश्च उलूको वत्स एव च ॥ योगात्मानो महात्मानो विमलाः शुद्धबुद्धयः । प्राप्य माहेश्वरं योगं रुद्रलोकं ततो गताः ॥ अष्टाविंशे पुनः प्राप्ते परिवर्ते क्रमागते । पराशरस्तुः श्रीमान्विष्णुर्लोकपितामहः ॥ यदा भविष्यति व्यासो नास्त्रा द्वैपायनः प्रभुः । तदा पठेन चांशेन कृष्णः पुरुषसत्तमः ॥ वसुदेवाद्यदुश्रेष्ठो वसुदेवो भविष्यति । तदा चाहं भविष्यामि योगात्मा योगमायया ॥ लोकविस्मयनार्थाय ब्रह्मचारी - - - । इमंशाने मृत-मुत्सृष्टं दृष्ट्वा लोकमनापकं ॥ ब्राह्मणानां हितार्थाय प्रविष्टो योगमायया । दिव्या मेरुगुहां पुण्यां त्वया सार्धं च विष्णुना ॥ भविष्यामि तदा ब्रह्मन् लकुली नाम नामतः । कायारोहणमित्येवं सिद्धछेत्रं च वै तदा ॥ भविष्यति तु विख्यातं यावद्भूमिर्धरिष्यति । तत्रापि मम ते पुत्रा भवि-ष्यन्ति तपस्विनः ॥ कुशिकश्चैव गार्ग्यश्च मित्रको रुद्र एव च । योगयुक्ता महात्मानो ब्राह्मणा वेदपारगाः ॥ प्राप्य माहेश्वरं योगं विमला सृष्टरे-तसः । रुद्रलोकं गमिष्यन्ति पुनरावृत्तिदुर्लभं ॥ इत्येतद्वै मया प्रोक्तमव-तारेषु लक्षणं । मन्वादिर्कृष्णपर्यंतमष्टाविंशं युगक्रमात् ॥ तत्र श्रुतिसम-हानां विभागो धर्मे लक्षणं । भविष्यति तदा कल्पे कृष्णद्वैपायनो यदा ॥

24. De Brahmanis et Sivae origine. 25 De creatione
26 De syllaba Om, e cujus elementis tres Vedae orti
sunt Quatuordecim vocalibus totidem Manues reprae-
sentantur. 27 Octo Sivae nomina, locique in quibus
singula colenda sunt: Rudra (सूर्यो मही जलं वह्निर्वीपुरा-
काश एव च । दीक्षितो ब्राह्मणश्चंद्र इत्येते ब्रह्मधातवः ॥ तेषु पूज्यश्च
वंधः स्याद्रुद्रस्तत्र हिनस्ति वै), Bhava = aqua, Sarva = terra,

Isána = ventus, Pasupati = ignis, Bhíma, Ugra, Mahádeva. 28. De septem vatum divinorum prole 29 De Agnis prole. Hoc caput a quinquagesimo Matsyapuránae capite non differt. 31 (fol. 72^b = B 66^b) De manuum generibus Daksha Śivae imprecatione Práchinabarhishis filius, Prachetasis nepos nascitur Dakshae sacrificium a Siva dirimitur Haec narratio nsdem verbis in Brahmapurána (cod 62, fol 65^a) traditur 31. De temporis divisione 32 De quatuor mundi aetatibus 33 De Manus Sváyambhuvae prole, et de septem insularum terrestrium regibus 34-53 Mundi descriptio Magna pars in Matsyapurána (capp 102-115) nsdem verbis legitur 54 (fol 144^a = B 125^b) De Nílakanthae, Śivae epitheti, origine 55. Śivae praesentia celebratur origine lingae, cujus magnitudinem neque Brahman neque Vishnuus circiri potuerunt¹ 56-58 Haec capita a Matsyapurána (capp 128-130) non differunt

CodeX, omnium quos equidem vidi sincerissimus, medio seculo quinto decimo videtur exaratus esse Fol 79 desideratur Multa folia tam lacera sunt, ut librum, qui collaturi sunt, viri docti, ut summa cautione tractent, monendi sint (WILSON 355.)

104.

Lat Devan Charta Ind Foll 270 Long 14 Lat 7
Linn 13

Váypuránae pars utraque

C 59 (fol 143^a) Hoc caput a Matsyapuránae c 132 non differt 60 De Vedarum divisione² द्वापरे तु पुरावृत्ते मनोः स्वायंभुवेऽन्तरे । ब्रह्मा मनुमुयाचंदं वेदं व्यस्य महामते ॥ परियुत्रं युगं तात स्वल्पवीर्या द्विजातयः । सवृत्ता युगदोषेण सर्वं चैव यथाक्रमं ॥ भ्रष्टमान युगवशादल्पशिष्टं हि दृश्यते । दशमाहसभागेन ह्यवशिष्टं कृतादिदं ॥ वीर्यं तेजो बलं चात्वं सर्वं चैव प्रणश्यति । वेदे वेदा हि कायाः स्युर्मा भूदेदविनाशनं ॥ वेदे नाशमनुप्राप्ते यज्ञो नाशं गमिष्यति । यज्ञे नष्टे देयनाशस्ततः सर्वं प्रणश्यति ॥ आद्यो वेदश्चतुष्पादः शतमाहसमेतः । पुनर्दशगुणः कृत्वा यज्ञो वे सधकामधुक् ॥ एवमुक्तस्तथेत्युक्ता मनुलोकहिते रतः । वेदमेकं चतुष्पादं चतुर्धा व्यभजत्प्रभुः ॥ ब्रह्मणो यचनाज्ञातं लोकानां हितकाम्यया । तदहं यत्तमेनेन युष्माकं वेदकल्पन ॥ [मन्वंतरेण वस्यामि व्यतीतानां प्रकल्पनं ।]³ प्रत्यक्षेण परोक्षं वै तद्विबोधत सत्तमाः ॥ अस्मिन् युगे कृतो व्यासः पाराशर्यः

¹ Occurrit ibi hoc Śivae dictum अयं मे दक्षिणो बाहुर्ब्रह्मा लोकपितामहः । यामो बाहुश्च मे विष्णुर्निर्वाणं युद्धेपु निर्जितः ॥

² Cf Vishnupurana III, 4

³ In hac parte codicibus E I H 2102, 2103 (= C) et 1310 (= D) usus sum Versus uncis inclusus in codd B D desideratur

परंतपः । द्वेपायन इति ख्यातो विष्णोरंशः प्रकीर्तितः ॥ ब्रह्मणा चोदितः सोऽस्मिन्वेदं व्यस्तुं प्रचक्रमे । अथ शिष्यान्त जग्राह चतुरो वेदकारणात् ॥ जैमिनिं च सुमंतुं च वैशंपायनमेव च । पैलं तेषां चतुर्थं तु पंचमं लोमहर्षणं ॥ अग्रे वेदश्चावकं पैलं जग्राह विधिवद्विजं । यजुर्वेदप्रवक्तारं वैशंपायनमेव च ॥ जैमिनिं सामवेदार्थश्चावकं सोऽन्वपद्यत । तथैवाथर्ववेदस्य सुमंतुमपि सत्तमं ॥ इतिहासपुराणस्य वाकोवाक्यस्य चैव हि । मां चैव प्रतिजग्राह भगवानीश्वरः प्रभुः ॥ एक आसीद्यजुर्वेदस्तं चतुर्धा व्यकल्पयत् । चातुर्होत्रमभूत्संस्तेन यज्ञमकल्पयत् ॥ आध्वर्यवं यजुर्भिस्तु अग्निर्होत्रं तथैव च । औत्तानं सामभिक्षक्रे ब्रह्मत्वं चाप्यथर्वभिः । ब्रह्मत्वमकरोद्यते वेदेनाथर्वणेन तु ॥⁴ ततः स अथ उद्भूय अग्रे वेदं समकल्पयत् । होतृकं (होतृत्वं C) कल्पयत्तेन यज्ञवाहं जगद्धितं ॥ सामभिः सामवेदं च तेनोद्गातृमरोचयत् । राक्षस्यथर्ववेदेन सर्वकर्माख्यकारयत् ॥ आख्यानैश्चाप्युपाख्यानेर्गाथाभिः कुलकुंभुभिः (कुल्य° C) । पुराणसंहितां चक्रे पुराणार्थविशारदः ॥ यत्किञ्च तु यजुर्वेदे तेन यज्ञमपायुजत् । युंजानः स यजुर्वेद इति शास्त्रविनिश्चयः ॥ यादानामुद्भूतत्वाच्च यजुषि विषमाणि च । स तेनोद्भूतवीर्यस्तु अग्निर्गर्वेदपारागैः । प्रयुज्यते स्रष्टामेधस्तेन (°धतेन C asvamedhe²) वा युज्यते तु सः ॥ अचो गृहीत्वा पैलस्तु व्यभजत्तद्विधा पुनः । द्विः कृत्वा सयुगे चैव शिष्याभ्यामददात्प्रभुः ॥ इन्द्रप्रमते चैका द्वितीयां चाप्कलाय च । अतसः संहिताः कृत्वा चाप्कलिद्विजसत्तमः ॥ शिष्यान्ध्यापयामास शुश्रूषाभिरतान्हितान् । बोध्यं तु प्रथमां शाखां द्वितीयामग्निमाठरं । पाराशरं तृतीयां तु याज्ञवल्क्यमथापरां ॥ इन्द्रप्रमतिरेकां तु संहितां द्विजसत्तमः । अध्यापयन्महाभाग मार्कडेयं यशस्विन ॥ सत्यश्रवसमग्रं तु पुत्रं स तु महायशः । सत्यश्रवा सत्यहितं पुनरध्यापयद्विज ॥ सोऽपि सत्पितरं (sic C सत्पितरं B सत्पितरं D) पुत्रं पुनरध्यापयद्विभुः । सत्यश्रियं महात्मानं सत्यधर्मपरायणं ॥ अभवंस्तस्य शिष्या ये त्वयस्तु सुमहीजसः । सत्यश्रियस्तु विद्वांसः शास्त्रग्रहणतत्पराः ॥ शाकल्यः प्रथमस्तेषां तस्मादन्यो रथीतरः । चाप्कलिश्च भरद्वाज इति शाखाप्रवर्तकाः ॥ देवमित्रस्तु शाकल्यो ज्ञानाहंकारगर्हितः । जनकस्य स यज्ञे वै विनाशमगमद्विजाः ॥ Sequitur narratio de Devamitra Sákalya, qui a Yájnavaalkya doctrinae certamine victus moritur देवमित्रस्तु शाकल्यो महात्मा द्विजसत्तमः । अकार संहिताः पंच बुद्धिमान्पदविज्ञमः ॥ तस्य शिष्या भवन्पंच मुक्तलो गोलकस्तथा । खालीयश्च (खालोपश्च B खालोपश्च D) तथा मत्स्यः शैशिरेयश्च पंचमः ॥⁵ प्रोवाच संहितास्तिस्रः शाकपृष्ठी रथीतरः (शाकपृष्ठीरथीतरः C. शाकपृष्ठीरथीतरः B) । निरुक्तं च पुनश्चक्रे चतुर्थं द्विजसत्तमाः ॥ तस्य शिष्यास्तु चत्वारः कैजयो वामनस्तथा । धर्मशर्मा देवशर्मा सर्वे व्रतधरा द्विजाः ॥ शाकल्ये च मृतं सद्यो ब्रह्मप्राप्ते अभूवतुः । तत्तच्छ्रितां परां प्राप्य गतास्ते ब्रह्मणोऽंतिकं etc

61 भारद्वाजो याज्ञवल्क्यो गालविः सालकिस्तथा । धीमान् शतबलाकश्च

⁴ Hic versus subditivus est

⁵ मुक्तलो गोमुखश्चैव वास्यः शालीय एव च । शिशिरः पंचमश्चासीन्नेत्रेयस्तु महामुनिः ॥ Vishnupurána III, 4, 20 Pro Gomukha codices deterrimi गोखलु legunt

नैगमश्च द्विजोत्तमाः ॥ चाप्यकलिश्च भट्टाजस्तिस्रः प्रोवाच संहिताः ।
 रथीतरो निरुक्तं च पुनश्चक्रे चतुर्थकं ॥ त्रयस्तस्याभवन् शिष्या महात्मानो
 गुणान्विताः । धीमान्दायनीयश्च पद्मगानिश्च (पद्मगारिश्च B.D.) बुद्धि-
 मान् ॥ तृतीयश्चार्जवस्ते च तपसा शंसितव्रताः । वीतरागा महातेजाः
 संहिताज्ञानपारगाः ॥ इत्येते बहूनां प्रोक्ता संहिता यैः प्रवर्तिताः ।
 वैशंपायनगोत्रोऽसौ यजुर्वेदं व्यकल्पयत् ॥ षडशीतिस्तु येनोक्ता संहिता
 यजुषां शुभाः । शिष्येभ्यः प्रददौ ताश्च जगृहस्ते विधानतः ॥ एकस्तत्र
 परित्यक्तो याज्ञवल्क्यो महातपाः । षडशीतिश्च तस्यापि संहितानां
 विकल्पकाः ॥ सर्वेषामेव तेषां वै त्रिधा भेदाः प्रकीर्तिताः । त्रिधा
 भेदास्तु ते प्रोक्ता भेदेऽस्मिन्नन्वेने शुभे ॥ उदीच्या मध्येदेशाश्च प्राच्याश्चैव
 पृथग्विधाः । इयामायनिरुदीच्यानां प्रधानः संभवूव ह ॥ मध्येदेश-
 प्रविष्टानामारुणिः प्रथमः स्मृतः । आलंबिरादिः प्राच्यानां त्रयोदश्यादयस्तु
 ते । इत्येते चरका प्रोक्ता संहितावादिनो द्विजाः ॥ चूपयस्तद्वचः श्रुत्वा
 मूतं जिज्ञासवोऽब्रुवन् । चरकाध्वयैवः केन कारणं ब्रूहि तत्त्वतः ॥ किं
 चीर्यं कस्य हेतोश्च चरकात्वं च भेजिरे । इत्युक्तः प्राह तेषां स चरकात्वं-
 मभ्युपगच्छ ॥ स्मृत उवाच ॥ कार्यमासीदृषीणां च किंचिद्ब्रह्मणसत्तमाः ।
 मेरुपृष्ठं समामाद्य तैस्तदास्त्विति मंत्रितं ॥ यो नोऽत्र समरात्रेण
 नागच्छेद्विजसत्तमाः । स कुर्याद्ब्रह्मवध्यां वै समयो ज्ञः प्रकीर्तितः ॥
 ततस्ते सगणाः सर्वे वैशंपायनवर्जिताः । प्रययुः समरात्रेण यत्र संधिः
 कृतोऽभवत् ॥ ब्राह्मणानां तु वचनान्ब्रह्मवध्यां चकार सः । शिष्यान्तप
 समानीय स वैशंपायनोऽब्रवीत् ॥ ब्रह्मवध्यां चरध्वं वै मत्कृते द्विज-
 सत्तमाः । सर्वे यूयं समागम्य व्रत मे तद्वित्तं वचः ॥ याज्ञवल्क्य उवाच ॥
 अहमेव चरिष्यामि तिष्ठंतु मुनयस्त्रिवे । बलं चोत्थापयिष्यामि तपसा
 स्वेन भावितः ॥ एवमुक्तस्ततः क्रुद्धो याज्ञवल्क्यमथाब्रवीत् । उवाच यज्ञ-
 याधीतं सर्वं प्रत्यर्पयस्व मे ॥ एवमुक्तः सरूपाणि यजूंषि प्रददौ गुरोः ।
 रुधिरं तथाक्रान्ति छर्त्विता ब्रह्मविष्णुमः ॥ ततः स ध्यानमास्थाय सूर्य-
 माराधयद्द्विजः । सूर्यं ब्रह्म यदुच्छिन्नं खं गत्वा प्रतितिष्ठति ॥ ततो यानि
 गतान्यर्ध्वं यजूंष्यादित्यमंडलं । तानि तस्मै ददौ तुष्टः सूर्यो वै ब्रह्मरातये ॥
 अथरूपश्च मार्तण्डो याज्ञवल्क्याय धीमते । यजूंष्यधीयते यानि ब्रह्मणा
 (ब्राह्मणो B.D.) येन केनचित् ॥ अथरूपाणि दत्तानि ततस्ते वाजि-
 नोऽभवन् । ब्रह्महत्या तु यैश्चीर्या चरणाचरकाः स्मृताः ॥ वैशंपायन-
 शिष्यास्ते चरका समुदाहृताः । इत्येते चरकाः प्रोक्ता वाजिनस्तु निबो-
 धत ॥ याज्ञवल्क्यस्य शिष्यास्ते काश्वर्यधेयशालिनः । मध्यंदिनश्च शापेयी
 विष्णुश्चाथ उहलः ॥ तादायणश्च वात्स्यश्च तथा गालवशैषिरी (गोल-
 वशैषिरी C गालवशैषिरी B गालवशैषिरी D) । आटवी (आटवी C
 अटवी B अटवी D) च तथा पण्यो वीरणी सपरायणः ॥ इत्येते
 वाजिनः प्रोक्ता दश पंच च संमताः । शतमेकाधिकं कृत्वं यजुषां ये
 विकल्पकाः ॥ पुत्रमध्यापयामास सुमंतुमय जैमिनिः । सुमंतुश्चापि सुन्यानं
 पुत्रमध्यापयत्प्रभु ॥ स सहस्रमधीताशु सुकर्माप्य संहिताः । प्रोवाचाप
 सहस्रस्य सुकर्मा सूर्यवर्चसः ॥ अनध्यायेष्वधीयानान् तान् जघान शत-
 क्रतुः । प्रायोपवेशमकरोस्ततोऽसौ शिष्यकारणात् ॥ क्रुद्धं दृष्ट्वा ततः शक्रो
 वरमस्मै ददौ पुनः । भाविनौ ते महावीर्यौ शिष्यावनलवर्चसौ ॥ अधी-
 यानो महाप्राज्ञौ सहस्रसंहिता उभौ । एते सुरा महाभाग मा क्रुध्य
 द्विजसत्तम ॥ इत्युक्ता वासवः श्रीमान् सुकर्माणं यशस्विन । शान्तक्रोध

द्विजं दृष्ट्वा तत्रैवातरधीयत ॥ तस्य शिष्योऽभवद्भीमान्पौष्पिर्जिह्विज-
 सत्तमाः । हिरण्यनाभः कौशिल्यो द्वितीयोऽभून्नराधिपः ॥ अध्यापयन्तु
 पौष्पिर्जिः सहस्राणि तु संहिताः । ते नान्नोदीच्यासामान्याः शिष्याः पौष्पि-
 जिनः शुभाः ॥ शतानि पंच कौशिल्यः संहितानां च वीर्यवान् । शिष्या
 हिरण्यनाभस्य स्मृतास्ते प्राच्यसामगाः ॥ लोकाधिः कुपुमिश्चैव कुशी-
 तिलीगलिस्तथा । पौष्पिर्जिशिष्याश्चत्वारस्तेषां भेदास्त्रिबोधत ॥ राणाय-
 नीयः (रायणनीयः C) सहतंडिपुत्रस्तस्मादन्यो मूलवारी सुविद्वान् ।
 सकैतिपुत्रः सहस्रान्यपुत्र एतान्भेदान्वित लोकाधिस्तु ॥ त्रयस्तु कुपुमे-
 पुत्रा श्रीरसा सपराशराः (रसपासराः B.D.) । भागविस्त्रिश्च तेजस्वी
 त्रिविधाः कुपुमाः स्मृताः ॥ शैरिकः (शैरिष्टुः C) शृंगिपुत्रस्तु द्वावेतौ
 चरितव्रतौ । राणायनीयः सौमित्रिः सामवेदविशारदा ॥ प्रोवाच महि-
 तस्मिन् शृंगिपुत्रो महातपाः । चेलः (चौल° C) प्राचीनयोगश्च
 सुरालश्च (°) द्विजोत्तमाः ॥ प्रोवाच संहिताः यद् तु पाराशर्यस्तु कौ-
 पुमः । आसुरायणवैशाख्यो वेदवृद्धपरायणौ ॥ प्राचीनयोगपुत्रश्च बुद्धि-
 मांश्च पतंजलिः । कौपुमस्य तु भेदास्ते पाराशर्यस्य यद् स्मृताः ॥
 लागलिः शालिहोत्रस्तु (शालिगोत्रस्तु C) स यद् प्रोवाच संहिताः ।
 भालुकिः कामहानिश्च जैमिनिर्लामगायनिः (लोम° MSS) ॥ क्रुद्ध
 कोहलश्चैव षडेते लांगलाः स्मृताः । एते लांगलिनः शिष्याः संहिता
 यैः प्रसाधिताः ॥ ततो हिरण्यनाभस्य कृतिः शिष्यो (कृतशिष्यो MSS)
 नृपात्मजः । सोऽकरोच्चतुर्विंशत्संहिता द्विपदां चरः ॥ प्रोवाच चैव
 शिष्येभ्यो येभ्यस्तान्यै निबोधत । राटुश्च (राटुश्चलह° C) महवीर्यश्च
 पंचमो वाहनस्तथा ॥ तालिकः (तालकाः B तालकः D) पांडकश्चैव
 कालिको राजिकस्तथा । गौतमश्चाजवस्तश्च सोमराजा यतकृतः (पतं-
 जतः B यतंततः D) ॥ पृष्टश्च परिकृष्टश्च उल्लुखलक एव च । यवी-
 यसश्च वेशालो संगुलीयश्च कौशिकः ॥ सालिमंजरिः सत्यश्च कापीय-
 कानिकश्च यः । पाराशरश्च (परा° C) धर्मात्मा इति क्रातास्तु सामगाः ॥
 सामगाना तु सर्वेषां श्रेष्ठो ह्यौ तु प्रकीर्तितौ । पौष्पिजिश्च कृतिश्चैव
 संहिताना विकल्पकौ ॥ अथर्वाणं द्विधा कृत्वा सुमंतुरददाद्विजाः ।
 कवधाय गुरुः कृत्स्नं संचविद्या (sic C सचविद्या B.D.) यथाक्रमं ॥
 कवधस्तु द्विधा कृत्वा पय्यायेकं पुनर्ददौ । द्वितीयं वेदम्यशाय (वेद-
 दशाय Vishnup) स चतुर्धाकरोत्पुनः ॥ मोदो¹ ब्रह्मबलश्चैव पिप्प-
 लादस्तथैव च । शौल्कायनिश्च (शौल्कायनिश्च C) शौका° B
 शोक° D) धर्मज्ञश्चतुर्थस्तु यतः स्मृतः (चतुर्थः तपतः C) ॥ वेदम्यशंस्य
 चत्वारः शिष्यास्त्वेते दृढव्रताः । पुनश्च त्रिविधं विद्धि पथाना (पंथाना
 MSS.) भेदमुत्तमं ॥ जाजलिः कुमुदादिश्च तृतीयः शीनकः स्मृतः ।
 शीनकस्तु द्विधा कृत्वा ददावेकं तु वधवे ॥ द्वितीयां संहिता धीमान्
 संधवायनमंस्त्रिते । संधवो मुंजकेशाय भिक्षा चास्य द्विधा पुनः ॥
 नक्षत्रकल्पो वेतानस्तृतीयः संहिताविधिः । चतुर्थोऽंगिरसः कन्यः शा-
 तिकल्पश्च पंचमः ॥ श्रेष्ठा स्यर्वयो ज्येते संहितानां विकल्पनाः । पटशं
 कृत्वा मया प्रोक्तं पुराणमधिगम्यमाः ॥ आत्मेयः सुमतिर्धीमान्काश्यपो
 स्रकृतव्रणः । भारद्वाजोऽग्निवर्षाश्च वसिष्ठो मित्रयुश्च यः ॥ सावर्णि
 सौमदस्त्रिस्तु सुशर्मा शांशपायनः । एते शिष्या मम ब्रह्मपुराणेषु दृढ-

¹ Pro मोदो Vishnupuranac codd haec मोदो A मेदो D
 मोदो B C

व्रताः ॥ त्रिभिस्तिस्रः कृतास्तिस्रः संहिताः पुनरेव हि । काश्यपः संहिताकर्ता सावर्धिः शांशपायनिः ॥ सामिवा (सामिका D.) च चतुर्थी स्यात्सा चैषा पूर्वसंहिता । सर्वोक्ता हि चतुष्पादाः सर्वोक्तेकार्यवाचिकाः ॥ पाठांतरे पृथग्भूता वेदशास्त्रा यथा तथा । चतुःसाहसिकाः सर्वाः शांशपायनिकामृते ॥ लोमहर्षयिका मूला ततः काश्यपिका परा । सावर्धिका तृतीयासामृनुषाकार्यपंडिताः । शांशपायनिका चान्या नोदनाय (निदाना^०?) विभूषिता ॥ सहस्राणि चूचामही षट्शतानि तथैव च । एताः पंचदशान्याश्च दशान्या दशभिस्तथा ॥ बालिस्तिस्रः सप्तप्रैषाः ससावर्णाः प्रकीर्तिताः । अष्टौ सामसहस्राणि सामानि च चतुर्दश ॥ सारख्यकं सहोमं च एतद्भार्यति सामगाः । द्वादशैव सहस्राणि छंद आध्वर्यवं स्मृतं ॥ यजुषां ब्राह्मणानां च तथा व्यासो व्यकल्पयत् । मय्याभ्याख्यकं तस्यात्ममंत्रकरणं तथा ॥ अतः परं कथानां तु पूर्वा इति विशेषणं । ग्राम्याख्यं समं च चूचब्राह्मणयजुः स्मृतं ॥ तथा हरिद्रवीयाणां खिलानुपखिलानि तु । तथैव तैत्तिरीयाणां परछुद्रा इति स्मृतं ॥ द्वे सहस्रे शतमूने वेदे वाजिसनेयके । चूगणः परिसंख्यातो ब्राह्मणं च चतुर्गणं ॥ अष्टौ सहस्राणि शतानि चाष्टौ अशीतिरष्टाध्वधिकश्च पादः । एतत्प्रमाणं यजुषामृचां च सशुक्रियं साखिलयाज्ञवल्क्यं ॥ तथा चरणविद्यानां प्रमाणं संहितां शृणु । षट्सहस्रमृचामुक्तमृचः पंडितः पुनः ॥ एतावदधिकं तेषां यजुः कामं विवक्षति । एकादशसहस्राणि दश चान्या दशोत्तराः ॥ चूचां दशसहस्राणि अशीतिं त्रिशतानि च । सहस्रमेकं मंत्राणामृचामुक्तं प्रमाणतः ॥ एतावद्भृगुचितारमन्यवायर्विकं बहु । चूचामपर्वणां पंच सहस्राणीति निश्चयः ॥ सहस्रमन्यद्विज्ञेयमृचभिर्विशिष्टं विना । एतदंगिरसां प्रोक्तं तेषामारख्यकं पुनः ॥ इति संख्या प्रसंख्याता शास्त्राभेदास्तथैव च । कर्तारश्चैव शास्त्रानां भेदहेतुस्तथैव च ॥ सर्वमन्तरेष्वेवं शास्त्राभेदाः समाः स्मृताः । प्राजापत्या श्रुतिर्निष्ठा तद्विकल्पास्त्रिमे स्मृताः ॥ De vatam divinatorum generibus, eorumque in singulis Manvantaris reditu Desinit in hoc capite pars prior 62 (fol 155^b) De Manvantaris et de creatione a Manubus singulis facta De Prithuis Vamnyac rebus gestis¹ 63 De Prithuis

¹ In hoc capite Sūtae et Magadhae origo narratur Atque de Sūta eadem verba, quae in prooemio leguntur, de Magadha vero haec तस्मिन्नेव समुत्पन्ने पुनर्जने तु मागधः । सामगेपु तु गायत्सु सुभांडे वैष्णवेदिके । समागते समुत्पन्नस्तस्मान्मागध उच्यते ॥ Uterque quomodo praecones instituti sint, ita refertur पृथोः स्तवार्थं तो तत्र समाहूतो महर्षिभिः । तावूचुर्मूनयः सर्वे स्तूयतामेवं पाथियः ॥ कर्मैतदनु रूपं च पात्रं चापं नराधिपः । तावूचतुस्तदा सर्गस्तानृपीनूतमागधी ॥ आयां देवानृपीश्चैव ग्रीणयावः स्वकर्मभिः । न चास्य कर्म वे विद्धो न तथालक्षणं यज्ञः ॥ स्तोत्रं येनास्य कुर्याव राजस्तेजस्विनो द्विजाः । अग्निभिस्तु नियुक्तौ तु भविष्यैः स्तूयतामिति ॥ दानधर्मरतो निहं सत्पदाक्संजितं द्विजः । ज्ञानशीलो वदान्यस्तु संग्रामेष्वपराजितः ॥ यानि कर्मणि कृतवानृपुषुश्चापि महाबलः । तानि शीलन वद्वानि स्तुवद्भिः स्तूयतामपि ॥ ततः स्तवांते सुप्रीतः पृथुः प्रादात्प्रजेश्वरः । अनृपदेशं स्तूयत मगधान्मागधाय च ॥ तदा (ततो^०) वे पृथिवोपालाः

prosapia. Dakshae origo. 64. Marichae, Kasyapae filii, creatio. De Bhūr, Bhuvas, Svar mundis.

III. Upodghātāpāda. 65 (fol 164^b). De Manuis Vairavasvatae creatione. De septem virorum sanctorum, creaturarum dominorum (Saptarshayas, Prajāpatayas), origine, eorumque prosapia. 66. De Dharmae prole Sūta a viris sanctis interrogatus, quoniam trium deorum praestantissimus esset, unum esse Deum respondit, eumque ad mundi creationem, conservationem, destructionem tres formas induisse (rājāsī, sāttvikī, tāmasī tanūs). Sicut enim adamas, quamvis unicolor, crystallo percussus, varios colores exhiberet, ita Creatorem, in mundo se manifestantem, et unum esse et tergeminum. एकास्तन्वः स्मृता वेदे धर्मशास्त्रे पुरातने । सांख्ययोगपरैर्वीरैः पृथगेकार्यदर्शिभिः ॥ अभिजातप्रभावज्ञैश्च विभिस्तत्त्वदर्शिभिः । एकत्वं च पृथक् च तान् भिन्नाः प्रजा इह ॥ इदं परमिदं नेति ब्रुवते भिन्नदर्शिनाः । ब्रह्मणं कारणं केचिकेचित्प्राहुः प्रजापतिं ॥ केचिच्छिवं परत्वेन प्राहुर्विष्णुं तथापरे । अविज्ञानेन संसक्ताः शङ्क्या रत्यादिचेतसः ॥ तत्त्वं कालं च देशं च कार्यं चावेक्ष्य तत्त्वतः । कारणं तु स्मृता स्ते नानार्थे त्विह देवताः ॥ एकं प्रशंसमानस्तु सर्वानेव प्रशंसति । एकं निंदति यस्तेषां सर्वानेव स निंदति ॥ एकं यो वेत्ति पुरुषं तमाहुर्ब्रह्मवादिनं । अद्वेषस्तु सदा कार्यो देवतासु विज्ञानता ॥ न शक्यमीश्वरं ज्ञातुमेवैरेण व्यवस्थितं । एकात्मा स त्रिधा भूत्वा संमोहयति यः प्रजाः ॥ Reliquos vero deos e tribus principalibus emanasse 67 Duodecim dei, Jaya appellati, quum a Brahmane ad creationem propagandam genti officium neglexissent, ea poena afflicti sunt, ut usque ad finem Vaivasvata aevi renascerentur. ब्रह्मणे वे मुखात्सृष्टा जया देवाः प्रजेभ्यः । सर्वे मंत्रशरीरास्ते स्मृता मन्वन्तरेष्विह ॥ दर्शश्च पौर्णमासश्च बृहद्वाच रथन्तरं । आकृतः प्रथमस्तेषां ततः स्वाकृतिरुच्यते ॥ विस्मिन्नेव सुविस्मिन्नेव आकृतिः कृतिरेव च । अशीतिश्च (अशीष्ट C. D.) ततो ज्ञेय आशीतिश्चैव (अशी^० C. D.) तत्त्वतः । विज्ञातिश्चैव विज्ञातो मनवो ये च द्वादश ॥ Quare deinceps Ajita, Tushita, Satya, Hari, Vaikuntha, Sādhyā, Aditya nominibus oriuntur. De gigantum et Marutum origine 68 De Danus prosapia. 69 Minorum gentium dei, velut Gandharvac, Apsarae, Yakshae, et animalia numerantur. 70. Regum institutio Vatsārae (Vatsara B) et Asitae, Kasyapae filiorum, proles Reliquorum creationis dominorum filii 71 (fol 196^a)—82 De manum cultu praecepta, a Brihaspati cum Samyu filio communicata 83 (fol. 223^b)—95 Regum historia Sed in codice nostro in folio 231^a 1 10 lacuna quam maxima exstat Omnia enim desiderantur, quae in cod C fol 262—303 leguntur

स्तूयन्ते स्तूयतामपि । आशीर्वादेः प्रबोधन्ते स्तूयतामप्यंदिभिः ॥ Cf Vishnupurāna I, 13 quod caput etiam in ceteris rebus cum nostro cons nitit

IV. *Upasanhāra*. 96 (fol. 244^a) De Manvantaris futuris. De mundi dissolutione et restitutione De temporis computatione. 97. De septem mundis eorumque praesidibus. De locis inferis. Siva coelum celebratur. 98, 99. De numinis summi cognitione.

Codex hujus seculi initio negligenter exaratus est (WILSON 120.)

105.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 403 Long. 1 1/4 Lat. 4 3/4 Linn 10.

Vārāhapurānam, a Vishnu, verris formam gerente, cum Terra communicatum (A) Incipit. नमस्तस्मै वराहाय लीलयोद्धरते महीं । सुरमध्यगतो यस्य मेरुः खणखणायते ॥१॥ दंष्ट्राग्रोद्धृता गौरुदधिपरिवृता (1 °वृता) पर्वतैर्विश्रिता [f] भ स्तोके मृत्पिंडवत्प्राग्बृहदुरुपुपानंतरूपेण (l. brhaduru) येन ॥२॥ सो यं कंसामुरारिर्भूत [र] कदशाश्यांतकृत्स्वसंस्थः । कृष्णो विष्णुः सुरेशो नुदतु मम रिपूनादिदेवो वराहः ॥३॥ सूत उवाच ॥ यस्मिन्काले क्षितिः पूर्वं वराहवपुषा तु सा । उत्पृता विष्णुना शक्ता (l saktyā) जगद् परमेश्वरं ॥४॥ धरत्युवाच ॥ कस्य कल्पे भवानैव मां समुद्धरते विभोः । न चाहं वेद ते मूर्तिं मादिसर्गी च केशव ॥५॥ वेदेषु चैव नष्टेषु मत्स्यो भूत्वा रसातलं । प्रविश्य तांस्तपोकृष्य ब्रह्मे दत्तवानसि ॥ अन्यत्सुरासुरमयं त्वं समुद्रस्य मंथने । वृत्तवानसि (भृतवानसि B) कौर्म्येण मंदरं मधुमूदन ॥६॥ पुनश्च गां जगन्नाथ निमज्जति (l nimaj-jantim) रसातलात् । उज्जहारैकदंष्ट्रेण भगवान्यै महार्णवान् (°t) ॥७॥ अन्यद्विरस्यकशिपुर्वरदानेन दर्पितः । आवाधमानः पृथिवी स त्वया विनिपातितः ॥८॥ (बलिस्तु बद्धो भगवंस्त्वया वामनरूपिणा ।)¹ पुनर्निःक्षत्रिया देव त्वया चापि पुरा कृता ॥९॥ जामदग्न्येन रामेण त्वया भूत्वा सकृत्प्रभोः (:) । पुनश्च रावणो रक्षः क्षपितः (:) द्यातते-जसा ॥१०॥ बलिः प्रबन्धो भगवन्स्त्वया वामनरूपिणा । न च जानामहं (°nāmy aham) देव तव किंचिद्विचेष्टितं । उभृत्य मा कथं मूर्ध्नि मृजसे किं च कारणं ॥ संकृष्टये च कृत्वा तं कारणं (संकृष्टियेत कृत्वा च पात्यते चापि केन वा B) । केन वा स्तुलभा देवा मृजन्ता मत्ता सन्नतं विभो ॥ कथं च मृष्टेरादि स्यादवशानं कथं भवेत् । कथं युगस्य गणना संख्या स्यात् चतुर्गुणं ॥ के वाचस्या महेश्वरः (को वा विशेषो तेजस्वी का वा संख्या महेश्वरी B) । तन्वानः (यज्जानः B) के च राजानः केन सिन्धुं परां गताः ॥ एतत्सर्वं समासेन कथयास्व प्रसीद मे । इत्युक्त्वा क्रोधरूपेण (ity uktah krodarūpena) जहास परमेश्वरः ॥ हसतस्तस्य देवस्य वदने साक्षैस्त्रितौ वसवः (l. हसतस्तस्य कुक्षौ तु जगद्धात्री) ददर्श ह । रुद्रादेवान्सहसुसिद्धसंघोन्महर्षिभिः ॥ सचंद्र-सूर्यश्च (1) हसप्रलोकानंतः (:) स्थिताभाव उपातधर्म्मान् । इति दर्शं (पती) पश्यति सा समस्तं त्प्रापयन्ति सर्वेपितृस्त्वैगात्ता (यावन्तिर्वेपित-नर्वागात्ता B.) ॥ उन्मीलितस्यास्तु यदा महात्मा पृष्टो धरस्यामलसर्व-

गात्ता । तावत्स्वरूपेण चतुर्भुजेन महोदधी सप्तमयान्वययत् (suptam etc.) ॥ शेषपर्यैकशयने स्तुयं देवं जनार्दनं । दृष्ट्वा तं नाभिपर्यैकोत्पमंतस्तं चतुर्भुजं । कृतांजलिपुटो देवी स्तुतिं धात्रि (dhātrī) जगाद ह ॥ धरत्युवाच ॥ नमः कमलपद्माय नमस्ते पीतवाससे । नमः सुरारिविध्व-सकारिणे परमात्मने ॥ शेषपर्यैकशयने धृतवक्षस्यलाघवे (dhrītava-kshahsthalasriye) । नमस्ते सर्वदेवेश नमस्ते मोक्षकारिणे ॥ नमः शाङ्गैस्त्रिचक्राय जन्ममृत्युविधर्जिते (°jita) । नमो नाभ्योस्थित (l ना-भ्युस्थित) महाकमलासनैर्जन्मने ॥ नमो विद्रुमरक्ताय पाणिपद्मवशोभिते (°ne) । शरणं त्वां प्रपन्नास्मि द्वाहि तारिमनागसं (l nārīm) ॥ पूर्णो नीलांजनाकारं व[1] राहं ते जनार्दनं । दृष्ट्वा भीतास्मि भूयोपि जगत्विहगोचरं (जगत्विहगोचरं) ॥ इदानीं कुरु मे नाथ दयां द्वाहि महाभयात् । केशवः पातु मे पादौ जंघे नारायणो मम ॥ माधवो मे कटिं पातु गोविंदो गुह्यमेव च । नाभिं विष्णुस्तु मे पातु उदरं मधुमू-दनः ॥ उ(त्)रस्त्रिविक्रमः पातु हृदयं पातु वामनः । श्रीधरः पातु मे कंठं हृषीकेशो मुखं मम ॥ एवं न्यस्य हरेभ्यासं नामानी (°m) जगती तदा । नमस्ते भगवन् विष्णोरित्युक्त्वा वीरराम ह (भगवन्विष्णो इत्युक्त्वा वि°) ॥१॥

Cf Wilson, Vishnupurāna, p. XLIV Cap. 1 Proce-
mum 2 De creatione. Sāvitrī dea Vedas tres com-
plectitur 3 Nārada coram Priyavrata, quae in vita
priori sibi accidissent, enarrat 4 De Nārāyanāe formis
varius Asvasiras rex a Kapila et Jaigīshavya, Vishnum
esse omniformem, edocetur. 5 Animae a metempsy-
chosi liberatio ita obtinetur, si opera, numinis cognitione
respecta, fiant यत्किंचित्कुरुते कर्म पुरुषः साध्वसाधु वा । सर्वं
नारायणे न्यस्य कुर्वन्नेव न लिप्यते ॥ et infra. एवं ज्ञानं भवेत्कमे
कुर्वन्तोऽपि स्वजातिकं भवेन्मुक्तिः etc 6 Vasu, Kāsmīriac rex.
Pushkarāe Vishnum, Pundarikākshae formam gerentem.
celebrat, ibique quae a se in vita priorē gesta essent
certior fit 7 Gayae sanctitas Raibhyae rebus gestis
narratis celebratur 8 Narratio de venatore quodam
pio, cujus jam in cap 6 mentio injecta est 9 De
creatione a Nārāyana aevo aureo facta 10 De Durja-
yae, Supratīkac regis filii, rebus gestis. 11 (fol 26^b =
B 14^a)—12 Durjaya quum Gauramukhae anachoretac
gemma magicam eripere voluisset, Vishnuis potentia
coercetur. 13, 14 Gauramukhae cum Māikandeya de
manum cultu colloquium, Prabhāsae habitum 15
Gauramukha Vishnu celebrato cum numine conjungit-
tur (layam jagāma) 16 Indra quum bobus sacrificat-
urus esset (gomedha), vaccae a Vidyut et Suvidyut
Asuris abreptae sunt Quas quum Saramā quaesivis-
set, lactis dono corrupta est, quum vero ab Indra vapu-
laet, lac evomit, et in Asurarum latebras confugit,
et hoc modo vaccae ab Indra repertae sunt² Quantum,

¹ Scribae errore hic versus ex us, quae infra leguntur, repe-
titus est

² Eadem ratione mythus in Brihaddevata libro narratur Cf
Kuhn, in Haupt Zeitschrift, VI, 121

cheu, haec narratio a pulcherrimo illo Rigvedae (X, 108) carmine distat¹ 17-36. Prajápálāe regis cum Mahátāpase anachoreta de eorum origine colloquium. 17. A Vishnu deos omnes esse creatos, narratione, Brihadáryanakae nimis simili, probatur: deos nimirum singulos quosque, quo suas esse in mundo partes summas demonstrarent, corpus priscum illud genitale (prájápatyam saríam) reliquisse, idque tamen viguisse (na śíryate) 18, 19 Agnis origo 20. Asvinum origo 21 (fol. 48^a = B 26^a). 22. Gauris deae origo. 23 Ganesae origo. 24 Serpentium origo. 25 Kárttikeyae origo 26. Solis origo. 27 Siva quum cum Andhaka pugnaret, matres mysticae eorumque proles ortae sunt. 28 Ad Vaitiásuram occidendum Máyá Durgae formam induit 29. Regionum origo. 30 Kuverae origo. 31 (fol. 68^a = B 37^b). Numen summum ipsum, quo creationem tueretur, Vishnuis forma se manifestavit 32 Dharmac origo 33 Rudrae origo 34 Manium origo 35 Somae dei origo 36 Tandem Prajápála rex, se aevo aucto Supriabha nomine regem fuisse certior factus, Vishnu celebrato diem supremum obit 37 Venatori quidam, Áruis anachoretæ majestate permotus, vita scelestâ relicta Vishnuis cultor evadit 38 Idem a Durvāsase libros sacios edocetur Jam variae ceremoniae enumerantur. 39 Matsyadvādasīratam (Mārgasīrmaśe). 40 Kūrmadvādasīratam (Paushe). 41. Vārādhadvādasīratam (Māghe, site paxe) 42 Narasinhadvādasīratam (Phālgune, s p) 43 Vāmanadvādasīratam (Chaitre, s p). 44 Jāmadagnyadvādasīratam (Vaisākhe) 45 Rāmadvādasīratam (Jyeshthe) 46 Krishnadvādasīratam (Āshādhe) 47 Buddhadvādasīratam (Śrāvane, s p) Kalkīdvādasīratam (Bhādrapade, s p)¹ 48 (fol. 79^a = B 50^b) Padmanābhadvādasīratam (Āsvayujē, s p) 49 Kārttikadvādasīratam 50-68 Agastyae cum Bhadrāsya Svetavāhana rege colloquium (Agastyagītās) 50-52 De Pasupāla rege narratio, παραβολικὸς explicanda 53. Bhartipráptivratam (vasante suklapakshe dvādasyām) 54 Subhāvratam (Kārttikadvādasīyām) 55 Dhanyāvratam (मार्गशीर्षे सिंहे पक्षे प्रतिपद्या तिथिर्भवेत्) 56 Kāntivratam (Kārttikasya dvitīyāyām site dīne) 57 Saubhāgyavratam (incipit Phālgunasya tritīyāyām sukle pakshe) 58 Avighnavratam (Phālgunasya chaturthyām) 59 Sāntivratam (Kārttikasya panchamyām s. p) 60 Kāmyāvratam (Paushasya shashthyām s. p) 61 (fol. 92^a = B 58^a) Ārogyāvratam 62. Putrapráptivratam (Bhādrapadaśyāshṭamyām krishne p) 63 Saurāvratam (Āsvayujasya navamyām). 64 Sārvabhaumāvratam (Kārttikasyāshṭamyām s p.) 65 Huic capiti Nāradapurānasūchanam titulus subscriptus est Neque temere Vishnus

enim Nāradam, devotionis instrumenta percunctantem, his alloquitur: जलाभे वेदशास्त्राणां पंचरात्रोदितेन हि । मार्गेण मां यजते ये ते मां प्राप्स्यंति नारद ॥ ब्राह्मणश्च द्वितीयविंशं पंचरात्रं विधीयते । शूद्रादीनां तु (न?) तच्छ्रोत्रपदवीमुपयास्यति ॥ एवं मयोक्तं धिमेन्द्र पुराकल्पे पुरातन । पंचरात्रसहस्राणां यदि कश्चिज्जिह्वयति ॥ कर्म क्षयेष्व मां कश्चिद्वदि भक्तो भविष्यति । तस्य चेदं पंचरात्रं नित्यं हृदि वसिष्यति ॥ इतरे राजसेभो वैस्त्वात्मसेषु समावृताः । भविष्यंति द्विजश्रेष्ठ मन्त्राशनपराङ्मुखाः ॥ कृतं त्रेता द्वापरं च युगानि त्रीणि नारद । सस्वस्थानं गमिष्यंति कली रजस्तमोधिकः ॥ अन्यच्च ते वरं दक्षि शृणु नारद सांप्रतं । यदिदं पंचरात्रं मे शास्त्रं परमदुर्लभं ॥ तद्भवान्येत्यते सर्वे मत्प्रसादाच्च संशयः । वेदेन पंचरात्रेण भक्त्या यज्ञेन च द्विज । प्राप्योऽहं नान्यथा वत्स वर्षकोऽप्युतैरपि ॥ 66 Parabolae supra laudatae explicatio 67 De ordinum commercio prohibito (agamyāgamanam). 68. Agastya miraculum, quod ipsi olim evenit, refert 69-88 Agastya colloquium repetit. quod Rudra olim secum habuisset (Rudragītās) 69 Vishnuis majestas celebratur 70 Rudra quum Creatorem unicum esse, at trifaria forma se manifestare declarasset², a viis sanctis interrogatus, cur igitur institutiones ipsi proprias revelasset, haec ait. Gautamam olim in Dandaka silva fame exorta magnum anachoretarum numerum sustentasse Cui infensus quum Sāndilya vaccam veneficio factam in segetes immisisset, eam a Gautama occisam esse Quo facto anachoretas omnes eremum reliquisse, non aliter seclus illud expiari posse declarantes, nisi vacca illa Gangis aqua in vitam revocaretur Gautamam id quidem austera devotione effecisse, at, quum insidias sibi structas esse comperisset, anachoretas illos execratiū esse, ut per omne aevum cofna promissa, cinere cooperti, falsa pietatis specie degerent, librorumque sacrorum expertes essent Horum in usum se postmodum novum institutionum codicem revelasse: भवितारो द्विजोत्तमाः ॥ कलौ त्वदृषिणः सर्वे जटामुकुटधारिणः । स्वेच्छया प्रेतवेपाश्च मिथ्या लिंगधराः प्रभो ॥ तेषामनुग्रहायै किं बिज्जास्त्रं प्रदीयतां । ये चात्मद्वंशजाः सर्वे वर्तयुः कलिपीडिताः ॥ एवमभ्यर्थितस्तेषु पुराहं द्विजसत्तमाः । वेदक्रियासमायुक्तां कृतवानस्मि संहितां ॥ निःश्वासाख्यां ततस्तस्या लीना बाधभ्यशांडिलाः । सत्यापराधाच्छुभेव गता वैद्वालिकाभव (गतास्ते दांभिकं भवन् B.) ॥ मयैव मोहितास्ते तु भविष्यं जानता द्विजाः । लीत्यार्थिनः स्वशास्त्राणि करिष्यंति कली नराः ॥ निःश्वाससंहिता या (यां MSS.) हि लक्ष्मन्त प्रमाणतः । सैव पाशुपती दीक्षा योगः पाशुपतस्तथा ॥ एतस्माद्देवमार्गाद्वि यदन्यदिह जायते । तच्छुद्रकर्म विहेयं रौद्रं शौचविवर्जितं ॥ ये रुद्रमुपजीवंति कली वैद्वा-

¹ Capita 39-47 in codice A desiderantur

² यज्ञेऽस्मिन्युक्तं हव्यं मानुहिष्य महर्षयः । ते त्रयोऽपि सर्वं भागं गृह्णीमः सुरसत्तमाः ॥ नास्माकं विविधो भावो वर्तते मुनिसत्तमाः । सम्यग्दृशः प्रपश्यंति विपरीतेष्वनेकशः ॥

लिका नराः । उच्छुम्भद्रास्ते ज्ञेया नाहं तेषु व्यवस्थितः ॥ भैरवेण
स्वरूपेण देवकार्ये यदा पुरा । नर्तितं तु मया सोऽयं संबंधः क्रूरकर्मेणां ॥
अयं निनीयता दैव्यान्सोऽदृष्टासो मया कृतः । यः पुरा तत्र ते मर्षं
पतिता अश्रुविंदवः ॥ असंख्यातास्तु ते रौद्रा भवितारो महीतले ।
उच्छुम्भनिरता रौद्रा सुरामांसप्रियाः सदा । स्त्रीलोलाः पापकर्माणः
संभूता भूतलेषु ते ॥ 71 (fol. 102^b = B. 66^a) De trinitate
et unitate. 72 Rudra omnem potentiam Nārāyaṇae se
debere confitetur¹ 73. De insulis septem mundanis
eorumque dominis. 74-88 Mundi descriptio 89-91
Ad Andhakae caedem trium deorum conjunctione *Tri-
kalā* sive *Trisakti* dea oritur, nimirum ea forma creatio-
nem repraesentans. 92 (fol. 124^a = B. 79^b)-94 Mahi-
shae gigantis caedes. 95 Rurus gigas a Chāmunda
occiditur 96 De Siva Calvifero narratio, quae eodem
fero modo atque in Vāmanapurāṇa traditur 97 Oratio
ad venatorem illum pium (capp 37, 38), Satyatapas
appellatum, reddit, et miraculum quoddam narratur 98.
Duodecimus Kārttikae mensis clarilunū dies prae cete-
ris Vishnui sacer est Incipit hoc loco Vāsishthae cum
Śiṣya rege de variarum largitionum piarum generibus
colloquium Tiladhenudānam 99 Jaladhenuvīdhis
100 Rasadhenus 101 (fol. 138^a = B. 88^b) Gudadhe-
nus 102. Sarkaśādhenu 103 Madhudhenus 104
Kshīradhenus 105 Dadhudhenus 106 Navanīdadhe-
nus 107 Lavanadhenus 108 Karpāsadhenus 109
Dhānyadhenus. 110 Kapilāmāhātmyam Sub finem
hujus capitis purāṇae enumerantur इयं मया हि ते देवि
कथिता सार्वकामिका । वराहाख्या वरारोहे सर्वपातकनाशनी ॥ सर्वज्ञा
नुहिता चेयं ततो ब्रह्मा बुबोध ह । ब्रह्मापि स्वसुते प्रादात्पुलस्त्याय
महात्मने ॥ सोऽपि रामाय च प्रादाद्भागवताय महात्मने । असावपि
स्वशिष्याय प्रादाद्भाग्येय (प्रादाद्गुणाय A प्रादाद्गुणाय B) धारिणि ॥
गर्गोऽपि (गुणोऽपि A.) मनये प्रादात् दशवः (?) कीर्तितो मया । संबंधः
पूर्वकालोक्तो द्वितीयं गृणु सांप्रतं ॥ सर्वज्ञो (सर्वज्ञा A B) लब्धया-
नस्मि त्वं च मत्तो धराधरे । त्वच्च तपसा युक्ता वेत्स्यति कपिलादयः ॥
क्रमेण यावद्भामेन ज्ञातमेतद्विषयति । तस्यापि शिष्यो भविता नास्ति ये
रोमहर्षयः ॥ असौ शुनकपुत्रस्य कथयिष्यति नान्यथा । अष्टादश पुरा-
णानि वेद द्वेपायनो गुरुः ॥ ब्राह्म पात्रं येषां च शैवं भागवतं तथा ।
तथान्यत्रादीयं च मार्कंडेयं च सप्तमं ॥ आग्नेयमष्टमं प्रोक्तं भविष्यं नवमं
तथा । दशमं ब्रह्मवैवर्ते लैंगमेकादशं स्मृतं ॥ वाराहं द्वादशं प्रोक्तं स्कंदं
चापि त्रयोदशं । चतुर्दशं वामनं च कौर्म पंचदशं तथा । मात्स्यं च
गारुडं षष्ठं ब्रह्मांडं च ततः परं ॥² 111 (fol. 150^a = B. 95^a)
Vishṇuis laudes 112. Vishṇus a terra interrogatus
ordinum quatuor officia enarrare incipit. 113 De faci-
noribus et piis et scelestis. 114 Triginta duae res

enumerantur, maximam partem ad cibum, vestimenta,
munditiam pertinentes, quae a Vishṇuis cultore vitandae
sunt. 115. Jam quibus adjumentis, quos delictorum
suorum poeniteat, Vishṇum conciliare debeant, deinceps
traditur. Atque primum preces commendantur. 116
De cibi generibus in jejuniis vitandis. 117. Preces tri-
bus solennibus diei temporibus (trisandhyā) adhibendae
118. Facinora proba et honesta enumerantur, quibus
peractis homines a metempsychosi liberantur 119
Kokāmukha (sive Kokā) locus prae ceteris Vishṇui
sacratu est. 120 Duodecimus Kārttikae mensis dies
aliaque stata anni tempora Vishṇui sacra sunt. 121
(fol. 168^b = B. 108^a). Duodecimo Phālgunae mensis
clarilunū die Vishṇus vernis floribus colendus est.
122 Quaecunque in mundo mira et intelligentiam hu-
manam excedentia eveniunt, ea omnia Vishṇuis potestate
mystica (māyā) fiunt Eidemque, quae deis singulis in
mundo gubernando tribuuntur provinciae, debentur: या
स्ता देवताः सर्वा यज्ञभागेन तोषिताः । मायामेतामहं कृत्वा तोषयामि
दिवीकसः ॥ लोकाः सर्वे विजानंति देवा निर्यं मत्साक्षिनः । मायामे-
तामहं कृत्वा रक्षामि त्रिदशात्मदा ॥ सर्वोऽपि भजते लोको यष्टारं च
बृहस्पतिं । मायामांगिरसी कृत्वा याजयामि दिवौकसः ॥ सर्वे लोका
विजानंति वरुणः पाति सागरं । मायां तु वारुणी कृत्वा अहं पाति
महोदधिं ॥ सर्वे लोका विजानंति कुबेरोऽयं धनेश्वरः । कुबेरमायामा-
दाय अहं रक्षामि तद्धनं ॥ एवं लोका विजानंति वृत्रः शक्रश्च सृष्टिः ।
शाक्नीं मायां समाख्याय मया वृत्रो निपातितः ॥ etc Additur
narratio satis absurda de Somasarmāne sacerdote, qui
quum a Vishṇu petivisset, ut potentiam magicam sibi
manifestaret, in mulierem transformatus, varia fata sub-
it 123 De Kubjāmiaka, loco sacro, ad Gangem sito,
ejusque sacellis Quo loco Raibhya, vir sanctissimus,
Vishṇum coluisse dicitur 124 De Brāhmanae initia-
tione (brāhmanadīkshāsūtram) 125. De reliquorum
ordinum initiatione Ne Śūdra quidem excluditur
126 Ceremoniarum et preces a viris Vishṇui devotis faci-
endae 127 Jam quem ad modum triginta et duo
delicta illa, quae cap 114 enumerata sunt, lustrentur,
exponitur Rājānnaprāyascittam Si sūctae Bhāga-
vatae socius a rege alimenta sumserit, piaculum esto
128 Dantakāshtha-abhakshanam Qui ad Vishṇum ve-
nerandum accedunt, antea ligno quodam ad dentes
purgandos uti debent (दंतकाष्ठमखादिना यः कर्माणि करोति
ते प्रायश्चित्तं च मे ब्रूहि etc)³ 129 गत्वा मेपुनं संयोगं यो नु मा
स्मृशते नरः । स्मृष्ट्वा रजस्वलां नारी etc. Neve cadavere tacto

¹ Quae in hoc capite leguntur, similiter in pluribus purāṇis
recurrunt, e g in Vāyupurāṇae cap 24

² Hoc loco prior libri pars desinere videtur

³ दंतकाष्ठ 'a bit of wood used by the natives of India to cleanse
their teeth' Carey Idque lignum duodecim digitos longum fu-
isse, alio loco traditur De eodem in cap 206 haec अजायां च
विशालाक्षि दंतकाष्ठं न खादयेत् । etc

ad Vishnuis templum accedendum est. 130 Marutkar-
mapráyaschittam (v. cr) 131 (fol 195^b = B. 130^a)
Purishotsargapráyaschittam 132 Maunatyágapráya-
schittam 133 Fuscis (nīla) vestibus ne quis ad dei
templum accedito 134. Dei simulacrum nisi ritibus
sollennibus non tangendum est 135 Iracundia vitanda
est 136 Ritibus a religione Vaishnava alienis (*akarma-
nyam punyam*) utendum non est 137 Rubris vestibus
indutus ne quis deum colito 138 Noctu, lucernis non
accensis, ne ad templum accedito. 139 Ne nigris vesti-
mentis neve 140. illotis utitor 141 (fol 199^b = B 132^a)
Ne ea offerat, quae a cambus relictæ sunt (*śvānohchhi-
shṭam*)¹. 142 Carne verrina comesta ne adorato 143
Aves *ἐπιερπίσι* instiuctas (*jālapāda*) ne edito. 144
Lucernam qui tetigerit (nisi manibus lotis?) deum ne
colito. 145 A sepulcro reversus ne templum ingredit-
or 146 Liba sesamina (*pinṇāka*) ne comedito 147
Carnein verrinam die festo ne adhibeto (*वाराहमांसेन तु यो
मम कुर्वीत प्रायश्च*)², neve 148 mulsum bibito, neve 149
olus crocinum (*kausumbham sākam*) edito 150. Vesti-
menta aliena ne gerito 151 (fol 203 = B 135^a).
Quaecunque liba deo offeruntur, recens parata esse
debent 152. Tus non sine floribus donandum est
153 Templo adito calcei exuendi sunt 154 De tym-
pano pulsando 155. Qui gulæ nimium indulserit, res
sacras nisi lustratus ne aggreditor. Inde ab hoc loco
usque ad caput 196 varii loci Vishnuī sacri (*tīrtha*)
celebrantur 156 De Saukaraka (rarius Saukara) Ubi
sacella sacerrima hæc Chakratīrtha, Somatīrtha, Gi-
dhraṇvata³, Ākhotakatīrtha, Vivasvatatīrtha⁴ 157 Eo-
dem loco motacilla mortua quum in Gangem projecta
esset, postea in mercatoris filium mutata est 158 Quan-
tum eorum sit præmium, qui coram Vishnu canunt et
saltant, narratione de Chāndāla quodam probatur 159
Kokāmukhae sacella enumerantur Jalavindu, Vishnu-
dhārā, Vishnupada, Vishnusaras, Somatīrtha (सोमतीर्थ-
मिति ख्यातं कोकायां मम मंडले । यत्र पंचशिला भूमिर्विष्णुनाम्ना
तथाङ्किता), Tungakūta, Anundya āsāma, Agnisaras,
Brahmasaras etc 160 De Vadarikāsrāmā 161 (fol
228^b = B 151^b) Vishnus toto anno colendus est
162 De Mandāra eremo, qui in dextra Gangis ripa,

¹ Vocabulum insolitum *svana* proxime legitur *श्वानो वै सप्त
जम्बानि गोमायुः सप्त वै तथा । जायेत* etc

² पायसानुद्धृतं किञ्चित्प्रायश्च तत्प्रकीर्तितं Varturaya

³ Additur fabula de cane aurea et vulture, qui eo loco a Soma-
datta principe vulnerati postea altera Kantirayae filia, alter Kalin-
garum regis filius nati sunt

⁴ Locus beatitudinis æternæ hominibus piis destinatus, in
hoc capite Svetaḍvīpa appellatur, alibi etiam reliquæ insulae
mundanae, sicut Kraunchaḍvīpa eidem usui inserviunt

prope Vindhya montem, situs esse dicitur Ibi unde-
cim lacus sacri (*kunda*) esse traduntur. 163. De Śāla-
grāma, ejusdemque nominis lapidibus⁵, et de Gandakī
fluminis sanctitate 164. Gonishkramanatīrtham 165
Stutasvāmikshetram, ubi olim, quum Vishnus Vāsu-
devae forma se manifestaturus erit, Sāndilya, Jājali,
Kapila, Upasāyaka (?), Bhṛigu deum adoratum esse
feruntur. 166 De Dvārāvātī ejusque sacellis. Yādū-
darum caedes paucis verbis eodemque fere modo narra-
tur, atque in Vishnupurāna V, 37, excepto quod in nostro
libro Duvāsas Sāmbam exsecratur 167 De Sānandūra
(उन्नरे तु समुद्रस्य मलयस्य तु दक्षिणे) 168 Lohārgala: ततः
विह्वले भद्रे गत्वा वै त्रिंशद्योजनं । ब्रह्ममध्ये वरारोहे हिमाचलस-
माश्रिते ॥ तत्र लोहागलं नाम etc 169–196. De Mathurae
sanctitate 197–202 De Vishnuis simulacris 197
(fol 315^a = B 207^b) De eugendis simulacris ligneis
(*Madhukae*, i e *Asokae* lignum adhibetur) 198 De
lapideis 199 De fictilibus 200 De cupreis 201
De simulacris campanarum aere (*kāñ-ya*) factis 202
De argenteis et aureis 203–206. De manium cultu
Nādae cum Nimi colloquium 203 (fol 325^a = 211^a)
De mundi creatione Manium cultum primus Nimi,
Ātreyae filius (isque Manuī filius), mortuo filio insti-
tuisse fertur 204 De lustranda familia De ritibus et
silecerno proximis post mortuum cognatum diebus faci-
endis 205 Dona in ceremoniis funebribus pontificibus
probris et generosis largienda sunt Manes enim, si
viris genere infamibus (*kunda*, *gola*) munera offeran-
tur, e sedibus coelestibus expelli, *Medhātithi* regis
exemplo probatur 206 Qui Brāhmaṇae in sacrificio,
divinis manibus oblato, quivē alii in oblatione, majoribus
defunctis data, invitandi sint, docetur Horum rituum
efficacitas laudatur Cur, quae manibus fiant sacrificia,
igne comburantur, explicatur, qui homines a ritibus
arrendi sint, definiuntur etc 207 *Madhuparkae*, i e
dapis aequalibus butyri liquefacti, lactis coagulati,
mellis partibus factae, origo mythica Hoc loco in
Vishnuis cultu illud ferculum adhiberi traditur 208
Pices in offerendo *madhuparka* recitandae 209–228
Sansārachakram, mundi circulus His capitibus Nāchi-
keta, quae a se in Tartaro improborum supplicia, justorū
praemia visa essent, enariat 209 Narratio de
Nāchiketa et Uddālaka, Kāthakopanishadis imitatione
expressa, et in hoc quidem capite divinus ille philosophi
firvori nonnullas certe in imitatore ingeni scintillas ac-
cendit 210 Nāchiketam ex inferis reversum viii sancti
quae ibi vidisset, interrogant 211 (fol 348^b = B 228^a)
Scelesti enumerantur, qui mortui in Acheruntē praec-

⁵ Cur Salankavane viri sancti nomen cum hoc cultu conjun-
gatur, non apparet

capitantur 212. Yamae urbs describitur. 213. Piorum sedes et Yamae satellites describuntur. 214-217. Náchiketa, Yama precibus conciliato, a Chitrágupta ejusque famulis per Tartari locos circumducitur, ibique impiorum supplicia conspiciunt. Quae capita quantisque in deliciis Petrus Breughel, vir optimus, habiturus fuisset! 218, 219 Quibus sceleribus homines in Tartarum detrudantur, exponitur 220 Chitrágupta famulos, variorum morborum forma indutos, ad arcessendos impios emittit 221 (fol 369^a = B 242^b)—222 Yamae et Chitráguptae de mortuis iudicium. 223. Inde ab hoc capite Yamae cum Náada de facinorosis piis, quibus homines in coelum perveniant, colloquium incipit 224, 225 Mulierum fidarum post mortem praemia 226. Scelera in vita priore commissa piis operibus obliterari possunt 227 Quam ob rem quum vaccarum cultus, tum Kárttikae mensis clarilunus dici undecimus, qui *Prabodhini* nomine Vishnu sacer est, observatio commendatur 228 Finitur hoc capite Yamae cum Náada, et Náchiketae cum viro sanctis colloquium 229 (fol 388^a = B 254^a)—232 De loco sacro Gokarna appellato, in Sleshmátakavana sito, ubi olim Siva cervi forma latuisse perhibetur! Praecedat narratio de Nandine, qui pietate id efficisse dicitur, ut a Siva catervarum dux (Nandívara) crearetur. 233 Libri finis 234 Index

Librum Puránac nomen minime merere, sed in usum sectae cujusdam, quae generali Bhágavatae nomine saepe nuncupatur, compilatum esse, libro perlecto, mihi quidem persuasum est

Codex sub finem saeculi superioris negligenter exaratus est (WALKER 169)

106.

Lit Devan Charta Ind Foll 265 Long 13 Lat 9 Linn 21

Váráhapuránam (B) De codicibus Berolinensibus et Weber, Catal p 142

Codex anno 1821 Benaris parum accurate exaratus est. In fine haec leguntur संवत् १८११ खरनामसवत्सरे अष्टमि मासे शुक्ले पक्षे सप्तम्यायां गुरुपासे तद्दिने लिखितं वाराहपुराणे सपूर्णं समाप्तं ॥ ॥ काशीमध्ये ठिकाणासीतलाघाटपरनाथुराम-ब्राह्मणकीहवेलिमेराजमंदिरमेतिवाडीनाथुरामब्राह्मणगुर्जरगोडतिवाडी ॥ (WILSON 101)

¹ Cf Wilson, Mackenzie Collection, I, p 69 'Gokarna Mahatmya Account of Gokarna, a celebrated shrine of Siva as Mahabalaraja, on the coast of North Canara a section of the Skanda Purana' Fr Buchanan Journeys, III 166

107.

Foll 27-74 Linn 10 *Mathurámáhátmyae* capita 18 et undevicesimi versus 30, quo libello Mathurá urbs ejusque sacella celebrantur. (C) Haec Váráhapuránac pars capitibus 29 constat et in codicibus nostris inde a capite 169 legitur. Incipit श्रुत्वा देवस्य महात्म्यं लोहार्गलनिवामिनः । त्रैलोक्यनाथाधिपतेर्विष्णवे परमं गतः (1 गता) ॥ धरत्युवाच ॥ पद्मपत्रमिशालाक्ष लोकनाथ जगत्पते । त्वत्प्रसादाच्च देशे श्रुत्वा शास्त्रं महोजसं (महोदयं A B. D) ॥१॥ तव शिष्या च दासी च त्वामहं शरणं गता । जगद्धातर्जगद्योने जगत्प्रभुरतंद्रित ॥२॥ तव संभाषणादेव जातास्मि कनकोच्चला । अलंकृता च शला च सर्व-शास्त्रेण मानदा ॥३॥ शास्त्रस्यास्य कृतेनाथ नास्य (I násti) नाथ परिश्रमः । त्वदायत्तं जगत्सर्वं यच्च किंचित्प्रवर्त्तते ॥४॥ इति मत्वा (कृत्वा in margine, reliqui codd mत्वा) साक्षाद्गो हृदि वर्त्तते (यदि वर्त्तते I e वर्त्तते D optime) । लोहार्गलात्परं श्रेष्ठं गुह्यं परमदुर्लभं ॥५॥ तीर्थे तद्वद कन्यायां तीर्थानामुत्तमोत्तमं । यदस्ति दुर्लभं तीर्थे कथयस्व मम प्रभो ॥६॥ श्रीवाराह उवाच ॥ न विद्यते च पाताले नातरिक्षे न मानुषे । समत्वं मथुराया हि प्रियं मम वसुधरे ॥७॥ भूत उवाच ॥ तच्छ्रुत्वा वचनं तस्य प्रणम्य शिरसा तदा । पुण्यानां परमं पुण्यं पृथ्वी वचनमब्रवीत् ॥८॥ पृथिव्युवाच ॥ पुष्करनेमिषु चैव पुरी वाराणसी तथा । एतान्निहत्वा महाभाग मथुरां किं प्राप्स्यसि ॥९॥ श्रीवाराह उवाच ॥ शृणु कात्स्न्येन वसुधे कथ्यमानं मयानये । मथुरेति च विख्यातमस्ति क्षेत्रं परं मम ॥ etc.

Singulis capitibus vada sacra in confinio Mathurac sita enumerantur, ad illustrandamque ejus regionis sanctitatem passim fabellae mirum quantum infictae inseruntur

Haec codicis pars sub finem saeculi superioris satis accurate exarata est (MILL 77^b)

108.

Foll 46-102 Linn 9 *Mathurámáhátmyam*, capp 29 (D) Exscripsi partem capitis vicesimi sexti (= Váráhapur 193), quoniam ex eo, quo tempore haec libri pars composita sit, eodem non modo Bhavishyapuránam, sed etiam Sámbarapuránam jam vulgatum esse discimus मुखोसीनस्य कृष्णस्य पुत्रदारयुतस्य च । आगतो नारदस्तत्र यदृच्छागतो मुनिः ॥२॥ षोडशमर्धमासनं च मधुपर्कं सभाजनं । गा च गृह्य यथान्याय कृत्वा संवादमुत्तमं ॥३॥ एकांतमिति यत्कथं कृष्ण गत्वाथ नारदः । उत्थाय युगलो भूत्वा कृष्णायाश्चक्षितं शृणु ॥४॥ एष पुत्रो युवा वाग्मी मुरूपश्चारुदर्शनः । स्पृहणीयः सदा कांतः स्त्रीजनस्य सुरेश्वर ॥५॥ एतासां वरनारीणां क्रीडार्थं हि सुरेश्वर । देवयोन्यो ददुस्तुभ्यं सहस्राणि च षोडश ॥६॥ शांभं दृष्ट्वा तु सर्वसां द्युभ्यते सु मनोभवः । एतन्ने ब्रह्मलोके च गीयते देवतैः सदा ॥७॥ त्वत्प्रियार्थं समायातो भवत्पार्थ निपेक्षितुं (तत्प्रत्ययार्थमायातो भवत्पार्थ निवे-

दिनुं D.) । अयेते चार्थवद्गीतो श्लोकी द्वेपाद्यनेन वै ॥८॥ कीर्तिमतः
स्वर्गवासो नरकस्तद्विपर्ययात् । दिवं स्पृशन्ति भूमिं च यस्य (? यच्च B.)
पुण्येन कर्मणा ॥९॥ यावत्तद्विदो (मुशब्दो ? 'bene audiens') भवति
तावत्पुरुष उच्यते । पुरुषश्चाविनाशी च कथ्यते शाश्वतोऽप्ययः ॥१०॥
नरके पुरुषः प्रोक्तो विपरीते मनोविभिः । तस्माच्छांभं समाहूय तथा
देवीगणं वह ॥११॥ आसनेषूपविष्टानां तासां शोभं तु शांभतः । लक्ष-
यिष्याम्यहं सर्वं सत्यं वासत्यमेव वा ॥१२॥ तावत्संख्यामनायेव स्वा-
स्तीर्णीनि भागशः । पञ्चपदैरुपेतानि कृतानि मुनिना सह ॥१३॥
सर्वासामुपविष्टानां (?) प्रत्येकं केशवस्तदा । पञ्चाच्छांभं समाहूय (?)
तस्याग्रे कृतसंपुटः ॥१४॥ स्थितो मुहूर्तं किं कार्यमादिशस्वावपीकृता ।
दृष्ट्वा रूपमतीवास्य शांभस्यैव वदतिष्ठानं ॥१५॥ चुक्षोभ भगवान्दे-
वोऽनंगः संस्मरणात्तथा । उल्लिख्य गृहं सर्वा गच्छन्त्वं स्वं निवेशनं ॥१६॥
निगृह्यमाणा तत्क्षोभं वस्त्रलग्नदलेन च ।¹ गताः सर्वा यथायाताः
शांभस्तत्र स्थितो भवेत् ॥ Quo facto Sām̐ba Krishnae impre-
catione lepris afficitur ततस्तु नारदेनैव शांभशापविनाशनः ॥१७॥
समादिष्टो महान्धर्म आदित्याराधनं प्रति । शांभ शांभ महाबाहो शृणु
जाययतीसुत ॥१८॥ उदयाचले च पूर्वोक्त उद्यतं तु विभावसुं । नमस्तु
यथाप्राज्ञं वेदोपनिषदादिभिः ॥१९॥ त्वयोदितं रविः श्रुत्वा तुष्टिं या-
स्यति नाम्यथा ॥ शांभ उवाच ॥ अगम्यागमनात्पापाद्भुक्तो यः पुरुषो
भवेत् ॥२०॥ तस्य देवः कथं तुष्टो भविष्यति स वै मुने ॥ नारद
उवाच ॥ भविष्यं पुराणमिति तव वादाद्भविष्यति ॥२१॥ ब्रह्मलोके
पठिष्यामि ब्रह्मणोऽग्रे त्वहं सदा । सुमं तुर्मर्त्यलोके च मनोः प्रकथ-
यिष्यति ॥२२॥ शांभ उवाच ॥ कथं पूर्वोक्तं गता मासपिंडोपमो
सहं । पितृशापान्महद्दुःखं प्रामोऽस्म्यहमकल्मषः ॥२३॥ नारद उवाच ॥
यथोदयाचले देवमारुध्य लभते फलं । मधुरायां तथा प्रातः षट्सूर्य-
लभेत्फलं ॥२४॥ मध्याह्ने च तथा देवं फलप्रियमकल्मषं । मधुरायां च मध्याह्ने
मध्यदिनगते रवौ ॥२५॥ अस्तंगते यथा देवं सायोरारुध्य (?) शांभारुध्य
फलं लभेत् । मधुरायां तथा पुण्यमुदयास्तारवौ तथा ॥२६॥ प्रातर्मध्या-
पराह्णे च षट्सूर्ये धारलोपकं । कृष्णगंगोद्भवं चैवं सवनस्यमेव च ॥२७॥
एवं कुरु यथान्यायमेकाहं तु रवः फलं । आरुध्य शांभं कुशादि सर्व
पापं जहियसि ॥२८॥ श्रीवराह उवाच ॥ ततः शांभो महाप्राज्ञः
कृष्णाज्ञो ययौ पुरीं । मधुरां मुक्तिफलदां रवेराराधनोत्सुकः ॥२९॥
नारदोक्तेन विधिना शांभो जाययतीसुतः । षट्सूर्ये पूजयामास उद्यतं
विभावसुं ॥३०॥ कृत्वा योगेन चात्मानं शांभस्याग्रे रविस्तदा । वरं
वृणीष्य भद्रं ते मञ्जुर्न प्रकटाय च ॥३१॥ यच्छिक्षितो नारदेन तद्भद्रं मम
चाग्रतः । शांभं पञ्चाशकैः श्लोकैर्वेदगुणपदाक्षरैः ॥३२॥ अस्तुतोऽस्मि
न्या वीर तेन तुष्टोऽस्मि ते सदा । स्मृष्टो देवेन सर्वो गस्तत्क्षणादीम-
सङ्घयिः (?) fortasse दीप्तिमच्छविः ॥३३॥ अक्रां गावयवः साक्षाद्दि-
तीयोऽभूद्विषया । मध्याह्ने याज्ञवल्क्यस्य यजुर्मोध्यदिनीयक (ययूर्मो D
यज्ञ मा^o A. B) ॥३४॥ अध्यायच्छांभसहितो रविर्मध्यदिनो यथा ।
वेनुंठपश्चिमे पाशे तीर्थे माध्यदिनीयकं ॥३५॥ स्नात्वा माध्यदिनं दृष्ट्वा
सर्वपापैः प्रमुच्यते । उदयास्ते ततो देवः शांभेन सहितो विराट् ॥३६॥

¹ Verba corrupta sunt, de rebus cf., si placet, cod 75 fol 74^a
(codices et hic et infra षट्सूर्ये)

सायाह्ने कृष्णगंगायां दक्षिणे संस्थितः सदा । तत्र दृष्ट्वा तु सायाह्ने
रविमस्तोदयं प्रभुं ॥३७॥ सर्वपापविशुद्धात्मा परं ब्रह्माधिगच्छति ॥
वराह उवाच ॥ एवं शांभस्य तुष्टेन मध्याह्ने तु नभस्तलात् । द्विधा
कृत्वात्मयोगेन शांभकुष्ठमपौहत ॥३८॥ शांभप्रस्थाततीर्थं तु तत्रैवांतर-
धीयत । शांभस्तु सह सूर्येण रपस्येन दिवानिशं ॥३९॥ रविं स पृच्छ-
यामास पुराणं सूर्यभाषितं । भविष्यपुराणमिति ख्यातं कृत्वा पुनर्नवं ॥४०॥
शांभः सूर्यप्रतिष्ठां च कारयामास तत्सवित्र । उदयाचले सहस्रांशो (?) शुं A
शुं B. D) येमुनायास्तु दक्षिणे ॥४१॥ मध्ये कालप्रियं देवं मध्याह्ने
स्थाय चोत्तमं । मूलस्थानं ततश्चक्रे अस्ताचलगते रवौ ॥४२॥ स्थाप्य
तिमूर्तिं शांभस्तु प्रातर्मध्यापरारहितके (?) kim) । मधुरायां तथा चैव
स्थाय शांभो वसुंधरे ॥४३॥ स्नानाद्या स्थापयामास पुराणविधिना
स्वयं । इदं शांभपुरं नाम माधुरायां कुलेष्टरं ॥४४॥ रथयात्रां (mā-
ghamāsasya saptamyām) तथा कृत्वा रविणा कथिता यथा ।
etc Cf. supra, pp 31^b, 32^b

Labellus hujus seculi initio negligenter exaratus est
(MILL 42^c)

109.

Lit. Devan Charta Ind Foll 216 Long 13½ Lat 6½
Linn 10

Vishnupurānam. (A) Incipit समर्पितो भिमतार्थसिद्धये
गणैः सुराणामपि य स्तुतः सदा । अशेषविघ्नेधनजातवेदसं नमामि तं
शुद्धविषयंगाधिपं ॥१॥ पद्मासनं पद्मसमासनं च पद्मस्य योनिं चतु-
राननं च । पद्मगवेदैश्च विभूषितांगं पितामहं तं प्रणतोऽस्मि नित्यं ॥२॥
जितं ते पुंडरीकाक्ष नमस्ते विश्वभावन । नमस्ते स्तु द्व्यधिके महापुरुष
पूज्य ॥३॥³

Lib I Foll 1-50^b Capp 22 Lib II Foll 50^b-77^b
Capp 16 Lib III Foll. 78^a-107^a Capp 18. Lib IV
Foll 107^a-147^b Capp. 24 Lib V Foll 147^b-198^b
Capp 38 Lib VI Foll 198^b-216^b Capp 8

Hujus Purānāe versio Anglica a Wilson cum pro-
legomenis et annotationibus praestantissimis anno 1840
Oxonii edita est De codicibus Berolinensibus cf Weber
Catal. p 144.

Codex egregius anno 1703 exaratus est Fohum 215
recentiore manu additum est (WILSON 108)

110.

Lit. Devan Charta Ind. Foll. 236 Long 13½ Lat 5
Linn. foll 3-21 11 reliquorum 10

Vishnupurānam (B) Lib I. Foll. 1-52^b Lib II
Foll 52^b-83^b Lib III Foll 83^b-117^a IV 117^a-157^b
V 157^b-216^b VI 216^b-236^a.

Codex Benaris anno 1740 exaratus est Folia 3-21
nostro seculo addita sunt (WILSON 107)

³ Reliqui codices a disticho tertio incipiunt

111.

Lit. Devan Charta Ind. Foll. 387. Long. 13 Lat. 6.
Lineae variant.

Vishnupurānam. (C) Lib. I. Foll. 1-90 Lib. II
Foll. 91-148 Lib. III. Foll. 149-207 Lib. IV. Foll.
208-272 Lib. V. Foll. 273-351. Lib. VI. Foll. 352-387.

In hujus codicis marginibus commentarius brevis
adscriptus est. Atque librorum I. II. V. explicatio a
Sṛīdharasvāmīne composita et *Ātmaprakāṣa* appellata
est, librorum III. IV a *Ratnagarbha*, eique nomen
Vaishnavākūtachandrikā inditum est De sexto libro
non constat *Sṛīdharasvāmīn* his verbis exorditur:
श्रीविंदुमाधवं दे परमानंदविग्रहं । वाचं विष्णुचरं गंगा पराशरमुत्तान्
मुनीन् ॥ १ ॥ श्रीमद्विष्णुसुखयोमिमुख्यरचित्वाख्यां¹ निरीक्ष्य स्फुटं
तन्मागच्छ सुबोधसंग्रहवतीमात्मप्रकाशाभिषा । श्रीमद्विष्णुपुराणसारवि-
वृत्तिकर्ता यतिः श्रीधरस्वामी सत्पुरुषादपसमधुपः साधुः स्वर्गशुद्धये ॥ २ ॥
श्रीमद्विष्णुपुराणस्य व्याख्यां स्वत्यागित्विस्तरां । प्राचामालोक्य तद्व्याख्या-
मध्येयं विधीयते ॥ ३ ॥ Libri II. commentarius ab his verbis
incipit · संश्रितपरमानंदनृहरिः श्रीधरो यतिः । पुराणं वैष्णवं व्याख्या
स्वप्रकाशाख्यटीकया ॥ १ ॥ Lib. III संशुद्धयेन सृष्ट्यादिद्विसप्तभुव-
नोक्तिभिः । Lib. IV धर्मोपधर्मेयोः पूर्वमुक्तयोरनुवर्त्यते । Lib V
अथातः पंचमांशे कृष्णालीलामहोदयः । Lib VI सर्गादिफलमाख्यातु
मुक्तिमात्यंतिकं लय ।

Codex sub finem seculi superioris exaratus est In
fine libri quarti folium unum desideratur. (WILSON 130)

112.

Lit Bengal Charta Ind Foll 156 Long 19½ Lat 6½
Linn 10

Vishnupurānam (D) Lib I Foll. 1-37^b Lib II
Foll 37^b-57^b III Foll 57^b-78^a IV Foll 78^a-105^b
V Foll 106^a-144^b VI. Foll 144^b-156^a

Codex superiore seculo nitide exaratus est (WILSON
26)

113.

Lit Devan Charta Ind Foll 177 Long 10½ Lat 4½
Linn 11

Swapurānam, capita 75. continens Incipit. जगतः
पितरं शंभुं जगतो मातरं शिवां । तत्पुत्रं च गणाधीशं नवैतद्वर्णया-
म्यहं ॥ १ ॥ वागीशा यस्य वदने लक्ष्मीर्यस्य च वक्षसि । यस्यास्ति
हृदये संविप्तं नृसिंहमहं भजे ॥ २ ॥ एकदा मुनयः सर्वे नैमिषारख्यवा-
सिनः । पपृक्षुः (paprachuh) परया भक्त्या व्यासशिष्यं गुणान्वितं ॥ ३ ॥
अथय जघुः ॥ सूत सूत महाभाग चिरं जीव सुखी भव । पिबंतस्त्वम्-

सांभोजाश्रुतं (chyutam) ज्ञानामृतं वयं ॥ ४ ॥ अश्विभ्रातृभ्याः पुनः कि-
ंचित्पृष्टुमिच्छामहे वयं । व्यासप्रसादात्सर्वज्ञो जातो (l. yāto) सि कृत-
कृततां ॥ ५ ॥ नाज्ञातं विद्यते किंचिद्भूतं भाव्यं भवं च यत् । गुरोः कृपां
समासाद्य सर्वं साधयिष्ये त्वया ॥ ६ ॥ कथय त्वं प्रसादेन शिवरूपम-
नुत्तमं । तत्पूजां परमां दिव्यां चरित्राख्ययनेकशः ॥ ७ ॥ अगुणो गुणता
जातः (yātah) कथं लोके महेन्द्रः । शिवतत्त्वं वयं सर्वे न जानीमो
विचारतः ॥ ८ ॥ सृष्टेः पूर्वं कथं देवस्तन्मध्ये च कथं पुनः । तदंते च
कथं तिष्ठेच्छं करो लोकशंकरः ॥ ९ ॥ कथं प्रसन्नतां याति प्रसन्नः किं फल
पुनः । यच्छति सर्वलोकेभ्यः सर्वं कथय सुव्रत ॥ १० ॥ सद्यः प्रसन्नो भग-
वान् भवति त्वनुशुश्रुमः । एतत्सर्वं तथा चान्यत्कथनीयं त्वयानय ॥ ११ ॥
इति पृष्ठस्तदा तैस्तु श्रुत्वा हर्षसमन्वितः । उवाच यचनं तत्तत् स्युषीणां
शृण्वतां तदा ॥ १२ ॥ इति श्रीशिवपुराणे परिपाठकनाम प्रथमोऽध्यायः ॥

Hoc Purānam a Sūta coram viris sanctis, in Naimi-
sha silva degentibus, ita relatum esse fertur, ut olim
a Brahmane deo cum Nārada communicatum erat
Cap 1 Prooemium. 2 De mundi creatione, quae Siva-
e, nimirum in hoc libro summum numen repraesentantis,
jussu facta est Brahman oloris, Vishnus apri forma
(Svetavārāhakaḥ) oriuntur. 3 Siva lingae forma se
manifestat Singulae sermonis literae Siva-
e corpus repraesentant De Om syllabae sanctitate 4 Siva
Vishnus precibus commotus ipsissima specie apparet,
eique institutiones suas revelat · जपतस्तस्य देवस्य प्रादुर्भूतो
हः स्वयं । पुनः प्रसन्नस्तत्रैव हरये परमात्मने ॥ १ ॥ निगमं व्यासरूपेण
ददौ तस्मै महात्मने । तत्र मंत्रा स्तनेके वै तत्र कर्माख्यनेकशः ॥ २ ॥
सर्वविद्यानिधिर्देवो हरश्चास्मिन्महामुने । ईशानः सर्वविद्यानां श्रुतिरेषा
सनातनी ॥ ३ ॥ हरात्माय स्वयं विष्णुर्हरिर्नमदात्मनः । पुरतः व्यास-
रूपेण प्राप्तवान्निगमं तदा ॥ De qua revelatione, spiritu
facta (Nihsvāśākhyā Sañhitā), cf quae supra p 58^b
e Vārāhapurānae cap 70. excerpta sunt² Lingae cul-
tus injungitur Siva mundi regendi partes distribuit
5, 6 Cur Brahma oloris, Vishnus apri formam induc-
runt, pueriliter et inepte explicatur Uterque deus,
quum Sivam venerati essent, creandi opus aggredun-
tur. 7. Deorum creatio 8 Satī in Dakshae sacrificio
in ignem se praecipitat De Siva cultu, praecipue
matutino. 9-24. De Tripurae eversione narratio, quam
auctor eodem modo et ordine retulit, atque Kalidāsa in
Kumārasambhava carmine 25 (fol 53^a). De lingae
cultu et 26 significatione. 27-29 De ritibus cum
Sivae cultu conjunctis 30 Pandani (ketaki) flores in
Sivae cultu non adhibentur, propterea quod haec arbor
olim ad Sītā ab opprobrio vindicandam verum testi-
monium non protulerat 31 (fol 66^a) Neve Champakae

² Cf cap 75, 19 येनैव विष्णवे दत्ताः व्यासेन वेदसंज्ञिताः । वा-
गीमंत्रा स्तनेके च ध्यानं च पूजनं बुधाः ॥

floribus utendum est 32-36. De Ganesae origine¹, rebus gestis, cultu 37 Sertorum, Eleocarpi (rudrāksha) semine confectorum, sanctitas 38 Vani loci enumerantur, propter lingae cultum celebrati Sanctissimi hi duodecim esse dicuntur. मोमराष्ट्रे मोमनाथं (scil. लिङ्गं) च श्रीशैले मञ्जिकर्जुनं ॥११॥ उज्जयिन्यां महाकालमोकारे परमेश्वरं । केदार हिमशतपृष्ठे डाकिन्यां भीमशंकरं ॥१६॥ वाराणस्यां च विशेषं त्र्यम्बकं गौतमीतीरे । वैद्यनाथं चिताभूमौ नागेशं दारुकावने ॥१९॥ मेतुवधे च रामेश्च घुस्मेशं (1 ghumesam)² च शिवालये । द्वादशैतानि नामानि प्रातरुत्थाय यः पठेत् ॥२०॥ स etc 39 De Nandikesae sacelli origine fabula 40 De alius lingis. **A**trivara, locus sacer eo tempore ortus esse dicitur, quum Anasūyae sanctimonia Gangas in locum aridum adductus est 41 (fol 92^b) De superstitionis Laingiac origine fabula, cum sexto Vāmanapurāṇac capite ugmento quidem, non verbis, consentiens 42 Andhakae caedes 43 De Sudarsana sacerdote, Dadhī his filio A quo *Bulu* sive *Bulukā* sacerdotes² descendisse feruntur शिवाभ्यां स्थापिता यस्मान्मस्मान्ने बटुकाः स्मृताः ॥३६॥ तयोभ्याम्वा (') यतो जातास्तस्मान्नपोधना मताः । शिवयोः कृपया सर्वे विस्तारं बटुधा गताः ॥३७॥ तेषां च प्रथमा पूजा मता पूजा महत्तमः । तन यावत्कृता नैव पूजा च शंकरस्य च ॥३८॥ तावत्पूजा न कर्तव्या ब्राह्मणैर्वेदपारगैः । शुभं वाप्यशुभं वापि बटुक न परित्यजेत् ॥३९॥ प्राजापत्यं च भोज्यं च बटुरेको विशिष्यते । शिवयोश्च तथा कार्यं विशेषो दृश्यते त्विह ॥४०॥ et infra तस्माच्च बटुकाः श्रेष्ठाः पुराविद्भिः प्रकीर्तिताः ॥४१॥ शिवपूजा तु तेः पूर्वमुत्तरीया नान्यथा पुनः । अन्येषां नाधिकारोऽस्ति शिवस्य वचनार्तिह ॥४२॥ उत्तारणं च कार्यं ये पूजा पूर्णा भवन्निति । तावदेव हि तेषां तु कार्यं नान्यत्राप्येव च ॥४३॥ 44 De Somesvara linga, quod Prabhāsac eo tempore ortum esse dicitur, quum Lunus, ne Dakshac imprecatione omnino evanesceret, Sivam precibus et pietate conciliavit De Mallikārjuna linga 45 De Mahākālesvara linga, in urbe Avantī statuto, quod tum ortum est, quum Siva Dúshanam dātyam occidit De Omkāra et Amaresvara lingis. 46 Kēdāresvaralingam in Badarayāsrama statutum 47 Bhīmac, Kumbhakarnae rāksasae filii, caedes 48 De creatione Avimuktasvaralingam De Siva Calvifero 49, 50 Kāsīs urbis sanctitas 51 (fol 116^a)-53 De Kusavarta tuṅga Quae in his capitibus de Gautama et Ahalyā traduntur, similem Vārahapurāṇac (cap 70) narrationem in memoriam reducant 54, 55 Rāvana a Siva extollitur, rursusque

subvertitur De Vaidyanāthae et Nāgesvarae lingae origine. 56. Rāmesvaralingam. 57 Ghumesalingam. 59, 60 Hiranyakāshipus et Hiranyākshae caedes 61 (fol 141^a) Achalesalingam Narratio de Áhuka Bhilla et Áhukī uxori, qui Sivae favore Nalae et Damayantis forma renati sunt 62-66 Etiam Arjuna in Sivae cultorum numero fuit 67 De precibus et ceremoniis, in Sivae cultu adhibendis 68 Krishna Sivam Bilvesvarae formae adoravit 69 Idem olim a Siva Sudarsana discum ad delendos gigantes accepit 70 Mille Sivae nomina 71 (fol 162^b)-73 De cerimonia *Sivarātri* appellata, quae quatuordecimo Māghae mensis obscuri-lunae die celebranda est Cujus ceremoniae observatione vel a scelestissimis hominibus Sivam propitiari posse, duabus de venatore quodam et Vedamdhū sacerdote narrationibus probatur 74 De beatitudine summa obtinenda 75 De Sivae potentia

De libro ipso, quem ad celebrandum cultum Laingicum scriptum esse vides, in praesentia nihil temere asseveraverim, expectandum enim est, dum de Skandapurāṇac parte, quae Sivamāhātmya appellatur, accuratiora audiamus Ex quo libellum nostrum desumptum esse, ut quae infra dicta sunt, suspicari possis

Codex anno 1770 a Bhūdeva nitide quidem, neque tamen satis accurate exaratus est (WALKER 204)

114-116.

Volumina tria Lat Devan Charta Ind Long 11 Lat 4¹, sed inde a fol 92 vol II 5

His voluminibus *Revamahātmyam* Revae majestas continetur, quo libro Revā sive Narmadā fluvius et loci sacri, in eius ripa siti, celebrantur Hic libro partem Vāyupurāṇac, quod Sivae dedicatum est, sive Sivapurāṇac, a Vāyu narrati, constinere dicitur, et a Sūta cum Samaka communicatum Sollemni harum literarum more singulorum sacellorum origo et sanctitas narrationibus illustrantur

Vol I Foll 258 Linn 8 Incipit उभयतटपुण्यतीर्था प्रक्षालितसकललोक्तदुरितीर्था । देवमुनिमनुजसंघा हरतु मदा नर्मदा दुरितं ॥१॥ नाशयतु दुरितमखिल भूत भय्य च कालसभृतं । सकलपवित्रितयमुधा पुण्यजला वदिता रेवा ॥२॥ बालार्कस्वप्नभाभ विबुधरिपुशिरच्छेदनाद्रुक्कदिग्ध । धाराप्रोद्धतकालानलबहुलशिखातेजसा दुरितीर्त्तस्यं । निर्हेषाशेषदेवं धमति सुरवधूसचयैरच्यमानं पायाच्चक्र पुरारविबुधनृपगणैर्विद्यमानं सदैव ॥३॥ नारायण etc ॥४॥ शीनक उवाच ॥ नैमिषे पुण्यनिलये नानाक्षुषिनिषेधिते । शीनकः सत्त्वमासीन सृतं पम्रक्ष विस्तरात् ॥५॥ मन्ये हं धर्मनैपुण्यं त्वयि सृतं सदर्थितं । पुण्यामृतकषावक्त्रा व्यासशिष्यः त्वमेव हि ॥६॥ अतस्त्वां परिपृच्छामि धर्म तीर्थाश्रयं कवे । बहूनि संति तीर्थानि बहुशो मे श्रुतानि च ॥७॥

¹ इति विचार्य मा देवी चरणयोजनलसंभव । एकमुच्चार्य तेनैव निर्भमे पुत्रकं शुभ ॥ Quod aliquatenus verendum est quae quae illos locis de sapientiae dei natalibus narrantur

- Cf Carey's *radu* 'a brahman who resides with and performs religious ceremonies for persons of the Sudra class

श्रुता दिव्यनदी ब्राह्मी तथा विष्णुनदी मया । तृतीया न मया क्वापि
श्रुता रौद्री सरिद्धरा ॥ ८ ॥ तां वेदगर्भा विख्यातां विबुधौघाभिर्वदितां ।
वद मे त्वं महाप्राज्ञ तीर्थपूगपरिस्कृतां ॥ ९ ॥ कं देशमाश्रिता रेवा कथं
श्रीरुद्रसंभवा । तत्संश्रितानि तीर्थानि यानि तानि वदस्व मे ॥ १० ॥
सूत उवाच । साधु पृष्टं कुलपते चरितं नर्मदाश्रितं । शिवं पवित्र
दोषप्र श्रोतुं वक्तुं च सन्नम ॥ ११ ॥ वेदोपवेदवेदांगादीन्मभिष्यस्य पूरतः ।
अष्टादशपुराणानां वक्ता सतीपुनः (सत्यवतीमुतः ४ m) ॥ १२ ॥ त
नमस्कृत्य वक्ष्यामि पुराणानि यथाक्रमं । येयामभिष्याहरणादभिवृद्धिर्वृ-
त्तायुषोः ॥ १३ ॥ श्रुतिः स्मृतिश्च विप्राणां चक्षुषी परिकीर्त्तिता । काण-
स्तत्त्वैकया हीनो द्वाभ्यामंधः प्रकीर्त्तितः ॥ १४ ॥ श्रुतिस्मृतिपुराणानि
विदुषां लोचनतयं । यस्त्रिभिर्नयनेः पश्येत्येतां शो माहेश्वरो मतः ॥ १५ ॥
आत्मविद्या च पौराणी धर्मशास्त्रात्मिका च या । तिस्रो विद्या इमा
मुख्याः सर्वशास्त्रविनिर्णये ॥ १६ ॥ पुराण पंचमो वेद इति ब्रह्मानु-
शासनं । यो न वेद पुराणं हि म स वेदात् किंचन ॥ १७ ॥ कतमः स
हि धर्मो स्ति कि वा ज्ञान तथाविध । अन्यद्वा तत्किमस्तीह पुराणे यन्न
दृश्यते ॥ १८ ॥ वेदाः प्रतिष्ठिताः पूर्वं पुराणे नात्र मशयः । विभेदव्य-
श्रुताद्भेदो मामयं प्रतरिष्यति ॥ १९ ॥ इतिहासपुराणेश्च कृतो य निश्चलः
पुरा । आत्मा पुराण वेदानां पृथगगानि तानि षट् ॥ २० ॥ यन्न दृष्टं
हि वेदेषु तदृष्टं स्मृतिभिः किल । उभाभ्यां यन्न दृष्टं हि तत्पुराणेषु
गीयते ॥ २१ ॥ पुराणं सर्वशास्त्राणां प्रथमं ब्रह्मणा स्मृतं । अनंतरं च
वक्त्रेभ्यो वेदास्तस्य विनिर्गताः ॥ २२ ॥ पुराणमेकमेवासीदस्मिन् कन्यातरे
मुने । त्रिवर्गसाधनं पुण्यं शतकोटिप्रविस्तरं ॥ २३ ॥ स्मृत्वा जगाद च
मुनीनं प्रति देवश्चतुर्मुखः । प्रवृत्तिः सर्वशास्त्राणां पुराणस्याभवन्नतः ॥ २४ ॥
कालेनाग्रहणं दृष्ट्वा पुराणस्य ततो मुने । व्यासरूपं विभुः कृत्वा संहार-
स्त (samharat sa²) युगे युगे ॥ २५ ॥ चतुर्लक्षप्रमाणेन द्वापरे द्वापरे
मत्वा । तदष्टादशधा कृत्वा भूर्लोकं स्मिन् प्रभाष्यते ॥ २६ ॥ अद्यापि त्रै-
लोके तद्वत्कोटिप्रविस्तर । तदर्थोऽत्र चतुर्लक्षसंख्येयं निरेशितः ॥ २७ ॥
पुराणानि दशाष्टौ च साप्रतं तद्विहोच्यते । नामतस्तानि वक्ष्यामि शृणु
न्व श्रुपिसन्नम ॥ २८ ॥ सर्गश्च प्रतिमर्गश्च यशो मन्वतराणि च ।
यशानुचरितं चैव पुराणं पंचलक्षणं ॥ २९ ॥ ब्रह्मपराणं तत्तद्वत् सहि-
ताभ्यां विभृ[पि]त । श्लोकानां दशसाहसं नानापुण्यकथायुतं ॥ ३० ॥
पात्रं च [पंच]पंचाशत्सहस्राणि निगद्यमे । तृतीयं वैष्णवं नाम त्रयो-
विंशतिसंख्यया ॥ ३१ ॥ चतुर्थं वायुना प्रोक्तं वायवीयमिति स्मृतं । शिव-
भक्तिसमायोगात् शिव तच्चापराख्यया ॥ ३२ ॥ चतुर्विंशतिसंख्यातं सह-
स्राणि तु शौनक । चतुर्भिः पर्वभिः प्रोक्तं भविष्यं पंचमं तथा ॥ ३३ ॥
चतुर्दशसहस्राणि तथा पंचशतानि तत् । मार्कंडेय नवसाहसं षष्ठं तत्परि-
कीर्त्तितं ॥ ३४ ॥ आग्नेयं सप्तमं प्रोक्तं सहस्राणि तु षोडश । अष्टमं
नारदीयं च प्रोक्तं नै पंचविंशति ॥ ३५ ॥ तथा भागवतं नाम भागवत-
विभृषित । तदष्टादशसाहसं प्रोच्यते ग्रन्थसंख्यया ॥ ३६ ॥ दशमं ब्रह्मवैवर्तं
तावत्संख्यमिहोच्यते । लिङ्गमेकादश (langam) ज्ञेयं तथेकादशसं-
ख्यया ॥ ३७ ॥ भागवतपंचविंशतितं तत् लिङ्गं श्रुतिपुंगवं । चतुर्विंशति-
साहसं वाराह द्वादश विदुः ॥ ३८ ॥ विभक्तम् (वि)ष्टभिः पंडेः (khandah)
स्काद भागवतं वर । चतुर(वि)ंशतिसाहसं संख्यया तन्निरूपितं ॥ ३९ ॥
ततस्तु धामनं नाम तच्चतुर्दशसं स्मृतं । संख्यया दशसाहसं प्रोक्तं कुलपते

पुरा ॥ ४० ॥ कौर्म्यं पंचदशं प्राहुर्भागवतविभृषितं । दशसप्तसहस्राणि पुरा
संख्येयतः कलौ ॥ ४१ ॥ मातस्यं मत्सेन यत्प्रोक्तं मनवे षोडशं क्रमात् ।
तच्चतुर्दशसाहसं संख्यया यज्ञता वर ॥ गारुडं सप्तदशसं स्मृतं चको-
नविंशतिः । अष्टादशं तु ब्रह्मांडं भागवतयनिरूपितं ॥ ४३ ॥ तच्च द्वाण्ड-
साहसं शतद्वयसमन्वितं । तथेवोपपुराणानि चोक्ताणि तानि वेधसा ॥ ४४ ॥
इदं ब्रह्मपुराणस्य स्थितं सोरमनुजम् । सहिताद्वयसमुक्तं पुण्यं शिवक-
थाश्रय ॥ ४५ ॥ आद्या सनत्कुमारोक्ता द्वितीया सूर्यभाषिता । सनत्कुमा-
रनाम्नापि तद्विख्यातं महामुने ॥ ४६ ॥ द्वितीयं नारमिहं च पुराणे
पद्यसंज्ञितं । नदापुराणं च तथा तृतीयं वैष्णवं मतं ॥ ४७ ॥ चतुर्थं
शिवधर्माख्यं पुराणे वायुसंज्ञितं । दौर्वाससं पंचमं च स्मृतं भागवते
मदा ॥ ४८ ॥ भविष्ये नारदोक्तं च सूरिभिः क[पि]य[त] पुरा । कापिल
मानवं चैव तथेवोशनसेरितं ॥ ४९ ॥ ब्रह्मांडं वारुणं चाथ कालिकाह-
यमेव च । माहेश्वरं तथा शाच सौरं सर्वार्थसचय ॥ ५० ॥ पारामर
भागवतं कौर्म्यं चाष्टादश क्रमात् । एतान्युपपुराणानि मयोक्तानि यथा-
क्रम ॥ ५१ ॥ पुराणसंहितामेता यः पठे(त)द्वा शृणोति च । सो नतपुण्य-
भागी स्यान्मृतो ब्रह्मपुरं व्रजेत् ॥ ५२ ॥ इति वायुपुराणे श्रीरेवाखंडे
पुराणसंहिता नामाध्यायः ॥ १ ॥

सूत उवाच ॥ पुराणं यन्मयोक्तं हि चतुर्थं वायुसंज्ञितं । चतुर्विंशति-
साहसं शिवमाहात्म्यसंयुतं । महिमानं शिवस्याहं पूर्वं पारामरः पुरा ।
अपरार्द्धं तु रेवाया माहात्म्यमतुलं मुने । पुराणेष्टमं प्राहुः पुराणं
वायुनोदितं । यस्य श्रवणमात्रेण शिवलोकाश्चामुपयात । यथा शिवस्तथा
शेव पुराणं वायुनोदितं । शिवभक्तिसमायोगान्नामद्वयविभृषित¹ । नर्म-
दायास्तु माहात्म्यं तस्मिन् द्वेपायनो ब्रवीत् etc

Initio excepto, quo varia mundi aeva enumerantur, quum praeter nomina nihil memorabile libro nostro tradatur, singulorum capitum titulos describere satis habui² Purāṇasamhitā Narmadāmahātmya³ Kalpa-
samudbhavas Māyurakalpasambhavas Kūrmakalpa-
samudbhavas Vakakalpasamudbhavas Mātsyakalpas-
Fol 48^b Vārāhakaḥkalpas Kapilāpūrvasambhavas Viśa-
lyasambhavas Viśalyāsaṅgamas Kāramardāsaṅgamas-
Nīlagāṅgāsaṅgamas Madhūkavratam Fol 73^a Tri-
puravidhvanse Jvālēsvaratīrtham Revākāvārisāngama-
mahātmyam Vārāḥsaṅgamas Chāndavēgāsaṅgama-
tīrtham Brandīsaṅgamatīrtham Brandīsaṅgamatīrtham Pitṛ-
tīrthamahātmyam Omkārotpatīmahātmyam⁴ Kotitī-
rtham Kākāhradatīrtham Jambukēśvaratīrtham Sā-
rasvatatīrtham Kapīlasāngamamahātmyam Narakā-
vānanam Fol 102¹ Sāmavayavasthā Amāreśvaratīrthe
godānamahātmā Asokavānikātīrtham Matangatīrtham
Mugāvanatīrtham Manorathatīrtham, Angārāgarta-
saṅgamamahātmyam Kṛṣṇāvēvāsaṅgamas Vīḥāma-

¹ i.e. Narmadā-Raudram

² Capita numeris carere

³ Inde a capite tertio usque ad finem libri Yudhishtira cum Markandeya colloquitur

⁴ Hujus sacraei origo traditur Urbs ad Kalpaga fluvium in monte Amarakantaka sita esse dicitur

kamáhátmyam. Suvarnadvipam, Hiranyagarbhásangamas. Aśokeśvaratīrtham Vāgu-revāsangamamáhátmyam Sahasrávartakatīrtham Saugandhikavanamáhátmyam Sarasvatītīrthamáhátmyam. Brahmodatīrtham Sánkaratīrtham. Somatīrtham. Sárasvatatīrtham Sahasrayajnatīrtham. Kapálamochanatīrtham. Agnitīrtham. Aditisvaratīrtham Váráhatīrtham. Fol. 127^a. Devapathatīrtham. Sahasrayajnatīrtham. Suklatīrtham Díptikeśvaratīrtham. Vishnutīrtham Yodhanapuratīrtham Márutesvara-Yogeśvaratīrthadvayam. Rohinitīrtham Sáriravyavasthá Dárutīrtham Brahmávaratīrtham Patresvaratīrtham. Agnitīrtham Adityatīrtham Meghanádatīrtham. Dárutīrtham. Fol. 150^a. Devatīrtham Narmadeśvaramahátmyam (Guhávasītīrtham) Kapilātīrtham Karajesvaratīrtham Kundesvaratīrtham Pippaládatīrtham Vimalesvaratīrtham Vimalesvarapushkarínisangamatīrtham Súlābhedaprasansá Andhakavaradánam Andhakayuddhe Sachígrahanam Gírvánúsvásas Andhakavadhas Súlābhedotpattis Súlābhede pátrapaikshákathanam Súlābhede dánadharmas S Dírghatapaákhyánam Rishiringasvargagamanam S Dírghatapahsvargagamanam S Kásirájamokshas S vyádhavákyam, S vyádhasvaigagamanam Fol. 202^b Súlābhedamahátmyam samáptam Pushkarínýám Adityesvaratīrtham. Sakresvaratīrtham Karotesvaratīrtham Kumáresvaratīrtham Agastyesvaratīrtham Vyásesvaratīrtham Vaidyanáthatīrtham Kedáratīrtham Anandesvaratīrtham Mátrītīrtham Narmadātīrtham Mundesvaratīrtham Fol. 220^b Anadváhi[nadi]sangama Bhímesvaramáhátmyam Ajunesvaratīrtham Dharmesvaratīrtham Lukesvaratīrtham¹ Dhanadatīrtham Jatesvaratīrtham Ravītīrtham Kámesvaratīrtham Mangalesvaratīrtham Kapilesvaratīrtham Gopáresvaratīrtham Maníesvaratīrtham

Vol II Fol. 233 Tilakesvaratīrtham Gotamesvaratīrtham. Mátrītīrtham Sankhachúdesvaratīrtham Kedáratīrtham Parásaresvaratīrtham Bhímesvaratīrtham Chandresvaratīrtham Asvaparnísangame² Bahvisvaramáhátmyam Náradesvaratīrtham Vaidyanáthatīrtham Tejónáthatīrtham Fol. 26^b Vaidyanáthatīrthamáhátmyam Vánaresvaratīrtham Kumbhesvaratīrtham Rámesvaratīrtham Meghesvaratīrtham Dadhiskandam et Madhuskandam tīrtham Nandikesvaratīrtham Varunesvaratīrtham Pávakesvaram sive Agnitīrtham Kuveratīrtham Hanúmantesvaratīrtham³

¹ Nomen versibus hisce explicatur देवैः सर्वैः समं यत् लुकि-
यनि महेश्वर ॥ et इह ने प्रीतिरतुला लुकिन्स्य सुरैः सह ॥ Sed
quoniam illa vox लुक

² Is fluvius etiam *Isarati* appellatur

³ (४) हनूमतेश्वरस्याग्रे भक्त्या विप्राय भारत, et क्रोशंतरे स्थितं
पार्थ हनूमतेश्वराब्जम्

sive Kapitīrtham. Pútikesvaratīrtham. Fol. 53^b. So-
manáthatīrtham, ad Revae et Uris confluentem situm
Nandātīrtham. Pingalesvaratīrtham. Rānamochanatīr-
tham. Kapilesvaratīrtham. Chakratīrtham sive Jalasá-
yītīrtham Fol. 74^b. Chandādityatīrtham Yamaháse-
svaratīrtham. Kalhodīgangesvaratīrtham. Nandikesva-
ratīrtham (Naranárayana-) Badarikesvaratīrtham Na-
lesvaratīrtham. Márkaṇdesvaratīrtham. Vyásatīrtham
Fol. 95^b Koṭisvaratīrtham. Prabhesvaratīrtham Šu-
keśvaratīrtham. Nágesvaratīrtham Márkaṇdesvara-
tīrtham Koṭisvaratīrtham Sankarshanesvaratīrtham
Janakesvaratīrtham Manmathesvaratīrtham. Anasú-
yātīrtham Erandísangamatīrtham Fol. 130^a. Suvarna-
silesvaratīrtham Ambikesvaratīrtham Karajesvara-
tīrtham Bharatesvaratīrtham Nágesvaratīrtham. Mu-
kutesvaratīrtham Saubhāgyasundarītīrtham Dhanu-
deśvaratīrtham Rauhmesvaratīrtham Senápura Cha-
kratīrtham Uttaresvaratīrtham Bhogesvaratīrtham
Kedáratīrtham Nishkalankatīrtham Márkaṇdesvara-
tīrtham Dhútápápesvaratīrtham Ángirasesvaratīrtham
Koṭisvaratīrtham Ayomjesvaratīrtham Ángárakesva-
ratīrtham Skandesvaratīrtham Fol. 151ª Narmade-
svaratīrtham, quod alio nomine Devatīrtham appellatur
Brahmesvaratīrtham, olim Dhátakatīrtham nuncupatum
Válmikesvaratīrtham Kapálesvaratīrtham, Koṭisvara-
tīrtham Pándutīrtham Tilochanesvaratīrtham Ka-
pilesvaratīrtham Kambukesvaratīrtham Chandrapra-
bhásatīrtham Kohalesvaratīrtham Fol. 176^b Indre-
svaratīrtham Válukesvaratīrtham Devsatīrtham Sa-
kiesvaratīrtham Nágesvaratīrtham Gautamesvara-
tīrtham sive Ahalyesvaratīrtham Rámesvaratīrtham
Mokshatīrtham. Narmadesvaratīrtham Kapardísvara-
tīrtham Ságaresvaratīrtham Dhaurádyatīrtham Ayo-
nyatīrtham Korilápura Agnitīrtham, sive Kapilesvara-
tīrtham Bhrgvisvaratīrtham⁴ Korilápura Brahma-
tīrtham. K. Daśasvamedhatīrtham Koṭitīrtham Fol.
199^b Koriláyám Adiváráhatīrtham K Kauvera-Yá-
mya-Várúna-Vátesvaratīrtham Rámesvaratīrtham⁵
Karkatesvaratīrtham Šukresvaratīrtham Somatīrtham
Nandáhradatīrtham Chakratīrtham sive Dvadasītīr-
tham Jayaváráhatīrtham Sivātīrtham Yodhanápura
Rámakesvaratīrtham Y Rukmínītīrtham Amáhake-
svaratīrtham, qui locus ad manes colendos aptissimus
esse dicitur⁶ Siddhesvaratīrtham Tápesvaratīrtham

⁴ कोरिलायां तु पृथगे Ceterum cf. Thornton Gazetteer III, 149

Korall A town in the province of Guzerat, or the dominions of
the Guicowar, situated on the right bank of the Nerbudda river,
and 30 miles S from Baroda Lat 21° 50', long 73° 12'

⁵ Idque in urbe Ayodhya, quae krosam unum a Korila distat

⁶ Praeter etymologiam, eamque satis absurdam, de nominis
origine nihil repertum

Siddhesvaratīrtham¹. Vārunesvaratīrtham. Angārakātīrtham. Linkavārāhatīrtham Ankollakātīrtham. Parāsaesvaratīrtham. Kusumesvaratīrtham.

Hujus voluminis folium numero ३३९ signatum desideratur.

Vol. III Foll. 217. Kalakalesvaratīrtham. Svetavārāhatīrtham Bhārgulesvaratīrtham. Ādityesvaratīrtham sive Ravitīrtham. Hunkaratīrtham Suklatīrthe Chānakyanripasiddhis. Suklatīrthamāhātmyam. Madhumatisangamesvaratīrtham. Narmadesvaratīrtham. Anarakesvaratīrtham Fol 27^b. Sarpesvaratīrtham. Rishitīrtham sive Mokshatīrtham (संगता यद्वा केवेरी² नदी श्रेष्ठ तु रेखा) Gopesvaratīrtham Mārkaṇdesvaratīrtham Kudumbarisangame Nāgatīrtham Sauratīrtham, etiam Sāmbādityatīrtham appellatum, quia a Śāmba ad Solis cultum dedicatum esse dicitur. Siddhesvaratīrtham Mārkaṇdesvaratīrtham Gopesvaratīrtham Kapilesvaratīrtham Vaidyanāthesvaram sive Ghodesvaratīrtham Pingalesvaratīrtham Bhūisvaratīrtham Gangāvāhatīrtham sive Sankhodhātīrtham Gauṭamesvaratīrtham Dasāsvamedhatīrtham Fol 52^b Bhṛigukachetīrtham Bhṛigukache Kedāatīrtham Bh. Dhūtāpatīrtham Bh Eranditīrtham Bh Kanakesvatīrtham Bh Jvālesvaratīrtham sive Kālāgnrudratīrtham Bh Sālagrāmātīrtham Bh Somatīrtham sive Chandrahāsātīrtham Bh Udīrnavarāhatīrtham³ Bh Chandraprabhāsātīrtham Bh Dvādasādityatīrtham Siddhesvaratīrtham Fol 80^a Kāpilesvaratīrtham Trivikramātīrtham Bhṛigukache Visvarūpatīrtham Nārāyanātīrtham Mūlasrīpatīrtham Fol 101^a Chaulasrīpatīrtham Bhṛigukache Devatīrtham Bh Haṇṣatīrtham Bh Prabhātīrtham Bhāskaram sive Mūlāsthānatīrtham Kanthesvaratīrtham Bh Aṭṭhāścvaratīrtham Bh Bhūrbhuvēṣvaratīrtham Sūlesvaratīrtham⁴ Bh Sarasvatīrtham Bh Dārakesvaratīrtham Bh Asvinotīrtham, Gonāgonisvaratīrtham Fol 125^b Sāvitrītīrtham Vāhkhilyesvaratīrtham Bh Narmadesvaratīrtham Bh Mātrītīrtham Matsyesvaratīrtham Bh Devatīrtham Bh Sikkhītīrtham. Bh Koṭītīrtham Paṭāmahātīrtham Māndavyesvaratīrtham Fol 151^b

¹ Nomina quavis saepius repetita sint, diversos tamen locos significant. Ut enim in Anglia urbes vicique *Stoke* appellati septuaginta plus minusve inveniuntur, ita non est, cur eandem ejusdem dei speciem variis in locis cultam fuisse negemus.

² De hoc fluvio cf. *Delamaine* loco infra laudato.

³ Quae in hoc capite Durgae nomina enumerantur, cum iis quae supra p. 39^a excerpta sunt, verbo tenus consentiunt.

⁴ Vishnus quum, apri forma indutus, terram e manu sublevasset, quinque speciebus se manifestavit, quarum prima in urbe Korali colitur, secunda in urbe Yodhanipura, tertia in Jayakshetra, quarta Sveta appellatur, quinta supra dicta est.

Akrūṣesvaratīrtham. Siddharudresvaratīrtham, Devakhātātīrtham. Vaidyanāthātīrtham. Mātrītīrtham. Uttaresvaratīrtham. Narmadesvaratīrtham. Bhaṭabhaṭamātītīrtham⁵. Kurarīsvaratīrtham. Kurarīsvaratīrthe Tauṭṣakshetrapālamāhātmyam. Dasakanyātīrtham Svarnavindutīrtham Rīnamochanatīrtham Bhārābhūtītīrtham Fol 177^a Muṇḍīsvaratīrtham Ekasālāyām Dindimesvaratīrtham. Apsaresvaratīrtham. Munyālayatīrtham Mārkaṇdesvaratīrtham Ganitādevītīrtham Āmalīsvaratīrtham Kanthesvaratīrtham Akhātīsvaratīrtham Sringīsvaratīrtham Valakesvaratīrtham. Kapālesvaratīrtham. Mārkaṇdesvaratīrtham. Kapilesvaratīrtham Erandīsangamatīrtham Rāmatīrtham sive Pumkhilātīrtham Jamadagnītīrtham Jamadagnītīrthe Revāsāgarasangamasnānavidhis Luthaneṣvaratīrtham, sive Luthesvaram, sive Lukesvaram. Haṇṣesvaratīrtham Tiladesvaratīrtham Fol 196^b Vāsavesvaratīrtham. Koṭīsvaratīrtham Alikātīrtham Vīmalesvaratīrtham. Desinit in folio 201^a locorum sacrorum enumeratio, usque sequuntur, de jejunis similibusque castimonis breviter agitur, et tīrtharum nomina repetuntur. Sacella majora inde ab Omkātīrthe usque ad Narmadae ostium plus quadringentis esse dicuntur.

Omkātīrtham, quo loco sacraria supra enumerata incipere videntur, non equidem a vico *Uooncan Mandatu* (As Journ 1824 Vol XVII, 135), accuratius Omkar a Delamaine (Asiatic Journ 1830. Vol. III p 207) appellato, differre puto⁶.

Volumen primum et fol 1-91 voluminis secundi seculo septimo decimo nitidissime exarata, reliqua seculo superiore exeunte addita sunt (WALKER 140-142)

117.

Lit Devan Charta Ind Foll 30 Long 9 Lat 5 Linn 10

Continetur hoc codice *Gayāmāhātmyam*, Gayae sanctitas, quo libello Gayae, urbis in Vihāra terra sitae, sacella capitibus octo celebrantur (B) Libellus e Vāyupurāna desumptus esse dicitur (इति श्रीवायुपुराणे श्रीश्वेतवाराहकव्ये गयामाहात्म्ये etc) Incipit: सून उवाच सनकाद्यैर्मेहाभागेर्देवर्षिः सह नारदः सनत्कुमारं पद्मं प्रणम्य विधिपूर्वकं १ नारद उवाच सनत्कुमार मे ब्रूहि तीर्थं तीर्थोत्तमोत्तमं तारकं सर्वभूतानां

⁵ निम्नभूमौ ततः खात्वा सरस्वतुननुत्तमं । रेवाजलं च कलशैरुद्यत्वा पूरयन्तः ॥ कुंभावनमितं तोयं यदा भटभटायते (strepebat) । क्षुधिभिर्गुनिभिः सिद्धैस्त्रिद्विस्त्रिभ्यः भारत । तेन शब्देन नामापि कृतं तासां विनोदतः ॥ In fine vero capituli Bhadaharimātrītīrtham titulus legitur

⁶ Cf. C Ritter, Erdkunde VI, 593

शुक्लनां यदां सदा २ सनातनार उवाच वक्ष्ये तीर्थं वरं पुण्यं आद्यादौ सर्वतारकं गयातीर्थं विष्णवे तीर्थं चोपधिकं शृणु ३ गयासुरक्षयस्तेषु ब्रह्मा सनातनं जगान वै ह्यलेन पातयित्वा यो शिलां धर्मो ह्यधार-यत् ४ etc.

Gayae situs his capitis primi versibus circumscribi videtur: मुदपुष्पाच पूर्वस्मिन्पश्चिमे दक्षिणोत्तरे । सार्धेऽक्रोशस्त्रयं मानं गयेति ब्रह्मणेतिता ॥ २३ ॥ पंचक्रोशं गयावेत्तं क्रोशनेकं गयाशिरः । तन्मध्ये सर्वतीर्थानि त्रैलोक्ये यानि संति वै ॥ २४ ॥

Capite primo Gayae sanctitas celebratur, eoque loco manum cultus efficacissime fieri praedicatur. Deinde capp. 2-5. urbis origo enarratur, et singula sacella enumerantur¹. Gayāsura quum Brahmani corpus sacrificii causa obtulisset, ut Gayā in perpetuum deorum sedes esset, obtinuisse dicitur. Capitibus 6. et 7. de ritibus agitur ab us observandis, qui religionis causa Gayām veniunt. 8 Futura eorum praemia, qui sacraria singula adeunt.

Libellus hujus seculi initio negligenter exaratus est (WILSON 489)

118.

Foll. 23-45. Linn. 9. *Gayāmāhātmyae* capita septem et octavi disticha duo (A.)

Haec folia hujus seculi initio negligenter exarata sunt (MILL 42^b)

119.

In hoc volumine varia opuscula insunt. Lit Devan Charta Ind Foll 254 Long 10 Lat 4 $\frac{1}{2}$

Foll. 1-56 Linn 10 *Kātyāyanīmāhātmya* (*Kātyāyanī* deac majestas), quod e *Skandapurānae* parte, *Brahmot-tarakhanda* dicta, desumptum esse dicitur, capita 26. continens. Incipit. सिंहाकटा सर्वकार्यार्थसिद्धौ ध्याता सिद्धिं या ददात्येष पुंसां । विष्णोः शक्तिं नंदगोपपुत्री पायाङ्गकान्वासुदेवस्य नित्यं ॥ १ ॥ सूत उवाच ॥ शृण्वन्तु श्रुतयः सर्वे नैमिषारण्यवासिनः । कात्यायन्यास्तु माहात्म्यं सर्वदुःखक्षयकरं ॥ २ ॥ सर्वकामप्रदं नृणां नारीसौ-भाग्यवर्द्धनं । पुत्रपौत्रादिफलदं कृष्णभक्तिप्रदायकं ॥ ३ ॥ पुरा सरस्वती-तीरे श्रुतयः सत्तमासतः । भृषाद्या नारदाद्याश्च महान्तः शंसितव्रताः ॥ ४ ॥ तेषां कदाचित्संपुत्रो विचारो लोकहेतुना । कलौ कथं भविष्यति जना वेदबहिर्मुखाः ॥ ५ ॥ न सत्यं न दया शीघ्रं नार्जवं ब्रह्मचारिता । परदारपरद्रोहपरद्रुष्यैकलिङ्गता ॥ ६ ॥ न वरुणभ्रमधर्माश्च गुरुशुश्रूषणं न हि । पापं धर्मबाहुल्यं भविष्यति कलौ युगे ॥ ७ ॥ तेन दुःखाद्विहो लोकः कथं सज्जतिमाप्सति । भवतां च दयालूनां तपःसेव्यता वा कथं ॥ ८ ॥ इत्थं चिंतयतां तेषां मुनीनां नारदो ब्रवीत् । मा भैह मुनयः सर्वे परद्रुःखा-सहिष्णवः ॥ ९ ॥ प्रादुर्भूतं परं ब्रह्म देवकीजठरात्परा । वसुदेवो ब्रजे

¹ Sanctissimum *Phalguṭīrtham* fuisse dicitur

यच्च निशीथे समवेशयत् ॥ १० ॥ तत् कृष्णशब्दिते धाम ये भविष्यन्ति मानवाः । न तेषां धर्मकामार्थमोक्षार्थं दुर्लभं क्षितौ ॥ ११ ॥ इममर्थमहं विद्या विधातारं जगद्गुरुं पुरा पृष्ट व चावादीषुस्त ने श्रूयतां वचः ॥ १२ ॥ etc.

Libellus ad celebrandum ritum quendam, mense Mārgaśīrsha fieri solitum, scriptus est (मासि मार्गे शुक्लपक्षे प्रतिपत्तमभूति व्रतं), quo ritu Kātyāyanī (i. e. Pārvātī) una cum Krishna colebatur. Quare dea ubique Krishnae *Ḙvėpyeia* appellatur. विष्णुब्रह्महेशात्मा केशवो मार्गशीर्षके । मासाधिपतिरस्यस्य शक्तिः कात्यायनी ह्यहं ॥ ३९ ॥ मां पूजयन्ति तु भक्त्या ये मार्गशीर्षे सहकेशवां च । तेषां etc. Cap. 21. Quamquam hoc ipso in capite Brahmanis et Rudrae potestate creata esse dicitur Jam vero auctor, ut utile dulci misceret, Krishnae pueri res gestas adumbrat (capp. 6-20). Qua in re quum Harivansam, tum Vishnupurānam secutus est Idque satis aperte et ingenue confitetur आसेन हरिवंशे च प्रोक्तां विस्तरतस्त्विना (हरेलीलां) । पाराशरेण च प्रोक्तां वैष्णवेऽपि विशेषतः ॥ ९ ॥ Cap. 7. Quodsi capita supra dicta cum Vishnupurānae lib. V. cap. 5 sqq. contuleris, auctorem nostrum illius vestigia pressae secutum esse invenies. Plerumque enim ipsa verba repetivit Addidit nonnulla, quae in neutro libro reperiuntur, et sciorum libri originem produunt² Primum enim Nanda et Yasodā non homines fuisse dicuntur, sed Kasyapa et Aditi, a Brahmane in terram missi Deinde Rādhā, divinae originis mulier a Krishna amata, inducitur एका या सा तु चिच्छक्तिः सदानंदमयी परा । राधेति नाम्ना संप्रोक्ता राजते श्रीस्वरूपिणी ॥ १४ ॥ Cap. 6. et रमापि स्वपतिं दृष्ट्वा गोपी-जनरतिप्रदं । स्वमंशं ताम् संधाय (संधाय MS) राधा भूत्वाग-मत्स्यं ॥ १६ ॥ Cap 18 Denique in capite 19 canticum exstat, versibus in similem sonum desinentibus, scrip- tum Incipit. जय जय गोकुलमंडन परिशोधितदुष्टपूतनाप्राण । जय जय शकटभंजन परिरंभितगोपगोपिकाक्षेत्राण ॥ १३ ॥ Inde a capite 21. Kātyāyanis potentia, gigantum caede mani- festata, praedicatur.

Haec codicis pars anno 1709 nitide quidem, neque tamen satis accurate exarata est (WALKER 181^a)

120-122.

Voll. III Lit Devan Charta Ind Long 13 Lat. 6 $\frac{1}{2}$ Linn. var

Continetur his voluminibus *Kāśikhanda*, *Skandapurānae* pars, quo libro Vārānasī (Benares) urbs ejusque sacraria celebrantur Narratio a Vyāsa coram Sūta tra- dita esse dicitur

² Pastorum filiae (gopī) sedecim fuisse traduntur

Vol. I. Foll. 318. Incipit: नं मन्महे महेशानं महेशानमि-
यार्भकम् । गणेशानं करिगणेशानाननमनामयम् ॥ १ ॥ etc. अष्टादश-
पुराणानां कर्ता सत्यवतीसुतः । सूताग्रे कथयामास कथां पापापनोदि-
नीम् ॥ ४ ॥ अयम् उवाच ॥ कादाचिद्भारदः श्रीमान्ज्ञात्वा श्रीमदैश्वर्यम् ।
श्रीमदोकारमभ्यर्च्य सर्वदेहं सर्वदेहिनां ॥ ५ ॥ ब्रह्मन्विलोक्यांचक्रे पुरो
विंध्यं धराधरं । संसारतापसंहारिदेवाचारिपरिकृतम् ॥ ६ ॥

Cap 1. Vindhya mons, quum superbia elatus a Ná-
rada Merum se altiore esse audivisset, tanta invidia
exarsit, ut Sol, qui illum montem prae ceteris salutare
solebat, viam occludere statueret 2 Quo facto quum
Sol iter diurnum absolvere non potuisset, dei Brahma-
nem precibus adeunt Sub capitis finem de hominum
piorum praemiis et de vaccis colendis agitur Brahmane
auctore dei Agastyam, Kási castimonias agentem, pe-
tunt 3 Agastyae eremus describitur, et Kásis sanctitas
celebiatur. 4 (fol. 51^b). Dei cum Agastya congressi
Lopámudrae virtutes celebrant. Occasione oblata, in
universum matronae honestae, et viduae, mariti memo-
riam pie colentes, praedicantur Deinde dei ab Agastya
petunt, ut Vindhya incrementum minueret. 5. Agastya
igitur, Kási multo cum luctu relictā, Vindhya ad mo-
destiam revocat Hac occasione in urbe Kolápura
Lakshmi adoratur 6 De sacris quum terrestribus,
tum spiritualibus (mánasa tírtha), i. e. variis virtutibus
exercendis 7-24 De Sivasarmane variatio 7 Siva-
sarman, Bhúdevay sacerdotis filius, Mathurac natus,
quum Kásim, Ayodhyam, Dvárakam, Máyam, Kántim
(= Káncím) Avantim urbes religionis causa profectus
esset, mortuus a Vishnu nuntius arcessitur 8 (fol 96^b)
Quibuscum curru vectus varios mundos peragrat At-
que primum Pisacharum, Guhyakam, Gandharvarum,
Vidyádhara, Yamae sedes visit Impiorum in Tar-
taro supplicia qua solet verbositate et rerum atrocitate
describuntur 9 Deinde Apsarasum et Súr्याe mundum
adit De solis cultu 10. Tum Indiae et Agnis sedes
visit Incipit narratio de Agnis origine Quem Visvá-
nara et Suchishmatī tum demum genuisse feruntur,
postquam Váránasīe Sivam coluerunt 11 Cui, duo-
decim annos nato, quum ab Indrae fulmine periculum
instaret, Sivae favore avertitur 12 (fol 151^b). Siva-
sarman Nirritis et Varunae imperia peragrat Varuna,
olim Kardamae filius, Suchishmat appellatus, Sivae
cultu maris imperium obtinuisse fertur 13 Inde
Gandhavatim, Váyu urbem, et Alakam, Kuverae se-
dem, proficiscitur Major hujus capitis pars narratione
de *Gunamadhū* sacerdote impio occupatur, qui quum for-
tuito varios ritus cum Sivae cultu conjunctos peregisset,
post mortem pluries renatus denique Kuverae locum et
imperium obtinuit Ceterum hac narratio a Sivapurānae
capite 73 (cf. supra, p. 64^b) rebus quidem non differt.
14 Rudrarum et Somae mundi. 15. Stellarum et Bu-

dhac sedes. De Budhae origine. 16 (fol. 190^a). Sukra
sedes. Additur mythus, nominis etymo factus. Sukra
enim, exorta inter Andhakam et deos pugna, ne Asuras
mortuos in vitam revocaret, a Siva devoratus esse dici-
tur etc. 17. Angárakae, Brihaspatis, Sanaischárāe sedes
18. Vatum septem divinorum mundus. 19-21. Dhruva
ab Uttama, Surucis filio, fratre majore, contumelia
affectus, Vishnu cultui se totum dedit, quo facto a
deo hanc potentiam impetrat, ut axis septentrionalis
forma sidera omnia motu suo commoveat. Sed haec
obiter memorantur, major enim horum capitum pars
precibus et hymnis occupatur 22 (fol. 258^a). Mahar-
loka, Janoloka, Tapoloka, Satyaloka. Kási a Brahmane
deo celebratur 23. De numine summo, quod Sivae
formam induisse et Vishnum et Brahmanem huic
aequales sumsisse dicitur 24. Sivasarman, se olim
Nandivardhanae Vriddhakála nomine regem futurum,
et postea, Váránasīe mortuum, in perpetuum cum
numine summo conjunctum iri, a Vishnu catervis
certior fit. 25. Incipit hoc loco Agastyae cum Skanda
deo colloquium et ad finem libri continuatur. Ad im-
petrandam beatitudinem Kásis frequentanda certissi-
mum esse instrumentum declaratur. 26. Kásis a viro
creatore (purusha) et natura creationis initio condita
est. Urbis nomina explicantur De Manikarniká lacu
mythus, vocabuli etymo suppeditatus, traditur.

Desinit hoc volumen in versu 69. capitis vicesimi
septimi.

Voll. II Foll 309 Capp 27-29. De Gangae sancti-
tate¹. Cujus aquarum tactus vel levissimus quam effi-
cax sit, Váhikae, sacerdotis sceleratissimi, exemplo pro-
batur (c 28) Capite 29 mille Gangae nomina, i e
varia epitheta, traduntur. Quae epitheta ordine alpha-
betico disposita sunt, serae libri originis praeter alia hoc
etiam documentum 30 (fol 66^a) De Dhananjaya mer-
catore et matre ejus mortua narratio, eam ob causam
prolata, ut non sine Sivae jussu Váránasīam ad beati-
tudinem obtinendam sufficere demonstraretur Sequuntur
urbis laudes et nominum explicatio. 31. Olim quum
Brahma et sacrificium de principatu contendissent, et
Vedae quatuor nec non Omkára Sivam esse deum sum-
mum declarassent, hujus ira Kálabhairava² creatus et
Váránasīae urbi praefectus est Quod numen nova Sivae
forma est (svá murtir aparā) Bhairava quum quintum
Brahmanis caput abscidisset, nullo loco hoc scelus expi-
avit nisi Váránasīae. 32 (fol. 100^a). Harikeśa Yaksha,

¹ Occurrunt in cap 27 haec verba हरेर्यक्षावयो (i. e. Sivae et
Durgae) भेदं न करोति महामतिः । शिवभक्तः स विज्ञेयो महापाशु-
पतश्च सः ॥ ७७ ॥

² Idem etiam Amardaka, Pábhakshana, Bhairava appellatur,
et octavo Márgasírshae clarissimi die colitur.

Pūrṇabhadrae et Kanakakuṇḍalae filius, quum a puero Śivam coluisset, Vārānasiam profectus a deo catervis duabus, Sambhrama et Udbhrama nominatis, praeficitur novumque Dandapāni nomen accipit¹. 33, 34. De Jnānodatīrthae, alius nominibus Sivatīrtha, Tārakatīrtha, Mokshatīrtha, sive Jnānavāpī appellati, origine. Quod ad manes colendos aptissimum perhibetur. Narratio de Susilā (postea Kalāvātī), Harisvāminis filia, eam ob causam inventa, quo auctor in enumerandis et celebrandis urbis sacellis moraretur. 35 (fol. 152^b). Hoc capite trium ordinum officia quum in universum, tum cerimoniae et preces diurnae accurate exponuntur. Quam equidem partem dignissimam puto, quae cum Rāmānandae commentario edatur. 36. De gradu primo, sive *Brahmachārin*. 37 De mulierum corpore. Quae membrorum habitu indicentur, singillatim exponitur Quae res quemadmodum cum Vārānasīa, sanctimonia, beatitudine connexa sit, scholiasta ipse miratur quidem, at explicat Cf. supra, pp 30^b, 31^a.² 38. De patris familiae officis 39 (fol. 215^b) Avimuktesvaram lingam. Ripunjaya exorta fame a Brahmane terrae rex instituitur, novumque Divodāsae nomen accipit. 40 De patris familiae officis. 41. De tertio et quarto, sive anachoretarum et mendicorum gradu³. Sed maiore huius capituli parte devotio mystica, spiritu coercendo varisusque sedendi et membrorum collocandorum modis exercenda (āsana, mudrā), tractatur. Atque disticha principalia usdem fere verbis in Ātmārāmac Hathayogapradīpikā leguntur 42 De mortis instantis indicis. Cf supra, pp. 51^a et 45^a. 43 (fol. 259^b). Divodāsa Vārānasīae regnante homines felicissimum aevum degebant. At deorum invidia exorta, Indra Agni persuasit, ut terram desereret. Quo facto Divodāsa castigationes severas subit. 44 Interim Siva cum Pārvatī in Mandara monte commorans, quo Vārānasīam, sedem sibi dilectissimam, rediret, e qua Divodāsae jussu cum reliquis deis decederat, deas mysticas (yoginī) delegat, ut regem ad deserendam urbem compellerent⁴ 45 Deae igitur, quum variarum feminarum, pleraeque vero veneficium forma indutae, urbem intrassent, neque ullum in rege vitium reperissent, ipsae urbis sanctitate tantopere alliciebantur, ut in Śivae luco sedem aeternam caperent⁵. Sequuntur earum sexaginta quatuor nomina. Eadem inde a

primo usque ad nonum Āśvayujae mensis clarilunū diem aliusque temporibus colendae sunt. 46. Etiam Sol, a Śiva Vārānasīam missus, formis duodecim sumtis, ibi perstat : इति काशीप्रभावज्ञो जगच्चतुस्तनोमुदः । कृत्वा द्वादश-
धात्मानं काशीपुर्या अवस्थितः ॥ ४४ ॥ लोलाके उत्तराकेच सांवादि-
स्तथैव च । चतुर्थो द्रुपदादित्यो मयूखादित्य इव च ॥ ४५ ॥ खलोत्क-
खाह्वादिस्वयंकेशवसंज्ञकौ । दशमो विमलादित्यो गंगादित्यस्तथैव
च ॥ ४६ ॥ द्वादशश्च यनादित्यः काशीपुर्या घटोद्भव । तनोधिकेभ्यो
दुष्टेभ्यः खेतं रक्षांयमी सदा ॥ ४७ ॥ तस्याकेस्य मनो लोलं यदासीत्का-
शीदर्शने (1 e Vārānasīae videndae cupidus) । जतो लोलाके
इत्याख्या काश्यां जाता विवस्वतः ॥ ४८ ॥ लोलाकेस्तृप्तिसंभेदे दक्षिणस्यां
दिशि स्थितः । योगक्षेमं सदा कुर्यात्काशीवासिजनस्य च ॥ ४९ ॥ मार्ग-
शीर्षस्य सप्तम्यां यज्ञा वा (चा MS.) रविवासरे । विधाय वार्षिकीं
यात्रां नरः पापैः प्रमुच्यते ॥ ५० ॥ Quibus duodecim solibus haud
dubie totidem sacella (laṅgika) significantur, in quibus
mensium singulorum soles colebantur. 47 De Uttarārka, qui in septentrionali urbis parte, in loco Varkarikunda
appellato, positus est. Narratio de Priyavratae sacer-
dotis filia 48 De Sāmbāditya, qui a Sāmbae, Krishnae
filii, cultu nomen traxit. 49 De Draupadāditya Initium
non magis scurrile quam singulare est सूत उ० । पाराशर्य
मुने व्यास कुमारः (1. e. Skanda) कुंभजन्मने । यदाचक्ष (°चक्षी ?)
कथमेतां तदा कृ द्रुपदात्मजा ॥ १ ॥ व्यास उवाच । पुराणसंहिता सूत
वृते त्रैकालिकी कथा । संदेहो नात्र कर्तव्यो यतस्तत्रोचरेऽखिलं ॥ २ ॥
Chronologia igitur furca expulsa, Umā Draupadis forma,
et Siva quintuplici Pandudarum forma apparuisse, Draupadī vero pietate solis favorem obtinuisse traditur De Mayūkhāditya Gabhastīsvaram lingam Mangalāvra-
tam 50 De Khakḥolkāditya⁶ et Garudāditya, quorum
nominum ad explicationem fabula de Kadru, Vinatā, et
Garuda (Mhbh. I, 1190 sqq) breviter narratur⁶.

Vol III Foll 252 Cap 51. De Aruṇāditya narra-
tio, Anūrus origine illustrata De Viṇḍhāditya, qui a
Vṛiddha-Hārīta nomen accepisse fertur Keśavāditya
Vimalāditya Gangāditya Yamāditya 52. Divodāsam
regem, Siva auctore, quum Brahman deus, sacerdotis
speciem gerens, adisset, ad immolanda equorum sacri-
ficia decem impellit, ipseque in urbe detinetur. Unde
Dasāsvamedhatīrtham nomen duxit, olim Rudrasaras
appellatum 53. Siva catervas suas Kāsīm mittit San-
kukarnesvaram et Mahākālesvaram lingam Ghantā-
karnesvaram et Mahodaresvaram lingam. Somanandī-
svaram, Nandishenesvaram, Kālesvaram, Pingalesvaram,
Kukkuṭesvaram lingam Kundodaresvaram, Mayūre-

¹ Idem a Danda sive Dindi, sive Pingala, solis satellite, non differt

² Ni fallor, utrumque caput ad explicanda Manu's verba 'indicis praeditam uxorem ducat' scripta sunt

³ In his rebus omnibus auctor Manum secutus est, ita tamen ut plurima adderet

⁴ Post fol 269 folium unum desiderari videtur Cf Vans Kennedy 11 p 423 sqq

⁵ Scholiasta auctore hoc nomen etiam खलोत्कादित्य scribitur

⁶ Antiquissima, quod obiter moneo, huius fabulae forma in Satapathabrāhmaṇa (II, 6, 2) legitur, narratioque ipsa Sauparnyā-kadrava appellatur

svaram, Vāneṣvaram, Gokarṇeṣam lingam etc. 54. De Kapardīśalinga. De Piśāchamochanātīrthae origine. 55 (fol. 24^a). De aliis Vārāṇasīae lingis et urbis sanctitate. 56. Denique Gaṇeṣa Kāśim mittitur, qui astrologi forma praeditus insomnis interpretandis et alios et regem devincit et in potestatem suam redigit 57 Quo facto Siva urbis confinium intrat et Ganesam hymno celebrat. Cui deo quartus Māghae mensis clarilunii dies sacer est. Vārāṇasīae quinquaginta sex Ganesae sacella exstant, ubi deus totidem nominibus colitur. 58. Vishṇus Vārāṇasīam proficiscitur. Pádodakatīrtham. De Vishṇus simulacro, Ādikesa apppellato, quod in Svetadvīpa loco (काशिसीमनि) statutum est. Praeterea permulta sacraria enumerantur Vishṇus et Lakṣmī, Bauddharum (Saugata) forma sumta (Punya-kīrti et Vijnānakaumudī) doctrinis suis cives corrumpunt (ss. 72-132) Divodāsa rex, postquam regnum Samānjanayae filio tradidit, et Sivae templum, Bhūpālāśrī appellatum, condidit, ubi Divodāsesvaram lingam colebatur, mortuus in divorum sedes recipitur 59 De Panchanadatīrtha, quod in Kiranāe (किरण), Dhūtāpāpae, Gangis (cum Yamuna et Sarasvatī conjuncti) confluyente positum est¹. Narratio de Dhūtāpāpā, Vedasīrasī anachoretae filia, cujus imprecatione Dharma deus in Dharmanadam lacum mutatus esse traditur. 60 (fol 55^a). De Vindutīrtha, quod eo tempore consecratum est, quum Vishṇus, ab Agnivindu anachoreta adoratus, Vindhūmādhavae forma se manifestavit. Sequuntur praecepta de Vishṇu Kārttikā mense colendo² 61 Vārāṇasīae sāraria (tīrtha) enumerantur, ubi Vishṇus et alii dei coluntur 62 Sivae Vārāṇasīam introitus Kāpilam tīrtham. 63 (fol 76^b) Inde ab hoc capite ad finem libri varia Vārāṇasīae lingarum genera describuntur Jyeshthesvaram et Jaigīshavyesvaram lingam Jaigīshavyam, virum sanctum, Siva his verbis alloquitur योगशास्त्रं मया दत्तं [त]व निर्वाणसाधकं । सर्वेषां योगिनां मध्ये योगचार्योऽस्तु वै भवान् ॥ ११ ॥ रहस्यं योगविद्याया यथावच्छं तपोधन । संवेत्स्यसे प्रसादान्ने येन निर्वाणमाप्स्यसि ॥ १२ ॥³ 64. Audito Sivae adventu viii sancti, aliis locis sacris relictis, Kāśim proficiscuntur Urbis sanctitas praedicatur 65 Hoc capite aliorum lingarum nomina traduntur, pleraque a viris sanctis desumta, velut Parāśaresvaram, Māndavyesvaram, Jābālīsvaram, Kātyāyanesvaram, Autathyesvaram etc, quae omnia prope Jyeshthesvaram collocata esse dicuntur Kandukesvaralingae origo Vyāghresvaralingam, eo tempore ortum, quo Siva Dundubhinirhrādam Dānavam, Prahlā-

dae adunculum, tigris forma pontifices opprimentem, occidit. 66. Himavat ad visendam filiam Kāśim venit. Sivae templi descriptio. Sailesalingam. 67. Ratnesvaralingam. Cujus cultu Kalāvātī saltatrix Vasubhūtae, Gandharvarum regis, filia, Ratnāvalī nomine, facta est, et Sankhachūdae nāgae nupsit. 68 (fol 108^a) Krittivāsesvaralingam, eo tempore ortum, quum Siva Gajāsurae caesi pellem induit. De Hunsatīrthae origine 69. Hoc capite sextaginta octo lingae enumerantur, quae pleraque aliis e terris Kāśim pervenisse dicuntur 70. De deabus tutelaribus Visālākṣhī, Lalitā, Viṣva-bhujā, Vārāhī etc. 71. Māhesvaris cum Durga Asura certamen 72 (fol 130^a). Gigante interfecto dea Durgae nomen sumisit Quae in hoc capite preces insunt, in Durgae laudem a deis factae, Vajrapanjara appellantur 73 Lingae (14 + 14 + 14) enumerantur De Omkāresvarae lingae origine 74 Narratio de Damana, Bhāradvājae filio, coram quo, Amarakantakam profecto, Garga, Pāsupatarum magister, sanctissimos Vārāṇasīae locos enumerat, pluraque miracula ibi facta refert. 75 Traipishṭapam sive Triulochanam lingam 76. Cujus in sacello quum columbarum par nidum fecisset, non modo ex accipitris unguis effugit, sed etiam postmodum semideorum forma renatum est. 77 (fol 160^a) Kedāresvaralingam 78 Dharmesvaralingam, olim a Yama in Dharmapīṭha statutum 79 Siva coram psittacis Mokshalakṣhmīvilāsae, Nirvānamandapae, Sringāramandapae, Jnānamandapae, aliorum templorum sanctitatem praedicat 80 De ritu Manorathatritīyā appellato (Chaitrasuklatritīyāyām), quo ritu Gaurī una cum Siva colitur 81. Indra, ut Vritrae caedem expiaret, Vārāṇasīae in Dharmapīṭha Sivam adoravit, ibique tīrtham Dharmāndhu (sive Dharmakūpa) appellatum ortum est. Indresvaralingam aliaque Narratio de Durdama rege 82 Narratio de Amitrājī rege, qui Malayagandhinī Vidyādhārīm, a Kankālaketu Dānava in Tartarum abductam, interfecto gigante, in matrimonium duxit 83 De ritu Abhīshṭatritīyāvratam, appellato (Māgasīrshatritīyāyām sukle p) Vīresvaralingam et loci sacri in ejus vicinia siti 84 Sacra ad Gangae et Varanāe confluentem sita 85 Kāmesvaram (Durvāsesvaram) lingam et Kāmakuṇḍam, olim a Siva Durvāsasis supplicatione statutum 86 Viśvakarmesvaralingam 87 (fol 196^b) Dakṣha, Sivae potestati invidens, sacrificio instituto hunc deum non invitat, neque Dadhīchus auctoritate movetur, ut consilium mutaret 88 Qua re audita, Satī in sacrificio se ipsa comburit 89 Dakṣhae sacrificium a Sivae catervis dirimitur Dakṣesvaralingam 90 Pūvatīsvaralingam 91 Gangesvaralingam 92 Narmadesvaralingam 93 Satīsvaralingam 94 Amritesvaralingam, a Sanānu, Upajandham filio mortuo et in vitam revocato, repertum Karunesvaram,

¹ कृते धर्मेनदं नाम त्रेतायां भूतपापकं । द्वापरे विंदुतीर्थे च कलौ पंचनदं स्मृतं ॥ १३६ ॥

² Rādhae nomen prima vice in hoc capite legitur

³ Cf supra, p 52^b

Jyotirūpesvaram etc. 95 (fol. 218^a). Vyāsesvaram. Vyāsa quum Vārānasīae summum esse deum Vishnum declarasset, manus ejus laeva subito torpuit, neque ante soluta est, quam Vishnu auctore Śivam precibus (Vyāsāshtaka) celebrasset. 96. Jam inde ab eo tempore Vyāsa Śivae cultor evadit, et discipulos ceremonias et res sacras Vārānasīae faciendas edocet. Idem quum stipe non accepta Kāśīm exsecrasset, a Śiva expulsus, urbis confinium nisi octavo et decimo quarto uniuscujusque mensis die non intrabat. 97. Kāśīlingāvalī 98. De die festo, quo Śiva, relicto (Chaitrasuklatrayodasyām) Mandara monte, urbem intravit (Uṛjāsuklapratipadi). De Kukkuṭamaṇḍapae (olim Muktimandapae appellati) origine 99. Viṣveśalingam. 100. Anukramanikādhyaṣas.

Librum serae originis esse puto, eodem fere tempore atque Brahmavaivartapurāṇam scriptum Verborum artificia et ambiguitates, quibus capita nonnulla abundant, in nullo alio Purāṇa me legere memini Specimini haec erunt: Cap. I. (मारदो विंध्यं ददशै) रसालयं रसालेस्त्रैरशोकैः शोकहारिणं । तालेस्त्रैरालेर्हितालेः शालेः सर्वत्र शालितं ॥६॥ सपुत्रैः सपुराकारं श्रीफलं श्रीफलेः किल । गुरुभिर्यं त्वगुरुभिः कपिपिङ्गं कपित्यक्तैः ॥९॥ वनधियः कुचाकारैर्लकुचैश्च मनोहरं । सुषामलस-मारंभिरंभाभिः परिभासितं ॥१०॥ सुरंगैश्चापि नारंगे रंगमंडपवच्छ्रियं । वानीरैश्चापि जंबीरैर्वीजपुत्रैः प्रपूरितं ॥११॥ अनिलालोलकंकोल-वज्रहस्तीसकापितं । लवलीलवलीलाभिलीम्यलीलालयं किल ॥१२॥ Cap. V. नरो न रोगी यदिहाविहाय सहायभूतां सकलस्य जंतोः । काशीमनाशीः सुकृतेकराशीमन्यत यातुं यततां न चान्यः ॥१३॥ विद्व-सपापां त्रिदशैर्दुरापां गंगासदापां भवपाशशपां । शिषाविमुक्ताममृतैक-शुक्तिं मुक्ता विमुक्तां न परित्यजति ॥१४॥ Cap. XLIII, 19 नागा नागांसि चतुष्टयं तस्य नागचलीयसः । दनुजा मनुजाकारं कृत्वा तं तु सिधेयिरे । Cap. LX. सुखोपविष्टः संहृष्टः सुदृष्टिर्विहृष्टश्च वाः । दृष्ट्वांस्तपसा जुष्टमपुष्टांगं तपोधनं ॥१५॥ etc. etc. Omnino auctorem carmina poetarum artificiosorum et novisse et imitatum esse affirmaverim, neque despero fore ut nomen ejus eruamus. Narrationes et fabulae ad illustrandam sacellorum sanctitatem traditae pleraeque ineptae et pueriles sunt, nonnulla vero capita lectu dignissima sunt.

De codicibus Parisiacis cf. Hamilton p. 33, de Havniensi Westergaard p. 99, de Berolinensibus Weber p. 145

Commentarius et perspicuus et utilis Vāsudevae regis jussu a Rāmānanda, Mukundapriyae filio, Gadādharae nepote, e Kaśyapa gente oriundo, Vārānasīae scriptus est. Magistros scholiasta et Rāmendravanam (Devendra) et Chaturbhujam habuit Incipit: संछिदानंदसंदोह-भक्तिकामोदमंदिरं । सादरं नमि तं भक्त्या श्रीगोपीजनवत्सलं ॥१॥ In fine libri se duos commentarios scripsisse declarat, alte-

rum locos e lexicis excerptos continentem, alterum his vacantem (सकोश, विकोश). Ad c. XV, 53, commentarium laudat, quem ipse ad Bālabodhanī libellum composuit. Nisi fallor, e terra Bengalensi oriundus erat, permultas enim voces Bengalicas excitat, quae etiamnum in ore populi versantur. Libros multos laudat, nomina rariora haec: Kaivalyadīpikākāra I, 2. Gangāstotra XXVII, 165. Dasasloki LXXXVII, 33. Madhumādhavī Amara-ṭikā LX, 13. Vishnubhaktirahasya III, 20. Śāradātīlaka XXIX, 68. Sangītaratnākara a Śārngadeva scriptus, cum commentario Sangītaratnākarakalānidhī, a Kallīnārtha (sic codex) composito LXXIV, 70. Śrīdharasvāmin I, 2. Sankshepaśārīraka I, 1. Sārvabhaumaabhaṭṭāchārya I, 1. Suresvarāchārya I, 2. Haṭhayogapradīpikā XLI, 60. Inter lexicographos Medinikara recentissimus est. Inde a capite LI. scholia satis rara et brevissima sunt.

III codices anno 1792 exarati sunt, atque volumen I et II satis nitide et accurate, negligentius vero tertium (WILSON 95-97)

123.

Hoc volumine opuscula duo continentur Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 75. Long. 16½. Lat. 3½.

Foll. 1-16. Linn. 4. *Gurugītā*, Skandapurāṇae pars, quo libello distichis circiter centum magistrorum observantia et cultus praecipitur Praemissis precibus sollemnibus, carmen his incipit versibus: श्रुयय ऊचुः । गुह्यानुयतरा विद्या गुरुगीता विशेषतः । त्वत्प्रसादाच्च श्रोतव्या तत्तज्ज्ञं ब्रूहि मे सूतः (विस्तारः?) । सूत उवाच । कैलाशशिखरे रम्ये भक्तिसाधनतत्परं । प्रणम्य पादौ भक्त्या शंकरं परिपूजति । श्रीपाद्वैशुवाच । नमस्ते देवदेवेश सदा शिव जगद्गुरो । सदाशिव महादेव गुरुदीक्षां प्रदेहि मे । केन मार्गेण भो स्वामिन्देही ब्रह्ममयो भवेत् । तत्कृपां कुरु मे स्वामिन्नामि चरणे तव । etc

De codice Petropolitano cf. Boehtlingk l. I p. 723

Libellus sub finem seculi superioris exaratus est. (WILSON 109^a.)

124.

Opera duo. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 218. Long. 11. Lat. 5.

Foll. 1-99 Linn. 10. *Dvārakāmāhātmyam*, e Skandapurāṇae parte, quae a Prahlāda traditur, desumptum, capitibus 34. constans. Hoc libro *Dvārakae*, urbis in terra Gurjarensi sitae¹, sacra celebrantur. Incipit: श्रीशोनक उवाच ॥ कथं सूत युगे ह्यस्मिन् रौद्रे वै कलिसंज्ञिके । बहु-

¹ Cf. Tod, Travels in Western India, p. 422 sqq.

पासंडसंकीर्णे प्राप्स्यामो मधुसूदनं ॥१॥ युगत्रये च्यतिर्ज्ञाते धर्माचारस्ये
तथा । प्राप्ते कलियुगे घोरे क्व विष्णुर्भगवानिति ॥२॥ स्त उवाच ॥
दिवं याते महाराने रामे दशरथात्मजे । दुष्टराजन्यभारेण पीडिते भरणी-
तले ॥३॥ देवानां कार्यसिद्ध्यर्थं भुवो भारावतारणात् । वसुदेवंकुले
साक्षादादिभूते जनार्दने ॥४॥ etc.

Aetate ferrea quum viri sancti, ne omnis religio ter-
ram desereret, timerent, Vishnum percontati primum
Brahmanem, coque auctore Prahlādādam adeunt Isque
Krishnam Dvārakae, quae olim *Kusasthalī* appellata
esset, commorari tradit: Cap II. पश्चिमस्य समुद्रस्य तीरमा-
श्रित्य तिष्ठति । कुशस्थलीनि या पूर्वे कुशेन स्थापिता पुरा ॥३॥
वदने गोमती यत्न सागरेण न्व संहिता । द्वारवत्प्रांति सा विप्रा जानसेंषु
प्रकीर्तिता ॥४॥ तस्यां वसति [वि]श्वात्मा भुक्तिप्रदो (bhaktimukti-
prado?) हरिः । कलापोडशभिर्वृत्तो मूर्तिर्द्वादशभिर्वृतः ॥५॥ Tem-
plum a Durvāsase et Krishna consecratum esse dicitur
Inde a capite quarto varia sacraria enumerantur, eorum-
que origo proditur, veluti · Rukminīhradam, Krikalāsa-
tīrtham (= Nṛgātīrtham), Vishnupadātīrtham, Mayasa-
ras, Gopikāsaras, Brahmātīrtham etc. Omnium vero
sacerrimum *Chakratīrtham* esse dicitur, in Gomati¹
fluminis cum oceano confluyente situm.

Codex anno 1770 negligenter exaratus est (WALKER
144^a)

125.

Hoc volumine opuscula duo continentur Lit. Devan
Charta Ind Foll 42 Long 15½. Lat. 6

Foll 1-37 Linn 12 *Sambhalamāhātmyam*, c *Skanda-
purānāe* parte, Bhūkhanda appellata, desumtum Hoc
libello, viginti quatuor capitibus, distichis circiter 1500
constante, *Sambhalae* urbis, inter Gangem et Rathapīām
sitae, sacella celebrantur² Narratio colloqui forma, a
Skanda cum Agastya habiti, traditur Incipit नारायणं
etc त्रिदशानां यथा विष्णुस्तीर्थानां तीर्थराडिच तथा जयति भूपदे
(bhūkhande) शंभलग्राम उद्गमः जयति पराशरमनुः सत्यवतीह-
दयनंदनो व्यासः यस्यास्य कमलगलितं पञ्चममृतं (पाञ्च³)
जगत्पियति अगस्त्य उवाच पार्वतीहृदयानंद शर्वशांगभव प्रभो
किंचित्प्रभुमिहेच्छामि तद्वचान्वक्तुमर्हति नंदिग्रामस्य माहात्म्यं श्रुतं सर्वे
विशेषतः शंभलस्य च माहात्म्यं सविशेषं वदस्व मे स्कंद उवाच
माधु माधु महाबुद्धे अगस्त्येह द्विजोत्तम कुलोचितं ब्राह्मणानां भवता
प्रतिपादितं etc

¹ 'Goomtee, a small rivulet, whose embouchure with the ocean
is especially sacred, though it would not wet the instep to cross
it' *Thd* 11 p 425

² Wilford auctore (As Res XI, 88) hoc nomine *Sambhul* urbs,
in Oude provincia sita (Lat 28° 35', Long 78° 39'), significatur

Cap. 1. Prooemium. De linguis Sambhalae sacerri-
mis. 2. Loci situs his verbis describitur: पुरं वै शंभले-
चरं । गंगारथप्रागध्यस्थं क्षेत्रं वै योजनद्वयं ॥ दिक्ताटे सौरे etc
Idem Rathaprā fluvius saepius in libro memoratur.
Urbs eo tempore condita esse fertur, quo Dhūmrāksha,
Nishadarum rex, Tārāksham avunculum, peregrinatores
spoliaturum, prope Sambhalesvaram lingam occidit 3
Narratio de Gunanidhi, Devasarmanis filio, isdem ver-
bis atque in Kāsīkhanda (cap. 13) relata Chandreṣa-
lingam a Yayāti rege cultum. 4 Arkakundatīrtham.
5 Hansatīrtham. Krishnatīrtham. Kurukshetrasthalī.
Pádodakatīrtham. Svetadvīpam. Dasāvamedhatīrtham
etc 6 Pisāchamochanam 7 Chaturmukhatīrtham Nai-
mishāranyatīrtham. Kshemamūrtitīrtham. Vjyatatīrtham
Urdhvaretastīrtham Ekāntitīrtham 8 Avantīsaras.
9 Pāpakshayatīrtham Yamatīrtham 10 Manikarnikā
etc 11 (fol 15^b) Prayāgatīrtham 12 Mrityutīrtham.
Pushkaratīrtham Brahmāvartatīrtham Narmadātīr-
tham Dharmakūpas Panchahradatīrtham 13³ Bha-
vishyagangā 14. Gomatītīrtham Quae hoc capite de
Visvapāla mercatore traduntur, cum tricesimo Kāsī-
khandae capite consentiunt 15 Godāvarītīrtham.
Bhāratītīrtham Revātīrtham Narratio de passeribus
duobus, quae hoc capite continetur, a sexagesimo sexto
Kāsīkhandae capite non differt 16. Tīrthagopālam.
17. Bhadrāsramam prope Anandakam lacum situm.
18 Atrikāsramam Vishnutīrtham Bhāgīrathatīrtham.
Mokshatīrtham etc. 19 (fol 29^a). Chakrahadas 20
Ratnayugmatīrtham Pushpadantatīrtham Karmamo-
chanatīrtham. Guptatīrtham 21 Gayātīrtham 22.
Hoc capite putei sacri enumerantur 23. Futurac, 1 e
aeracae aetatis descriptio. 24 Epilogus Liber in hoc
versu desinit स्कंद उवाच नदिग्रामस्य माहात्म्यं हरेश्चैव द्वि-
जोत्तम कथितं च महापुण्यं शालग्रामं निशामय ॥

Hoc libro Vishnus cultus, non, ut in Skandapurānā
fieri solet, Sivae, commendatur Narrationes, quibus
sacellorum singulorum sanctitas illustratur, mutatis
nomnibus plures in Kāsīkhanda isdem fere verbis
leguntur

Haec voluminis pars Vārānasīae anno 1762 exarata
est. (WILSON 119^a)

126.

Lit Devan. Charta Ind Foll 192 Long 11½ Lat 5½.
Linn. 11.

Skandapurānāe Vṛhadbrahmottarakhandus, capita 43,
disticha circiter 4000 continens (A) Hic liber, ad Sivae
cultum et religionem tradendam scriptus, a Sūta cum

³ Hujus capitis initium desideratur

viris sanctis communicatus esse dicitur. Incipit: ज्यो-
तिर्मातृसदानन्दनिर्मलज्ञानमूर्तये । नमः शिष्याय ज्ञाताय ब्रह्मणे लिंग-
मूर्तये ॥१॥ अथ च ॥ आख्यातं भवता सूत विश्वोर्मिहस्त्यमुत्तमं ।
समस्तावहरं पुण्यं समासेन श्रुतं च नः ॥२॥ अन्येषां चैव देवानां श्रुतं
विस्तरशः पुनः । संगोपांगविधानेन (संगो°) सूताख्यात विशेवतः ॥३॥
इदानीं श्रोतुमिच्छानो महात्म्यं त्रिपुरद्विषः । तद्भक्तानां च महात्म्यं सर्व-
पापहरं परं ॥४॥ तत्तन्त्राणां च महात्म्यं तथैव द्विजसत्तमः । तत्कथा-
याश्च तद्भक्तेः प्रभावमनुबोध्य ॥५॥ सूत उ° ॥ एतावदेव मर्त्यानां परं
श्रेयः[?] सनातनं । यदीश्वरकथायां चो जाता भक्तिरहेतुकी ॥६॥
अतःस्वब्रह्मकलेशस्य (atas tadbhakti°) महात्म्यं वर्ण्यते मया ।
अधिकल्पायुषा मालं वक्तुं विस्तरतःस्ततः ॥७॥ सर्वेषामपि पुण्यानां
सर्वेषां श्रेयसामपि । सर्वेषामपि यज्ञानां जपयज्ञः परः स्मृतः ॥८॥
तत्तादौ जपयज्ञस्य परं स्वस्त्ययनं महत् । शार्ङ्गं षडक्षरं दिव्यं मंत्रमाहु-
महर्षयः ॥९॥ etc

Cap. I De vocum *Numah Svāya* sive *Om Numah Svāya* sanctitate Narratio de Dāsārha, Mathurae rege, et Kalāvati uxore, qui a Garga, quamnam in vita priore conditionem tenuissent, edocentur 2 Siva quarto decimo Māghae mensis obscurae lunae die colendus est, quo in cultu Vilvae arboris folia adhibentur Narratio de Mitrasaha rege, postmodum Kalmāshānghri appellato 3 De Gokarna, loco sancto, et Gokarnesalingae (sive Mahābalae) origine. 4 De Sanjñā, solis uxore, narratio notissima Cujus deae nomen *Randalā* alibi me legere non memini. रतेजः (sic) सविर्तुर्यच्च दलितं यस्यया-
धुना ॥५॥ रंदलेति च ते नाम ज्ञापयति भविष्यति । 5-8 Siva invocatio et Sivarātris observatio, quamvis fortuitae, quantum valcant, Chāndālīs ejusdam exemplo probatur 9 Vimarshanac, Kirātārum regis, et Kumudvatīs uxoris fata. 10 (fol. 39^b) Siva sub vesperum (prado-
sha) dierum Lunae et Saturni, et tertio decimo semi-
mensis diei, sive etiam uniuscujusque diei colendus est. Narratio de Chandrasena, Ujjayinīs rege, et de pastois filio (Srikara). 11-13 Narratio de Satyaratha, Vidar-
bharum rege, et ejus filio 14. De vespera diei tertio decimo (ubhayoh pakshayoh) observanda praecepta, a Sāndilya tradita 15 Dharmaguptae, Satyarathae (c 11) filii, res gestae enarrantur 16 De Siva vespera diei Lunae colendo. Narratio de Simantini, Chitravarmanis, Champāvatis et Mathurae regis, filia 17 Quum fato decretum esset, ut quarto decimo aetatis anno vidua es-
set, Chandrángada (sive Chitrāngada), Indrasenae regis, filius, illius conjux, Yamunae undis submersus est At a serpentibus marinis servatus, in Takshakae sedem pervenit 18. Septem locorum infernorum (अतलं वितलं चैव सुतलं च तलातलं । महातलं रसापूर्वं तलं पातालमेव च ॥), et Seshae sedis descriptio 19 Chandrángada in regnum suum redit, parentes a hostibus captos liberat, cum uxore

conjungitur. 20 (fol. 82^a). Narratio de Sumedhase, Vedamitrae sacerdotis, et Sāmavate, Sārasvatae filio, qui posterior in mulierem mutatus est. 21. Sāmavat quibus vitae prioris facinoribus in hoc fatum incurrerit, ostenditur 22, 23. Narratio de Mandara sacerdote et Pingalā vesyā, qui quum Rishabham, Siva cultorem, honorifice excepissent, postmodum alter Vajrabāhus filius, Bhadrāyus nomine, altera Chandrángadae filia, Kīrtimālinī appellata, renati sunt. 24 Sivakavacham. 25. Bhadrāyus, devictis in pugna hostibus, Kīrtimālinīm in matrimonium ducit, et, a patre, Dāsārharum rege, agnoscitur 26. Idem, a Siva tentatus, religiosum deorum cultorem se probat 27 Cineris, quo Siva cultores corpus illinere solent, sanctitas narratione quadam probatur. Durjaya enim, Yavanarum rex, qui propter vitam libidinosam varias metamorphoses subierat, et denique in Rākshasam mutatus erat, quum Vāmadevam tetigisset, scelere liberatus est 28 De signo, cinere (gomaya-sambhava) facto, quo Saivae frontem, humeros, brachia, femora notare solent (tripundhra): ललादोरुभुजद्वये ॥३९॥ स्तूपे च लेपयेद्वस्त्रं सजलं मंत्रपाशितं । तिस्रो रेखा भवन्त्येव स्थानेषु मुनिपुंगव ॥४०॥ भुवोर्मध्यं समारभ्य यावदंतो भवेद्भुवोः । मध्यमाना-
निकांगुल्योर्मध्ये तु प्रतिलोमतः ॥४१॥ संगुष्ठेन कृता रेखा त्रिपुंड्राख्या हि सा मता । तिसृणामपि रेखायां प्रत्येकं नव देवताः ॥४२॥ 29 Fidem (sraddhā) piis operibus praestantiores esse, miracula quodam probatur Quum enim Sabarī quaedam, conjugi cuius de rogo desumptus ut suppeteret, et casam incendiasset, ipsaque in flammis se praecipitasset, Siva favore incolumis exiit 30 (fol. 123^b) De Eleocapi baccarum sanctitate Narratio de Simanta (Sudharman B), Bhādrasenae, Kāśmīrāe regis, filio, et Tāraka amico 31 De precibus notissimis, Rudrādhya, Rudrajāpya, Satarudriya dictis 32 Umāma-hesvaram vratam (Chaitie cha Mārgavīrshc cha ashta-myām chatuirdasyām cha) 33 Narratio de Sārādā, Devarathae sacerdotis, filia. 34 Purānarum auditio commendatur

Quae sequuntur capita appendicis instar videntur se-
rius addita esse 35 De diebus ad ritus peragendos ido-
neis (lithimirnaya). 36 De largitionum piarum sedecim generibus 37 De spiritus coercionem et gāyatrī pīce 38 (fol. 178^b) De scelorum expiatione 39, 40 De ma-
jorum et minorum peccatorum (mahāpātaka, upapātaka) expiatione Nāradae cum Nala rege colloquium 41 De devotione religiosa (bhakti, bhaktiyoga). 42 De Siva colendi ratione 43 Devotionem et fidem Siva acceptiorem esse, quam dona quantumvis munifica, narra-
tione de Kāśarāja, Vārānasīae rege, et Krishnabhakta sacerdote probatur

Ad definiendam operis actatē haec optime verba

faciunt quae in cap. 22. leguntur: यदा परीक्षिता सर्वे श्रीमद्भागवतं मुदा । श्रुत्वा समाह्वयते मुक्तो नैवात्र संशयः ॥ १२ ॥ Quibus vides Bhāgavatapurānam illud, Vopadevae tributum, laudari. Non igitur ante seculum tertium decimum liber scriptus est

Codex intra annos 1770-80 non satis accurate exaratus est (WALKER 160)

127.

Foll. 104-190. Linn. 11 *Laghuśvapurānam*, Sivapurānam minus, praecedentis libri epitome, capita 25. continens (B) Versus plerique idem sunt, quae vero in recensione maiore levioris momenti vel superflua esse videbantur, ommissa sunt Capita vero 21-24 huic epitomae propria sunt Atque quae inter recensionem utramque ratio intercedat, hac tabula apparebit:

A. Capp. 1-3 = B C 1, 2 A. 4. A 5-8 = 3. A 9 = 4 A 10, 11 = 5 A 12, 13 = 6 A 14, 15 = 7. A 16-19 = 8 A 20 = 9 A 21 A 22 = 10. A. 23 = 11 A 24 = 12 A 25 = 13 A 26 = 14 A 27 = 15 A 28 = 16 A 29 = 17 A 30 = 18 A 31 = 19 A 32 = 20. A 33 = 21

Capita 22-25, quibus Pāsupatarum doctrinae breviter traduntur, e libello Sivagītā dicto (n 61), excerpta, isdemque verbis concepta sunt.

Haec voluminis pars anno 1770 exarata est In fine haec leguntur. लखावितं गुसांश्रीपशिवरामगिरसुतगोविंदगिरेण इदं श्रीलघुशिवपुराणं श्रीकृष्णार्पणबुध्या व्यासश्रीपुत्रुलशीसुतभूदेवस्य दत्तदत्तं ॥ (WALKER 132^d)

128.

Hujus voluminis folia 124-202 eandem *Brahmottarakhandā* epitomen capitibus 22 continent (C) Atque capita 1-17 a codice B non discrepant, sed inde a capite 18 ordo paulum inversus est Cap 20 B = 18 C cap 21 B. = 19 C capp. 18, 19 B = 20, 21 C. Denique caput 22 codicis C, quod in codice B. desideratur, a capite 34 cod A non differt

Haec pars hujus seculi initio exarata est (WILSON 104^b)

129.

Lit Bengal Charta Ind Foll 258 Long 15 Lat 4½. Linn usque ad fol 210 9, postea plerumque 10

Hoc codice *Svapurānae* partes tres continentur

1. Foll 1-106 *Uttarakhanda*. Capp. 36 Tandis cum Vāmadeva colloquitur Incipit नारायणं etc ॥ १ ॥ यागीशो

दक्षिणाङ्गादजनि मधुरिपूर्वामतो यस्य वेधा बाहोयो वै मुनिन्दैरवन-
तद्वदयैगीयते (1. मुनीन्दैः) सामगाने: । गीर्वाणा: (गीर्वाणा:) शक्र-
मुख्याः) दितिसुतसहिता नो विदुष्येय रूपं यः कर्त्ता पाति हर्षा सकल-
जगदिदं शंभवेऽस्मै नमोऽस्तु ॥ २ ॥ पुण्याः पापविनिर्मुक्ता नैमिषारण्य-
वासिनः । मुनयः सिद्धिसंकल्पाः सूनं पप्रक्षुरादरात् ॥ ३ ॥ मुनय ऊचुः ॥
अस्माभिः शिवमाहात्म्यं पुण्यञ्च सञ्चुतं बहु । इदानीं गुणकर्मणि पुन-
वृहि विज्ञेयतः ॥ ४ ॥ अमृताप्यायिना (1 amritapāyīnām) नृणां
सन्तोषो नैव जायते । गावस्तृणमिषारण्ये प्रायेयन्ति नैवं नवं ॥ ५ ॥ सूनं
उवाच ॥ धन्या वो मतिरूपन्ना शिवे परमकारणे । यन्नामस्मृतिमात्रेण
पापिनो मुक्तिमाजनाः ॥ ६ ॥ पाराशर्यसमीपे तु यदृष्टं यः श्रुतं पुरा ।
मयाहं (tathāham) तद्वदिष्यामि स्वशक्त्या व्याससम्बतात् (°संभ-
तात्) ॥ ७ ॥ etc

Singulis capitibus hi tituli subscripti sunt. 1: Bhṛigvādisamvādas. 2 Tandī-Vāmadevasamvāde lingotpattis 3. Lingumāhātmyam 4. Dvādasajyotirlingāni. 5 Tripuravadhe Brahmādinām Himavadgamanam. 6. Tripuravadhopāye Sankaravākyam 7 Tripuravadhas 8 Sivadevatāsamvādas 9 (fol 21^a) Dakshaputrīvivāhas 10 Dākshāyanyagnipravesas 11 Dakshayajnavidhvan-sanam 12 Brahmanirgavadhas 13 Umotpattis 14 Kandarpadahanam 15 Rativaradānam 16 Umāvaradānam. 17 Gaurīvivāhas. 18 Tārakavadhas. 19 (fol. 47^b) Ganesotpattis 20 Tīrthayātrā 21. Nandikesvarotpattis 22. Manikarnikāmāhātmye Gangotpat-tis 23 Vārānasīmāhātmyam 24 Antaigrīhayātrā 25 Vārānasīmāhātmye Panchakṣīyātrāyām Mahākālaganotpattis 26 Kīrtivāsāsuravadhas 27 Vinduhradotpattis 28 Rāsakīdā 29 Tribhuvanavarāshītot-tarānāmasatam 30 (fol 82^b) Ekāsravanamāhātmyam 31 Varāhapiśādas 32 Amritamanthane devānugrahe viśhapānam. 33 Mārkaṇḍeyapiśāde mṛityunjayas. 34 Sivarātrīmāhātmye Nishādamuktis. 35 S Krishnasar-mavimuktis 36 Chaturdāśvratam

II. Foll 107-229 *Jnānakhanda* Capp 56 Haec pars a Sanatkumāra cum viris sanctis communicata esse dicitur Incipit प्रपद्ये देवमीशानं सर्वज्ञमपरान्तं । सम्भवं सर्व-
भूतानामनादिं सर्वतोमुखं ॥ १ ॥ वेदादौ यः स्वरः प्रोक्तः शोकाराख्यो
महेश्वरः । सृजते सर्वभूतानि पञ्चमूर्तिः सदाशिवः ॥ २ ॥ सांख्यानां
परमं योगं व्रतं पाशुपतं तथा । सर्वज्ञानस्य कर्त्तारज्ञादिदेवमुपासितं ॥ ३ ॥
सृजते भगवान् सर्वं मूर्ध्नि त्रयविकारवान् । रक्षणार्थं स जन्तूनां त्रि-
धात्मानं सृजत्यजः ॥ ४ ॥ स संज्ञां याति भगवानेक एव महेश्वरः ।
त्रैलोक्ये हितरक्षणार्थं नित्यमुक्तः शिवोऽख्यः ॥ ५ ॥ प्रज्वलन्तं महाशूल
धोरूप महाशनिं । नानाक्रीडनकैदेयः क्रीडतो (क्रीडते) योगमायया ॥ ६ ॥
दयितार्हं वपुः कृत्वा नृत्यारम्भे स्थितो हरः । जगत्स्थितिञ्च कुरुते लोक-
स्यानुग्रहः शिवः ॥ ७ ॥ तस्य चिन्ताप्रभावेन न तस्याविदितं जगत् ।
तद्वत्तया संप्रवक्ष्यामि पुराणं शिवभाषितं ॥ ८ ॥ etc

Cap 1. Prooemium 2. De libri argumento 3 De

insulis mundanis. 4. De locis inferis. 5. De coelo. 6-9. Brahmagītās. De Śivae natura ejusque cultu. 10 (fol. 127^b)-12. De Brahmanis, Vishṇus, Śivae coelis 13. Vibhīṣaṇamahesvarasamvādas. 14. Nāmasankīrtanam. 15. Sthānamāhātmyam. 16. Guhyākhyānam. 17. Mahesvaradarsanam. 18. Lingodbhavas 19. Pushpādānamāhātmyam. 20 (fol. 150^b) Pushpasamuddesas. 21. Pushpasārasamuchchayas. 22. Dānavidhis 23. Nāma-vidhis 24. Nāmāṣṭamāvidhānam 25. Dānadharmavidhis. 26. Vratavarnanam. 27. Āmopadesas. 28. Chandrajanmakīrtanam. 29. Bhūtikīrtanam. 30 (fol. 177^a). Lingārchanaphalam 31, 32. Nandīśvarayogopākhyānam. 33. Yogopanishad. 34-41. Durvāsopanishad. 42 (fol. 190^b) Nādisanchāras 43. Avimuktamāhātmyam. 44. Dandapānivarapradānam 45-50. Nandyupākhyānam. 51 (fol. 210^a). Nīlakaṇṭhastavas 52-54. Tripuropākhyānam 55. Yogavidhis 56. Sivapuravarnanam

III Foll 230-257. Hujus partis, quae ad *Sarvavāyavīyae* Purāṇae sectionem primam pertinere dicitur, quatuordecim tantum capita supersunt Incipit nāmः शिवाय सोमाय सगणाय समूहये । प्रधानपुरुषेशाय स्वर्गस्थित्यन्तहेतवे ॥ १ ॥ शक्तिर(र)प्रतिष्ठा सस्य ऐश्वर्येष्वपि सर्वेशः । स्वामित्वं [- - -] स्वभावं संप्रचक्षते ॥ २ ॥ तत्त्वं विश्वकर्माणं शाश्वतं ध्रुवमव्ययं । महादेवं महात्मानं ब्रह्मणि शरणं शिवं ॥ ३ ॥ धर्मक्षेत्रे महातीर्थे गङ्गासागरसङ्गमे । प्रयागे परमे पुण्ये ब्रह्मलोकस्य चर्मेनि ॥ ४ ॥ मुनयः सन्नितात्मानः कार्यब्रह्मपरायणाः । महौजसा महाभागा महासत्त्वान्वितो नवै ॥ ५ ॥ तत्र सत्तं समाकुर्ये तेषामङ्गिष्ठकर्मेणां । साक्षात् सत्यवीसूतो वेदेष्वस्य भीमतः ॥ ६ ॥ शिष्यो महात्मा मेधावी त्रिषु लोकेषु विद्युतः । पञ्चावयवयुक्तस्य वाक्पस्य गुणदोषवित् ॥ ७ ॥ etc.

Caput primum prooemium, secundum Brahmanis cum viris sanctis de Sivae majestate et potentia colloquium continet Inde a capite tertio Vāyus coram eisdem viris de creatione a Siva facta disserit. Desinit codex in dist 33. capitis 14

Codex hujus seculi initio exaratus est (MILL 9)

130.

Lit. Devan Charta Ind. Foll 172 Long. 10 Lat. 5½. Linn. 10, 11, 12

Śrīmālamāhātmyam, Skandapurāṇae pars¹, capita 54, disticha circiter 3000 continens. Incipit: पुरा पुरारिणा रुचैः पुराण्युपपुरिणे । यङ्गुश्याममुङ्गीर्य गणनाथो जयत्ययं ॥ १ ॥ नमस्त्रिभुवनांभोजबोधनीलनहेतवे । विश्वरूपाय शुङ्गाय नमः श्रीवत्सधा-

¹ In fine capitis primi haec leguntur. इति श्रीस्कंदपुराणे एका-
शीतिसाहस्र्यां संहितायां विंशत्यधिकायां ब्राह्मे विभाग तृतीयपरिच्छेदे
जीमालमाहात्म्ये etc

रिणे ॥ २ ॥ स्कंद उवाच ॥ देवदेव पुनर्ब्रूहि भूभागं किञ्चिदुत्तमं । यत्र
ब्रह्मादयो देवा वशिष्ठाद्यास्तपोधनाः ॥ ३ ॥ प्रभासादीनि तीर्थानि गंगाद्या
सरितस्तथा । क्षुब्धः पितरो यांति गंधर्वाश्चरस्तथा क्रीडंति मातरः सर्वाः
कुमारैः सह यत्र च । यत्र दत्तेन हव्येन सदा तुष्यंति देवताः ॥ ४ ॥
कथ्येन पितरस्तृप्तिं लभन्ते प्रपितामहाः । यत्र क्रीडति गोविंदः क्षिया
साङ्गमर्तद्वितः ॥ ५ ॥ सावित्र्या च प्रजानाथः शैलपुत्र्या समं भवः ।
रतद्विस्तरतो ब्रूहि यदि तुहो सि भूर्जटे ॥ ६ ॥ etc

Hoc libro *Śrīmālae* sacraria celebrantur Cujus loci
situs his capitulis secundi versibus describitur: अस्ति
सौगंधिकाद्रेरुत्तरस्यां दिशि द्विज । वायव्यान्बुदारख्यात्सिद्धगंधर्वसे-
वितं ॥ २ ॥ सरस्वैयं चकं नाम सर्वपापप्रणाशनं । Narratio a
Vasishṭha cum Māndhātṛi rege, Yuvanāśvac filio, com-
municatur

Cap 1 Vasishṭha, postquam Gautamae cremum, in
Śrīmāla agro situm, adisset, ad visendum regem se
advenisse ait. 2 A rege interrogatus, unde ager ille
Śrīmālae nomen accepisset, et Lakshmīs sedes facta
esset, Vasishṭha singula enarrat Siva, Gautamae pie-
tate conciliatus, locum sacrum ad Traiyambakam lacum
ei indicat 3 Regionis descriptio 4 Lacui ipsi Gau-
tamae nomen inditur, et tīrtham a deis omnibus con-
secratur 5 Gautamasarasas aquas non minus sacras
esse quam Godāvaris fluvii, narratione de Yajnasīla
sacerdote probatur 6, 7 Lakshmīs, Bhṛigus filiae,
cum Vishnu connubium 8 Quae quum in lacu illo
lota divinam potentiam sibi innatam cognovisset, locum
in perpetuum sanctum esse jussit 9 Deae auctoritate
Śrīmāla urbs a Visvakarmane aedificatur 10 (fol. 22^b)
Vishnus jussu viri sancti ex aliis locis sacris Śrīmālam
se recipiunt 11. Quorum virorum Gautama princeps
declaratur². Urbs ā deis consecrata (pratishṭhānam).
12 Urbis laudes 13 De aurificum, Śrīmālae habitan-
tium, origine 14 Jam singula sacraria (tīrtha) enu-
merantur, eorumque origo narrationibus illustratur
Traiyambakasaras 15 Ejus lacus Yogīśvarī dea tute-
laris est 16 Krishnasaras 17 Brahmasaras 18 De
Lakshmī dea, Varunāvis nomine culta (वरुणं वीक्ष्य दुःखार्त-
माविर्भूतास्ति यद्गवि । वरुणाविरिति (? वरुणावीरिति) ख्यातं नाम
तस्मै भविष्यति ॥ ८ ॥) De sacerdotum familiae Vānta appel-
latae origine. 19 Kauātasaras. 20 (fol 73^b) Vata-
yakshanitīrtham 21 Yakshasthalas 22 Yakshakūpas
23. Kasyapesvaratīrtham 24 Chandisatīrtham 25
Brāhmikundam 26. Nuptis factis sacerdotibus cibi

² Ejus auctoritatem quum sacerdotes e Sindhu regione oriundi
in dubium vocassent, ab Angiras rebus sacris interdicti sunt
इत्येवं सुरविभ्रेद्रस्त्यमाने हि गोतमे । ऊचुरीर्यालवः केचित्तिथवारख्य-
वासिनः ॥ भो भो गौतम केनासि श्रेष्ठोऽस्माकं गुणेन वै ॥ तद्ब्रूहि यदि
वेदेषु प्रावीक्ष्यमविलंघसे । etc

largiendi sunt, quo Sáríká Rákshasí, quae puellas rapere solebat, pericula et calamitates avertat. 27. Kankola, serpentium rex, quum puellas a Sáríká abductas parentibus restituisset, inde ab eo tempore statutum est, ut serpentibus in quovis sacrificio oblatio fieret. 28. Prayutesvaratírtam. 29. Kásyapesvaram. 30 (fol. 106^b). Dvādasādityásramas. 31. Quo in eremo Solis simulacrum, Jagatsvāmin appellatum, colebatur. 32 Qui deus, quum pestilentia in urbe grassata esset, Kirátas forma indutus, mortuos in vitam revocavit: तदाप्रभूति भूपाल द्विजाः श्रीमालवासिनः । श्रीमाले भिन्नवेधेण प्रवर्तते रघोस्तवे ॥ ४७ ॥ कृतकं मृतकं कृत्वा रुदंतो मुक्तमूर्धजाः । लुठंति पुरतो भानोस्तेन ते स्युर्निरामयाः ॥ ४८ ॥ 33 Mahálakshmitírtam 34. Ahalyáhradas¹. 35. Váráhatírtam. 36. Válmíkésvaram. 37. Kauśikádityam. 38. De Durgá, Arishṭae nomine colenda. 39. Sarvamangaláyatanam. 40. Átmachandátírtam. 41 (fol. 137^b). Indravátatírtam. 42. Bhúrbhuvatírtam. 43. Nandinítírtam. 44. Áryáchandítírtam. 45. Bálagaurítírtam. 46. Govatsalatírtam 47 Siddhichámundátírtam 48 Ísasaras. 49. Parásaresvaram. 50 (fol. 155^b) Kamalátírtam. 51. De festo Kuladípotsava dicto, quod proximo post nuptias die celebrare solebant, quo novas sponsas ab U'tis Daityae impetu defenderent. 52. Varunatírtam 53 Mahálakshminíratam (Bhádrapadáshamyám s p) 54 Vasishtá a Mándhátí interrogatus, quemnam aetate ferrea futura quaestum Srimálae sacerdotes facturi sint, haec ait Paríkshitem regem Hástinapurae lacum quendam divitus impleturum, easque (paríkshitam vittam) Kásyapae anachoretas auctoritate sacerdotum Srimálensium futuras esse • Cum hac narratione mythus ad explicandum *dravina* vocabulum fictus conjunctus est

Codex duabus manibus medio seculo superiore exaratus est (WALKER 134)

131.

Foll 17-75 Linn. 6 Lit. Bengal. *Kapilasanhita*, capita 21 continens Hoc libro *Utkalae* sive *Oḍhras*, Orissae hodiernae partis, loci sacri celebrantur. Narratio colloqui forma traditur, a Kapila cum Satyajit rege habiti, Kapila vero se Bharadvájam secutum esse profitetur. Incipit: नारायणं etc. ॥ पानु वो जलदश्यामाः शार्ङ्गज्याघातकर्कशाः । त्रैलोक्यमयडपलम्भा चत्वारो हृदिवाहवः ॥ सत्यनिदुवाच ॥ मया श्रुतानि क्षेत्राणि पुण्यान्यहराणि च । इदानीं

¹ Et in hoc libro semper, et in aliis Puráṇarum codicibus saepe Ahalyá pro Ahalyá legitur.

श्रोतुमिच्छामि क्षेत्रास्युत्कलदेशके तेनु क्षेत्रेषु यत्पुस्वं यत्पुस्वं याच्य देवताः । यदाग्रमच या नद्यस्तान् सर्वान् कथयस्व मां । त्वत्प्रसादात् भविष्यामि कृतायोऽहं महामुने । सर्वोभिर्देवताभिस्त्वं वन्द्यः पूज्यतमः प्रभो । त्वं हि सर्वेषां जानासि पुराणागौ दशानि च । सर्वेशास्त्राणि जानासि सर्वज्ञस्त्वं महामुने ॥ कपिल उवाच ॥ कथयामि रहस्यं त्वं शृणुष्वेकमना नृप । येषां स्मरणमात्रेण कल्मषा यान्ति वै क्षयं । वर्षाणां भारतः श्रेष्ठो देशानामुत्कलः श्रुतः । उत्कलस्य समो देशो देशो नास्ति महीतले । etc.

Cap 1 Prooemium. 2. De Mahánadís fluminis origine Sukántis enim sacerdotis, Pulahae filii, pietate conciliata, Gangá de coelo descendisse et eam formam sumsisse dicitur 3 De *Purushottama* agro, qui alio nomine Líláchala (Líládri) appellari videtur. 4 De Indradyumna rege narratio. 5. Márkandeyatírtam. Yamesvaram lingam. Alábukesvaram Kapálamochanam. Svetamádhavam et Matsyamádhavam ad Sveta-gangám Indradyumnasaras Kalpavaṭam. Mangalávatam 6 (fol. 28^b). *Maitreyavanam* Narratio de Sámbe et Sole Srimangalam tírtam Srisalmalibhándam tírtam Súrýagangátírtam. Rámesvaratírtam. 7 *Viraṅgákshetram*. Ibi Siva Ákhandalae appellatione colitur. Muktesvaram lingam. Vaitarani flumen Trilochanatírtam Kápilam tírtam Gograhatírtam Somatírtam. Alpámbutírtam 8. Mrityunjayatírtam. Krodatírtam. Śrisukatírtam Siddhesvaratírtam. 9. De Sikharesalinga in *Karlása* monte posito (यदोद्भूतं च कैलाशं [sic] रावणेन दुरात्मना । तदैकं जृंगं पतितं तत्कैलाशमिहोच्यते) Payomritatírtam. Jambhakundam. 10. *Ekámrakavanam* 11 (fol. 40^a) Váránasia relicta, Siva Ekámram adisse dicitur. 12. Vindusarastírtam. Tribhuvanesvarlingam. 13. De praemis eorum futuris, qui in *Ekámrvana* morientur. Koṭilingesvaram. Chandeesvaram. Sikhidhvajam 14. Quam silvam etiam Vishnus incolere dicitur. De lingis ibi positis. 15. Rámachandrásramam Jánakínáthalingam. Asokatírtam. Uttaresvarásramam Siddhásramam. Muktesvaralingam. Indresvaram 16 (fol. 54^a) *Kedáresvarasthalí*, Gaurí deae sacra, ubi Gandhavatí (*Ádyagangá*) flumen fluit. 17 De Gandhavatís origine et locis sacris, in ejus ripa sitis. 18. Devipádadvayam tírtam in Svarnakútha agro situm De ritu Cháturmásya appellato. 19 De deorum templis in Ekámra silva circumeundis. 20 De lavatione in Mahánadí, Pushpabhadrá, Dadhinadí, Guptasarasvatí (Práchi Sarasvatí) fluminibus facienda. 21 De beatitudinis aeternae obtinendae instrumentis.

Libellus hujus seculi initio nitide exaratus est. (WILSON 109^b)

132.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 317. Long. 13. Lat. 6½.
Linn. foll. 1-230. 12. postea 13.

Kālikāpurānam, a Márkaṇḍeya coram anachoretis relatum. Post deae invocationem haec sequuntur: ईश्वरं जगतामाद्यं प्रथम्य पुरुषोत्तमं मुनिर्लं ज्ञानमयं वक्ष्ये पुराणं कालिकाह्वयं नमोऽर्चयेयं मुनिश्रेष्ठं स्थितं हिनश्रान्तिके मुनयः परिप-
प्रह्युः प्रथम्य कर्मगदयः भगवन्मन्यगाख्यातं सर्वशास्त्राणि तत्ततः इवे-
दान्तर्वा यथासांगान्तरभूतं प्रथम्य च etc.

De libri argumento cf. Wilson, Mack. C. I, 49. et Vishnupurāna, p. LVII. De animalium sacrificio lectio (rudhirādhyāya), quae a W. C. Blaquiere in As. Res. V, 371. Anglice versa est, in fol. 230^b. incipit.

De codicibus Parisiis cf. Hamilton, p. 30; de Berolinensi Weber, p. 127.

Codex anno 1821 parum accurate exaratus est. (WILSON 128)

133.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 98. Long. 12. Lat. 4
Linn 11-13.

Ganesapurānae pars prior, *Upāsanaḥkhandā* (cultus sectio) appellata Hoc Upapurānam a Brahmanē deo cum Vyāsa, ab hoc cum Bhṛigu, a Bhṛigu denique cum Somakānta, rege Saurāshṭrico communicatum esse dicitur. Liber ad sapientiae dei cultum praeciendum maiestatemque celebrandam compositus est Multae igitur res gestae narrantur, quibus divina ejus potestas manifestata est Incipit: नमस्तस्मै गरुडेशाय ब्रह्मविद्याप्रदा-
यिनी । यस्यागस्त्यायते नाम विघ्नसागरशोषणे ॥ क्षयय उचुः ॥ सूत
सूत महाप्राज्ञ वेदशास्त्रविशारद ॥ सर्वविद्यानिधे त्वतो वक्ता नान्योप-
लभ्यते ॥ १ ॥ Paucis interpositis haec leguntur: अन्यान्यपि
पुराणानि व्रते (variante) द्वादशैव तु । गणेशं नारसिंहं च नार-
दीयन्त्यापि च । गणेशस्य पुराणं यत्तदादौ कथयाम्यहं ॥

Capita sunt 93 Scribae errore caput 91 numero 98 distinctum est

Codex anno 1801 exaratus est. (WILSON 351)

134.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 212. Long. 12. Lat. 4
Linn 11

Ganesapurānae pars altera, *Kṛidākhanda* (facinora a Gaṇesa puerio lusu facta) appellata Incipit: मुनय उचुः
सम्यगाख्यातनाख्यातं त्वया सूत महामते सादरं श्रुतमस्माभिर्न च तृप्तिं
गता वयं: १ यथा च (na) तृप्यते अंतुरन्नमन्नं दिने दिने अन्यत्त-
थांतरं ब्रूहि येन तृप्यामहे वयं २ सूत उवाच: उक्तं चोपासनाखंडं

श्रीदत्तं वदामि वः यथा श्रुतं गणेशेन नानादैवपिहितं ३ साधु-
हिनगवां चैव पालनं परमादरात् तदहं संभवस्यामि श्रूयतां स्थिरचे-
तसा ३ etc.

Capita sunt 154, his titulis notata: 1 Nārāḍopade-
śas. 2 Varaprāptivārṇanam. 3. Svargaviṇayas. 4. Vyā-
saprāsnaś. 5. Āśramanigamas. 6. Vināyakāvīrbhāvas
7. Virajārākshasīmokshaṇam. 8. Gandharvarūpinakra-
mokshaṇam. 9. Brahmādistutis. 10. Nānānāmanirū-
paṇam. 11 (fol. 15^a) Bālācharitam 12 Nisācharava-
dhas. 16. Nripaprasthāpanam 17. Munivarapradānam
18. Kapaṭadaitavadvadhas. 19. Kūpakandaravadvadhas 20
Daityatrayavadvadhas. 21 (fol. 30^b) Dīturārākshasīva-
dhas. 22. Lokaprārthanam 23. Suklamunivarapradā-
nam. 24. Vināyakabhajanavarnanā. 25. Bhaktipra-
sānsāvarṇanam. 26. Bhīmarākshasāmokshaṇam. 27
Amātyanigrahas. 28. Pūrvajanmavarnanam 29. Viro-
chanavadvadhas. 30. Vāmanotpattivārṇanam 31 (fol. 44^b)
Balicheshṭitavarnanam. 32. Kīrtiprasānsākathanam 33
Bālasānjīvanam. 35, 36. Mandāraprasānsāvarṇanam
37. Samimandāramāhātmyam 38. Sivavarnanam. 39,
40. Durāsadopākhyānam. 41 (fol. 59^a). Dvandvayud-
dhavarnanam. 42. Durāsadaṇayas 43. Dhundhirājā-
khyānam 46. Nripavasīkaranam 48. Rājyatyāgas
49. Kīrtivarapradānam 50. Samimandāraphalavarṇa-
nam. 51 (fol. 69^a). Gaṇesas Kāśīrājāe regi se mani-
festat. 52. Vīmānagamanam 53. Gaṇesalokavarnanam
54. Svānandapadaprāptivārṇanam. 55. Sanandanabhra-
maṇavarṇanam. 56. Dūtamochanam. 57. Nārāntaka-
nīrgamas. 58. Rājagriham. 59. Nārāntakanigrahavar-
ṇanam 60. Rājamokshaṇam. 61 (fol. 56^a) Yuddha-
varṇanam 62. Daityadamanam. Virāddarsanam 63
Nagarīnirodhas. 64. Sukratyāgas 65. Siddhiparāṇayas
66. Buddhivijayas. 67. Siddhiparāṇayas. 68, 69. Astra-
yuddham 70. Daityayuddhavarnanam 71 (fol. 101^a)
Devāntakavadvadhas. Purapravesas 72. Svāśramābhiga-
manam. 73. Vināyakācharitam. 74. Sindhūtpattivārṇa-
nam. 75. Sūryavarapradānam. 76. Suraparāṇayas 77
Yuddhavarnanam. 78. Sindhor ākramavarnanam 79
Surarshivarapradānam 80. Gaurīvarapradānam 81
(fol. 112^b). Sivasamvādas 82. Gaṇesavimovas (gaṇe-
śāvīrbhāvas?) 83. Daityājnāpanam 84. Gridhrāsu-
ravadvadhas. 85. Bālāsūravadvadhas. 86. Gaṇesukavacham
87. Upavesanam. 88. Kamathāsūravadvadhas 89. Man-
chakāsūradundubhivadvadhas 90. Ajagarasālabhāsūrava-
dhas 91 (fol. 125^a). Āvijavadvadhas. 92. Matsyāsūra-
sailavadvadhas 93. Kardamavadvadhas. Visvarūpadarṣanam
94. Chanchalāsūravadvadhas 95. Gautamāśramagamanam
96. Vrikāsūravadvadhas 98. Kṛitāntakālāsūravadvadhas 99
Sikhandivarapradānam 100, 101. Bhāgāsūravadvadhas

¹ Numerus 47 a librario praetermissus est

² Numerus 97 a librario praetermissus est

102-104. Kamalásurasainyavadhas. 105 (fol. 144^b). Viṣṇurūpadarśanam. 106. Viṣṇudevabhedo buddhimrā-
ṣas. 107. Chandráharaṇavarṇanam. 108. Śakrayaso-
vidhvansanam. 109. Ravijagarvaparihāras. 110. Rā-
kshasavadhas. 111. Nandīpreshanam. 112. Daitya-
varṇanam. 113. Sindhuyānavarṇanam. 114. Mitrakau-
stubhavadhavarṇanam. 115. Sindhūsenāparājayas. 116
(fol. 159^b) Sindhuvairūpyakaranam. 117. Raṇasodha-
nam (?). 118. Durgāvákyam. 119. Kalavikalavadhas.
120 Dharmādharmasenāhananam. 121. Pitrisindhū-
samvādas. 122 (Sindhūsenāpalāyanam). 123. Sindhū-
senānāsanam. 124. Sindhuvadhas. 125. Purīgamanam.
126 (fol. 177^a). Mayūresavivāhavarṇanam. 127. Dvāra-
mahimavarṇanam. 128. Sindūrotapativarṇanam. 129.
Pārvatīmokshanam. 130 Gaurīdohadavarṇanam. 131.
Gajānanāvīrbhāvas. 132 Gandharvaparājayas. 133.
Kailāsābhigamanam. 134. Parāsaradarśanam. 135.
Kraunchākramanam. 136 (fol. 189^a). Kraunchasāpa-
varṇanam. 137. Sindūranirgamas. 138 Varenypode-
savarṇanam. 139 Gītāsūpanishadarthagarbhāsu yogā-
mitārthasāstre śrīmanmahāganesagajānanavarenysam-
vāde sārārthas. 140 Gītā° karmayogas. 141. Gītā°
vijñānapratipādanam. 142 Gītā° sannyāsayogas. 143
(141) Gītā° yāgāvrittīprasangayogas. 144 (142) Gītā°
buddhiyogas. 145 (143) (fol. 200^b) Gītā° upāsānāyo-
gas. 145. Gītā° viṣṇurūpasandarśanam. 146 (145).
Gītā° kṣhetrajñātrīneyavivekayogas. 147. Gītā° nāno-
padesayogas. 148 (147) Gītā° tīrvīdhavastuvivekanirū-
panam. 149 (148). Munivisarjanam. 150 (149). Vyā-
sānugrahasiddhakṣhetriavarṇanam. 151 (150) Soma-
kāntavimānaprāptivarṇanam. 152 (151) Hemakantha-
darśanavarṇanam. 153 (152). Somakāntasya devapura-
prāptivarṇanam. 154 (153) Shatpanchāsadvīnāyaka-
varṇanam. 155 (154) Phalarutivarṇanam.

Codex anno 1801 eadem manu atque praecedens
exaratus est (WILSON 350)

135.

Hujus voluminis folia 61-75 (linn 7) *Ganesasahasra-
nāman* (Ganesae mille nomina), carmen metro epico
scriptum, continent. Incipit.

लीलया लोकरक्षार्थं द्विधा भूतो महेश्वरः ।

यः स्वयं सर्वविधास्त्री न तन्नामि विनायकं ॥ १ ॥

Opusculum ipsum distichis 212. constans ita incipit :

गणेश्वरो गणक्रीडो गणनाथो गणाधिपः ।

एकदंष्ट्रो बक्रतुंडो गजवक्त्रो महोदरः ॥ ६ ॥

In fine hic titulus invenitur इ श्री ग रा ग श कसंवादे गण-
पतिसहस्रनामस्तोत्रं संपूर्णम् ॥ Libellus e Ganesapurānāe
partis prioris capite 47 desumptus est.

Libellus post annum 1820 exaratus est. (WILSON
243^c)

136.

Foll 85-179. Lit. Bengal. *Devibhāgavatapurāna*
pars. Insunt liber I. et II, et capita 19. libri tertii
Incipit: सर्वचित्तरूपं तां विद्यामाद्याच धीमहि । जीवहृत्कंजनि-
लयां वृद्धिं (buddhim) या नः प्रबोदयात् ॥ १ ॥ शौनक उवाच ।
सूत सूत महाभाग धन्यो सि पुरुषर्षभ । यदधीता त्वया सम्यक् पुराणोसं-
हिताः शुभाः ॥ २ ॥ अष्टादश पुराणानि कृष्णेन मुनिनानघ । कथितानि
मुदिष्यादि पठितानि त्वया किल ॥ ३ ॥ पञ्चलक्षणयुक्तानि सरहस्यानि
मानद । त्वया ज्ञातानि सर्वाणि व्यासास्तत्त्ववतीमुतात् ॥ ४ ॥ अस्माकं
पुण्ययोगेन प्राप्तत्वं खेतमुत्तमं । दिव्यं विनमनं (विनशनं) पुण्यं कलि-
दोषविनिर्जितं ॥ ५ ॥ समाप्तो त्व मुनीनां वै श्रोतुकामो स्ति पुण्यदा ।
पुराणसंहितां सूत ब्रूहि त्वं नः समाहितः ॥ ६ ॥

I. Skandha. Foll. 85-125^b Capita 20 Cap. 1 Pro-
oemium 2. Sūta coram Saunaka et aliis viris sanctis
Bhāgavatapurānam recitare incipit. De Bhāgavatapu-
rānāe libris et capitibus haec . पुराणमुत्तमं पुण्यं श्रीमद्भागव-
ताभिः । अष्टादश सहस्राणि श्लोकास्तत्र सुसंस्कृताः ॥ १ ॥ स्कंधा द्वादश
एवात्र कृष्णेन विहिताः शुभाः । द्वाविंशतिशतं पूर्वमध्यायाः परि-
कीर्तिताः ॥ २ ॥ विंशतिः प्रथमे तत्र द्वितीये द्वादशैव तु । विंशच्चैव
तृतीये तु चतुर्थे पञ्चविंशतिः ॥ ३ ॥ पञ्चविंशत्तथाध्यायाः पञ्चमे परि-
कीर्तिताः । एकविंशत्तथा षष्ठे चत्वारिंशच्च सप्तमे ॥ ४ ॥ अष्टमे तत्त्व-
संख्या १ पञ्चाशच्चतुर्थे तथा । त्रयोदश सु (tu?) संप्रोक्ता दशमे
मुनिना किल ॥ ५ ॥ तथा चैकादशस्कंधे विंशच्छे परिकीर्तिताः । विं-
शच्चैव तथाध्याया द्वादशे मुनिसत्तमाः ॥ ६ ॥ Totus igitur liber
disticha 18000, libros 12, capita 332 continuisse fertur
3 Distichorum numerus proditur, quem Purānāe conti-
nere dicuntur. सूत उवाच ॥ शृण्वंतु संप्रवक्ष्यामि पुराणानि
मुनीश्वराः । यथा श्रुतानि तत्त्वेन व्यासास्तत्त्ववतीमुतात् ॥ १ ॥ मह्यं
भद्रयं चैव ब्रह्मयं वचतुष्टयं । अनापलिंगकूर्मस्कं (sic) पुराणानि
पृथक् पृथक् ॥ २ ॥ चतुर्दशसहस्रं च मात्स्यमाद्यं प्रकीर्तितं । तथा
ग्रहसहस्रं च मार्कंडेयं महद्भुतं ॥ ३ ॥ चतुर्दशसहस्राणि तथा पञ्चशतानि
च । भविष्यं परिसंख्यातं मुनिभिस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ ४ ॥ अष्टादशसहस्रं वै
पुण्यं भागवतं किल । तथा चायुतसंख्यातं पुराणं ब्रह्मसंमतं ॥ ५ ॥
द्वादशैव सहस्राणि ब्रह्मांडं च शताधिकं । तथाष्टादशसाहस्रं ब्रह्मवैवर्त-
मुच्यते ॥ ६ ॥ अयुतं वामनाख्यं च वायव्यं यदशतानि च । त्रयोविंश-
तिसाहस्रं वैष्णवं परमाद्भुतं ॥ ७ ॥ चतुर्विंशतिसाहस्रं वाराहं परमाद्भुतं ।
षोडशैव सहस्राणि पुराणमग्निस्संज्ञकं ॥ ८ ॥ पञ्चविंशतिसाहस्रं नारदं
परमं मतं । पञ्चपञ्चाशत्साहस्रं यस्मात्स्यं विपुलं मतं ॥ ९ ॥ एकादश
सहस्राणि लिंगाख्यं चातिविस्तरं ॥ १० ॥ एकोनविंशसाहस्रं गारुडं हरि-

¹ Voce *tattra* viginti quinque significari solent, numerus tamen
capitum non quadrat, computantibus enim unum deficiet

भाषितं । समदशैव साहसं पुराणं कूर्मभाषितं । एकाशीतिसहस्राणि स्तंभास्त्य परमाहुतं । पुराणसंख्या चाख्याता विस्तरेण मयानघ ॥ १२ ॥ तथैवोपपुराणानि शृण्वंतु क्षुधिसत्तमाः । सनातुमारं प्रथमं नारसिंहं ततः परं ॥ १३ ॥ नारदीयं शिवं चैव दुर्वाससमनुजम् । कापिलं मानवं चैव तथा चौशनसं स्मृतं ॥ १४ ॥ वारुणं कालिकाख्यं च शांवं नंदिकृतं शुभं । सौरं पाराशरं प्रोक्त्वादिदं चातिविस्तरं ॥ १५ ॥ माहेश्वरं भागवतं वासिष्ठं च सविस्तरं । एतान्युपपुराणानि कथितानि महात्मभिः ॥ १६ ॥

Deinde dei et viri sancti viginti octo enumerantur, qui singulis aetatibus Purānas collegerunt et tradiderunt (Vyāsa): Svayambhū, Prajāpati, Uśanas, Bṛhaspati, Savitri, Mṛtyu, Maghavan, Vasishtha, Śāśvata, Tri-dhāman, Trivriśa, Bhāradvāja, Antarikshan, Dharmin, Tra[1]yyārūpa, Dhananjaya, Medhātithi, Vratin, Atri, Gautama, Uttama, Haryātman, Vena Vājasrajāksha, Soma Amuśhyāṇa, Tṛṇavindu, Bhālgava, Sakti Jātukarṇa, Krishnadvaipāyana. Drauni vero aetatis futurae diasceuaestes futurus esse dicitur 4 Vyāsa quum filii desiderio deos pietate conciliaturus, quemnam potissimum deum coleret dubius esset, a Nārada sermonem quendam audit, olim a Brahmane cum Vishnu habitum Cujus principalis sententia haec tres quidem esse deos supremos, cosdem vero a potentia divina (śakti) ipsis innata regi. सहा त्वं पालकश्चाहं हरः संहारकारकः । कृतः केनेति स तर्कः क्रियते वेदपारंगैः ॥ ४६ ॥ जगत्संजनने शक्तिस्त्वयि वर्तते राजसी । सात्त्विकी मयि रुद्रे च तामसी परिकीर्तिता ॥ ४७ ॥ तथा विरहितस्त्वं तु न ज्येष्ठकरणे प्रभुः । नाहं पालयितुं शक्तः संहर्तुं नापि शंकरः ॥ ४८ ॥ तदधीना चयं सर्वे वर्तमानः सततं विभो । 5 Ad interficiendum Hayagrīvam Asuram Mahāmāyae consilio equi caput Vishnus trunco imponitur¹ 6 (fol 95^a) Madhus et Kaiṭabhae gigantum ortus 7. Hos ad interficiendos Brahman Vishnum adit. Quem quum alto meditationis somno sepultum invenisset, Mahāmāyām invocat, eaque deum suscitatur 8. De Śakti. 9. Invocata Sakti Vishnus Madhum et Kaiṭabham occidit 10 De Sukae, Vyāsae filii, natalibus. 11 (fol. 104^a) De Tārā et Chandra, et Budhae origine. 12. Sudyumna rex in mulierem mutatur, et Ilā nomen accipit. Cujus Budhaeque filius Purūravas 13. De Purūravase et Urvasī narratio. 14, 15 Sukae cum Vyāsae de matrimonio et de rerum mundanarum vanitate colloquium. Vyāsa Sukae Bhāgavatapurānam tradit. 16 (fol. 113^b). De ejus libri origine mythus. 17. Śuka ad Janakam visendum Mithilām proficiscitur. 18 Janakae cum Śuka colloquium Quatuor gradus (āśrama) percurrendi sunt, quo mens a cupidinibus sensim revocatur (vairāgya): मनस्तु प्रचलं काममजेयमकृतात्मभिः । जतः क्रमेण जेतव्यमात्मनानुक्रमेण च ॥ ३० ॥ In Vedis vero vitae regimen

¹ Post fol 90. a scribe disticha plura omitta sunt

ponendum est. Quibus etiamsi opera quaedam praecipiantur, quae minus proba et honesta esse videantur, veluti hostiarum immolatio, alearum lusus et mulsi libamen (surāgraha) in sacrificiis nonnullis adhibitum, tamen ea omnia nisi certis conditionibus improbanda non sunt: जनक उवाच ॥ हिंसा यत्नेषु प्रत्यक्षा सा हिंसा परिकीर्तिता । उपाधियोगतो हिंसा नान्यथेति विनिर्ययः ॥ ५७ ॥ यथा ह्रीं धनसंयोगादग्नी (यथाहंधन° MS.) धूमः प्रवर्तते । तद्वियोगात्तथा तस्मिन्निर्धूमत्वं विभाति वै ॥ ५८ ॥ अहिंसा च तथा विद्धि वेदोक्ता मुनिसत्तम । रागिणां सापि हिंसेव निःस्पृहाणां न सा तथा ॥ ५९ ॥ रागकृतं च यत्कर्म तथाहंकारसंभवं । अकृतं वेदविद्वांसः प्रवर्तते मनीषिणः ॥ ६० ॥ गृहस्थानामहिंसेव जायते द्विजसत्तम । सा हिंसेव महाभाग मुमुक्षूणां जितात्मनां ॥ ६१ ॥ 19 Suka quum homines, quamdiu in mundo viverent, a cupidinibus liberari negasset, Janaka cogitatione quidem id fieri posse respondet: दंडाग्निनकृता चिंता यथा तव वनेऽपि च । तथैव राज्यचिंता मे चिंतयानस्य वा न वा ॥ ३१ ॥ विकल्पोपहतस्त्वं वै दूरदेशमुपागतः । न मे विकल्पसंरोहो निर्विकल्पोऽस्मि सर्वदा ॥ ३२ ॥ सुखं स्वयामि विम्राहं सुखं भुञ्जामि सर्वदा । न बुद्धोऽस्मीति बुद्ध्याहं कर्षदेव सुखी मुने ॥ ३३ ॥ त्वं तु दुःखी सदैवासि बुद्धोऽहमिति शंका । इति शंकां परित्यज्य सुखी भव समाहितः ॥ ३४ ॥ देहोऽयं मम बंधोऽयं न मेति च मुक्ता । तथा धनं गृहं राज्यं न मेति च विनिश्चयः ॥ ३५ ॥ Suka domum revertitur, et postquam patris familias officia explevit, in solitudinem se recipit, ibique meditatione et pietate absolutam sanctitatis conditionem (siddhim) obtinet. 20 De Santanus et Satyavatis progenie narratio, e Māhābhārata excerpta

II Skandha Capp 12 Foll 124^a—147^a Incipit या विश्वं वितनोति पालयति या संहर्षि कल्पस्ये ब्रह्माण्डं हर्षि हरश्च मनसैरुत्पादयती गुणैः । सावित्री च रमामुमा च तनुजां दत्वा च तेभ्यः पृथक् जुष्टा पश्यति दृश्यते च सकलं तां नीमि विश्वेश्वरौ ॥ १ ॥ येनं श्रुतं भागवतं पुराणं नाराधिता येः प्रकृतिः पुराणी । प्राप्तं न [त]त्वं गुरुवक्त्रतो येस्तेषां वृथा जन्म गतं नराणां ॥ २ ॥ पुराणान्यन्यानि हरिहरकलापकलितानि । कविः कृत्वासौ नृगुणविरचितानि बुद्धिविभवेन ॥ ३ ॥ गुणातीतं स्मृतीगुणरसयुतं (°tam) समस्तशुचि किञ्च । पुराणं श्रेष्ठं विचरति (?) श्रुतिपरं चकार किल कृष्णः ॥ ४ ॥ श्रुत्वा भागवतं पुण्यं मुच्यते भवसंज्ञताम् । पंचलक्षणसंयुक्तं विद्याविलसितान्वितं ॥ ५ ॥

Capp. 1—5. De Satyavatis et Vyāsae origine. 1. De Matsyagandhā (Mīnagandhā = Satyavati), et Matsya (Kāla, Matsyodarīn), Vasus regis filius. 2. Vyāsae origo 3—5. De Santanu rege narratio. 6, 7. Pānduidarum res gestae. 8—10 De Paikshite rege, qui a Takshaka serpente occiditur. 11. De Janamejaya 12. ejusque sacrificio. Quod dum procuratur, Vyāsa Bhāgavatapurānam recitasse dicitur.

III. Skandha. Foll. 147^a—179^b. Incipit: यां वेदाः प्रव-

दन्वनादिनिधानां (1. °निधानां) सम्यक् न जानन्ति ते देवा विष्णुवि-
रिषिरुद्रसहिता ध्यायन्ति चित्ते सदा । यज्ञैर्यूपसमन्वितैरनुदिनं युञ्जन्ति यां
याचकास्तां विद्यां सकलार्थदामकलितां वन्दे भवान्नि मुदा ॥ १॥ जन-
मेजय उवाच ॥ भगवन् भवता प्रोक्तं यज्ञमद्याभिर्धे (1 यज्ञमद्याभिर्धे)
महत् । सक्रीम्वा (sá kámbá) कथमुत्पन्ना जुलु कल्माष किङ्गु-
णाः ॥ २॥ कीदृशश्च मत्सस्तस्याः स्वरूपं कीदृशं तथा । विधानं
विधिषद् ब्रूहि सर्वज्ञो सि दयानिधे ॥ ३॥ ब्रह्मायस्य तपोत्पत्तिं वद
विस्तरतस्तथा । चकृतं (yat°) यादृशं ब्रह्मकलिलं वेत्ति भूसुर ॥ ४॥
etc.

1 Vyása a Janamejaya de natura deorum interroga-
tus, dialogum refert, quondam ab ipso cum Nárada, 2.
a Náradaque cum Brahmane habitum De creatione.
Primus Brahma ortus est. Quem quum Madhu et Kai-
tabha gigantes aggredierentur, subito Vishnum in Sesha
serpente jacentem conspexit. Ad eos quum Rudra ac-
cessisset, haec deorum trias a Sakti (= Máya, Múlapra-
kriti) quae ab omni aevo exstasse dicitur, ad creandum
impellitur 3. Ejusdem jussu per omnes coelos cir-
cumducuntur. 4. Denique deam ipsam adeunt, in ejus-
que sede (devyáh pádanakhe) omnem creationem con-
spiciunt. Dea a Vishnu celebratur. 5 Quam quum
etiam Siva hymno adorasset, a dea preceam magicam
obtinet. 6. A Brahmane rogata, Mahámáyá suam ipsa
naturam explicat: देव्युवाच ॥ सदैकत्वं न भेदोऽस्ति सर्वदेव मने-
नयोः । योऽसौ साहमहं योऽसौ भेदोऽस्ति मतिविधमात् ॥ २॥ सावयो-
रंतरं सूक्ष्मं यो वेद मतिमान्हि सः । विमुक्तः स तु संसाराम्बुज्यते नात्र
संशयः ॥ ३॥ एकमेवाद्वितीयं वै ब्रह्म नित्यं सनातनं । द्वैतभावं पुनर्येति
काल उत्पत्त्युसंज्ञके ॥ ४॥ यथा (अथा MS) दीपाक्षयोपाधेयोर्गोतात्स-
न्यायते द्विधा । छायेवाददर्शमध्ये वा प्रतिविधं तथावयोः ॥ ५॥ भेद
उत्पत्त्युत्काले वै सर्गार्थं प्रभवत्यज । दृष्टादृश्यविभेदोऽयं द्वैविध्ये सति
नान्यथा ॥ ६॥ नाहं स्त्री न पुमान्वाहं न ज्ञीयं सर्गसंज्ञये । सर्गे सति
विभेदः स्यात्कल्पितोऽयं धिया पुनः ॥ ७॥ अहं बुद्धिरहं श्रीश्च धृतिः
कीर्तिर्मेतिः स्मृतिः । अद्वा मेधा दया लज्जा क्षुधा तृष्णा क्षमाक्षमा ॥ ८॥
कांतिः शान्तिः पिपासा च निद्रा तंद्रा जराजरा । विद्याविद्या स्पृहा
चांक्षा शक्तिश्चाशक्तिरेव च ॥ ९॥ वसा मज्जा च त्वक्चाहं दृष्टिर्वागनृता
मृता (sic) । परां मध्यां (pará madhyá MS) च पश्यन्ति नाब्जोऽहं
विविधाश्च याः ॥ १०॥ किं नाहं पश्य संसारे महिरक्तं किमस्ति हि ।
सर्वमेवाहमित्येष निश्चयं विद्धि पंकज ॥ ११॥ रतिर्मे निश्चितं रूपैर्विहीनं
किं वदस्व मे । तस्मादहं विधे चास्मिन्सर्गे वै चितताभव ॥ १२॥ नूनं
सर्वेषु देवेषु नानानामधरा स्महं । भवामि शक्तिरूपेण करोमि च परा-
क्रमं ॥ १३॥ ऐंद्री ब्राह्मी तथा रौद्री वाराही वैष्णवी शिवा । चारुणी
चाप कौमारी नारिंहिनी च वासवी ॥ १४॥ उत्पन्नेषु च कार्येषु देवेषु
प्रविशाम्यहं । करोमि सर्वकार्याणि निमित्तं तं (scil. देवं) विधाय
वै ॥ १५॥ etc. 7. De Purusha et Prakriti. De tribus
qualitatibus (sáttvika, rájasa, támasa). 8, 9. His qua-

litatibus quid efficiatur, qualemque invicem rationem
habeant, exponitur. 10, 11. De Satyavrata (Uttathya),
Devadattae, sacerdotis Kośalensis, filio, qui a puero
hebes et stolidus Saktis adoratione summam sapientiam
nactus est 12 De Saktis cultu 13. De sacrificio a
Vishnu olim ad Saktim colendam instituto. 14-19
Narratio de Sudarsana, Dhruvasandhis, Ayodhya re-
gis, et Manoramae filio. Is a Yudhájite, Ujjayinís rege,
post patris mortem regno expulsus, Sakti conciliata in
imperium restituitur.

Desinit codex in versu 53 capitis undevicesimi.

Codex hujus seculi initio satis accurate exaratus est
(WILSON 110^b)

137.

Lit. Devan Charta Europ Foll. 102 Long. 8½
Lat. 3½. Linn. 8.

Nandīśvarapurānae, sive *Nandīpurānae* pars, c *Kedā-
rakalpa*¹ desumta, capita 28 (paṭala) continens. Libro
Mahāpatha (via principalis) nomen fuisse, rebus ipsis
intelligitur. Incipit: गुरुर्वेद्या गुरुर्विष्णुगुरु देवो महेश्वरः गुरु-
रेकपरं ब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नमः । १॥ नंदिकेश्वर उवाच पृथ्वाभ्यहं
करोमीश साधकानां हिताय वै महापथेन यास्यति केचिन्मुक्ता हि
मानवाः २ तस्यार्थे हि फलं ब्रूहि सत्यं देव महेश्वरः गर्हति साधकाः
सर्वे स्वयं देहेन शकरः ३ इति नंदिवचः श्रुत्वा हर्षपूर्णो सदाशिवः
श्रूयतां नंदिम्भनसा इत्युवाच सदाशिवः ४॥ ईश्वर उवाच ॥ मनसा
कर्मणा वाचा सप्त जन्मानि कित्त्वयं । कृतं तेषां विनश्यति ये श्रूयन्ति
महापथं ५ etc.

Dialogo a Siva cum Nandine habito summa beati-
tudo ita tantum obtineri traditur, si eximia Sivaе vene-
ratione habita, locus ipsi in Gandhamādāna, Himālayae
monte, sacer, Kedāra dictus, a piis frequentetur, et
Kedāreṣam lingam, ibi statutum, adoretur. Quod viri
sancti (sādḥaka) cujusdam exemplo probatur (cap. 4
usque ad finem libri), qui relictā hominum societate,
quamvis mundi cupidinibus continuo tentatus, longam
peregrinationem (mahāpatha) una cum comitibus susce-
pit, donec ad Sivam pervenit ab eoque pietatis munera
accepit Kedāra locus in provincia hodie *Gerhwal* sive
Gurwhal dicta situs est, in ejusque vicinia montis cacu-
men, *Mahā Panth* appellatum exstat². Voce *Mahāpatha*
igitur quatuor res significari puto: 1, peregrinationem
illam, quae ab homine pio ad visendum Sivaе sacellum,
in Kedāra monte situm, facienda sit, sive spirituales
peregrinationem, qua Sivaе natura penitus cognosca-

¹ इति श्रीकेश्वरकल्पे नंदिपुराणे etc

² G W Traill in Asiatic Researches XVI, 210

tur¹; 2, cognitionem ipsam; 3, montis fastigium, unde homines, quo citius in coelum pervenirent, praecipites se dare solebant, 4, hunc librum. Quem quicumque scripsit, grammaticae Sanscriticae non admodum videtur peritus fuisse, errores enim nonnunquam tales inveniuntur, quales vix a librariis illati sunt.

A nonnullis hic liber Skandapurānae pars esse dicitur

Codex anno 1798 exaratus est. (WILSON 490.)

138.

Lit. Devan. Charta Ind Foll 131 Long. 11½ Lat. 5. Linn 11.

Narasinhapurānam, capita 62 continens, a Sūta cum Bhāradvāja aliusque anachoretis communicatum (A) Incipit. नारायणं etc. ॥१॥ तमहाटककेशांत जलत्पावकलोचनः । चन्द्राधिकनखस्यर्शं दिव्य सिंहं नमोस्तु ते ॥२॥ पातु वो नरसिंहस्य नखलांगलकोटयः । हिरण्यकशिपोव्रक्षं जम्बूद्वीपमारुणाः ॥३॥ होमवह्निनिनः सर्वे मुनयो वेदपारगाः । त्रिकालज्ञा माहात्मानो नैमिषारण्यवासिनः ॥४॥ अर्युदारण्यनिरताः पुष्करारण्यवासिनः । महेंद्राद्रिरता ये च विंध्याद्रिनिवासिनः ॥५॥ धर्मारण्यरता ये च हंडकारण्यवासिनः । श्रीशैलनिरता ये च कुरुक्षेत्रनिवासिनः ॥६॥ कौमारपर्वते ये च ये च पंपानिवासिनः । एते चान्ये च बहवः सशिष्या मुनयो [६]मलाः ॥७॥ माघमासे प्रयोगं (prayāgam) तु ज्ञातुं तीर्थं समागताः । तत्र ज्ञात्वा यथान्यायं कृत्वा कर्म जपादिकं ॥८॥ नत्वा तु माधवं देवं कृत्वा च पितृतर्पणं । दृष्ट्वा तत्र (tatra) भारद्वाजं पुण्यतीर्थे निवासिनं ॥९॥ तं पूजयित्वा विधिवत्तेनैव च सुपूजिताः । आसनेषु विचित्रेषु वृष्यादिषु (vrishyādishu) यथाक्रमं ॥१०॥ भारद्वाजेन दत्तेषु आसीनास्ते तपोधनाः । कृष्णाश्रिताः कथाः सर्वे परस्परमथाब्रुवन् ॥११॥ कथयितुं तत्तत्तेषां मुनीनां भावितात्मनां । अजगाम महातेजाः तत्र सूतो महामतिः ॥१२॥ व्यासशिष्यः पुराणज्ञो लोमहर्ष्यः शंसकः । तान् प्रणम्य यथान्यायं स च श्रेष्ठोऽभिपूजितः ॥१३॥ उपविष्टो यथायोग्यं भारद्वाजमतेन सः । व्यासशिष्यं सुखासीनं तत्तस्ते लोमहर्ष्यः (vyāsasishyah purāṇajño romaharshanasanjñakah B) ॥१४॥ तं पश्यन् भारद्वाजो मुनीनामग्रतस्तदा ॥ भारद्वाज उवाच ॥ शौनकस्य महासत्तो (sattre) चाराहाख्या तु संहिता ॥१५॥ त्वंतः (tvattah) श्रुता पुरा सूत एतैस्माभिरेव च ॥ सांप्रतं नारसिंहाख्यां त्वतः पौराणसंहितां । श्रोतुमिच्छाम्यहं सूत श्रोतुकामा इमे स्थिताः ॥१६॥ अतस्त्वं परिपृच्छामि प्रश्नमेतन्महामुने । श्रुषीष्यामग्रतः सूत मते तेषां महात्मनां ॥१७॥ कुत एतत्समुत्पन्नं केन वा परिपात्यते । कस्मिन् वा लयमंसेति (abhyeti) जगदेतच्चराचरं ॥१८॥ किं प्रमाणं च वै भूमेर्नृसिंहः केन तुष्यति । कर्मणा तु महाभाग त्वमे

ब्रूहि महामने (°mate) ॥१९॥ कथं च सृष्टेरादिः स्यात् जवमानः (avasānam B.) कथं भवेत् । कथं युगस्य गणनां किं वा स्यात् चतुर्गुणं ॥२०॥ को वा विशेषस्तेष्वत्र का वाकस्या कलौ युगे । कथमाख्याते देवो नरसिंहोऽत्र मानुषैः ॥२१॥ क्षेत्राणि कानि पुण्यानि के च पुण्य[?] शिलोचयाः । नद्यश्च (nadyas cha) काः पुराः पुण्या नृणां पापहराः शुभाः ॥२२॥ देवादीनां कथं सृष्टिः मनोर्मेन्वतरस्य तु । तथा विद्याधरादीनां सृष्टिरादौ कथं भवेत् ॥२३॥ यज्ज्ञानः के च राजानः के च रसिंहं परां गताः । एतत्सर्वं महाभाग कथयस्व यथाक्रमं ॥२४॥ etc.

Cap. 1 Prooemium. De mundi creatione. 2. De temporum computatione. 3. De novem creationum generibus, quae his versibus enumerantur: इत्येते कथिताः सर्गा बहवो मुनिसत्तम । प्रथमं महतः सर्गस्तन्मात्राणां द्वितीयकः ॥२३॥ वैकारिकस्तृतीयस्तु सर्गं त्रैद्विकः स्मृतः । मुख्यसर्गश्चतुर्थस्तु मुख्या वै स्यावराः स्मृताः ॥२४॥ तिर्यक्क्षोताश्च यः प्रोक्तस्तिर्यग्योनिः स पंचमः । ततोऽर्धक्षोतसः षष्ठो देवसर्गस्तु स स्मृतः ॥२५॥ ततोऽर्धक्षोतसः सर्गः सप्तमो मानुषः स्मृतः । अष्टमोऽनुग्रहः सर्गः सात्त्विको य उदाहृतः ॥२६॥ नवमो रुद्रसर्गस्तु नव सर्गाः प्रजापतेः । पंचैते वैकृताः सर्गाः प्राकृतास्ते त्रयः स्मृताः ॥२७॥ प्राकृता वैकृताश्चैव जगतो मूलहेतवः । सृजतो ब्रह्मणो सृष्टिमुत्पन्ना ये मयेरिताः ॥२८॥ Cf Vishnupurāna I, 5 4 De creatione a Brahman e ejusque filius facta 5 De undecim Rudrarum creatione Quos Siva masculo corpore fisso genuisse fertur: विभेदं पुरुषत्वं च दशधा चैकधा च सः । तेषां नामानि वक्ष्यामि शृणु मे द्विजसत्तम ॥२९॥ अजैकपादहर्षुप्रः कपाली रुद्र एव च । हरश्च बहुरूपश्च र्भयकश्चापराजितः ॥३०॥ वृषाकपिश्च शंभुश्च कपर्दी वैवतस्तथा । एकादशैते कथिता रुद्रास्त्रिभुवनेश्वराः ॥३१॥ स्त्रीत्वं चैव तथा रुद्रो विभेदं दशैकधा । उमेव बहुरूपेण पत्नीत्वेन व्यवस्थिता ॥३२॥ De Marichus, Dakshae aliorumque Brahmanis filiorum prole 6 (fol 8^b = B 6^a) De Dakshae filiarum prosapia De Vasishthae et Agastyae origine 7. Mārkaṇḍeya, Mārkaṇḍus et Sumitrae filius², quum fati decreto duodecimo aetatis anno diem supremum obiturus esset, Narasinhac cultui ad Tungabhadrae ripam in Sahya monte deditus, mortem devicit Precum formula sacerrima, in hoc capite tradita, haec ॥ ओं नमो भगवते वासुदेवाय 8 Ejusdem dei veneratione homines non solum mortem effugiunt, sed etiam e locis inferis in coelum perveniunt 9 Hymnus in Vishnus laudem a Yama factus 10-12. De Mārkaṇḍeyae rebus gestis. His capitibus preces a Vishnu cultoribus usurpandae traduntur. 13 (fol 19^b = B 13^a) Yamae et Yamis colloquium. 14 Sāvitrī, Kasyapae sacerdotis uxoris, honestate et conjugis amore divinationem nactae, cum Devasarmane de parentibus colendis colloquium 15. Narratio de sacerdote quodam, qui Vishnus cultu

¹ Labelli summa in hac sententia, saepe repetita, vertitur आगता मृमुलोकान् गंतव्यं शंकरालये.

² Vedasiras pater

summam beatitudinem obtinuit. 16. Arboris mundanae (samsáravriksha) descriptio. Cujus rami quum rebus terrestribus, fructusque cupidinibus humanis constant, a viro sapiente non ascendenda, sed numinis summi cognitionis gladio caedenda est. 17 Vishnus meditatione sola homines mundi vicissitudinibus liberantur. 18. De precis *Om namo Náráyanáya* sanctitate. 19. De Asvinum origine. Initio hi versus occurrunt: मरुतां विस्तरेणोक्ता वैष्णवाख्ये महामते । पुराणे शक्तिपुत्रेण पुरोत्पत्तिश्च च वायुना ॥५॥ अश्विनोर्देवयोश्चैव सृष्टिरुक्ता सुविस्तरा । संक्षेपात्तव वक्ष्यामि सृष्टिमेतां जृगुष्व मे ॥६॥ 20. Varia Solis nomina. 21 (fol 29^b = B 18^b). De Marutum origine 22. Regum solarium et 23. lunarium steinma 24. Quatuordecim Manvantararum enumeratio 25, 26 Ikshvákus res gestae, et 27. progenies 28 Regum lunarium series. Sántanus res gestae 29 De aliis regibus lunaribus. 30 Terrae et coeli descriptio 31 (fol. 48^a = B 28^a). Bhrigu Sahasránikam regem Narasinhae cultum edocet (31-60). 32. De Narasinhae simulacris unguendis (sammárjana) 33 De eodem deo floribus aliisque donis colendo 34. De oblationibus *Lakshahoma* et *Kotihoma* dictis 35 De Vishnu in terra variis formis manifestato. 36 Matsyaprádurbhāvas. 37. Kúrmaprádurbhāvas 38 Varāhaprádurbhāvas 39-43 Nrisinhaprádurbhāvas 44 (fol 71^a = B 36^a) Vāmanaprádurbhāvas. 45 Parasurāmaprádurbhāvas. 46-50 Rāmaprádurbhāvas 51 (fol 105^b = B. 60^a) Krishnaprádurbhāvas 52 Kalkiprádurbhāvas De aetate ferrea 53 Sukrae oculus amissus Vishnus favore restituitur. 54 De Vishnus templo et simulacro faciendo et inaugurando 55 Bráhmaadharmanas. 56. Grihasthadharmanas 57 Vānaprasthadharmanas 58. Yatidharmanas 59 De Vishnu Purushasúkta hymno adorando 60 De prece octo syllabis (*Om namo Náráyanáya*) constante. 61 Náradae cum Pundarika de Vishnus cultu, omnem aliam devotionem superante, colloquium¹ 62 Forum qui hoc Purānam legent praemia

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 42

Codex circiter annum 1770 exaratus est. (WALKER 158)

139.

Lit Devan. Charta Europ Foll 74 Long 11. Lat 9 Linn 21

Narasinhapurānam. (B) Versus et capita distincta non sunt. Textus a codice A. non raro differt.

Hic liber in charta anno 1821 facta post annum 1825 exaratus est. (WILSON 353)

Hujus capitis loco in cod B tīrtharum enumeratio legitur

140.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 72. Long. 15 Lat 6 Linn. 12.

Náradīyapurānam, a Sūta ita narratum, ut coram Śaunaka aliisque anachoretis olim a Nárada relatum erat, qui ipse a Kapila illud acceperat Incipit: इकं यजनयत्यनेकतनुभूतस्यान्यजसं etc १ यत्पादाञ्जयुगं etc २ श्री-मत्पद्मजताह्वयकाल्युगं etc ३ मृत उवाच ॥ ४ अस्ति त्रैलोक्यविस्त्यातं वनं नैमिषसंज्ञितं । पवित्रं गोमतीतीरे नित्यं पुष्पफलद्विभक्तं ४ स्वलं-कृता महात्मानः श्रीभागवतलक्ष्णैः श्रुतयो यत्न सत्वेण चिरं हरिम-पूजयन् ५ विवभुः शासिनो यत् प्रोत्सृज्यकुमुदोक्ता (°motkaráh) रत्नोच्चला इव सुरा यत्नभागार्थमागताः ६ तत्राश्रमो (tatráśramo) महानासीत् ब्रह्मलोकनिभः शुभः सपुत्रपशुदाराणां महर्षीणां सुखावहः ७ तस्मिन्कुलपतिवृद्धो शौनकः संकलं (sakalam) जनं सभाषयद्वरेभेक्ष्य यागी भागवतोत्तमः ८ etc

I Pars prior, *Bhaktisudhodaya*² appellata. Foll 1-43 Capita 20. Cf. Wilson in Vishnupurāna, p. 1111 Cap 1. Prooemium. 2-5. De Krishnae potestate. 6, 7 Narratio de Dhruva, Uttānapáda filio 8-16 Narratio de Prahláda, neutiquam Vishnupurānae verbis tradita 17-20. De Krishnae cultu.

II Foll. 44-72. Pars altera, a Vasishtha tradita Incipit: वसिष्ठ उवाच धातृनाथनृणां धात्रीचकरतेकृपो भजनेन भवेदायुः प्राणो वै धर्मसेवयः etc. Hac parte, quae plus triginta capita habet, Rukmāngadae regis et Mohanís filiae historia continetur.

Codex anno 1762 negligentissime exaratus est (WILSON 118.)

141.

Foll 38-42 Linn 14. *Vásishthalaingae* Upapurānae capita quatuor prima. Incipit श्रीमत्त्रैलोक्यसमागत्य वसिष्ठौ वेदविष्णुनिः तपश्चचार सत्कर्त्तनिरतो नियतेन्द्रियः दिव्यवर्षसहस्रं तु वायुभक्षोऽग्निमध्यगः श्रीमत्पंचाक्षरं साक्षात्तरुद्रीयमध्यगं सर्वपा-पहरं पुण्यं प्रणवेन षडक्षरं जज्ञाप शंकरं द्रष्टुं वाञ्छया मुनिसत्तमः ततः प्रसन्नो भगवानवया सह शंकरः लिंगज्योतिःस्वरूपेण पुरतो म्य प्रकाशितः etc.

His capitibus cultus Sivaе laingicus praecipitur, neque quidquam memorabile in eis legitur, nisi forte locos sacros exceperis qui, Śivaе sacellis celebres, capite tertio enumerantur. Sunt 11: Várānasí, Vyághrapuram, Kānchípuram, Mahásaila (mons), Brahmapuram, Svc-

² तद्वरेक्षितलीलस्य सत्कथानां समुच्चयं । इमं जृगुष्वमत्यर्थं नास्ति भक्तिसुषोदयं ॥२॥ यस्मया कपिलाच्छ्रुत्वा पुराणं वेदसंज्ञितं । नारदीय-मिति प्रोक्तं तत्सारं ब्रह्मवीमि वः ॥३॥ Cap 2

táranam tirtham (Káveryá uttara tate), Madhyárajuna-tirtham (Káveryá dakshina tate), Kumbhaghonatham (ibidem), Japyesvaratham (Káveryá uttara tate), Gandhamadanaparvatas, ubi Ramesvaram et Lakshmanakundakam sacella reperiuntur; Somanatham, Kedaram, Bhimesvaram, Vriddhachalam ad Manimuktam fluvium; Goparvatam (Vriddhachalasottaratam), Kalahastisailam ad Suvarnamukharim fluvium. Quibus e nominibus hoc certo colligitur, librum nostrum in Carnatica provincia compositum esse.

Capitis quarti finis desideratur. Haec folia hujus seculi initio exarata sunt. (WILSON 119^b)

142.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 260 Long. 9½. Lat. 6. Linn. numerus variat

Insunt *Puranarum* et nonnullorum aliorum carminum epicorum *indices*, e libro olim in *Welford* usum confecto descripti. Quod e codicibus Colebr E. I H. 365, 366, eadem continentibus, colligo. In prima enim cod 366, pagella Colebrooke haec adscripsit. 'Copied from an index prepared for Capt Wilford, and communicated to H C., and by him to the Asiatick society, in Capt W's name' Hi indices, parum accurate facti, plerumque ea tantum continent, quae titulis in fine capitum subscriptis suppeditantur, neque tamen omnia a parte spernendi sunt Libros singulos infra ordine alphabetico disposui. Agnipurana fol 189^a Adbhutaramayana 32^b. Adipurana 76^a Adityapurana 77^a Kalikapurana 57^b. Janyapustake Kalpadrukalsutra 235^a. Kurmapurana 53^a Ganesapurane Upasana-khanda 66^b. Ganesapurane Uttarakhanda 71^a. Garudapurana 219^a Garudapurane Pretakalpa 220^b. Devibhagavatapurana 186^a. Narasimhapurana 152^a Naradapancharatra 204^a. Naradiapurana 74^b. Vrihannadiye Yugadharmavarnanam 66^b. Padmapurana 34^a. 166^b. Padmapurane Bhukhanda 49^a. Padmapurane Bhumikhanda Maghamahatmya 55^a. P Patalakhande Tryambakamahatmya 167^a. P. P. Prayagamahatmya 54^a. P. P. Ramasvamedha 57^a. P Uttarakhanda 42^a. P. U Vilvesvaramahatmya 168^b. P. Panchamakhanda 168^b Janyaparasanaathacharitra 238^a. Janyagranthe Budhacharitra 237^a. Brahmaparvate Prakritikhanda 197^b. B. Ganapatikhanda 182^b. B Krishnajanmakhanda 200^a. B. Pitashumatisamvada 151^a. Brahmándapurana 160^b 1 Brahmándapurana 164^a. Brahmánde Uttarakhande Lahitopakhyaane Hayagrivamuni-Agastya-samvada 207^b Bhavishyapurana 28^b Bhojaprabandha 78^a Matsyapurana 4^a. Markandeyapurana 46^a. Ra-

Váypuránae hic index, non Brahmándae

jatarangiñi 227^b. Valmikiye Ramayane Yuddhakanda 79^b. Jainye Laghulalitavistarakhya Buddhapuranam. 226^b. Lingapurana 183^b. Vamanapurana 39^a. Vayupurana 24^a Vayupurane Vayavisanhitayam uparibhaga 149^b. Vayavisanhitayam purvabhaga 169^b Vayupurane Revakhande Narmadamahatmya 192^a. Svetavarahe Vayupurane Gayamahatmya 28^a. Varahapurana 13^b. Kshemendrakrita-Vrihatkatha 33^a. Vrihatkatha 208^a. Vrihatkathayam Vetalapanchavinsatikatha 238^b Sambapurana 55^b. Janyagranthe Shattrinsaddipika 225^b. Skande Agastyanhitayam Halasyamahatmya 145^b. 224^b Sk. Ambikakhanda 83^a. 223^a. Sk Ayodhyakhanda 251^a Skandapurananantargata-Avantikhanda 97^a. 224^a. Skandapurane Utkalakhande Purushottamamahatmya 252^b. Sk. Kanakadrikhande Kokilamahatmya 251^b. Sk. Ksikhanda 244^a. Sk Kumarikakhanda 130^a 225^a. Sk. Kedarakalpa 199^a. 259^a Sk. Kedarakhanda 170^a. Sk. Kedarakhande Gangadvaramahatmya 157^a Sk Ganesakhanda 150^b. Sk Golokavarnanam 242^b 259^b. Skandapurananantargata-Tapimamahatmyam 140^b 224^b. Sk Dvarakamahatmya 150^a Sk. Nagarakhanda 121^a 221^b Sk Patalakhanda 248^a. Sk Prabhaskhanda 86^b 222^b Sk Brahamottaram 158^b Sk Bhukhande Sambhalagramamahatmya 147^b Sk Revakhanda 108^a. 222^b. Sk Vinayakavatavarnanam 148^a Sk. Sankarasanhitá 152^b. Sk Sankarasanhitayam Devakanda 151^b Sk S Sivarahasya 175^a Sk S dvitayanasa-shashthansa 175^b Sk. S saptamansa 173^a Sadasisanhitayam Golokavarnana 199^b. Sk. Srimalakhanda 255^a Sk. Sanatkumarasanhitá 127^a Sk Sanatkumarasanhitayam panchamo dhyaayah 149^b Sk Sahyadrikhanda 165^b. Sk Sahyadrikhande Dandakaranya 171^b Sk Sutasanhitayam Sivamahatmyakhanda 155^b. Sk. Vayaviye Setukhanda 159^b. Sk Saurasanhitá 166^a. Sk. Himavatkhanda 178^b. Harivansa 32^a

Codex post annum 1812 exaratus est (MILL 79)

143, 144.

Volumina duo Lit. Bengal Charta Ind. Long 10½. Lat 7½ Linn 16

Inest *Puranasarvasvam*, Rerum omnium adumbratio maximam partem e Puranis hausta, liber ab *Halayudha*, Purushottamac filio, Bengalensi, A D 1474 scriptus Opus paragraphos (prashna) 730 continere dicitur, quinque vero primae in codice nostro desunt, quod eo magis dolendum est, quoniam e prooemio haud dubie plura de auctoris patria et gente didicissemus. Ceterum paragraphis plerisque Puranarum aliorumque, unde desumpti sunt, librorum nomina expressis verbis addita sunt

Vol. I. Foll. 271. Caput sextum incipit: प्रथमः ॥ कृत
उवाच ॥ प्रथमं तावत् स्थायम्भुवं मन्वन्तरेणैव कथितं सर्गादी ।
स्वारोचिषेण द्वितीयो मनुः । तस्मिन् स्वारोचिषे मन्वन्तरे विपश्चित्नाम
देवेन्द्रः पारवताः सप्तविता देवाः । etc.

Argumentum e titulis apparebit: De Manvantaris
Fol. 3^a. De Ikshvákus progenie 10^b. Mundi descriptio
48^b. Tirthamáhátmyam 55^a. Gangámáhátmyam 62^b.
Prayágamáhátmyam 68^a. Váránasímáhátmyam 71^a.
Gayámáhátmyam 74^b. Jagannáthamáhátmyam 77^b.
De Indiae regionibus 79^a. De Puránis 80^a. De Ma-
hábháratāe argumento fragmentum 80^b

Cháturvarṇyacháturáśramyadharmás 80^b. Dharmas
81^b. Varṇadharmás 82^b. Bráhmaṇamáhátmyam 84^a.
Jíviká 84^a. Rathayátríá 85^b. Guvákadánam 86^b. An-
tyajadharmás 86^b. Sanskárás 87^a. Garbhádhánam 87^a.
Pumsavanam 87^a. Símantonnyanam 87^b. Játakarma
87^b. Shashthadine Shashthípújá 88^a. Námakaranam
88^a. Annaprásanam 88^a. Chúdákaranam 88^b. Upa-
nayanam 89^a. Bhaikshyam 89^b. Sústrábhýasaphalam
90^a. Sishýás 90^b. Vidyápradánam 96^b. Anadhyaya-
nam 90^b. Abhivádanam 91^b. Gurus 91^b. Brahma-
chárividhis 92^a. Gárhasthyam 93^a. Viváhyáviváhya-
kanyánirúpanam 93^b. Strílakshanam 97^b. Punarbhuś
98^a. Purushalakshanam 101^a. Dáránukramanam 102^a.
Kanyávaravarshakramas 102^a. Dátrinirúpanam 102^a.
Kanyásvayamvaras 105^a. Sambandhas 105^a. Viváha-
bhedás 106^b. Adhivedanam 107^a. Parivedanam 107^b.
Ávasathyádhánam 107^b. Agnihotrádi 108^a. Dvadasa-
putrás 108^b. Putrátidésas 108^b. Dáyas 110^b. Tri-
vargachintanam 110^b. Maitram 111^b. Pádaprakshála-
nam 112^a. Achamanam 114^a. Dantadhávanam 114^b.
Prátahsnánam 115^b. Sandhyáalakshanam 115^b. San-
dhyáyám mshiddhakarmá 115^b. Sandhyáyám anavalo-
kyáni 116^b. Sandhyámaunam 116^b. Sandhyopásanam
116^b. Kámyaprátahsnánam 117^a. Snánanishedhas
117^a. Nadílakshanam 118^a. Pránáyámas 118^b. Gá-
yatrí 119^b. Akshamála 119^b. Japayajnas 121^b. Púr-
válnakarma 121^b. Shatkarma 121^b. Madhyáhnukri-
tyam 123^a. Brahmajnamáhátmyam 123^a. Tarpanam
125^b. Kámyatarpanam 126^b. Snánasáthí 126^b. Súr-
yastavas 127^a. Súrýapújá 131^a

Sivapújá 132^a. Bhaktiprakaranam 132^b. Gatipra-
karanam 132^b. Yátráprakaranam 132^b. Darsanapha-
lam 132^b. Kírtanaphalam 132^b. Smaranaphalam 133^a.
Sammárjanaphalam 133^b. Díksháphalam 133^a. Sphá-
tikalingam 133^a. Párvhádúlingapújáprakaranam 133^b.
Pújáphalam 133^b. Snánaphalam 134^a. Nṛtyagítádi-
phalam 134^b. Anulepanam 134^b. Akshatádúphalam
134^b. Arghyadánaphalam 135^a. Varjaníyapushpáni
135^a. Dhúpadánam 135^a. Dípadánam 135^a. Naive-
dyam 135^b. Dhyánam 135^b. Japaphalam 135^b. Pra-

dakshinaphalam 135^b. Prapámaphalam 136^a. Sivapra-
dánakam 136^a. Śivachaturdasyám upavásaphalam 136^b.
Śiváyatanakaranaphalam 136^b. Lingasthápánaphalam
136^b. Śivanindá 136^b. Bhasmalepanaphalam 136^b.
Nirmályalanghanadoshas 137^a. Hariharátmakah stavas
138^b. Durgápújáprakaranam 140^b. Durgástutis 142^b.
Śálagrámalakshanam 145^a. Śálagrámadánam 145^a.
Lingaparíkhá 145^b. Rudrákshadháranaphalam 146^b.
Rudrákshadháranamantrás 146^b.

Gítámáhátmyam 147^a. Vishṇoh sahasranáma 147^b.
Vishnusmaranaprakaranam 148^a. Govindae et Haris no-
minum veriloquium 148^a. Namaskáraprakaranam 148^b.
Kírtanaprakaranam 150^b. Saranam 150^b. Sravanam
151^b. Bhaktis 151^a. Vishnubhaktalakshanam 151^b.
Bhaktiprárthaná 151^b. Prasádanirmánam 152^a. Pra-
timákaranam 152^b. Dhvajadánam 152^b. Sammárjana-
phalam 152^b. Upalepanam 153^a. Dravyapújá 153^a.
Áváhanam 153^a. Ásanádídánam 153^a. Madhuparka-
dánam 153^b. Snánam 154^b. Snánamantrás 155^a. Ud-
vartanam 155^a. Nírújanam 155^a. Dhyánam 155^b.
Dhyánalakshanam 155^b. Dhyánaphalam 155^b. Va-
stram 156^a. Bhúshanam 156^b. Anulepanam 156^b.
Vyajanam 157^a. Pushpam 158^b. Patram 159^b. Ni-
shiddhapushpam 160^a. Nirmályalanghane doshas 160^a.
Dhúpas 160^b. Dípas 160^b. Naivedyam 161^a. Mantra-
jápas 161^b. Stutiphalam 161^b. Gítaphalam 161^b. Vá-
dyam 161^b. Pradakshinam 161^b. Viseshadánáni 162^a.
Vaisvadevavidhis 162^b. Gosevá 164^b. Panchayajnas
164^b. Nityasráddham 165^a. Átithyaprasansá 165^b.
Annanindá 166^a. Punyabhogyam 166^b. Mánسام 166^b.
Randhanakarma¹ 167^a. Vishánnaparíkhá 167^a. Bho-
janavidhis 168^b. Sayanavidhis 169^b. Gñhinídharmas
171^b. Strídharmas 172^a. Svátantryam 172^b. Raja-
svalá 173^b. Garbhiniídharmas 173^b. Anumritá 173^b.
Vidhavádharmas 173^b. Strínindá 174^a. Strínam vya-
bhicháralakshanam 174^b. Strírataprakaranam 179
Vánaprasthavidhis 179^b. Yatídharmas 181^a. Ashṭau
mahásiddhayas 182^a. Yogaprakaranam 185^b. Ásanáni
186^b. Nádisankhyá 190^a. Pránáyámas 193^a. Pratyá-
háras 193^b. Dháranás 193^a. Dhyánam 196^a. Samá-
dhis 196^b.

Rájadharmaprakaranam 199^a. Chattrádílakshanam
200^b. Purádílakshanam 201^b. Yátrádi 205^b. Dúta-
lakshanam 205^b. Rájánitis 213^b. Strírakshádi 214^b.
Atha kámasástram Punsám lakshanam 214^b. Strí-
lakshanam 215^b. Varáṅgalakshanam 215^b. Samaratam
215^b. Náyikálakshanam 216^b. Seváyavaháras 217^a.
Svaravisheshas 217^a. Shattrinsad bandhás 220^a. Váhya-
ratam 220^a. Dasálakshanam 220^a. Kámasatís 220^b.
Kámachálanam 220^b. Sákáṅkshalakshanam 221^a. Ná-

¹ De coquendi ratione

garalakshanam 221^a. Dútlakshanam 221^a. Sthúlíka-
raṇam 221^b. Stambhanam 221^b. Vasiṅkaraṇam 222^a.
Drávanam 222^a. Vyavaháras 223^b. Sákshinas 225^a. Sá-
kshiniyame śapathás 226^a. Agniparíkhá 226^a. Jalapa-
ríkhá 226^b. Viśhaparíkhá 226^b. Koshaparíkhá 226^b.
Daṇḍasankhyá 227^a. Daṇḍapraṇayanam 230^b. Rája-
nítis 234^a. Nítisáras 240^b. Pújaníyopákhyānam 243^b.
Dhaumyasíkhá 245^b. Śyenakapotíyam 248^a. Káya-
sthaprakaranam 249^a. Káyasthalakshaṇam 249^b. Dha-
nurvedas 254^b. Sangrámalakshaṇam 256^b. Vajrapa-
ríkhá 259^a. Mauktikaparíkhá 261^b. Padmarágapa-
ríkhá 263^b. Indranilaparíkhá 266^a. Pushparágapa-
ríkhá 267^b. Karketanaparíkhá 268^a. Bhíshmaratnapa-
ríkhá 268^b. Pulakaparíkhá 269^a. Rudhirákshaparí-
khá 269^a. Ratnaparíkhá 269^b. Lohaparíkhá 271^b.

Vol. II. Foll. 225. Vástvádi 1^b. Gajachíkítsá 2^b.
Aśvachíkítsá 8^a. Āyurvedas 11^a. Dravyaguṇás 12^b.
Annaguṇás 13^a. Matsyaguṇás 14^a. Mānsaguṇás 14^b.
Sákaguṇás 15^a.

Hastādhyáyas, de manuum et digitorum gestu. In-
cipit: हस्तकस्तु पताकादिविषयोत्तरादिकं । अनयोलेक्षणं तद्वद्वाच्यं
चिह्नं यदेतयोः ॥ कर्तव्यो विषयोद्देशः सन्न्यस्तपदाश्रितः । दक्षिणेनैव
हस्तेन पुंसामभिनयो भवेत् ॥ वामेन प्रायशः स्त्रीणामिति रीतिः पुरा-
तनी । असंयुताः कियंतोऽपि कियंतः संयुताः परे ॥ हस्तेनैकेन कर्माणि
येषां ते स्युरसंयुताः । येषां हस्तद्वयेनैव कर्माणि तेऽत्र संयुताः ॥ असं-
युतानां हस्तानामुद्देशः क्रियतेऽधुना । पताकः पञ्चकोषश्च हंसास्यः
कर्तरीमुखः ॥ अलपञ्चस्त्रिपताको मुष्टिकः शिखरस्तथा । अर्धचंद्रः सपै-
शिराः स्यास्यः खट्वाकमुखः ॥ अरालः शुष्कगुण्डश्च संदेशः कंगुलस्तथा ।
अर्धेनाभोऽपि कथितः कथितो मृगशीर्षकः ॥ हंसपक्षस्तावच्चन्द्रगुण्डो
मुकुलस्तथा । धमरश्च कंदश्च कृष्णसारमुखाह्वयः ॥ घोणिकोऽप्यथ
सिंहास्योऽङ्कुशस्तंरीमुखस्तथा । इत्येते कथिता हस्ता मया तावदसं-
युताः ॥ संयुतानां तु हस्तानामुद्देशः क्रियतेऽधुना । गजदंतः कपोतश्च
वर्धमानोऽजलिस्तथा ॥ निषधः कर्कटश्चैव तथोत्संगावहित्यकः । खल्लिको
मकरो दोलस्तथा पुष्पपुटाभिधः ॥ मरालनामा च तथा पुटको वर्धमा-
नकः । चतुर्दशैते कथिताः संयुता हस्तका स्मृताः ॥ Singulac species
us quae sequuntur accurate definiuntur 20^a. Rāgamālā
21^b Sandhirāgās 22^a.

Atha Jyotiḥprakaranam. Dagdhatithis 22^a. Vārās
22^a. Nakshatrāni 22^b. Nakshatrādhupās 22^b. Amri-
tayogas 23^a. Bhadrāyogas 23^a. Ānandāyogas 23^a.
Subhayogas 23^a. Ayogas 23^b. Yamaghantayogas 23^b.
Mṛtyuyogas 23^b. Kālaghantayogas 23^b. Utpātayo-
gas 24^a. Viyogas 24^a. Ardhapraharikā 24^a. Kālo-
dayas 24^a. Chandrasuddhis 24^b. Tārāsuddhis 25^a.
Chandratārayor balābalaṃ 25^a. Tithyādīnām Guṇā-
dhikyākathanam 25^a. Raviprabhritigrāhaśuddhis 25^a.
Grahānām ekarāṣṭhīkālākathanam 25^b. Grahāsāntis
25^b. Viruddhalakshaṇam 25^b. Tadavayavās 25^b. Ava-

yavaphalam 26^a. Yoginyā udayas 26^a. Tithyādihrā-
saviddhī 26^a. Avama-dinakshayayos paribhāshā 26^a.
Rāśayas 26^a. Rāśyadhipās 26^b. Nakshatreshu rāśi-
vyavasthā 26^b. Garbhādhānam 27^a. Pumsavanam
27^a. Rāṣibalābalaṃ 27^a. Nāmakaranam 27^a. Nish-
kramanam 27^b. Tāmbūlabhakshaṇam 27^b. Annaprā-
śanam 27^b. Karṇavedhas 27^b. Vidyārambhas 28^a.
Chūdākaranam 28^a. Upanayanam 28^a. Samāvarta-
nam 28^a. Yogaprakaranam 28^b. Rāśīnām varṇādi-
vyavasthā 29^a. Devaganādi 29^a. Vivāhas 29^a. Dvi-
rāgamanam 29^b. Vadhūgrīhapraveśas 29^b. Navava-
dhūpabhogas 29^b. Prasthānavidhis 29^b. Yātrāmātra-
lakshaṇāni 30^a. Diksūlalakshaṇāni 30^a. Vastrapari-
dhānam 30^a. Ghaṭīnāmikā yātrā 30^b. Strīnām ala-
kāradhāranam 30^b. Agnidagdha-mūshikopahatavastra-
paridhānam 30^b. Navānnabhakshaṇam 30^b. Nava-
pārnādibhakshaṇam 30^b. Bhesajabhakshaṇam 31^a.
Virechanam 31^a. Rogamuktasānām 31^a. Vṛiksharo-
panam 31^a. Kūpādikhānam 31^a. Abhiśastavichāras
31^a. Vastuvikrayas 31^b. Gonishkramanapraveśau 31^b.
Aśvapraveśas 31^b. Vājīkarma 31^b. Nihkshepādi 31^b.
Khadgadhanurvidyārambhas 31^b. Varmādisīvanam 31^b.
Sannāhādīdhāranam 31^b. Rājapurapraveśas 32^a. Ka-
chhabandhas 32^a. Śilpādīgūpārjanam 32^a. Paśukrayas
32^a. Halamuhūrtam 32^a. Dhānyavapanam 32^b. Dhā-
nyaropanam 32^b. Dhānyakartanam 32^b. Khananam
32^b. Vijabandhanapraveśanē 32^b. Dhānyasthāpanam
33^a. Bhūkampādīmaṇḍalanirūpanam 33^a. Kṛttikā-
dyutpannaṇavarabhuktis 33^b. Nakshatradohadaśāntikam
33^b. Tithyādīdoshāśāntikam 34^a. Vāradohadam 34^a.
Prakārāntareṇa hritanashtādīvastuparijñānam 34^a. Ut-
pādyavastus 34^a. Sayyāsānārambhas 34^b. Nātyāram-
bhas 34^b. Gṛihakaranam 34^b. Gṛihapravesas 34^b. De-
vādīpratishṭhā 35^a. Prāvṛitkālāparīkshaṇam 35^a.

Sākunam 37^b. Chikkālākshaṇam 38^a. Spandana-
lakshaṇam 38^b. Yātrāpraveśādaḥ subhāsubhaprakara-
nam 39^b. Sārasas 39^b. Śukas 39^b. Sārikā 40^a. Bhā-
shas 40^a. Mayūras 40^a. Ulūkas 40^b. Kapotas 40^b.
Chaṭakādīs 40^b. Chāshas 41^a. Khanjanas 41^b. Kā-
kas 44^a. Kukkuras 44^b. Gṛihagodhikā 46^b. Sīvā 47^a.
Yātrāprakaranam 50^b. Svārnachūdas 51^a. Arishṭapā-
ṭanam 51^b. Somasāntis 51^b. Mangalāśāntis 51^b. Bu-
dhasāntis 52^a. Vrihaspatiśāntis 52^a. Śukrasāntis 52^a.
Sanisāntis 52^b. Rāhurishtaśāntis 52^b. Keturishtaśān-
tis 53^b. Utpātavivekas 55^b. Svāpnādhyāyas 57^b. Duḥ-
svāpnasāntis 57^b.

Vedasākhās 58^a. Shaṇmā darsanānām siddhāntās
58^a. Dravyāṇi 60^b. Ānvīkshikī 62^a. Mīmāṃsā 62^b.
Vedāntas 63^a. Pātanjalām 63^a. Vyākaranam 65^b.
Kāvyalakshaṇam 66^b. Nāṭakam 67^b. Rasās 70^a.
Vṛittikathanam 70^b. Gītādīlakshaṇam 72^a. Iti rasa-
prakaranam 72^b. Alankāraprakaranam 74^b. Chitra-

kavitvam 76^a. Arthálankáras 77^a. Śabdálankáras 78^a. Kávyagunás 79^a. Kávyadoshas 80^a. Doshoddhāras 80^b. Kávyānātyálankáras 81^a. Koshaprakaraṇam 83^a. Chandaḥprakaraṇam. Vārṇavṛttam 84^a. Arýāprakaraṇam 84^a. Samasyāpūranavidhis 87^a. Sangitaprakaraṇam 87^a. Gítalakshaṇam 87^a. Gáyanalakshaṇam 87^a. Gáyanadoshas 87^a. Dhruvalakshaṇam 88^a. Shodasa-dhruvānām námāni 89^a. Mañṭhakalakshaṇam 89^a. Prati-mañṭhakalakshaṇam 89^b. Kandukas 89^b. Ūrdhva-tálalakshaṇam 89^b. Laghuśikharatālas 90^a. Turagānī-latālas 90^a. Umātīlakatālas 90^a. Rājatālas 90^a. Vidyādharatālas 90^a. Rājavinodatālas 90^a. Athaīkatāli vidhis. Khaṇdatālas 90^b. Lalītatālas 90^b. Rūpakam 90^b. Gaṇakam 90^b. Laghugurudrutaplūtalakshaṇāni 91^b. Rasās 91^b.

Atha Srāddhaprakaraṇam Yugādyāvishayam 92^b. Aparapakshas 93^b. Sastrahatas 94^a. Ashtakā 94^a. Navānnakālas 94^b. Saktukālas 94^b. Rātrividhis 94^b. Deśas 95^a. Pātram 95^a. Panktipāvanas 95^a. Apātram 95^b. Vakavṛttiyādayas 96^a. Apasāryās 96^b. Dravyāni 97^b. Tilās 98^a. Kṛtānnādi 98^a. Varjyāni 98^a. Adhikārinās 99^a. Nimantranādi 100^a. Jīvatpītrikam 100^b. Dvīpītrikam 100^b. Patitapītrikam 100^b. Sapīndīkaraṇam 101^b. Strīsapīndīkaraṇam 102^a. Dvīvī-vāhītāsapīndīkaraṇam 102^a. Anumṛitā 102^b. Vṛddhi-srāddham 103^a. Sāmvatsarikam 104^a. Shodasa-srāddhāni 104^b. Ambughatas 104^b. Amavidhis 105^a. Apavidhis 105^a. Srāddhottarakarma 105^b. Srāddhaphalam 105^b.

Atha Dhanaprasaṇsā Dhanam 106^a. Brāhmaṇastutis 106^b. Dānapūtram 107^a. Pratigrahas 108^a. Dānam 109^b. Godānam 109^b. Vidyādānam 110^a. Abhayādānam 110^b. Kṛgyādānam 110^b. Annādānam 111^a. Prakīrṇadānāni 112^a. Toyādānam 115^b. Vriksharopanam 117^a. Kanyādānam 117^b. Sringīdānam 118^a. Vātarāni 118^a. Bhūmidānam 118^b. Suvarṇadānam 119^a. Nīlavṛshotsargas 119^a. Shodasa dānāni 119^b. Mahādānāni 121^a. Nānādānāni 123^a. Kāmyadānam 124^b. Atha samvatsarīkṛtyam Malamāsas 125^b. Durgāpūjā 125^b. Khanjarītas 126^a. Kaumudījāgaras 126^a. Sukhaīātris 126^b. Bhrātrīdvitīyā 126^b. Sankrāntis 127^a. Grahanam 127^b. Gajachāyā 127^b. Yugādi 128^a. Yugāntas 128^a. Manvantarādis 128^a. Dasaharā 128^b. Rohinyashtamī 129^a. Tithidvairam 129^b. Pratīpat 129^b. Rātrīyāntaram 129^b. Tritīyā 130^a. Chaturthī 130^a. Panchamī 137^a. Saptadhātuvishavikriyā 139^b. Nāgalakshaṇam 142^b. Shashthī 143^a. Saptamī 143^b. Ashṭamī 144^a. Ekādasī 147^b.

Dvādaśī 147^b. Bodhanamantras 147^b. Trayodaśī 147^b. Chaturdaśī 149^a. Anantachaturdaśī 149^b. Paurṇamāsī 149^b. Amāvāsyā 150^b. Parvanishuddham 151^a. Tithī-vārayogās 151^a. Dinakshayas 151^b. Kārtikas 151^b. Vakapanchakam 151^b. Māghas 152^a. Vaiśākhas 152^a. Atha shashṭīvratakathanam 156^a. Janmadīnavidhis 156^b. Aśauchasuddhis 157^a. Jananāsaucham 157^b. Aśauchavidhir nīshedhe 158^a. Vīdeśasthāsaucham 158^a. Stryasaucham 158^b. Asauchasankaras 159^a. Garbhā-srāvāsaucham 159^a. Sapīndāsaucham 160^a. Sadyasaucham 161^a. Adhikāri 162^a. Karmaphalanivṛttis 164^b. Akāmakṛtavikalpas 165^b. Prāyascchittanirṇayas 168^a. Prāyascchittam brahmavadhe 169^a. Vadhapravṛttisya vadhānūtpāde prāyascchittam 169^a. Kshatriyādīnām brahmavadhaprāyascchittam 169^b. Anekavadhaprāyascchittam 169^b. Kshatriyādivadhaprāyascchittam 169^b. Strīvadhaprāyascchittam 170^a. Vyabhicharī-tastrīvadhaprāyascchittam 170^a. Brahmagarbhas 170^a. Govadhaprāyascchittam 171^b. Adoshavishayās 172^a. Itaraprāyavadhaprāyascchittam 172^a. Abhakshyabhakshaṇaprāyascchittam 173^b. Apeyakshīrāpānaprāyascchittam 173^b. Antyājānnabhakshaṇaprāyascchittam 175^a. Steyaprāyascchittam 175^a. Agamyāgamanaprāyascchittam 176^a. Antyajastrīgamanaprāyascchittam 177^a. Rajasvalāgamanaprāyascchittam 177^a. Sansargaprāyascchittam 177^b. Asprīsyasparśanaprāyascchittam 178^b. Pratigrahaprāyascchittam 178^b. Brāhmaṇasyāvīkrayavīkrayaprāyascchittam 179^a. Bhūmīsuddhis 179^a. Gṛhaśuddhis 180^b. Atha kricchrāni 181^b.

Prādurbhāvās 193^b. Lakshmīhetus 194^a. Alakshmīhetus 196^a. Dhruvacharitam 203^b. Prahādacharitam 217^b. Brahmanah sabhā 225^a.

Auctores et libros rariores a Halāyudha laudatos hos notavi: Kavīkalpalatā II, 84^b, Bhīmabhaṭṭa I, 166^b, Yājñavalkyagītā I, 185^a, Viśṇudharmottara I, 156^a, Viśṇunurahaṇya I, 160^a, Srāddhadīpikā II, 98^b, Haya-sīrshapancharātra I, 155^a.

In fine libri haec leguntur: गौडे श्रीविदिते वरेन्द्रविषये (वारेन्द्रं s in quod nihil est) योऽभूद्विषयं शनः (वशिष्ठं MS) सत्याचारपरतोऽत्र (पराशरं MS) तिग्मजगतिः सतीति विचारतिः । तत्सूतोः पुरुषोत्तमात्सुविनयाधानात्समुत्पन्नवान्विद्वान्दीनदयान्वितः कुलधरो ध्यातकधर्मव्रतः ॥ नानावेदपुराणभारतमनुस्मृत्यादिशास्त्रोद्धृतेः प्रसंगेः समशतेर्ननोरमतनैस्त्रिंशत्परैः कारितं । यत्नात्तेन पुराणपूर्वकमिदं सर्वस्वनाकल्पकं शाके यशुवर्धनचन्द्रगुणिते प्रीत्यै सदास्तां सतां ॥

Haec volumina non ante annum 1810 exarata sunt (WILSON 357, 358.)

B. DOCTRINA MYSTICA (TANTRA).

145.

Lit Bengal. Charta Ind. Foll 248. Long 20 Lat. 4. Linn 7.

Rudrayāmalatantram, capita (paṭala) 64. continens. Incipit: भैरव उवाच ॥ पुरा श्रीपरमेश्वरानीवदन्नाम्भोजनिःस्मृतं (°sri-tam) । श्रीजामलं महातन्त्रं स्वतन्त्रं विष्णुजामलं । शक्तिजामलमाख्यातं ब्रह्मण स्तुतिहेतुना । ब्रह्मजामलं वेदाङ्गं सर्वत्र कथितं प्रिये । इदानी-मुत्तराकाशं वद श्रीरुद्रजामलं । यदि भाग्यवशादेव तव श्रीमुखपद्मे । यानि यानि स्वतन्त्राणि संज्ञानि महीतले । प्रकाशय महातन्त्रं नान्य-तन्त्रेषु नृप्रिमान् । सर्ववेदान्तवेदेषु कथितं ततः परं । तदा ते भक्त-वर्गाणां सिद्धिः सन्ना[य]ते भुवं । यदि भक्ते दया भद्रे वद त्रिपुर-सुन्दरि । महाभैरववाक्यं पञ्चजायतलोचना । श्रुत्वोवाच महाकाली कथयामास भैरवं ॥ भैरव्युवाच ॥ शम्भो महात्म (2) द्रष्टव्यं कामहीन कुलाकुल । चन्द्रमण्डलशीर्षाक्ष हलाहलनि - वनि (nigāraṇa) (2) । अद्वितीया घोरमूर्ति रक्तवर्णशिशोञ्जल । महा - - - - - कृपिपते शिव सर्व-पात्र नमो नमः । सर्वायां प्राणमयनं गृणु ज्ञानन्दभैरव । आदौ वाला-भैरवीणां साधनं पदकलात्मकं । पञ्चाक्षुमारीललितासाधनं परमाहुतं । कुरुकु - विप्रचिन्तासाधनं शक्तिसाधनं । योगिनीलेखरीयक्षकन्यासाधनं ततः । उन्मत्तभैरवीविद्याकालविद्यासाधनं । पञ्चमुद्रासाधनं पञ्चवा-लादिसाधनं । प्रत्यङ्गिरासाधनं कली साक्षात्करं परं । हरितालिका-स्वर्णविद्याभूषविद्यादिसाधनं । आकाशगङ्गाविधिविधकन्यासाधनं ततः । भूलतासाधनं सिद्धसाधनं तदनन्तरं । etc.

Liber dialogi forma, a Bhairavī cum Bhairava habiti, traditur Caput initia infra exscripsi: 2 (fol. 11^b) अथातः संप्रवक्ष्यामि सर्वदर्शनविद्याया । सर्वज्ञ परमानन्दोद्भूतमधिया भयङ्कर । गृणुष्व कमलाशम्भो कुलावधेविधिं गृणु । पशूनां व्रतभङ्गादौ विधिं प्रथमतः प्रभोः । व्रतभङ्गे नित्यभङ्गे नित्यपूजादिकर्म्मणि । सहस्रं प्रजपेन्मन्त्री व्रतदोषोपशान्तये । नित्यप्राङ् तथा सन्यासवन्दनं पितृ-तर्पणं । देवतादर्शनं पीठदर्शनं तीर्थदर्शनं । गुरोराज्ञापालनञ्च देवता-नित्यपूजनं । पशुभावस्थितौ मर्त्यो महासिद्धिं लभेद्भुवं ॥ 3 (17^a) - - - गृणु नाथ प्रवक्ष्यामि त्व योग्यो सि सुरद्रुमः । नानाविद्यावि-शेषज्ञः सावधाना वधारय । आदायकडनं¹ प्रोक्तं श्रीचक्रं च कुलाकुलं । ताराचक्रं कूर्मचक्रं राशिचक्रं तथा परं । शिवचक्रं विष्णुचक्रं ब्रह्म-चक्रं त्रिलक्षणं । देवचक्रं श्रुतिधनि मुग्धाचक्रं ततः परं । रामाचक्रं चतुष्टयं सूक्ष्मचक्रं ततो वदेत् । तथा कथय चक्रं कथितं योऽहं प्रभो ॥ 4 (18^b) अथ चक्रं प्रवक्ष्यामि कालाकालविचारकं । समाश्रित्य महावीरो दिव्यो या पशुभाववान् । चक्रराजं प्रविचार्यै सिद्धिमन्त्रं न चालयेत् । प्रणवम्व प्रचण्डस्य प्रासादस्य महामनोः ॥

¹ Circulus Akadama appellatus in codicis Wilson 46 folio 225^a declinatus est

5 (24^b). अथ वक्ष्यामि चक्रं गृणु भैरव सारं । येन हीना न सिद्धानि महाविद्यापरमदा । तच्चक्रं ब्रह्मणा चक्रं ब्रह्माचक्रमुदाहृतं । यस्य ज्वालात्मकं ब्रह्मा स्ववलेन स्वरं कृणोत् ॥ 6 (32^a). महाकथय चक्रार्थं सर्वचक्रोत्तमोत्तमं । यस्य विचारमात्रेण कामरूपी भवेत्तरः । तत्प्रकारं वीरनाथ क्रमशः क्रमशः गृणु । चतुरस्रे लिखेद्वर्णं चतुष्कोष्ठसमन्विते ॥ 7 (37^b). अथ पूजां प्रवक्ष्यामि कुमाय्याद्यादिदुर्लभं । व्याधिवर्णविही-नानां शीघ्र सिध्यति भूतले ॥ 8 (41^a). अथ वक्ष्ये महादेव कुमाय्या जपहोमकं । लक्षसंख्यं (°khyam) जपं कृत्वा मयावागम्भर्वरमां ॥ 9 (44^b). अथातः संप्रवक्ष्यामि कुमारीकवचं शुभं । त्रैलोक्यमङ्गलं नाम महापातकनाशनं ॥ 10 (46^b). - - - महापुण्यप्रदं नाथ गृणु सर्वेश्वरप्रियं । अष्टोत्तरसहस्राख्यं कुमाय्या परमाहुतं । पठित्वा धारयित्वा च नरो मुच्यते संकटात् ॥ 11 (53^a). अथातः संप्रवक्ष्यामि दिव्यं भावादिनिर्णयं । समाश्रित्य महारुद्रो भुवनेश्वरनामधृक् । यं ज्ञात्वा कमलानाथो देवतानामधीश्वरः । चतुर्वेदोधिपो ब्रह्मा साक्षाद्ब्रह्म सना-तनं । वदुको मन पुत्रश्च शक्रः स्वर्गाधिदेवता । अष्टसिद्धियुताः सर्वे दिक्पालाः सेचरादयः ॥ 12 (56^b). तन्नाम सद्धि(siddhi)देह-स्यमहमाङ्गमधो लिखेत् । तदधः सिद्धिदेहस्यं सप्रमाङ्गं महेश्वर । तद्विष्टो सन्धिभागे पडङ्गं कामचक्रके ॥ 13 (59^a). आज्ञाप्र-ज्ञार्थभावज्ञ वर्णविन्यासनिर्णयं । चाधुना गृणु सर्वज्ञ भावज्ञानपरा-यणः ॥ 14 (63^b). अथातः संप्रवक्ष्यामि योगमार्गेण शङ्कर । भर-यादिसम्प्रविंशनक्षत्रार्थं सुमत्फलं । तत्फलामलाहात्म्यं साक्षात्कारका-लःफलं । फलार्थं भरणीक्षेत्रं धर्मेविद्यादिनिर्णयं ॥ 15 (67^b) देव-कार्यं वेदशास्त्रापह्वं प्रणवं परं । वदामि परमानन्द भैरव इदमागृणु अत्येष्टे अकारञ्च चतुर्वेदपरमाखरं । ब्राह्मणं तं विजानीयादाद्यवेदार्थ-निर्णयं । वेदेन लभ्यते सर्वं वेदाधीनमिदं जगत् । वेदमन्त्रविहीनो यः शक्तिविद्याः समभ्यसेत् । स भवेद्धि कथं योगी कीलमार्गपरायणः ॥ 16 (70^b). गृणुष्वानन्दरुद्रेण तृतीयदललक्षणं । समावेदमधोरञ्च तमो-गुणनिराकुलं ॥ 17 (72^b). अथ वक्ष्ये महादेव अथर्ववेदलक्षणं । सर्व-वेदस्य सारं हि शङ्खाचारसमन्वितं । अथर्ववेदादुत्पन्नं सामवेदं तमोगुण । सामवेदाद्युत्पेदं महासत्त्वसमुद्भवं ॥ 18 (79^b) गृणु नाथ प्रवक्ष्यामि ससाध्यसाधनं परं । कामचक्रस्य वर्णानां वर्णनं प्रश्ननिर्णयं ॥ 19 (84^b). इदानीं गृणु वक्ष्यामि सर्वतन्त्रार्थगोपनं । तत्सर्वं प्रश्नचक्रे च पडधोरम्यभेदनं ॥ 20 (86^b). अथ वक्ष्ये महादेव सिद्धिमन्त्रं विचा-रणं । जपित्वा भावयित्वा च नरो मुच्यते शङ्कटात् ॥ 21 (88^b) - - - रहस्यं गृणु मे नाथ महाकालज्ञ भावग । योगमार्गानुसारेण वीरभावाश्रित्येव । ज्ञानन्दोद्रेकपुञ्जनात् शक्तिवेदार्थनिर्णयं । वेदाधीन महायोगं योगाधीना च कुण्डली ॥ 22 (93^a). गृणु शम्भो प्रवक्ष्यामि पदचक्रस्य फलोदयं । यज्ज्ञात्वा योगिनः सर्वे चिरं तिष्ठति भूतले । मूलाधारं महापद्मं चतुर्दशसुशोभितं । वादिशान्तं स्वर्णवर्णं शक्तिब्रह्मपदं भजेत् ॥ 23 (97^b). अथातः संप्रवक्ष्यामि ब्रह्ममार्गमनुष्ठानं । यद्यज्ज्ञात्वा - - - सुराः सर्वे जयाख्याः परमागुरुः । मनःस्थैर्यप्रकाशाय महतां धर्मेपुङ्गवे । योगाय योगिनां नाथ भक्षप्रत्यनिरूपणं । योगाभ्यासं यः करोति न जानातीह भक्ष्यं । कोटिवर्षसहस्रेण स योगी भवति भुवं । ततो भक्ष-यमहोत्सवं प्रवदामि समासतः । यज्ज्ञात्वा सिद्धिमाप्नोति स्वाधिष्ठानादि-

भेदनं ॥ 24 (102^b). अथ वक्ष्ये महाकाल ख्येगशास्त्रार्थनिर्णयं । येन विज्ञानमात्रेण षट्चक्रग्रन्थिभेदकः ॥ 25 (109^a). --- शृणु प्राणेश वक्ष्यामि योगनाथ प्रियागुरो । योगाङ्गं योगिनामिदं तत्त्वब्रह्मनिरूपणं ॥ ३॥ तत्र सृष्टिप्रकारश्च प्रयालनविधिस्तथा । असंख्यसृष्टिसंहारं वदामि तत्ततः शृणु ॥ 26 (114^a). शृणु प्राणेश सफलं प्राणायामनिरूपणं । प्राणायामनयं ध्यानं तत्त्वयुक्तं वदामि तत् । प्रकारत्रयमुक्तासं प्राणायामेषु शोभितं । देवताविधिविष्णुवीशा उक्तमाधममध्यमाः ॥ 27 (121^a). --- शृणु लोके प्रवक्ष्यामि प्राणायामफलफलं । न गृह्णीयद्विस्तारं स्वल्पमेव तु कुम्भयेत् । शनैः शनैः प्रकर्त्तव्यः संसारश्च विचर्त्तयेत् ॥ 28 (126^a). निश्चयमेव प्रवक्ष्यामि ज्ञानन्दभैरवेश्वर । मन्त्रसिद्धिलक्षणं तु योगमार्गानुकूलतः ॥ 29 (132^a) अथ षट्योगश्च प्रवक्ष्यामीह तत्त्वतः । कुण्डलिनीयोगविधिं कृत्वा योगी भवेन्नरः । मूलादिब्रह्मरन्ध्रानु षट्चक्रभेदनं मतं । षट्चक्रे योगशास्त्राणि विविधानि वसन्ति हि । यो जानातीह षट्चक्रं स सर्वशास्त्रविद्वदेव ॥ 30 (134^a). अथ वक्ष्ये महाकाल मूलपञ्चविषयं । यत्कृत्वा अमरो भूत्वा वसेत्कालचतुष्टयं । अथ षट्चक्रभेदार्थं भेदिनीशक्तिमाश्रयेत् । छेदिनी सर्वग्रन्थिनां योगिनी समुपाश्रयेत् ॥ 31 (136^a). अथ नाथ प्रवक्ष्यामि भेदिन्याः साधनं परं । येन साधनमात्रेण योगी स्यात्कालजालह ॥ 32 (139^a). अथ कान्ते प्रवक्ष्यामि शृणुष्व मम तत्त्वतः । शक्तिः कुण्डलिनी देवी सर्वभेदनभेदिनी । कलिकल्मसहन्त्री च जगतां मोक्षदायिनी । तस्याः स्तोत्रं यथाध्यानं न्यासं मन्त्रं शृणु प्रभो ॥ 33 (141^a) अथ वक्ष्ये महादेव कुण्डलीकवचं शुभं । परमानन्ददं सिद्धं सिद्धवृन्दनिषेधितं ॥ 34 (144^a) अथ भेदान् प्रवक्ष्यामि हिताय जगतां प्रभो । निर्मलालाभा शुचिः श्रीमान् ध्यानात्मा च सदा शिषः । स मोक्षयो ज्ञानरूपी स षट्चक्रार्थभेदकः । त्रिगुणज्ञानविकलो न पश्यति दिवानिशं । द्विरात्मज्ञानहेतोर्न पश्यति कलेवरं ॥ 35 (146^b). --- धृतियोगं प्रवक्ष्यामि यत्कृत्वा निर्मलो भवेत् । आयत्तगुह्यं योगश्च समाधिकरणं नृणां । यदि नः कुरुते योगं तदा मरणमाप्नुयात् । धीति(dhriti)योगं विना नाथ कः सिद्ध्यति महीतले । सूक्ष्मासूक्ष्मात् रन्ध्रं द्वाविंशद्विस्तमानकं । एकहस्तक्रमेणैव यः करोति शनैः शनैः । यावद्वाशहस्तश्च तावत्कालं क्रियाचरत् ॥ 36 (148^b) अथ कान्त प्रवक्ष्यामि कुण्डलिचेतनादिकं । सहस्रनाम सफलं कुण्डलिन्याः प्रियं मुखं । अष्टोत्तर महापुण्यं धारणात् सिद्धिदायकः ॥ 37 (157^b) --- इदानीं श्रोतुमिच्छामि स्वाधिष्ठानं प्रकाशकं । --- वद श्रीकुण्डलीयोगं स्वाधिष्ठानविभेदनं ॥ 38 (159^b). शृणु नाथ प्रवक्ष्यामि श्रीकृष्णसाधनोक्तं । येन क्रमेण भक्ति स्यात् कालजालवशो भवेत् । मम पादाम्बुजे भक्तिभवत्येव न संशयः । भक्तिमान् यः साधकेन्द्रो महाविष्णुं भजेद्यदि । शिवतुल्यो भवेन्नाथो मम भक्तो महीतले ॥ 39 (162^a) अथ नाथ प्रवक्ष्ये हं संसारसाधनोक्तं । येन साधनमात्रेण योगी भवति तत्त्वज्ञात् । अनायासेन सिद्धिः स्याद्यद्यन्मनसि वर्त्तते । त्रैलोक्यं मोहयेत् क्षिप्रं त्रैलोक्यं वशमानयेत् । स्वाधिष्ठानगतं विष्णुं सारं सारप्रदं हरिं । जामदग्न्यकराभ्यो जे सेवितं सर्वसेवितं । अनन्तं सत्त्वनिलयं वासुकिं समाकुलं । अष्टहस्ताग्रहं श्रीदं नानालङ्कारशोभितं । स्वाधिष्ठानगतं ध्यात्वा शीतलो जायते वशी ॥ 40 (164^b). अथ नाथ

प्रवक्ष्यामि शृणुष्वान्वहितो मन । येन क्रमेण लोकाणां योगकार्यदृढो भवेत् ॥ 41 (165^b). --- योगेन्द्रपरमानन्द सिद्धि श्रीरुद्र सेचरं । शृणु श्रीराक्षसीस्तोत्रं परमानन्दवर्द्धनं । सर्वज्ञं मुखदं प्रोक्तं सिद्धानामपि साधनं । एतत्सवनपाठेन योगी योगदृढो भवेत् ॥ 42 (168^a). कथयामि महाकाल परमाहुतसाधनं । कुण्डलीरुपिणी देवी वाकिन्याकुलवज्रभा ॥ 43 (175^b). --- इदानीं शृणु योगार्थं मयि संयोग एव च । श्रुत्वा चैतत्क्रियाकार्यं नरो योगीश्वरो भवेत् ॥ 44 (177^a). अथ कानातुराणाञ्च कालझिन्मूलहेतुना । कथयामि महादेव यत्कृत्वा कामिनीवशं । तत्प्रकारं प्रवक्ष्यामि योगसाधनहेतुना । मुखसासनं समाहृत्य उज्ज्वलं पद्मासनचरेत् ॥ 45 (180^b). मणिपूरविभेदार्थं शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः । यं ज्ञात्वा मूढलोकाश्च त्रिभिः शक्ति महापदे ॥ 46 (182^b). अथ कालत्रयं वक्ष्ये यत्काले योगिराड्भवेत् । तत्कालं प्राणवायूनां विनयं सूक्ष्मसङ्ख्यं । पुनःपुनःसञ्चयेन मूढो भवति संयमी । क्रियायां पञ्च वन्येव योगिन्यो योगमातरः । यत्काले यत्प्रकर्त्तव्यं तत्त्रिरूपं कुलार्णवः । काले काले वशो याति परमात्मा निरामयः । विना प्रयोगसारेण विना जायेन शङ्कर । कः सिद्धो जायते ज्ञानी योगी भवति कुल वा ॥ 47 (185^b) शृणु भैरव वक्ष्यामि रौद्राणीस्तोत्रमुत्तमं । श्रुत्वा पठित्वा देवेश धारयित्वा स्वदेहे । महासिद्धो भवेदेव महाकालवशो भवेत् । त्रैलोक्यपरव्याधाय व्रजणा विष्णुना तथा । रुद्रयुक्तां महारौद्रां श्रुत्वा सर्वजयो भवेत् ॥ 48 (189^b). शृणु कैलासशैलज चक्रमण्डलसंस्थितां । षट्चक्रभेदमाहात्म्यं सावधानावधारय । अग्रकण्ठमिदं रत्नं मणिपूरविभेदनं । अष्टैश्वर्यसाधनाय जीवन्मुक्तिप्रज्ञाय च ॥ 49 (201^a). --- स्तोत्रं रुद्रस्य वक्ष्यामि सारात्सारं परात्परं । यज्ज्ञात्वा योगिनः सर्वे षट्चक्रपरिभेदकाः ॥ 50 (202^b) षट्चक्रभेदनार्थाय सर्वसिद्धिसिद्धये । वक्ष्यामि लाकिनीदेवीस्तोत्रं परमदुर्लभं ॥ 51 (205^a) --- शरीरं त्रिविधं प्रोक्तमुत्तमाधममध्यमं । तत्रैवं त्रिविधं स्वर्गं स्वर्गपातालभूतलं । सप्तस्वर्गं तथा नाथ सप्तभूतलमेव च । सप्तपातालमेवं हि सप्तद्विसप्तसंख्यकं । तन्मध्ये त्रिविधं भावं दिव्यवीरपशुक्रमं । देवी (divi) तिष्ठति देव्यश्च (devás cha) वीरास्तिष्ठति भूतले । पञ्चवः सन्ति पाताले क्रमशः क्रमशः प्रभो । सर्वत्र त्रिगुणाद्यं सत्वरजस्तमादिकं । सत्त्वगुणं स्वर्गमध्ये विष्णोः सेवापरायणः । तदा सर्वं दृढाः स्वर्गं भूतले च रजोगुणं । व्रजसेवापराः सर्वे व्रजज्ञानिन एव च । पाताले शिवसेवाश्च शिवरूपिण एव च । तमोगुणात्पञ्चोर्भावमधोदृष्टिं समाप्य च ॥ 52 (208^a). अथ सम्भेदनार्थाय वक्ष्ये षट्पङ्क्तयश्च । महारुद्रस्य देवस्य श्रीश्रीमृत्युञ्जयस्य च । लाकिनीशक्तिसहितं सहस्रनाममङ्गलं । अष्टोत्तरशतं व्याप्तं निगूढं तव सिद्धये ॥ 53 (216^b). कथयस्व वरारोहे मणिपूरमनुक्रमं । यज्ज्ञप्त्वा मुनयः सर्वे चाष्टसिद्धिमवामुयुः ॥ 54 (217^b). --- इदानीं कालज्ञानादिवारणं शृणु भैरव । संपूज्य सच्च-याद्यं वायुं स्वभाषिकीपतिं । कुम्भयित्वा स्वभावेन चिरकालं मुखी भवेत् । शनैः शनैः रेचयित्वा सर्वदा तद्वतो भवेत् । कालज्ञानवशो याति तत्त्वज्ञानात् संशयः ॥ 55 (221^a) परापरविभेदज्ञ निगूढज्ञानसाधनं । इदानीं शृणु सर्वज्ञ पञ्चद्रव्यादिसाधनं । षट्चक्रपञ्चभेदार्थो यत्क्रमाज्ज्ञायते क्षणात् ॥ 56 (222^b). कथयामि तव जेहात्काय-वश्यविशेषणात् । हृदयोगं प्रकथितमिदानीं शृणु तत्क्रमं । मणिपूरस्थितं

रुद्रं त्रैलोक्यपरमात्मरं । कथयामि शिवानन्दसागरं शङ्कर मङ्गलं ॥ 57 (223^a). अथातः संप्रवक्ष्यामि विवेकगुणलक्षणं । वयैध्यानानन्दं हि पूजनं तत् महत्फलं ॥ 58 (225^a). अथाहु सिद्धिमाहात्म्यं शृणु श्रीचन्द्रशेखर । मनोहारं तथा न्यासं कवचाङ्गनाभ प्रियं । स्तोत्रं सहस्रनामाख्यं साष्टोत्तरमनुप्रियं । नाकारध्यानमखिलं सालोक्यादियदप्रदं ॥ 59 (226^b). ज्ञानेश्वरी शुभकरी परितारणीया योगेश्वरीहैरि-हरिगुरुभिर्महेन्द्रेः । तां काकिनीमत्सविष्णुजननी परमेशपत्नीं संस्तौति चारुहृदयाम्बजीठमध्ये ॥ १॥ 60 (228^b). वद कान्ते परमानन्दे रहस्यं कुलसुन्दरि । यस्य विज्ञानमात्रेण भवेन्नृणां परो हृदिः । ईश्वरस्य स्तवं ब्रह्म परं निर्वाणसाधनं । शोभाकाटियोगिपतेयोगिन्द्रस्य परापतेः ॥ 61 (230^a). --- काकिनीश्वरयोगाख्यं सहस्रनाममङ्गलं । अष्टोत्तर-विभाकारं कोटिसौदामिनीप्रभं । आयुरारोग्यजननं शृणुष्यावहितो मम ॥ 62 (240^b). अथ नाथ प्रवक्ष्ये हं काकिनीगुरुदेवयोः । मनोहारं भवज्ञानं केन सिद्धो भवेद्यदि ॥ 63 (242^b). --- इदानीं शृणु सर्वज्ञ रुद्रचण्डिकमुत्तमं । येन विज्ञानमात्रेण नरो मुक्तिमवाप्नुयात् । ॥ श्रीचण्डिकोवाच ॥ चण्डिकां हृदये न्यस्य स्मरणं यः करोत्यपि । अननाफलमाप्नोति देवि चण्डिप्रसादतः ॥ 64 (245^a) --- इदानीं शृणु सर्वज्ञ शङ्कराणां नाशनं परं । ब्रह्मात्मं संप्रवक्ष्यामि सद्यः प्रत्यय-कारकं । साधकानां हिताधीय स्तम्भनाथ च वैरिणां । यस्य स्मरण-मात्रेण पवनोऽपि स्थिरायते । प्रणवं स्थिरमायाञ्च ततश्च वगलामुखि । तदग्रे सर्वदुष्टानां ततो वाचं मुखं (mukham) पदं । स्तम्भयेति पदं जिह्वां कीलयेति पदद्वयं । वुद्धिं नाशय पञ्चाङ्गु स्थिरमायां समालि-खेत् । लिखेच्च पुनरोद्धारं स्वाहेति पदमनतः । ओं क्लीं वगलामुखि सर्वदुष्टानां वाचं मुखं स्तम्भय जिह्वां कीलय कीलय वुद्धिं नाशय नाशय ह्रीं ओं स्वाहा ॥ etc

In capitis ultimi fine hic titulus subscriptus est इति श्रीरुद्रजामले उत्तरतन्त्रे महातन्त्रोद्गीपने सिद्धमन्त्रप्रकरणे षट्षक्र-प्रकाशे भैरवीभैरवसम्वादे वगलामुखीस्तोत्रविन्यासो नाम चतुःषष्टीतमः पटलः समाप्तः ॥

Hic 64 capitibus neque opus absolvitur, et prooemio priorem quandam partem praecessisse apparet Sed plures libri ad Rudrayāmalam pertinere dicuntur, qui haud dubio serius additi sunt Innotuerunt mihi tres, primus *Rudrayāmala Devīrahasyam* dictus, capitibus 60 constans¹, secundus *Rudrayāmalatantra Dhātulaḥpas* (de arcanis metallorum viribus) appellatus (E I H 452), tertius *Rudrayāmalatantra Bhuvaneśvarīrahasyam* inscriptus, capita 26 continens (E I H 1230) Nostri vero libri nullum aliud hucusque exemplar in Europam allatum est.

Codex hujus seculi initio exaratus est. In paginis

¹ Incipit श्रीभैरव उवाच । अधुना देवि यक्ष्यामि रहस्यं पर-माद्भुतं । यच्च सर्वेषु तन्त्रेषु यामलादिषु (1) भाषितं ॥ १॥ परादेविरह-स्याख्यं तन्त्रं etc E I H 528

notandis numeri १६. १०६. २३३. a scriba praetermissi, et २१. २११. bis inscripti sunt, omnia tamen recte se habent (WILSON 47.)

146.

Foll. 496-523. varias sectae Śākticae preces, maxi-
mam partem cum arte astrologica connexas, continent.
De libelli titulo non constat, nam qui in fine (इति श्रीरुद्रयामले षटिकलग्न संपूर्णं) reperitur, ad ultimam tan-
tum partem referendus est In marginibus m. su. legi-
tur Incipit: ओ श्रीमते रामानुजाय नमः ॥ ओं श्रीकृष्णानन्दं
प्रत्याह ॥ चैत्रे निष्ठाफलं श्रेयं निराशी जायते लोचनं । वेशाखे खेत्त-
लाभः स्याज्ज्येष्ठे च मरणं ध्रुवं ॥ In fol 515^b. haec leguntur :
इति श्रीसनकसनन्दनसनकुमारचिरंभितं ॥ (MILL 112ⁿ.)

147.

Lat Devan Charta Ind. Foll. 79 Long 11½ Lat. 5
Linn. 10

Kulārnavatantram, capita (ullāsa) 17. continens In-
cipit श्रीगुरुं गणपं दुर्गां वदुकं शिवमच्युतं । ब्रह्मण गिरिजां लक्ष्मीं
वाणीं वदे विभूतये ॥ १॥ अनाद्यायाखिलाद्याय मायिने गतमायिने ।
अरूपाय सरूपाय शिवाय गुरुरूपिणे ॥ २॥ पराप्रसादमंतोद्यत्तसि-
दानंदतेजसे । अग्नीषोमस्वरूपाय सांघिकाय नमो स्तु ते ॥ ३॥ श्रीदे-
व्युवाच ॥ भगवन् देव देवेश पंचकृत्यविधायक । सर्वज्ञ भक्तिमुलभ
शरणागतवत्सल । महेश परमेशान करुणामृतवारिधे । अमारे घोरसं-
सारे सर्वदुःखमलीमसे । नानाविधशरीरस्थाश्चानंता जीवराशयः ॥ ४॥
जायंते च म्रियंते च तेषामंतो न विद्यते । सदा दुःखातुरा एव न मुखी
विद्यते क्षणित् ॥ ५॥ केनोपायेन देवात्त मुच्यते वद मे प्रभो ॥ ६॥
ईश्वर उवाच ॥ शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यस्मां त्वं परिपृच्छसि । तस्य
श्रवणमात्रेण संसारामुच्यते नरः ॥ ७॥ अस्ति देवि परंब्रह्मस्वरूपी
निष्कलः शिवः । सर्वज्ञः सर्वकर्ता च सर्वेशो निर्मलो [३] ह्ययः ॥ ८॥
स्वयं ज्योतिरनाद्यंतो निर्विकारः परात्परः । निर्गुणः सच्चिदानंदस्तदंश
जोषसज्ञकाः ॥ etc

Cap 1 De rerum humanarum vanitate Sub finem
auctor in orthodoxos eos invehit, qui piis operibus,
castimonia, librorum sacrorum lectione beatitudinem
se adepturos putent क्रियायासपराः केचिद्धृत्यार्थादिसमुताः ।
अज्ञानसंवृतात्मानः संचरन्ति प्रतारकाः ॥ ७५॥ देहदंडनमात्रेण का मुक्ति-
रविवेकिनां । वल्मीकताडनाहेवि मृतः कुत महोरगः ॥ ७६॥ गृहार-
ण्यसमा लोके गतव्रीडा दिगंबरः । चरन्ति गर्दभाद्याश्च विरक्तास्ते भवंति
किं ॥ ७७॥ मृद्वस्मोद्भूतनादेव मुक्ताः स्युर्यदि मानवाः । मृद्वस्मवासी
नित्यं ष्ठा स किं मुक्ता भविष्यति ॥ ७८॥ शीतवातातपमहा भक्ष्या-
भक्ष्यसमाः प्रिये । तिष्ठन्ति सूकराद्याश्च ज्ञानिनस्ते भवंति किं ॥ ७९॥
आजम्भमरणांतं ये गंगादिपटिनीस्थिताः । मंडूकमत्स्यप्रमुखा व्रतिनस्ते

भवति किं ॥८५॥ बहुदर्शनमहाकूपे पतिताः पशवः¹ प्रिये । यस्मै न जानति पशुपाशनिर्गताः ॥८६॥ वेदशास्त्रार्थे चोर उद्यमाना इतस्ततः । बहुविनिग्रहस्तस्मिन् हि कुतार्किकाः ॥८७॥ अन्वयस्य वेदशास्त्राणि तत्त्वं ज्ञात्वा बुद्धिमान् । पलालमिव धान्यार्थं सर्वशास्त्राणि संयजेत् ॥९०५॥ न वेदाध्ययनात्मुक्तिर्न शास्त्रपठनादपि । ज्ञानादेव हि कैवल्यं नान्यथा वीर्यदिते ॥९०७॥ यावत्कर्माणि दीयते तावत्संसारवासना । यावदिन्द्रियचापस्य तावत्सखकया कुतः ॥९१५॥ यावद्देहाभिमानश्च ममता यावदेव हि । यावत्प्रयत्नवेगोऽस्ति तावत्संखल्यकल्पना ॥९१६॥ यावन्नो मनसः स्वैर्यं तावत्सखकया कुतः । यावन्न गुरुकारुण्यं तावत्सखकया कुतः ॥९१७॥ तावत्सपो व्रतं तीर्थं मपहो-मार्चनादिकं । वेदशास्त्रागमकया यावत्सखं न विंदति ॥९१८॥ Veram beatitudinis obtinendae viam in rituum *kaula* appellatorum cognitione positam esse : बहुनात्र किमुक्तेन रहस्यं गृणु पार्वति । कुलमार्गादृते मुक्तिर्नास्ति सत्यं न संशयः ॥९२१॥ तस्मात्कुलार्थतत्त्वं हि विज्ञेयं श्रीगुरोर्मुखात् । मुखेन मुच्यते जंतुर्धोर्संसारबंधनात् ॥९२२॥ 2 Qui ritus hoc capite celebrantur : सर्वेभ्योऽहोमा वेदा वेदेभ्यो वेष्ठावं परं । वेष्ठावादुत्तमं शैवं शैवाह्वयिष्यमुत्तमं ॥ दक्षिणादुत्तमं वामं वामात्सिद्धांतमुत्तमं । सिद्धांतादुत्तमं कौलं कौलात्परतरं न हि ॥² - एकतः सकला धर्मा यस्ततीर्थव्रतादयः । एकतः कुलधर्मस्तु तत्र कौलोऽधिकः प्रिये ॥ - योगी चेन्नैव भोगी स्याद्भोगी चेन्नैव योगिवत् ॥ भोगयोगात्मकं कौलं तस्मात्सर्वधिकं प्रिये ॥ भोगी योगायते साक्षात्पातकं सुकृतायते । मोक्षायते च संसारः कुलधर्मे कुलेष्टरि ॥ - शैववेष्ठावदीर्गाकैगाणपत्येदुसंभवे । मंत्रैर्विशुद्धिचिन्तस्य कौलज्ञानं प्रकाशते ॥ - सर्वकर्मविहीनोऽपि वयोऽश्रमविवर्जितः । कुलनिष्ठः कुलेशानि भुक्तिमुक्तयोः स भाजनं ॥ - चतुर्वेदी कुलाज्ञानी अष्टपादधमः प्रिये । अष्टपादोऽपि कुलज्ञानी ब्राह्मणादतिरिच्यते ॥ Denique secta Kaulika a carnis edendae et mulsi bibendi opprobrio vindicatur Utraque enim res nisi in ritibus prohibita esse dicitur 3 De *U'rdhvánmāyae*³, quo vocabulo Sáktaarum codex sacer significari videtur, et de precis mysticarum (*Paráprásádamānta* sive *Prásáduparāmantra*) sanctitate 4 Ritus traduntur, quibuscum preces illae recitandae sunt Ique manuum et pedum gesticulatione (*nyása*) constant, cum meditando (*dhyána*) conjuncta Maháshodhánásas 5 De vasculis, mulsi generibus, carnibus, a mysta adhibendis Nisi in sacrificiis, neque vino uti neque carne vesci licere, iterum atque iterum cavetur अनिमित्तं नृण वापि छेदयेन्न कदाचन । देवतार्थं द्विजार्थं

¹ Pecudes omnes u appellantur, qui mysterns imbuti non sunt

² Cf Wilson (As Res XVII, 222), quo loco de secta Tántrica qua solet doctrina disputavit

³ मम पंचमुखेभ्यश्च पंचास्त्राया विनिर्गताः । पूर्णश्च पश्चिमश्चैव दक्षिणश्चोत्तरस्तथा । ऊर्ध्वास्त्रायश्च पंचैते मोक्षमार्गाः प्रकीर्तिताः ॥ *Vox ipsa* hoc disticho explicatur ऊर्ध्वात्सर्वधर्मेणामूर्ध्वास्त्रायः प्रशस्यते । ऊर्ध्वं नयत्यर्थः च ऊर्ध्वास्त्रायोऽयमीरितः ॥

वा हत्वा पापैर्न लिप्यते ॥ et infra : मंत्रपूतं कुलद्रव्यं गुरुदेवार्थितं प्रिये । ये पिबन्ति जनास्तेषां स्तन्यपानं (regeneratione) न विद्यते ॥ द्रव्यं तु भैरवो देवि मोदः शक्तिः समीरिता । जहो पीतं च द्रव्यं हि मोहयेत्तिदृशानपि ॥ तस्मैरेयं शिवे पीत्वा येन विक्रियते नरः । मद्यानैकपरो भूयात्स मुक्तः स च कौलिकः ॥ सुरा शक्तिः शिवो मांसं तद्रोक्ता भैरवः स्वयं । तयैरेकं समुत्पन्नमानंदो मोक्ष उच्यते ॥ ज्ञानंदो ब्रह्मणो रूपं तच्च देहे व्यवस्थितं । तस्याभिष्यंजकं द्रव्यं योगिभिस्तेन पीयते ॥ कुंडीकं बुकपालानि मधुपूणीनि विधत्तः । किं न पश्यति लोकोऽयं ब्रह्मविद्यामहेश्वरान् ॥ निःशंको निर्भयो धीरो निर्लज्जो निष्कृतुहलः । निर्यातिवेदशास्त्रार्थो वरदां वारुणो पिबेत् ॥ मंत्रसंस्कारसंशुद्धामृतपानेन पार्वति । जायते देवताभावो भवबंधविमोचकः ॥ ब्राह्मणस्य सदा पेयं क्षत्रियस्य रणागमे । मूलज्ञाने तु वैश्यस्य शूद्रस्यांतेष्टिकर्मणि ॥ देवान्यितृस्मभ्यर्च्य वेदशास्त्रोक्तवर्त्मना । गुरुं स्मरन्विबन्धं खादन्मांसं न दोषभाक् ॥ नृप्यर्थं सर्वदेवानां ब्रह्मध्यानस्थिराय च । सेवेत मधुमांसानि नृणां चोत्तमं पातकी ॥ मंत्रार्थं (°यं cod) स्मृरणार्थं च मनसः स्थिरहेतवे । भवपाशनिवृत्त्यर्थं मंत्री पानं समाचरेत् ॥ सेवेदात्मसुखार्थं यो मद्यादीनि स पातकी । प्राशयेद्देवताप्रीत्यै स्त्रिभिलाषविचर्जितः ॥ मत्स्यमांसासवादीनां पदार्थानां निषेधनं । यागकालं विनान्यत्र मया न कथितं प्रिये ॥ यथा क्रतुषु विप्राणां सोमपानं न दूषितं । मद्यपानं तथा कार्यं समये भोगमोक्षदं ॥ Etiam haec notanda : अष्टबुद्धा पशोः (*अष्टवृत्त*) शक्तिः प्रबुद्धा कौलिकस्य च । शक्तिं तां सेवेद्यस्तु स भवेच्छक्तिसेवकः ॥ पराशक्त्वात्मनिपुनसयोगानंदनिर्भरः । य आस्ते मेपुनं तस्यादपरे स्त्रीनिषेधकाः ॥ 6 De diurnis mysteriorum cultoris (*pújaka*) ceremoniis 7 De *Vatukae* (वटुक, वटु)⁴ aliorumque daemonum (*yoginí, bhúta, kshetrapála*) cultu De Saktis adoratione कुलदीपान्प्रदश्याथ शक्तिपूजां समाचरेत् ॥ स्वशक्तिं वीरशक्तिं वा दीक्षिता गुरुमग्रणी । पाययित्वा पिबेन्मद्यमिति शास्त्रस्य निश्चयः ॥ अदीक्षितस्त्रियाः कुर्यात्सद्यः संस्कारमं चिके । मंत्रदीक्षाविधानज्ञा शुद्धा भवति नान्यथा ॥ तस्मात्कुलक्षणं शक्तिं गंधपुष्पाक्षतादिभिः । अभ्यर्च्य देवताबुद्ध्या भोगपातं निवेदयेत् ॥ तदंते कन्यकाश्चापि प्रमदाश्च मनोहराः । सपूज्य देवताबुद्ध्या दद्यात्पातं पृथक्पृथक् ॥ अनिरेद्य तु यः शक्त्यै कुलद्रव्यं निषेधते । पूजितं निष्फलं देवि देवता न प्रसीदति ॥ चंडाली चर्मकारी च मातंगी पुष्करी तथा । अष्टपची खटुकी (*sic*) चैव कैवर्ती शिवयोपितः ॥ कुलाष्टकमिदं प्रोक्तमकुलाष्टकमुच्यते । कौंशिकी (*sic*) शौंडिकी चपि शास्त्राजीवी च रंजकी ॥ गायत्री रंजकी शिल्पी कौशिकी च तथाहमी । मंत्रतंत्रसमायुक्ताः समयाचारपालकाः ॥ कुमारी वा व्रतस्या वा योगमुद्राधरापि वा । पूजाकाले स्वतः (सुता cod) प्राप्ता सा पूज्या सहजा बुधेः । उक्तज्ञात्यंगनाभावे चातुर्वर्ण्यांगना यजेत् ॥ 8 De septem mysteriorum gradibus (*ullása*) árambha, taruna, yauvana, praudha, praudhánta, unmanas, ana-

⁴ Quinque sive novem annorum pueri in his sacris adhibebantur, neque (देवताबुद्ध्या) Sivam, velut puellae, inde a primo usque ad nonum aetatis annum, Saktim representabant

vastha. *Mysteriorum summa in Śivae cum Sakti conjunctione constat* : शिवशक्त्योः सनायोगो यस्मिन्काले प्रजायते । सा संस्था कुलनिष्ठानां सनाधिः स विधीयते ॥¹ 9. De animo ab omni, excepta numinis, meditatione abstrahendo. Summum vero beatitudinis fastigium tum demum ascendi dicitur, quum mysta animum suum a numine (Siva) non differre intelligat : न पञ्चासनता योगो न नासाग्रनिरीक्षणं । रेखं जीवात्मनोराहुयोगं योगविशारदाः ॥ ध्यायतः क्षणमात्रं वा अद्वया परमं महः । यज्ञवेत्सुमहत्पुण्यं तस्यांतो नैव गम्यते ॥ क्षणं ब्रह्माहमस्मीति यः कुर्यादात्मचिंतनं । तत्सर्वं पातकं हन्यात्मनः सूर्योदयो यथा ॥ De viri, qui summum mysteriorum gradum obtinuit (kaulikendra, yogīṣa), potestate. 10. De diebus sollemnibus, quibus Bacchanalia celebranda sunt : कृष्णाहमी-चतुर्दशवमावास्या च पूजिमा । संक्रांतिः पंच पर्वणि तेषु पुण्यदिनेषु च ॥ etc. 11 De vivendi ratione, a kaulika observanda. *Mysteria ne cum profanis communicentur, saepe injungitur* : यथा रक्षंति चौरभ्यो धनधान्यांबरादिकं । कुलधर्मं तथा देवि पशुभ्यः परिपालयेत् ॥ अंतः कौलो बहिः शैवो जनमध्ये तु वेषावः । कुलं संगोपयेद्वि नारिकेलफलान्बुवत् ॥ "वेदशास्त्रपुराणानि दृष्ट्वा वेश्यांगना इव । इयं तु शांभवी मुद्रा गुप्ता कुलवधूतिव ॥ 12. De magistro (μυσταγωγός) a discipulis colendo (gurusrīpādūkápūjā) 13 Quinam idonei et discipuli et magistri sint, exponitur 14 De initiationum generibus². 15 De precibus rite recitandis (purascaranalakshanam). 16 Ceremoniae magicae, aut ad removenda obstacula (śāntikakarman), aut ad subigendos aliorum animos (vasyakarman) susceptae (kāmyakarmavidhānam). 17 Hoc capite terminorum technicorum a Śāktis adhibitorum veriloquia, eaque raro in rem, traduntur. Pauca excerpti : कुलं गोद्वयं समाख्यातं तच्च शक्तिशिवोद्भवं । येन विश्वमिति (?) ज्ञानं कौलिकः सोऽभिधीयते ॥ सकुलं शिव इत्युक्तः कुलं शक्तिः प्रकीर्तिता । कुलाकुलानुसंधाननिपुणः कौलिकः प्रिये ॥ Liber in hoc disticho desinit. इति ते कथिताः किंचित्तु-नामादिवासना । समासेन कुलेशानि किं भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 20.

Codex anno 1760 exaratus est. In fine haec leguntur : सवत् १८१६ मार्गशीर्षशुक्लाष्टम्यां श्रीधर्मवतारराजारामनारायण-

¹ De mysteriorum sodalitis haec प्रवृत्ते भैरवीचक्रे सर्वे वर्णा द्विजातयः । निवृत्ते भैरवीचक्रे सर्वे वर्णाः पृथक्पृथक् ॥ स्त्री वाप्यपुरुषः शंठचंडालो वा द्विजोन्नतः । चक्रमध्ये न भेदोऽस्ति सर्वे देवसमाः स्मृताः ॥

² Tirocinio peracto, homo ad sacra admissus *buddha* sive *prabuddha* (expergefactus), ὁ τελεστής vero *bodhaka* (qui ex somno excitavit) appellatur.

जीवपठनार्थं कैलासपंडितेन लिखितं ॥ In pagina 79^b. haec : अधुना पंडितगोविंदरामसर्जक इदं पुस्तकं ॥

In foliis signandis scribe numerum ६० praetermisit, nihil vero desideratur. (WILSON 254.)

148.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 40. Long. 10. Lat. 4. Linn. 7.

*Krikalāśadīpikā*³, liber mysticus, in capita quatuor divisus. Incipit : कैलाशशिवरासीनं पञ्चवक्त्रं सनातनं । प्रमदगिरिजा वाक्यं विनयेन जगत्पतिं । श्रीलीलावद्युवाच । इदानीं क्रकलासोऽपि पशुरुपधरा (°ro) अयः । पशुवाक्यप्रबोधाय उपायं वदशुभ्र । ईश्वर उवाच । साधु पृष्ठं त्वया भद्रे पशुवाक्यप्रबोधनं । आदौ तु कथयिष्यामि पञ्चासाधनमुत्तमं । कार्तिके फाल्गुणे वापि तृतीयायां महानिशि । एकाकी निर्भयो गत्वा चितायां वरयिषिणि । शुद्धासनं समासाद्य देशीं ज्ञात्वा तु चर्चिकां । शुष्ककण्ठीमुद्रायां खलां घोरतरे-क्षिणी । युवतिं द्विभुजां तालजंघां मुक्तकंभां भजे । एवं ध्यात्वा प्रयत्नेन जयेन्मन्त्रमनन्यधी । तारं मायां तथा चर्चिके चर्चिके क्रकलासकं । बोधयेद्वितयं चर्चिकानामन्त्रः परात् परः । एवं सहस्रं प्रजपेत्ततः सिद्धिरनुत्तमा । क्रकलासरवं ज्ञात्वा साधको गतशोकवान । तत्प्रसादात्महे-शानि साफल्यं तस्य जायते । स द्रुते सकलां वार्त्तां साधकाय यदा तदा । राजानं वश्येन्नित्यं कामिनीच न संशयः । etc.

Capite primo et secundo Párvatís cultu mystico ea potestas obtineri perhibetur, ut animalium et gemorum voces intelligentur, eaque re miracula varia efficiantur. Nomen libello a causis duabus inditum est, primum quod chamaeleontis voce cognita summus mystarum gradus ascendi traditur, deinde quod Siva ipse ea forma apparere dicitur. Namque, ut in rebus mysticis ambigua omnia et lucifuga, eorum omnium, quae infra enumerantur, animalium forma et Siva et Párvatí se manifestare videntur.

Patala I Foll. 1-11^b Krikalāśasabdas Vallisiddhis (?). Múshikaśabdas. Mārjārasabdas Pherusabdayānam Svasabdayānam Blekasabdayānam Godhāsabdayānam Gosabdayānam Mrigasabdayānam. Meshasabdayānam Chāgasabdayānam Sasakasabdayānam. Rikshādīśabdayānam. Sūkarasabdayānam. Kankālasiddhis.

Paṭala II Foll 11^b-18^a Kākasabdayānam. Khanjanasiddhis Mayūrasiddhis. Vidyādhara-pakshaviseshasiddhis. Kankasabdayānam Vakasabdayānam. Chaṭkasabdayānam. Sukasabdayānam. Sārikāsabdayānam. Sārasasiddhis. Kapotasiddhis Kukkuṭasabdayānam.

³ In codice ipso ubique *Krakalāsa* legitur.

nam. Hansasiddhis. Kshemankarīṣabdajnānam. Kukutaṣabdajnānam. Tittibhasabdajnānam. Kokasiddhis. Chakorasabdajnānam. Kīṭaṣabdajnānam

Paṭala III IV Foll. 18^b—40. Incipit: अथ वक्ष्ये महेशानि साधनं परमाहुतं । कालिकाया महादेव्या नायिकानाञ्च पार्वति । आदौ दीपिनि देवेशि वक्ष्या वीरपूजिते । यस्य विज्ञान-नात्वेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः । सर्वेषामपि देवानां दीपिनि या प्रकीर्तिता । चतुर्धर्गप्रदा विद्या सिद्धविद्यासु पार्वति । etc.

De ritibus et precibus agitur, quibus mysta efficere possit, ut dea suprema (paramesvarī) ipsa se manifestet, sibiue summae in magia perfectionis (siddhi) nuntia sit. Quae superstitiones, ut in ejusmodi mysteris fieri solet, execrandis nequitis non vacabant

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 309)

149.

Lit Bengal Charta Ind Foll 235 Long 11½. Lat 4 Linn 8

Tantrasāras, doctrinae mysticae compendium, a *Kṛishnānanda* compositum Totum opus, in capita (parichheda) quatuor divisum, ex aliis libris excerptum est, quorum nomina partibus plerisque praefixa sunt Locis tamen difficilioribus *Kṛishnānanda* passim commentarium brevem addidit Ad cognoscendas *Tāntri*-*korum* superstitiones hic liber haud uno nomine utilis est, quum non ante seculum sextum decimum scriptus *Tantrarum* omnium quasi medullam contineat Incipit नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं ब्रह्मादिमुरविन्दितं । गुरुञ्च ज्ञानदातारं कृष्णानन्देन धीमता । तत्तन्मन्त्रयन्त्रगताङ्गास्त्वानार्थं प्रतिपद्य च । सौकार्यार्थं च संक्षे-पात्तन्त्रसारः प्रतन्यते ॥

I Foll 1—26^a Gurulakshanam fol 1^b Sishyalakshanam 1^b Pitradito dikshānishedhas 2^a Dikshā 3^a Iti kulākulavichāras 4^a Rāsichakram 4^a Nakshatrachakram 4^b Akathahachakram 5^a Akadama-chakram 5^b Rimidhanichakram 6^a Nāmagrahanaprakāras 6^b Dikshākālas 7^a Vāramyamas 7^a Tīrmyamas 7^a Nakshatranirnayas 7^b Yoganirnayas 7^b Lagnanirnayas 7^b Pakshanirnayas 7^b Mālānirnayas 8^b Mālāmyamas 9^a Asanabhedās 10^a Mālāsanskāras 10^a Purascharanam 11^b Purascharane bhakshyādumishedhas 12^a Japaphalam 13^b Purascharanaprayogas 16^a Kūrmachakram 17^a Mantrānām dasa saṁskārās 17^b Kalāvatīdikshāprayogas 18^a Panchāyatani dikshā 23^b Sankshepadikshā 24^b Sarvatobhadram 24^b Trilohī mudrā 25^b

II Foll 26^a—152^b Sāmānyapūjāpaddhatis 26^a Sandhyāprayogas 26^a Snānavidhis 27^a Antarmātrikā 30^b Iti sāmānyapūjāpaddhatis 34^b Bhuvaneśvarīmantrās 34^b Annapūrnāmantrās 37^b Tripuṭāmantrās 38^a Haritāmantrās 39^a Nityamantrās 40^a

Vajraprastārīmantrās 40^b. Durgāmanavas 41^a. Mahishamardinīmantrās 42^a Jayadurgāmantrās 43^a. Trisūlīnīmantrās 43^a. Vāgīśvarīmantrās 43^b. Pārījātasarasvatīmantrās 45^b. Gaṇeṣamantrās 46^a. Herambamantrās 47^b. Haridrāgaṇeṣamantrās 48^a. Lakshīmīmantrās 48^b. Mahālakshīmīmantrās 49^b. Sūryamantrās 51^a Viṣṇumantrās 53^b. Rāmamantrās 57^a Krishnamantrās 58^a Vāsudevamantrās 65^b. Dadhivāmanamantrās 66^a. Hayagrīvamantrās 66^b Hayagrīvaikūkshamantrās 66^b. Nṛsiṁhamantrās 67^a. Harīharamantrās 68^a Varāhamantrās 68^b. Sivamantrās 69^a Kshetrapūlamantrās 73^b. Bhairavīmantrās 75^b. Sampatpradā Bhairavī 78^a. Kaulesabhairavī 78^b. Sakalasiddhidā Bhairavī 78^b. Chaitanyabhairavī 78^b. Kāmesvarī Bhairavī 79^a Shaṭkūtā Bhairavī 79^b Bhogamokshapradā Bhairavī 79^b. Rudrabhairavī 79^b Bhuvanesvarī Bhairavī 80^b. Tripurabālāmantrās 80^b. Annapūrnesvarī Bhairavī 81^b Srīvidyā 82^b. Shodasī 83^b. Panchamī 87^b. Dīpanī 88^a Srīmantrās 88^b Srīchakranāse prāyāschittam 89^a Srīchakrapādodakamāhātmyam 89^a Darśanaphalam 89^a. Sankshepa-Srīvidyāpaddhatis 89^a Sthitīkramas 94^a Mushtīnyāsas 94^a. Shodhānyāsas 94^b. Gaṇeṣanyāsas 94^b. Grahananyāsas 95^b Nakshatrananyāsas 95^b. Yognīnyāsas 96^a Rāsīnyāsas 96^a. Pīṭhanyāsas 96^a. Tripurānyāsas 96^b Kāmaratīnyāsas 97^a. Shodasa nityānyāsas 97^a Prakāṭayogīnyāsas 98^b. Āyudhanyāsas 98^b. Prachandachandīkāmantrās 106^a Shodasīvidyā 109^a Syāmāmantrās 110^a. Mantrabhedās 113^b Guhyakālī 116^a Iti Syāmāprakaraṇam 117^a Tārīnibhedās 117^a Tārūchamanam 117^b Vīrasāadhanam 126^a Savasāadhanam 128^a Vidyābhedās. Chandograsūlāpānīmantrās 130^a. Mātangīmantrās 130^b. Uchchhishtachāndālīnīmantrās 131^a. Dhūmāvātīmantrās 131^b Bhadrakālīmantrās 132^b Uchchhishtāganesamantrās 132^b 1

1 Occurrunt ibi hi versus, qui veneficia, in libris Vedicis *valaga* (καταδυσμος) appellata, in memoriam reducunt तथा नरसिंह-समुद्भूतं कीलकं मंत्रमन्त्रितं । निखनेन्मदिरे यस्य तरेदुच्छाटनं परं ॥ अथ वीथ्या खनेद्यस्य क्रयविक्रयता हरेत् । निखनेच्छींङिकागारे तन्मन्त्रं वैकृतं भवेत् ॥ वेश्यागृहे तु निखनेद्वाहकं लभते तु सा । कन्यागृहे निखनेच्च विवाहो भवेदुच्यं । मानुषास्थिसमुद्भूतं कीलकं चाभिमन्त्रितं । निखनेन्मदिरे यस्य मरणं तस्य निश्चितं । उद्धृते तु भवेत्स्वास्थ्यमिति सर्वस्य समतं ॥ Cf infra fol 146^b (Col E I II 1200 fol 150^a) ओं टं टा टं टां टिं टीं टूं टूं टें टों टों टं टः अमुकं गृह्णतुं हूं हूं हं हः । इति मंत्रेण शृगालास्थिमयं कीलकं पञ्चांगुल सहस्रेणाभिमन्त्रितं यस्य गृहे श्मशाने वा तस्य नास्ति निखनेत्स उन्मत्तो भवति । ओं हं हां हिं हो हूं हूं हें हें हों हों अमुकं गृह्णतुं हूं हूं हं हः । अनेन मंत्रेण मनुष्यास्थिमयं कीलकं वितस्तिप्रमाणं सहस्रेणाभिमन्त्रितं यस्य गृहे श्मशाने वा निखनेत्स समस्तपरिचारे नश्यति । उद्धृतेऽथवा शान्तिः । etc

Dhanadāmantrās 133^b. Śmaśānakālī 134^b. Vagā-
lāmukhī 135^a. Karnapiśāchīmantrās 136^a. Siddhi-
lakshanam 136^b. Manjughoshamantrās 136^b. Tā-
rinīkalpas 138^b. Śārasvatakālpas 140^a. Kātyāyanī-
kalpas 141^a. Jayadurgāmantrās 142^a. Viśālākshī 142^b.
Gaurīmantras 143^a. Brahmasūrimantras 143^b. Indra-
mantras 143^b. Garudamantras 144^a. Garudastavas
144^b. Viśaharāgnimantras 144^b. Vriṣchikādiviśaha-
ramantras 144^b. Hanūmatsādhanam 145^a. Jvālāmu-
khīmālīnī 145^b. Ardrapati 146^a.¹ Śmaśānabhairavī
146^a. Mahākālī 146^a. Nigadabandhamokshaṇam 146^b.
Tiyambakamantras 146^b. Mrityusanjīvanī 147^a. Śu-
kropāsītā mrityusanjīvanī 147^b. Ākarshanavidhānam
147^b. Chāmundaṁmantrās 148^a. Vidveshanam 148^a.
Uchchāṭanavidhi 148^b. Sukhāpinasavamantras 148^b.
Adarsanaprakāras 148^b. Yoginīsādhanam 149^a. Kā-
meṣvarī 150^a. Pūjādharas 151^a. Yantrasanskāras 151^b.
Chakrapratisthāprayogas 152^a.

III. Foll 152^b—191^a. Digvidhānam 152^b. Pūjāyām
vihitanīśiddhānī 152^b. Mantrasiddher upāyas 154^a.
Mantrānām doṣhādoṣhās 154^b. Mantradoshasāntis 155^b.
Homārtham kundaṁnrayas 155^b. Kuṇḍānām viśeṣa-
phalānī 157^a. Kāmyahomārtham kuṇḍānrayas 157^a.
Nityahomapaddhatis 158^b. Sankshepahomaprayogas
159^a. Vrihaddhomapaddhatis 160^a. Homadravyānī
163^a. Shaṭkarmalakshanam 163^b. Āsanam 164^a.²
Bhūtānām udayas 164^b. Bhūtānām mandalānī 164^b.
Bhuvanesvarīstotram 165^a. Bhuvanesvarīkavacham
166^a. Annapūrnāstotram 166^b. Annapūrnākavacham
167^a. Tripuṣṭāstotram 167^b. Asyāh kavacham 168^a.
Durgāyāh ṣaṭanāmastotram 168^b. Asyāh kavacham
169^a. Mahīśamardīnīstotram 169^b. Asyāh kavacham
170^a. Lakshmīstotram 171^a. Asyāh kavacham 171^a.
Sarasvatīstotram 171^b. Ganesastotram 172^a. Haridrā-
gaṇeśakavacham 173^a. Sūryakavacham 173^a. Viṣnu-
stotram 173^b. Rāmachandrāśṭottaraṣaṭanāmastotram
174^a. Asyā kavacham 175^b. Krishnastotram 176^a.
Gopālāstotram 176^b. Asyā kavacham 177^a. Nrisinha-
kavacham 178^a. Śivastotram 178^b. Śivakavacham
179^a. Bhairavīstotram 179^b. Bhairavīkavacham 180^a.
Śrīvidyāstotram 180^b. Mahātripurasundarīkavacham
180^b. Kinkinīstavas 181^b. Śrīkavacham 181^b. Va-
tukaṣṭotram 182^a. Prachandachandīkāstotram 183^b.
Asyāh kavacham 184^a. Śyāmākavacham 184^b. Śyā-
māstotram 185^b. Tārāstotram 186^b. Tārāpajhaṭikā
Sankarāchārya scripta 187^a.³ Sāntistotram 188^a. Tā-

rākavacham 189^a. Guhyashoḍhā 190^a. Vagālmukhī-
stotram 190^b.

IV. Foll. 191^a—223^b. Chatuḥśaṣṭyupachārās 191^a.
Manimuktādidravyāṇām nirmālyakālakathanam 191^b.
Tripurasundaryāh shodaṣopachāramantrās 191^b. Ru-
drākṣhamāhātmyam 192^b. Naimittikādikarmabhange
prāyaschittam 193^b. Viṣṇuvārādhānamantrās 194^a.
Yogāngāsānānī 195^b. Mudrās 195^b. Dhāraṇayantrānī.
Bhuvanesīyantram 198^b. Tvaṛtāyantram 199^a. Dur-
gāyantram 199^a. Lakshmīyantram 199^a. Bhairavī-
yantram 199^b. Kālīyantram 199^b. Gaṇesayantram
199^b. Rāmayantram 199^b. Narasinhayantram 200^a.
Gopālayantram 200^a. Devakīputrayantram 200^b. Si-
vayantram 200^b. Śāntikādaḥ dhāraṇayantram 200^b.
Yantralekhanadravyam 201^a. Sāntyudakasānānam 201^a.
Atha sankshepataḥ sarvāsām devatānām nityapūjāvidhir
likhyate 201^a. Naimittikavidhi 202^a. Prayogavidhi
203^b. Bhuvanesvarīprayogas 203^b. Tvaṛtāprayogas
203^b. Durgāprayogas 204^a. Sarasvatīprayogas 204^a.
Lakshmīprayogas 204^a. Ganesaprayogas 204^a. Sūrya-
prayogas 204^a. Rāmaprayogas 204^b. Viṣṇuprayogas
205^a. Dadhivāmanaprayogas 206^a. Hayagrīvaprayo-
gas 206^a. Nrisinhaprayogas 206^a. Varāhaprayogas
206^b. Dakṣiṇāmūrttiprayogas 206^b. Bhairavīprayo-
gas 206^b. Sundarīprayogas 207^a. Chhinnamastāpra-
yogas 208^b. Śyāmāprayogas 208^b. Tarpanam 209^a.
Nigrahāder upāyas 209^b. Vetālasiddhi 209^b: तदुक्तं
कुलचूडामणौ ॥ भैरव उवाच ॥ वेतालादिमहासिद्धिः कथं भवति
चंडिके । तस्मै कथय देवेशि यदि ज्ञेयोऽस्ति मां प्रति ॥ देव्युवाच ॥
निषवृक्षोऽयं काष्ठं श्मशाने साधकोत्तमः । भीमवारे मध्याह्ने गत्वा
[कुलपु]गान्वितः ॥ खनित्रा चाहलक्षं वै जपेन्महिषमर्दिनीं । तत्सहस्र
हुलेहस्र (हुलेहस MS) तत्रैव पितृकानने ॥ काष्ठमृद्वयं तस्मिन्ने हंडं
पादुकसूचितं । कृत्वा दुर्गाहमीरात्रौ श्मशाने निःक्षिपेन्नतः ॥ तस्योपरि
शयं कृत्वा पूजयित्वा यथाविधि । श्वासाने गतो वीरो जपेदष्टसहस्रकं ॥
ततो मातृबलिं दत्त्वा काष्ठमामंत्रयेन्नतः । स्वे स्वे हंडं महाभाग योगि-
नीहृदयप्रिय । मम हस्तस्थितो नाथ ममाहं परिपालय ॥ एवमासंध्य
वेतालं यत्र यत्र प्रयुज्यते । तं तं चूर्णीविधाय य पुनरायाति कैलिकं ॥
गच्छ गच्छ महाभागे पादुके वरचरिणि । मत्पादमृद्वंशमात्रेण गच्छ त्वं
शतयोजनं ॥ जहलोहं समासाद्य पंचाशदंगुलाकृतिं । खड्गं कृत्वा तत्र
मंत्रं लिखित्वा पूजयेन्मनुं ॥ तत्सहस्रं ततो हुत्वा महाशिवकलेवरे ।
खनित्वा जीववृक्षाद्ये चड्वा शुष्केऽथ (? शुष्कं तु) भाषयेत् ॥ कुला-
हम्यामर्धरात्रौ चित्तमध्वे विशेषतः । प्रीतिपूर्वं समासंध्य हुलेत (?)
पितृवने ततः ॥ मधुरत्रयसंयुक्तं विल्वपत्रेण संयुत । पादादिमूर्धपर्यंत
होमंति बलिमाहरेत् ॥ बल्यंते परमा माया देवी महिषमर्दिनी ।

¹ De incantamento panni udi ope facendo

² यथास्थं स्वस्तिक भूयो विकटं कुक्कुटं पुनः । वज्रं भद्रकमित्याहुरा-
सनाति मनोविषाः ॥

³ Incipit ब्रह्मरुद्रैय तारिभुक्ते ब्रह्मविष्णुशिवशास्त्राभुक्ते । मोक्ष-
ममफलमद्भुतसुरसं निंदानंदमयं कुरु पुरुषं ॥

⁴ 'Und nun komm, du alter Bescn' Nimm die schlechten Lumpenhuellen, Bist schon lange Knecht gewesen, Nun erfuelle meinen Willen' Auf zwei Beinen steh, Oben sei ein Kopf, Eile nun und gehe Mit dem Wasserlopf' Goethe

20. Vāgīśvarīpūjāyantram. 21-23. Śrīkrishṇasya pūjāyantram. 24. Gopālasya pūjāyantram. 25. Tripurābhairavīpūjāyantram. 26. Varāhapūjāyantram 27. Annapūrpābhairavīpūjāyantram. 28. Chandograsūlapāpūjāyantram. 29. Vaṭukabhairavapūjāyantram. 30. Shaṭkūṭābhairavīpūjāyantram. 31. Chaitanyabhairavīpūjāyantram 32. Rudrabhairavīpūjāyantram. 33, 34. Śyāmāpūjāyantram. 35. Śrīvīdyāpūjāyantram 36. Pra-chandachandikāpūjāyantram. 37. Guhyakālīsmasāna-kālībhadrakālīmahākālīnām pūjāyantram 38, 39. Tārāpūjāyantram. 40. Dhanadāpūjāyantram 41. Smaśānakālīpūjāyantram. 42. Viśālākshīpūjāyantram. 43. Vagalamukhīpūjāyantram. 44. Tārīpūjāyantram. 45. Chandograsūlapāner yantram 46. Śrīduṅgāyantram 47. Garudayantram 48. Vagalamukhīdhāranayantram

49. Lakshmīyantram. 50. Śrīrāmayantram. 51. Hanūmadyantram. 52. Manjughosha. 53. Tripurādhāraṇayantram 54. Gaṇeśadhāranayantram. 55. Lakshmyā dhāranayantram. 56. Nṛsiṅhasya dhāranayantram. 57. Taritādhāranayantram. 58. Bhairavyā dhāraṇayantram. 59. Śrīrāmasya dhāranayantram. 60. Śrīkrishṇasya dhāranayantram. 61. Mrityunjayasya dhāranayantram. 62. Śivasya dhāranayantram. 63. Tārāyā dhāranayantram. 64. Ranadurgādhāranayantram. 65. Vagalamukhīdhāranayantram. 66. Kālyā dhāranayantram 67. Chaturasrakundam 68. Padmakundam 69. Aṣṭāśrakundam. 70. Vartulakundam 71. Shadashrakundam 72. Yonikundam. 73. Ghaṭargalayantram. 74. Ardha-chandrakundam 75. Tryaśrakundam Quatuor infra typis excudi jussi. (WILSON 46.)

नक्षत्रचक्रं

अ आ	इ	ई उ ङ	कु कु ल ल	ए	ऐ	ओ औ	क	ख ग
१	२	३	४	५	६	७	८	९
देवः	मानुषः	राक्षसः	मानुषः	देवः	मानुषः	देवः	देवः	राक्षसः
घ ङ	च	छ ज	झ ञ	ट ठ	ड	ढ ण	त थ द	ध
१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८
राक्षसः	मानुषः	मानुषः	देवः	राक्षसः	देवः	राक्षसः	देवः	राक्षसः
न प फ	ब	भ	म	य र	ल	व श	स ह	ल ङ
१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७
राक्षसः	मानुषः	मानुषः	देवः	राक्षसः	राक्षसः	मानुषः	मानुषः	देवः

अक्षयहचक्रं

अ क	उ	आ	उ
य ह	क प	ख द	च फ
ओ	ल	औ	लू
ड व	रु म	ट श	प्र य
ई	शु	इ	शु
घ न	ज भ	ग ध	झ व
अः	ऐ	अं	ए
त स	ठ ल	ण प	ट र

अष्टदिग्गणितचक्रं

६	६	६	०	३	४	४	०	०	०	३
अ आ	इ ई	उ ङ	कु कु ल ल	ए	ऐ	ओ औ	अं	अः		
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट
ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ
ब	भ	म	य	र	ल	व	श	ष	स	ह
२	२	५	३	०	२	१	०	४	४	१

कुलकुलचक्रं

वायुः	अग्निः	भूमिः	जलं	आकाशः
अ आ	इ ई	उ ङ	कु कु ल ल	अं अः
ए	ऐ	ओ औ	अं अः	
क	ख	ग	घ	ङ
च	छ	ज	झ	ञ
ट	ठ	ड	ढ	ण
त	थ	द	ध	न
प	फ	ब	भ	म
य	र	ल	व	श
ष	स	ह		
वायुः	अग्निः	भूमिः	जलं	आकाशः

150.

Foll. 121-147. Lit. Bengal. Linn. 6. *Toḍalatantram*, capita decem continens. Incipit: श्रीदेवुवाच । ब्रूहि मे जगतां नाथ सर्वविद्यामयं ग्रन्थो । महाविद्यासु सर्वेषु गुणसु भुव-
नत्रये । एतासां दक्षिणे भागे नानारूपयिनाकथम् । पृथक्पृथक् महादेव
अप्यस्य मयि ग्रन्थो । श्रीशिव उवाच । शृणु चाहं हि सुभगे कालिका-
याश्च भैरवं । महाकालं दक्षिणाया दक्षभागे प्रपूजयेत् । महाकालेन वै
सर्वं दक्षिणः रमते सदा । etc.

Hoc libro de cultu mystico, circulatorum et *diagram-
máτων*, spiritus comprimendi, aliarum nugarum ope ex-
ercendo, agitur. Titulus non explicatur. Bengalice
toḍala vocabulo brachiorum ornamentum quoddam si-
gnificatur.

Haec codicis pars post annum 1810 exarata est.
(WILSON 41^c.)

151.

Hoc volumine opera tria continentur. Lit Bengal.
Charta Ind Foll 147 Long 16 Lat. 3½

Foll 1-53. Linn. 7. *Phetkárīntantra*, capitibus 22.
constans Incipit: श्रोथोज्ज्वलनीं जघनं धमनीं सुहिं दहनीं
दितिजं प्रसनीं । भीमं नदनीं प्रणमामि कृतां रोह्यमाणां सुधयोग्य-
कालीं ॥ उम्भभैरवं नारसिंहं डामरभैरवं शिवाकारं मालिन्याद्यमसि-
ताङ्गादियामलं । सिद्धयोगेश्वरं तन्त्रं योगिनीमालसम्बरं । दृष्ट्वा कृता-
विधिं फेक्कारिणीतन्त्रं वि(f)रच्यते ॥ quo prooemio auctor opus
ex Unmattabhairavatantra, Nárasinhatantra, Dámara-
bhairavatantra, Sivatantra, Málinītantra, Yámalatantra,
Siddhayogcsvaratantra, Yogínītantra se excerpsisse fate-
tur. Praeterea in fine capitis 13. *Ádivátulantra* lau-
datur Liber consilio flagitiosissimo compositus est,
incantationes enim et praestigiae magicae nefastae et
horrendae traduntur; sed ad cognoscendas supersti-
tiones populares, quae mirum in modum cum populis
occidentalibus consentiunt, maximū est pretiū.

Cap. 1 De literarum quinquaginta significatione.
Unicuique enim literae quatuor potestates, duae mas-
culae, duae femininae tribuuntur Ut exemplo utar,
अ litera *Keṣava* et *Kīrti*, *Śríkantha* et *Púrnodará* sig-
nificantur. Praeterea literae et syllabae quaedam sym-
bolice usurpantur. उकारः कुटिलः श्रोत्रो मकारः काल इव च ।
रेन्द्रावली¹ लकारश्च हंसो अथ ह उच्यते । विन्ध्यवासिनी माया च
इकारस्तु कुचद्वयं । माया लक्ष्म्यश्च ह्रींकारो ह्रींकारः कूर्च उच्यते । छिः

¹ न et ल, ष et र literaturae Bengalicae perraro, ष et र vi-
distinguantur Quare in vocabulis ceterum ignotis errores cavere
difficillimum est

खाहा समाख्याता² कालाग्निर्वायकोऽङ्कुशः । अस्त्रं फडिततो ब्रह्मा
दक्षकशीर्णितः शिवः । सकारस्तु भृगुपायो नो बानी पाकशासनः ।
नागेशो जलनो रेणो सकारस्त्रिभुवीरितः । सकुलो भग उकारः उकारः
शिव उच्यते । दक्षवामाविति ई प्रोक्तो पाशी च्चुः परिकीर्तितः । लो-
लाक्षिका लकारश्च हकार लङ्गलीश्वरः । इन्द्रासनगतो ब्रह्मा मतिमूर्तिश्च
मन्मथः । ह्रीं श्रोत्रिस्त्रितन्त्रं ह्रीं ह्रीं कूर्चः श्रोत्रो पि कीर्तितः । etc.³

2. De vasculis, *diagrammáτων* formam gerentibus, in
ritibus magicis adhibendis: शान्तिके चतुरस्रं स्यात् पौष्टिके
चतुरस्रं च । त्रिकोणमभिचारे तु पञ्चास्रं मारणे मतं । षडस्रं मोहने
चैव सप्तास्रं स्तम्भने मतं । शतृच्चादे (1. शतृच्चादे sive शतृच्चादे)
तथाष्टास्रं नवास्रं व्याधिहा मतं । मोहे तु कारयेत् कुचमेकमेवेकहस्तकं ।
चतुरस्रं त्रिकोणं वा वृत्तम्वा मेखलाद्वयं । etc. 3 De apparatu
magico ceremonisque, ad sacra auspicanda faciendis
4.⁴ Cantio magica priusquam ad usus aliquos adhibea-
tur, praecepta varia observanda sunt (puraskriyá, pura-
scharapakarman). Quare tempora et sidera idonea,
res ad incantationem necessariae, sedendi modi etc
traduntur पञ्चमी च द्वितीया च तृतीया सप्तमी तथा । बुधे-
ज्यभारसंयुक्ता शान्तिकर्मेणि पूजिता । गुरुचन्द्रयुता षष्ठी चतुर्थी च
त्रयोदशी । सप्तमी पौष्टिके शस्ता अहमी नवमी तथा । दशम्येकादशी
चैव भानुसुक्रदिमान्विता । आकर्षणे त्वमावास्या नवमी प्रति[प]त्तया ।
पौर्णमासी मन्दभानुयुक्ता (1. °bhánur) विद्वेककर्मेणि । कार्दाम्नी चतुर्दशी
तद्दहमी मन्दतारकाः । उच्चाटने तिथिः शस्ता प्रदोषेषु विशेषतः ।
चतुर्दश्यहमी कृष्णा अमावास्या तथैव च । मन्दारकदिनोपेता शस्ता
मारणकर्मेणि । बुधचन्द्रदिनोपेता पञ्चमी दशमी तथा । पौर्णमासी च
विशेषा तिथि स्तम्भनकर्मेणि ॥ शुभग्रहोदये कुर्यादशुभग्रहोदये ।
रौद्रकर्मे[र]िति रिक्ताकं मृत्युयोगे च मारणं । सूर्योदयं समारम्भ यदि-
कादशमं क्रमात् । अतः स्युर्वसनाद्या अहोरात्रं दिने दिने । वसना-
ग्रीष्मवर्षास्वर्णशरद्धेमन्तशैशिराः । हेमन्तः शान्तिके प्रोक्तो वसन्तो वश्य-
कर्मेणि । शिशिर स्तम्भने हेयो विद्वेके ग्रीष्म ईरितः । प्रापुडुचारणे
(uchchátane) हेया शरम्मारणकर्मेणि । संलिखेत्स्तम्भनं कुम्भे हव्ये
वृष्टिकोदये । द्वेयोच्चाटादिकं नक्षत्रकुलीराजतुलोदये । मेयकन्याधनुमीने
वश्यशान्तिकपौष्टिकं । मारणं चाहमे राशौ रिपोर्भेदादिनिग्रहं । वश्यं
पूर्वोदय (púrvedyur?) विद्वेयोच्चाटनं लिखेत् । शान्तिपुष्टी त्वहन्यने
सन्ध्याकाले तु मारणं । अर्द्धरात्रे लिखेत्स्तम्भमाकृष्टं प्राग्दिनोदयात् ।
यदन्यज्जोभनं कार्यं तत्प्रमूये लिखेत्तुधः । इन्द्रे स्तम्भनमुच्चाट अग्नौ
सर्वविचारकं । यमे रक्षसि विद्वेवं शान्तिं वरुणसोमयोः । कुलोत्साद
मरुद्भागे यथे कलहनिग्रहौ । कुर्वीत नोदितं कर्मे यत्कुम्भं ब्रह्मणः पदे ।

² पुंलिंगा ह्रींफडितास्ते खाहाता योषितो मताः । नपुंसका नमोताश्च
इत्युक्ता मनवस्त्रिधा ॥ Pro खाहाता in Visvasára द्विगाता legitur

³ His nugis factum est, ut in lexicis, post decimum aerae
nostrae seculum scriptis, literis singulis nescio quae miracula
significationes tributae sint

⁴ Hoc caput in fol 6^a 1 7 incipere videtur

वश्याकृष्टौ लिखेद् भूर्ने लिखेदुच्चाटनं ध्वजे । गर्दभत्ववि विष्टेयं
सम्भनं गजचर्मणि । प्रेतचीरे समालिख्य तापञ्जरादिमार्णं । विवाद-
सैन्यस्तम्भादि शिलायामपि मोहनं । वश्यां कुक्कुमकपूररोचनाभिर्हृदि-
द्रुया । यावेन सम्भनाकृष्टिं लिखेच्चानामिकासृजा । विष्टेयं हररक्तेन
काकरक्तेन मारणं । मोहनं विवरक्तेनोच्चाटनं चास्त्रनामृजा । विष्टे-
योच्चाटनं काकपक्षेणापि च मारणं । वश्ये चाकषेणे स्तम्भे रक्तवर्णे
विचिन्त्येत् । etc. 5 (fol. 12^a). De carmine mystico¹,
Kukkūṭeṣvara dicto. Incipit: अथ वश्ये कुक्कुटानामाद्यमन्त्रवर्
तथा । जगतामुपकारपरैः क्षपणैकगुरुभिर्यथा पुरा प्रोक्तं । 6. Uchchhi-
shṭachāndālinīmanus² Deae nomen hoc disticho ex-
plicatur: उच्छिष्टेन चलिं दत्वा जपेत्ततमानसः । उच्छिष्टेनैव
कर्त्तव्यो जपोऽस्याः सिद्धिर्निश्चिता ॥³ 7 (fol. 18^b). Dhūmāvati-
manus. 8. Dhūmravarnāmanus. 9. Bhadrakālīmanus.
10. Smaṣānakālīkāmanus 11 (fol 25^b). Nīlasarasvatī-
manus⁴. 12. Mahākālīmanus. 13 Mahākṛtyāparimalo
manus Pauca exscripsi. ध्यात्वा कृत्यामर्चयेत् रक्तेः पुष्पैश्च
वश्यके । कृष्णा मारणकृतेषु रक्ताभा वश्यके तथा । कृत्याच्च मदनां
सर्वकुल्यामुच्चाटनीं (ta) तथा । भीषणां श्रीमतीं चैव प्रतिष्ठाञ्च ततः
परं । विद्यामभ्यर्चयेदष्टपत्रेषु क्रमशः सुधीः । पृथ्वीकृष्णरौ नाम शुक्लवर्णी
वराचलिनां । द्विभुजां सौम्यवदनां पाशाङ्कुशधरां शिवां । दक्षिणे भी-
षणां नाम ललमिहामधोमुखी । कृष्णवर्णी रक्तकेशीं रक्ताभ्यानुले-
पनां । चतुर्भुजां सिंहनादीज्ज्वलज्ज्वलकपालिनीं । सङ्गचर्मधरां देवीं
सङ्क्षोभरणाभूषितां । पश्चिमे वारुणीं नाम स्वर्णवर्णी हसन्मुखीं । सुवर्ण-
मालिकां नाम शुभदंष्ट्रा भयापह्नां । उत्तरे भीषिकां नाम रक्तवर्णी
भयङ्करां । पूजयित्वा जपेन्मन्त्री नित्यमहोत्तरं शतं । अथास्य विनियोगस्तु
कर्त्तव्यो मन्त्रिणा सदा । कालं विदित्वा प्रतिकृतिं मधुच्छिष्टेन कारयेत् ।
द्वादशज्ज्वलकः (°kīm) शत्रोर्नैसल्लोमसमन्वितं । हृदये नामधेयञ्च
फट्कारं सर्वकर्मके । अमुष्य प्राणा अमुष्य जीव इह स्थितः । अमुष्य
सर्वेन्द्रियानीति अमुष्य बाह्वनश्चक्षुःश्रोत्रमिह्नाप्राणप्राणानिहागव्य सुखं
चिरं तिष्ठन्वग्निरवस्थभा । इति प्राणं प्रतिष्ठाप्य शरीरं लेपयेत्ततः । मृत-
व्राक्षश्चायडालकेशाभ्यां पादयोः पृथक् । विल्वकारस्तमये तोरणे
वाय्वधोमुखीं । तस्याधो मेखलां कृत्वा द्विकोणं बहिर्भङ्गलं । तत्र पादं
विधायागिनं परिधीनस्ततस्तुथैः । विभीतकपरिध्यानं कल्पयेत्तस्य मारणं ।

¹ Hoc carmine et alius, quae infra enumerantur, variae artes
magicae exerceri dicuntur, velut *vasyakarman*, qua animi devin-
cuntur, *dkarshana*, qua homines absentes attrahuntur, *vidvesha*,
qua discordia et inimicitiae disseminantur, *stambhana*, qua hostes
impotentes et imbecilli redduntur, *uchchhātana*, qua homines tantis
calamitatibus afficiuntur, ut vitae sortisque eos pigeat, *māranam*,
occisio etc

² *Manu* vocabulo, in Tantris et Purānis recentioribus usita-
tissimo, incantatio (mantra) significatur

³ In capitis fine hic titulus subscriptus est इति शिवदीक्षानर्ग-
तसिद्धलक्ष्मीमते पश्चिमाष्टाये फेकारिणीतन्त्रे etc

⁴ Eadem dea *Ekajāṭā* appellari videtur

मुहुयसिलीलाकैः काकोलूकस्य पिच्छकैः । दास्येन शोष्येन मारयेत्-
भिचारय च । अहोत्तरज्ञानेनैव अनया मुहुयाद्बुधः । होमाने विधिवत्
कृत्वा आराध्याग्नेश्च सन्निधौ । यो मे कश्च ग्रहो वातिदूरस्यो वानिकेषु
च । सम्बुध्यागिनं विधानेन नवरात्रिं समापयेत् । etc. Effigies
cereas etiam apud Graecos et Romanos ad praestigias
adhibitae esse vulgatissimum est. 14. Jayadurgāmanus.
15 (fol. 33^b). Āgneyo mantras, sive Jāavedādīnavadur-
gāmanus. 16. Dināstram, Kṛtyāstram: अतिदुर्गोमनुं प्रा-
दुर्दिनास्त्रं मन्त्रविज्ञताः । प्रतिलोलमिमं मन्त्रं कृत्वास्त्रं परिचक्षते ॥
17. Lavanamantras, preces cum salis oblatione con-
iunctae, quibus Bhadrakālī invocatur 18 (fol. 48^a)
De amulectis (yantra). 19. Prānākārshī mahāmanus.
20. Decem cerimoniarum genera (sanskāra), cum in-
cantationibus conjuncta. मन्त्राणां दश कथ्यन्ते संस्काराः सिद्धि-
दायिनः । जननं जीवनं पञ्चास्त्राडनं बोधनं तथा । तथाभिषेको विम-
लीकरणाप्यायने ततः । तर्पणं दीपनं गुम्फिदेशिता मन्त्रसंस्क्रियाः । शो-
धिताः फलदा मन्त्रा भवन्ति किल कामदाः । मन्त्राणां मानुकामध्या-
दुद्धारो जननं स्मृतं । प्र(1)णवाभारितं कृत्वा मन्त्रमेतं जपेत्सुधीः । एतज्जी-
वनमित्याहुर्मन्त्रतन्त्रविचारदाः । मन्त्र(1)वर्णीन् समालिख्य ताडयेच्चन्द-
नाम्भसा । प्रत्येकं वायुना मन्त्री ताडनं तदुदाहृतं । विलिख्य मन्त्रं तं
मन्त्री प्रसूनेः करवीरजैः । तन्मन्त्राक्षरसंस्थातिर्हैन्यान (hanyād) यन्त्रेण
बोधनं । स्वतन्त्रोक्तविधानेन मन्त्री मन्त्रार्थसंख्यया । सञ्चत्यपल्लवैर्मन्त्रम-
भिधिवेत्सिद्धये । संविन्य मनसा यन्त्री ज्योतिर्मन्त्रेण निर्देहेत् । मन्त्रे
मलत्रयं मन्त्री विमलीकरणन्विदं । तारं चोमादिमनुयुक्तदृष्टीज्योतिर्नै-
नुर्गतः । कुशोदकेन जप्तेन प्रत्यर्थं प्रोक्ष्यं मनोः । तेन मन्त्रेण विधिव-
देतदाप्यायनं मतः । मन्त्रेण वारिणा तन्त्रे तर्पणं [तर्पणं] स्मृतं । तारामा-
यारमायोगो मनोदीपनमुच्यते । जप्यमालस्य मन्त्रस्य गोपनं त्वप्रकाशनं ।
संस्काराः सर्वतन्त्रेषु गोपिताः कथिता दश ।⁵ Res ad oblationem
adhibitae quanta mensura et quo pondere esse debeant,
definitur. 21. De circulis mysticis. 22. Krodhamantras

In fine haec leguntur: फेकारिणीतन्त्र इयं ममोक्ता कृत्या
समस्तागमसारभूता । शत्रोर्विनाशाय धनाय धर्मोच्चाय सम्यक् प्रयतो
नियोज्या । दुष्टादिदुष्टजनहिंसा परधातिनी कृत्या गदितेष्टसिद्धिदात्री
मयात् फेकारिणीतन्त्रे । सृष्टिस्थितिविनाशा नाम द्वितीयातिभैरवी ।
महाकृत्या स्मृत । नित्यमशुभारिविनिहिनी ॥ इति श्रीमन्नैरवधिरचितं
फेकारिणीतन्त्रं सम्पूर्णं ॥

Haec voluminis pars hujus seculi initio nitide qui-
dem, neque tamen satis accurate exarata est (WILSON
41^a).

152.

* Foll. 386-428. *Rāmasahasranāmastotram*, Rāmac
mille nominum laudationem, e *Brahmayāmalatantra*
desumptam, continent. Śiva a Pārvatī interrogatus,

⁵ Accuratius haec in Śāradātīlaka fol 7ª leguntur

quonam modo vires magicae impetrari possint, Rámae nomina cum ea communicat. Eaque varus epithetis constant, in quorum numero ea notanda sunt, quibus Ráma Ramae, Rukmínís, Rádhae conjux esse declaratur. Singuli hymni ipsius versus a R consonanti incipiunt, quod ad nugas mysticas pertinet. Libelli initium hoc: श्रीपार्वत्युवाच ॥ ओं देवदेव महादेव भक्तानुग्रहकारक । त्वतः श्रुतं मया पूर्वं मंत्राणां शतकोटयः ॥ १ ॥ तंत्राणि तंत्रमालानि सरहस्यानि यानि च । तानि तानि महासिद्धिकल्पितानि शुभानि च ॥ २ ॥ गुटिकापादुकासिद्धिः परकायप्रवेशनं । वाचा सिद्धिश्चार्थसिद्धिस्तथा सिद्धिर्नोमयी ॥ ३ ॥ ज्ञानविज्ञानकर्माणि नानासिद्धिकराणि च । लक्ष्मीकुतूहलसिद्धिर्वीक्षासिद्धिस्तु खेचरी ॥ ४ ॥ केनेदं सर्वमाप्नोति देव मे वद तत्त्वतः ॥ श्रीमहादेव उवाच ॥ लक्षवारसहस्राणि वारितासि च त्वं प्रिये । स्त्रीस्वभावात्महादेवी पुनस्तुं परिपृच्छसि ॥ ६ ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ प्राशनाथ शिव शंभो करुणानिधिंशंकर । श्रीरामतत्वविज्ञासा (१^०) जायते परमेश्वर ॥ ७ ॥ रहस्यं रामचंद्रस्य रकाराक्षरपूर्वकं । नामसहस्रकं देहि यद्यहं तव वल्लभा ॥ ८ ॥ Subscriptio haec . इति श्री मृदिप्रशंसायां उमानहेश्वरसंवादे रकाराक्षरामहेश्वरसंवादे नामस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

Pictura IX Siva cum Párvatí in monte sedens delineatur Ante eum taurus reclinans, post Párvatim tigris conspicitur. (MILL 112^k.)

153.

Foll 535-544. *Rámakavacham*, Rámae loricam, content, libellum e *Brahmayámalatantra* desumptum Śiva a Párvatí rogatus Rámae colendi ritus efficacissimos cum ea communicat Incipit . ओं अस्य श्रीरामपदक्षरमंत्रराजस्य ॥ ब्रह्मा क्षुपिः ॥ etc. श्रीपारवत्युवाच ॥ भगवन्सर्वदेवेश सर्वदेवनमस्कृतः । सर्व मे कथितं देव राममंत्रं विशेषतः ॥ त्रैलोक्यमोहनं नाम कवचं पूर्वसूचितं । कृपयस्व महादेव यद्यहं तव वल्लभा ॥ In fine hic titulus legitur इति श्रीब्रह्मयामले तंत्रे उमानहेश्वरसंवादे त्रैलोक्यमोहनं रामकवचं संपूर्णम् ॥ (MILL 112^p)

154.

Hujus codicis folia 101-196, literatura Bengahica exarata, *Mantramahodadhi* (precum oceanum) librum, a *Mahidhara* scriptum, continent Incipit .

प्रथम्य लक्ष्मीनृहरिं महागणपतिं गुहं ।

तन्नाख्येनैकान्यालोक्य वक्ष्ये मन्त्रमहोदधिं ॥

Auctor 25 capitibus (taranga) ceremonias et preces a doctrinae mysticae assecis (tántrika) adhibendas expōnit Liber anno p. Chr 1589 compositus est. Primus liber de ceremoniis in universum agit.

Cap. II. fol. 106^b. *Ganeṣamantrakathanam*. Incipit :

गणेशस्य मनून् वक्ष्ये स्वाभीष्टं प्रदायकान् ।

मलं च श्लोषहिपुतः कर्णेष्वाका च कामिकाः ॥

Cap. III. fol. 110^b. *Kálisamastamantras* Incipit

अथ कालीमनून् वक्ष्ये सद्योवाकसिद्धिदायकान् ।

आराधितैर्यैः सर्वैर्हं प्राप्नुवंति जना भुवि ॥

Cap IV. fol. 112^b. *Táramantras*. Incipit :

कीर्त्यते सिद्धिदातारस्ताराया मनवो मुना (l. 'dhuná) ।

गुरुपदेशाज्ञातैर्यैः कृतार्थाः स्युर्नरा भुवि ॥

Cap V fol 116^a *Táramantrabhedakathanam* Incipit :

ताराभेदा अथोच्यन्ते शीघ्रं सिद्धिप्रदायिनः ।

यद्भिवामाक्षिचिन्दुायां कामिका भुवनेश्वरी ॥

Cap VI. fol. 118^b. *Chinnamastádīmantrakathanam* Incipit .

छिन्नमस्तामनुं वक्ष्ये शीघ्रं सिद्धिविधायिनं ।

पद्मासना शिवायुग्मं भौतिकः शशिशेखरः ॥

Cap VII fol 121^b *Varapakshinyádīmantrakathanam*. Incipit :

अथ सर्वे संसिद्धे प्रवक्ष्ये वरपक्षिणीं ।

पद्मासना विषयानुसिन्दीशस्यो (l. हिंदीशस्यो) सदो वियत् ॥

Cap. VIII. fol 125^a. *Válálaghavyámá*. Incipit :

अथ वालां प्रवक्ष्यामि मन्त्रीसंसेवया द्रुतं ।

वृहस्पतिः कुबेरश्च जायते विद्याया धनेः ॥

Cap IX fol 129^b *Annapúrñádīmantraprakáśanam* Incipit :

अन्नपूर्णेश्वरीमन्त्रं वक्ष्येऽभीष्टप्रदायिनं ।

कुबेरोऽयमुपास्यामुपास्या शूलधरानिधिनाथतां ॥

Cap X fol 133^b. *Vagalámukhíkathanam*. Incipit

अथ प्रवक्ष्ये शतूणां स्तम्भानां वगुलामुखी ।

प्रणवागनहृपृषीशान्निचिन्दुयुतं

Cap XI fol. 137^a. *Śrīvidyānirúpanam* Incipit

त्रिनेत्रं कमलाकान्तं नृसिंहं चन्द्रशेखरं ।

नत्वा संक्षेपतो वक्ष्ये श्रीविद्यामन्त्रनायिकां ॥

Cap. XII. fol. 140^b *Sundarípūjanam* Incipit

श्रीविद्यायामथो वक्ष्ये परिवारसमर्चनं ।

कृतेन येन मन्त्रो स्तम्भते वाचिताधिकं ॥

Cap. XIII. fol. 145^b *Hanúmanmantrakathanam* Incipit :

अथोच्यते हनुमतो मन्त्राः सर्वैर्हसाधकाः ।

इन्द्रसरेन्द्रसंयुक्तो वराहो हसकागपयः ॥

Cap XIV. fol. 148^b. *Vishnumantranirúpanam* Incipit

अथ नृसिंहमन्त्राश्च नृसिंहचिन्तामणिः ॥

अथ वक्ष्ये महाविद्यामन्त्रान् सर्वार्थसाधकान् ।

Cap. XV. fol. 152^b. Sūryādimantranirūpanam. Incipit:

अथ वक्ष्ये रवेर्मेनं रोगादीन्यधनाशनं ।
प्रणयो मनुजेशानिमाधारे विक्रयान्विता ॥

Cap. XVI. fol. 156^a. Śivādimantranirūpanam. Incipit:

महामृत्युंजयं वक्ष्ये दुरितापक्षिचारणं ।
यं प्राप्य भार्गवः शम्भोमृतान् दैत्यानजीवयत् ॥

Cap. XVII. fol. 160^a. Kārtavīryāmantranirūpanam. Incipit:

अयेष्टदामनून् वक्ष्ये कार्त्तवीर्यस्य गोपिता ।
यः सुदर्शनचक्रस्यावतारः क्षितिमखडले ॥

Cap. XVIII. fol. 163^b. Kālarātrichaṇḍikākathanam. Incipit:

कालरात्रिमयो वक्ष्ये सपालगणसूदनो ।
तारवाक्षकिकन्दर्परमाः कालेष्टरीति च ॥

Cap. XIX. fol. 169^a. Tāmraśūdhādikathanam. Incipit:

वरणापूर्वमन्त्रस्य विधानमभिधीयते ।
मन्त्रो यं विधिना कृत्वा साधयेत् सुमनोरथान् ॥

Cap. XX. fol. 173^a. Yantrakathanam. Incipit:

अथ प्रवक्ष्ये यन्त्राणि (I. यन्त्राणि) गदितानि पुराणि ।
शुभे दिन समाराध्य खेडदेवं यत्नात्मान् ॥

Cap. XXI. fol. 176^b. Snānādikathanam. Incipit:

नित्यपूजाविधिं सर्वदेवसाधारणं ब्रूवे ।
ब्राह्मोमुहूर्त्तोत्थाय कृत्वा शौचादिकं सुधीः ॥

Cap. XXII. fol. 181^a. Pūjākathanam. Incipit:

स्वयमाद्ये तु षट्कोणं कृतं भूपुरवेहितं ।
कृत्वा त्रिकोणमूर्ध्वं सन्मयेच्छास्त्रमुद्रया ॥

Cap. XXIII. fol. 186^a. Damanapavitrārchananirūpanam. Incipit:

वक्ष्ये यो सर्वदेवानां पवित्रदमनार्थेण ।
पवित्रैः आचरे पूजा चैत्रे दमनकरिणि ॥

Cap. XXIV. fol. 189^a. (Chakrabhedair mantrānām parisodhanam.) Incipit:

साधकानां शीघ्रसिद्धौ मन्त्रशुद्धिमया ब्रूवे ।
साधकस्य तु नामादिबर्णमारभ्य शोधयेत् ॥

Cap. XXV. fol. 192^b. Shaṭkarmādinirūpanam. Incipit:

अथ वक्ष्ये महासिद्धिं दिनान्तश्च प्रयोगतः ।
शान्तिर्वश्यं सन्मनश्च ज्ञेयमुच्चाटमारुहे ॥

In fine libri auctor nonnulla de gente et fati suis addit, unde avum ipsius Ratnākaraṁ, patrem Rāmabhaktam fuisse discimus, hunc librum vero, Lakshminrisinha rege patrono, Brāhmaṇarum petitu Benaris anno supra dicto compositum esse: अहिल्लवं द्विमल्लवं वत्सगोत्रसमुत्पन्नः ।

बाहीद्रुजाकरो नाम विद्वत्स्यातो धरातले ॥ तन्नृजो रामभक्तः पुण्य-
भक्ताभिधो भवेत् । महीधरस्तदुत्पन्नः संसारासारतां विदन् ॥ निजदेशं
परित्यज्य गतो चाराणसीं पुरीं । सेवमानो (MS. सेवमानो) नरहरिं
तस्मिंस्त्विति धातुषु ॥ कल्याणाभिधसूत्रेण तथान्वेष्टिमसन्नैः । अनेका-
नामग्रंथान्विलोकितुं मुनीश्वरैः ॥ एकग्रंथस्थितं सर्वं मंत्राणां सार-
मिच्छुभिः । संप्रापितः स्वमत्यासौ नास्ति मन्त्रमहोदधिः ॥ etc.

Codex anno 1814 a Pītāmbarasarmāne parum accurate exaratus est. Disticha numeris distincta non sunt (WILSON 300^b).

155.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 63. Long 12½. Lat. 4½. Linn. 9

Mahīdharoe ad librum superiorem commentarius, Naukā (navis ad trajiciendum mare idonea) appellatus Incipit:

नत्वा लक्ष्मीपतिं देवं स्त्रीये मन्त्रमहोदधौ ।
नार्थं विरचये रम्यां तरणाय गुणैर्युतां ॥

Auctor difficiliora brevissime explicat, et quae in majore libro desiderantur, supplet, inprimis precum formulas. Codice nostro decem tantum et septem capita continentur Cap. I. fin. in fol. 5^b II-8^a. III-9^b. IV-13^a. V-16^a. VI-17^b. VII-19^b. VIII-23^b. IX-27^b. X-30^a. XI-38^a. XII-46^b. XIII-49^b. XIV-52^a. XV-55^a. XVI-59^b. XVII-63^a. Mahīdharoe magister Nrisinhāsrama fuit

Codex intra annos 1835-1840 negligenter exaratus est (MILL 43.)

156.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 5. Long. 12½. Lat. 5. Linn. 7

Yoginītantrae caput sextum decimum, quo Vārāṇasīae origo et sanctitas praedicatur Incipit: श्रीदेव्युवाच ॥ श्रुतं हि पूर्ववृत्तान्तं सर्वेषामप्यगोचरं । इदानीं श्रोतुमिच्छामि काली काश्य-
भवत् कथं ॥ ॥ ईश्वर उवाच । शृणु देवि परं गुह्यं ब्रह्मादीनामगोचरं ।
सारात् सारतरं देवि भक्तिमुक्तिफलप्रदं । एकदा ब्रह्मविष्णू तौ विषदन्तौ
परस्परं । ईश्वरो हनीश्वरो हनुमन्वली जलार्थेवे । तयोः शान्त्यै महादेवि
प्रादुर्भूतं जलार्थेवे । अग्रमेयं महालिङ्गं मदीयं पावनं परं etc.

In fine haec leguntur: इति योगिनीतन्त्रे देवीश्वरसंवादे द्वा-
विंशतिसाहस्रे षोडशः पटलः ॥

Haec folia post annum 1815 exarata sunt. (WILSON 530)

¹ In fine capitis primi haec subscripta sunt इति श्रीमदहिल-
लक्ष्मीतिथिभूषणभट्टश्रीमहीधरविरचितायां etc

157.

Lit. Bengahca. Lineae 5. Voluminis folia 54-120.

Saktiratnākara, de Śaktis, id est Durgae cultu mystico. Liber, in quinque capita divisus, e Tantris et Purānis excerptus est. Incipit: या शक्तिर्गिरिशस्य चक्षुर-धिका दृष्टिः परा शाम्भवी कल्ले गीः अथो वरा च रसना मध्ये रसैषामिका (l. rasaikātmikā) । प्राये यापि च गन्धिका किमपरं प्राणामिका मानसे वन्दे तां त्रिगुणैकवन्दितपदां भूयोवर्गप्रदां ॥ १ ॥ etc. नानातन्त्रपुराणपुस्तकवरादाहृत्य चानोदतः । कुर्वे पुस्तकं वरस्य रम्यरचनं श्रीशक्तिरत्नाकरं शक्त्याधारणपादपत्रविभवं श्रीराजकैशोरकं ॥

Cap. I. Foll 54-64^a. *Brahmanurūpanam*. Sakti deorum omnium mater esse declaratur¹. In fine hymnus in Syāmām, e Mahākālasānhitā desumptus, legitur

Cap. II. Foll 64^a-77^b. *Saktisvarūpanirūpanam*. De vera Saktis sive Durgae natura. Dea variorum numinum forma se manifestasse, et ab omnibus deis coli declaratur.

Cap III. Foll. 77^b-88^b. *Srīmadbhagavatya nāma-māhātmyam*. Maximum eorum esse meritum traditur, qui deae nomina pie sancteque recitent

Cap IV Foll 88^b-110^b. *Durgārādhnamāhātmyam* De Durgae cultu et veneratione

Cap V Foll 110^b-120^a. *Mahāndyā*. De variis Durgae manifestationibus nominibusque, quae in precibus mysticis usurpantur. In fine carminum singulorum auctores (guravah) recensentur, qui plerique mythici sunt Nonnulli tamen re vera exstasse videntur: (श्रीवीरतन्त्रे) - - - गणेशो गाणपत्यश्च गणदीक्षाप्रभुर्नतः । सृष्टः सौरस्तथा वत्स विष्णुर्विष्णुपरायणः ॥ द्विष्योषा गुरवो देव सिद्धीषा गुरवस्तथा । मानवीषाः समासेन कथयामि तवाग्रतः ॥ सर्वतन्त्रेषु मन्त्रेषु प्रोक्ता मन्त्रस्तुहयी । तद्वादौ कालिका देवी तस्या गुरुकर्मं शृणु ॥ महादेवो महाकालस्त्रिपुररक्षैव भैरवः । दिष्योषा गुरवः प्रोक्ताः सिद्धीषान् कथयामि ते ॥ ब्रह्मानन्दः पूर्णदेवश्चलचित्तश्चलालः । कुमारः क्रोधनश्चैव तथा च स्मरदीपिनः ॥ माया मायावती चैव मानवीषान् शृणु प्रिये । विमलः कुङ्कुमश्चैव भीमसेनः सुधाकरः ॥ मीनो गोरक्षश्चैव भोजदेवः प्रजापतिः । मूलदेवो रत्निदेवो विष्णेश्वरगुहासनौ ॥ समयानन्दसन्तोषः कालिकागुरवः स्मृताः । अथ तारागुरुन् वक्ष्ये दृढादृढफलप्रदान् ॥ ऊर्ध्वकेशो व्योमकेशो नीलकण्ठे (°tho) वृषोध्वजः (vri-shadhvajah) । दिष्योषान् सिद्धिदानं वत्स शृणुष्ववावहितो मुदा ॥

¹ Sic enim in Saivāgama libro legitur शक्तिः शिवः शिवः शक्तिः शक्तिर्ब्रह्मा जनार्दनः । शक्तिर्दिद्रो रविः शक्तिः शक्तिश्चन्द्रो द्युहो भुवं ॥ शक्तिरूपं जगत्सर्वं यो न जानाति नारकी । शक्तिः सर्वमयो देवः शक्तिः सर्वमयं तपः । शक्तिरेव परं ज्ञानं शक्तिः सर्वमयं जगत् ॥ Additur haec annotatio एतेन शिवविष्णवादिसर्वे ब्रह्मादयः शक्तेः स्थूल-रूपा इत्यर्थः ॥

वशिष्ठः कुर्मनाथश्च मीननाथो महेश्वरः । हरिनाथो मानवीषान् अथ वक्ष्यामि सगुरुन् ॥ तारावती भानुवती जया विद्यामलोदरी । सुखानन्दः परानन्दः पारिजातः कुलेश्वरः ॥ विष्णुप(1)रिः कैरवी च कथितं तारि-णीकुलं । सिद्धीषमानवीषो च दिष्योषः परमेश्वरः ॥ अक्षोभ्यः सर्व-मूर्धन्यस्त्रिभुविर्नैगकपभृक् । अथ सुता(?)वतीदेवान् कथयामि तव प्रिय ॥ परमानन्दः पूर्णेशो देवदेवो जनार्दनः । पूर्णेशी सुन्दरी चैव मोहिनी रतिकामिकी ॥ पुरश्चोभादिसंयुक्ता वीराकर्षणकर्मिणः । सिद्धीषे च सती देवी भैरवश्चन्द्रशेखरः ॥ मानवीषे शचीन्द्राणी क्षमा पूर्णा कलावती । माहेशो विष्णुनामा च गणेशः सुरनायकः ॥ कुलानन्दः कुमारी च सर्वेश्वरः संस्कृताः स्त्रियाः । अथ वक्ष्यामि ते वत्स मोडशीनां गुरुकर्म ॥ आनन्दनाथ देवानो परप्रकाशकस्ततः । ततः परशिवो देवः परशक्तिस्ततः परं ॥ कीलेश्वरः शक्तिदेवः कुलेशानश्च कामुकः । सिद्धी-षान् कथयिष्यामि भोगः क्लृप्तश्च भैरवः ॥ समयोदेवः सहजो मानवीषान् शृणु प्रिय । गगणानन्दविमलौ सहजो भुवनस्तथा । लीलास्वात्मप्रियः पश्चात् कथिता गुरुसत्तमाः ॥ - - - शृणु वत्स महादेव गुरुन् दुर्गा-मनूजवान् ॥ परमात्मा परानन्दः परमेशी शुभोदयः । कृष्णः कालः कलानाथा दिष्योषा भैरवादिकाः ॥ नारदः काश्यपः शम्भुभैरवः कुल-कौशिकः । एते पञ्च महादेव सिद्धीषाः परिकीर्तिताः ॥ रुद्राचार्यः क्षमाचार्यः (परमाचार्यः) परमासनसंज्ञकः । कुमारीशः शक्तिधरो मा-नानन्दः प्रभाकरः ॥ हरिशर्मा विष्णुशर्मा दत्तात्रेयः प्रियप्रदः । बहुला शक्तिनी देवी चर्यानाथः प्रकीर्तिताः ॥ तथा च विष्णुसारे ॥ जगदग्निभे-रुत्ताजो भृगुगीर्तितकाश्यपाः । विष्णामित्रः शिवो नन्दी काहली स्थकि-लस्तथा । एते च चतुस्रः प्रोक्ता दुर्गामन्त्रस्य पार्श्वेति ॥

Ad vāmāchāram in hoc opere nullo loco alluditur

Ad componendum librum auctor operibus hisce usus est: Annadākalpa fol 95^a. Āgamasāra 120^a Ādipura-ṇa 89^b Urdhvāmnāya 89^b. Kalpalatātānta 110^b Kāmākhyātānta 81^b. 82^a. Kālikulasarvasva 88^a. Kālī-ātānta 116^b. Kālīpurāna sive Chandīpurāna Kālīsā-ātānta 81^b. Kāsīkhanda. Kubjikātānta 112^a. Kulachūdāmaṇi 55^b Kulārṇava 89^b 102^b. Kūmapurāna Kaivalyātānta 114^b Gāndharva 94^a 98^b. Jnānārṇava 57^b. Tārīnītānta 75^a 102^b Durgābhaktitaranginī 79^a Bhaktitaranginī 96^a 105^a Taranginī 80^b Devīpurāna Devyāgama 55^b. 111^b Nandikesvarapurāna 89^a Navarātnesvara 55^b. Niruttarātānta 88^b. Padmapurāna 83^b. Paramesvarātānta 112^a. Bhīhaddharmapurāna 57^b. 60^a 104^b 113^a. Bhīhannāradyātānta 80^a. Bhīhannirvāna-ātānta 59^a. 114^a. Brahmayāmala 66^a 67^a. Brahmayai- varta 84^a. Bhaktyupakrama 94^b 96^a. Bhavishyapurāna Bhāgavata 96^b Matsyapurāna 67^b. Mantrakosha 57^b Mahākālasānhitā 59^b 61^a. 76^b. 99^b. Mātrībhedaātānta 115^b Māyātānta 77^b Mārkaṇḍeyapurāna Mālinī- vijaya 111^a Mundamālātānta 112^b Yāmala 57^a 76^b. Rādhātānta 57^b. 58^a 61^a etc. Rudrayāmala 74^b. 76^a Lingapurāna. Lingārchanātānta 57^b 60^b 113^a. Vasīslithātānta 102^b Vārāhapurāna 83^b. Visva- sāra 66^a. 100^b 105^a. Vijamuktāvalī 58^a Virātānta

105^a. 116^b. . Śaktiyāmala 56^b. 58^b. 67^b. 82^a. 102^a.
Śivarahasya 71^a. etc. Śaivāgama 58^a. Sammohana-
tantra 65^b. 67^a. Skandapurāna.

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est.
(WILSON 41^b)

158.

Lit. Bengal. Charta Europ. Foll. 26. Long. 13.
Lat. 9½. Linn. 27.

Hujus codicis post annum 1820 exarati folia 1, 2.
Indiae regionum enarrationem, e *Saktisangamatantra*
desumtam, continent. Labellus distichis 81, metro epico
scriptis, absolvitur Incipit: श्रीशक्तिर्गुणे तन्त्रे वैद्यनाथं समा-
रभ्य भुवनेशान्तर्गं शिवे । तावदंगभिधो देशो यात्रायां न हि दुष्यति ॥१॥
वज्राकर्ं समारभ्य ब्रह्मपुत्रांतर्गं शिवे । वंगदेशो मया प्रोक्तः सर्वसिद्धि-
प्रदश्चैः ॥२॥ जगन्नाथास्तुर्वभागात्कुष्माणीरांतर्गं शिवे । कर्लिगदेशः
संप्रोक्तो नाममार्गपरायणः ॥३॥ कर्लिगदेशमारभ्य पंचाहयोजनं शिवे ।
दक्षिणस्यां महेशानि कर्लिगः परिकीर्तितः ॥४॥ सुव्रह्मस्य समारभ्य
यावदेव जनार्दनः । तावत्केरलदेशः स्यात्तन्मध्यं सिद्धकेरलं ॥५॥ In
fine haec: रहस्यातिरहस्यं च कथितं तव भक्तिः । गोपनीयं
गोपनीयं गोपनीयं स्वयोनित्वं ॥६॥ इति श्रीशक्तिसंगमतन्त्रे देशवि-
भागप्रस्तावः समाप्तः ॥ (WILSON 323^a)

159.

Lit. Bengal Charta Ind. Foll. 144 Long. 13½. Lat. 4½.
Linn usque ad foll. 51. 8, postea 7

Sāktānandataranginī. Incipit: प्रणम्य प्रकृतिं नित्यां पर-
मात्मस्वरूपिणीं । तन्मते भक्तिमुत्कर्ष्यं शाक्तानन्दतरङ्गिनी ॥ Auctor
librum, in sectae Sākticæ usum e Tantris et Purānis
excerptum, in capita (ullāsa) 18 divisit, quorum argu-
mentum distichis hisce proponit: उच्चासे प्रथमे वक्ष्ये शरीरं
कर्मसम्भवं । दीक्षां द्वितीये वक्ष्यामि नृतीये योगनिर्णयं । प्रातःकृत्यं
चतुर्थे तु आसनं पञ्चमे तथा । अन्तर्योगविधिं षष्ठे नित्यपूजाञ्च पञ्चमे
(1. septime) । वसौ (1 e octavo) मालाविधानम् नवमे जपलक्षणं ।
महासेतुञ्च सेतुञ्च कुङ्कुमां दशमे तथा । मुखस्य शोधनं रुद्रे (1. e un-
decimo) द्वादशे च पुरस्क्रियां । संस्कारं यन्त्रारामस्य वलिदानं त्रयोदशे ।
फलचतुर्विंशे चैव उपचारादिदानजं । नामस्मरणपुण्यादिफलं पञ्चदशे
तथा । कलौ संसर्गदोषादिप्रायश्चित्तम् षोडशे । कुण्डं सप्तदशे चैव
होमच्छाहादशे ततः । गुरुपादरजो ध्यात्वा कृतमुच्चासननिर्णयः ॥

Cap. 1. Hominum vita inde a primis initis usque
ad mortem adumbratur. Corporis membris singulae
mundi partes, quasi microcosmo macrocosmus, reprae-
sentantur. Pristinorum operum culpa homines in terra
renascuntur. Res humanae ad unam omnes quum
vanae et fallaces sint, cavendum est, ne animus us

devinciatur. 2 (inc. in fol. 11^b). De initiatione. Quinam
ad sacra admittendi sint, explicatur. De temporibus
idoneis. Initiandi ritus his traditur: प्राङ्मुखो गुरुपदीनः
शिष्यः प्रत्यङ्मुखः स्थितः । द्विवारं दक्षिणे कर्णे वामकर्णे तथासकृत् ।
स्त्रीशूद्रविषये कुर्वीष्टपरीयेन धितनं । आचम्य संयतो भूत्वा प्राद्यायामं
विधाय च । अहोत्तरांशं जप्त्वा चण्डादिकसमन्वितं । अष्टकृतो जपेत्स्रं
वामकर्णे सुरेश्वरि । इयं दीक्षा सर्वतन्त्रे शक्तिर्या परिकीर्तिता । गुरोर्लम्बा
महाविद्यां अहोत्तरांशं जपेत् । गुरवे दक्षिणां दद्याद्विज्ञातार्थं न कार-
येत् ॥ De magistro colendo. 3 (fol. 24^b). De numinis,
potissimeque Saktis, meditatione. 4 (fol. 30^a) De ritibus
matutinis. 5 (fol. 43^b) De rebus ad stragulum confi-
ciendum idoneis. De sedendi modis: पद्मासनं स्वस्तिकास्यं
भद्रं वज्रासनं तथा । वीरासनमिति प्रोक्तं क्रमादासनपञ्चकं ॥ सद्यं
पादमुपादाय दक्षिणोपरि न्यसेत्ततः । तथैव दक्षिणं सद्यस्योपरिहृदि-
धानविह ॥ पद्मासनमिति प्रोक्तं जपकर्मसु शस्यते । जानुवोरंतरे
सम्यक्कृत्वा पादतले उभे । चतुर्भुजायो विशेषं स्तुतिं स्वस्तिकं तत्र चक्ष्यते ।
सीवत्याः (MS. सीमत्याः) पार्श्वयोर्न्यस्येत्तुङ्गयुगं सुनिश्चलं ॥ वृषणाथः
पार्श्वपादौ पाणिभ्यां परिवंधयेत् । भद्रासनं सनुविह योगिभिः सार-
कृत्यं ॥ ऊर्वोः पादौ क्रमादप्यस्येत्कृत्वा प्रत्यङ्मुखं गङ्गुली । करौ निद-
ध्यादास्यातः वज्रासनमनुत्तमं ॥ एकं पादमधः कृत्वा विन्यस्योरो तथेतरं ।
चतुर्भुजायो विशेषं स्तुतिं वीरासनमिति रितं ॥ Sakti de media nocte
colenda est: अर्धरात्रात्परं यच्च मुहूर्तद्वयमेव हि । सा महारात्रि-
रुद्दिष्टा तत्र कृत्वाक्षयो भवेत् ॥ 6 (fol. 46^a) De Deae sacri-
ficio et veneratione, mente et cogitatione faciendis
(antaryajanam, antahpūjā) 7 (fol. 50^a). De ritibus et
precibus, quae in quibuscunque ceremoniis adhibentur
8 (fol. 64^a). De rosariis, usque rebus quae in eorum
locum substitui possunt 9 (fol. 70^a) De precibus
rite recitandis Quae aut alta voce fiunt, aut sum-
missa, aut cogitatione tantum repetuntur यदुच्चनीचोच्च-
रितैः स्पष्टशब्दवदक्षरैः । मंत्रमुच्चारयेद्भक्तं जपयसः स वाचिकः ॥
समुच्चारये[त्]मंत्रमीषदोषं प्रचालयेत् । किंचिच्छब्दमयं ब्रूयादुपांशुः स
जपः स्मृतः ॥ धिया यदक्षरश्रेण्या वशीकृत्यं पदान्पदं । शब्दानुचित-
माभ्यासः स उक्तो मानसो जपः ॥ उच्चैर्जपाद्विशिष्टः स्यादुपांशुर्देश-
भिर्गुणैः । तस्मादपि विशिष्टः स्यात्सहस्रं मानसो जपः ॥ De mysticis
literarum et syllabarum significationibus De numinis
meditatione et precibus mysticis. 10 (fol. 81^a) *Setu*,
Mahāsetu, quibus vocabulis syllabae quaedam sacrae,
ante formulam mysticam pronuntiandae, significantur,
caecque, prout haec vel alia Saktis species adoratur, paulo
variantur In Bhuvanesis cultu hic *pons* usurpatur
जो ह्रीं ह्रीं जो जो । A Śūdris om solum huic usui adhi-
betur. Horum simile est, quod *Kullūkā* appellatur
E. g. in formula, quae Nirvānamantra appellatur, ओं जा
ई ई, itidemque literae reliquae deinceps recitantur, in
Kālikae cultu haec ओं ह्रीं स्त्रीं ह्रीं षट् 11 (fol. 84^b)

Mukhaṣoḍhanam (sive *jihvāṣoḍhanam*), oris vocibus quibusdam sacris purificatio, velut in Tripurae cultu his: श्रीं श्रीं श्रीं श्रीं महेशानि परमेश्वरि, in Bhuvanesis adoratione his: ऐं ऐं ऐं. Spiritus vitalis si *Idā* venam intraverit, preces (mantra) somno oppressae (nidrātura) dicuntur, quod *Kāmakalāvīja* recitando expiandum est. 12 (fol. 87^b). *Puraṣcharanam*. Cf. supra foll. 92^a 97^b Cantio ut efficax sit, quinque rebus opus est: precibus, butyri oblatione, libatione, simulacri aspersione, sacerdotum epulis¹: जपहोमी तर्पनं च सेको ब्राह्मणभोजनं । पंचांगोपासनं लोके पुरश्चरणमुच्यते ॥ जीवहीनो यथा देही सर्वकर्मसु न क्षमः । पुरश्चरणहीनोऽपि तथा मंत्रः प्रकीर्तितः ॥ Quibus ritibus faciendis festum auctumnale maxime opportunum esse traditur: शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षिकी । तस्मिन्पक्षे विशेषेण पुरश्चरणतत्परः ॥ 13 (fol. 100^a). De circulo cabbalistico conficiendo et consecrando De sacrificio Atque non modo pecudes, sed nonnunquam, quamvis a regibus tantum, homines mactatos esse, his apparebit² मुंडमालायां ॥ नरश्चागस्तथा (नवछागं MS.) मेघो महिषः शशकस्तथा । शङ्खकी शूकरश्चैव बलयः परिकीर्तिताः ॥ *Narabalis tu rājām eva Rājā narabaliṁ dadyān nānyo 'pi paramesvari* । युवानं व्याधिहीनं च सुखीकं लक्षयान्वितं । सर्ववयवसंपन्नं बलिं दद्यात्सुशोभनं ॥ तरुणं सुंदरं कृष्णं क्षतादिदोषवर्जितं । स्नापयित्वा बलिं तत्र भूषयेत्पुष्पचंदनैः ॥ भूषयेद्रक्तमात्येन सिंदूरेण विशेषतः । उत्तराभिमुखो भूत्वा बलिं पूर्वमुखं तथा ॥ समानीय स्वामेन मूलेन प्रोक्ष्यं चरेत् । संप्रोक्ष्यं विधायाय बलिं संपूजयेत्ततः ॥ ब्रह्मरंधं च ब्रह्माणं तत्रासायां च मेदिनीं । कर्णयोश्च तथाकाशं जिह्वायां सर्वतोमुखं ॥ ज्योतीषि नेत्रयोर्विष्णुं घटने परिपूजयेत् । ललाटे पूजयेच्छंद्रं शक्रं दक्षिणगंडतः ॥ वामगंडे तथा वज्रं ग्रीवायां समवर्तिनं । रोमकूपे धृतिं चैव भ्रुवोर्मध्ये प्रचेतसं ॥ नासामूले च शमनं स्कंधे चैव महेश्वर । हृदये सर्वराजेंद्रं पूजयित्वा पठेदिदं ॥ ओं महातपोभिर्दानैश्च यज्ञैर्यत्साध्यते नृणां । तन्मे देहि महाभागे सत्वरं चामुहि श्रियं ॥ शिवबुद्ध्या सु संपूज्य उत्पूज्य च ततः परं । ततो देवीं समुद्दिश्य काममुद्दिश्य चात्मनः ॥ इत्युत्पूज्य बलिं पश्चात्करवालं प्रपूजयेत् । खड्गाग्रे पूजयेन्मंदी ब्राह्मीं वागीश्वरीं तथा ॥ मध्ये च पूजयेद्देवि लक्ष्मीनारायणावपि । मूले च पूजयेन्मंदी उमया सह शंकरं ॥ एवंविधं च संपूज्य नमस्कृत्यप्रत्यक्षतः । खड्गं त्वं शिवरूपोऽसि क्रोधभैरवसंज्ञकः ॥ दुर्गाप्रोक्तिकरो नित्यं कालीशक्तिरिवापरा । खड्ग या तव (खड्गायव MS) नाशाय शक्तिः कार्यार्थतत्परा (°परः MS.) ॥ पशुश्छेद्यस्तवया शीघ्रं खड्ग नाथ नमोऽस्तु ते । एवं संपूज्य तं खड्गमुक्तोऽस्य साधकोत्तमः ॥ छेत्ता

¹ खकल्योक्तक्रमेणैव जपं कृत्वा वरायने । होमयेत्तद्वशांशेन तद्वशांशेन तर्पणं ॥ तर्पणस्य दशांशेन अभिषिञ्चेज्जगन्मयीं । अभिषेकदशांशेन कुवीद्वाद्यभोजनं ॥

² Cf Wilson in Asiatic Res XVII, 219

पूर्वमुखो भूत्वा बलिमुत्तरवक्त्रकं । छां हुं - इति मंत्रेण छेदयित्वा ततः पशुं ॥ ततो बलीनां रुधिरं तोयसैधवसत्फलैः । मधुभिर्गंधपुष्पैश्च स्वधिसस्य प्रयत्नतः ॥ गंधपुष्पान्वितं कृत्वा उत्पूजयेन्मन्त्रमुच्चार्य । प्रणवं वागभवं लक्ष्मीं ततः कोशिकिशब्दतः (?) ॥ रुधिरं ततः पश्चादाप्यायतां समुचरेत् । निवेद्य रुधिरं देवि शीघ्रं दद्यात्प्रदीपकं । ततो निवेदयेन्मंदी तांबूलं सुमनोहरं ॥ Rudhiramastakasthāpana-kramam āha Tante: नारं मध्ये शिरे (शिरो MS) रक्तं देव्याः सम्यङ्क्रियोजयेत् । छागं तु वामतो दद्यात्माहिषं वितरेत्पुनः । पाक्षिणं वामतो दद्यादग्रतो देहशोणितं ॥ Yāmale: यदा कटकटाशब्दो दंतानां श्रूयते क्लृप्तिः । तदा तु मरण विद्याज्ञानं वा तत्र निर्दिशेत् । यदाशु कृष्यते नेत्रे तदा हानिं विनिर्दिशेत् ॥ पूर्वोत्तरदिग्भागे [तु] पतते यदि मस्तकं । सर्वसंपत्कारिं विद्याद्राज्ञे राज्यं विनिर्दिशेत् ॥ ईशानानेर्मध्यभागे पतते यदि मस्तकं । ततः स्वत्येन कालेन सर्वसिद्धिर्भवेद्भुवं ॥ यदि वायव्यदिग्भागे नेत्रौ न्ये दक्षिणेऽपि वा । मस्तकं पतते जातु तस्य हानिं विनिर्दिशेत् ॥ Quae atrocitas his excusatur: विधिना या भयेडिंसा सा त्वहिंसैव कीर्तिता । भूतहिंसा न कर्तव्या पशुहिंसा विशेषतः । बलिदानं विना देवि हिंसां सर्वत्र वर्जयेत् ॥ 14 (fol 106^b) De rebus ad cultum necessariis, quae octonae denae, senae denae, denae, vel quinae esse dicuntur: फेत्कारिण्यां । आसनावाहनं चार्घ्यं पात्रमाचमनं तथा । स्नानवासोपवीतं च भूषणानि च सर्वशः ॥ गंधं पुष्पं तथा दीपं भूपात्रं च तथार्पणं । मात्यानुलेपनं चैव नमस्कारं विसर्जनं । अष्टादशोपचारैस्तु मंदी पूजां समाचरेत् ॥ Tante आसनं स्वागतं पात्रमर्थमाचमनीयकं । मधुपर्काचमनं स्नानं वसनाभरणानि च ॥ स्रग्ंधिसुमनोभूषदीपनैवेद्यवर्दनं । प्रयोजयेदर्थनायानुपचारांस्तु षोडश ॥ etc. 15 (fol 117^a) A Sāktis quatenam arbores colendae, loci sacri visendi, omina observanda sint, exponitur In fine hymnus, *Sanketastava* appellatus, traditur. De Durgae cultu. 16 (fol 125^a) De impiorum societate vitanda In sacris si quid sinistri acciderit sive neglectum fuerit, piacula adhibenda sunt 17 (fol. 133^a) De vasis ad adolendum ignem usurpatis (kunda) 18 (fol 136^b) De oblatione igne facienda

Libri in codice nostri hi laudantur Agastyasānhitā fol 12^a. Agnipurāna 25^a etc. Āgamakalpādruma 17^a Uttarakalpa 21^a 72^a Uttaratānta 72^b Urdhvāmnāya 100^b Kādimata 55^a. Kāmadhenutantra 73^b Kālikāpurāna 10^b etc. Kālikulasarvasva 14^a 131^a Kālitantra 98^b Kālīvidyā Svachandasāngraha 58^a. Kubyakānta 30^b Kumāritānta 95^b 131^a. Kulachūdāmanī 26^b 58^a 117^a Kulārnavā 11^b 16^a. etc. Kūrmapurāna 27^a 28^b Kramadīpikā 14^a. Kṛyāsāra 12^b 136^a Gaṇeṣa-vimarśinī 140^a Gandharvatānta 27^a. 33^b etc. = Gāndharva 15^b 26^b etc (cf. Tantragandharva). Gārudapūraṇa 26^a. Guptadīkshātānta 14^b. 16^b 99^a Gurudīkshātānta 14^b G. pālātāpanīya 25^a Govindavṛndāvana 133^a Gautamīya 40^a 56^a. etc. Jñānār-

nava 55^b. 57^b. 102^a. etc. Jnáná[rnava]bháshya 2^b. Tattvasúra 16^b. Tantragandharva 17^b 38^b. 44^a. 49^b. 58^b 60^b. Tantragarbha (?) 50^b. Tantrasára 14^b. Todalatantra 94^b. Brihat-Todalatantra 45^b. Dharmapurána 40^b. Navaratnesvara 13^b 56^b etc. Nílatantra 39^b 45^b. Nrisinhatápaniya 13^b. Pádmapurána 26^b. Pújá-pradípa 100^a. Phetkáriní 56^b 107^a. Brihannáradíya 26^a. Bhavishyapurána 40^b 53^b etc. Bhágavatapurána 132^b. Bháshya (?) 29^a 40^b (cf Vímálinanda) Bhútidámara 72^a. Bhútasuddhi 14^a 25^b 49^b. 71^a etc. Bhairavatantra 58^a. 63^b 100^a. Matsyasúta 17^a. 129^b. Mantrakosha 72^a. Mantratantpraprakáśa 39^a 39^b. (Tantpramantraprakáśa) Mantradvapaprakáśiká 66^a. Mantramuktávalí 11^b 78^b. Mahábhárata 53^b. Mahishamardinitantra 21^a 99^a 125^a. Mánángulamahátantra 133^b. Mánkadvapurána 10^a etc. Máhesvara[tantra] 87^b. Mundamálá 66^a 93^b etc. Yámala 1^b 10^a etc. Yogmihirdaya 16^b 25^a 91^a etc. Rághaviya 139^b. Rámatápaniya 25^a. Rudrávámala 11^a etc. Lakshmí-kulatántra 43^a. Langapurána 25^b 130^b. Váráha 29^a. Várahítantra 13^b 19^a etc. Vásishtahámáyana 53^b. Vímálinandabháshya 28^b. Visuddhesvara 43^a 56^b 70^a etc. Visvasúra 16^b 18^a etc. Vishnudharmottara 132^b. Vájárnavatántra 96^b. Varsampáyanaśaṅhitá 88^a. Saktiyámala 1^b 111^b. Sárudá 17^b 29^b etc. Sárudá-tíká 60^b. Sivádikshátíká 17^b. Sivadharmá 40^b. Saiva 29^a. Syámárahasya 30^b. Sūkrama 12^b 27^b 124^a. Brihat-Sūkrama 62^a 108^a. Saṅketapaddhati 35^a. Saṅatákumárasaṅhitá 90^a. Saṅatákumáritántra (sic) 99^a. Saṅayátántra 29^b 35^b. 36^b 46^a 119^b 138^b 142^a. Saṅmohanatantra 43^b 100^b 136^a. Sárasāngirāha 13^a. Sárasvatatantra 84^b. Sáraválí 58^a. Siddhántasekhara 133^b. Setumāngalatántra 81^a 83^b. Skandapurána 130^b. Smritisúra 138^a.

De codice Havniensi cf Westergaard, p 101

Codex circiter annum 1810 exaratus est (WILSON 247)

160.

Opera duo Lit Bengal Charta Europ Foll 196 Long 12½ Lat 9 Linn 24

Foll 1-99 *Sárudátalakam*, a *Lakshmana*, *Krishnae* filio, *Váruendhae* nepote, compositum. Auctor his distichis praefatur नित्यानन्दवपुनिरुत्तरगलत्पञ्चाशद्वर्षैः (1 ° दर्शः) क्रमाद्व्याप्त (°m) येन चराचरात्मकमिदं शब्दार्थरूपं जगत् । शब्दब्रह्म यद्विचरे मुकृतिनश्चेतन्यमनर्गते (°tam) तद्वतो [s] व्यादनिशं शशाङ्कसदनं वाचा-मधीश महः । मन्दस्मितोन्नतमिन्दुकलावतंसमिन्दीवरोदर[सहोदर]नेत्रशोभिः । हेतुस्त्रिलोकविभेदस्य नवेन्दुमौलैरन्नपुर (antahpuram) दिशतु मङ्गलमादराङ्कः । संसारसिन्धोस्तरणिकहेतून् चन्द्रे गुरुन्मूर्ध्नि

शिवस्वरूपान् । रजसि येषां पदपङ्क्त्यानां तीर्थाभिषेकप्रियमावहन्ति । सारं वक्ष्यामि तन्त्राणां शारदातिलकं शुभं । धर्मार्थकाममोक्षाणां प्राप्तेः प्रथमकारणं । शब्दार्थसृष्टिमु(r mu)निभिश्चन्द्रोभिर्दिवतोः सह । विविध मन्त्रयन्त्राणां तन्त्रे स्मिन्नभिधीयते [4]

Liber capitibus (paṭala) 25. constat. Cap. 1 De carminum mysticorum origine Initium exscripti: निर्गुणः सगुणश्चेति शिवो ज्ञेयः सनातनः । निर्गुणः प्रकृतेरन्यः सगुणः सकलः स्मृतः ॥ ६ ॥ सच्चिदानन्दविभवात्सकलात्परमेश्वरात् । आसीच्छक्तिस्ततो नादो नादाङ्गिदुसमुद्भवः ॥ ७ ॥ परः शक्तिमयः साक्षात्प्रिधासौ भिद्यते पुनः । चिदुनादो बीजमिति तस्य भेदाः प्रकीर्तिताः ॥ ८ ॥ चिदुः शिवात्मको बीजं शक्तिर्नादस्तयोर्मिथः । समवायः समाख्यातः सर्वागमविशारदः ॥ ९ ॥ रौद्री विंदोस्ततो (विंदोस्ततो A B¹) नादाज्येष्ठा बीजादजायत । वामा ताम्यः समुत्पन्ना रुद्रब्रह्मरमाधियाः ॥ १० ॥ सङ्गा-नेच्छाक्रियात्मनो वद्विषण्यस्वरूपिणः । भिद्यमानात्पराद्विदोरव्यक्तात्मा रवोऽभवत् ॥ ११ ॥ शब्दब्रह्मेति तं प्राहुः सर्वागमविशारदाः । शब्दब्रह्मेति शब्दार्थ (°र्थ A B) शब्दमित्यपरे जगुः ॥ १२ ॥ न हि तेषां तपः सिद्धिर्जडत्वादुभयोरपि । चैतन्यं सर्वभूतानां शब्दब्रह्मेति मे मतिः ॥ १३ ॥ तस्यार्थं कुंडलीरूपं प्राणिनां देहमध्यगं । वर्णात्मनाविर्भवति गद्यपद्य-दिभेदतः ॥ १४ ॥ अथ चिदात्मनः शोभोः कालवधोः कलात्मनः । अजायत जगत्साक्षी सर्वव्यापी सदाशिवः ॥ १५ ॥ सदाशिवाज्ञे (°ने A B) दीशस्ततो रुद्रसमुद्भवः । ततो विष्णोस्ततो ब्रह्मा तेषामेव समुद्भवः ॥ १६ ॥ मूलभूतान्नतोऽव्यक्ताद्विकृतात्परवस्तुनः । आसीत्किल महातत्त्वं गुणतः (गुणातः A B) करणात्मकं ॥ १७ ॥ अभूत्समादह-कारस्त्रिविधः सृष्टिभेदतः । वैकारिकादहंकारादेव वैकारिका दश ॥ १८ ॥ दिग्वातार्कप्रचेतोऽपि वह्नीद्रोपेन्द्रमित्तकाः । तेजसादिन्द्रियाख्यासस्तन्मा-त्राकमयोगतः (A B. तन्मात्रक्रमयोगतः ?) ॥ १९ ॥ भूतादिकादहंका-रात्पञ्च भूतानि जज्ञिरे । शब्दात्सूर्यो (शब्दात्सूर्ये A शब्दात्सूर्ये B) वियत्पञ्चाङ्गायुर्गुणोद्भूताशनः ॥ २० ॥ रसादग्नः क्षमा गन्धादिति तेषां समुद्भवः । शब्दं वियत्स्वरूपकृष्णो रक्तोऽग्निर्विशदं पयः ॥ २१ ॥ पीता भूमिः पञ्च भूतान्येकैकाधारतो विदुः । शब्दस्पर्शरूपरसगन्धा भूतगुणा स्मृताः ॥ २२ ॥ 2 (fol 4^b) De literarum significatione recondita Incipit ततो व्यक्तिं प्रवक्ष्यामि वर्णानां चन्द्रे नृणां । प्रेरिता मरुता नित्यं सुषुधारन्निर्गताः । कण्ठादिकरणैर्वर्णाः क्रमादा-विर्भवन्ति ते । एषु स्मृताः स्वराः सोम्याः सौराः शुभोदयाः । आग्नेया व्यापकाः सर्ध्वं सोमसूर्याग्निदेवताः । स्वराः षोडश विख्याताः स्पर्शशक्ते पञ्चविंशतिः । तत्वात्मनः स्मृताः स्पर्शा मकारः पुरुषोत्तमः । व्यापका दश ते कामधनधर्मप्रदायिनः । ह्रस्वः स्वरेषु पृथक्कैः परो दीर्घः क्रमादिभे । शिवशक्तिमयास्ते स्युर्विन्दुः स्वर्गावसानकाः (I vindu-sargá°) २ । विन्दुः पुमान् विप्रोक्तः (?) शक्तिः सर्गा (सर्गो B) निशाकरः । स्वराणां मध्यमं यत्तच्चतुष्कं तत्तत्पुंसकं । पिङ्गलायां स्थिता ह्रस्वा इडाया सङ्गताः परे । सुषुम्नामध्या गयश्चान्तारो पि नपुंसकाः ।

¹ B litera codice Colchr (E I H 1508), hujus seculi initio exaratum, significavi

² I c n चं च सः desinentes

विना स्वरैस्तु नान्येषां जायते व्यक्तरससा । शिवशक्तिमया (°yān) प्राहुस्तस्माद्वर्णमनीषिणः । कारणात्यन्तभूतानामुद्भूता मातृका यतः । ततो भूतात्मका वर्णाः पञ्च पञ्च विभागतः । वायुग्निभूजलाकाशाः पञ्चाशद्विधयः क्रमात् । पञ्च हस्ताः पञ्च दीर्घा विन्द्वन्ताः सन्धिसंभवाः । पञ्चशः कादयः पञ्चलसहान्ताः¹ समीरिताः । सोमसूर्याग्निभेदेन मातृकावर्णसम्भवाः [११] De carminum mysticorum generibus. मातृकावर्णभेदेभ्यः सर्वे मंत्राश्च जज्ञिरे । मंत्रविद्याविभागेन द्विविधा मंत्रजातयः ॥ ५६ ॥ मंत्राः पुं देवता ज्ञेया विद्याः स्त्री देवताः पुनः । स्त्रीपुंनपुंसकात्मानो मन्त्राः सर्वे समीरिताः ॥ ५७ ॥ पुंमन्त्रा हुं फडंताः स्युर्द्विर्गताः स्युः स्त्रियो मन्त्राः । नपुंसका नमोन्ताः स्युरित्युक्ता मनवस्त्रिधा ॥ ६० ॥ शस्त्रास्ते त्रिविधा मन्त्रा वयशशांखभिचारिक । अग्नीषोमात्मका मन्त्रा विज्ञेयाः क्रूरसौम्ययोः² । कर्मणोर्वह्निताराता (कर्मणो-वह्नितारात्मा A. B.) विपत्त्रायाः (वियत्° A.) समीरिताः ॥ ६१ ॥ आग्नेया मनवः सौम्या भृषिष्ठं मृताक्षराः । आग्नेयाः संप्रबुध्यन्ते प्राणेष्वरति दक्षिणे ॥ ६२ ॥ भागेऽन्यस्मिन्स्थिते प्राणेष्वसौम्या (प्राणे सौम्या A. B.) बोधं प्रयाति च । नाडीद्वयगते प्राणे सर्वे बोधं प्रयाति च ॥ ६३ ॥ प्रयच्छन्ति फलं सर्वे प्रबुद्धा मन्त्रिणां सदा । छिन्नादिदष्टमन्त्रास्ते पालयन्ति न साधकं ॥ ६४ ॥ Quibus in recitatione vitis cutiones hebetentur, accurate definitur De magistris et discipulis. 3 (fol 8^a) De templo (yāgumandapa) ad initiationem dimetiendo, aedificando, vasis sacris (kunda etc.) instruendo Incipit ततो वस्यामि दीक्षां (leg दीक्षायां) वास्तु-यागपुरःसर । कृतेन येन मन्त्रज्ञा (°mo) दीक्षायाः फलमश्नुते । राक्षस वास्तुनामानं हन्वाधिष्ठाय तंतनुं³ (1 तन्नुं) । स्थितास्त्रिपञ्चाशदेवास्तेभ्यः पृथ्वराल हरेत् ॥ 4 (fol 12^a) De initiatione Incipit अथ दीक्षां प्रवक्ष्यामि मन्त्रिणां हितकाम्यया । विनानया न लभ्येत सर्वं मन्त्रफलं यतः । दिव्य ज्ञानं यतो दद्यात्कुर्व्यात्पापक्षयं यतः । तस्माद्दीक्षति (dī-kṣhā) सम्रोक्ता देशिकैस्तत्रवेदिभिः । चतुर्विधा सा संदिष्टा क्रियावत्पादिभेदतः । क्रियावती वर्णमयी कलात्मा वेद्यमय्यपि (1 वेद्यमय्यपि)⁴ ॥ 5 (fol 15^b) De igne sacro adolendo Incipit ततोऽग्निजननं वप्ये सर्वं तन्वानुसारतः । आचार्य्यकुण्डे विधिवत्संस्कृते शास्त्रवर्त्मना । अष्टादशाः स्युः संस्काराः कुण्डानां तत्रनोदिताः । वीक्ष्यं मूलमन्त्रेण शरेण प्रोक्षणं मतं । तेनैव ताडनं र्दभैवे(हु)र्मेणाभ्युक्ष्यं मतं । अस्त्रेण खननोद्धारो हृन्मन्त्रेण प्रपूरणं । समीकरणमस्त्रेण

सेचनं वर्मणा मतं । कुट्टनं हेतिमन्त्रेण वर्ममन्त्रेण मार्जयेत् । विलेपनं कलारूपं कल्पनं तदनन्तरं । त्रिसूत्रीकरणं पञ्चादृष्टयेनार्चनं मतं अस्त्रेण (astrena) वस्त्रीकरणं हृन्मन्त्रेण कुशैः शुभैः । चतुष्पथं तनुत्रेण तनुपादक्षपाटनं । योगे कुण्डानि संस्कुर्व्यासंस्कारैरेभिरीरितः ॥ De rerum ad oblationem adhibitarum mensura et pondere (homadravyānām pramānam) 6-23. Carmina mystica, quibus numina diversa invocantur Atque singulis capitibus et numinis cujusdam, et variarum ejusdem manifestationum cultus traditur Quae carmina omnia ad usus superstitiosos recitabantur 6 (fol. 19^b) Sarasvatīmantras Incipit अथ वर्णतनुं वप्ये विद्यवोधविधायिनी[म्] । यस्यामनुपलभायां सर्वमेतज्जगज्जडं । अपिर्वेद्या समुद्दिष्टो गायत्री छन्द ईरित । सरस्वती समाख्याता देवता देशिकोक्तमैः⁵ ॥ 7 (fol 23^a). Bhūtalipis, quo carmine Varnesvari dea adoratur Incipit अथ भूतलिपिं वप्ये सुगोप्य[त्]मतिदुर्लभां । यां प्राप्य शम्भोर्भुनयः सर्वान् कामान् प्रपेदिरे ॥ 8 (fol. 26^b) Śrīmantras Incipit अथ वप्ये श्रियो मन्त्रान् श्रीसौभाग्यफलप्रदान् । यस्याः कटाक्षमात्रेण विलोक्यमपि (A. B.) वड्ढते ॥ 9 (fol 30^b) Bhuvan(śvarī)mantras Incipit अथ वप्ये जगद्धात्रीमधुना भुवनेश्वरी । ब्रह्मादयो पि या ज्ञाना लेभिरे श्रियमूर्जिता ॥ Capitis finem, ut, quatenam vires his carminibus tributae essent, specimine ostenderem, exscripsi लिखित्वा भूर्जपत्रादी यन्त्रमेतद्व्यापिधि । धारयेद्दामबाही वा कंठे वा निजमूर्धनि ॥ वशयेत्सकलात्म्यान्विशेषेण महीपतीन् । नीलपटे विलिख्यैतद्विद्वत्कीकृत्य तत्पुनः ॥ साध्यप्रतिकृतो मिकथे निर्मिताया हृदि न्यसेत् । पात्रे त्रिमधुरापूर्णे निक्षिप्येनां विधानतः । संपूज्य पुष्पगन्धाद्यैर्बलिं निक्षिप्य रात्रिषु ॥ मूलमन्त्रं जपेन्मन्त्री नियमसहस्रक । सप्ताहाद्वाछितां नारीमाहरेत्स्मरविह्वलां ॥ भूर्जपत्रे विलिख्यैतद्विद्वत्कीकृत्य तत्पुनः । लाक्षया ताक्षरजतकाचनैरेष्येत्क्रमात् ॥ तत्कुम्भे न्यस्य संपूज्य यथावद्भुवनेश्वरी । संपूज्य तं जपेन्मन्त्री दियाकरसहस्रक ॥ अभिविष्य प्रिय साध्यं चण्डीयाद्यं त्वमाशिखं । कांतिं पुष्टिं धनारोग्यं यशसि लभते नरः ॥ भिक्षौ विलिख्य तद्यत्वं पूजयेन्नित्यमादरात् । भूतप्रेतपिशाचास्तं न वीक्ष्यतुमपि क्षमाः ॥ तद्विलिख्य शिरस्त्राणे साधित धारयेद्दृढ । युद्धे रिपून् हृन्हन्वा जयमाप्नोति पार्थिवः ॥ etc 10 (fol 33^b) Tvaritāmantras Incipit ततो भिधाम्ये त्वरितं त्वरितफलदायिनी । तारोमायावर्म्मीजीजमृद्धीशस्वरान्विता ॥ 11 (fol 37^a) Durgāmanus. Incipit ततो दुर्गामनुं वप्ये दृष्टादृष्टफलप्रदं । मायात्रिःकर्णविन्द्वान्नो भूयो सौ स्वर्गवन् भवेत् ॥ Quae potissimum dea ad praestigias nefarias invocatur सेनासंस्तभने (°नं A. B.) मन्त्री कारस्करसमुद्भवैः । पुण्यैः सहस्रं जुहुयात्तत्पत्रैस्तां निवर्तयेत् ॥ १२ ॥ अगारवारे कुलिके जपत्वा भस्म चितोद्भवं । विक्षिपेन्मूर्धनि रिपोर्विद्विष्टो

¹ Litera ल haud dubie ऌ significatur Ceterum haec omnia circulo Kulakula appellato (supra, p. 96) optime illustrantur

² 1 e ad malignos vel bonos usus adhibetur

³ Et hic mythus in Matsyapurana legitur, et alii hujus capitis loci ex eodem Purāna videntur de prompti esse Cf supra, p. 42^b

⁴ Kṛyāvatī, ritibus externis constans, varnamayī, cum formulis symbolicis conjuncta, kulakūṭī, meditatione si potestas mysticae nivrīti, pratishthā, vidyā, saṁti, ryaṁti appellatur, quibus rerum elementa quinque representantur, in discipuli corpore constituisse putentur, vedhamayī, si Saktis ipsa viri initiandi corpus occupasse animo et cogitatione fingatur

⁵ Desika vocabulum, quo mysteriorum magister, sive vir mysticus imbutus significatur, in nullo Tantra tam crebro usurpatur quam in nostro

देशतो व्रजेत् ॥ ९६ ॥ मरुत्तिपातितैः पतैः कारस्करसमुद्भवैः । तस्य
पादरजोयुक्तेर्होमादुच्चादयेदरीन् ॥ ९७ ॥ कारस्करमयीं कृत्वा प्रतिमाम-
तिशोभनां । जप्त्वा प्रतिष्ठितप्राणां छेदयेदंगशः पुनः ॥ ९८ ॥ काकोल-
कवसा - (°चसा° A B.) युक्त्वाष्टोरसहस्रकं । कृष्णपक्षे चतुर्दश्यां
श्मशाने हव्यवाहने ॥ ९९ ॥ जुहुयान्विद्यतेऽरातिरेवमेव दिनत्रयात् ।
उत्सृज्यसमिधो होमान्मन्त्राः स्युः शतवः क्षणात् ॥ १०० ॥ उलूककाकयोः
पतैः स्वयसारक्तसंभवैः । जुहुयान्विशि कांतरे शतुः कालातिथिर्भ-
वेत् ॥ १०१ ॥ शतौः प्रतिकृतिं मंती प्रतिष्ठितसमीरणा । विवेक्ष्य (विशे-
स्यैव A विशेषणैव B) विलिमांगोमसुषो निक्षिपेज्जले ॥ १०२ ॥
ज्वराक्रांतो भवेज्जीर्णं दुग्धसेकाच्छमं नयेत् ॥ १०३ (fol 40^b) Tripu-
rabhairavīmantras Mātangīmantras Incipit अज्ञान-
तिमिरध्वंसिसंसारार्णवतारणं । आनन्दवीजमवतादतर्कं त्रेपुरं महत् ।
अथ वक्ष्ये परां विद्यां त्रिपुरामतिगोपितां । यां ज्ञात्वा सिद्धसयानाम-
धिपो जायते नरः ॥ १०४ (fol 45^b) Ganesamantras Inci-
pit: अथ वक्ष्ये गणेशस्य मंत्रात् सर्वसमृद्धिदानं । यान् प्रा[प्य]
मानवा नित्यं साधयन्ति मनोरथान् ॥ १०५ (fol 50^a) Chandra-
mantras Incipit अथोच्यते चन्द्रमसो मनुः सर्वसमृद्धिदः । खट्वी-
शस्यो भृगुर्विष्णुमनुस्वरसमन्वितः ॥ १०६ (fol 54^b) Vishnuman-
tras Incipit अथ वक्ष्ये महामन्त्रान् विष्णोः सर्वार्थसिद्धिदानं ।
यस्य संस्मरणात्संतो भवाग्नेः पारमाश्रिताः ॥ १०७ (fol 59^a) Nara-
sinhamantras Incipit अथाभिधाम्ये विधिवन्नारसिंहमहामनुं ।
उग्रवारं वदेत्पूर्वं महाविष्णुमननरं ॥ १०८ (fol 63^b) Purushotta-
mamantras Incipit अथ वक्ष्ये जगन्मूलं मन्त्रं श्रीपुरुषोत्तमं ।
गोपितं वेष्णवे तन्त्रे भुक्तिमुक्तिफलप्रदं ॥ १०९ (fol 68^a) Siva-
mantras Incipit अथ वक्ष्ये महेशस्य मन्त्रात् सर्वसमृद्धिदानं ।
येः पूर्वमृषय प्राप्ता शिवसायुज्यमग्नसा ॥ ११० (fol 72^a) Dakshi-
nāmūrtīmantras Incipit अथ वक्ष्ये मन्त्ररत्नं समस्तपुरु-
षार्थदं । अवापुर्येन जटो (I ज्ञातेन) दिव्य ज्ञानं मुनीश्वराः ॥
१११ (fol 76^a) Aghorāstramantras Incipit अथाभिधाम्ये
विधिवदघोरास्त्रमनुष्मन् (°मनुष्मन् B) । यस्य संस्मरणादेव सर्वे
नश्यन्त्युपद्रवाः ॥ ११२ (fol 80^b) Gāyatrīmantras Incipit
अथो वदामि गायत्री शिरसा च समन्विता[म] । सर्ववेदोद्भूतः सारो
मन्त्रो यं समुदाहृतः ॥ ११३ (fol 84^b) Agneyāstram आग्नेयास्त्रमिति प्रोक्तं
विलोमपाठतो मनुः ॥ ११४ (fol 84^b) Dināstram Incipit
अथो दितानां सुकृत्यास्त्रं वक्ष्ये शतुविमर्दनं । अतिदुर्गोमनु प्राहुर्हि-
नास्त्रं मन्त्रविह्वलः ॥ ११५ (fol 89^a) Kṛityāstram Lavanamantras 23
(fol. 89^a) Trayambakamantra 24 (fol 92^b) De amu-
letis Incipit अथ वक्ष्यामि यन्त्राणां भेदास्तत्र सुगोपितान् । ये
साधयन्ति सततं मन्त्रिणे निजवाञ्छितं ॥ ११६ (fol 96^b) De rebus
mundanis abjiciendis et numine meditando De sedendi
modis et spiritu comprimendo

In fine auctor quaedam de gente sua profert Textus
tamen in codice utroque tam corruptus est, ut sine
conjecturis audacissimis refingi non possit.

Ceterum Sāradātīlakam, unum si Yāmālam excep-

ris, in libris mysticis primum locum tenet, et reliquos,
nisi fallor, antiquitate superat Sectae laevae quae dici-
tur licentia ab auctore omnino tacetur

Commentarius ad libros XV-XXV a Kāmarūpapati
scriptus in codice E I H 518 invenitur¹

Codex, ex eodem exemplari atque B sed accuratius
descriptus, anno 1814 a Pītāmbara exaratus est. Nam
quod in fine शकाब्दाः १७२९ legitur, aut errori aut fraudi
debetur (WILSON 300^a)

161.

Foll 271-294 libellum distichis 101 constantem *Rā-
machandīastavāṇḍa* (eximiam Rāmachandrae laudatio-
nem), e *Sanatkumārasaṇhitā* desumptum, continent. In-
cipit अस्य श्रीरामचंद्रस्तवराजस्तोत्रमंत्रस्य सनत्कुमार ऋषिरनुष्टुप्
छन्दः । श्रीरामो देवता । सीता धीजं । हनुमान शक्तिः । श्रीरामप्रीत्यर्थं
जपे विनियोगः ॥ मृत उवाच । सर्वशक्तिप्रार्थनत्वं त्वं व्यासं सत्यवतीमुत ।
धर्मपुत्रः प्रहृष्टात्मा प्रत्युवाच मुनीश्वरं ॥ १ ॥ Libello Rāma, Dasa-
rathae filius, divina Kṛishnae natura praeditus, celebra-
tur In fine haec leguntur इति श्रीसनत्कुमारसंहितायां
नारदोक्तं श्रीरामचंद्रस्तवराजस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

Pictura VII. Rāmam cum Sītā in sacello sedentem
repraesentat Ad dextram Lakshmana flabellum te-
nens, ad laevam Hanūmat venerabundus conspicitur
(MILL 112^f)

162.

Foll 429-457 *Jānakīsaḥasranāmastotram*, Jānakī
sive Sītāe mille nominum laudationem, e *Siddhesvara-
tantra* desumptam, continent Libellus 132 distichis
constat, quibus Rāma coram Lakshmana divinam Sītāe
majestatem, omnium aliarum dearum potentiam com-
pletentem, variis epithetis celebrat Incipit ओं अथ
ज्यानक्या सहस्रनाम लीयते ओं अस्य श्रीजानकीदेव्याः सहस्रनामस्तोत्रं
तदुक्तं सिद्धेश्वरतत्वे ॥ १ ॥ श्रीलक्षण उवाच ॥ देवदेव जगन्नाथ कथयस्व
महाप्रभो । नाद्यां सहस्र जानक्याः श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः ॥ २ ॥ श्रीराम
उवाच ॥ कथयामि भवत्प्रीत्या शृणु लक्षण भक्तिनः । ओं अस्य
श्रीजानकीदेव्याः सहस्रनामस्तोत्रमंत्रस्य ॥ वागीश्वरी देवता ॥ सर्वका-
मार्थसिद्धये जपे विनियोगः ॥ etc

Pictura X Sītām in sacello sedentem et a duabus ma-

¹ In fine haec leguntur सर्वशक्तिप्रार्थनत्वं त्वं व्यासं सत्यवतीमुत
गुरुगच्छे (totus versus vitus laborat) । ग्रथमेनमनिशं शिवार्चकः
कामरूपपतिपंडितोऽकरोत् ॥ इति श्रीमहामहोपाध्यायजगद्गुरुभट्टाचार्य-
श्रीसिद्धांतवागीशकृता शारदाटीका गृधार्थप्रकाशिका समाप्ता ॥

tronis adorata repraesentat Quae ipsae, quum usdem atque illa et vestibus et ornamentis indutae sint, tergeminaam Sítae naturam videntur indicare (MILL 112¹)

163.

Lit Devan. Charta Europ. Foll 14 Long 11. Lat 9. Linn 24

Hanúmatpaddhati, Hanúmatís colendi ritus Incipit ओं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं ॥ ॥ ओं नमोजनीमृनवे मम सर्वश-
तृवाशय ॥२॥ उच्चाटय ॥२॥ सोभाग्यं कुरु ॥२॥ सर्ववश्यं कुरु ॥२॥
सर्वकर्षणं कुरु ॥२॥ क्लीं हुं फट् स्वाहा ॥ ओं नमो हनुमते ॥
ओं उग्रदादित्यसंकाशमुदारभुजविक्रमं कदर्पकोटिलावर्यं सर्वविद्याधि-
शारदं ॥ etc

Libellus capita quinque continet Atque quatuor e *Sudarsanasanhitá* desumpta sunt Medium, quo Hanú-
matís mille nomina traduntur, Rámáyanae pars esse
dicitur Incipit ऋषिर् उवाच ॥ ऋषे लोहगिरिप्राज्ञः ॥
सीताविरहुक्तातरः ॥ भगवान्कृतवाचामः ॥ किं तु त्वं ब्रूहि विस्त-
रात् ॥१॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ रामो मनुजदेहो य ददर्शये कपीश्वरं ॥
हनुमतं जगत्स्वामी वालाकैसमतेजसं ॥२॥

Hic codex non ante annum 1820 exaratus est (WILSON 322)

164.

Foll 550-559 *Hanúmatkavacham*, Hanúmatís lorica,
preces, quibus Hanúmat quinqueceps adoratur Libel-
lus e *Sudarsanasanhitá* desumptus est Incipit ओं अस्मी
पंचमुखीहनुमानकयचस्तोत्रमंत्रस्य ॥ श्रीरामचन्द्र ॥ ऋषिः ॥ हनुमान् पच-
मुखी देवता ॥ etc Subscriptio haec इति श्रीसुदर्शनसंहितायां
सीसरणं पंचमुखीहनुमानकवचं सपूर्णम् ॥

Pictura XII Hanúmatem quinquecapitem reprae-
sentat Medium caput summae, secundum leonis, ter-
tium Garudae, quartum equi, quintum verris est, qui-
bus Hanúmat Krishnac ipsius natura divina praec-
ditus esse indicatur In fol 559 haec leguntur ओं
सयत् १८ ७३ भाङ्गति तृतीयस्यां रघौ लिखितं कमीरमध्ये हाथपंडित-
भाभूराकमी पठनाथी वैष्णवकीसल्यादासविद्यापी शुभम् ॥ Utrum
haec ab eodem scriba, qui totum codicem exaravit,
profecta sunt, necne, non liquet, quum literatura pau-
lum diversa esse videatur (MILL 112²)

165.

Foll. 545-548. *Lakshmanakavacham*, Lakshmanae
lorica, hymnus distichus 19 constans, in laudem

Lakshmanae divini compositus, et ex Tantra quodam
extractus, quod in subscriptione नारतयंतं appellatur
Incipit ओं सौमित्रिकवचं वक्ष्ये यशःकीर्तिजयप्रदं । दुर्गे पयि दुर्गे
च नराणां सर्वलक्षणं ॥१॥ भक्तकल्पतरुं देवं गौरांगं कंजलोचनं ।
रामानुजं महावीरं लक्ष्मणं सर्वलक्षणं ॥२॥ (MILL 112³)

166.

Foll 460-495 *Gáyatrimantra*, Gáyatrí-preces, con-
tinent. Incipit libellus ओं श्रीमते रामकृष्णाय नमः ॥ ओं
उतिष्ठंतु महाभुता ये भुता भुमिपालका । भुतानामवरोधेन ब्रह्मकर्मे समा-
चरेत् ॥ सो आगच्छ वरदे देवि अक्षरे ब्रह्मवादिनि । गायत्री छंदसा
माता ब्रह्मयोनि नमोस्तु ते ॥ Versus तत्सवितुः etc. sexies
vicies indicatis ritibus quibusdam repetitur, ita ut sin-
gulis vicibus alii deo dedicetur Numina, quae ado-
rantur, haec Brahma, Ráma, Lakshmana, Hanúmat,
Krishna, Gopála, Garuda, Vishnu, Parasuráma, Nri-
sinha, Siva, Guru (=param brahma), Súrya, Agni,
Pavana, Prithví, Gagana, Chandra, Hansa (parama-),
Tulasi, Lakshmi, Gauri, Sakti, Tatraskandha (idem
Yotiapramáda epitheto ornatur¹), Jala, Kámadeva
In fine Náráyana invocatur, mutato tamen versiculo
(श्रीमन्नारायणाय चरणौ शरणं प्रपद्ये) Subscriptio haec इति
ॐ बोधिज्ञागायत्री सपूर्णम् ॥

Pictura XI Brahmanem decum in ansere sedentem,
et a duobus hominibus adoratum repraesentat (MILL
112³)

167.

Hujus codicis folia 57-64 *Paranavyaya* (victoria de
spiritu reportata) libellum continent Incipit

श्रीदेव्युवाच । न तिथि न च नक्षत्र न वायानंदुकं बल ।

सर्वसिद्धिकरं ज्ञानं कथयस्व मम प्रभो ॥१॥

ईश्वर उवाच । शृणुष्व कथ्यते देवि देहस्य ज्ञानमुत्तम ।

येन विज्ञानमात्रेण सर्वज्ञत्वं प्रजायते ॥२॥

देहमध्ये स्थिता नाद्व्यो बहुरूपास्तु विस्तरा(त्) ।

ज्ञातव्याश्च बुधैर्नित्यं स्वदेहे ज्ञानहेतवे ॥३॥

Libellus, distichus 108 constans, haud dubie e Tantra
quodam desumptus est, quum a Bhairava cum Deví
communicatus esse dicatur Venarum trium in cor-
pore principum, quae Idá, Pingalá et Sushumná⁴
appellantur, natura et potestas mystica describuntur

¹ ओं तत्संकाशाय विद्महे योत्रप्रमादाय धीमही । etc Cujus epi-
theti origo reconditionis non est indagatioris

² इडा वामे तु विज्ञेया दक्षिणे पिंगला तथा ।

In fine de tribus spiritus coercendi modis (Rechaka, Púraka, Kumbhaka) agitur

Libellus anno 1370 exaratus est (WALKER 191^b)

168.

Hujus voluminis folia 18–60 carmen *Anandalahari* (voluptatis unda) sive *Saundaryalahari* (pulchritudinis unda) appellatum, a *Sankara* scriptum, continent (A) Celebratur eo Siva uxore, vcl *évēpyeia* Mysticam doctrinam auctor pluribus distichis (cf 9–11) respicit, neque tamen versui unicuique, quod a scholiastis quibusdam fit, significatio recondita obtudenda est Ceterum auctor voce Dravidasisu (Dravidae filius) ad se ipsum alludit.

Scholiasta, qui, vero nomine celato, in fine libri *Kaivalyárama*, Govindae discipulus, appellatur, mysticae interpretationi, praecipue in initio carminis, operam navat, librosque mysticos (Tantra) plurimos laudat¹ Quos, additis aliis auctoribus et libris, cunctare operae pretium est Interis cursivis eos notavi, qui etiam a scholiasta B. citantur Abhinavagupta 34 Aseshakulavallari 12 *Atharvanavede saubhāgyakānda* 11 33 34 *Kādimata* 3 19 21 32. 33 96 *Kuljikātantra* 14 Kaurma (pur) 101 Kramastuti v Sankara *Chaturvati* 10 19 Chidgaganachandrikā 1. *Jñānarnava* 5 32. Tripurānava 1 3 *Dattātreyā* 2. 96 *Dasarūpaka* (alank) 51 *Devīpurāna* 25 *Dharmāchāryastuti* 19. *Navaratnamālā* 35 *Padmavāhni* 14 *Parāstotra* 33 *Parimala* 1 *Bhagavadgītā* 27. *Prapanchasāre Bhuvanavaristotia* 32 *Manoramā* 7 *Mantīapūrāyanāntargatavāgvādiniman-troddhāre vidyārthaprakāsikā* 1 *Mantradevaprakāsikā* 95 *Mahimnah stuti* 41 *Mānasollāsa* 1 14 33 *Mā-kandeya* (pur) 81 95 101 *Yājñavalkya* 1 *Yogānu-sāsana* 38 *Yoginīhrudaya* 1 14 33 95 *Rudrayāmala* 1 8 19 35 94 *Vāsishtharāmāyana* 1 99 *Vidyāranya* in libro *Vidyārthadīpnkā* 33 *Sankarāchārya* in libro *Kādikramastuti* 4 95 *Sāmbharadīpnkā* 24 *Sāradātī-laka* 1 33 *Sivadrishṭi* 1 *Sakalajanamistava* 35 *Sanketapaddhati* 1. 11 19 33 *Sangītasāstra* 94 *Siddhisopāna* 9 *Subhagodaya* 21 *Skāndapurāna* 1 35 37 *Svachandrasangraha* 32 Varias lectiones uterque scholiasta plurimas memorant Quod distichon in Haebertini anthol 75 legitur, ab utroque omittitur Dist 85 post 87, 94 post 91 denique 95 98 93 96 99 97 100 in codice A collocantur Post 92 hoc dist inseritur et a scholiasta explicatur समानीतः पद्यं (sive etiam

पद्यां) मणिमुकुरतानंवरमणिर्भयादास्यस्यांतःस्तिमितकिरणश्रेणिमयः । दधाति त्वद्वक्त्रप्रतिफलनमश्रांतविकचं निरातकं चंद्राभिजिह्वदयपंकजह- निव ॥ Dist 88 *Kaivalyáramas* insititium putat, quippe quod in optimis codicibus non legatur (नायं श्लोकः शंकराचार्याणां सांप्रदायिकमलमालदेशीयानां पुस्तकेषु यतो नास्ति नापि दाक्षिणात्यपुस्तकेषु) Dist 103 in codice C solo legitur

Codex anno 1697 a Giridhara quodam exaratus est (WILSON 243^b)

169.

Lit Devan Charta Ind Foll 229 Long 10 Lat 4½
Linn variant

Hujus voluminis folia 1–51 eundem hymnum continent, cum commentario praestantissimo a *Gauríkánta-sāreabhauma*² scripto (B) *Gauríkántas Kaivalyáramae* commentario usus esse videtur, nam et in ceteris cum eo consentit, et eosdem fere auctores laudat Sed res multo lucidius explicat, varias lectiones refert et perpendet, mystica interpretatione (*gūḍhartha*, *tāntrikam vyākhyānam*, *tāntrikamatam*) rarius utitur Ad cognoscenda vero *Tāntricorum* arcana vix dicam quantum utilis est Dist 28 post 90 explicat, etiamsi in nonnullis codicibus priore loco legi eum non latuerit. Praeter eos libros et auctores, quos supra notavi, hos laudat *Kāmi-kātantra* 1 11 *Kulachūdāmani* 100 *Tantrarāja* 99 *Tan-trasāra* 19 *Dākshinātyāchāryās* 67 *Bhūnavatantra* 14 *Mātrikāhrīdaya* 1 *Vāmakesvaratantra* 5 *Saktitantra* 10 *Saivatatantra* 10 *Syāmarahasye Bhāvachūdāmani*, praeterea saepissimum *Viśvaprakāsa* lexicon In dist. 31 quum *Sankaras tantrarum* 64 mentionem faciat, singula recenset Sunt vero haec 1 *Mahāmāyāsamba-ram* 2 *Yoginījālasambaram* 3 *Tattvasambaram* 4–11 *Bhairavāshṭakam*, scil 4 *Siddhibhairavam* 5 *Māyikabhairavam* 6 *Kālikābhairavam* 7 *Kālāgni-bhairavam* 8 *Saktibhairavam*. 9 *Yoginībhairavam* 10 *Mahābhairavam* 11 *Bhairavanāthatantram* 12–19 *Bahurūpāshṭakam*, scil 12 *Brāhmītantram* 13 *Māhesvarītantram*. 14 *Kaumārikam tantram* 15 *Vaishnavītantram*. 16 *Vārāhītantram* 17 *Indrānī-tantram* 18 *Chāmundātantram* 19 *Sivadūtītantram*

² Incipit ओंकारोत्तमरम्यहर्म्यनिलयप्रासादमध्यस्थितां । कामाख्यां भुवनेष्ट्यो निरुपमां ब्रह्मादिभिर्वदितां ॥ योगीन्द्रेकनिषेवितां त्रिजग-तामुत्पन्ननाशस्थलीं ॥ ज्ञानानन्दमयो महोदयकरी कांश्चिद्भजे देवतां ॥ १ ॥

Auctor, e Bengalia boreali oriundus, commentarium *Anandalaha-rītarī* appellavit In fine hoc distichon legitur यो नानापिधशा-स्रतर्केनिपुणश्चक्रे निबन्धान् बहून् पूजां भूमिहीभुजां सदसि यो लेभे तिथीमान् कविः । यो गोडौल्लदेशदिग्गज इह श्रीसार्वभौमो महान् भट्टाचार्य ईमां स एष विदधे टीकां मुदे वाग्विदां ॥ ३ ॥

¹ Incipit शब्दायमानतिमिरावलिसेष्यमानं निःस्पन्दमानतिमि-रोर्ध्वगसान्धारगं । विघ्नान्धकारतरणिं तरुणार्कशोणं (°bham) वन्दे छ नागनगयोरवियोगयोगम् ॥ १ ॥

20-27 Yámaláshtakam (in quorum numero Rudrayá-
mala etc). 28. Chandrajñanam. 29. Málnítantram 30.
Mahásammohanam. 31 Vámajushtam (Vámakesvara-
tantram, quod etiam Chatuhsatí appellatur). 32 Ma-
hádevam. 33 Vátulam. 34. Vátulottaram. 35 Kámi-
kam. 36 Hrdhbhedam 37. Tantrabhedam 38. Gu-
hyatantram. 39 Kalávadam (Kámasástram Vátsyáya-
nádímatam) 40 Kalásáram 41 Kundalikámatam.
42 Matottaram 43. Vinátantram 44. Trótalam. 45
Trotalottaram 46 Panchámritam. 47 Rúpabhedam.
48 Bhútoddámaram (?) 49. Kulasáram 50. Kulodde-
sam. 51 Kulachúdámam 52 Sarvajñanottamam 53
Mahákálimatam 54 Arusam 55 Medínisam 56
Trikundisvaram 57 Púrvam 58 Paschimam 59
Dákshinyam 60. Uttaram 61. Niruttaram 62 Vi-
malam 63 Vimalogyam 64 Devítantram. तत्र महा-
मायाशंखरतं अन्यस्मिन्पदार्थेऽन्यथाप्रतिभानरूपमायाप्रपंचरचनोपाय-
प्रतिपादकमिन्द्रजालिकविद्यारूपं १॥ योगिनीजालशंखरतं योगिनी-
जालदर्शनोपायप्रतिपादकं २॥ तत्त्वशंखरं इंद्रजालविद्याविशेषः पृथि-
व्यादितत्त्वानामन्यत्रान्यथोपायप्रतिपादकं ३॥ भैरवाष्टकं । यथा सिद्धि-
भैरवतं ४॥ मयिकभैरवतं ५॥ कंकालभैरवतं ६॥ कालाग्नि-
भैरवतं ७॥ शक्तिभैरवतं ८॥ योगिनीभैरवतं ९॥ महाभैरवतं १०॥
भैरवनाथतं ११॥ एतान्यष्ट तंत्राणि कापालिकमतप्रतिपादकानि ॥
बहुरूपा शक्तिः । तत्प्रतिपादकतंत्राणामष्टानां गणो बहुरूपाष्टकं । तथा
ब्राह्मीतं १२॥ माहेश्वरीतं १३॥ कौमारिक तं १४॥ वैष्णवी-
तं १५॥ चाराहीतं १६॥ इंद्राणीतं १७॥ चामुंडातं १८॥ शिव-
हूतीतं चेति १९॥ यमला नाम ला नाम (?) सिद्धांशः । तत्प्रति-
पादकानि तंत्राणि रुद्रयामलादीन्यष्टौ । शाक्ततंत्रतया चतुःषष्टितंत्राणा-
मपि यामलतया व्यवहारः २०॥ चंद्रज्ञानतंत्रं कामेश्वर्यादियोऽशक्तित्या-
प्रतिपादकं कापालिकमतदर्शकं च २१॥ मालिनीतं समुद्रयानोपायप्र-
तिपादकं २२॥ महासमोहन जाग्रतामपि निद्रितोपायप्रतिपादकं ३०॥
वामजुष्टं वामकेश्वरतं । चतुःशतीत्यपि कथ्यते ३१॥ महादेवतं चतु-
कादिसिद्धिकुलाचारप्रदर्शकं ३२॥ वातुल ३३ वातुलोत्तर ३४ कामिक
चेति ३५ तत्र त्रयं छेदकर्मणादिविधिप्रतिपादकं ॥ हृद्भेदतं कापालि-
काचारप्रदर्शकं ॥ ३६॥ तत्र भेदगुप्ततंत्रयोः ३७ ३८ प्रकाश रहस्यं वा
परकृतमत्र तत्रप्रयोगानां परावृत्त्युपायाः दर्शिताः ॥ कलावाद कामशास्त्र
वास्त्यायनादिमतं ३९॥ कलामार रूपादिवृत्त्युपायप्रतिपादकं ४०॥
कुडलिकामत गुटिकासिद्धिप्रदर्शकं । गुटिका पानपात्र ४१॥ मतोन्न-
रतं (sed in margine supra तंत्रोत्तरं legitur) संसिद्धिप्रति-
पादकं ४२॥ वीणातं । वीणा नाम योगिनी । संभोगयच्छणीत्यस्या
नामांतरं । तस्याः साधनोपायदर्शकं ४३॥ त्रोटतंत्रं गुटिकाजनपादु-
कासिद्धिः ४४॥ त्रोटलोत्तरतंत्रं चतुःषष्टिसहस्रसंख्ययोगिनीनां दर्शनो-
पायाः ४५॥ पंचामृततं पृथिव्यादिपंचभूतानां साधनेन मरणाभावप्र-
तिपादकं कापालिकतं ४६॥ रूपभेदादिपंचतंत्राण्युच्चाटनादिप्रयोग-
प्रतिपादकानि ५१॥ सर्वज्ञानादितंत्रपंचकं कापालिकसिद्धांतिकदेशिदि-

गंवरमताचारप्रदर्शकं ५६॥ पूर्वतंत्रादिदेवीमतपर्यंतं तंत्राष्टकं दिगंबर-
कदेशिष्यपणकमताचारप्रदर्शकं ६४॥ Hi 64 libri, ab omnibus
vel infimae originis hominibus legendi, voce Kula-
márgatantra comprehunduntur Quinque mysteria,
Subhágama appellata, scilicet Vasishthasānhitá, Sa-
nakasānhitá, Sanandanasānhitá, Sanatkumárasānhitá,
Sukasānhitá a via Vedis praescripta non discedunt,
ideoque Samayáchara appellantur *Murti* generis libri
sunt nonnulli alii, velut Chandrakalátantram, Jyotsná-
pakshatantram, Kalávidhítantram, Kulárnavatāntram,
Kulesvarítantram, Bārhaspatyatāntram, Bhuvanesva-
rítantram, Durvāsomatātāntram, Jñánárnavatāntram,
Dakshinámúrttisānhitá Ad v 19 scholiasta literas
Bengalice sive Devanágari exaratas memorat (Gau-
danágaralipi)

Codex anno 1779 a Bhúdeva scriptus est (WALKER
179^a)

170.

Lit Bengal Charta Ind Foll 78. Long 16 $\frac{1}{2}$ Lat 5 $\frac{1}{2}$
Linn 10-12.

In foliis 1-27 idem hymnus exstat (C) In margi-
nibus commentarius brevis auctoris anonymi adscriptus
est Incipit पुरा किल चाराणस्यां ब्रह्ममीमांसाभाष्यकारो द्रवि-
डदेशीयो द्वैतवादविमुखो जगद्भिजयी परिव्राजकाचार्यः श्रीशंकराचार्यः
शंकरप्रतिमोऽपि शक्तिविधूरतया चिरमविरतकेशमनुभूतवान् अथ शक्ति-
विधूर्यविजृम्भितेयं मम दुःखधारेति ज्ञानपरिपाकतो निर्णीय शक्तिकलायां
श्रीमदन्नपूर्णायाः प्रसादं व्रजत्रयोद्वैपथे धर्मस्वेदेन निष्पन्नतामाप्रस्तव्यं
ब्रह्मशक्तिं स्तौति स्म शिव इत्यादि ।

Codex post annum 1820 exaratus est (MILL 2^a)

171.

Foll 72-92 (linn 7) idem carmen continent, post
annum 1820 exaratum (D)

Editiones exstant Calcuttensis anni 1824, et parum
accuratae Troyeri in Journ As 1841 et Haeblerini in
Anthologia

Haec folia hujus saeculi initio exarata sunt (MILL
62^a)

172.

Foll 106-114 ejusdem hymni textum continent,
post annum 1822 exaratum (E)

De codice Berolinensi cf Weber, p 361 (WILSON
328^c)

173.

Lit. Devan Charta Ind Foll. 83. Long. 10½ Lat. 4. Linn. 11

Bhuvaneshvaristotram, hymnus in Sarasvatīm deam, Bhuvaneshvaris formam gerentem, a *Prithvīdhara*, Sambhunāthae discipulo, compositus Ad doctrinam Tāntrici auctor identidem alludit Carmen distichis 45 constat, quorum 35 prima Sārdūlavikrīdita metro composita sunt Initium desideratur, nam quae nunc folia numeris 9 2 notata sunt, his, recentiore manu additis, commentarius ad dist 2 repetitur Commentarii tamen pars maior ad distichon primum superstes est Disticha 2-4 haec

आदिष्ठांतविलासलालसतया तासा तुतीया तु या
क्रोडीकृत्य जगद्धयं विजयते वेदादिविद्यामयी ।
ता याच मयि प्रसादय मुधा कञ्जोलकोलाहल -
क्रोडाकर्णजयर्णनीयकवितासाध्याज्यसिद्धिप्रदा ॥ २ ॥
कल्पादौ कमलासनोऽपि कलया विद्धः कयाचित्किल
त्वा ध्यात्वाकुर्याच्छकार चतुरो वेदांश्च विद्याश्च ता ।
तस्मात्तल्लिलिते प्रसीद सरलं सारस्वतं देहि मे
यस्यामोल्मुदीरयंति पुलकैरतर्गता देवताः ॥ ३ ॥
मातर्देहभूतामहो धृतिमयी नादेकरेखामयी
सा त्वं प्राणमयी हुताशनमयी बिन्दुप्रतिष्ठामयी ।
तेन त्वा भुवनेश्वरीं विजयिनी ध्यायामि जायां विभो -
स्वात्कारुण्यविकाशिपुण्यमतयः खेलंतु मे सूक्तयः ॥ ४ ॥

Distichis 36-40 *Prithvīdhara* magistrum laudat

श्रीसिद्धनाथ इति कोऽपि युगे चतुर्थे
प्राविर्भूय करुणायरूणालयोऽस्मिन् ।
श्रीशंभुरित्यभिधया स मयि प्रसन्नं
चेत्तच्छकार सकलागमचक्रवर्ती ॥ ३६ ॥
तस्याज्ञया परिणतान्वयसिद्धयिद्या
भेदास्पदेः स्तुतिपदैर्वचसा विलासैः ।
तस्मादनेन भुवनेश्वरि वेदगर्भे ।
सद्यः प्रसीद यदने मम मन्निधेहि ॥ ३७ ॥
श्रीसिद्धनाथ करुणाकर शंभुनाथ
श्रीशंभुनाथ करुणाकर सिद्धनाथ ।
सर्वापराधमल्लिनेऽपि मयि प्रसन्नं
चेतः कुरुष्व शरणं मम नान्यदस्ति ॥ ३९ ॥
इत्थं प्रतिष्ठापमुदश्रुतिलोचनस्य
पृथ्वीधरस्य पुरतः स्फुटमाविरासीत् ।
दस्त्वा वर भगवती हृदये प्रतिष्ठा
शास्त्रैः स्वयं नवनयेच्छ मुखेऽवतीर्णा ॥ ४० ॥

Additus est commentarius, *Siddhasārasvatadīpikā* appellatus, a *Padmanābha*, Dāmodarac et Arvādevīs

filio, Lakshmīdharac nepote¹, compositus Expositio-
nem mysticam Padmanābha plus justo urget, ceterum
in explicandis auctoris verbis satis accuratus. Auctores
et libros hosce laudat a, *Tāntricos* Chandīrahasya,
dist 23 Chatuhsatī 1. 2 8 10. Tripurāsārasamuch-
chaya 1 4 8 10 Nāradiya 10 Puraśccharanapaddha-
timālā 10 Prapanchasāra 1 4 etc. *Bhāratāchārya* 13
Mantramuktāvalī 13 Yogasiddhiprakriyā 10. Rudra-
yāmala 3 *Laghupandita* 1 6 9 10 19 31 Vaisampā-
yanasāhita (fol 80ⁿ) Sāradātīlaka 3 etc. Śrīpati 34
Śrīmatottara 1 Sanketapaddhati 2 b, *Grammaticos*
et *leucographos* Anekārthadhvanimanjarī Abhidhā-
nachintūmanī (Hem) Amara Ekāksharanāmamālā
Ekāksharābhidhānakosha Kavikālpadruma Kāvya-
kāmadhenu Kumāra (gr) Kedarac Vrittratanākara
Kriyākālāpa 6 Bhāskaramisra 6 Bhūmasena (gr)
Visvaparakāsa Sarasvatī Hādyudha. c, *Miscellaneous*
Kālidāsa Kāvyaakalpalatā Kāvyaarakāsa Kumāra-
samblava Gītāgovinda Manu Samudra 19 Sara-
svatikanthābharana Siddhāntasīromani jyotihsāstra
Sulhana 34 (poeta सप्तर्षिहस्तावचितायशोपाख्यो विवस्वानपरि-
यतमानः)

Codex anno 1709 a Brahmadeva Abhira exaratus
est In fine haec leguntur स्वस्ति श्रीशके १६॥३१ वर्षे विका-
रिनामसंवत्सरे ॥ आश्वीनमास शुक्रष्टम्ये नवम्या भृगुवासरे ॥ तद्दिने
सिद्धसारस्वतदीपिका समाप्ता ॥ etc (WILSON 312)

174.

Rotulus chartae tenuissimae Ind Lit Devan Long
17 Lat 1½

Devikavacham, quo libello, distichis 53 constant.
Durgae colendae preces traduntur Incipit शतानीक
उवाच । यद्वयं परमं लोके सर्वरक्षाकर नृणा । यत् कस्यचिदाख्यात
तन्मे ब्रूहि पितामह ॥ १ ॥ श्रीब्रह्मोवाच ॥ अस्ति गुह्यतम विप्र सर्वरक्षा-
कर पर । देव्यस्तु कवचं पुण्यं तच्छृणुष्व महामुने ॥ २ ॥ प्रथमं शैलपु-
त्रीति द्वितीयं ब्रह्मचारिणी । तृतीयं चण्डयंदेति कृष्णादेति चतुर्थक ॥
पंचमं स्कंदमातेति षष्ठं कात्यायनीति च । सप्तमं कालरात्रीति महागो-
रीति चाष्टमं ॥ नवमं सिद्धिदात्रीति नव दुर्गाः प्रकीर्तिताः । उक्तान्येतानि
नामानि ब्रह्मणैव महात्मना ॥ ५ ॥

In fine Argalāstotram et preces kilaka appellatae
leguntur

Libellus hujus saeculi initio exaratus est Picturis
duabus Durgā repraesentatur (OUSELY 714)

¹ Lakshmīdhara Sāndac filius, Balasarmas, c regione Gurja-
rensi oriundi, nunc posuit Quo stemmate Padmanābha Dāmodarac
Sangitadarpanac auctoris, filius fuisse proditur

C CARMINA ARTIFICIOSA (KAVYA)

175, 176.

Opus unum voluminibus duobus compactum. Lit Devan Charta Ind Long 11 Lat 5 Linn plerumque 9 Vol I foll 204 Vol II foll 236

Inest *Raghuvansa Kāhdāsae* poetae, quo carmine epico, undeviginti libros continente, reges a Sole oriundi inde a Dilīpa usque ad Agnivarnam celebrantur In margibus Mallināthae commentarius adscriptus est (B)

Duas esse hujus carminis recensiones, alteram antiquiorem, qualem a Mallinātha exhiberi, alteram recentiorem, a Vrihaspatimisra et Bharatasena scholiastis traditam, Stenzler in editione sua praestantissima probavit Quibus tertiam addiderimus, si mutationes a librariis inter scribendum insolenter factae eo nomine dignae essent Quos mihi codices manu scriptos perlustrare contigit, in Stenzleri sententiam confirmabant, qua nullum exemplar inveniri statuit, quod unam alteramve recensionem accurate redderet Mallināthas ipse passim varias lectiones citat, quas in codicibus suis inveniat Quae nostrorum codicum sit conditio, ita optime cernitur, si librorum I-V cum Stenzleri editione collatorum variam lectionem recensuero Quo facto codicem B plerumque cum Mallinātha consentire, codicem A, quamvis antiquissimum, magis differre, Milhanum C medium occupare locum, codicem vero Bengalicum D recentissimam exhibere recensionem apparuit Praeterea varias lectiones addidi, a Mallinātha ipso memoriae traditas

LIBER I

3 मोहात् A B C M quid legerit non constat
3 प्रणोदितः A B C 11 महीभृता A B C 14 विभाविना B
17 आत्मनो pro आ मनोः A 19 व्यावृत्ता pro अकुंठिता A B C
etiam a M laudatur 21 अर्थान् A B 25 धर्मयैव B
28 दशोऽगुष्ठ इवाहिना A B C Post d 34 hoc dist
in A additur गंगा भगीरथेनैव पूर्वेषां पावनक्षमां । ईप्सता सततिं
न्यस्ता तेन मंत्रिषु कौशला ॥ B C pro altero hemistichio
hoc ponunt इच्छता संतति तेन न्यस्ता मंत्रिषु कौशलाः ॥
36 आश्रितो pro आस्थितौ A B 37 परिगताविव A 38
उत्करैः A B C Inde a 42 dist nonnulla transposita
44 45 43 A C 42 45 43 39 40 41 44 B 45
उपागतान् pro उपस्थितान् C. 49 स्कंधासक्तसमिक्षुः । अग्नि-
प्रसुप्तमातृतैः पूर्यमाणं तपस्विभिः ॥ A B C Post d 52 आकीर्ण-
नृपिपत्नीनामुद्वहन्तारोधिभिः । अपत्यैरिव नीवारभागधेयो चित्तै मृगैः C

54. विभ्रामये° A C. 57. पादौ A. 59 58 C, 61. लक्ष B. C
लक्ष A, idemque in utroque commentarii codice legitur.
idemque restituendum 67 66 B C. 68 प्रकाशोधकारश्च
A C 69 शुद्धयंशा B तु pro हि A 70 विनेतव्यौ A C
वितानं मां B आश्रमपादप B C 71 अगुणबंधमवैहि मे A
नयचक्षुस्य दंतिनः A B C 72 तस्माद्यथा विमुच्येऽहं A 73 °नो
यथा हृदः B 76. इमां देवीमृतुजातां स्मृत्वा सपदि सत्वरः । प्रदक्षिण-
क्रियातीतस्तस्याः कोपमजीजनः ॥ A B C quod distichon in B
quidem subditivum esse (क्षेपक) notatur Genuinus ver-
sus subinde paulum corruptus ita traditur धर्मलोपभया-
द्वाहीमिमां संचित्य सत्वरः etc B C Post 79 hic versus
subditivus अवेहि तदवज्ञानादनपेक्षं (°नाये° cod) मनोरथं ।
प्रतिबध्नाति हि श्रेयः etc B Post d 80 in B sed post 81
in C hoc dist additur . स त्वमेकांतारं तस्या मदीया वत्समातरं ।
आराधय सपत्नीकः सा वां कामं विधास्यति ॥ 81 स गा मदीया
सुप्तेः A C Post 83 तास्यललाटजां रेखा विधत्ती मासिततरा
(°संसि° C) । संध्या प्रातिपदेनैव प्रतिभिन्ना (°द्युतिभिन्ना C) हिमा-
शुना ॥ A C 85 महीभृताः A B 86. आशंसितां रथप्राथेन
A B C 89 स्थानं pro स्थितिं A B C 91 भूयाः pro
स्येयाः B 93 कर्जितश्रियं A B C

LIBER II

6 आददानां A B et Mallinātha, आदधाना C quod
sensu carens etiam in Stenzleri textum irripuit 8
गुरुहोम A B C 13 मनोकहाकंपन A 21 आत्ममिद्रेः A
31 लग्नांगुलिः B 35 अवेहि A B 36 इय pro इमो A
38 मरंगजानां pro वनद्विषानां A 39^b कलेव B 40^b
द्युगोति A 43^b तु pro हि A 45^b विमुच्यतां B C 46
गिरिकंदराणां दष्टामयुखैः शकलं प्रकुर्वन् A गिरिकंदराणा etiam
in C 49 अपराधदंडात् A C. °रडात् B 52^a वाचो A
54^a कथं च A 54^b नु A B 58 जात. pro वृत्तः A C
60. अधोमुखस्य B C 63 वत्स pro पुत्र B 65 उपयुष्य
etiam pro उपभुङ्क्ष्व legi M monet 66 अूपेः pro गुरोः A C
idemque in textu restituendum videtur, quum in nostris
quidem M commentarius vox गुरोः desit, at vero अूपे
reperiatur Ibid औधस्यं A B 69 वत्सनिपीतशेषं A B C
शुद्धं यशो भूय इव A B शुद्धं यशो मृतिमिव C 71 ततस्तु
होतारं B ततश्च होतारं B pro अनंतरं भर्तुः Ibid अनुभाव
pro प्रभावः A

LIBER III

1 कौमुदीमहमिति के चित्पठंति M Postea in C hoc disti-
chon inseritur ततो विशां पत्युरनन्यसततेमनोरथ किंचिद्विदोद-
योन्मुखं । अनन्यसौहार्दरसस्य दोहदं प्रिया प्रपदे प्रकृतिप्रियवदा ॥
Post d 3 मुखेन सा केतकपत्रपांडुना कृशागयष्टिः परिमयभृमणा ।
स्थितात्यताराकरणेनेंदुमंडला विभातकल्या रजनी व्यडचयत ॥ A C

4 महौ pro भुवं A. B. C. मत्सुतः A. B. C 6. अस्य A s m et Mallinātha चभूय दुःप्रापं A Post 6. दिनेषु गच्छत्सु मधुकपांडुरं तदीयमाश्रयाममुखं स्तनद्वयं । समुद्रमो वारणदंतकोशयोर्वैभार कीर्तिं गवलापिधान्ययोः ॥ A 9 8 A. C. 9. भ्रमरावलडीयोः A. C °लीन° B 12^a अधिष्ठिते A. B C गर्भवेश्मनि A B. C गर्भकर्नेणि a M memoratur 13^b अद्यतं A Post 16. स यीक्ष्य पुत्रस्य चिरात्पिता मुखं निधानकुंभस्य युवेव दुर्गतः । मुदा शरीरे प्रबभूव नात्मनः पयोधिरिदं दूदयमृक्षितो यथा ॥ A 19^a °नृक्षेः 24 न व्यहीयत A B C 25 °शिष्यया । पितुर्मुदं तेन शिशुस्तान सः A 28 वृक्षचूल° A C 30 पवनानिर्वर्तिभिः A 31 मंत्रयित् A 32^b. गंभीर° A B 33 तमोपह A B C 37 दुरासहः A 39 अतः परं A B रक्षता A B 41 निःस्यंद A. निष्प्यंद B 44 यतो pro सदा A B 45 सता pro सदा A 46 द्युतः pro शुभेः B 50 अनुसारिणा B et uterque commentarii codex 51 ततः प्रहम्याह पुनः पुरंदरं व्यपेतभीर्भूमिपुरंदरात्मजः । A गर्भं pro सर्गं A B C 53 मार्गणं pro सायकं A C 55 शचीपतलताक्रियोचिते A B C 56^a मयूरपक्ष्मणा A B C 57^b तुमलं B C et M 60 व्यपरोषणोद्धतं A C व्यपरोष- णोद्धतं B 61^b च व्यथां A निस्त्रेन. A C 62 विधीयते A 63^a अभंगम° A 63^b सर्वहि A C किमिच्छसीति तमाह A. 64 असमग्रनिमृत्तं A °निःसृतं C. दिलीपमृनुः A 65^b °प्रयतश्च मनु° A 68 हर्षजडेन A B et M हर्षचलेन C

LIBER IV

Pro dist secundo A B C hoc inserunt न्यस्तशस्त्रं दिलीप च तं च शुश्रुवुपां पतिं । राजामुद्धतनाराचे हृदि शल्पमिवा- रितं ॥ 3^b सुप्रजाः B 4^b चैत्र्य A Post dist 7 A secun- dum Mallināthae collocat, proxima vero ita invertit. 10 9 8 C. vero 8 13 12 10 9 13 °दर्शिनः A. B C 14 लभप्रशमन A Post 14 hoc dist in A inseritur. निर्दिष्टलपुभिर्मेषः सयितुस्तस्य चोभयोः । वर्षिष्ययो दिशां भागान् प्रतापा यत्र रचिताः ॥ distichon vero genumum pro varia lectione (पाठांतर) datur B C post d 15, A vero post d 16 hoc inserunt अधिज्यमायुधं कर्तुं समयोऽयं रघोरिति । स्व धनुः शक्तिनेव संजहे (संहतं A) शतमन्युना ॥ 16 पर्यायो- द्यतकामुको A B C et Mallinātha, qui etiam alteram lectionem, a Stenzler perperam receptam, exstare dicit 17 विलसत्कासचानरः A C Pro d. 20 quod in margine tantum exstat, A hoc तस्य गोमुहिरिक्काणां कर्णोत्पलनिपातिना । स्वरसवादिभिः कठे. शालिगोप्यो जगुर्गुणान् ॥ Pro कथोद्वातं M aham laudat lectionem कथोद्वातं 25 सम्यक् तस्ये हृतो यज्ञिः A 26 मूलपर्यतः A B C 29 स्यंद- नोत्कीर्णः A तुरगोत्कीर्णः B Post dist 29 in B, at in C post d 31. hoc additur पुरोगेः कलुपास्तस्य सह प्रस्था- पिभिः कृशाः । पश्चात्प्रयापिभिः पकाश्चक्रिरे मार्गेनिस्त्रगाः ॥ id-

que distichon in commentario codicis B explicatur, non vero in E 30 31 A 30. पुरोगास्तदनंतरं A. B. C पश्चाद्वापानीकं A. B C, eaque lectio etiam a M. laudatur 37 प्रवणाः pro प्रणताः B 38. उल्लादेऽशितपथः A B °भि- मुखं A. Pro कपिशा a nonnullis करमां lectum esse M tradit Post 41 A B C hoc distichon inserunt, quod etiam in codice E. explicatur वायव्याद्विनिर्धु- तापक्षविडाम्महोदधेः । गजानीकास्त कालिंगं तार्क्ष्यः सर्पमिवादे ॥ 42. दलैस्तस्य A. यशः पपुः A C. 46^b मरीच° B. Post d 46 in A, post 47 in C hoc inserunt, et in commen- tario E post 47 explicatur आजानेयसुरद्युषपक्षलाघेतसंभवं । व्यानशे सपदि व्योम कीटकोशाविलं रजः ॥ Pro d 47 C disti- chon 54 ponit. 53 रामेयूत्सारि° A 54 in A deest 55. मरुलां C मुरची lectionem M laudat 56 संजितैः, quod a radice सज् derivandum, et A. habet et M lau- dat मरैरः pro यर्मभिः A C 57^a °बद्धानां A. 62 तुमुल° A C Post d 66 hoc additur in A B जितानजयस्तानेव कृत्वा रथपुरःसरान् । महार्णवमिवौर्वीर्वाग्निः प्रविवेशोन्नरापथं ॥ idem in C, nisi quod initio ita legitur जितानजयः काकुत्स्थ. 67 वंछूतीर° A वंक्° C. 69 अद्योडेः B C Uterque commentarii codex अंकोलेः habet 70 विविशुलं विशा नाथमुदन्तंमिवापगाः ॥ A C 72 सत्त्वाना pro सिंहाना B गुहागतानां सिंहानां C 77^a विमर्दः सह तैस्तत्त्व - °नलः A तत्र युद्धं C 78 शरैरुच्छिन्नसंकेतान् 79 परम्परस्य A B C 82^a °वर्षि A C 85 विश्रमयन् A B et Mallinātha 86 विश्वजितमारेभे A B C

LIBER V

4^b चैतन्यमुद्रादिष दीक्षितेन A B C 5^a यद्धन्निशो धैर्यवि- लोपि तमं A B 11^a. अनुग्रहेणाभिगमस्थितेन तवाहंतस्तुपति मे न चेतः A 12 दुर्बलाशः प्रत्याह कौत्सस्तमपेतकुलं A 20 अवाप्तविद्येन A 25 महितो A. B 26 ता गिर pro सगर A B C quod etiam a M laudatur शृग सुमेरोः A. B. C etiam Mallināthae notum 32 मनीषी pro महर्षिः A B वाक्च pro वाचं B 34^b ईद्व्यः A B C 35 आलोकका- मात् B चैतन्यं a quibusdam pro आलोकं lectum esse M refert. 39 कृषकोशकानां B 41 कीर्णतरा pro वन्यतरा A 43 निर्धूतदानामलगंडलेखो A निर्धूत etiam in B 44 चूपे- वतस्तटेपु A 45 सहसा तरगान् A Deinde in A C hoc distichon inseritur स भोगिभागाधिकपीचरेण संवेष्टिताईप्रसूतेन (संवेष्टितोईप्रहरेन C) दीर्घान् । चिच्छेप तीराभिमुखः सशब्द हस्तेन चारीपरिधानिधोमीन् ॥ Aliud dist in A C post d 46 additur कारंडवोत्सृष्टमृदुप्रवालाः (प्रतानाः C) पुलिंदयोपांबुवि- हारकांचीः । कर्पन् स सेवाललता नदीष्णाः (शैवाल C) प्रोहाव- लग्नास्तदुत्ससर्प (lege प्रोहाव° प्रवाहलग्ना° C) ॥ 47 हृदा-

वगाह A. B C 49. तुमुलं A चपलं C. 50^b कृष्टचापः B C. 57. आदत्स A. B. C. 58 प्रतिपेधरुद्धं B. 63 हेमकुंभां A. B C. 65^b वैतालिका ललितबंधमनोहराभिः प्राबोधयन्नुपसि वाग्विभरुपर्वु-
धार्भं ॥ A idemque in A C. ubi tamen in fine उदारवाचः
legitur 66 चितंद्रो pro चिनिद्रो A. यामेकतः A B C
67 जनवेक्षमाणा A C जनवेक्षमाना B Subinde in A hoc
dist insertum est निद्रावशं त्वयि गते कथं चिदात्मानमानन-
रुचा भवतो वियोज्य । लक्ष्मीविभातसमयेऽपि हि दर्शनेन पर्युत्सुका
प्रणयिनी निशि खंडितेय ॥ 69 वृंतद्ययं A B C 69^b मोर-
भ्यमीप्सुरिव ते मुखमारुतस्य यन्नो गुणान् प्रति निशापरिणामवायुः ॥ A
70 द्रुमपल्लवेषु et °गुलिका A C 72^b. कातियोगात् A 73^a
वनायुजास्ते A वनजक्षणवाह्निदेश्याः C Post d 74 in A
hoc legitur इति स विगतनिद्रस्तत्पमन्येतराशः सुरगज इव गगा-
मैकत मुप्रीतकः । परिजनचनितानां पादयोर्व्यापृतानां बलयमणिवि-
दिष्टं प्रच्छंदातं मुमोच ॥

Mallinātha, scholiastarum Indicorum praestantissi-
mus, Kālidāsa praeter Raghuvansam etiam Kumāra-
sambhavam et Meghadūtam commentatus est, quod in
praefatione his verbis ipse declarat मन्त्रिनाथ कवि. सोऽयं
मलात्मानुजिघृक्षया । व्याचष्टे कालिदासीय काव्यत्रयमनाकुल ॥ 1 c
'Mallinātha poeta, tanti ingenii homines adiuturus, tria
Kālidāsa poemata perspicue interpretabitur' Usus est
commentario Nāthae, ex australi India oriundi, cumque
ter quaterve laudat A Raghuvansa eum necuisse, cum
disticho superiore, tum eo probatur, quod in Kumāra-
sambhava lib VII, 77 (तदेतद्रघुवशसजीवन्त्या मुच्यक्रमयोच), et
in Meghadūta lectores ad librum priorem relegat Mal-
lināthae actas ab auctoribus quibusdam pendet, quos
in libris suis citat In quorum numero non modo
Mahesvara et Hemachandra, sed etiam Vopadeva repe-
runtur¹ Non igitur ante seculum XIV vixit, nam
quod a quibusdam viris doctis seculo XII vel XIII flo-
ruisse dictum, haud scio quo argumento intatur In Ra-
ghuvansa, Kumārasambhava, Sisupālavadha hi auctores
et libri laudantur. a, *Grammatici et lexicographi* Abhi-
dhānatnamālā S I, 19 Amara Utpalamālā R VIII,
10 K I, 25 S VII, 67 Kāsikā Kēdāra R II, 1
Kesava Kalyāṇa Kshīrasvāmin sive Svāmin Gana-
ratnamahodadhī R V 43 Ganavyākhyāna K I, 26
II, 60 V 67 S I, 38 VII, 52 Chandrikā (de verbis,
a Bhattamallā laudatur) R XII, 41 Chhāndasa (me-
tricus) S III, 82 VII, 1 Jayāditya S II, 1 Tri-
kāndascha Divākara (Vittaratnākaratikāyām) S I, 2
Durvasmha R XV, 6 Dvūpakosha Nātha R I, 23
A IV, 33 VI, 39 VII, 44 Nānārthakosha Nyāsa-
kāra Nyāsoddyota R II, 34 S VII, 54 Padama-
jarī Pingalanāga S IV, 4 8 Bhattamallā R VIII,

68 XII, 4 S II, 68 Bharata R XIX, 36 Bhā-
shyakāra Bhojarāja R XII, 19 Mahābhāshya Ma-
hesvara Mugdhabodhakāra K II, 1 Yādava Yāska
(Niruktaparisishtayoh) K II, 12 Ratnakosha S V, 53
Ratnākara (de musica) S I, 10 Ranti S I, 20 Val-
labha (gr) K I, 35 III, 61 IV, 16 S II, 44 VI, 28
VII, 41 Vāmana Visvapnakāsa Vuttikāra Vajja-
vanti Sabdārṇava Sākatāyana K I, 35 Sāsata
Sajjana R I, 2 20 XVII, 29 K V, 62 S III, 37
Halāyudha Hemachandra b, *Alii auctores et libri*
Agastya (ratnasāstre) S IV, 44 Alankāśasavya K
I, 44 S II, 42 74 III, 8 VII, 1 Abhinavagupta K
I, 8 Avasthāsaṅgraha S VI, 29 Asvasāstra S VI, 60
Āpastamba Āryabhatta (math) R V, 1 Āvalāyana
Kātyāyana Kāmandaka Kāmatantia S VI, 76 Kā-
masāstra (cf Kāmasūtra ad Meghad 85) K VII, 94
Kāvyaaprakasa Kāhala K VII, 91 Kautilya R III
29 35 IV, 35 XV, 29 XVII, 49 55 56 76 81
XVIII, 50 Gajāyurveda R I, 9 Gārgya (de omni-
bus) R XVI, 24 Gītā Gonarda K VII, 95 Go-
nardiya R XIX, 29 30 Gautama R I, 25 Chākshu-
sha R V, 50 Chānakya R I, 22 Dandanīti R I, 26
Dandin (alankāra) Dasarūpaka K I 4 25 S II, 8
IV, 54 VII, 11 Nārada R III, 13 K I, 8 Nāra-
sinhapurāna R X, 56 Nāidāmkās S III, 72 Nai-
shadha Parāsara Pāraskara R III, 10 Pālakāyana
R XVI, 3 Prayogavittikāra K VII, 82 Bāhata
(med) R III, 1 2 6 Buddha vel Budha, Kalpa-
vuktis auctori K I, 24 Brihaspatismṛiti R XVII, 40
K VII, 6 Bauddhās S II, 28 Brahmapurāna Brah-
māndapurāna Bharata Bhavishyottara Bhāgavata S
I, 1 Bhūpāla R V, 38 K I, 25 VII, 91 Bhojarāja
K II, 60 S V, 10 60 Manu Mahāyātrā (de omni-
bus) R IV, 25 Māghakāyana Mārkaṇḍeya Mita-
ksharavyākhyāna S II, 112 Mrigacharmīya R IV, 39
S V, 49 Yānavalkya Yogasara K III, 47 Yogā-
chara K III, 45 Rangarāja S II, 8 VI, 48 Ratna-
hasya R XIX, 25 32 Rājakandaipa K VI, 40 Ra-
japutriya R IV, 39 S V, 49 Rājamrgāṅka (astr) R
III, 19 Rāmāyana Rāmāvanatikā R XIII, 73 Re-
vantottara S VI, 60 Laghumānasa (astr) R III, 13
Vasantasūjīya S II, 8 Vasishtha Vāgbhatta (med)
S II, 96 Vātsyāyana R VII, 22 XIX, 16 K VII
77 Vishnupurāna Vyāsa Sakunānava R XI 26
Sabarabhāshya K VI, 9 Saunaka R VIII, 25 Sar-
vottaratvābhidhāna K II, 14 Sāṅkhyās Sāṅkhyas-
iddhānta S IV, 55 Sāmudrikās K I, 33 Siddhi-
yogasangraha R V, 73 III, 1 Skānda Havalilavati
S V, 10 60 Harivansa Harita²

¹ De Medinikara cf. quod alio loco dictum est

² E. Knatarjuniya hos addo Nityakavyanta I 2 4 26 Ma-
tanga IV 32 Vidyadhara IV 35

Codex medip seculo superiore nitide quidem sed non satis accurate exaratus est (WALKER 155, 156)

177.

Hujus codicis folia 164-217. (lunn 15) *Raghuransae* textum continent (A) In marginibus glossae multae, quibus vocabula difficiliora explicantur, adscriptae sunt

Haec folia a Muhimasundara in Rmī urbe nitidissime exarata sunt. In fine haec leguntur सवत् १६४५ वर्षे । आसू सुदि ३ दिने ॥ श्रीरिणीनगरे ॥ श्रीजिनभट्टसूरिसंताने ॥ वा० श्री-यसमरुगणि । वा० श्रीमत्तियद्वनगणि ॥ वा० श्रीमैरुतिलकगणि ॥ वा० दयाकलशगणि । वा० श्रीसमरमणि कपगणि मणीनां शिष्यमुख्यश्री-श्रीश्रीश्रीश्रीसाधुकीर्त्युपाध्यायानां शिष्येण । ० महिमसुंदरेण लिखिता-प्रतिः ॥ (WALKER 182^c)

178.

Lat Devan Charta Ind Foll 80 Long 9 Lat 6 Lunn 15

Raghuransae textus (C)

Codex anno 1823 exaratus est Scribae incuria multa vitia in librum irrepserunt (MILL 95)

179.

Opera duo Lit Bengal Charta Ind Long 14¹ Lat 4¹ Lunn 6

Folia 1-111 *Raghuransae* textus continetur (D) Collato capite primo librariorum Bengalicos, quae eorum est levitas, etiam in hunc librum grassatos esse intellexi Quod ex hac lectionum varietate perspicitur

I, 3 कवियशःप्रेषुर्गो 3^b. प्रांशुगम्ये 9^b प्रतारितः 10 °हेतवे 12 शुद्धमति 13 इवाश्रितः 16 अधिगम्य 17 लेखामात्रं छुणादात्मनो 18 रमाचरिः 19 स्वयमेवार्थ 19^b. शास्त्रे चाव्याहता 21^b सोऽर्थान् 25 स्थितौ प्रणयतो दंडं 31 दाक्षिण्ययुक्तेन 34^a महते सुतलाभाय pro सता 34^b निवे-शिता pro निषिद्धिष्ये Post 34 hoc d additur गंगां भगी-रणेनेव पृथेपां पवनक्षमा । इच्छता संततिं न्यस्ता तेन मंत्रिषु कोपला ॥ Post 36 hic distichorum ordo 37 42 45 43 38 39 40 41 44 46 38^b उक्ते 49 50. यनांतरादपावृष्टिः स्क्रंधा-मक्तममिच्छुः । अग्निप्रत्युत्तमान्पृष्टे. पृथमाणं तपस्विभिः ॥ आकीर्यमा-णमासन्नविधिभिः समिदाहरेः । वेखानमेरुधूम्याग्निप्रत्युत्तमानवृष्टिभिः ॥ 51 विविक्तीकृतवृक्षक 52 आतपापाय ० Sequitur d 50 54^a विश्रामयेति 54^b तामवरोहयन्पत्नी रथादवरूरोह च 56 अन्वासीनं 57 प्रीत्या प्रीति ननदतुः 58 आतिथेयतमातिथ्यवि-नीतागपरिभ्रमं 59 अथाथर्वविदस्तस्य विजितारिपुरःसर. 60 प्रतिहंता 61^a संयमितारिभिः 61^b लक्ष्य. 62^b वृष्टे भवति.

Distt. 67 66. transposita. 67^b उपभुंजते 68 प्रकाशश्चां-धकारश्च 69. तु pro हि 70^a विनेतर्मा 70^b. आश्रमपादपं. 71^b नवचंद्रस्य 72 तस्माद्यथा विमुच्येऽहं संविधातुं यथाहेसि 73 यथा हृदः. 74^a संततिस्तंभकारणं 74^b पुरो भर्तु 76 इमा देवीमतुष्कातां श्रुत्वा सपदि सत्वरः । प्रदक्षिणक्रियातीतस्तस्याः कोपमजीजनः ॥ 79^a अवेहि तदवज्ञानाद्यत्नापेक्षं मनोरथं 81 स त्वमेकांतरां तस्या मदीया वत्समातरं । आराधय सपत्नीकः सा वां कामं विधायति ॥ 85^b तिथ्याभिसेकसंशुद्धिमादधाना महीपतेः ॥ 86^a. तपोधनः 88^a सम्यगाराधनेन गां 90 प्रयातां प्रा 93^b विसमर्जोर्जितश्रियं

Libri singuli hisce in foliis finiuntur. I, 7^a II, 13^a III, 19^a IV, 24^b V, 30^b VI, 37^b VII, 43^a VIII, 50^b IX, 57^a X, 62^b XI, 69^a XII, 75^a XIII, 81^b XIV, 87^b XV, 93^a XVI, 98^b XVII, 103^a XVIII, 107^b XIX, 111^b

Codex hujus seculi initio exaratus est (WILSON 235^a)

180, 181.

Opus unum voluminibus duobus compactum Charta Ind Lit Devan Long 9¹ Lat 3¹ Lunn 9 Vol I foll 122 Vol II fol 136

Mullināthae commentarius ad *Raghuransam* (E) Codex quum antiquitate tum textus integritate praestantissimus, folium ultimum quum recentiore manu additum sit, quo anno exaratus sit non constat Equidem seculi sexti decimi medi esse putaverim Folia ५६. ५९ २९३ seculo superiore addita sunt Folia ९२-८६, quae commentarium ad libb IV, 83-VI, 1 continebant, omnino desiderantur (WALKER 185, 186)

182.

Lit Devan Charta Ind Foll 103 Long 11 Lat 4 Lunn 10

Ejusdem commentarii fragmenta, e foliorum farragine a me collecta et disposita Insunt hae partes 1 Foll 1-5 Lib X, 56 ad finem 2 Foll 6-21 Lib XI 3 Foll 22-35 Lib XII 4 Foll 36-48 Lib XIII 5 Foll 49-61 Lib XIV 6 Foll 62-74 Lib XV 7 Foll 75-82 Lib XVII, 1-55 8 Foll 83-92 Lib XVIII 9 Foll 93-103 Lib XIX Ultimum folium deest

Haec folia seculo XVII exarata sunt (WILSON 529)

183.

Hujus voluminis folia 104-171 ejusdem commen-
tarii fragmenta satis antiqua, e tribus codicibus diversis

desumta, continent. 1 Foll 104-114 Lib XVII, 1-77 2 Foll 115-117 Lib. XVIII, 34. ad finem libri 3 Foll 118-126. Lib XIX, 1-45 4. Foll. 127, 128 Lib XVI, 16-33 5 Foll 129, 130 Lib XVI, 39-52 6 Foll. 131, 132 Lib XVI, 83-XVIII, 3. 7 Foll 133-141 Lib VII, 3 ad finem libri 9 Foll 143-171 Lib. XVI, 87 ad finem Raghuvansae Haec pars anno 1622 exarata est

Præter optimam Stenzleri editionem (London, 1832), Indicæ plures exstant, quarum in numero, quæ Calcuttæ anno 1852 cum Mallināthæ commentario impressa est, facile primum locum tenet.

De codicibus Parisiæ et Hamilton, pp 27, 64. de Havniensi Westergaard, p 12, de Berolimensibus Weber, p 148 (WALKER 210°)

184.

Lit Devan Charta Ind Foll 67 Long 12 Lat 6 Linn num variat

Inest *Kālidāsae Kumārasambhavas*, quo eamque epico belli numinis origo celebratur, cum *Mallināthæ* commentario (A) Carmen olim viginti duos libros continuisse dicitur, nunc in plerisque codicibus, velut in nostro, septem tantum supersunt

De codicum conditione idem valet, quod supra de Raghuvansa dictum est, non unam quandam, sed diversas textus recensiones singulis repræsentari Quod variis lectionibus librorum primi et secundi, quos cum Stenzleri editione contuli, apparbit

LIBER I

1 तोयनिधी C D E F विगाह्य B D F Distt. 4 et 5 transponuntur in C, contra 5 et 6 in B D E F 6 छायामिषे D F 8^b स्नानप्र° D 9^b °कङ्कू B. 12 शिरमामतीय D 13 चांड° B 14 गृहहारि D 16 हस्ताचरिता° F 21 अथोपमानेन A अथावमानेन B pr m अथाय° B s m 23^a तृयस्वन° B 24^a धरित्री B 24^b वेदुर्य° A वेदुर्य° C वेदुर्य° E मेघनादाहु° B 26 तपसे A B D F °संघा: C pr m °संगा s m 30 महोपधीन° omnes 31^b साधु वय: F 33 असुवता° F 34 सनतांशा D F 34^b °लम्बे° A Distt 35 36 34 in E transponuntur 38 नवलोरमराजी D F Post dist 38 hoc in C E inseritur गंभीरनाभीहृदसंनिधाने रराज नीला नवलोरमराजि: । मुखेन्दुभीरुस्तन-चक्रवाकचञ्चुच्युता¹ शैवलवज्जरीव ॥ Postea in E distt 42 39-41 transponuntur 39 नवयोवनस्य कामेन F 40^a

¹ भीरु pr m भीत s m C भित E

चारु pro चांडु D Distt 42^a 41 in D. transponuntur 42. Hoc distichon commentario subditiuum appellatur, in ed Calc omisum est 45 तावोष्ठ° A B 46 °पुष्टा: -- °शब्दा: D F Post dist 46 in E hoc inseritur कर्णद्वयस्यं नगराजपुष्पास्ताटकयुग्मं सुतरां रराज । मत्वा भवितो त्रिपुरारिपत्नी तां सेवमानाविष पुष्पवंतो ॥ Idem distichon in marg cod B ita legitur कर्णद्वयस्यं -- नितरां यभास । ज्ञात्वा -- सेवासमेताविष पु° ॥ In cod C post d 48 legitur ताटकपत्वं विरराज तस्या: शैलात्मजाया: श्रवणद्वयस्यं । मत्वा भवितो मदनारिपत्नी सेवासमेताविष पुष्पवंतो ॥ 52 °न्यतरा° B 53 माध्यस्यं E F 54 पूर्व F Mallināthas lectionem पूर्व जलने laudat ततः प्रभूयेव D 55 जितात्मा A C et E s m 57 ककुडान् D F 58 समित्समृद्धं E तपश्च-चार D E F

LIBER II

5 प्रभावस्तस्य गीयते A अदश्चरा° - गीयते D F A Mallinātha lectio quaedam अदश्चरा° प्रसवस्तस्य गीयते laudatur 7 आत्मभावौ D F 8^a °परिणामेन D F 8^b यौ स्वप्रबोधौ तावेव भूतानां A यौ तु स्वप्रबोधौ तु भूतानां B. D. F 9 अनंतो जगदंतकः A 11 गुरुल्लघु: D 12^a उज्जरीय: A B C 16^a यथायं° A B F. 16^b ब्रह्मा pro वेधा: D F 18 Codices et Mall अधीकारान्, quod in textu restituendum est 19 किमिदं A B et Mallin किमिमा -- प्रभावानि D F °प्रभावानि pro प्रकाशानि etiam in B C 20 अनुवृत्त्य° D. अवगृह्य° F 21 अयमपि द° B 24 इवायाता: प्रकामालोकदर्शिन: D इवायाता: प्रकामालोकदर्शनं F 26 क्षतांहकार° D F 27 न खलु स्य बलोत्तरे: D F 28 प्रार्थयध्वं omnes, necnon Mall 29 प्रेरयामास वृत्तहा C D F वृत्तहा etiam in B 30 द्विनेत्रो (pr m °तं) चक्षु: दक्षचक्षुशताधिक B द्विनेत्रो हरेश्चक्षुर्दशचक्षु:शताधिक D F 31^a यथाय A 31^b ज्ञास्यति प्रभु: A D F (°सि प्रभु: F) 32 नया दत्त° B C D F 33 करोति pro तनोति B 38^b यासुकिप्रहिता D F 39 प्रयहं pro तं मुहु: A 39^b स्वर्गदृम° D F 40 प्रत्युपकारेण A B F 41^a हस्ते: F 46 पिबतामा° D F Disticha 46 45 44 in C transposita sunt 48 न: सर्वे D F 49 °वापित: C D F 53 तस्य pro तस्मिन् C D F 54 सिद्धे B D सिद्धे F 56 वृत्तस्तेनेदमेवाहं F. एवादौ B C 57 उद्यतं D F 58 प्रतिष्ठित omnes 59 ते यूयं C D F 60 सोढु pro वोढुं A B 61 वेशीवधानदृपितान् A 63 ससिद्धि° A F संसिद्धे B कर्मससिद्धि° D 64 अ स ललि° A स pro सु etiam a Mallin legi videtur चारुशार्ङ्ग et पुष्पकेतु: D F

Codex anno 1827 satis accurate exaratus est Col-lato commentario editioni Calcuttensi fidem nimiam non tribuendam esse vidi (MILL 44)

185.

Lit Devan. Charta Ind. Foll. 37 Long. 8½. Lat 4
Linn. plerumque 10

Kumárasambhavae capita I–VII (B)

Codex hujus seculi initio satis nitide exaratus est.
(MILL 97)

186.

Hujus voluminis folia 53–87 (linn 11.) *Kumárasambhavae* libros I–VII continent. (C) In marginibus et intra lineas foll 80–87 passim glossae adscriptae sunt

Haec folia anno 1774 a Bhúdeva, Agnihotrivyásatulasius filio, exarata sunt (WALKER 200°)

187.

Hujus voluminis foliis 151–173 (linn 5), literatura Bengalica exaratis, *Kumárasambhavae* libri I–IV et disticha 41 libri quinti continentur (D)

E variis lectionibus supra datis codicem nostrum ex eodem fere fonte atque Millianum F derivatum esse percipies

Haec folia hujus seculi initio exarata sunt (WILSON 39^d)

188.

Hujus voluminis folia 46–53 currente stylo, neque tamen post seculum septimum decimum exarata, primum *Kumárasambhavae* librum continent (E)
(WALKER 201°)

189.

Lit. Bengal Charta Ind Foll 29 Long 15½ Lat 3½
Linn 6

Kumárasambhavae libri I–VII. et disticha 13 libri octavi (F)

De codicibus Parisiis cf Hamilton, pp 28, 74, de Berolinensibus Weber, p 150 Editiones exstant Stenzleri (a. 1838), et Calcuttensis, Mallináthae commentarium continens, a. 1851 impressa

Codex post annum 1810 exaratus est (MILL 10)

190.

Lit. Bengal Charta Ind Foll 42 Long. 14 Lat 4
Linn. 6.

Kumárasambhavae libri VIII–XVII. (G)

Liber VIII, *Suratavarnanam*, disticha 91. continens.

incipit :

पाणिपीडनविधेरनन्तरं शैलरागदुहितुहिरं प्रति ।

भावसाध्यसपरिग्रहादभूत् कामदोहदमुखं मनोहरं ॥

Liber IX, *Kailásagamanam*, disticha 52 continens.

incipit :

तथाविधेऽनङ्गरसप्रसङ्गे मुखारविन्दमधुपः प्रियायाः ।

संभोगवेश्म प्रविशन्तमनर्ददृशे पारावतमेकमीशः ॥

Liber X, *Kumárayanma*, disticha 61 continens

incipit :

आसमाद शुनासीरं सदसि त्विदृशेः सह ।

मत्वा त्रैयस्रकं तीर्थं वहन्वह्निमेहमहः ॥

Liber XI, *Bálakrídávananam*, disticha 50 continens.

incipit

अभ्यर्थ्यमाना विबुधैः समग्रैः प्रह्वैः सुरेन्द्रप्रमुखैरुपेतं ।

तं पाययामास मुधाभिपूर्णं स्वर्गोपगा स्वं स्तनमाशु धातवी ॥

Liber XII, *Senápatitvam*, disticha 58 continens.

incipit

अथ प्रपेदे त्विदृशैरज्ञेयैः क्रूरसुरोपद्रवदुःखितात्मा ।

पुलौमपुत्रीदयितोऽन्धकारिं तृषातुरञ्चातकवन्धयोदं ॥

Liber XIII, *Kumárábhushakas*, disticha 50 continens

incipit

प्रस्थानकालोचितचारुवेषः स स्वर्गिर्वर्गेरनुगम्यमानः ।

ततः कुमारः शिरसानतेन त्रैलोक्यभक्तुः प्रणनाम पादौ ॥

Liber XIV, *Senápatayánam*, disticha 50 continens.

incipit

रणोत्सुकेनांधकशत्रुसूनुना स्वयं प्रयुक्तैस्त्रिदशैर्जयेपुणा ।

महासुरं तारकसंज्ञितं द्विपं प्रसन्नं हतुं समनस्यत द्रुतं ॥

Liber XV, *Surásurasanyamelanam*, disticha 53 continens.

incipit

सेनापतिं नन्दनमंधकद्विपो युधे पुरस्कृत्य बलस्य शतवः ।

सेनैरुपेतं तित्तु सुरद्विपां पुरोऽभृत्किवदंती हृदयप्रकंपिनी ॥ १ ॥

चमूपतिं मन्मथमर्दनात्मजं यिजित्वराभिर्विजयधिया श्रियं ।

श्रुत्वा सुराणां पृतनाभिरागमं चित्तैश्चिरं चुक्षुभरे महासुराः ॥ २ ॥

समेत्य देवाधिपतेः पुरः स्थिताः किरीटवर्जजलयः प्रणम्य ते ।

न्ययेदयन्मन्मथशत्रुसूनुना - - - - - जभजितं सहागतं ॥ ३ ॥

दासीकृताशेषजगन्नयं नु मां जिगाय युधे कतिशः शशीपतिः ।

गिरीशपुत्रस्य बलेन सांप्रतं भुवं विजेतेव सकाकु सोऽहमत् ॥ ४ ॥

ततः क्रुधा विस्फुरिताधराधरः स तारको हर्षितदोर्बलो निजान् ।

युधे त्रिलोकियकेलिलालसः सेनापतीन्सनहतो (?) यमादिशत् ॥ ५ ॥

महाचमूनामधिपाः समंततः संनस्य सद्यः सुतरामुदायुधाः ।

तस्युर्ध्विनस्रक्षितिपालसंकुले तदंगणद्वारबहिःप्रकोष्ठके ॥ ६ ॥

स द्वारपालेन पुरः प्रदर्शितान्कृतानतीन्बाहुवरानधिहितान् ।

महाहर्षाभोधिबिधून्नोद्धतास्त्रनंदं यश्चमूतनायुधाभिजान् ॥ ७ ॥

ततो बलापतिबलातिज्ञातनं (?°सातनं MSS.) दिग्दंतिदाननदूर-
ताननिखनं (दिग्धंतिचानद्वयताननिखनं H.) ।

महीधरांभोध्यनिवारितप्रलं ययौ रयं घोरमपाधिरुह्य सः ॥६॥
युगलयक्षुब्धपयोधिनिखनाञ्चलपताकाकुलवारितामपाः (?) ।
धारारजोग्रस्तदिगंतभास्कराः प्रतिप्रयातं पृतनास्तमन्वयुः ॥९॥
चमूरजः प्राप दिगंतदंतिनां महत्पुरस्याभिमुखं प्रसर्पतः ।
दंतप्रकांडेषु सितेषु शुभ्रतां कुंभेषु दानां बुधरेषु पंकतां ॥१०॥
महीभृतां कंभरदारणोत्सृज्यैस्तद्वाहिनीनां पटहस्त्रनेर्धनेः ।
उड्डेजिताञ्छुम्बिरे महावीरा नभःस्रवंती सहसा व्यवर्धत ॥११॥
सुतरिनायस्य महाचमूखनैर्विगाह्यमाना तुमुलेः पुरापगा ।
अभ्युपिहृतेरुमिशितैरवारितैरखालयन्नाकनिकेतनावलीः ॥१२॥

Liber XVI, *Devāsurasangrāmas*, disticha 49. continens, incipit

अपान्योन्यं विमुक्तास्त्रशस्त्रजालैर्भयंकरं ।
युद्धमासीच्छुनासीरसुरारिबलयोद्धयोः ॥१॥
पत्निः पत्निमभीयाय रणाय रथिनं रथी ।
तुरंगस्यं तुरंगस्यो दंतिस्थं दंतिनि स्थितः ॥२॥
पठिता वंदिभिः श्रुत्वा प्रवीरविरुदायलीः (पठिता वंदिप्रवीर° MSS.) ।
खणं विलंब्य चित्तानि दधुर्मुड्डोत्सुका अपि ॥३॥
संग्रामानंदवर्धिष्णौ विग्रहे पुलकांकिते ।
आसीत्क्षवचविच्छेदो वीराणां मिलतां मिथः ॥४॥
निर्देयं सङ्गभिन्नेभ्यः कवचेभ्यः समुद्धितैः ।
आसन्व्योमदिशः स्थूलैः पतितैरिव पंजराः (?) ॥५॥
सङ्गा रुधिरसंलिप्ताश्चंडांशुकरभासुराः ।
इतः स्थितापि (?) वीराणां वेद्युतं वेभवं दधुः ॥६॥
विसृजंतो मुखैश्चाला (मुखैश्चाला G. मुखैश्चाला H) भीमा इव भुजंगमाः ।
विसृष्टासु भट्टैस्तुंगा व्योम आनशिरेऽसुराः (?) ॥७॥
गाढं वधुपि निभिद्य धन्विनां विभृतां (?) मिथः ।
अशोणितमुखा भूमिं प्राविशन्मूर्ध्नाशुगाः ॥८॥
निभिद्य दंतिनः पूर्वं पातयामासुराशुगाः ।
पेतुः प्रवरयोधानां प्रीतानामाहवोत्सवे ॥९॥
अलदग्निमुखैर्वागीनीरंभैरितरेतरं ।
वर्चैर्वैमानिका व्योम्नि कौशैर्दूरमपासरन् ॥१०॥
विभिद्य धन्विनां वागैर्विशाल इव विह्वली ।
रराम विरस (?) व्योम सेनापतिरिव छलात् ॥११॥
आपैराकर्ण्यमाकृष्टैर्विमुक्ता दूरमाशुगाः ।
आधावदुधिराखादलुम्बा इव रथेयिणां ॥१२॥
गृहीताः पाणिभिर्वीरैर्विशोकाः सङ्गराजयः ।
कांत्वा जनछलादानैर्व्यहसन्ममदा इव ॥१३॥
सङ्गाः शोणितसंदिग्धा नृत्यंतो वीरपाणिषु ।
रजोघनरथेऽनंतं विद्युतां विभ्रमं दधुः ॥१४॥
कुंताञ्चकाशिरे चंडमुहसंतो रथापिताः (?) विनां MSS.) ।
जिह्वाभागा यमस्येव लेलिहानवशांतये (?) ॥१५॥

Liber XVII, *Túrakásuravadhavarnanam*, disticha 56 continens¹, incipit :

दृष्ट्वाभ्युपेतमप तं च पतिं पुरस्तात्संग्रामकेलिकुतुकेन घनप्रसादं ।
योक्तुं मदेन निमित्तुः ककुभामभीशा वायांधकारितदिगंबरभस्मिन् ॥१॥
देवद्विषां परिवृढो विकटं विहस्य वाणावलीभिरभितः कुपितो वधवं ।
शैलानिव प्रचलवारिधरोपरिस्थानंभस्तदीभिरिव गाढमनारताभिः ॥२॥

Hi libri utrum a Kálidása profecti sint necne, in praesentia quidem, dijudicare incautum esset Quae equidem legi, mirum in modum frigere mihi videbantur
Codex hujus seculi initio exaratus est (MILL 28)

191.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 26. Long 13½. Lat. 6 Linn 13.

Kumārasambhavae libri VIII–XVII. (II.)

Hic codex ex eodem atque praecedens exemplari a scriba literarum Bengalicarum rudi anno 1834 exaratus est (MILL 45.)

192.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 135. Long. 9. Lat. 4 Linn plerumque 9

Insunt fragmenta satis antiqua *Ghantápathae* commentarii, a *Mallinátha* ad *Kirátárjuníyam*, *Bháravi* poetae carmen, conscripti Qui commentarius una cum textu anno 1814 Calcuttae typis impressus est

Folia 1–13 libri I disticha 45 continent, sequuntur folia 14 et 15, recentiore manu addita, in quibus lib. I finitur Folia 16–51 commentarius inde a II, 57. ad VI, 1. continetur. Inter utramque partem antiqua folia 14 (98–25) exciderunt. Folia 52–108. inde a libro VI, 2. ad finem libri decimi procedunt. Folia 109 libri XV. disticha 49. et 50, folia 110–126 commentarium inde a libr I, 41. ad III, 5 continent In foliis 127–135 integer liber sextus inest

Hujus codicis folia quatuor manibus exarata sunt, atque foll. 1–13. 16–43. 110–135 septimo decimo, reliqua dyodevicesimo seculo (WALKER 138)

193.

Lit Devan. Charta Ind. Foll. 123 Long. 10½. Lat 4 Linn 9

Sisupálavadhas (Sisupálae caedes), carmen epicum

• *Mághae* poetac. Argumentum carminis, viginti libros

¹ Laborum XV–XVII initia ex utroque codice paulum emendata specimenis causa exscripsi

continentis, a Colebrooke Misc. Ess. II, 80. breviter enarratum est. Editiones Calcuttenses duae exstant, prior anno 1815, altera anno 1847, utraque cum Mallināthae commentario impressa.

Codicis nostri folia 1. 73–123. anno 1672 exarata sunt, folia vero 2–72 multo antiquiora sunt Haec varias lectiones, emendationes, glossas in marginibus adscriptas habent (MILL 73.)

• 194.

Lit. Bengal Charta Ind. Foll 92 Long. 16 Lat. 3½ Linn. 6

Sisupálavadhae textus, post annum 1810 exaratus Versus singuli lincola quidem divisi, sed numeris instructi non sunt, quod de plerisque codicibus Bengalice scriptis valet Lib. I fin in fol 6^a; II fol. 10^b; III fol 15^a, IV. fol 19^a, V. fol 24^a; VI fol. 28^a; VII fol 32^b, VIII. fol. 37^a; IX. fol. 42^a, X. fol 46^b, XI. fol 51^a; XII. fol 55^b, XIII. fol 59^b, XIV. fol. 64^a, XV. fol. 70^a; XVI. fol 74^a, XVII. fol 78^a, XVIII fol. 82^b; XIX. fol. 87^b; XX. fol. 92^a.

In hujus codicis fine disticha quinque satis mendose leguntur, quibus poetae stemma proditur Eadem in editione Calcuttensi (1815) cum variatione quadam inveniuntur:

सङ्गाधिकारी सकृतोधिकारः श्रीधर्मेनाभस्य बभूव रातः ।
मुक्तदृष्टिर्विराजः सदैव देशोपरः श्रीवसुदेवनामा ॥
काले मितनय्यमुदकेपथ्यं तथागतस्येव जनः प्रचेताः ।
विनोपदोधात् सहितेक्ष्यैव महीपतिर्यस्य वक्षकार ॥
तस्याभवत्तत्क इत्युदारः क्षमी मृदुधर्मेपरस्तनूजः ।
यं वीक्ष्य वैयासमजातशत्रोवचो गुणग्र्याहि जनैः प्रभीषे ॥
सर्वेण सङ्गाधाय इत्यनित्यमानन्दभाजा जनेन ।
यश्च द्वितीयं स्वयमद्वितीयो मुख्यः सभाङ्गीणमवाप नाम ॥
श्रीशब्दस्य कृतसर्गसमामिलस्य लक्ष्मीपतेश्चरितकीर्त्तमात्रचारु ।
तस्यात्मजः कविषु नाथ कति प्रतीतः काव्यं व्यथत् शिशुपालवधा-
भिधानं ॥

Quibus si qua fides habenda est, poetae pater Dat-taka, avus Vasudeva (Suprabhadeva) fuit, isque in aula Dharmanābhac regis vixit Hi versus tamen neque a Mallinātha expositi sunt, neque in codice Milliano exstant. Lib II. dist 112. auctor ad Nyásam, Jinendrae librum grammaticum, alludit. (WILSON 174)

195.

Folia 73–78 (linn. 8.), superioris seculi initio exarata, decimi *Sisupálavadhae* libri fragmentum, inde a dist. 5 usque ad dist. 89^b. continet (WALKER 162^b)

196, 197.

Volumina duo. Lit. Devan Charta Ind. Vol. I. foll. 279. Vol. II. foll. 239. continet. Long. 9½. Lat. 5 Linn. 9.

Inest *Mallināthae* ad *Sisupálavadham* commentarius, *Sarvankashá* appellatus Volumen prius libros I–XI, alterum reliquos continet

Hi codices seculo superiore exeunte exarati sunt (WILSON 494, 495.)

198.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll 197 Long 13. Lat. 4½. Pagnae foll 1–135 7, reliquae 8 lineas habent.

Bharatasenae, Gaurāngamallikae filii, ad *Sisupála-vadham* commentarii, *Subodhá* appellati, libri I–V Incipit:

प्रथम्य शम्भुं भुवनाधिनायं सपार्वतीकं भजदिहसिद्धं ।

गौराङ्गमल्लीकमुतः सुबोधां नाथस्य दीक्षां भरतः करोति ॥

Bharata commentarium, facilem intellectu, principis filii in usum se composuisse declarat, etiamsi multi praestantiores exstarent Lib. I finitur in fol. 41^b, II fol. 100^b; III fol 135^b; IV fol 163^b, V fol 197^b Singuli libri primo excepto hanc subscriptionem habent इति वैद्यहरिहरस्वानवंशमनुजगौरांगमल्लीकात्मजश्रीभरतसेनकृतायां नाथदीक्षायां सुबोधायां etc

Codex hujus seculi initio satis nitide exaratus est (WILSON 326)

• 199.

Lit Bengal Charta Ind Foll. 171 Long 16½ Lat. 5½. Linn 9

Ejusdem commentarii libri VI–XV, et libri XVI dist 5 Lib VI finitur in fol 21^a; lib. VII fol 41^b, lib VIII fol. 57^b, lib. IX fol. 74^b, lib X fol. 93^b, lib. XI. fol 110^a, lib XII fol. 129^b, lib. XIII fol 141^a, lib. XIV fol. 155^a, lib XV fol 170^b.

De codice Parisiaco cf. Hamilton, p 86, de Berolinensibus Weber, p 150.

Codex hujus seculi initio exaratus est (WILSON 38.)

200.

Lit Devan Charta Ind. Foll. 287 Long 9 Lat. 14 Linn. 7.

Naishadhiyacharitam, carmen epicum ab *Harsha*, Hírac et Mámalladevís filio, compositum, libris 22. Nalae et Damayantís amores et connubium celebrans. (A.) Praeter parentum nomina, quae in singulorum libro-

rum fine occurrunt, poeta perpauca de se ipse tradidit. Fine libri VII. Bengalae regem quendam se carmine celebrasse, lib. X. doctrina logica se excelluisse, lib. XVII. *Chhandae*¹ cujusdam panegyricum se scripsisse, lib. XVIII. *Śivasaktisiddhi* (sive *Svabhaktisiddhi*) librum se composuisse, lib. XXII regis cujusdam, *Sāhasānkae* similis, res gestas se praedicasse declarat. Ea disticha, quae in editione Calcuttensi post dist 151 lib. XXII leguntur, in codicibus nostris non exstant.

Codex anno 1736 a Kásinātha exaratus est. Folia 9-8 et 94-36 (I, 94-III, 13) desiderantur. In marginibus foliorum 1-88. glossae manu Mahratica adscriptae sunt. (WILSON 498.)

201.

Foll 41-121 Lit Bengal Linn 6 *Naishadhīyacharītae* lib III, 78-XI (B) Liber III finitur in fol 45^b, IV. fol 55^a, V. fol. 65^a, VI. fol. 73^a; VII. fol 81^a, VIII fol 89^a, IX. fol. 101^a; X fol 110^b, XI fol. 121^b

De codice Parisiaco cf. Hamilton, p 30; de Berolinensibus Weber, p. 152. Prior pars Calcuttae anno 1836, altera ibidem cum *Nārāyanāe* commentario anno 1855 prodit

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 170^c)

202.

Foll 112-219 Lit Bengal *Naishadhīyacharītae* pars altera (C.) Lib XII. finitur in fol 124^a, XIII fol. 129^a, XIV fol 137^b, XV fol. 145^b, XVI fol 156^a, XVII fol 168^b, XVIII. fol 179^a, XIX fol. 186^b, XX. fol 195^a, XXI fol 208^a, XXII fol 219^a

Haec pars post annum 1810 exarata est (WILSON 235^b)

203.

Opera tria Lit. Devan Charta Ind Long 9½ Lat. 4.

Folius 1-78, diversis seculi XVII. et XVIII manibus exaratis, *Naishadhīyacharītae* fragmenta continentur (D) 1 Foll 1-13. lib. I, II, 1-7. 2 Foll. 14-20. lib III, 1-73 3 Foll. 21-23. lib III, 105 ad finem libri 4. Foll 24-32. lib V, 4^b-126 5 Fol. 33. lib. V, 137. 138. 6. Fol 34. lib VI, 72-82. 7. Fol. 35 lib VI, 94-101. 8. Foll. 36-50. lib. IX. 9 Foll. 51-60. lib. X, 1-118 10 Foll. 61-66. lib. XIII 11.

¹ Pro Chhandaprasasti quidam Chhandahprasasti legunt

Foll. 67-78. lib. XXI. Haec postrema pars in Angana urbe exarata est (WALKER 210^a.)

204, 205.

Opus unum voluminibus duobus compactum. Lit Devan. Charta Ind. Long. 12½ Lat. 4½. Vol I. foll. 280. linn. 11. Vol. II. foll. 239. linn 1-117. 11. postea 9

Nārāyanāe, Nrisinhae et Mahālasae filii, ad *Naishadhīyacharītam* commentarius.

Vol. I Desunt folia 9-90, quae libri primi disticha 1-95 continebant. Lib I. finitur in fol 7^b Lib. II fol 31^b. Lib. III. fol. 65^b. Lib IV. fol 89^a Lib V fol. 117^a. Lib. VI. fol. 140^b. Lib. VII. fol 166^b. Lib. VIII fol. 180^b. Folum unum deest, quod finem libri octavi et noni initium continebat. Lib. IX fol 228^b Lib. X fol. 254^b. Lib. XI fol 280^b.

Vol II. Lib XIII (ante XII positus) fol. 27^a Lib XII fol 59^b Lib XVI fol 93^a Lib XV fol 118^b Lib XVII fol 186^a. Lib XVIII fol. 239^b.

In fine libri XVII. haec subscriptio legitur: इति शेषरामचन्द्रविरचितयां नैषधचरितभाष्योत्तमिकायां सर्वानवधारकस्या सप्तदशः सर्गः ॥ Commentarius vero a Calcuttensi non differt.

Utrumque volumen Benaris anno 1821 exaratum est. (WILSON 346, 347.)

206.

Lit. Devan Charta Ind Foll 67 Long. 13½ Lat 6½ Linn 18.

Sesharāmachandrae ad *Naishadhīyacharītae* libros XVII et XIX, et *Nārāyanāe* ad librum XX. commentarius. *Rāmachandrae* commentarius ab editione Calcuttensi non differt

Codex exeunte seculo superiore exaratus est (WILSON 241)

207.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 153 Long. 11 Lat. 3½

Foll. 1-72 (linn 10.) *Nārāyanāe* ad *Naishadhīyacharītam* commentarii liber primus. Incipit: वेदेहो यस्य चाने जयति नयननिर्हृषिके लल्लवो पि etc Folia 15-23 et 43-67 recentiore manu addita sunt

Folia antiqua in fine seculi XVII, reliqua superiore seculo exarata sunt (WALKER 162^a)

208.

Lit Devan. Charta Ind. Foll. 144. Long. 9. Lat. 4
Foll 1-118. (linn. 8-11.) *Damayantikathā* (Dantayantis narratio), a *Trivikramabhatta*, Nemādityae filio, Śrīdharae nepote, e Sāndilyae gente oriundo, scripta (A.) Auctor Nalae et Damayantis fata, Mahābhāratae episodium notissimum secutus, oratione soluta, versibus tamen plurimis¹ ornata, capitibus septem enarrat. Opus propter hanc orationis prosae et poeticae conjunctionem ei generi adnumeratur, quod ab Indis *Champū* dicitur, et nonnunquam *Nalachampū* nomine laudatur. Incipit.

जयति गिरिसुतायाः कामसंतापवाहिन्युरसि रसनियेकच्छादनश्रृंग-
द्वौलिः । तदनु च विजयते कीर्तिभाजां कवीनामसकृदमृतविदुस्यंदिनो
वाग्विलासाः ॥ १ ॥ जयति मधुसहायः सर्वसंसारवल्लीजननजरठकंदः
कोपि कंदर्पदेवः । तदनु पुनरपांगोत्संगसंचारितानां जयति तरुणयो-
षिज्ञोचनानां विलासः ॥ २ ॥ अगाधांतःपरित्यग्दि विबुधानंदमंदिरं ।
वंदे रसांतरग्रीवं श्रोतः (1. श्रोतः) सारस्वतं वहत् ॥ ३ ॥ प्रसन्नाः कां-
तिहारिण्यो नानाश्रेयविचक्षणः । भवंति कस्यचित्पुण्येभ्यो वाचो गृहे
स्त्रियः ॥ ४ ॥ किं कवेस्तस्य काव्येन किं कंडेन धनुस्ततः । परस्य हृदये
लग्नं न धूययति यच्छिरः ॥ ५ ॥ अग्रगन्ताः पदन्यासे जननीरागहेतवः ।
संन्येके बहुलालापाः कवयो बालका इव ॥ ६ ॥ सख्यमालापवृत्तिज्ञाः
कुशासनपरिग्रहाः । ब्राह्मीव दौर्जन्यं संसृष्टं दनीयाः समेत-
लाः ॥ ७ ॥^२ रोहणं सूक्तिरत्नानां वंदे वृंदं विपश्चितां । यस्म्ये
पतितो नीचः काचो प्युच्चैरेणीयते ॥ ८ ॥ सत्विजातस्य या मूर्तिः शशिनः
सञ्जनस्य च । क्लृप्ता वै रात्रिजातस्य तमसो दुर्जनस्य च ॥ ९ ॥ नि-
श्चितं समुद्रः (ebrius) कोपि न कुलीनः समे [5] मतिः । सर्वथा
सुरसंबद्धं कार्यं यो नाभिनंदति ॥ १० ॥ सङ्गवशापि (1. सद्यः) निर्दोषा
सखरापि सकोमला । नमस्तस्मै कृता येन रम्या रामायणी कथा ॥ ११ ॥
व्यासः क्षमाभृतां श्रेष्ठो वंशः स हिमवानिव । सृष्टा गौरीदृशी येन भवे
विस्तारिभारता ॥ १२ ॥ कर्णोत्तविधमभांतकृष्णार्जुनविलोचना । करोति
कस्य नाङ्गादं कथा कांतेव भारती ॥ १३ ॥ शम्भुद्वाराद्वितीयेन नमदा-
कारधारिणा । धनुषेव गुणाढ्येन निःशेषो रंजितो जनः ॥ १४ ॥ इत्थं
काव्यकथाकथानकरसैरेषां कवीनामनी विद्वांसः परिपूर्णाकर्णहृदयाः
कुंभाः पयोभिर्यथा । वाचो वाच्यविवेकविज्ञवधियामीदृग्विधा मादृशां
लप्स्यते क्लृप्तावकाशमथवा सर्वसहाः सूरयः ॥ १५ ॥ वाचः काठि-
न्यमायांति भंगश्लेषविशेषतः । नोद्वेगस्तत्र कर्त्तव्यो यस्मात्त्रैको रसः
कवेः ॥ १६ ॥ काव्यस्याश्रयलस्यापि कोमलस्येतरस्य च । पंध्यायावि-
शेषेण रसोऽप्यमादृशो भवेत् ॥ १७ ॥ अस्ति समस्तमुनिमनुजवृंदवृंदा-
रकवंदनीयपादारविंदस्य भगवतो विधेर्विश्वव्यापिभ्यापारपरवश्यादव-
तीर्णस्य संसारसारचक्रे क्रतुक्रियाकांडशोडश्यां शान्दिल्यनाम्नो महर्षेर्वंशः ।

¹ Nonnulli a Sarngadhara laudantur

² Ambigua haec Re vera autem auctor poetas quosdam his
verbis carpere voluit 'Num u, velut sacerdotum scelestorum
collegium, venerandi sunt, qui praecepta mala amplexi intolera-
biles sermones fundunt, omnes nimirum fungi et nebulones'

श्रूयते च अवयोषिताच्छादनपक्षवा इव तत्र केचिदनूचानाः शुचयः सत्य-
वाचो विरंचिवर्चसो र्जनीयाचारा ब्रह्मविदो ब्राह्मणाः पुण्यजनाश्च न च
ये लं कापुरुषाः सुसूत्राश्च न च येऽलंपटाः प्रसिद्धाश्च न च येऽलं-
पाकाः कामवर्षाश्च न च येऽलंपनाः सन्मार्गस्य महाभारतिकाश्च न च
ये रंगोपजीविनः सेविताप्सरसोऽपि न च ये रंभान्विताः ॥ किं बहुना ॥
जानंति हि गुणान्वक्तुं तद्विधा एव तादृशां । वेति विष्णुभरा भारं
गिरीणां गरिमाश्रयं ॥ [१६] तेषां वंशे विमलयशसां श्रीधरस्यात्मजो
भूषेमादित्यः स्वमतिविकसद्भेदविद्याविवेकः । उक्तलोलां दिशि दिशि
जनाः कीर्त्तिपीयूषसिंधुं यस्याद्यापि अवशपुटकैः कूणिताद्याः पि-
बन्ति ॥ [१७] तैत्तिरीयगुणैरेण त्रिलोक्यास्तिलकायितं । तस्मादस्मि
सुतो जातो जाक्त्वापात्रं त्रिविक्रमः ॥ [२०] सो हं हंसायितुं मोहाद्वकः
पंगुर्यपेक्षति । मूढधीस्तद्वद्विद्वानि कविर्वृंदारकायितुं ॥ [२१]

Jam hoc prooemio Trivikramam verborum ambiguitati, velut Vānam³, Subandhum, alios minorum gentium poetas, praecipuam curam impendisse apparet. Quare sine commentario quid auctor singulis vicibus voluerit, enodari non potest

Cap. I (distt. 61) fol. 20^a II. (distt 38.) fol 34^a
III (distt 34.) fol 48^a IV (distt 27) fol 60^a. V
(distt 77.) fol 82^a VI (distt. 74) fol 100^a VII
(distt 45) fol. 118^a.

In marginibus foliorum 1-37 glossae multae adscriptae sunt

Haec voluminis pars anno 1442 exarata est In fine haec leguntur: स्वस्ति संवत् १४२६ वर्षे कार्तिक शुदि द्वितीयायां तिथौ नटपट्ट्यामे पातसाहस्रीअहम्मदविजयराज्ये तन्निपुत्तमलि-
कश्रीअहम्मदव्यवहरपतिपट्टवाषासमस्तस्यापारं चालयत्येवं काले पट्टप-
ट्टजातीयमहं धरणीधरेण ब्रह्मनस्तथा लघूणां पठनार्थं दमयंतीपुलि-
कालेस्ति ॥ (WALKER 190^a)

209.

Lit. Devan Charta Ind Foll 139 Long 10½
Lat. 4½

Foll. 1-57 (linn 15) *Damayantikathā* (B)

Haec folia seculi XVI. manu nitide exarata sunt
Folium २ desideratur (WALKER 208^a)

210.

Lit Devan. Charta Ind. Foll. 259. Long 13
Lat 5½.

Foll 1-104 (linn. 9.) *Damayantikathā* (C)

Haec folia anno 1821 exarata sunt (WILSON 245^a)

³ Isque in disticho 14 memoratur

211.

Foll. 166-174. (linn. 12.) *Draupadivāstrāharanam* (Draupadī vestibus privata). Incipit: अथ द्रुपद्या वस्त्रा-
हरणसंबंध लिख्यते ॥ यो गोपनारीपरिहासकारी । यो गोपकोपाहित-
दर्पहारि । यो गोपनायाचलराजधारी यायास्त वः कुंजविहारकारी ॥१॥
कोपाकुलः कौरवकामवर्षी सर्पिडहासावमतेरमर्षी राज्ये हृते पांडुयशो-
धराणां । कांतामपि ह्युतपरोऽनहार ॥२०॥ Auctor distichis 104,
quae metris artificiosis scripta sunt, Mahābhāratae nar-
rationem (Sabhāparvan 2186-2300) quandam tractavit
Yudhishthira enim quum et regnum et uxorem alea
amisisset, Duryodhana Draupadīm per vim in aulam
suam arcessivit Quam quum, servae instar habitam,
spoliari jussisset, a Krishṇa miraculo quodam hac tur-
pitudine liberata est.

Haec folia anno 1780 a Bhūdeva exarata sunt
(WALKER 129^c)

212.

Hujus voluminis folia 101-131, literatura Bengalia
exarata (linn. 6), *Rāghavapāndavīyae*, carminis a *Kavi-
rāja* scripti, libros I-IX continent Auctor libris tre-
decim Raghuidarum et Panduidarum res gestas ita
enarravit, ut disticha singula, interpretatione diversa
adhibita, ad alteros utrosque referri possint. Accura-
tiora apud Colebrooke Misc Ess II, 98 invenies
Auctor sub regno Kāmādevae, Jayantipuris regis, vixit,
eumque non modo in prooemio celebrat, sed etiam in
fine omnium capitum laudat Ad aetatem poetae de-
scribendam, hoc distichon (I, 18) magni momenti est
श्रीविद्याशोभिनी यस्य श्रीमंजादियतो भिदा । धारापतिरसावासीदयं
तावद्धारापतिः ॥ “ Qui Kāmādevas, fortuna et doctrina ex-
cellens, ea re a Munja differebat, quod ille Dhārae
dominus fuit, hic vero terrae dominus est ” Non igitur
dubitari potest, quin Kavirāja post seculum decimum
vixerit Subandhus et Vānae opera eum imitatum esse,
hoc disticho apparet (I, 41) सुबंधुर्वीराभट्टश्च कविराज इति
त्रयः । वक्रोक्तिमार्गेनिपुणाश्चतुर्थो विद्यते न हि ॥ “ Subandhu,
Vāna, Kavirāja, hi tres orationis ambiguitate excellent,
quartus eorum similis non exstat.”

Haec folia post annum 1810 exarata sunt. Cap. I
fol 107^a II, 110^a III, 112^b IV, 115^a V, 120^b
VI, 122^a. VII, 125^b VIII, 129^b IX, 139^b Carmen
Calcuttae anno 1854 impressum est De codice Pāri-
siaco et *Viśvanāthae* commentario cf Hamilton, p 79,
de *Sasadharae* commentario Weber, p 153 (WILSON
39^b)

213.

Hujus voluminis folia 58-78. (linn. 8 9) *Rāma-
chāndracharitrāsāram*, ab *Agniveśa* compositum, con-
tinent. Auctor distichis 102, Śārdūlavikrīḍita metro
scriptis, Rāmachandrae res gestas adumbrat. Incipit
श्रीसारदाचरणपद्मयुगं निधाय चित्ते गणेशचरणौ प्रणयेन नत्वा ।
रामायणीयमखिल(i) मुनिभिः प्रणीत(1)माद्यैरहं तदिह सारतरं प्रवक्ष्ये ॥१॥
पूर्वं यो दितिजो नरार्थवपुषा सिंहेन निस्तारितः

सो यं विश्रवसः सुतोऽमुरसुतागर्भोद्भवो रावणः ।

तेनातीव सदा जगत्त्रयमिदं दुष्टेन संतापितं

जातस्तद्वधहेतवे दशरथात् श्रीरामनामा हरिः ॥२॥

आदौ यः पिशिताशनो निहतवान् रामो वने ताडकां

विश्वामित्रमस्य विश्रवकृतो नर्कचरानर्दयन् ।

यातोऽसौ मिथिलां हरस्य धनुषो ज्यारोहणाकर्षणे

सीता तत्र पणिकृतेति जनकेनाकर्ष्य तत्कीतुकात् ॥३॥

श्रीरामेण यदा स्वयं शिवधनुर्भक्ता जिता जानकी

सासीत्यंचदशाब्दिकेन वयसा षट्षाधिकं मैथिली ।

पञ्चाष्टादश हायनानि वसतो यातान्ययोधापुरे

तातस्तस्य तदा महोद्यमपरो (1. °ऽः) पट्टाभिवेके भवत् ॥४॥

Desinit in hoc disticho

इत्येतच्छ्ररं (charitram) पठति रघुपतेर्यो नरो वा अणोति

सारं रामायणस्य प्रतिदिनमृषिणा चाग्निवेशेन गीतं ।

सो यं निर्धूतपापो जलधरपदमारुह्य यानेन याति

स्वर्गे दिव्येन देवैरभिमुखमखिलैरागतेः सूर्यमानः ॥१०२॥

Haec folia anno 1702 satis accurate exarata sunt
(WALKER 181^b)

214.

Foll 109-179 (linn 8) *Sankarachetovlāsas* (San-
karāe ingenii lusus, sive Sankarāe lusus, quo Cheta lau-
datur), quo carmine Chetasinhae reguli res gestae a
Sankara, Bālakrishnae filio, e Bhāradvāyae gente ori-
undo, celebrantur Incipit

श्रीमत्भाललसत्सुधाकरसुधापानप्रसंगोद्भव-

म्नोदप्रोक्षितदानपानरचनाकीलं मिलिंदावली

सिंदूरारुणकुंडलीकृतचलतशुंडाभागोलत्पत-

न्मूलास्तिरयन् विनाशयतु यो विद्याम्ब विद्याधिपः १

Carmen, sermonis artificis et ambiguitatibus turgens,
neque tamen inelegans, quot libros continuerit, non
constat, in nostro enim codice in fine libri quarti desi-
nit Oratione soluta cum versibus conjuncta, ad genus
Champú dictum pertinet.

Lib I. Paragraphi 135. 1-37. Prooemium 38-47
Vārānasiac laudes 48-63 Qua in urbe Yavanāri
regnabit 64 Ejus in aulam Krishṇamiśra advent

65-83. Hujus stemma traditur: Gautama: Śatánanda: Kharanarāya: Bhaganarāya: Mihirarati: Krishnamisra: Garga (rishi): Gautama: Śringin: Kavana: Vidyādharma: Rathikara (?): Krishnamisra (Kīṭhamisra, Kīṣṭhamisra). 84-109. Yavanārī, cum Gorī, Yavanarum rege, congressus, occiditur¹. 110. तदरभ्य नृपः काश्यां वंशमः कोऽपि नाभवत् । राहं विभज्य तेरेव भुज्यते स्म यथाहृषि ॥ 111-135. Krishnamisrae prosapia: Rāma-misra et Devamisra. Devamisrae filius Kripāmisra fuit, ejus Sāvantamisra: Miśra Dhīmarana. Kānada: Motīrāma. Laddhanadeva: Mānikyamisra. Mahārājamisra: Bhavachandra: Madhumisra. Paramānanda Jidadhana Manoranjana Manoranjanae quatuor filii geniti sunt. Manasārāma, Dasārāma, Dayārāma, Mayārāma Manasārāmae filius Valvanda fuit

Lib. II Paragg 46 1-15 Valivanda, Vārānasīae rex, celebratur 16-21 Cui Chetasinha filius natus est. 22 Isque post patris mortem in regnum successit 23-46 Regis virtutes ad nauseam praedicantur.

Lib III Paragg 109 Chetasinhae jussu Rāmanagara (Śrīrājāramanagara) urbs condita est²

Lib. IV Regis officia quotidiana et pietas celebrantur Desinit liber in disticho 109: अथ कुंडलिया चित्रं निमग्नशतमिदं नय संसारमूढ कृष्णं हृदयसरोरुहे कुरु रे ममतारुढ कुरु रे ममतारुढ वचनमिदमहृतसारम् श्रीपतिनामसमूहमाशु हृदये कुरु हारं श्रीपतिनामसमूहमाशु हृदये कुरु विस्रम् विषयवशीकृत-चित्रं कृष्णचरणे कुरु चित्रम्

Sed quisnam celeberrimus ille Chetasinha rex, cujus virtutes talem invenerunt praeconem? Scilicet Cheyt Singh ille, Vārānasīae intra annos 1770-1781 Zemindar, cujus causa in senatu Anglico tot tantacque in Warren Hastings turbae excitatae sunt Poema igitur nostrum intra annos 1771-1778 scriptum esse puto

In fine librorum haec leguntur. इति श्रीमत्सत्सामंतमुकुटकादकुरुविंदसंदोहांदोलितपादारविंदमहाराजचेतसिंहप्रोत्साहितसाहित्यपारावारपारीयश्रीमहीक्षितपालकृष्णमूनुशंकरविरचिते शंकरचेतोविलामचंपूषमंधे लक्ष्मीनारायणाके etc.

Haec voluminis pars in fine saeculi superioris exarata est (WILSON 493⁸)

¹ Krishnamisrae Dātripuram (Dataryā) a rege dono datur

² 'Cheit Singh intended to build a grand town at Ramnaghur on a regular plan, and with wide streets, after the European fashion This purpose was frustrated by his deposition, but a tolerable idea of its scope may be formed from the two spacious streets, crossing each other at right angles, which compose the existing town of Ramnaghur' Hamilton, Gazetteer II, 455

215, 216.

Opus unum voluminibus duobus compactum. Vol. I. foll. 240, vol. II. foll. 198. continet. Lat. Devan. Charta Ind. Long. 10½. Lat. 4½. Linn. 8.

Inest Sārngadharapaddhatis, anthologia a Sārngadhara edita. Auctor, Dāmodarae filius natu maximus, Lakshmīdharam et Krishnam fratres habuit, avus Rāghavadeva in Hammīrae, Sākambharis (Sāmbhar) regis, aula vixit³. Sārngadhara disticha ex optimis poetis excerpit, propria multa addidit, eaque secundum materiam et argumentum in capita 163⁴ digessit. Distichorum numerus esse 6300. dicitur Capitum nomina, ordine alphabetico a me disposita, sunt haec: Agastyānyoktayah 61. Adbhutarasānirdeśah 142. Anityatānirūpanam 148. Anukramah 2 Abhisārikāsanchārakathanam 119 Arīpalāyanam 74 Arīṣṭajñānam 162 Asatīcharitam 132 Āśishah 4. Udāraprasānsā 16. Udyamākhyānam 30 Upadesavidhānam 153 Upavanavinodah 82 Kamalānyoktayah 67 Karabhānyoktayah 56 Karuṇārasānirdeśah 141 Kalahāntarītāpralāpasakhyānūnaya 113 Kalpasthānam 89 Kākānyoktayah 50. Kālacharitam 151 Kālasankhyānam 154 Kāvyaprasānsā 6 Kukavinindā 9. Kupaṇḍitanindā 11. Kūpānyoktayah 68. Kripājanindā 23 Kesaranjanam 90 Kokilānyoktayah 46 Kautukam 88. Kriyāguptakarmaguptasandhiguptavindumatīchitrākhyānam 34. Khadyotānyoktayah 52 Gajaprasānsā 78. Gajānyoktayah 54. Gāndharvasāstram 81 Gunaprasānsā 18 Grīshmasamayāsavabhāvākhyānam 134 Chandrānyoktayah 41. Chandrodayavarnanam 120. Chātākānyoktayah 47. Jātiḥ 36. Tatākānyoktayah 66. Tamovarnanam 118 Tarunīprithagavayavavarnanam 98. Turangaprasānsā 79 Trishnānindā 27 Tejasviprasānsā 17 Darīdranindā 25 Dāvānalānyoktayah 70 Durjananindā 22 Dūtyupahāsarasaprasānu 109 Daivākhyānam 29 Dhanaprasānsā 21 Dhanurdharaprasānsā 80 Dharmavrittīḥ 38 Dhīraprasānsā 13 Nadyanyoktayah 65 Namaskritīḥ 3 Navavadhūsangame sakhīvākyam navavadhūsaratārambhakrīde 123 Nāyakam pratī dūtīpreshanam 105 Nāyakayoruktīpratyuktī 114 Nāyakasikshānāyakanūnaya 115 Nāyakasyāgre dūtīyuktīḥ 107. Nāyākātīthyānāyaka-

³ Avunculi auctoris Gopāla et Devadāsa fuerunt Horum omnium, ne Hammīra quidem excepto, versus in anthologia leguntur Ceterum gentile regis nomen in codice nostro बाहुवाण scribitur, itidemque in codd E I H 2048 (A) et 2023 (C), बाहुवाण in cod 876 (B), बाहुवान in cod 1384 (E) In cod 125 (D) prooemium deest

⁴ Hic numerus cum computatione mea quadrat, Boethlingk 168 invenit

praṣṇau 111. Náyikám prati náyakavachanádikathanam 101. Náyikám prati náyakavasthávānāsanāsandeshākyāne 108. Náyikám prati sakhivachanam 103. Náyikāvalokananáyakadarśane 110. Nītiḥ 76. Paṇḍitaprasaṇsā 10. Parasparaprasādākyānam 116. Parvatānyoktayah 60. Paṣúnám lakshanāni chikitsā cha 84. Paschāttāpah 150. Pātakavivṛtiḥ 39. Pānagoshtīhvarnanam 121. Purushastrīsanyogavivṛtiḥ 93. Prakīrnakākyānam 31. Prabhātavarnanam 128. Prabhātavāyusūryodayavarnanam 129. Praṣṇottarākyānam 35. Prahelikāpahnutikūtākyānam 33. Priyachātudyūtakrīdāsūrataprasaṇsā 122. Priyaprasthānavasthākathanam 100. Bālagrāhopasamanam 87. Bālāvarnanam 96. Bībhaśāsānirdeśah 145. Bhayānakarāsanirdeśah 144. Bhūtavidyā 86. Madhukarānyoktayah 45. Madhyarātrakrīdānyākānūnayaḥ 127. Manahsthirikaranaprabhāvah 159. Manasviprasaṇsā 15. Mantrayogalayayogarūjayogāḥ 156. Mayūrānyoktayah 48. Marusthalānyoktayah 69. Mahatām prasānsā 12. Mānīmānākyānam 112. Mīsrakanītiḥ 77. Mūrkhānindā 26. Meghānyoktayah 42. Yāchakanindā 24. Yogicharyā 161. Yogimahimadoshopasargachikitsāsaptadhāranāśtamahāsiddhiprāptayah 160. Ratnānyoktayah 63. Rājānītiḥ 75. Raudrasānirdeśah 146. Lobhanindā 28. Vānsavarnanam 1. Vakānyoktayah 51. Vayahsandhivarnanam 97. Varshāsamayāsvabhāvākyānam 135. Vāntasamayāsvabhāvākyānam 133. Vāyvanoktayah 43. Vichārāḥ 152. Videhamuktikathanakālavanchane 163. Viparītakrīdā 125. Viyoginīpralāpah 104. Viyogyavasthāvarnanapralāpākyāne 106. Virahīnyavasthāvarnanam 102. Viśiṣṭakaviprasaṇsā 8. Viśiṣṭarājavarnanam 73. Viśhayopahāśah 149. Viśhapaharanam 85. Vīrasānirdeśah 140. Vrikshavīśhānyoktayah 59. Vriśhabhānyoktayah 57. Vairāgyākyānam 147. Sakunājñānam 83. Saṅkhānyoktayah 64. Saratsamayāsvabhāvākyānam 136. Sārīrākyānam 155. Sīrasamayāsvabhāvākyānam 138. Sukānyoktayah 49. Sansargaprasaṇsā 20. Sankīrnānyoktayah 71. Sanketasthānabhāvalāvavivṛtiḥ 95. Sajjanaprasaṇsā 14. Satīvarnanakulavadhūvṛtte 131. Sadāchārāḥ 37. Santoshaprasaṇsā 19. Samagrasṭrisvarūpavarṇanam 99. Samasyākyānam 32. Samudrānyoktayah 62. Sambhogāvīśhikarānam 130. Sammīśrākyānam 139. Sāmānyakaviprasaṇsā 7. Sāmānyarājaprasaṇsā 72. Sāmānyavrikshānyoktayah 58. Sinhānyoktayah 53. Subhāshitaprasaṇsā 5. Suratakelikathanam 124. Suratanivṛtiḥ 126. Sūryānyoktayah 40. Sūryāstangamanavarṇanam chakravākāvasthākyānam cha 117. Strīpurushajātīvivṛtiḥ 92. Strīprasānsā 91. Strīsevāprakārah 94. Hansānyoktayah 44. Hathayogah prathamah 157. Hathayogo Mārkaṇḍādīsūdhito dvitīyah 158. Harinānyoktayah 55.

Hāsyarāsanirdeśah 143. Hemantasamayāsvabhāvākyānam 137.

Distichis permultis Sārngadhara auctorum nomina adscriptis, plurima poetarum anonymorum vocabulo कस्यापि 'nescio cuius' significavit. In codice nostro aliquot nomina omīssa, multa a scriba corrupta, ne numeri quidem distichorum satis accurate notati sunt. Cave igitur, ne nimiam ei, quam infra dabo, nominum recensione fidem habeas, etiamsi, ubicunque dubitationi locus dabatur, codices Londinienses a me collati sint.

Poetae igitur hi laudantur. Akālajalada 42, 14. Achala 42, 20 114, 11. 133, 21. Cf 8, 5. Achyuta 63, 11. Adbhutapunya 111, 3. 124, 2. Anantadeva 6, 6. Abhinanda 136, 16. (Cf. 8, 5 et Gaudābhinanda) Abhinandana 132, 3. Abhinavagupta 69, 3. Abhirāmapasupati 33, 20. Amarūka 100, 6. 8. 101, 5. 103, 3. etc. Amala (a poeta quodam laudatur 8, 5). Amritavardhana 138, 1. Arasīthaphura (?) 3, 20.¹ Argata 119, 4. Avantivarman 118, 4. 134, 12. Akāśapoli 104, 5. 110, 2. Anandadeva 32, 14. Anandavardhana 52, 3. 54, 3. (Cf Nandavardhana) Bhaṭṭa Indurāja 59, 63. 71, 54. 116, 6. Indrakavi 3, 27. 62, 6. 66, 5. 145, 4. Indrasinha 140, 8. Uddiyakavi 122, 10. Utkata 36, 8. Utpalarāja 59, 28. Utprekṣhāvālabha 110, 11. Bhaṭṭa Upamanyu 110, 5. Umāpatidhara 41, 8. 107, 18. Kanthapandita 34, 17. Kapilarudra 133, 5. Kapalakavi 98, 31. Kamalāyudha 137, 5. Karnotpala 123, 6. Kaipūrakavi 59, 38. Kalasa 134, 22. Kavisvara 140, 15. Kālīdāsa 26, 2. 34, 11. etc. Kumāradāsa 98, 59. 71. 114, 1. Kumārabhaṭṭa 124, 14. Kumuda 4, 33. Krishna 67, 3. Krishnapilla 133, 25. 135, 21. Krishnabhaṭṭa 8, 4. Krishnamisra 4, 20. 30, 2. 49, 5. 91, 9. 144, 3. Kṛīdāchandra 4, 10. Kshemendra 9, 5. 11, 2. 3. etc. Ganadeva 15, 5. 45, 4. (Cf Devaganadeva) Gandagopāla 136, 5. Gāṅgadeva 58, 13. Guṇākara 78, 17. 136, 3. Gopāladeva 147, 12. Gobhatta 23, 5. (Hoc distichon ab Ujvaladatta citatur) Govardhanāchārya 31, 4. Bhaṭṭa Govindarāja 4, 1. 36, 3. 54, 8. 59, 42. 106, 10. 119, 16. (A Devesvara celebratur 8, 10. Cf Vikatanantambā.) Gaudābhinandana, Gaudābhinanda 62, 14. 107, 13. Śvetāmbhara Chandra 138, 5. Chandraka 117, 14. Chandīakavi 42, 5. 114, 12. Chandra-deva 46, 11. 12. 48, 5. (8, 6. Vānam celebrat) Chānākya 5, 2. 3. 21, 3. etc. Chaura (?) carpitur 9, 6. Bhojarājachaurakavikṛitam pādyam 147, 18. Chhamachhamikāratna 106, 8. Chhinnama 4, 12. Jayagupta 136, 8. Jayadatta 79, 10. (de equorum speciebus) Jayadeva 3, 13. 24, 7, 10. etc. Jayamādhava 6, 7. 121, 7. 133, 19. 134, 26. Jayavardhana 52, 1. Jīvanāva 135, 29. Jīvanāyaka 56, 2. Jnānavarman 58, 1. Tarala, cf Rājase-

khara. Trilochana 41, 17. (4, 15, 16. Vānam et Mayūram laudat.) * Trivikrama Bhaṭṭa, Damayantīkathae auctor 4, 49, 7, 5, 8, 9, 1, 98, 24, 106, 4, 12, 111, 5, 120, 21, 135, 4. Dagdhamarana 106, 6. Dandin 4, 40, 16, 8 (Cf. Rājasekhara et Vyākā.) Dāmodaragupta 140, 7. Dāmodaradeva 71, 58, 147, 12, 21, 148, 6. Dinakaradeva 139, 8. Divākara, cf. Rājasekhara et Mātangadivākara. Divirakisora 36, 6. Dīpaka 3, 18, 131, 2, 143, 13. Durgasena 135, 28. Devaganadeva 29, 19, 31, 1, 45, 4, 148, 16, 149, 8, 150, 10, 151, 7. Devadāsadeva 134, 29, 147, 13, 22. Devabodhi 110, 8. Devesvarapandita 3, 7, 4, 8, 10 etc. (Bhojam regem celebrat 73, 5-7.) Dhanadadeva 8, 11, 133, 31 = Dhanadeva 4, 3, 7, 4, 9, 39, 2, 45, 5 etc. Dhanapāla 8, 14 (Māgham et Bhāravim laudat) Dhanika 103, 4, 140, 13. Dharmakīrti 55, 11. Dharmadāsa 33, 7, 8, 10, 11. Dharmavardhana 55, 13, 59, 13. Dhārākadamba 134, 6. Dhairyamitra 106, 6. Dhoikavi 71, 2¹. Nakula 79, 56, 112 (de equorum cura Cf. Pāndavanakula) Nagnajit 121, 4. Nandavardhana 53, 7. (Cf. Anandavardhana) Namaiya 59, 17, 62. Narasinha 69, 5. Nāgapaiya 58, 12. Nāgammā 3, 30. Nāthakumāra 135, 19. Nārāyanabhāṭṭa 140, 12, 20, 144, 10, 146, 2, 7. Nīdrādaridra 106, 7. Nisānūrāyaṇa 4, 48, 141, 12. Netratribhāgābrahmayasvin (?) 106, 16. Parimala 40, 11. Pānini 120, 14, 135, 8. Pāndavanakula 77, 27 (Cf. Nakula) Śrīpālākavīrāja 133, 8. Puṣṭika 104, 12. Puṣhpākārādeva 36, 21, 45, 6, 53, 11, 59, 3. Prithvīdhara 102, 8. Prakāśavarsha 23, 6, 42, 19. Prabhākārādeva 99, 1. Pralādāna 41, 1, 42, 1, 59, 69, 60, 8. Phalajjalavāsudeva 100, 9 (Cf. Vāsudeva). Phalguhastinī 120, 10. Ballālasena 41, 16. Bhaṭṭa Bijaka 58, 2, 133, 1, 135, 6, 39, 137, 1. Bauddhah ko 'pi 29, 1. Bhattānāyaka 59, 31. Bhaṭṭasvāmīn 36, 23. Bhadantajñānavarman 58, 1. Bhadantavarman 112, 8. Bharchihu 15, 1, 137, 14. Bhartṛimētha 139, 5. Bhartṛisvāmīn 136, 3. Bhartṛihari 7, 12, 10, 6-8, 11, 4, etc. Bhallata 40, 9, 10, 43, 3, 46, 9, 50, 2, 52, 4, 56, 1, 59, 54, 71, 57, 102, 7, 107, 8. Bhavabhūti 4, 5, 13, 6, 2, 12, 7, etc. Śrīvaidya Bhānupandita 43, 1, 58, 3, 59, 43, 74, 5, 98, 43, 124, 7. Bhāratīkavi 4, 9. Bhāravī 121, 3, 134, 24 (Cf. Dhanapāla et Rājasekhara) Bhāsa 98, 45, 120, 20, 136, 6 (Cf. Rājasekhara) Bhikshātana 132, 18. Bhīma 112, 5, 134, 5, 135, 34. Bhīmasinhapandita 71, 53, 98, 82. Bherībhānkāra 3, 2, 10, 4, 11, 46, 7, 53, 9. Bhogabhāṭṭa 14, 9. Bhojadeva 44, 14, 46, 5, 59, 4, 15, 39, 68, 3, 71, 6, 134, 4, 10, 135, 23, 137, 15. Bhojarāja 35, 11-14, 117, 7. Munjam prati Bhojarajasya lekhaḥ 141, 6. Bhojarājukavivarga 128, 2. Bhohara (?) 137, 7. Madana 36, 26, 41, 9. Manu 91, 11. Mayūra 4,

50, 51, 36, 17, 29, 138, 13 (Cf. Rājasekhara et Trilochana) Mahādeva, Rājapitāmamahādeva 40, 4, 58, 11, 59, 25, 71, 36, 37. Mahāmanushya 136, 1, 138, 4. Māgha 12, 8, 14, 15, 14-16, 17, 6, etc. (Cf. Dhana-pāla) Mātangadivākara 72, 10.² Mādhavamāgadhā 59, 44. Māyūrāja 146, 9. Mārkaṇḍeyamuni 39, 13, 147, 1. Mālavarudra 62, 15. Muktāpīda 55, 9. Murāri 32, 18, 97, 10, 98, 40, etc. Mecha (?), cf. Rājasekhara. Mentha 117, 12, 118, 3 (idem distichon ipsi et Vikramādityae tributur. Cf. Bhartṛimētha.) Morikā 102, 6, 107, 24. Bhaṭṭayasas 144, 8. Yasovarman 144, 7. Raghu in libro Kavidarpaṇa 129, 6. Ratnākara 74, 3, 98, 60, 117, 3, 121, 2. (Cf. Rājasekhara) Ravigupta 14, 7, 22, 7, 23, 7. Ravidatta 36, 12. Rākshasa 133, 27. Rāghavachaitanya 3, 14, 15, 7, 14, 49, 4, 77, 28. Rāghavadeva 147, 20. Rājasekhara 3, 28, 8, 3 (tria Dandinis opera laudat) 8, 18-20 (hos poetas celebrat. Bhāsa, Rāmīla, Somīla, Vararuchi, Śāhasānka, Mecha, Bhāravī, Kālīdāsa, Tārāla, Skandha, Subandhu, Dandin, Vāna, Mātangadivākara, Ganapati, Ratnākara, Harsha, Mayūra) 14, 21, 103, 10, 122, 6, 131, 1, 8, 134, 14, 137, 8, 10, 138, 2. Rāmīla 133, 38 (Cf. Rājasekhara) Rāhulaka 135, 14. Rudrabhaṭṭa 36, 7, 102, 12, 107, 1, 115, 3, 123, 2, 7, 131, 5, 133, 6 (Cf. Mālavarudra) Lakshmanasena 54, 6. Lakshmīdhara 36, 10, 48, 3, 67, 2, 98, 63, 137, 3. Ladani (?) 45, 3³. Lonitaka 105, 5. Vatsarājadeva 147, 19. Vararuchi 36, 4, 98, 1, 109, 2 (Cf. Rājasekhara) Varāhamihira 140, 11. Vallabhadeva 23, 4, 54, 19, 59, 3, 11, 67, 66, 3, 105, 4 (Cf. Utprekshāvallabha) Vasundhara 4, 34. Vastupāla 42, 2. Vākpatirāja 4, 39. Vāna-panchānana 32, 4, 98, 3 (Cf. Chandradeva et Rājasekhara) Vānabhāṭṭa 3, 4, 4, 26, 6, 8, 7, 3, 6, 13, 7, 23, 3, 101, 7, 125, 2, 134, 27, 34, 36, 137, 16, 138, 12, 140, 5 (Cf. Trilochana) Vāmanasvāmīn 114, 9, 139, 9. Vālmīkikavi 120, 5. Vālmīkimuni 25, 12, 98, 71, 104, 6, 106, 9, 136, 15, 140, 28, 36, 141, 14, 142, 9. Vāsudeva 107, 9. Sarvaṇavāsudeva 118, 5 (Cf. Phalajjalavāsudeva) Vikatanitambā 45, 9, 123, 3 (dist. 119, 1 ipsi et Govindasvāmīn tributur) Vikramāditya 16, 10, 35, 15, 118, 3. Vyākā⁴ 8, 9 (Dandinem laudat) 29, 17, 32, 17, 36, 14, 59, 14 etc. Vidyāpati 60, 2, 71, 44, 114, 3, 135, 40. Vidyāranya 4, 6. Vināyakapandita 73, 8. Vilvamangala 3, 16, 17, 4, 29, 43. Vishnusarman 19, 3, 20, 10, 11, 21, 7, 8. Vihlana⁵ 5, 6, 7, 7, 13 etc. Vriddhi 51, 1, 143, 50 (Cf. Sakavṛiddhi) Vaidyanātha

* 2, 19 a Rājasekhara laudatur सहो प्रभावो वाग्देव्या यन्मातंगदिवाकरः । श्रीहर्षस्याभवत्तस्यः समो वाचमयूयोः ॥

³ Lakshmī B C D

⁴ Hoc nomen et Vyākā et Vyākā scribitur

⁵ Vihlana, Vilhana, Chihlana, Silhana MSS

¹ Cf. Dhoyin nomen in Gītagovindae prooemio

98, 21. Bhagaván Vyása 16, 10. etc. (In fine cap. 80. Śivadhanurveda ei tribuitur.) Śakavarman 36, 19. Śakaviddhi 98, 42. 46. 50. 73. 102, 5. 135, 2. Saktikumára 59, 58. Śankarakavi 73, 12. 13. Śanku Mayúrasúnu 131, 4. Sankuka 135, 33. Śankhadhara 7, 1. 120, 12. Sarvavarman 63, 13. Śaṣivardhana 125, 1. Śándilya 140, 1. Śárngadhara 4, 45. 7, 15. 16. 8, 1. 31, 2. etc. Sálíhotra 79, 31. Śivadásadeva 125, 8. 148, 18. Śivasvámín 101, 6. 109, 7. Śīlabhattáriká 106, 3. 109, 3. 115, 7. 132, 8. 35, 14 (aequalis Bhojarájac? cf. 8, 8.) Śrídharma, in fine cap 92. Śrutadhara 67, 12. 136, 9. (Cf Śrutadhara in Jayadevae prologo.) Sankula 112, 6. Satkavimísra 107, 17. Sarasvatikūtumba 59, 16. 72, 1. Sarasvatikūtumbaduhitri 32, 19. Sarvadása 135, 1. Sárvaabhauma 3, 6. 8. 73, 14. (Anan-gabhímam regem laudat) Sáhásánka, cf. Rájasekhara. Sínhadatta 36, 15. Singápidi 98, 6. Sudarsana 73, 18. (Vírápándya regem celebrat. Ipse ab Harihara laudatur) Subandhu 3, 3. 22, 6, 1. 22, 5. 6. 141, 5 (Cf Rájasekhara) Surika 62, 7. Súravarman'4, 15. Somakavi 111, 2. Somila 133, 38. (Cf Rájasekhara) Somasvara 122, 14. Skandha, cf. Rájasekhara Hanumat 3, 26. 4, 4 etc. Hammíranarendra 140, 14. Harigaṇa 4, 44. 22, 9. 59, 4. 115, 8. 148, 19. 152, 4. Harihara 3, 21. 35, 9. 107, 21. 126, 3. 131, 11. (8, 12 Sudarsanam laudat) Harsha 98, 16. 102, 3. 120, 1. etc. Hetuka 59, 30.

Praeterea libri et carmina haec citantur: Áśínagara-prákáraprasasti 4, 2. Kavidarpana, v. Raghu Koka 94, 9. 10. Jayatungodaya 97, 8. Jyotihsástra cap 37. Dhanurveda, v. Vyása Dharmasástra cap 37. 39, 9. Nítisástra 76, 86. Nriṅganripatipáshánayajñayúpaprasasti 73, 9. 10. (Śákambharis rex laudatur.) Panchá-khyána 76, 86. Padmapurána 39, 41. Pálakávyá 78, 10. 38. Purána cap. 37. Bálabhárata 34, 9. Bhárata cap 75. 76, 86. Mahánátaka 4, 22. 140, 30. 35. 141, 13. 146, 1. (Cf Hanumat) Sivabháshita-Yogarasáyana 153, 13. 154, 13. 155, 65. Rájaníti cap 75. Lakshmanakhandaprasasti 4, 7. Vásishtharámáyaṇa, sive Vá-sishtha 148, 1. 12. 149, 6. 150, 8. 153, 48. 77. 155, 76. Vishnupurána 39, 19. 40. Vriksháyurveda 82, 241. Súktisáhasra 36, 16. 100, 3. 133, 22. 135, 7. Somaná-thaprasasti 4, 23. Smṛiti cap. 75.

Duo Sárngadharapaddhatis codices in Museo Asiatico Petropolitano asservantur, e quibus Schieffner et Boethlingk lectionum varietatem, quae in versibus ex Bhartrihari et Panchatantra desumptis reperitur, publici juris fecerunt. Cf Bulletin Historico-philologique de l'Académie de St. Pétersbourg IV, 272 et VIII, 113.

Codex olim foliis 472 constabat, nunc haec deside-

rantur: fol. 204 (cap. 80, 169-181); fol. 222 (finis cap. Gándharvaśastra et initium capitis Vṛiksháyurveda); foll. 228. 234 (cap. 82, 17-40); foll. 244-249 (finis capitis Páśúnám lakshañáni, et capita Vishápaharāṇa, Bhútavi-dyá, Bálagrāhopaśamana, Kautuka, Kalpasthána, Kesarānjana, et initium capitis Stríprasansá); foll. 249-259 (finis capitis Sanketádi et initium capitis Bálavarnana) Praeterea in vol. I fol. 160^a. finis capitis Arípaláyana et initium capitis Rájaníti desiderantur.

Ultimum codicis folium recentiore manu additum est. Codex medio seculo superiore exaratus est. (WALKER 126, 127)

217.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 121. Long 14. Lat. 4. Linn. 6.

Foll. 1-14. *Ritusanháras*, i. e. tempestatum cyclus, carmen *Káldásae* poetae tributum, quo anni Indici tempestates sex totidem capitibus celebrantur. Editiones exstant Guil. Jonesi, Bohleni, Haebherlini.

Textu cum Haebherlini editione collato haud exiguum lectionum varietatem notavi. Quibus equidem non multum auctoritatis tribuerim, quum maximam partem pro librariorum Bengallicorum more novandi libidine factae sint. De codice Parisiaco cf. Hamilton, p. 72.

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 170^a.)

218.

Foll. 134. Lit. Bengal. Long 11½. Lat. 12. Charta Europ. Linn. numerus plerumque 30 excedit.

Meghadútas, *Káldásae* carmen lyricum, cum sex commentariis, quorum auctores hi: *Bharatasena*, *Rámanátha*, *Kalyánamalla*, *Mallínátha*, *Váchaspati-govinda*, *Sa-nátanasarman*. Initia singulorum haec.

1. नत्वेशं वैद्यगौराङ्गमङ्गीकाङ्गसमुद्भवः ।
भरतो मेघदूतस्य टीका बहुबुधैः कृताः ।
तथापीयं सुबोधख्या क्रियते भूभृदाहया ॥
2. उपास्यं विश्वकर्मायं विदुषां कथम्भूषणं ।
ग्रथ्यते मेघदूतस्य मुक्तावलिरीयं नया ॥
3. प्राजाञ्चलव्रजदावानलतापशान्तिं यत्पादमम्बुजवरं शरणं प्रयान्ति ।
तं सर्वैर्भवविश्वभयनाशनमम्बुजाख्यं विष्णुं नमामि सहस्रसिल-
विष्णुनाथं ॥
पद्मवन्धुकुलाम्बोधिशीतांशुलोकविभूतः ।
त्रैलोक्यचन्द्र इत्याद्योत् कर्पूर च्चुम्बिनेश्वरः ॥
तत्पुद्गोऽस्ति पराभूतवैरुद्धीमखलस्युहः ।
सर्वैर्लक्षणसंयुक्तो गजनेत्रो महायशः ॥

तस्य कस्यायमन्दोऽस्ति नन्दो वृद्धिमागरः ।

तेनेयं मेघदूतस्य टीका नास्ति बालती ॥ क्रियते etc

4 Mallinātha hunc commentarium, postquam Raghuvansam commentatus est, composuit, ut ex verbis. एतच्च कामशास्त्रसंवादेन सम्यग्विवेचितमस्माभी रघुवंशसंजीवनां (dist 88) apparet Praeter Nātham (45 66.) alius carminis commentator, Niruktakāra, memoratur, cujus explicationes carpuntur (47 80 यद्यस्योन्मत्तत्वात् प्रलपितमित्यदोष इति यद्विरुक्तकारः स्वयमेवोन्मत्तप्रलापीत्युपेक्षणीयः 110) Auctores et libros hosce laudat Amara, Alankārasarvasva (23), Ujvala (3), Utpala (cujus lexicon Utpalamālā appellatum, 16 28. 85.), Ekāvalī (alankāra 43), Karnodaya (9), Kāsikā (79 83), Kshīrasvāmī (Am comm), Dandin, Dasarūpaka (40), Nimittanidāna (10 17 98 99), Nrityasarvasva (36), Patākā (107), Bhāravi, Bhāshyakara, Bhojarāja (101), Manu, Mālatīmālā (lex. 99), Yādava, Ratirahasya (30 85), Ratisarvasva (100), Ratnākara (91), Rasākara (77 80 103 115), Rasaratnākara (100 107), Rudra (lex 4 55), Vāgbhatta (13), Vāmana, Visva, Vijayantī, Sakunasāstra (9), Śabdārṇava, Sambhurahasya (44 56 61 74), Śāsvata, Śrīharsha, Sangītaratnākara (89), Sāmudrikam (85), Śārasvatālankāra (118.), Skānda (pur 34), Halāyudha

5 प्रथम्य गोपिकाकान्तं गुरुपादोपदेशतः ।

टीकां कश्चिन्नियमिति मेघदूतस्य संगतां ॥

6 उपनीतं नवनीतं etc ॥१॥ प्राच्यां व्याख्याः समालोच्य श्रीसनातनशर्मणा ।

तस्यैव मेघदूतस्य टीका तात्पर्यदीपिका ॥२॥

Disticha in codice nostro 116 numerantur Quod ad singula attinet, dist अथजातं post 18 a Vāchaspati et Sanātana explicatur Idem soli dist तदावश्य et हेमांभोज° interpretantur, quae a ceteris praetermittuntur Post dist 66 edit Calc duo disticha (यत्नोन्मत्त° et ज्ञानदोष) insiticia nescio unde desumpta addit Dist आद्याम्यना post 112 a Kalyānamalla et Mallinātha explicatur, denique etiam strophā शुक्ता वाक्ती Kalyānamallam interpretatorem invenit

De codicibus Parisiis et Hamilton, pp 28, 80, 94, de Berolmensi Weber, p. 168 Editio princeps a Wilson anno 1813 (2 edit 1843) edita, critica Gildemeisteri Bonnae anno 1841 impressa est Textus cum Mallināthae commentario Calcuttae anno 1851 editus est

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 307.)

219.

Foll 29-84 (linn 10) *Nalodayas*, carmen *Kālidāsa* poetae tributum, quo Nalae et Damayantīs amores cele-

brantur, cum *Ganesae*, Rāmadevae fili, commentario Incipit

प्रथम्य विग्रहंतारं भारतीं च तथा गुरुन् ।

नलोदयाख्यकाव्यस्य क्रियते रघुदीपिका ॥१॥

De distichorum ordine in hoc codice haec annotanda sunt. Cant. II. 14 12 13, 33 32, 59 58. Cant IV 29 28. Ganesae commentarius brevis et perspicuus est Haec voluminis pars anno 1594 ab Haranjit exarata est (WALKER 128°)

220.

Lit Devan Charta Ind Foll 144 Long foll 1-20 11 Lat. 5 Long foll 21-144. 11½ Lat 4. Linn 7

Foll 1-20 *Nalodayas* Cant II 33 32, 59 58 Cant III 48 47 Cant IV 21 20 22, 47 46 Dist. 47 ita legitur पुनश्च नैषधेन पूरतायतायतायता । सदायमुच्चसम्पदा महामहामहास्य संपदं ॥ Scholia in marginibus adscripta partim e Ganesa, partim ex alio commentario excerpta sunt

Haec folia anno 1614 a Sihara, Rāmae filio, exarata sunt. In fine haec leguntur अद्यह संभतीर्थेवास्तव्यं लोकेषु विख्यातसकलवैद्यकज्ञो ज्योतिर्मराजी तस्यात्मजो श्रीरामस्यात्मजो । जेता तस्यात्मजो जोशीहरजी तेन लिखितोऽयं नलोदयः । (WALKER 171°)

221.

Lit Devan Charta Ind Foll 95. Long 10½ Lat 5 Linn variant

Inest *Gītagovindam*, *Jayadevae* carmen lyricum, Kīshnāc et Rādhāe amores canticis duodecim celebrans, cum *Nārāyanāe* commentario, jussu *Bhīshadāsae*¹, Lakshmidāsae filii, facto (A) Editiones plures exstant, eminet Lasseni Bonnae anno 1836 impressa

Nārāyanāe commentarius perbrevis est, neque in locis difficilioribus interpretandis multum auxilium praebet, textum tamen satis purum praebet

Codex post annum 1815 exaratus est (MILL 72)

222.

Hujus voluminis folia 21-48 *Gītagovindae*, eodem commentario instructi, fragmentum satis magnum continent (B) Folia १-१२ desiderantur, quae supersunt, inde a cant V, 17 (तदावश्येन) carminis reliquam partem praebent

Haec folia anno 1761 exarata sunt. (WILSON 337°)

¹ Bhikhidāsa A Bhishmadāsa B

223.

Foll 28-72, literatura Bengalica exarata, *Gītāgovindam* cum commentario auctoris anonymi continent. (C) Incipit commentarius. राधाभाषयो रहः केलयो वल्य-
माणा जयन्ति सङ्गोत्कर्षेण वर्तन्ते । राधाकृष्णयोः सङ्गोत्कृष्टत्वात् तयोर्ली-
लानामपि सङ्गोत्कृष्टत्वं तथा च श्रीभागवते etc. Haec scholia
fortasse e variis commentariis collecta sunt, permulta
ad literam cum Nārāyana consentiunt

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (MILL. 2^b)

224.

Foll 15-40 *Gītāgovindae* textus, literatura Bengalica
post annum 1810 exaratus (D) (WILSON 170^b)

225.

Hujus voluminis folia 240-273, annó 1794 exarata,
Gītāgovindae cantica exhibent Disticha canticis praeci-
missa aut subjecta ommissa sunt

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 79, de Beroli-
nensibus Weber, p 168 (WALKER 152^d)

226.

Foll 69-71 (linn. 10) *Anandalaharīstotram*, *Sankarā-
rāchūryae* auctori tributum Carmen, disticha 20, Si-
kharinī metro composita, continens, ad Pārvatīs deae
laudem scriptum est Incipit

भवानि स्तोतुं त्वां प्रभवति चतुर्भिर्न वदनेः

प्रजानामीशानस्त्रिपुरमथनः पञ्चभिरपि

न षभिः सेनानीदशशतमुखैर्यहपति-

स्तन्यपाकेश कथय कथमस्मिन्नवसरः १

Haec folia hujus seculi initio negligenter exarata
sunt (WILSON 493^c)

227.

Foll 274-285 (linn 11) *Ālamandāstotram*, car-
men disticha 69 continens, quibus Krishna deus ado-
ratur Incipit स्वादयन्निह सर्वेषां ॥ त्वय्यन्तर्धं मुदुर्ग्रह । स्तोत्र-
यामास योगीन्द्र ॥ स्तं वंदे यामुनाह्वयं ॥१॥ नमो नमो यामुनाय यामुनाय
नमो नम ॥ नमो नमो यामुनाय । यामुनाय नमो नमः ॥२॥ नमो यामु-
नपादाय । देवुभिः पावितात्मने । विदिताखिलवेद्याय । गुरवे विदि-
तात्मने ॥३॥ Ālamandāra nomine quid significetur, e
carmine ipso non apparet

Haec folia anno 1794 negligenter exarata sunt
(WALKER 152^e)

228.

Hujus voluminis folia 123-153 (linn. 5) duo carmina
ad laudem *Kalyānae* regis, Nārāyanae filii, a *Madana*,
Krishnae filio, scripta continent Prius (foll 123-139)
ab hoc disticho incipit

श्रियः कुरूणामधिपस्य पालनीं मधुद्विपो मूर्तिमनारतं भजे ।

करासिचक्राजधनुर्द्धरां चनम्बुदूचं हेमसमप्रभां वरां ॥१॥●

Alterius disticha 2½ in initio desiderantur Auctor
carmen utrumque ita composuit, ut singula primi Kirā-
tārjunīyae libri hemistichia suis ipsius versibus deinceps
intexeret, ita quidem ut singula Bhāravis hemistichia
eundem locum in Madanae distichis occupent Quod
his numeris clarius reddetur Kir 1^a = M 1^a K 1^b =
M 2^b K 1^c = M 3^c K 1^d = M 4^d K 2^a = M 5^a
K 2^b = M 6^b etc Ex utroque igitur Madanae car-
mine primus Kirātārjunīyae liber restitui potest Poeta
Vansastha metro usus est Prius carmen disticha 101,
alterum 86 continet Prius hoc disticho finitur साशा-
वापि धनेशितुर्बहुयशः श्रीकृष्णसंभवेना श्रीकृष्णेन हि येन तस्य
मदनः मृतुः स्वयं निमर्मे । कल्याणेशयशः प्रमूनपटलेर्मालामिमा निर्मला
यस्या मध्यगुणश्रियं श्रितवती श्रीभारवेभारती ॥१०१॥ Idem in
alterius fine exstat, hoc vero additur कल्याण क्षितिपाल-
भालविमलालकारञ्चामणे जीव त्वं चिरजीविना धुरि धराभार भर
स्वे भुजे । भोज निर्जय सज्जने वितरणीस्तेजोभिरोजःपतिं स्वर्णं यत्तु
मे भवानहमपि स्वर्णं प्रयच्छे यतः ॥८६॥ इति श्रीभट्टमदनविरचित
कल्याणराजस्योत्तरचरित्रं ॥

De rege ipso parte altera haec traduntur Gūrja-
rensis provinciae ejusdam rex fuit (8), Turcas (Tu-
rakva), Abdallahán duce adortos, ad Bácej urbem de-
vicit (13), Jehángir imperator dist 40 memoratur
regis antistes Harajit appellatur (77 78) His pu-
pensis et Kalyānam et Madanam seculo septimo de-
cimo medio floruisse putavimus, eaque sententia us-
quae in Weberi Catal pp 332, 333 leguntur, con-
firmatur.

Haec folia seculo septimo decimo medio ab auctore
ipso videntur exarata esse, quum et literatura ejus
aevi, et disticha nonnulla in marginibus relictā sint
(WALKER 162^c)

229.

Folia 105-147 (linn. 10-12) *Kāśikātilakam*, carmen
a *Nīlakantha*, Rāmabhatāe filio, ad Kāśim urbem cele-
brandam scriptum Opus ad id genus referendum est,
quod Champú appellatur, quum orationi solutae versus
admixti sint Incipit वंदे गुरुं शिवं सांवं दक्षिणामूर्तिमव्यय ।
यद्दंदनेन मंदो पि विन्दे गुरुसमानतां ॥१॥ चंकिाहृदयाभोज मरदास्या-
दवंबर । वंदारुक्विमंदार पाहि मा भव शंकर ॥२॥

Argumentum carminis hoc: Kūvera, in Kailāsam montem profecturus, a Nārada Śivam Vārānasīm adusse certior fit. Quo audito Vasantasekhara et Indusekhara, Kinnarac duo, magistri venia impetrata, urbem illam adeunt ejusque templa et numina colloquio celebrant.

De auctoris gente haec traduntur: श्रीकौंडिन्यमहातपो-धनकुलीरांबुराशिम्बुद्राकंदीवरंबधुरा जलनिधेर्विख्यातनामांकितः । नानाग्रंथनिबंधनैकनिपुणः बहुदर्शनीसंपदा गाढालिंगितमानसो यम-यत श्रीरामभट्टाग्रणीः ॥३॥ श्रीरामभट्टजनयो 'वनसांख्ययोगसत्त्वकौतं-मुत्तमं त्रयसत्तमं' । श्रीमद्वसिष्ठपालितवंशसिंधुपूर्वोद्वारयनुतकीर्तिल-सत्त्वर्षीद्रुः ॥५॥ विष्णुनाथपदांभोजनमरंदास्वादलोलुपः । काशिकातिलकं शंभोः प्रीतये कुरुते सुधीः ॥६॥ १ c. 'Excelluit Rāmabhaṭṭas, vir praestantissimus, c Kaundinyae gente, quae pietate magna conspicua fuit, ortus, velut luna e mari lacteo, oceano tenus celebratus, variorum operum auctor sol- lertissimus, sex philosophiae systemata animo penitus tenens Hujus filius, literarum multarum, in quibus philosophia Śāṅkhya, Yaugica, Vedāntica eminent, peri- tissimus, gentis a leone divino protectae oceanū plena quasi luna, poeta insignis, virorum ingenuorum lau- dibus florens. devoto animo Kāśikātilakam scribit et Sivae dedicat, apīs instar nectar, quod e Visvanāthae pedum nelumbia destillat, degustaturus' Kaundinya gens alio nomine Pānya appellata, auctorque noster Rāmabhaṭṭae filius natu minor fuisse traditur.

Additus est veribosus Bhūdevae commentarius, doctior quam utilior. Incipit: कठितटपटीकरटिचर्चकैर्नातिनं etc

Haec voluminis pars anno 1821 a Kāśinātha exarata est. (WILSON 245^b)

230.

Opera tria Lat. Bengal. Charta Ind Foll 72 Long 13½. Lat. 5.

Foll. 1-16. (linn. 12-14) *Krishnakarnāmrītam* (nectar Krishnae auribus hauriendum), carmen a *Vilvamangala*, alias *Līlāṅka* appellato, ad Krishnae in Vrindāvana lu- dentis laudem compositum, distichis 110 constans. Incipit: चिन्तामणिर्जयति सोमगिरिगुरुर्मे शिष्यागुरुं भगवान् शिष्यपिच्छमौलिः । यत्पादकल्पतरुपक्षशेखरेषु लीलाखयम्बरसं लभते जयश्रीः ॥१॥

In marginibus succinctus auctoris anonymi com- mentarius, *Subodhanī* appellatus, legitur. Incipit: कृपानुधासरिद्यस्य विष्णुमात्रावयंयपि । नीचगैव सदा भाति श्रीचैतन्यं तमाश्रये ॥

Haec voluminis pars hujus seculi initio exarata est. (WILSON 242^a.)

231.

Foll. 17-42. (linn. 12.) Auctoris anonymi ad *Krishna- karnāmrītam* commentarius, *Sārangarangadā* appellatus Incipit: यद्वावभाषितभियः प्रणयोत्पवाचां etc. De Vilvaman- gala ipso haec narratiuncula traditur: अथ दाक्षिणात्य- कृष्णविद्या (1. e. Krishnavenā) नद्यासीत् । तस्याः पश्चिमतीरनि- वासी पंडितकवीद्रुः श्रीविल्वमंगलनामा कश्चिद्वाक्यः किलासीत् । स च पूर्वदुर्वीसनमप्रेरितस्तत्पूर्वतीरनिवासिन्यां संगीतविद्याधिकृतकिन्नरी- निकरायां कस्यांश्चिन्तामणिनामन्यां वेद्यायामतीवासको बभूव । स च कदाचित्तमिस्रायां जीमूतमंदगर्जितजातद्वन्द्वयोऽथ इषागणितगमन- प्रमूहचयः स्वगृहाग्निगीय तां नदीं शवावलंबनेन हस्ताभ्यामुत्तीर्य कील- तकवाटं तदावासद्वारमाससाद । तदाप्यश्रुतफुत्कारशत इतस्ततो धमयं कृत्वा भित्तिगतेऽर्धप्रविष्टः कृष्णभुजंगपुच्छमालंभ्य भित्तिमुत्तंभ्य प्रणा- लिकामध्ये निपतन्मूर्च्छितो बभूव । ततः सा सखीभिः सह विष्णुद्रोचिवा तं दृष्ट्वा हा कष्टमिति वदती तमानीयोपचारैः सुखं चक्रे । ततस्तेन कथितं स्वागमनवृत्तांतं श्रुत्वा जातवेषयुः सा सनिवेदं तमाह । अहो सकलशास्त्रविशारदमपि भवंतं मूढं विना कोऽन्यः परिणतिविरसरस- लेशार्थमात्मानं घातयेत् । हा धिक् धिगस्तु मां याहं पापीयसी कपट- भायैः पुरुषान्प्रतार्य तेषां मनो धनानि चारुं । अहो एतादृश्या- सक्लियेदि श्रीकृष्णे भगवति जायते तदा किं न स्यात् । स्वसर्वं परित्यज्य श्रीकृष्णभजनमेव मया कार्यमिति निश्चित्य तां रात्रिं तं शुश्रूषमाणा सखीभिः सह श्रीकृष्णस्य श्रीराधया सह रासकुंजादिलीलामयगीता- न्यगासीत् । स चापि तद्वाक्यजातनिवेदः स्वं भर्त्सयन् मयापि स्वसर्वं परित्यज्य भगवद्भजनमेव कार्यमिति चिंतयन्नुन्मिद्रित एव तस्मिन्निधाय- मात्रेण प्रोक्षुपूर्वसिद्धप्रेमांकुरस्तं राधाकांतमेव प्राणकोटिदयितं मन्य- मानः प्रातस्तां नमस्कृत्य तेनैव पथा तद्वदीतीरस्थं सोमगिरिनामानं वैष्णवोत्तममासाद्य निवेदितस्ववृत्तांतस्तस्माच्छ्रीगोपालमंदराजमग्रहीत् । गृहीतमंत्र एव प्रोक्षुद्भानुरागः कंपाश्रुपुलकादिभ्याकुलः श्रीवृंदावनग- मनोत्कंठितोऽपि गुरुसेवार्थं कतिचिद्दिनानि तद्वैवावासीत् । तत्रापि श्रीकृष्णलीलादिचर्योनयंयांचकार । तदृष्ट्वा गुरुणा लीलाशुक¹ इति ख्यातोऽप्यभूत् । तत्र स्वीयरूपदूतस्तत एव संन्यासं चक्रे । ततः परोत्कं- ठया श्रीगुरुं विश्राप्य श्रीवृंदावनाय प्रतस्थे । गच्छंश्च पथि पथि प्रथमं तत्स्फूर्तिसमुच्चलितप्रेमप्रवाहोत्कंठाकलोलपतितः शून्यमिवात्मानं मत्वा तत्सखीलाविशिष्टस्य तस्य स्फूर्तिं प्रार्थयन् ततो मयुरामंडलं गतो ली- लाविशेषस्फूर्त्युच्चलितानुरागसिंधूकृतलालसावर्त्म्यसितस्तद्दर्शनं प्रार्थयन् ततो मयुरागतस्तत्स्फूर्ती साक्षात्कारं मन्यानसतो वृंदावनगतस्तं सा- क्षाद्गृष्ट्वा बाष्पानसगोचरत्वेन तं चर्योयंश्च यथाप्रललाप तत्सर्वं तत्सं- गिभिर्वैष्णवैस्तदा तदैव लिखित्वा स्थापितमासीत् । ततो वृंदावने कति- चिद्दिनान्यवासीत् । पञ्चाष्टीकृष्णेन खलीलां प्रवेशितः । इति हि गुरुपरंपरागता सार्वलौकिकी प्रसिद्धिरिति ॥

* Haec folia seculo superiore exeunte nitidissime exa- rata sunt. (WILSON 242^b.)

232.

Foll. 88-115. (linn. 16) *Khandaprasastis* (laudatio in partes divisa), carmen *Hanúmati* auctori tributum, quo decem Vishnus manifestationes celebrantur Incipit :

चंद्रादित्याभनेत्रः कमलभवभवस्फारपुष्टमतिहो
भास्वत्कालाग्निजिह्वः पृथुलगलगुहादुहनिःशेषविश्वः ।
चक्षिः पुष्टोद्दिताभिश्चकितसुरवधूनेत्रसंस्पर्शिताभि-
मैत्र्यः क्षिप्राम्बिवेलं गगनतलमलं क्षालयन् वः पुनातु ॥ १ ॥
जीयासुः शकुलाकृतेर्भगवतः पुष्टछटास्रोतना-
दुर्धतः शतचंद्रितांबरतलं ते पिंदवः संधवाः ।
येषां वृत्त पतङ्गिरीर्वैश्विनस्तेजोमज्जालं वपुः
यानभानवशादरोचकृत्वा चक्रे चिरायाम्यदं ॥ २ ॥
दिश्याहः शकुलाकृतिः स भगवान् नैश्वेयसीं संपदं
यस्य स्फूर्जदनुष्टुप्पुष्टशिशिरप्रंसोलनक्रीडनैः ।
क्षुब्धज्वाहिसमुक्षलज्जलभरैर्मैदाकिनी संगतै-
र्मैगासागरसंगमे प्रणयिनी जाता विहायः स्थली ॥ ३ ॥

Matsyávatára, distt 8 fol 90^a. Kúrmávatára, distt. 6 fol. 91^a. Varáhávatára, distt 11 fol 93^a. Nrisinhá-
vatára, distt 9 fol 94^a. Vámanávatára, distt 7. fol 95^a.
Paraśurámávatára, distt 4 fol 95^b. Rámachandráva-
tára, distt 72 fol 108^a. Krishnávatára, distt 6 fol 110^b.
Budhávatára, distt. 3 fol 111^b. Kalkyavatára, distt 3
fol. 112^b. Denique Hanúmat simia, et ipsa tantae par-
ticeps gloriae, distichis decem praedicatur

Additus est commentarius a *Jnánánanda* scriptus
Pristinum scholiastae nomen *Gangadása* fuisse hoc
disticho apparet, quod in fol 108^a. legitur .

भट्टक्षीपोविद्याख्यादुधवरतिलकाङ्गदासं वमायै
देवी सोभाग्ययुक्ता व्यजनयदपरागं महालक्ष्मीसंज्ञा ।
सोऽयं प्राप्नयति त्वे रचयति रमणं रामचंद्रप्रतापं ।

ज्ञानानंदो हनुमत्कृतनृतिचटितं व्याक्रियामंडनेऽस्मिन् ॥

Haec folia anno 1776 a Bhúdeva exarata sunt
(WALKER 200^d)

233.

Foll 87-110 (linn 10 11) *Gitagangádharā*, car-
men a *Kalyána* poeta scriptum, continent Incipit

मेघाडंबरकारिधारिभिर्माहावर्तानुकारिस्फुर-
क्षत्राकारमधोचरे त्रिजग[ती]मीशो नरीनृत्यति ।
यस्योच्चैर्ज्योतीभकृत्तिलसिद्धिभ्रवि(?)तानामह-
त्पार्वत्याः पुरतः प्रभुः प्रविलसन्नन्मानविध्वंसनः ॥ १ ॥
चेतश्चेत्तुरानने मुरिपी मारांतके भेदतो
भक्ष्या तन्नजने स्ति भावुकजनाः कल्याणवाणीमिमां ।
शृण्वंतु प्रतिवासरं भवभयप्रध्वंसिनं भूमेदेः
शृंगारादिरसानुवर्णनपरं सद्भिद्विदाह्लादिनीं ॥ २ ॥

यद्यप्यहपदीप्रबंधरचने नात्यो स्ति कुत्राप्यहो.

विद्वान् श्रीजयदेवपंडितकवेस्तात्कीर्तिनामोति यः ।

• प्रांशोः पंगुरिवानुयामि पदवीमीशानकीर्त्युचकै-
येष्वाधारचलेन तस्य विदुषां श्रेष्ठैरुपायानपि ॥ ३ ॥

यदीशभजने जना भवति मानसं भक्तिम-
क्षदीयजनपावनातुलचरित्रसंवरणे ।

तदा मदनुचरितं शृणुत सज्जनाः शृण्वतां
मुदावहमिमं शिवाशिवाविहारकाव्यं परं ॥ ४ ॥

जगद्धात्राविधानार्थं जगदीशवपि स्वयं ।
लौकिकीमिव यां लीलां विधत्तस्मानहं नृपे ॥ ५ ॥

शिवयोः शिवदं प्रेष्टं पठतां तत्प्रसादतः ।

गीतगंगाधरं ग्रंथं कल्याणध्वंकीर्यंतुं ॥ ६ ॥

Auctor, Jayadevae *Gítāgovindam* imitatus, duodecim
capitibus Sivae et Párvatís lus (lílā) celebravit. Capi-
tum tituli h. 1. Sivánunayas. 2. Sivánukúlanavasanta-
varnane 3. Vibhíshanapradarsanas (?). 4. Sotkantha-
sivas 5. Párvatíprasádanam. 6. Párvatípaschátápa-
varnanam 7. Kalahantaritávarnanam 8 . 9
Utkanthitávarnanam. 10. Muditamanmathántakas. 11
Sivaprasádanam. 12 Svádhínapatikáśivásaubhāgyavar-
nanam

Haec folia seculo septimo decimo (*paridhāvisamvat-
sare*) a Kesavendra exarata sunt. (WALKER 192^d)

234.

Hujus voluminis folia 48-64 (linn. 12) *Gítāgírīśam*,
Sivae laudationem, continent, quo libello *Rāma*, Sriná-
thae filius, Sivae et Párvatís amores cecinit. Auctor
non modo in rebus, sed etiam in metris Jayadevae
Gítāgovindam serviliter et inepte imitatus est Inci-
pit कर्पिताचितरेतरस्य मनसी बध्वेव बध्वेवतोः संमोहं दहतावपाशु

सुधया सिद्धेव हर्षप्रदौ किंचित्संकुचितो पुनर्विकसितो श्रेतो शिती
लोहितो पातामीश्वरयोस्तरंगतरलो लोकान् कटाक्षायुभौ १ हर्षं श्री-
हर्षनामा रचयति वचनैरनुतार्थिर्दुर्लभैर्भीरुभक्तिभारविभो भारविरपि तनुते
विह्वयप्रबोधं वाग्गुणैः सप्रसादेर्मुदुगदितपदैः कालिदासः प्रसीद-
त्युच्चैर्लोकपु तेषामहमपि चरणांभोजभृंगो स्मि रामः २ हर्षं कथिरनु-
वर्तेत यथायं सद्योतो रविमपि निर्जनो यथादयं जीतुष्पादहमधुना
तपानुकुर्वे लालितं कविजयदेवभारतीनां ३ Libellus in capita
duodecim divisus est, quorum nomina haec : 1. Vasan-
tavilāsas 2. Máninímanorathas 3. Utkanthitasiti-
kanthas. 4. Gaurīgurutaránurāgas. 5. Vayasyāraha-
syoktis 6. Durgádasánirdesas 7. Patiyuvaturativarna-
nam. 8. Sambhúpálabhas. 9. Párvatípravartanam
10. Anuraktāgírīsas. 11. Nihśankasankaradarsanam
12. Sivapárvatísamāgamas

Libellus anno 1787 (संवत् १८४३ वर्षे शाके १८२३ sic')
exaratus est. (WILSON 426^e)

235.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 114. Long. foll. 1-22. 12½ foll. 23-105. 11. foll. 106-114 9½. Lat. 5½.

Foll. 1-22. (lunn 11-13.) *Gunaratnakoṣastotram* (the-sauri eximias gemmas continentis laudes), carmen a *Parāṣarabhaṭṭa*, Vatsānkae filio, Rangesae sacrifice, ad laudem Lakshmī deae scriptum. Incipit: श्रीपराशर-भट्टाव्यैः श्रीरंगेशपुरोहितः श्रीवत्सांकनुतः श्रीमान् श्रेयसे मे स्तु भूयसे १ Quod distichon senioris originis est Auctoris ipsius exordium hocce :

श्रिये समस्तविद्विधानव्यसनं हरेः ।

अंगीकारिभिरालोकैः सार्वय्यै कृतो जलः ॥२॥

उच्चासपञ्जयितपालितसमलोकीनिर्वाहकोरकितनेमकटाक्षलीलां ।

श्रीरंगहर्म्यतलमंगलदीपरेखां श्रीरंगराजमहिषीं श्रियमाश्रयामः ॥३॥

अनुकलतनुकांडालिङ्गनारंभशृङ्गभ्रमतिदिशभुजशास्त्रश्रीशस्त्रानोकहर्षिः ।

स्तननयनगुलुहम्कारपुष्पहरेका रचयतु मयि लक्ष्मी कल्पवल्ली कटा-
क्षान् ॥४॥

Si qua primo disticho illi fides habenda est, e frequenti in singulis versibus Rangesae et Rangesvaris mentione facta auctorem deae veneratione simulata reginam celebrare, vel alludere ad eam voluisse concluderim Disticha sunt 62, metris artificiosis scripta.

Adscriptus est commentarius auctoris anonymi, qui in fine libri Vedāntāchāryae titulo nominatur. Incipit लक्ष्मीकटाक्षविषये रचयैककृतेष्वयो रक्षतूष्कलकरुणाः संधुक्षित-जगज्जयाः १.

Haec folia hujus seculi initio exarata sunt (WILSON 328^a.)

236.

Lit Devan Charta Europaea Foll 114 Long 14 Lat. 9½ Lincarum numerus variat.

Bhāminivilāsae, a *Jagannātha* Panditarāja scripti, liber primus et libri secundi disticha 117 Auctor sententias ad varias vitae condiciones spectantes quatuor libris composuit Atque primo sententiae allegoricae (anyokti), secundo cum rebus amatoris conjunctae (sringāra) traduntur, tertio elegia in mortuam uxorem continetur (karuna), quarto denique poeta animi tranquillitatem Krishnae cultu obtinendam esse docet (sānta). Venkaṭa auctore Jagannātha sub Akbar imperatore (1556-1586) vixit, quae sententia satis probabilis est Libri I et II initia, a me paulum emendata, sunt haec :

I. In poetas aemulos

दिगंते श्रूयंते मदमलिनगंडाः करटिनः

करिष्यः कारुण्यास्पदमसमशीलाः खलु मृगाः ।

इदानीं लोकेऽस्मिन्ननुपमशिक्षानां पुनरयं

नखानां पांडित्यं प्रकटयतु कस्मिन्नृगपतिः ॥१॥

Ad hominem a sapientium familiaritate ad conditio-
nem vulgarem delapsus :

पुरा सरसि मानसे विकचसारसालिख-

न्यरागसुरभीकृते पयसि यस्य यातं वयः ।

स पल्लजलेऽधुना मिलदनेकभेकाकुले

मयलकुलनायकः कथय रे कथं वर्ततां ॥२॥

Ad regem qui principis juvenis inaugurationem im-
pediverat :

तृष्णालोलविलोचने कलयति प्राचीं चकोरीगणे

मीनं मुंचति किंच कैवकुले कामे धनुर्धुन्वति ।

माने मानवतीजनस्य सपदि प्रस्थातुकामेऽधुना

धातः किं नु विधौ विधातुमुचितो धाराधरांडवरः ॥३॥

Ad regem liberalem :

अपि दलदरविंद स्यंदमानं मरंदं

तव किमपि लिहंतो मंजु गुंजंतु भृंगाः ।

दिशि दिशि निरपेक्षस्तावकीनं विवृण्वन्

परिमलमयमन्यो बांधवो गंधवाहः ॥४॥

Distichis 1-18 interpretatio Anglica a Colebrooke
facta adscripta est

Lib. II. in fol 63^a. incipit :

न मनागपि राहुरोषशंका न कलंकानुगमो न पांडुभावः ।

उपचीयत एव कापि शोभा परितो भामिनि ते मुखस्य निर्व्यं ॥१॥

नितरां परुषा सरोजमाला न मृणालानि विचारपेशलानि ।

यदि कोमलता तवांगकानामथ का नाम कथापि पञ्चवानां ॥२॥

तत्तन्जु मंदहसितं श्रुसितानि तानि

सा वै कलंकविधुरा मधुराननश्रीः ।

अद्यापि मे हृदयमुन्मदयंति हंत

सार्यतनांबुजसहोदरलोचनायाः ॥३॥

स्वेदाबुसांद्रकणशालिकपोलपालि-

दोलायितश्रवणकुंडलवंदनीया ।

आनंदमंजुरयति स्मरणेन कापि

रम्या दशा मनसि मे मदिरैक्षणयाः ॥४॥

कस्तूरिकातिलकमालि विधाय सायं

स्मेरानना सपदि शील्य सौधमौलिं ।

प्रीतिं भजंतु कुमुदानि मुदामुदारा-

मुञ्जासयंतु परितो हरितो मुखानि ॥५॥

Additus est commentarius perspicuus, a *Manrāma*, *Rāmachandrae* filio, *Jayarāmae* nepote, *Gangārāmae* pronepote, scriptus Incipit : कवीन्द्राणामास्ये म्युरसि किल काव्यात्मकतया धनीद्राणां दृष्टौ प्रविलससि लक्ष्म्यालतया । मुनी-द्राणां स्वांते वससि परया स्वीयकलया न विसोऽपारं ते जननि महि-मानं गिरिस्तुते ॥ Tāra cognomen se gessisse, proavum Nāgojibhaṭṭae discipulum fuisse, hunc commentarium

Bálakṛiṣṇa amico auctore scriptum esse, prooemio lectores certiores facit Ex epologo (MS. E. I. H. 1396) librum anno 1802 compositum esse discimus. Ad dist. 1, 35. *Muktávaliprakāśa* citatur, qui commentarius a Manurāma ipso videtur scriptus esse.

Libri primi disticha 98. a Galano in libro *INΔΙΚΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ* Graece versa sunt, librum tertium Bohlen in *Ritusanhárae* appendice edit.

Codex anno 1815 exaratus est (WILSON 236.)

237.

Folia 151-165 (linn 16-20) *Mahimnah stavas*, 1 c. Sivae majestatis praeconium, cum *Ahobalae* commentario Incipit

महिम्नः पार ते परमविदुषो यद्यसदृशो

स्तुतिर्ब्रह्मादीनामपि तद्वसन्नास्तव्यि गिरः ।

अथावाच्यः सर्वः स्वमतिपरिणामावधि गृह-

ज्जमाप्ये स्तोत्रे हर निरपवादः परिकरः ॥१॥

अतीतः पथानं तव च महिमा वाङ्मनसयो-

रतज्ञावृत्त्या यं चकितमपिधत्ते (l abhidhatte) श्रुतिरपि ।

स कस्य स्तोत्र्यः कतिविधगुणः कस्य विषयः

पदे त्वर्वाचीने पतति न मनः कस्य न वचः ॥२॥

Auctor, sive ille *Pushpadanta* fuit, sive hoc nomen fictum est, distichis 41 Sivam ita celebravit, ut et unicum illum esse deum, et alios deos in eo contineri, ejusque potestate superari declararet Carmen senioris aetatis non sine artificio scriptum est¹ Strophae 29 primae Sikhariní, reliquae Hariní metro compositae sunt. Equidem carmen olim disticho undetricesimo finitum, reliqua serius addita esse putaverim Commentator disticha 31 tantum explicat Str 32 plane absurda est, neque felicius est commentum, quo str 33 Gandharvarum rex, Sivae servus, hoc carmen ad leniendam domini iram composuisse traditur Similis de eodem Gandharva fabula in Banerji editione (Journal, As Soc of Bengal, VIII, 355), haud dubie ex alio quodam commentario desumta, traditur Ahobala haec पुष्पदंतनामा

कश्चन गंधर्वविशेषः शिवैकशरणो भूत्वा शिवप्रसादार्थं हिमवत्पर्वते तपः कृत्वा संतुष्टे शंकरे प्रसन्ने स्वशक्त्या शिवचरणां पुरुहं श्रीकलादिभिः समभ्यर्च्य श्रीशंकरं स्तोतुमिच्छन् शंकरगुणानामनंतत्वेनाप्रमेयत्वात् गुणकथनरूपस्तुतिकरणमशक्यमित्याशंक्य स्वानौद्धत्यं च प्रकटयन् स्तोतुमारभते ।

¹ Cur Lassen (Zeitschrift V, 460) वाङ्मनसयोः in dist 2 Sanscritice dictum esse negaverit, nescio Cf Pāṇini V, 4, 77 Neque व्याक्रोशी vocabulum reprehendendum erat, quum व्यावक्रोशी, व्यावहासी, व्यावहोरी etc a grammaticorum principe tradantur

Carmen nostrum quum ab Ujjvaladatta citetur ante seculum XIV. scriptum est

. *Ahobala* commentator, Nrisinhabhaṭṭae filius, e Bháskarae gente oriundus, hymnum satis perspicue explicat, non tam vocabula singula quam res ipsas respiciens. Incipit : ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरं पार्वतीपतिं । भजामि श्रीमहादेवं सर्ववेदोत्तमं प्रभुं ॥१॥ Praeter Sivapurānam unus tantum liber citatur, ab auctore ipso scriptus, *Rudrabhāshya* appellatus, qui fortasse Rudrajapae commentarius fuit Verba auctoris sunt ad dist 28: रुद्रशब्दाद्यो बहवस्त्वस्मात्कृत्योकरूपरुद्रभाष्येऽनुसंधेयाः.

Praeter Banerji editionem, quae typothetae sphalmatis foedata est, altera cum versione Bengalica Calcuttae impressa esse dicitur De codice Havniensi cf. Westergaard, p 100; de commentario Berolinensi Weber, p 363.

Haec folia anno 1776 exarata sunt. (WALKER 129^b).

238.

Foll 20-39 (linn 8 9) *Rájanítisāstram*, πολιτείας διδασκαλία, sententiarum ethicarum collectio, quae *Vrddha-Chánakyae* auctori tribuitur. Addita est interpretatio *Hindí*. Incipit श्लोक ॥ प्रणम्य सरसा विष्णु । त्रैलोक्यधिपतिं प्रभु । नानासास्त्रभृतं वक्षे राजनीतसमुच्चयं ॥१॥ अर्थ ॥ तेहूं सरसा, मस्तकीकरी । त्रैलोक्यं अधिपतिं प्रभु स्वामी श्रीसादिविष्णु प्रणमी नमस्कारकरि । नानाविध अनेकसास्त्र उधर । राजनीतसमुह बोलु ॥

Libellus in capita octo divisus est, disticha 18, 16, 7, 19, 18, 6, 16, 16. continentia Textus Sanscriticus admodum corruptus est.

Haec folia anno 1737 a Mohanachanda exarata sunt, qui in fine haec adscripsit . सकलपंडितोत्तमपंडितश्रीपद्मी-तिचंद्रजीतशिवपद्मीजिनचंदजीशिवमोहनचंदेन लपितो यं श्रीधरो-लनगरे गांधीश्रीपद्मेलजीसुतकरमचंदपठनार्थं ॥ (WALKER 205^c)

239.

Lit Devan. Charta Ind. Foll 57. Long 7½. Lat. 3½ Linn 7.

Rádharasasudhánidhis, Rádhae saporis mellei thesaurus, carmen ab Itita-*Harivansa* Gosvámīne ad laudem Rádhae in Vrindávana² cultae scriptum. Incipit . यस्याः कदापि वसनांचलखेलनोत्पथम्यातिथम्यपथनेन कृतार्थमानी । योगीन्द्रगुमगतिर्नधुसूदनो पि तस्याः नमोस्तु वृषभानुभुवो दिशे

² Vrindavana nemus prope Gokulam urbem in Mathurá provincia in laeva Yamunae ripa situm est

पि ॥ १ ॥ ब्रह्मेन्द्रादिसुदुर्लभपदारविंदभीमस्वरागपरमाद्भुतवैभवायाः ।
सर्वार्थकाररसवर्षिकृपाद्रिदृष्टेस्तस्याः नमोस्तु पृथगानुभुवो महिम्ने ॥ २ ॥
यो ब्रह्मरुद्रशुकनारदभीष्ममुख्यैरालक्षितो न सहसा पुद्गलस्य तस्य ।
सद्यो वशीकरणचूर्णमनंतशक्तिं तं राधिकाचरणरेणुमनुस्मरामि ॥ ३ ॥
आधाय मूर्ध्नि यदा पुरुदारगोप्यः काम्यं पदं प्रियगुणैरपि पिबन्मौलेः ।
भावोत्सवेन भजतां रसकामधेनुं तं राधिकाचरणरेणुमहं स्मरामि ॥ ४ ॥

Libellus distichis 270. constans, si ea respiciantur, quae Wilson in As Res. XVI, 128. de Harivansa docuit, exeunte seculo sexto decimo videtur scriptus esse.

Commentarius a Narottama anno 1764 scriptus in cod E. I H 146 exstat.

Codex anno 1790 exaratus est. In fine haec leguntur: पुस्तकलिखितम श्रीवृंदावनमध्ये यमुनातटे पठनार्थं वैष्णवमंडलके पीतांबरदासहस्ताक्षरहेमराज ॥ (WILSON 520.)

240.

Hujus voluminis folia 175-194 *Rāmakrishnakāvya*, carmen Rāmam et Krishṇam celebrans, a Śūrya astronomo scriptum, cum auctoris commentario continent. Idem in epilogo *Valomāksharakāvya*, carmen quod retrorsum legi potest, appellatur. Si enim singulorum distichorum syllabas retrorsum legeris, eadem vocabula prodibunt. Simul priore distichi versu Rāma, altero Krishṇa laudatur. Incipit:

तं भूसुतामुक्तिमुदारहासं । वंदे यतो भव्यभवं दयाश्रीः ।
श्रीयादवं भव्यभतोयदेवं । संहारदामुक्तिमुतासुभूतं ॥ १ ॥

Commentarius incipit. रामकृष्णस्य काव्यस्य टिप्पणं लिख्यते मया । बालानां सुखयोधार्थं तेन तौ तुष्यतां भुवं ॥ १ ॥ Proximo disticho quum patrem Suganākajñānādhirājam appellet, auctorem nostrum a Śūryadāsa astronomo non differre intelligimus, quem anno 1540 vixisse aliunde constat. Carmen disticha 36. continet, nam quae in Haebelin Anthologia additicia duo leguntur, ab auctore in fine commentarii posita sunt.

Haec folia anno 1779 a Bhūdeva exarata sunt (WALKER 129^d.)

241.

Foll. 50-79 (linn. 9) *Rāmavilāsakāvya* ab Harinātha scriptum, capita quatuor, cantica 21 continens. Incipit. एका चैतन्यवल्ली तदुपरि युगपत्पुल्लमिंदीवरं सात्मध्ये रक्तोत्पले ज्ञे अभिमुखकनकाभोज इंदीवरे ज्ञे । सा पायाभारतीत्यं विधिगुरुकषयो ज्ञानकीरामभद्रावन्त्यं योक्ष्यमाणी यदमलकूपया वर्योपांचक्रुचैः ॥ १ ॥ बुद्धिर्यदुन्मिपति सुंदरकामतले । धर्मार्थमोक्षविषयानपरिवर्जती । निद्रा च विष्णुचरणां पुञ्जभक्तियोगे । तत्पंडिताः पठत रामविलासकाव्यं ॥ २ ॥

Auctor, quem tertium Jayadevae imitatore deprehendimus, Rāmae divini et Sītāe amores, post nuptias gaudia, lusus ita celebravit, ut reconditam hujus conjunctionis significationem respiceret. Harinātham in eremo quodam ad Godāvarim sito vixisse, Vāsudevae filium, Dharanīdharāe nepotem, Śrīkāntāe discipulum fuisse, pluribus carminis locis discimus. Cf. 10, 8: वासुदेवात्मजं कृपय हरिनायकं श्रीकांतलब्धविद्याविनोदं । प्रतिज्ञानगोदावरीतटमठाराधनोपनिषद्वैतचैतन्यनोदं ॥ Sive 17, 8: धरणीधरतनयवासुदेवसुतहरिनाये कविदासे । कुरु कल्याणं कमले कृतरघुपतिपद्मगुलवासे ॥

Cap. I. fol. 58^b. Jānakīvarṇanam. Cap. II. fol. 66^b Prathamasaṁgamas. Cap. III. fol. 74^b. Jalakelivarnanam. Cap. IV. fol. 79^b. Sītāsaṁgamas.

Haec folia eadem atque n. 233. literatura a Keśavendra (pramāthināmasamvatsare) in fine seculi septimi decimi exarata sunt (WALKER 192^b.)

242.

Foll. 286-289. (linn. 12.) *Lakshmīstotram*, in Lakshmīm carmen, distichis 33 constans, *Agastya* vati tributum. Incipit. जय पद्मापलासाक्षि जय त्वं श्रीपतिप्रिये । जय मातमहालक्ष्मी संसारार्थवतारिणी ॥ १ ॥ महालक्ष्मी नमःस्तुभ्यं नमस्तुभ्यं सुरेश्वरी । हरिप्रिये नमस्तुभ्यं नमस्तुभ्यं दयानिधे ॥ २ ॥ पद्मालये नमस्तुभ्यं नमस्तुभ्यं च सर्वदे । सर्वभूतहिताधीय वसुव्रति (l. °वृष्टिं) सदा कुरु ॥ ३ ॥ *Agastya* nomen in dist. 24 legitur. एतच्छ्रुत्वागस्त्यवाक्यं हृष्यमाणा हरिप्रिया । उवाच मधुरां वाणीं तुहाहं तव सर्वदा ॥ Hymnum, etiamsi antiquioris sermonis simplicitas affectetur, valde recentis aetatis esse manifestum est.

Haec folia anno 1794 exarata sunt (WALKER 152^f.)

243.

Hujus voluminis folio 210 *Vakratundāshṭakam* (Ganesae octas), hymnus continetur, octo distichis constans, quo sapientiae deus celebratur. Carmen, Mālinī metro scriptum, cujus versus in similem sonum desinunt, invita Sarasvatī *Vyāsae* tribuitur. Totum exscripsi. गणपतिपरिवारं चारुकेयूरहारं । गिरिवरधरसारं योगिनीचक्रधारं ॥ भवजलपरिवारं दुःखदारिद्र्यहारं । गणपतिमभिवंदे बक्रातुंडपतारं ॥ १ ॥ अखिलमलविनाशं पानिनशं (l. pāninasam) सुपाशं । कनकचक्रनिवासं सूर्यकोटिप्रकाशं ॥ भवतुभयविनाशं मा- [ल]तीतीरवासं गणपतिमभिवंदे मानसे राजहंसं ॥ २ ॥ विषममखिमूलैः शोभमानं विदूरेः । कनकरचितचित्रं कंददेशे पवित्रं ॥ दधति विमलहारं सर्वदा यस्य स्मरं । गणपतिमभिवंदे भूर्भुवःस्वैकसारं ॥ ३ ॥

इरितजगमनं चारुयेकैवेदं । - - - । गणपतिमभिर्वंदे सर्वदानंद-
कंदं ॥ ४ ॥ द्विनयनयुतभाले शोभमाने विशाले । मुकुटमणिसुडाले
मुक्तिकानां च जाले ॥ धवलकुसुम[म]माले यस्य शीर्षे विशाले । गण-
पतिमभिर्वंदे संस्थिते चक्रपाणौ ॥ ५ ॥ वसुमतिवसरूपं पीठमादौ सुदीपं ।
यदुपरिस्सकोणं तस्य चोर्ध्वं त्रिकोणं ॥ गजमितिदलपद्मं संस्थितं चारु-
पद्मं । गणपतिमभिर्वंदे कल्पवृक्षस्य कंदः ॥ ६ ॥ चरदविशदहस्तं दक्षिणं
यस्य हस्तं । सद्यश्चभयदंतं चिंतय[च]चेतस्यं ॥ सचलकुटिलमुडं
(1 °sundam) चैकतुंडं द्वितुंडं । गणपतिमभिर्वंदे सर्वदां चक्रतुंडं ॥ ७ ॥
कल्पद्रुमाधिस्थितकामधेनुं । चिंतामणिदक्षिणपाणिशुंडं ॥ विधायम-
न्यनुतपिचरूपं । यः पूजयेत्तस्य समस्तसिद्धिः ॥ ८ ॥ व्यासाहकमिदं पुण्यं ।
गणेशस्तवनं नृणां । पठनं दुःखनाशाय । विद्यां श्रियमवाप्नुयात् ॥ ९ ॥

Hoc folium medio seculo superiore exaratum est.
(WALKER 129^f)

244.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 37 Long. 8 Lat. 5½
Linn 15

Virudāvali, insignium honorificorum series, quo car-
mine *Raghudevas*, Visvesvaramisrae et Kumudinī filius,
Mithilae regem quendam celebravit Incipit. कलकङ्क-
णलम्बितचन्दनचुम्बितचारुचतुर्भुजभीमवले । हिमशैलशिखरिनि वैर-
विस्मयिनि कुण्डलमण्डितगण्डतले ० दलदलनगञ्जनि भवभयभञ्जनि
मञ्जुलमणिमयमुकुटवरे पंचाननचारिणि शशधरधारिणि जय जय
जननि जयनि परे

Auctor strophis artificiosis tritarus usus est 1 *kānta-
kalkā*, 2 *sūrasloka*, 3 *vī aviruda*¹, eaeque deinceps in
carmine undetrices usurpantur Strophā ultima *vīrā-
ksharamālāvīrudam* appellatur, quia attributa singula
ordine alphabetico disposita sunt Quod ad res atti-
net, poema totum epithetis arcessitis et ineptis constat,
soni et metri maiore quam argumenti ratione habita

In fine haec leguntur

श्रीविष्णेश्वरमिश्रतः कुमुदिनी देवी कुमारं कुला-
लङ्कारं सुषुवे लसत्तरुगुणं गौरी गिरीशदिव
दौहित्रो च्युतकुसुम कृतिनः हारिताम्रान्वय-
श्रेष्ठो सौ रघुदेववालककविर्वैदेहभूमवदनः ॥
विद्याहृद्यमुखं महीपतिमथ श्रीपुञ्जिनायस्ततो
लक्ष्मीदेवकुलाधिदेवसहितश्रीमोहनो मोहनः ।

¹ *Viruda* vocabulo praeter eam, quam supra dedi, significatio-
nem, carmen laudatorium sive panegyricus intelligitur Cf अजा-
गरीक्षं विरुदैर्य एष नो जहासि निद्रामशिवैः शिवास्त्रैः । Kalyānarī-
jastuti II, 52, वंदीरितविरुदाबलिरोचन in carmine nostro fol 27^a,
et supra, p 117^a

नत्वा श्रीहरिदेवदेवचनुषा ज्येष्ठान्वायोभिर्गुणैः

कृत्वेनां विरुदाबलीमिह सदानन्दे नुजे व्यस्तवान् ॥

• इति नैथिलश्रीरघुदेवविरचिता विरुदाबली समाप्त ॥

Codex hujus seculi initio exaratus est (WILSON 519)

245.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 147 Long 10
Lat 4½.

Foll 1-10 (linn 12.) *Vihlanakāvya*m, carmen disti-
chis 176. constans, *Vihlanae* poetae Kāsmīrensi tribu-
tum. Incipit: ध्यात्वा गणेशमखिलागमसारभूतं श्रीसारदां सुरन-
मस्कृतपादपद्मां । क्वचित्सकीयमिति प्रमृष्टुरितेन काव्यं भव्यं करोमि
चिदुवां मुषबोधनार्थं ॥ १ ॥ स्वर्गावनीषिमलमंडलसंडतुल्ये भूमंडले मही-
तपन्न (sic) नामधेये । वीरांकुर्जंजनैः परिसेच्यमानो भोगी बभूव
नृपती किल वैरसिंह (1. वीरसिंहः) ॥ २ ॥

Vihlana, quum a *Virasinha* rege *Sasikalae* sive *Chan-
drakhae* filiae magister institutus esset, amore mutuo
exorto, clandestinum cum ea conjugium inisse traditur
Quod quum rex rescivisset, poetam capitis damnavit
Isque ad supplicium ductus disticha quinquaginta illa,
quae vulgo sub nomine *Chaurapanchāsikā* circumferun-
tur, recitasse (dist. 86-136.), et amicis intercedentibus
a rege in gratiam receptus esse dicitur. Conf Bohlen,
Bhartrih praef. p. xxvi.

Disticha, quae ab *सहायि* vocabulo incipiunt, plura in
Sārngadharapaddhati leguntur et *Vihlanae* auctori addi-
cuntur Neque equidem dubitandum esse puto, quin
disticha quinquaginta illa a *Vihlana* ipso scripta, reliqua
a scolo quodam addita sint Distichon, quod apud *Boh-
len* 49 legitur, in codice nostro non exstat, neque aliud
quidquam in carmine reperitur, quod fabulae illi mati-
riam praebere poterat Ceterum codicis nostri disticha
perpauca tantum cum *Bohleni* editione consentiunt

Haec folia circiter annum 1670 exarata sunt
(WALKER 209^a)

246.

Foll. 190-239 (linn 13) *Bhartriharisatām*, *Bhartri-
haris* centuriae tres, cum versione *Hindī*. (A)

Nītisatam, foll 190-206^b. distt 108. *Sringārasatam*,
foll 206^b-220^b. distt. 102 *Vairāgyasatakam*, foll 223-
239 dist. 107.

Distichorum ordo nescio quibus de causis prorsus
immutatus est. Praeterea multa reperiuntur, quae in
neutra editione leguntur

Editiones exstant *Bohleni* anno 1833 impressa, et
Haeberlini in *Anthologia* De codicibus *Berolinensibus*
cf *Weber*, p. 170.

Haec folia anno 1743 Anjanapurae exarata sunt.
(WALKER 152^c)

247.

Foll. 10-19. (linn 19) *Śringārasatam*, primus *Bhartriharis* liber, cum versione *Hindī*, quae a superiore non differt (B.) Etiam distichorum collocatio cum A consentit.

In fine haec leguntur · इति श्रीभट्टहिममहोदयविरचितं शृंगार-
रत्नं संपूर्णः ॥

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt.
(WALKER 205^b)

248.

Foll 63-79. (linn. 12) *Sūryastotram*, hymnus ad Solem, *Sūmbae* auctori tributus, cum commentario. Incipit

यस्मात्सर्वं प्रसरति तत्र ज्ञानकृतस्वभावो

भूयैवास्मैर्विषयवर्तितावृत्तिर्यस्य नास्ति ।

शब्दार्थाभ्यां वितथमिव यस्तथ्यरूपं विधत्ते

जीवादिषु तमहमतनुं चिन्मयं प्रणौमि ॥१॥

Carmen distichis 54, *Māndākrāntā* metro compositis, constat *Sāmbae* nomen etiam in distichis 52. et 53, occurrat, et textus et commentarius ab uno eodemque seculi sexti decimi auctore videntur profecti esse.

Haec folia seculo septimo decimo exarata sunt
(WALKER 205^b)

249.

Foll 23-53. (linn 7 8.) *Angareyachandrikā*, carmen ad Anglorum praeconium a *Vināyakabhatta* Kārṇāṭakensi, *Dhūṇḍhirājā* filio, anno 1801 *Vārāṇasī* compositum Incipit विनायकाभिधानो हं विनायककृतानतिः ॥

आज्ञास्महे गुरुचिरां विनायककृतां कृपां ॥१॥ दुन्दिराजालजः श्रीमान्
दुन्दिराजाह्वयोर्मुदा ॥ नमामि चरणांभोजे शर्मणे देवतातयोः ॥२॥

Auctor, postquam Anglorum regem, *Kampīnya* appellatum, celebravit, varias ejus populi virtutes praedicat, eumque ex antiqui libri cujusdam valicatione nongentos annos in India regnaturum esse declarat. Denique principum nonnullorum mentionem honorificam facit, velut *Agastiburagasaheba*, *Aravaraneṭ* (प्रता-
नामारवं राति नरत्तामीद् स भूपतिः), *Kamalburaga*, *Tāmasburaga*, quibus in nominibus enucleandis me sagaciores ingenium exerceant.

Libellus, disticha 120 continens, sine ullo dubio ab auctore ipso exaratus est (WILSON 487^b)

D COMOEDIAE (NATAKA)

250.

Lit Devan Charta Ind. Foll. 200 Long 13 Lat 5
Linn 8

Foll 1-137. Inest commentarius ad *Mrichchhakatikam*, *Sūdrakae* comoediam, a *Lallādīkshita*, *Lakshmanae* filio, *Sankarādīkshitae* nepote, *Wilsonis* (*Valisena*) jussu intra annos 1821 et 1822 *Vārāṇasī* et *Calcuttae* scriptus

Incipit · बांधवकरोपनाना स महाराष्ट्रो गुरुर्बुद्धानां शास्त्रे का-
व्येऽधीती गौरीचरणारविंदरोलंबः १ मृच्छकटिकप्रकरणे प्राकृतरत्ना-
करोर्मिसंवरणे सेतुं करोति विवृतिं दीक्षितलल्लाभिधः स्वकृतिं २

Act I finitur in fol 23^a, II. fol. 39^a, III fol 50^a,
IV. fol 65^a, V fol 80^a, VI fol 88^b, VII fol 90^b,
VIII fol 104^b, IX fol 116^b, X fol 136^b

In fine auctor plura de gente fatisque suis tradit
Haec voluminis pars anno 1822 exarata est (WILSON 167^a)

251.

Lit Devan. Charta Europ Foll 45 Long 11
Lat 9 Linn. 19

Kāldāsae Abhynānasākuntalam (B)

Codex noster a *Brockhaus* collatus est, eaque collatio in *Bochthlingki* editione exhibetur Textus recensionem cam, quae *Devanāgarā* appellatur, continet et ex exemplo satis bono post annum 1820 descriptus est

De codice *Parisiaco* cf *Hamilton*, p 74, de *Havniensi* *Westergaard*, p 14, de *Berolinensibus* *Weber*, p. 161 Editiones *Europaeae* exstant a *Chézy*, *Bochthlingk*, *Williams* curatae (WILSON 338)

252.

Foll. 64-77 (linn 12-16) *Sākuntalae* initium, inde a primo actu usque ad dist 65 actus tertii (तपति तनु-
गात्रि मदनस्त्वामनि) (A) Haec folia, quamvis manu nimis festinante exarata, praestantissimum recensionis *Devanāgarāe* textum praebent

Haec voluminis pars seculo septimo decimo exarata est (WALKER 201^c)

253.

Lit Bengal Charta Ind Foll. 48 Long 13½
Lat. 3 Linn 6

Sākuntalae textus recensionis ejus, quae *Bengalica* appellatur

Folia १-९ desiderantur Incipit: मुन्यादु चञ्जो, apud Boethlingk 14, 21. In marginibus locorum Prācriti-
corum interpretatio Sanscritica adscripta est

Codex anno 1710 exaratus est. (WILSON 233.)

254.

Lit Bengal Charta Ind. Foll 115 1 Foll. 1-47.
Long. 16½. Lat 5½. Linn. 8. 2. Foll 48-115 Long. 17.
Lat 5½. Linn. 10.

A Folia 1-47 ejusdem comoediae recensio Benga-
lica continetur

B Folia 48-115 *Sankarae*, Vāsudevae et Bhānu-
matis filii, ad *Sākuntalam* commentarius, *Rasachandrikā*
appellatus Incipit: यद्योजयकाचनचलपरीरम्भ etc ॥ १ ॥
चाशिशवं etc. ॥ २ ॥

आसीकृती जयधरो जगति प्रसिद्धो

नानापदेन वनितासकुलप्रदीपः ।

योगः श्रुतिस्मृतिपुराणकथागमादि-

शास्त्राभियोगपटुभाजि भवादिसिंहः ॥

तत्पुनुरिन्दुरुचिनिर्मलकीर्तिराशि-

राचारिराशिर्विदितो भुवि रुद्रनाना (°námā) ।

निष्ठानसूक्तवशिष्टमुनिप्रतिष्ठो

। दादिशास्त्रशतधामसहस्रधामा ॥

तस्यात्मजः परमशाब्दिकचक्रवर्त्ती

वेदेतिहाससकलस्मृतिरत्नवेत्ता ।

लोकेऽभिधानविदितो भुवि वामुदेवो ,

नित्यार्चनाहरिहराहरणप्रवीणः ॥

तस्यात्मजो विपमतर्कनिकुञ्जसिंहो

गोविन्दचारुचरणाम्बुजलम्बुद्धिः ।

श्रीशङ्करः शिशुमुकेभरतादि दृष्ट्वा

शाकुन्तले चितनुते नु पदप्रकाशः ॥

Quibus distichis hoc stemma proditur. Jayadhara
Rudra Vāsudeva Sankara, Govindac discipulus Scho-
lasta recensionem Bengalicam explicat In primis com-
mentarii foliis nomina rariora haec reperi Adbhutasāra,
Kavikanṭhahāra (ulankāra), Kāvyaśāstramānsākāra, Dasa-
rūpaka, Bādarāyana, Vāmadeva, Sātakarni (fol 50^a.
सूत्राधारगुणाकारः स्यापकः प्रविशेत्ततः । उपचारेण सोऽप्यत्र सूत्र-
धारोऽभिधीयते)

Act. I fol 66^b, II fol. 74^a; III fol 85^b, IV fol
96^b, V. fol 104^a, VI fol 110^b, VII fol 115^a

Utraque codicis pars post annum 1810 nitide exarata
est (WILSON 40)

255.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 68 Long. 11 Lat. 9
I inn 20-22.

Foll. 1-47. *Ranganāthae*, Bālakrishnae filii, ad *Kāh-
dāsae Vikramorvaśim* commentarius, anno 1656 scriptus
Incipit गंडसिद्धूरमातेड etc. ॥ ५ ॥ श्रीबालकृष्णा पितरं विदुवंद-
शिरोमणिं नत्वा नारायणाख्यं च पितृष्वं विबुधोत्तमं & श्रीकालि-
कादासरचितब्रोटकस्य यथामति रंगनाथाख्यविदुषा व्याख्या विख्याय-
यिष्यते ७ ॥

Ex epilogo auctoris fratrem Venīmadhavabandhum,
patrum Nārāyanam, avum Ranganātham, abavum Nā-
nabhaṭṭam fuisse apparet Auctores et libri rariores a
Ranganātha hi citantur Udayanāchāryās, Dasarū-
paka, Pānīvirachitadasarūpakatīkā fol 6^a (16^b तथा-
वदेय पाणिविरचितदशरूपटीकायां साहासंकीयसंमतिरपि), Nātya-
darpana, Nātyalochanakāra 6^a, Mālaguptāchārya (?)
6^b, Mukṭāvalī (lex), Rūpachintāmaṇi 2^b 11^a, Visva-
lochana (= Visvaparakāsa), Sāgara, cujus operi plurima
se debere profitetur, Somesvara 32^b, Haradatta.

Actus I finitur in fol 14^b, II fol. 24^b, III. fol 30^b,
IV fol 43^a, V fol 47^b

Codex post annum 1815 parum accurate exaratus
est (WILSON 305^a)

256.

Foll 96-131 (linn 7) *Mālāvikāgnimitram*, *Kāhda-
sae* comoedia (A)

Haec voluminis pars manibus duabus exarata est,
atque foll 96-114 seculo septimo decimo, folia vero
115-131. seculi superioris initio Folium ultimum
desideratur

Act I fin in fol 104^a, II fol. 107^b, III fol 116^a,
IV fol 124^b, V fol 131^b.¹

Textus a Tullberg anno 1840 editus, interpretatio
Germanica Weberi anno 1856 publici juris facta est
(WILSON 308^f.)

257.

Lit Devan Charta Ind Foll 35 Long 10½
Lat 4½

Foll 1-24 (linn 10 11) *Mālāvikāgnimitram* (B)

Act. I fol. 6^a, II fol 8^b, III fol. 14^b, IV fol 19^b,
V fol 24^b.

Haec voluminis pars anno 1698 exarata est Anno
1824 Lallesvara Calcuttae (Kalkitā) vocabula singula

¹ In prologo A भासक, B C भावक legunt In B vero secunda
manu भासक intra lineas adscriptum est

lineolis rubris, distinxit, pauca correxuit, annotationes nonnullas adjecit. (WILSON 311^a.)

258.

Lit Devan Charta Ind Foll. 190. Long. 12½.
Lat foliorum 1-136. 4¾, foliorum 137-190. 4

Foll. 1-34. (linn. 8.) *Málámkágnamtram*. (C)

Act I fol. 8^a, II. fol. 11^a, III fol 19^a, IV fol 26^b;
V fol 34^a.

Haec voluminis folia post annum 1820 exarata sunt.
(WILSON 229^a.)

259.

Lit Devan Charta Europ Foll. 218 Long 11
Lat. 9 Linearum numerus variat.

Málatimádhavam, *Bhavabhúti*s poetae comoedia, cum commentariis duobus.

Act I fol 42^b, II fol. 61^b, III. fol 84^b, IV fol 94^b, V fol. 121^a; VI fol 143^b, VII fol 163^b, VIII fol 178^b, IX fol 206^a, X fol 218^a

Commentarius prior satis copiosus a *Jagaddhara*,
Ratnadharæ et Damayantikæ filio, scriptus est Incipit

चन्द्रचन्द्रिकचन्द्रचन्द्रकुसुमो माद्यज्जटाफलवधो

दृष्यहारुणदन्दशृकमणिमान् ततपञ्चाशालयः ।

स्यागुर्ने फलदो भवत्वतितरां गौरीमुखेन्दुद्वय-

त्पीयूषद्वयदोहदादिव दधेवद्रुमन् सदा ॥ १ ॥

नत्वा गुरुन् गुणगुरुनवलोक्य टीकां विश्वादि कोषभरतश्रुतिश्रवणविद्यां ।

छन्दांस्यलकरणमर्थगतिं विचिन्त्य श्रीमान् जगद्भरकृती वितनोति टीकां ॥ २ ॥

Ex epilogo hoc stemma colligitur Chandesvara
Vedesa sive Vedadhara (Devesa MS) Rámesvara.
Gadádharma Vidyádharma Ratnadhara Jagaddhara.
Eidem auctori commentarium ad Venísanháram et Vá-
savadattám debemus

Commentarius alter a *Málánka* rege, brevitati stu-
dente, compositus et *Durgamásubodhuni* appellatus est
Incipit: मालाङ्गाख्यो महीपालो नत्वा हरिपदाम्बुजं । मालतीमा-
धवस्यार्थं विवृणोति यथामति ॥

Comoedia nostra in *Wilson's* libro *Select Specimens*
of the Theatre of the Hindus Anglice versa est. Textus
Calcuttae anno 1830 impressus est, actum primum
Lassen anno 1832 edidit

Codex post annum 1820 exaratus est (WILSON 306.)

260.

Foll 36-105 (linn 8) *Maháviracharitam*, Rámae
res gestae, *Bhavabhúti*s poetae comoedia.

Act. I. fol. 46^b; II. fol. 55^b; III. fol 61^b, IV. fol
72^a, V. fol. 82^b; VI fol. 95^b, VII. fol. 105^b.

De libri argumento cf. *Wilson H.Th.* II, 323. Textum
Trithen anno 1848 edidit.

Haec folia post annum 1820 exarata sunt. (WILSON
229^b)

261.

Lit. Devan. Charta Ind Foll 191. Long 13½
Lat 5½ Linn. 9

Foll. 1-39. *Bhavabhúti*s poetae *Uttararámacharitam*

Act I fol. 8^a, II fol 12^b, III fol 21^a, IV fol 27^a,
V. fol. 31^a, VI. fol. 36^a, VII. fol. 39^b

Haec fabula a *Wilson* l l. Anglice versa est Textus
Calcuttae anno 1831 impressus est. De codice Beroli-
nensi cf. *Weber Catal.* p. 162

Haec voluminis pars anno 1821 exarata est
(WILSON 166^a)

262.

Foll 115-138. (linn 9) *Naráyan* re, Bálakrishnac
filii, Ranganáthae nepoti, et *Uttararámacharitam* com-
mentarius, Váránasíae anno 1764 scriptus Incipit

अपारभवसागरोत्तरणसेतुभूतं मङ्क-

त्प्रलापविषयीकृतं जयति यस्य नामामृतं ।

दशस्यकुलकाननञ्जलनतीव्रदायानलः

स को पि रघुनायको मम भवत्वभीष्टप्रदः ॥ १ ॥

Act I fol. 121^a, II fol 125^a, III. fol 129^a, IV
fol 133^a, V fol. 134^b, VI fol 137^a, VII fol 138^a
Quae in fine libri disticha tria leguntur, ea paulum
emendata exscripsi.

यो मौनभट्टकुशबंधुरधीतविद्यः

श्रीतानभट्टसुकृती कृतिकृष्णसूनुः ।

श्रीरंघनाथतनयेन तदीयपौत्र-

नारायणेन सुधिया रचितेति टीका ॥ १ ॥

बाराणसीनियतवासपवित्रमूर्तेः

श्रीरंघनाथविदुषो विहिताध्वरस्य ।

श्रीबालकृष्ण इति यः प्रथितस्तनूज-

स्तस्याग्रजेन रुचिरा विवृतिर्यथायि ॥ २ ॥

शुतुगजरसचंद्रैर्विक्रमार्कस्य शाके

गतवति शुभमासे कार्तिके शुक्रपक्षे ।

प्रतिपदि परिपूषीकारि जिज्ञासुतुष्टे

विवृतिरियमुं शाधिष्ठितायां नगरी ॥ ३ ॥

De codice Berolinensi cf. *Weber Catal.* p. 162.

Haec voluminis pars anno 1822 exarata est
(WILSON 165^a.)

263.

Foll. 38-95 (linn. 10.) *Anarghyarāghavae*, comoediae a *Murāri*, Vardhamānae et Tantumatī filio, e Mudgalarum gente¹ oriundo, scriptae, actus quinque primi. (A.) Poeta, Rāmāyanam secutus, Rāmae res gestas et fata, ex quo tempore, domo patria relictā, Visvāmitram secutus est, usque ad recuperatum regnum, actibus septem adumbravit. Cf *Wilson*, Hindu Theatre II, 375. Incipit. निष्प्रत्यूहमुपास्महे भगवतः कौमोदकीलक्षणः को-
कप्रीतिचकोरपारणपदुन्योतिमती लोचने । याभ्यामर्द्धविषोधमुग्धमधुर-
श्रीरङ्गनिद्रायितो नाभीपल्लवपुंडरीकमुकुलः कंबोः सपत्नीकृतः ॥१॥
अपि च । विरमति महाकल्ये नाभीपथेकनिकेतनस्त्रिभुवनपुनःशिल्पी
यस्य प्रतीक्षणमात्मभूः । किमधिकरणा किं (kī) दृक्कस्य व्यवस्थितिरि-
त्यसायुदरमविशहृष्टं तस्मै जगन्निधये नमः ॥२॥ नांछन्ते मृतधारः ॥ भो
भो लघुशोदधिबेलावनालीतमालकंदलस्य त्रिभुवनमौलिमंडनमहानी-
लमणेः कमलाकुचकलशकेलिकनूरिकापताकुरस्य भगवतः श्रीपुरु-
षोत्तमस्य यात्रायामुपस्थानीयाः सभासदः । कुतश्चिद्वीपांतरादागतेन²
कलहकदलनाम्ना कुशीलवने रौद्रीभक्तभयानकाद्भुतभृशं कमपि प्रच-
धमभिनयता नित्यं किलायमुद्वेजितो लोकस्तत्काम्यचिदभिमतसभाजः
प्रेक्षणकस्य प्रयोगानुज्ञया नाट्यवेदोपाध्य[1] यद्यदुत्पातिवासी मध्ये-
शीयः सुचरितनामभरतपुत्रो ह्यनुत्यः (1 इहमनुगृह्यः) ॥

Act I (distt 55) fol 48^a, II (distt 86) fol 60^a,
III (distt 60) fol 71^a, IV (distt 67) fol 84^a, V
distt 55) fol 95^b

Haec folia saeculo septimo decimo exarata sunt
(WILSON 207^b)

264.

Lit Devan Chanta Ind Foll 108 Long 13½ Lat 7
Foll 1 48 (linn 13) *Anarghyarāghavam* (B)

Act I Mūnindasauvādas fol 5^b, II Kaumāvi-
kramas fol 12^a, III Pūākahangas fol 18^a, IV Da-
sarathavipralambhas fol 25^a, V Sugrīvābhishekas fol
31^a, VI Dasagrīvāngirahās fol 38^b, VII Nāyakā-
nandas fol 48^b

Haec voluminis pars post annum 1820 exarata est
(WILSON 232^a)

265.

Foll 148-205 (linn 10) *Anarghyarāghavam* (C)

Act I fol 155^a, II fol 163^b, III fol 170^b, IV
fol 179^a, V fol 186^b, VI fol 194^a, VII fol 205^a

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 79, de Beroli-
nensi Weber Cat p 162

Haec folia anno 1821 exarata sunt (WILSON 230^c)

¹ अस्ति सौत्रत्यगोत्रसभस्य महाकरोभेदश्रीवर्धमानतनूजन्मनस्तुम-
तीनदनस्य मुरारिः कृतिरभिनवमनर्थराषयं नाम नाटक ॥

² सिंहलकात् glossa marg

266.

Foll 121-191. (linn 9) *Anarghyarāghavam*. (D)
• Act. I fol 130^a; II. fol 140^a; III. fol 148^b; IV.
fol 158^b; V. fol 167^a, VI. fol 176^a; VII fol 191^a.

In actibus quinque primis a Pandita quodam, qui
passim annotationes adscripsit, vocabula singula lineolis
rubris distincta sunt. Haec voluminis pars anno 1821
videtur exarata esse. (WILSON 166^d)

267.

Foll. 135-182 (linn. 11) Commentarii a *Ruchipati*
ad *Anarghyarāghavam* scripti pars Incipit

दोर्हडडितयेन खडपरशोः कोदखडमारोपयन्
कुर्वणः सहसा विदेहनृपतिं पूर्णप्रतिज्ञाभरं ।

सानंदं कुशिकात्मजेन सुदृशां वृन्देन कौतूहला-
त्सग्रीडं प्रिययावलोकितमुखो रामो स्तु नः श्रेयसे ॥

Auctor opus jussu Bhanavae regis, Narasinhac filii,
se aggressum esse proximis distichis declarat Com-
mentarius ad taedium prolixus est, quum ejusdem sen-
tentiae non raro quinque vel sex diversae interpreta-
tiones proponantur Actus I in fol 161^b finitur, actus
secundi major pars superstes est desinitque in verbis
इदुदृषदा चटकांतमणीना अभःशिराः पत्नीयाधारनाडीः भिदानं द्विधा
कु, 1 c in disticho 71

Haec folia anno 1821 parum accurate exarata sunt
(WILSON 231^d)

268.

Foll 138-177 (linn 8) Epitome commentarii ad
eandem comoediam a viro docto quodam nescio ex quo
libro excerpta, qua verba difficiliora brevissime expli-
cantur Incipit निःप्रत्यूहमिति विमोः तरायः प्रत्यूह इत्यमरः
तादर्थ्यं यतुषी अय्ययीभावचसमासोर्थाभावे विमोभावायेत्यर्थः । उपास्महे
आराधयामः लोवन मृय्यवद्रूपे ॥

Act I fol 147^b, II fol 155^a, III fol 160^a, IV
fol 166^a, V fol 171^a, VI fol 171^b, VII fol 177^b

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (WILSON
165^d)

269.

Foll 32-58 (linn 12) *Abhirāmamaninātakam*, a
Sundara anno 1599 compositum (A) Auctor actibus
septem Rāmae historiam tractavit Cf *Wilson* I 1 II,
395 Incipit

रागस्ते सहजो पि चेतसि परित्यक्तस्त्रभावेऽधुना
संग्रामो वहिरेप मानमहित मुंचेति चाटुक्रिभि ।

कोपात् कोकनदद्वयविमुखीमाद्विष्ट यात्री करं

पक्षां मौनपरायणामनुनयन् पक्षाप्रियः पातु वः ॥

नान्द्यने सूत्रधारः । नेपथ्याभिमुखमवलोक्य मारिष इतस्तावत् । प्रविश्य पारिपाशिकः भावनियोगात् कर्णनाय कर्णयुगलमूलं कामं कथयति । सूत्रधारः अथ खलु सुरासुरनरकिन्नरतिर्य्यगलङ्घनीय-नियोगस्य जलधितनयानुरागवशादगणितजलधिनिकटनिवासलोकाप-वादस्य भगवतः पुरुषोत्तमस्य यात्रायां परिमिलितयानया विदग्धवि-ह्वलनपरिपदा मध्यदेशीयमहाकविमुंदरनिअग्रिम्रितमभिनवमभिराममणि-नामधेयं नाटकं नाटयितव्यं etc

Act. I. (distt 17.) fol. 36^b, II (distt. 18-35) fol. 40^b, III. . . ; IV. (distt 62-85) fol 45^a, V (distt. 86-123.) fol 49^a, VI (distt 124-175) fol. 54^b; VII. (distt. 176-205) fol 58^b. In fine haec leguntur .

शाके शशाङ्काश्विशरेणुत्ये ग्रामे वरिष्ठाश्रमतः [स] म्वष्टे ।

तदेतदौषागरिणा निवद्धं मुदे कवीनां कविमुन्दरेण ॥

Haec codicis pars seculo septimo decimo exarata est Folia nunc plura desiderantur Atque primum foll 8 4 (distt 6-14), deinde foll. 98 99. (distt. 47-63.), denique folu 29 pars dimidia abscissa est (WILSON 308^b)

270.

Foll 54-92. (lunn. 10) *Ābhrāmanamātakam* (B)

Act I fol 63^a; II (Pīnākabhangas) fol 68^a; III (Bhārgavālapas) fol. 72^b, IV. (Dandakāranayaprasthānam) fol 76^a, V. (Abhynānadānam) fol 81^a, VI (Rāvanaparājayas) fol 87^b, VII (Rāmahadrābhishekas) fol 92^a

Haec folia non ante annum 1820 exarata sunt Nam quod in fine ॥ च ॥ १६८५ ॥ legitur, id ex alio codice videtur descriptum esse (WILSON 492^b)

271.

Foll 63-97. (lunn. 9) *Kansavadhas*, comoedia a *Se-sha-Krishna* grammatico¹, Nrisinha filio, scripta, actus septem continens Incipit

प्रारंभः शुभकर्मणस्त्रिभुवनकेशाभिचारगमः ॥

कांताकर्षणकर्मकर्मणविधिः कामाद्विती द्युतिः ॥

हुंकारो मदनस्य निर्वृतिवधूमंजीरसिजाध्वनिः

श्रेयः संपदमातनोतु भवतः कंसारिषशीरवः ॥ १ ॥

De libri argumento cf Wilson H Th II, 400 Act I (distt 43) fol 69^a, II (distt 25) fol 72^a, III. (distt 31) fol 75^a, IV (distt 50) fol 82^a, V (distt 38) fol 89^a, VI (distt 44) fol 94^b, VII fol 97^a.

Haec folia anno 1821 exarata sunt (WILSON 231^b)

¹ Cf quae in prologo a Sutrādihara dicuntur आर्ये भयमेतत्तु दूषणं कवीनां व्याकरणकोविदेति etc

272.

Opera duo. Lat. Bengal. Charta Ind. Foll. 61. Long 13¹/₂. Lat. 4.

Foll 1-21. (lunn. 6.) *Chitrāyagnanātakam* a *Vardya-nātha* (Vāchaspatibhaṭṭāchārya) scriptum Incipit

यत्पादाम्बुजनिःमृता भगवती गङ्गा त्रिलोकीतलं

योरैः कालभयेर्विहीनमकरोत् तत्वं न वेत्ति द्युतिः ।

वीणापाणिहर्निशं न हि गुणान् गातुं क्षमो नारद-

स्तत्त्वां पातु महीपते यदुपतेः पादाम्बुजं सर्वदा ॥

नान्द्यने सूत्रधारः खलमतिविस्तरेण । नेपथ्याभिमुखमवलोक्य अये प्रयोगकर्तारः यूयं के ह्य गताः । प्रविश्य नदी अज्जउत्त आणवेतु सूत्र अये निन्दितनवननिषिडतरसनीरनीलनीरदकानिकान्तकोटिकन्दर्प-दर्पपरिविष्टनपटीयोनिजवदनसारदसुपूर्णसुधाकरकरनिकरपा मूहमोहितगोपाङ्गनानयनचकोरपरिहितपीतवसनयनमालाशोभितकौस्तु-भविराजितवक्षः[.] स्थलाजानुनमितभुजसरलकालभुजगाकृतिवेणीविरा-जितपुष्पभागनवपलासपेलवपरिणत - - - गोविन्ददेवस्य यात्रायामेते परिमिलिताः ॥ Haec comoedia Isvarachandrarāyae jussu composita est De argumento cf Wilson H Th. II, 412

Act 1 Yajñasthalapravesas fol 6^a, II Dadhichūda-kshasamvādas fol 12^a, III Dadhichūgamanam fol 15^b, IV Satīdakshaprajāpātibhavanagamanam fol 18^b, V Yajñabhangas fol 21^b

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (WILSON 234^a)

273.

Foll 98-134 (lunn 9) *Damacharitam* a Dikshita *Samarāja*, Naraharis filio, scriptum Incipit जलधर-सदृशे मुकुन्दवक्षस्यचिररुचिप्रतिभास etc De auctore in prologo haec traduntur. सूत्रधारः ॥ प्रिये साधूपलम्भनेप रंजकं प्रेक्षणकं । स्मरसि नरहरिदीक्षितमनुना दीक्षितसामराजेन आनन्दरायरंजनाय श्री-दामचरित नाम नाटकं विरच्य तद्ग्रेष्मिनेतुं मयमर्पितमासीत् ॥ De argumento hujus comoediae cf Wilson H Th II, 404

Act I fol 103^a, II fol 108^a, III fol 119^b, IV fol 128^a, V fol 134^b

Haec voluminis pars post annum 1820 negligenter exarata est (WILSON 231^c)

274.

Foll 82-95 (lunn 11) *Dhūrtanartakam* a *Naraharī*, Naraharis filio², scripta, in partes duās (sandhi) divisa (A) Incipit

झोड्गारीकदंघे कलयति जगतामीश्वरे कंसशत्रौ

मिथ्या वैराग्यदंभं निखिलवखधूततालं तथोच्चैः

² In subscriptione Morvanikura-Naraharīdikshita appellatur

हास्यं चक्रे कयाचिन्मधुभिदभिमत् पीतवस्त्रं चकर्थ
ज्ञातेतीत्यं मुरारिः स्मितसुभगमुखः पातु युष्मान् स तस्मात् १
अपि च कालिंदीपुलिने तमालमलिने भुंगैर्विहंगैर्युते
क्रीडत्कोकिलपोतराजिविलसत्कण्ठे (°kanthe) मनोहरिणि (°hā°)

अर्धद्वस्तशशांकवज्रजमुखे राधाधरं धारयन्
गोपीभिः परिवेष्टितो भवतु वो भव्याय नव्याकृतिः २
नांछते सूत्रधारः सर्वतो बलोक्य अहो अद्य तावद्वन्द्वारुवृन्दारकवृ-
न्दमौलिलखलदमंदमंदारप्रसवमकरंदसंदोहामोदितपायुकुसुम्या (°páduka-
syá°) तिषिकटसटाकोटिकोटिपाटितनीरधरोदरखलस्रिरीपीरितावनीरु-
हप्रमयविभू (°bhú) पितोत्तमांगस्यातिखरनखरप्रसरदावेक्षितविदारित-
दर्पोहीर्णी (°irna) हिरण्यकशिपूदरदरीजरीजृंभमाणां त्रसंतानशोभितांगस्य
दैत्यकरिकेशरिणो नरकेशरिणो यात्रायां परिमिलितेन निखिलकला-
कल्पकोषिदेन घरित्रीमुद्राणां (°dharitri°) समूहेनाहमुक्तः यद्दी-
क्षितनरहरिकुलावतंसेन तर्ककर्कशजलधिकुंभकुलोत्सेने सरससाहित्य-
मुधासरोराजहसेन सकल[क]लाभिज्ञेन दीक्षितसामराजाभिधेन विर-
चितं धूर्त्तनर्तकं नाम प्रहसनं (prahasanam) तन्नाट्यतामिति ॥

De libri argumento cf *Wilson* II Th II, 407 Dra-
matis personae hae Múdheshvara, asceta, Jagadvan-
chaka et Mukhara, ejus discipuli, Krishnánanda, Mú-
dheshvarae amicus, Pápa, Krishnánandae discipulus,
Sunthácháya, Sivae pontifex, Vasantalatá, Sunthá-
cháyae serva, Pápachara, rex, Vidúshaka, Mangala-
kutháamisra, janitor, Nirmedhásrama, Múdheshvarae
amicus

Haec folia anno 1799 exarata sunt (*WILSON* 308ⁱ)

275.

Foll 118-136 (linn 8) *Sámurájae Dhúrtanarta-
kam* (B)

Haec folia e praecedenti exemplo post annum 1820
descripta sunt (*WILSON* 229^d)

276.

Lit Devan Charta Ind Foll 204. Long 10½ Lat 5½

Foll 1-4 (linn 19) *Dútángadam*, Angada nuntius,
fabella a *Subhata* scripta, scenis quatuor constans. (A)
Incipit

पायात्स वः कुमुदकुंदमृणालगौरः

शशो हरेः करतलांबरपूर्णचंद्रः ।

नादेन यम्य भुरशतुविलासिनीनां

नीच्यो भवन्ति शिथिला जयनस्थलीषु ॥ १ ॥

अपि च । शंभोः कोदंडभंगा[द]विदितविभवः शक्रसृनोर्विनाशा-

दज्ञातः सेतुबंधादपि न परिचितः कैकयीन्दनेन ।

संवादादंगदस्याप्यनधिगतगतिः कारणात्म्यमूर्ध्व-

भूयाद्भूतै जनानां जगति रघुपतेर्वैष्णवः कोऽपि भावः ॥ २ ॥

नाछते सूत्रधारः । परिक्रम्य । नेपथ्याभिमुखमवलोक्य । प्रिये वि-
लासवति इत इतस्तावत् । ततः प्रविशति नदी । इयद्विभ । आणवेदुः ।
अम्भो परिकरणिच्छं । सूत्रधारः । विश्वविश्वभरासमुद्ररणीरादिव-
राहस्य निजभुजयुगलबलविजितसकलवेरिवृंदसुंदरीनेत्रनीलोत्पलविग-
लितबहुलबाष्पपूरज्वलमानप्रतापराजहंसस्य माहाराजाधिराजश्रीक्षिभुव-
नपालदेवस्य परिषदाज्ञया प्रबंधविशेषमहमुपक्रममायोऽस्मि । भो भोः
सामाजिकाः शृणुत सावधानाः । यत् अद्य वसंतमहोत्सवे देवश्रीकुमार-
पालेश्वरस्य यात्रायां दोलापर्वणि । पदवाक्यप्रमाणपारंगमेन महाक-
विना श्रीसुभटेन निर्मितं दूतांगदं नाम छायानाटकमभिनयसंगीभि-
रुन्मीलयिष्यामि ॥

Cf. *Wilson* I l II, 390. Sc I Angada a Ráma ad
repscendam Sítam mittitur Sc II. Mandará Rá-
vae non persuadet, ut Rámam concedat Sc. III. Rá-
vana, ab Angada frustra monitus, ad pugnam egreditur
Sc IV Hemángada et Chitrángada Gandharvae Rámam
victoriam proclamant *Chháyanátakae* vocabulo quid
significetur, non constat.

Haec folia seculo septimo decimo exarata sunt
(*WALKER* 213^a)

277.

Foll 79-81 (linn 17) *Dútángadam* (B)

Haec folia, seculo septimo decimo exarata, ejus-
dem fabellae recensionem paulo breviorē continent
(*WILSON* 308^d)

278.

Foll 150-161 (linn 10-14) *Dútángadae* argumenti
enarratio, in capita tria divisa Incipit पायात्स वः
etc ॥ १ ॥ एकदा अगदः सैन्ये पप्रच्छेदं विभीषणं । राक्षसानां कथं
मंतो विनाशो नैव ज्ञायते ॥ २ ॥ तारिता पर्वता येन तयोस्त्रीणो
महारणवः । चिंतयतां रघुवीरस्य वीर्यं यत्र श्रुतं पुरा ॥ ३ ॥ Fabellae
ipsius disticha passim addita sunt Subscriptio in fine
haec legitur इति श्रीअंगदविष्टदूतांगदं छायानाटकं सपूर्णं ॥

Haec folia anno 1772 a Bhúdeva exarata sunt
(*WALKER* 200^f)

279.

Foll 93-106 (linn. 8) *Dhananjayavyayas*, comoedia
acta uno constans, a *Kānchana*, Nárāyanac filio, scripta
(A) Incipit हरेलीला वराहस्य दंष्ट्रादंडः स पातु वः हेमाद्रि-
कलशा यत् धात्री छत्राभि[यं] दधौ १ अपि च तद्वः प्रमाणं विषदः
प्रणतार्तिहंभ[य] न्यस्त पदं महिषमर्द्धेन चंडिकायाः । वेरी यदी[य]न-
खरांशुपरीतशृंगः शक्रायुधाकितनवांघुधरप्रभो भूत् २

De argumento fabulae, ad genus *Vyáyoga* dictum
pertinentis, cf *Wilson* II, 374

Haec folia, circiter annum 1820 exarata sunt (WILSON 492^c)

280.

Foll. 106-117. (linn. 8) *Dhananjayavyayas* (B)

De auctore in prologo haec traduntur कुलं कपिसुने-
रस्ति यत्न पुत्राप्सरस्वती । संशिक्षयति धात्रीव नितांतं मधुरा गिरः ॥१०॥
तत्ताभवदुपाध्यायो नारायणसमाह्वयः जितवाहिसहस्रौघः प्राप वादीश्व-
राभिर्भा ॥११॥ अपि च । कृतसंन्यसनात्मयच्छतोऽप्यभयं भूतगणाय
योगिनः । निजमंडलभेदशंकिनो भयमेकस्य रवेरभूद्यतः ॥१२॥ तत्सुनुः
कांचनो नाम समस्तगुणवत्तमः । गोष्ठीशालेव विद्यानां यस्य जिह्वा पि-
राजते ॥१३॥ तेन कृतो धनंजयविजयो नाम व्यायोगोऽभिनेतव्यः ॥

Haec voluminis pars post annum 1820 exarata est. (WILSON 229^c)

281.

Lit Devan Charta Ind. Foll 45 Long 10 Lat
foliorum 1-13. 4 reliquorum 5

Foll. 1-13 (linn. 9) *Dhūrtasamāgamam prahasana-*
nam, a *Jyotirīśvara*, Dhīreśvarae filio, Rāmesvarae
nepote, scriptum

Haec comoedia a Lassen in Anthologia edita est, qui
in praefationis p. 1 de auctoris aetate disputavit

Folia 1. 2. 13 Wilsonis manu ex editione Bonnensi
descripta, reliqua seculo septimo decimo exeunte nitide
exarata sunt, et lectiones praestantissimas haud paucas
suppeditant (WILSON 514^a)

282:

Foll 25-35 (linn. 13) *Prachandapānduram*, sive
Bālabhāratam, comoedia a Rājasekhara Mahīpāladevāe
regis jussu scripta, actus duos continens (A) Incipit
नमः शिवाय संसारसरोजस्य रजस्विनः विकाशेश्वरस्तथाय (°sūryā-
ya) सकोचसकेलेन्दवे १

De fabulae argumento cf Wilson II Th II, 361

Haec folia seculo superiore exeunte negligenter exa-
rata sunt (WILSON 311^b)

283.

Foll 206-227 (linn. 8) *Prachandapānduram* (B)

Distichon, quo Rājasekhara summum inter poetas
recentiores locum occupare praedicatum, in prologo legi-
tur hoc बभूव वल्मीकभवः पुराकविस्ततः प्रपदे भुवि भर्तृमंडतां ।
स्थितः पुनर्यो भवभूतिरेखया स वर्तते संप्रति राजशेखरः ॥ Bhartri-

menthae sive Menṭhae nomen in Śārngadharapaddhati
occurrit

Haec folia e codice parum accurato post annum 1820
descripta sunt. (WILSON 230^d)

284.

Foll 48-68 *Viddhasālābhanyāka*, Rājasekharāe co-
moedia Incipit: कुलगुरुस्वलानां केलिदीक्षाप्रदाने परममुद्ध-
नंगो रोहिणीचक्षुभस्य । अपि कुसुमपृषत्कैर्हवदेवस्य जेता जयति सुरत-
लीलानाटिकामृतधरः १

Cf Wilson II Th II, 354 Act I fol 53^b II
fol 57^a, III. fol 63^b, IV fol 68^b

Apographon nostrum post annum 1820 negligentis-
sime exaratum est (WILSON 305^b)

285.

Lit. Devan Charta Ind. Foll 183 Long 13½
Lat 5

Foll 1-62 (linn. 9) *Pradyumnavyayas*, comoedia a
Sankaradīkshita, Dikshita-Bālakrishnae filio, Dikshita-
Dhundhuāje nepote, composita, eo die acta, quo Sabhā-
simhae, Hrudayasāhis filius, Chhatrasālae filius, Bundela-
rum rex institutus est Incipit गोषोगोपतिगोपगोभिरखिल
etc ॥१॥ सूक्ष्मात्सूक्ष्मतरा कला etc ॥२॥ नाद्यते मृतधरः अल-
मतिविस्तरेण विचिंत्य(ः) अहो निम्नगिरिद्राधित्यकायां शरणागत-
पालनपरं परणाभिर्धं नगरं (nunc Pannah sive Pannah) तत्र
श्रीक्षितिपालस्तत्सालपोतः श्रीहृदयसाहिपुत्रः श्रीसभामिंहः etc

De fabulae argumento cf Wilson II Th II, 402
Sankarām, qui praeterea Sankarachetovilāsa (supra,
n 214) et Gaṅgāvatāranachampūprabandha libros
scripsit, non ante annum 1780 mortuum esse, ahunde
constat

Act I fol 9^b, II fol 16^a, III fol 29^b, IV fol
34^a, V fol 45^b, VI fol 52^a, VII fol 62^a

Haec voluminis pars anno 1822 exarata est
(WILSON 231^a)

286.

Lit Devan Charta Ind Foll 102 Long foll 1-88
12 Lat 4½ Long foll 89-102 11 Lat 3 Linear
variant

• *Prabodhachandrodayas*, intelligentiae lunae ortus,
comoedia philosophica a *Krishnamasra* scripta (A)
Versio Anglica anno 1812 a J Taylor M D publica
juri facta, textus Calcuttae et ab H Brockhaus editus
est

Act. I. fol. 14^a; II. fol. 28^a; III. fol. 41^b; IV. fol. 55^a; V. fol. 69^a; VI. fol. 89^a

Codex tribus partibus constat, quae diversis temporibus exaratae sunt

I Foll. 1-32 exeunte seculo superiore exarata. Commentarius in marginibus adscriptus incipit. राम विनायकं चन्दे सदानन्दं गुणाकरं । संसारतापमंहारकारणं विप्र-चारणं ॥१॥ Isque a *Rāmādāsa* scriptus est Haec pars usque ad initium actus tertii (p. 51, 10 apud Brockhaus) porrigitur.

II Foll. 33-89, anno 1731 a Krishnadeva, Pandya-purushottamadevae filio, nitide exarata, reliquam comoediae partem continent. Adscriptus est commentarius *Ganeṣae*, Visvanāthadīkshitae filii, Bhāva-Rāma-krishṇae nepotis, *Chuchchandrīkā* appellatus. Qui commentarius cum *Rāmādāsa* eatenus consentit, ut hunc *Ganesae* libro usum esse investigando facile percipias. *Ganesae* enim scholia et copiosiora et magis perspicua sunt. In fine haec disticha leguntur

आसीद्भावोपनामा भुवि विदितयशा रामकृष्णोऽतिविज्ञ-
स्तस्माद्दीर्घा विनीतो विविधगुणनिधिविश्वाधोऽवतीर्णः ।

तस्मात्प्रस्थातकीर्तिर्विविधमखकृतः प्रादुरासीद्भवान्यां

श्रीमत्यां यो गणेशो भुवि विदितगुणा तस्य चिच्छन्दिरु (sic) ॥१॥
न प्राकृतं यत्कर्मिहास्ति किञ्चिन्मयेति संतः श्रुतिगोचरं वः ।
करोमि तेनास्तु निरंकुशेयं चिच्छन्दिकानन्दविबोधनाय ॥२॥
ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि सुदुःखमु यत्कृत ।
तद्भोः क्षमध्वं सद्गुणाः परीक्षयत सादरं ॥३॥

III Foll. 90-102. Loci Prākritici in quatuor actibus primis occurrentes cum interpretatione Sanskritica Haec pars anno 1647 ab Harajit exarata est (WALKER 183)

287.

Lit Bengal. Charta Ind Foll 57 Long 16 Lat. 5½. Linn 6.

Prabodhachandrodaya (B)

Act. I fol 10^b, II fol 22^a, III fol 30^b, IV fol 38^b, V fol 47^a, VI fol 57^a In marginibus loci Prākritici Sanskritice versi sunt

De codicibus Parisiacis cf Hamilton, pp. 77 83

Codex post annum 1825 exaratus est. (MILL 1)

288.

Lit. Bengal Charta Ind Foll 48 Long 10½. Lat 7. Linn 21

Commentarius ad *Prabodhachandrodayam*, a *Rudradeva*, Harihara-tarkālakārabhaṭṭāchāryae filio, scriptus.

Incipit: जनितस्त्रीयविश्वेति शम्भुमौलिविधुधमा । भवानीमखचन्द्राणी
प्रकाशयतु मे मनः ॥ प्रवर्षितो येन निगृढभाव स्फुटीकृतं भवदुर्गमस्य ।
भूमात् शरत्वं मम विधमेतप्रबोधचन्द्रोदयनामभेदः ॥ श्रीरुद्रदेवकविरत्न
मनो निपत्ते (I. निपत्ते) मान्याङ्गिपद्मजतले विनयं करोति etc.

Act. I fol. 9^b, II fol. 18^a, III. fol. 24^a; IV. fol. 31^b, V fol. 37^b, VI fol. 48^b.

Codex hujus seculi initio exaratus est (WILSON 313)

289.

Foll. 56-114 (linn. 9) *Prasannarāghavam*, comoedia a *Jayadeva*, Mahādevae filio, e Kundina gente oriundo, scripta et in Sivae festo acta Incipit

चत्वारः प्रथयंतु विदुर्मलता रत्नागुलिश्रेणयः

श्रेयः शोणसरोजकोरकरुचस्ते शार्ङ्गिणः पाणयः ।

भालेष्वज्जभयो लिखन्ति युगपद्ये पुण्यवर्णावलीः

कल्पीमकरीः पयोधरयुगे गंडद्वये च श्रियः ॥१॥

Auctor actibus septem *Rāmac* historiam adumbravit In prologo *Sūtradhāras* *Guṇārāmam* fratrem, et ipsum histrionem, laudibus extollit, et principum australium in aulis artem excrcere declarat Quae sequuntur collato codice E I. II. 937 (=A)¹, e prologo excerpti नांघते सूत्रधारः परितोऽयलोक सहर्ष ॥ अये कयमनी निजवदनशारदाविन्दनतिगिरिनिदिनीनयनखंजनस्य निखिलमुनिजनहृदयंजनस्य विकटजटापटलोत्संगरंगतांडवितंगंगतारंगनिकरस्य मंदाकिनीचंदनललाटिकायमानमुकुटोत्पनीतनूतनमुषाकरस्य त्रिभुवननलिननिर्भाणनिर्मलविषाकुरस्य भगवतः शंकरस्य यात्रायां परिमलिता एव पारिषदाः । etc. प्रविश्य नटः ॥ इदं मन्मुखेनैव भवंतमुदीरयति सामाजिकाः । यत्किल भरताधिराज ॥ ity ardhokte *Sūtradhārah* karnāv apudhāya अहह असमंजसमसमंजसं । भवतु । कार्यं तावदाकर्णयामि ॥ Natah भाव अधुना मयैव भवत्सकाशादाकर्णनीयं किमिदमसमंजसमसमंजसमिति ॥ Sū नन्द्यदमेव यत्किल नंदति ज्यायसि कनीयसि राजपदमुपन्यस्यते । अहं हि भरतमात्रक एव । मम पुनरग्रजन्मा गुणारामनामा राजपदभाजनं ॥ Natah भाव कीदृग्गुणस्ते गुणारामः ॥ Sū ननु नास्त्रैव दत्तमुत्तरं ॥ Natah, vihasya कथं नास्त्रैव गुणावगमः ॥ etc Sū Yahi khalu *Ratīyanakānāmādheyasya* (यः ग्वलरति° B) rājnah sadasi *Harachāpāropanām* nāma nātakam abhinīya paritushtena rājnā samarpitām *raṅgaridyādharākhyaṭim* priyām iva samāsāditavān ॥ Natah स पुनः संप्रति कं देशमभिनंदयति ॥ Sū केनापि दाक्षिणात्येन नटापसदेन मदीयमेवेदं गुणारामनामेति वदता रंगविद्याधराख्यातिरपहृता । तदाकर्ण्य गुणारामस्तामेव दिशं प्रचलितः । अधुना च श्रुतमस्माभिः । यत्किल सुकंठनाम्ना गायकेन मैत्री विधाय दाक्षिणात्यानां भूभुजां सदसि तेन सह रंगसंगरमुपक्रांतवानिति । - -

¹ Hic codex anno 1672 exaratus est

Natah. कः पुनरस्य कविः ॥ Sú. sapranayakopam. विलासो यद्वाचामसमरसनियंमधुरः कुरांगाक्षीविम्बाधरमधुरभावं गमयति । कवीन्द्रः कौण्डिन्यः स तव जयदेवः अक्षयोरयासीदतिथ्यं न किमिह महादेवतनयः ॥ Apī cha. लक्षणस्येव यस्यास्य सुमित्रागभज्जननः (Sumitrā igitur poetae mater fuisse videtur) । रामचन्द्रपदांभोजे भ्रमङ्गायते मनः ॥ etc. Jayadeva etiam artis logicae peritus fuisse dicitur : नन्वयं प्रमाणप्रवीणोऽपि छूयते । तदहमस्य कवितातात्किंकत्वयोर्द्युदिकाचं डातपयोद्विवेकाधिकरणतामालोक्य विस्मितोऽस्मि ॥ Sú. क इह विस्मयः । येषां कोमलकाव्यकौशलकला लीलावती भारती तेषां कर्कशतर्कवक्ररचनोद्गारेऽपि किं हीयते । येः कांताकुचमंडले करुहाः सानंदमारोपितास्तेः किं मत्तकर्णोद्गुम्भशिश्वे नारोपणीयाः शराः ॥ etc. Denique poetae quidam enumerantur : Yasyās Choras chikuranikurah, karnapúro Mayúro, Bháso hásah, kavikulaguruh Káldáso vilásah । Harsho harsho hridayavasath, pāhchabāpas tu Bānah keshám naishá kathaya kavitá kámmi kautukáya ॥

Act I fol. 67^a, II fol 73^a, III fol 81^a, IV fol 87^b, V fol 96^a, VI fol 103^b, VII fol 114^b.

In fine haec leguntur विद्वद्रूपद्रपदपदेन्दुपुते षण्णके (I विद्वद्रूपद्रपदपदेन्दुपुते च षण्णके) वारे भृगावहमधासि गते च मिहि संपूर्णेमेति रघुनाथगुणान्वितो सौ नामप्रबंधरसकल्पितचित्रबंधः लिखितेन्यथाहार्ये ॥ Quo disticho exemplum illud, ex quo apographon nostrum transcriptum est, anno 1749 exaratum esse declaratur

De codice Havniensi cf Westergaard, p 14

Haec voluminis pars anno 1822 negligentissime exarata est (WILSON 165^b)

290.

Charta Europaea. Foll 137-190 (linn. 7) *Madhuraniruddham* rūpakam, a *Chayanī-Chandrasekhara-Rāyaguru*, Gopināthae filio, scriptum Incipit. भद्राय स्मितकीमुदीमधुरमास्येदुं etc. ३ तदाज्ञापयत किं नाम रूपकमभिनतयमिति आकाशे कर्णे दत्वा किमाज्ञापयति भवतः मधुरानिरुद्धं नाम रूपकमभिनतयमिति सूत्रः सवैकुण्ठ्यं (savaiṅkavyam) कतमः पुनरस्य रूपकस्य रचयितेति न स्मरामि । पुनराकाशे देवोऽजायत रामचन्द्रधरणीभर्तुः समत्योतमान्छोत्सादनकर्मणि प्रथमतः काल्किप्रत्यां विधत्तः श्लोणीभृन्नयमौलिदक्षचरणः कृत्वा वनेकस्थितिं धीरः स्वात्मनि वीरकेशरिपदं यः सान्वयं मन्यते ४ तद्देशनित्यथास्तव्यः स्तव्यः सत्वविकोविदेः अस्य कर्त्ता प्रबंधस्य चयनीचंद्रशेखरः ५ सूत्रः स्मृत्वा सशिरःकंधं तत्किल रूपकं सकलकोविदावतंसवत्सान्वयपद्माकरदिनकरसप्तसोमयाजिवाजपेयिगोपीनाथराजगुरुद्वितीयतनयस्य चयनिचंद्रशेखररायगुरोरनन्यसाधारणः सरस्वतीनीयसः

Cf. Wilson H. Th II, 396 Act I. Upāyopanyāsas fol. 142^b, II. Vasantartupravartanam fol 147^b, III Nāyakavipralambhas fol. 154^a, IV. Dhvajabhangas

fol. 160^a; V. Khecharasiddhis fol 167^b; VI Nāyakānirṇayas fol. 175^a; VII. Priyatamāsamāgamas fol. 182^b; VIII. Aniruddhānandas fol. 190^a.

Haec folia post annum 1820 exarata sunt. (WILSON 229^c.)

291.

Foll. 30-118. (linn 11-15) *Mahānātakam*, sive *Hanūmannātakam*, cum *Mohanadāsae* commentario (A) Incipit.

कल्याणानाक्षिधानं क्लृप्तमलमयनम्यावनम्यावनाना-

म्यायेयं यन् मुमुक्षोस्तपदि परपदप्राप्तये प्रस्थितस्य

विभ्रामस्याननेकं कविवर्यचक्षां जीवनं सज्जनाना-

म्बीजं धर्मद्रमस्य प्रभवतु भवतां भूतये रामनाम¹ १

पातु श्रीस्तनपत्रभंगमकरीमुद्रांकितोरस्थलो

देवः सर्वजगत्पतिर्नैधुवधूवक्राञ्चंद्रोदयः

क्रीडाक्रोदतनोर्नैवदुविशदे दुष्टांकुरे (danshtrā°) यस्य भू-

र्भाति स्म प्रलयाभिपत्तलतलोत्सातैकमुत्ताकृतिः २

यं शैवा[ः] समुपासते शिव इति ब्रमेति वेदांतिनो

वीडा पुद्ग इति प्रमाणपटवः कर्त्तेति नैयायिकाः

अर्हन्त्यथ जैनशासनरताः कर्मेति मीमाशकाः

सो यं वो विदधातु वाञ्छितफल त्रैलोक्यनाथो हरिः ३

Argumentum fabulae Wilson I I II, 363 enarravit. Textus recensione duo exstant, antiquior a Mohanadāsa tradita, recentior a Madhusūdāna constituta Mohanadāsa passim quidem, ut orationi dissipatae medelam afferret, versus a se factos addidit Quod in prooemio factum est, ubi disticha 4-7 (आसीदुद्भटभूयति°) his verbis inducit इदानीं कथायोजनाय व्याख्याकृतात्मनः श्लोकचतुष्टयमवतारयति Sed in universum textum ita tradere videtur, qualem a scholiastis antiquioribus (टीकातर) accepit Longe majora Madhusūdāna molitus est, qui non modo librum in pauciores partes contraxit, sed plurima addidit, multa omisit, distichorum collocationem saepe mutavit Mohanadāsae textus quum disticha 548 continet, in Madhusūdānae recensione 720 inveniuntur Idem in fabulae fine Rāmae in coelum ascensum descripsit, cujus rei nulla in recensione altera mentio reperitur

Quae de Hanūmate comoediae auctore et Dāmodāra diasceusta traduntur, ea hoc disticho imituntur, quod in fine codicum A B C D reperitur.

रचितमनिलपुत्रेणाय चान्मीकिनाथौ

• • निहितममृतबुद्ध्या प्राञ्जलानाटकं यत् ।

• सुमतिनृपतिभोजेनोद्भूतं तत्क्रमेण

ग्रथितमयतु विच्छिन्नं मिश्रदामोदरेण ॥

¹ Hoc distichon etiam in Khandaprasasta legitur.

Act. I. Jānakīsvayamvaras distt. 52. fol. 39^a; II. Jānakīrāmachandravilāśas distt 30. fol. 44^b; III Autpātikas distt 26. fol. 49^a; IV. Sītāharanam distt. 16 fol. 51^a; V. Sītāvīyogas distt. 59. fol. 60^a; VI. distt 45. fol. 65^b, VII. Setubandhas distt. 20 fol. 69^a; VIII. Dūtāngadas distt 55 fol 79^b, IX Mantrivākyam distt 40 fol. 84^b; X Rāvanaprapanchas distt 24. fol. 88^b, XI. Kumbhakarnavadhas distt. 42 fol 94^a, XII Indrajīvdhadas distt. 17 fol 96^a, XIII. Saktibhedas distt. 35. fol. 101^a, XIV Rāmavijayas distt. 87. fol 118^a.

Haec voluminis pars anno 1817 exarata est. (WILSON 228^b.)

292.

Lit Devan Charta Ind Foll 227 Long 13 Lat 5.
Foll 1-99 (linn. 9-13) *Mahānāṭakam* (B)

Act I. fol 12^b, II fol 19^b, III. fol 24^a, IV fol. 26^b, V fol 37^b, VI fol 44^a, VII fol. 47^b, VIII fol 58^a; IX fol 62^a, X fol 66^a, XI fol 73^b; XII fol 77^a, XIII fol 83^a, XIV. fol 99^b.

In marginibus *Mohanadāsae*, Kamalāpatis filii, e Māthura gente oriundi, cominentarius brevis et perspicuus adscriptus est Incipit: हृदये यत्प्रेरणा समुद्यतो हं विमूढतरुडिः । वंदे तत्पदकमलं गोकुलनाथस्य वेदादेः । १ । हनुमत्ताडकसागरशब्दार्थागाधतां सुगाधत्वं । नेतुं कृतसाहसतां मम सुधियः खंतुमर्हति । २ । Mohana aliorum commentatorum (टीकांतर) sententias nonnunquam repetit, *Rasodadhī*, librum rhetoricum, a se scriptum (मदीयरसोदधौ) saepissime citat, alios ejusdem generis libros haud paucos excerptit, quorum in numero maiores hos enotavi Kalāvilāśa, Kāmāvatāśa, Nātakāvatāśa, Panchasāyaka, Vīrabhānu, demique *Charaka* lexicon

De codice Parisiaco cf Hamilton, p. 81, de Berolinensi Webber Catal p 163

Haec voluminis pars circiter annum 1820 exarata est (WILSON 230^a)

293.

Lit Devan Charta Ind Foll 125 Long 13½ Lat. 6½.

Foll 1-89 (linn 13-16) *Mahānāṭakam* cum *Mohanadāsae* commentario (C)

Act I. fol 10^a, II fol 15^b, III. fol 20^a; IV. fol 22^a, V fol. 31^a; VI. fol 36^b; VII fol. 40^a, VIII fol 50^b, IX. fol 55^b; X fol 59^b, XI. fol 65^a, XII fol 67^a; XIII. fol 72^a; XIV fol 89^a.

Haec folia anno 1822 negligenter exarata sunt. (WILSON 168^a.)

294.

Foll. 138-200. *Mahānāṭakae* textus. (D.)

Act. I. fol. 143^b; II. fol. 147^b; III. fol 150^b; IV fol. 152^a; V. fol. 159^b, VI. fol. 164^b; VII. fol. 166^b, VIII. fol 172^b; IX. fol. 176^a; X. fol. 179^a, XI. fol. 184^a; XII fol. 186^a, XIII. fol. 190^b; XIV. fol. 200^a.

Haec folia post annum 1822 exarata sunt. (WILSON 167^b)

295.

Lit Bengal. Charta Ind Foll. 164. Long. 16½ Lat 3½ Linn 5

Foll. 1-98. *Mahānāṭakam*, e *Madhusūdanāe* recensione (E) Incipit:

विश्वेशो वः स पायान्निगुणसचिवतां योऽचलम्यानुवारं
विष्वद्रीचीनसृष्टिस्थितिचिलयमजः स्वेष्टया निर्मिमीते
यस्येयन्नामतीत्य प्रभवति महिमा कोऽपि लोकव्यतीत-
स्वक्रो यश्चक्षुराद्यैरपि निपुनतमो वीक्षणदिक्रियासु १

Act I fol. 8^b Videhatanayālābhas (Rec. A I, 1-I, 25), act II fol. 16^a Vaidehīsuratam (Rec A I, 26-II, 30)¹, act III fol 29^a. Vaidehīharanam (Rec. A III IV), act IV fol. 38^b Rāmād Bālvadhas (Rec A V), act V. fol 50^b Sandesāharanam (Rec A VI); act. VI. fol. 67^a. Sāgarabandhanam (Rec A VII); act VII. fol 76^a Dūtāngadas (Rec A VIII), act VIII. fol 79^b Māyārāvanas (Rec A IX), act. IX. fol 98^b Svargārohanam

In fine actuum singulorum mutatis mutandis hoc distichon legitur: एष श्रीलहनुमता विरचिते श्रीमन्महानाटके वीरश्रीयुतरामचंद्रचरिते प्रमुद्रते विक्रमैः । मिश्रश्रीमधुसूदनेन कविना संदर्भसज्जीकृते स्वर्गारोहणनामकोऽत्र नवमो यातोऽक एवेत्यसौ ॥ Personarum nomina aliaque ad rem scenicam pertinentia plerumque addita sunt

Hujus recensione textus a Kālīkrishna Bahādur cum interpretatione Anglica Calcuttae anno 1840 editus est.

Codex post annum 1820 exaratus est (WILSON 172^a.)

296.

Foll 90-125 (linn 13) *Mudrārākshasam*, comoedia a Viśākhadatta, Prithus filio, Vaṭeṣvarae nepote, scripta, actus septem continens.

Act. I. fol 97^a, II fol 103^a, III fol. 108^a; IV fol. 112^a, V fol 118^a, VI. fol. 122^a; VII fol. 125^a.

¹ In fine hujus actus quindecim disticha consulto se omisisse, in eorumque locum Rāmāyanāe versus nonnullos se substituisse editor Calcuttensis ingenue profitetur

Haec fabula a *Wilsone* l. l. Anglice versa est Textus Calcuttae anno 1831 editus est. De codice Parisiaco cf. Hamilton, p. 80; de Berolinensi Weber Catal. p. 162

Haec voluminis pars anno 1821 exarata est (WILSON 168^b.)

297.

Lit Devan. Charta Ind. Foll. 177 Long. 13½ Lat 5½.

Foll. 1-54 (linn. 9.) *Mudrárákshasam*

Act. I. fol. 12^a, II. fol. 21^b, III fol. 30^a, IV. fol. 36^a; V. fol. 44^a, VI. fol. 49^b, VII fol. 54^a.

Haec folia anno 1821 exarata sunt (WILSON 165^a.)

298.

Lit Devan Charta Europ Long 14 Lat 7½. Linn 9

Mudrárákshasam

Act I fol. 22^a, II. fol. 39^a, III fol. 52^b, IV. fol. 64^a; V. fol. 78^a, VI fol. 87^b, VII fol. 94^b. Sequitur locorum Prákriticorum, qui in actu quinto occurrunt, interpretatio Sanskritica Eadem per actus omnes post sententias Prákriticas in textu ipso adscripta est

Codex anno 1823 exaratus est (WILSON 169)

299.

Foll. 38-62. (linn. 10.) *Mudrárákshasae* fragmentum, actum primum et secundi partem continens. Locos Prákriticos interpretatio Sanskritica proxime sequitur Desinit in verbis. आहिर्हुडिकमुपमृत्य एसो खु समचोदेस-पदसने.

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (WILSON 232^b.)

300.

Foll. 63-108 (linn 12) *Vajresvarae*, Gaurípatí's filii, ad *Mudrárákshasam* commentarius Incipit कल्याणं कल्पयुषः etc. ॥१॥२॥ श्रीमानधीत्य नयनाटककोशशब्दं तत्रायुपास्य च गुरु-नयमातनोति भुद्राधिमुद्राविमुद्रितनयां मुखरत्नसिंधुगौरीपतेस्तनयमिश्र-वदेष्टारब्धः ॥३॥ Ad res politicas illustrandas *Nayasára* et *Nayalochana* libri frequentissime laudantur

Act. I. fol. 73^a, II. fol. 81^b, III fol. 91^a, IV. fol. 97^b; V. fol. 102^a, VI. fol. 105^a; VII. fol. 108^a.

In prologi explicatione (fol. 63.), folii unius lacuna significata est.

Haec folia anno 1821 negligenter exarata sunt (WILSON 232^c.)

301.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 154. Long. foll. 1-31 12 foll 32-58. 10½ foll 59-154 10. Lat foll 1-95 4 foll. 96-131. 3 foll 132-154. 4

Foll 1-31. (linn. 11.) *Yayáticharitam*, qua comoedia, actus septem continente, *Rudradeva* Yayátis et Sarmishthae amores celebravit (A) Incipit संघावदन etc अभिनववसन्तेन यतो वयमपि नवीकृता इव स्मः ॥ तदेतच्छीरुद-देवविरचितं नवनाटकमवतारयामः ॥

Cf *Wilson* II Th 11, 388 Comoedia *Sarmishthá-yayáti* appellata in *Sáhitayadarpana* memoratur

Act I fol. 5^a, II. fol. 9^a, III fol. 12^b, IV fol. 18^b, V fol. 23^a, VI fol. 27^b, VII fol. 31^b.

Haec folia anno 1801 parum accurate exarata sunt (WILSON 308)

302.

Lit. Devan Charta Ind Foll 21 Long 13 Lat 9½ Linn 27

Yayáticharitam. (B)

Apographon e praecedenti exemplo post annum 1810 factum (WILSON 344)

303.

Foll 40-72. (linn 9) *Ratnávali* comoedia, ab *Harsadeva* rege composita (A)

Act I fol. 47^b, II fol. 56^a, III fol. 63^b, IV fol. 72^a Haec comoedia a *Wilsone* l l Anglice versa est, textus Calcuttae anno 1832 prodit De codice Parisiaco cf. Hamilton, p. 73

Haec voluminis pars anno 1821 exarata est Verba lincolis supra positae separatae sunt (WILSON 166^b)

304.

Lit. Devan Charta Ind Foll. 106 Long. 9½ Lat 4

Foll 1-53 (linn. 8) *Ratnávali*. (B.)

Act. I fol. 11^b, II. fol. 27^b, III fol. 39^b, IV fol. 53^b.

Haec folia anno 1821 parum accurate exarata sunt (WILSON 492^a)

305.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 52. Long. 12½.
Lat. 8½. Linn. 28-31.

Vidagdhāmādhavam, comoedia *Rūpae* tributa, anno
1549 composita. Incipit:

सुधानां चान्दीयामपि मधुरिमोन्मादमनी
दधाना राधादिप्रणयघनसारैः सुरभिर्तां ।
समन्तात्सनापोन्नमविषमसंसारसरणी-
प्रणीतां ते तृष्णां हरतु हरिलीलाशिरिणी ॥ १ ॥
अपि च ॥ जनपितृचर्यं चिरात्करुणयावतीर्षः कली
समर्पयितुमुद्यतोच्चलरसां स्वभक्तिप्रियं ।
हरिः पुरटमुन्दरघुतिकदम्बसन्दीपितः
सदा हृदयकन्दरे स्फुरतु वः शचीनन्दनः ॥ २ ॥

नान्द्यने सूत्रधारः । अलमतिविसरेण ॥ भो भोः समाकर्ष्यतां ।
अद्याहं स्वप्नाक्षरे समादिष्टोऽस्मि भक्तावतारेण श्रीशङ्करदेवेन^१ ॥ ४ ॥
अये तावद्वयकलापयित इह किल वल्लवीचक्रचेतोवृत्तिमकरालयस्य
निरवधवेणुपादनविद्यासाध्यायसिद्धिनां प्रथमाध्यापकस्य सुगन्धिपुष्पा-
वलीसौन्दर्यतुन्दिलायामरविन्दवान्धनन्दिनीतीरान्तःकाननलेखायाम-
वलम्बितमङ्गपुष्कोकिललीलस्य परमानन्दवर्द्धिनि गोयङ्गननितम्बे सभृ-
तनय्यामुदाडम्बरस्य किशोरशिरोमणेर्नन्दनन्दनस्य प्रेमभराकृष्टहृदयो
नानादिदेशतः साम्प्रतं रसिकसम्प्रदायो (°samudāyo) वृन्दावन-
विलोकनोत्कण्ठया केशितीर्थोपकण्ठे समीपिवान् ॥ ५ ॥ स च धन्यः ॥

कृतं गोपीवृन्देरिह भगवतो मार्गणमभु-
दिहासीत्कालिन्दीपुलिनवलये रामरभसः ।
इति आर्षं आर्षं चरितमसकृन्नोकुलपते-
ल्लेखमुद्घाट्योऽयं कथमपि दिनानि क्षययति ॥ ६ ॥

तदिदानीमेतस्य भक्तवृन्दस्य मुकुन्दविशेषोद्दीपनेन वहिर्भवतः प्राणाः
कामपि तस्यैव केलिसुधाकल्लोलिनीमुन्नासयता परिरक्षणीया भवता
मत्तपैव ते सामग्री समग्रयिष्यति इति । तेनाद्य जगद्गुरोरस्य निदेश-
नेषानुवर्तिष्ये । प्रविश्य पारिपाशिकः । भाव भवता निवडस्य विदग्ध-
माधवनाम्नो नवीननाटकस्य प्रयोगानुसारेण गृहीतभूमिकाः कुशीलवा
रङ्गप्रवेशाय तत्रभवन्मनुज्ञाचयन्ति ॥ ६ ॥ सूत्र ॥ भारिप । निम्नितः
किमिति तत्राटकपरिपाटीभिर्द्विर्णिकापरिग्रहः । अयं विनृष्य भवतु ।

ममास्मिन् सन्दर्भे यदपि कविता नातिललिता
मुदं धाम्यन्त्यस्यां तदपि हरिगन्धाद्बुधगणाः ।
अपः सालग्रामाप्रवणगरिमोक्षारसरसाः
सुधीः को वा कौपीरपि नमितमूढो न पिबति ॥ ७ ॥

Cf *Wilson* H Th II, 393 Act. I *Venunādavilāsas*
fol 8^b, II *Manmathakhas* fol. 16^b, III *Rādhāsa-*
ngus fol. 41^a, IV. *Venuharanam* fol 30^b, V *Rādhā-*
prasāadhanam fol 36^b, VI *Saradvihāras* fol 43^b, VII
Gaurīrīthavihāras fol 107^a

^१ ब्रह्मकुंडतीरवर्तिना गोपेश्वरनाम्ना Schol

In fine haec leguntur: नन्दसिंहराजेन्दुः (l. पाण्डु°) संख्ये
संवातरे गते । विदग्धमाधवं नाम नाटकं गोकुले कृतं ॥

. In marginibus commentarius brevissimus auctoris
anonymi adscriptus est Incipit: श्रीकृष्णचैतन्यो जयति ॥
वृन्दाटपीश्वरसगुणवर्धनं तेनैव एकेन कर्मणा भाजमानश्रीरूपनामगु-
णसूचककाव्यरत्नं सञ्चितसम्पुटमलंकुरुतां etc

Codex post annum 1810 nitide exaratus est.
(WILSON 343)

306.

Lit Bengal Foll. 99-164. *Venīsanhāras*, *Bhaṭṭa-*
Nārāyaṇae comoedia. (A.) Incipit.

निविष्टैरप्येभिल्लितमकरन्दो मधुकैरः

करैरिन्दोरनश्रुरित इव सभिन्नमुकुलः ।

विधत्तां सिद्धिं नो नयनमुभगामस्य सदसः

प्रकीर्णः पुष्पाणा हरिचरणयोरञ्जलिरयं ॥

अपि च ॥ कालिन्द्याः पुलिनेषु केलिकुपितामुत्तम्य रासे रसं

गच्छनीमनुगच्छतोऽश्रुकलुपां कंसद्विषो राधिकां ।

तत्पादप्रतिमानिवेशितपदस्योद्भूतरोमोन्ने-

रक्षुषो (l °क्षुषोऽ) नूनयः प्रसन्नदयितादृष्टस्य पुष्पातु वः ॥

अपि च ॥ दृष्टः सप्रम देव्या किमिदमिति भयात्सम्भ्रमाच्चामुरीभिः

ज्ञानान्तस्तत्त्वसारैः सकलवृत्तावधिर्द्विषुना सस्मितेन ।

आकृष्यास्त्रं स सर्वरूपशमितवधूतसम्भैर्देव्यैः

सानन्दं देवताभिर्मयपुरदहने धूर्जटिः पातु युष्मान् ॥

नान्द्यने सूत्रधारः ॥ अथवाञ्जलिपुटपेयं विरचितवान् भारतास्य-
ममृतं यः तमहमरागमकृष्णं कृष्णञ्चैपायनं वन्दे ॥ अलमतिविसरेण ॥
तत्रभवतः ॥ परिपद्ये विज्ञापयामि etc. यदिदं कवेर्नृगीराजलक्ष्मणो^२
भट्टनारायणस्य कृतिरभिनव वेशीसंहारं नाम नाटकं प्रयोक्तुं अथ-
सिताः स्म ॥

Argumentum fabulae *Wilson* l. II, 335 enarravit
Act I fol 107^b, II fol. 117^b; III fol. 130^a, IV
fol 140^a, V. fol 148^a, VI fol 164^b De codice Pari-
siaco cf *Hamilton*, p 79, de *Berolinensi* *Weber*, p. 163
Editio *Bombayana* lapide expressa a *Burnouf* (*Journ*
As 1848, I p 69) memoratur

In marginibus locorum *Prākriticorum* interpretatio,
et glossae paucae leguntur.

Codex post annum 1810 satis accurate exaratus est
Numerus ५६ a scriba praetermissus est, nihil vero desi-
deratur (WILSON 172^b).

^२ Jagaddhara मृगराजलक्ष्मणः सिंहचिह्नस्य. Glossae in cod A
adscriptae मृगराजचिह्नः स एव चिह्नं यस्य । कविचिह्नस्येति यावत् ।
इदं इति कश्चित् । यद्वा सिंहसदृशस्य । यद्वा पशुपतिप्रधानस्य ।
Quae ultimo loco explicatio proponitur, haud scio an veritati
proxima sit Qui enim animalium dominum pro insigni gerit, is
Pśupati esse possit

307.

Foll. 100-147. (linn. 9.) *Venisanhāras* comoedia, in hujus apographi subscriptionibus *Venīsamvaranam* appellata. (B.)

Act. I. fol. 105^b, II fol. 113^a, III. fol. 122^b; IV fol. 128^b, V (fol. 136^a), VI fol. 147^a.

Haec folia anno 1821 exarata sunt Inde ab actu quinto lacunae permultae significatae sunt. (WILSON 230^b)

308.

Lit Devan. Charta Ind Foll. 118 Long. 12 Lat 5½

Foll. 1-29 (linn 8) *Venisanhārae* fragmentum, actus duos primos et majorem tertii partem continens (C.) Desinit in verbis तदेव कुरुते द्रोणात्मनः क्रोधनः ॥३०॥ राजा ॥ तस्य तथाविधस्य कश्चस्या

Haec folia anno 1821 exarata sunt (WILSON 228^a)

309.

Foll 73-119. *Jagaddharae* ad *Venisanhāram* commentarius Incipit कंठस्याहिमणीविभूषिततनू etc

Act I. fol. 87^a, II. fol. 93^a, III fol. 99^a, IV fol. 105^b, V. fol. 111^a, VI fol. 119^b

Jagaddhara in explicandis poetae verbis et brevis et perspicuus est, textuque satis integro videtur usus esse Ut exemplo uno utai, disticha duo additicia (जयति १, उन्निष्ठं ५), quae in prologi exordio in codicibus B C leguntur, ne syllaba quidem tangit

De codice Berolinensi cf Weber, p 163

Haec folia intra annos 1820-1822 exarata sunt (WILSON 166^c)

310.

Lit. Devan Charta Ind. Foll 18 Long 12½ Lat 8 Linn 28

Sāradātīlakam, a *Sankara* compositum, opus ad genus Bhāna dictum pertinens Incipit जयति नवदुकूले कलिकालेपनीते इडिते जयनभागे छादिते चंद्रपादैः तदपनयनपुण्या तत्र लोलाम्बहस्ते पुनरपि निजनाथे स्मेरवक्त्रा भवानी ॥ etc. पुरा

खलु पुरंदरादिवृंदारकवृंदवंदनीयचरणारविंदस्यानंदकंदलितानंदकंदस्य कात्यायनीसनाथस्य विष्णुनाथस्य निरंतरनिवासतया सफलितसकलपु-
खराश्यां काश्यां शर्वाणीरमणसपयौसनर्षितनमस्यानां सदस्यानामस्मा-
कमसौ कर्णरसायनीकृत तत्रत्यैः कोविदैरुदीरिता निसिलरसपरीवाह-
परिस्फुरंती किंवदंती ॥ शंकरः सकलसत्त्वविमान्यः साहितीसरसकाव्य-
विलासः शारदातिलकमुञ्जलशय्याकोमलं खलु चभाण सभाणं ॥

Cf Wilson H. Th II, 384 Tanta inter hunc et *Sankarachetovulāsam* librum in sermonis artificis similitudo intercedit, ut ab eodem auctore utrumque scriptum esse conjicere liceat.

Apographon post annum 1824 factum est (WILSON 302)

311.

Foll 14-45 (linn 8) *Hāsyārnavaprahasanam*, comoedia a Jagadīsvara composita Incipit खेदस्यंदिन-
सांद्रचंदनचयं ॥ etc Cf Wilson II Th II, 408 Act I finitur in fol. 34^a

Haec folia Vārānasiac a Rāmachandra Kāsmīrensi anno 1821 exarata sunt (WILSON 514^b)

312.

Foll 132-154 (linn 7) *Hāsyārnavas* comoedia, Bhavānīcharanae cura literis Bengalīcis anno 1835 impressa, quae editio satis rara est Locorum Prākriticorum interpretatio desideratur (WILSON 308^f)

313.

Lit Devan Charta Ind Foll 21 Long 10½ Lat 9½ Linn 18

Karpūramanjari, *Rājasekharae* comoedia, lingua Prākritica scripta, actibus quatuor constans, qui *javanikūntara* appellantur Fabula ad genus *sattaka* dictum refertur. Incipit भइं भोदु सरस्स देख कइणो गंदंतु वासा-
इणो etc

Act I fol. 6^b, II fol. 12^a, III fol. 16^a, IV fol. 20^b

Codex post annum 1830 exaratus est (MILL 67)

E. CHRONICA, NARRATIONES,
FABULAE

314.

Lit Devan. Charta Ind Foll 188 Long 14.
Lat. 5½ Linn. 9.

Insunt in hoc codice opuscula varia, quibus regionis Kasmírensis historia tractatur.

Foll. 1-80^a *Rájataranginí*, Kasmíriac regum historia, a *Kalhana*, Champakae filio, anno 1148 composita

Lib I fol 12^a, lib. II fol 17^b Liber tertius desideratus. Lib IV fol 48^a, lib V fol 65^b, lib. VI fol 80^a Libri sex primi cum interpretatione Franco-gallica, septimus et octavus sine textu, a Troyer Parisius a 1840-1852 editi sunt Cf Wilson, 'An Essay on the Hindu History of Cashmir,' in *As. Res* vol XV

Foll 80^a-156^a *Jamataranginí* (fluvius a Jaina rege derivatus), auctore *Sívarā*, Jonarājae discipulo, qui historiam Kasmírensem inde a Zauu-'l-'ábidína (ربن العابدی) usque ad Fath Shah, i e Wilsons teste, ad A D 1477 continuat

Opus in quatuor libros (taranga) divisum est Pro-oemni disticha nonnulla desiderantur Incipit परिच्छेदेन शक्रा भारती मम तथापि मकलं चित्रपटांततिजगत्पथ ॥ Liber I septem capita habet 1 fol 86^a Mallasíláyuddhavar-nanam, 2 fol 87^b Shattrinsadvaishe durbhikshavar-nanam, 3 fol 92^b Ádamakhánámrvasanam Hájya-khánasanyogivar-nanam, 4 fol 94^b Pushpalílávarna-nam, 5 fol 99^a Kramasaroyátiávar-nanam, 6 fol 100^a Chitropachayasilpavar-nanam, 7 fol 111^a Jamasáha-svaryánam Lib II Haudasáhavrittántavar-nanam, desinit in fol 115^b Lib III Hassanasáharájavrittán-tavar-nanam, fol 133^a Lib IV Phatihásáharájavráptis, fol 156^a

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 165

Foll. 156^a-188^b. *Rájávalipatáká*, cujus auctor in editione Calcuttensi *Prágyabhotta* appellatur In codice nostro titulus falsus *Kalhanakáritarájataranginí*, legi-tur Incipit नमश्चराचराकारधारिणे etc ॥ श्रीजोनराजविपु-धश्रीवराभ्यां मनोरमं कृतं द्वापद्विपतां ग्रंथ राजावलिल्लयं गंगाभ-गवतीतीर्थ जाने धन्यस्वभूषितः राजावलिलयतांकां (i e Rájávali-patákám) स्वा राज्ये फतिहभूषते etc Auctor historiam inde a Fath Shah ad Akbar continuat Lib I fol 173ª desi-nit in verbis इति ताहिरालयंशवर्णेन Lib. II incipit राज्यं नाज्योकलानादयत्वा दौलतचक्रकः etc Desinit पुराणन-

गरीदाहे सा वसौभी नगरी नवा सपत्नीविरहे जाते न्यतनो देव-वत्तभा ॥

• Haec opera omnia Calcuttae anno 1835 impressa sunt, quam editionem satis raram consulere non potui.

Codex anno 1834 negligenter exaratus est. Libri, capita, disticha distincta non sunt (MILL 20)

315.

Lit. Devan. Charta Ind Foll 139 Long 11½
Lat. 7½ Linn 12.

Jonarājae Rájataranginí. Auctor, qui sub Zauu-'l-'ábidína rege vixit, historiam Kasmíriac a Jayasinha, Sussalae filio, usque ad tempora sua continuat In prooemio haec leguntur

रसमय्या गिरा वृद्धां जित्यतारुख्यमापिपत् ।

अथ श्रीजयसिंहांतं तत्कीर्तिं कन्हणद्विजः ॥

ततो देशादिदोषेण तदभाग्यैरथापि वा ।

कविर्वाक्सुधया कश्चिन्नानिजीवित्यराकृपान् ॥

श्रीजेनोब्राह्मदीने स्थां संप्रत्यक्षति रक्षति ।

जोनाराजाभिधलेयामुद्यतो वृक्षवर्णेने ॥

Desinit in distichis श्रीजाकोट्यापिपत्तं च मेरेष्कारपदं ददौ ।

ठकुरायाधदाखाय महाग्रामांश्च पत्तलां । ठकुरेभ्यो परेभ्यो सावधि मान्यतया समं । महाग्रामसहस्राणि यथेष्टं प्रददौ नृपः ॥

Codex anno 1822 a Sadásukha Indraprasthae (फरीज-नहिताय) satis accurate exaratus est (WILSON 391)

316.

Lit Devan Charta Europ Foll 42 Long. 12½
Lat. 9

A Foll. 1-4 Septimi *Kalhanae* historiae libri disti-cha 117 Incipit ओं मातुस्ते जनि निर्मले पितृकुले ब्राह्म्या तनुर्वेधसा ॥ त्वं संध्याहितसन्निधिर्मम जपारक्ते धरे खेलसि संध्यावदन-साभ्यसूयगिरिजास्तुतेदृशैर्वाक्छलेः यस्संध्यामपि वंदते स्म स जगन्प्री-यातु गौरीश्वरः १ ॥

B Foll 5-15 alterum *Rájávalipatákāe* librum con-tinent, ex alio codice atque apographon Millianum transcriptum

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 393^a)

317.

Hujus voluminis foliis 68 et 69 disticha 20 conti-nentur, nescio unde desumpta, quibus series regum quo-rundam enumeratur, qui a *Paramára*¹ descendisse fe-

¹ Cf Transact R S I, 207 sqq

runtur. Incipit: परमार इति स्वातो शोनकविभूतः परः । यो नवान पितृव्ये यज्ञविप्रपरान् परान् १.

Paramāra, Śaunakae filius: Dharma: Deva: Kanaka: Vikrama: Rudrachhatra: Ujjendra (धारानगरतो गत्वा ज्ञानविशिष्टमये विभुः । चकारोच्चयिनीं लोके देवधानीमिवा-परं १): *Bhoja* (isque Bhojapurim condidisse fertur): *Guṇala*: *Udayajit*: *Ranadara*: *Tejasinha*: *Nīra*: *Dhīra* *Uditadambāra* (?) *Santanu* *Ahankāra*: *Dur-labha*. *Rāma*: *Sangrāma*: *Ugrāsena*: *Holasinha*: *Nārāyana* (Mallopanāmaka): *Māndhātṛi*. *Pratāparudra* (Bhojapuryām jāta): *Horlasinha* *Chatradhārīn*

Haec folia hujus seculi literatura exarata sunt. (WILSON 426¹)

318. .

Hujus voluminis foliis 97-130. (linn 10-12) *Rasikaramanam* carmen, a *Raghunātha* scriptum continetur Incipit श्रीलंबोदरमेकदंतमल नवार्थसिद्धिप्रदं कर्पूरादिमुगंधवस्तु-निचयैरभ्यर्थ्य गौरीमुतं । उद्गच्छन्मदपानमन्मथुपोत्तादधुतिषेहिनं व्यक्तं वस्त्रं गुणात्महानतिमुत्तम्येशस्य दुर्वाससः । १ वक्तुं यस्य गुणान् सह-स्रवदनो जिह्वाहिमहस्रकैर्नालं को महिमानमस्य मनुजः स्वस्यास्य-धीर्वक्ष्येत् । किंवाकाशमपारमत्र गुरुदृश्येनादिपक्षीधरा स्यात्मावस्थि-तशक्तिसारनिहिता सुखंययति क्रमात् । २

Auctor XVIII. capitibus *Durvāsasis*, doctrinae Vaishnavae praeceptoris, vitam et res gestas verbose et parum ornate adumbravit Argumentum carminis hoc. In Naimishakānana regione (I, 8) Kanyakubja urbs (I, 14) sita est (देशेऽस्ति तस्मिन्किल कन्यकुब्जाभिधं महत्यन्नमिंदिरायाः). Ibi Karunākara sacerdos (III, 1) cum Mahāmātī uxore (III, 9) vixit Iique filio (III, 26) Padmanābha (IV, 17) nomen indiderunt Is inde a prima juventute studiis religiosus deditus, imprimis Vishnum coluit (निर्तोद्भूयो जितात्मा च भिक्षाशी कटिसूत्रधृक् । शिखी यज्ञोपवीती च नारायण-परायणः IV, 21) *Brahmachāriṇis* gradum (IV, 24) assecutus, domum patriam reliquit, et Bhāratīśrī-Nrisinha magistro (IV, 26), Prayāgae vivente, pietatem et animi disciplinam exercuit. A magistro *Durvāsas* nomine donatur (IV, 29). Vitae sanctitate placatus, Vishnus ei se revelat (V, 2), cujus dei variae in mundo manifestationes (avatāra) a *Durvāsase* celebrantur (V, 17). Vishnus *Durvāsasem* novam ipsius esse manifestationem declarat, jamque olim in Atris domo natum esse (V, 18) 19. इत्थं स्तुतो नरहरिः पुनरावभाषे त्वं तावदत्र भुवनेऽसि समाव-तारः । आत्मानमद्विभवेने किल पूर्वजातं किं न स्मरस्यभिधया सुम-तेऽन्येष ॥ १६ ॥ योऽहं स त्वं च त्वं चाहं न भेदोऽस्मावयोः ज्ञातः । इत्थं सति किमूनं ते यदिदं तपसि स्थितः ॥ १९ ॥). *Durvāsas*, omnium locorum sacrorum (tīrtha) visendorum voto

facto (VI, 1), cum discipulis profectus in Nandanakānana (VI, 7) a leone incurritur. Is, a *Durvāsase* virga tactus, formam divinam induit, seque Brihadāśvām, Gandharvarum regis filium, esse declarat, olim a viris sanctis propter nimiam venandi cupidinem in leonem mutatum. Inde *Durvāsas Purushottamam* regionem adit, ubi Gajapati *Pratāparudra* regnavit (VII, 3: राजा गजपती रुद्रप्रतापाख्यो विराजते । यत्र देवी रमा निवसं रमते स्वधि-भूतिभिः)¹ Dona magnifica a rege accepta Haradāsae sacerdoti, filiae dotem quaerenti, impertitur. Jagannātham adorat (VIII, 8) Narasinhae magistri morte nuntiata (IX, 1) Prayāgam revertitur Sepultura facta in Kāmarūpam (12), indeque Mallapuram urbem (13) proficiscitur. Ibi Brahmaputra lacus sacer, Nīla mons, Rāma regionis rex fuit (ब्रह्मपुत्रो ह्रदो नास्ती तीर्थे परमपावनं । चकास्ति स्वच्छपायोभिः पूर्णो यत्र तनोपहः ॥ १४ ॥ यत्र नीलस्तु नास्ती वै पर्वतः शोभते सदा । नानाद्रुमलताकीर्णो निर्झरैरुपशोभितः ॥ १५ ॥ यस्मिंस्तु नगरे रम्ये तद्देशाधिपतिर्मेहान् । श्रीरामाख्यो नृपो निवसं वसति श्रीपतिप्रियः ॥ १६ ॥) *Durvāsas* Mukundamīśrae sacerdotis hospitium accipit (25). Cum Rāma rege precem mysticam communicat, qua uxor ejus eousque sterilis filium concipit (X, 8). Ibidem brāhmanam quendam leprosum sanat (18) Iter pergit, hosque locos visit Bhramarakunda in monte Nīla (XI, 2) तत्र ज्ञात्वा मुनिवरः कामाक्षां समपूजयत् । देवीं सर्वेष्टदां नत्वा शिष्यसं-घेरूपासितः ॥ ४ ॥ ततो रूपेश्वरं देवं दुर्वासाः संननाम ह । ततः स च ययावूनकोटिलिंगं महामुनिः ॥ ५ ॥ तानि नत्वा स तु कर्ममुक्तेभ्यः समपू-जयत् । दुर्वासास्त्रापसंश्लेषः शिष्यसंघेरूपासितः ॥ ६ ॥ ततः स फल-याख्ये (?) तु गिरौ तिष्ठतमादरात् । यशोमाधवमानस्य ब्रह्मसागरमा-ययो ॥ ७ ॥); *Brahmāsāgara* (7), *Gangāsāgarasangama* (8), *Kundāraka* (9), *Mahānadi-sāgarasangama* (महान-दीसागरसंगमे स ज्ञात्वा जगन्नाथमनंतमाद्यं । ययौ नमस्कृतमेषापहं वै खेत्ते स्थितं वै पुरुषोत्तमाख्ये ॥ ११ ॥ जगन्नाथं नमस्कृत्य कूर्मदेवं ननाम सः । कूर्मं नमस्कृत्य जयनृसिंहं समपूजयत् ॥ १२ ॥), *Rājamahendra-tīrtha*, *Godāvarisangama* (13), *Vidyānagara* (तुंगभद्रा नदी यत्र विरूपाक्षः शिवः स्थितः ॥ १४ ॥ विरूपाक्षं नमस्कृत्य नृणामन्नं ननाम सः । द्विषामन्नं (sic) नमस्कृत्य श्वेतांबरमपूजयत् ॥ १५ ॥), *Go-samādhi* (17), *Kāmerī*, *Kumbhakarna* (18); *Tejāura* (19), *Setubandha* (20); *Mathurā* (ततः स च मुनिर्माने मथुरामाजगाम ह । द्विषया मथुरां गत्वा सुखनाथमपूजयत् ॥ २१ ॥ मथुरामाजगामाथ दुर्वासास्त्रापसंश्लेषः । रंयनाथं ततोऽगच्छत्), *Ranga-*

* * * Animadvertendum est, quod *Sterling* in As Res XV, 284 tradidit 'It is added that about this time Chytunya or Chytan Mahaprabhu (i.e. चैतन्य) came from Naddia in Bengal to visit the temple of Jagannāth, and that he performed miracles before the Raja (Pratāparudra)'

nátha (22); Chandrakumárasikhara (23); Ujjvala-Narasinha¹, Mallikárjunaśringa (24); Trimalla, Tripatí, Sivakántí (25); Vishṇukántí, Pakshítírtha (26); Vedárna, Karasvámīn (27), Trinagarítírtha (लंकाकोकिलां चैव वन्दे तापसेष्टरः ॥ २८ ॥ ततः कन्याकुमारौ स वन्दे मुनिसत्तमः । आदिकेशयमभ्यर्च्य पद्मनाभं ननाम ह ॥ २९ ॥), Triṇávallítírtha (30); Pápinvásanatírtham, Atitírtha (? सोतितीर्थं जगाम ह MS 31), Tilaganjítírtham (ततः स तिलगंजीति तीर्थं), Kevalaputrā (32), Chaurabhavání, Kajjalítírtha (33); Sringerimátha, Tungubhadránatítírtha (34); Vatsanurakatítírtha (35); Koṭilinga, Bhatkalá (36); Gokarnalinga, Chandragútigiri, Tapodháma (37), Brahmaparvata, Násikatrýambaka, Chatrasinha (38), Vajrayoginí, Iⁿáatítírtha (38^b स यन्मयोगिनी पञ्चाहुर्वीसाः संननाम ह । ततः स मुनिशार्दूल जनार्दनीयेमगमत् ॥ ३९ ॥), Kardameśvara, Tapatísangama (39), Revásangama (40), Mahísangama, Sábhuamatí (41), Svetapavata, Guptaprayága (41^b), Múla-Dvāravatí, Mádhavaprāchí (42), *Prabhāsa* (43, यत्र प्राची सरस्वती), Múlainádhava (44 टटरीर्मयमभ्यर्च्य मूलमाधवमाययौ), Raivatagiri, ubi Mrigikunda tírtha (45), Saravaparvata, Bileśvara, Laghu-Dvāravatí (ततो बिलेश्वरं पूज्य लघुद्वारवतीमगात् ॥ ४६ ॥), *Dvāraká*, ubi Chakratírtha sacrum, Gomatí fluvius, eoque tempore Bhíma rev fuit (48), Sankhoddhára (62), Pindarakatítírtha (63), Ambanagarí, Prayága, Áśápurí, Sindhusamudrasangama (ततोऽंबराख्यां नगरं प्रयागमाशापुरीमभ्युपसाद्य पश्चात् । सिंधोः समुद्रस्य च संगमं स मुनिर्यथो तापससंघं दधः ॥ ६४ ॥ तत्र ज्ञात्वा मुनिवरो हिंगुलाजामपूजयत्), Dhúatítírtha (65), Kaṭáksha kshetra, Gorakshyáṭṭa (ततश्चिन्ना ननस्कृत्य गोरस्प्याट्टं समाययौ ॥ ६६ ॥), *Káśmíraśesa* (67), Manimahesa, Nagarakotí (? सागमन्नगरकोटिकृतावसतिं शिवा ॥ ६८ ॥), Pithúdaka, Sarasvatí nadí (69), Vasishthaprāchí, *Kurukshetra* (70), Haridváta, Harishiksha, Devaprayága (71), Saptadhárátírtha (ततः स सप्तधाराख्यं तीर्थं परमपावनं । जगाम मुनिशार्दूलो यत्र गंगास सप्तधा ॥ ७२ ॥), Kedárasambhu, Rudraprayága (73), Nandaprayága, Karnaprayága (74), Badaryásrama (75), *Hastinápura*, Suklakshetra (76), Naimishakánana, Mísrisha (sic), *Ayodhyá* (77 सरयाख्या नदी यत्र तीर्थं परमपावनं । ७८ । ज्ञात्वा च तत्रापि मुनिः स इलूचिश्चानरं सम्यगियाय दृष्टः ।), Mánasa saras (79), Harikshetra, Muktikshetra, Gallakí nadí (80), Nilakantha, Chháchhuká, Kauśikí nadí (81), Kanakáymadí (82), Bhamarakunda (84) Inde Durvasas ad Madhyadesae sacraia visenda

proficiscitur. Cap XII. Brahmaputra hrada (2. snátvá cha tatra *Tribhuktrájam* ájagáma; tam pújayitvá vidhivat etc.), Váumatí nadí (3), Dadarisangama, Dyunadísangama (4); Vaidyanátha, Gayá, Kási (5)²; Prayága (18); Mathurá (19), Kálanjaraparvata (20), Dhavalagiri, ubi Revá fluvius (21), Jatásankara tírtha (22), Máhuradatta locus (23), Toranamála, Avantiká (24), Ekalinga tírtha, Pushkara tírtha (26), Girisa Sáransesa (27), Arbudáchala (ubi Siva Achalesa colitur 28), Siddhakshetra : tñ (Ambikám) पूजयित्वा विधिवन्मुनीशः क्षेत्रं ययौ सिद्धसमाख्यमारात् । सरस्वतीविंदुसरोवरेषु ज्ञात्वाभ्युपसृज्यमनोरथोऽसौ ॥ २९ ॥ स लोहयष्टीं समुपाजगाम ततो मुनिः शिष्यगणाभियातः । Denique Dvāravatim revertitur, quo loco sibi et discipulis sedem (matha) condiderat (30) Regi precem efficacissimam tradit (XIII, 22), alimentorumque abundantiam largitur (25) Discipulos circulatorum mysticorum naturam edocet (XIV) Sishyáh paprachhuh. स्वामिन् जनानां विविधा हि चेष्टाः कन्माद्वयंतीह मुनीश्वरं । पदचक्रभेदश्च कथं विभो नः कुत स्थितानीति वदस्व शिष्यान् ॥ २ ॥ चक्रेषु देवाः कति संति युक्ता नास्मा च के तापससंघसेष्य । जीवस्वहोरात्रमनुश्रवन्नेष्टासान्करोतीह कतिप्रमाणान् ॥ ३ ॥ Durvasa uvācha: हृत्पंकजकृतावासो हंसो जीवः पदात्पदः । हंसं हंसेति हंसेति स्वात्मानं जपते सदा ॥ १० ॥ बहियेति हकारेण सकारेण विश्रवपि । सोऽहं हंसेति हंसोऽयं जीवो जपति सर्वदा ॥ ११ ॥ अहोरात्रेण जीवोऽयमनिसंख्यं प्रजल्पति । एकविंशत्सहस्रं तु पदशतैरधिकं विभुः ॥ १२ ॥ हृत्पंकजकृतसंवासो हंसो नित्यं प्रजल्पति । इमं मत्वं महामत्वं सर्वसिद्धिप्रदायकं ॥ १३ ॥ गुद आधारेचक्रं स्याद्रक्षयं चतुर्दलं । चतुर्वीणाकासंयुक्तं वं शं वं सं इति क्रमात् ॥ १६ ॥ श्रेयो गणपतिदेवैः सिद्धिपुङ्डी च शक्तिके ॥ १७ ॥ स्वाधिष्ठानं तु चक्रं स्याद्विगे वददलसंयुतं । पीतवर्णं च पद्मिस्तु मातृकार्णैरुपस्कृतं ॥ १८ ॥ चकारादिलकारांतेनैस्तके विंदुभूषितैः । अत्र ब्रह्मादिदेवं स्यात्सावित्री शक्तिरुच्यते ॥ २० ॥ नाभ्यां च तद्वत्स्थिपूरकाख्यं चक्रं तु नीलोत्पलसंनिभं तत् । दलैरुपेतं दशभिस्तु तद्विदोर्ध्विरेखानृशभिर्दंशैः ॥ २२ ॥ अत्र देवो महाविष्णुरुच्यते शक्तिरिदिरा ॥ २३ ॥ हृदयेऽनाहतं चक्रं श्वेतवर्णं महत्प्रभं । दलेऽहोरात्रदशभिर्युक्तं द्वादशार्णैः कठातगैः ॥ २४ ॥ मातृकाया विंदुयुक्तेरत्र देवतमुच्यते । रुद्रो भवानी शक्तिश्च ॥ २६ ॥ कठे विशुद्धिचक्रं तु भूषवर्णं विराजते । दलेः षोडशभिर्युक्तं ॥ २८ ॥ खरैः षोडशभिर्युक्तं जीवस्तत्राधिदेवतं । अविद्या शक्तिरत्रोक्ता ॥ २९ ॥ आज्ञाचक्रं च भूमध्ये स्थितं माणिक्यसंनिभं । द्विदलं हं वं इति च मातृकायां पञ्चोभितं ॥ ३१ ॥ देवः स्यात्परमात्मात्र माया शक्तिरुदाहृता ॥ ३२ ॥ गोल्हाटमंडले तद्वद्ब्रह्मरंध्राख्यमुत्तमं । चक्रं प्रकाशचक्रं सर्ववर्णसमन्वितं ॥ ३४ ॥ सहस्रेषु दलैर्युक्तं मातृकार्णैरुपस्कृतं । खरैश्च सर्वैः संयुक्तं तच्चक्रं परिकीर्तितं ॥ ३५ ॥ अत्र देवो गुरुर्देवो ज्ञानं शक्तिः प्रकीर्तिता ॥ ३६ ॥

¹ Ad hoc aliaque eorum nomina tirtha vocabulum supplementum est

² In Visvanatham hymno *Chandrasekharshtaka* appellato adoravit, qui hymnus ab his verbis incipit श्रीमन्नैवेन्द्रतयाहृदयंगमं तं.

Cap. XV. Durvāsas doctrinam mysticam tradere pergit. Incipit: अथ प्रवक्ष्यामि विवादहर्षस्वप्नमादेतु यदस्ति तथ्यं । In medio corde nymphaeam octofoliam, in eaque vitæ principium sentiens inclusum esse (जीवन्तु तन्मध्यगतोऽस्ति हंसो ज्योतिःस्वरूपः). Quod ubi interno impulsu res externas versus agatur (तत्र स्थितोऽसौ जीवात्मा चेष्टा संसारकारिणी । करोति मन्यते चाहं करोति सततं तु सः), prout in singulis loti foliis requiescat, varios animi affectus effici, etc. Inde a capite XVI. variae Durvāsasis in mundo manifestationes enarrantur. Atque actate aurea in Atris domo apparuit, ibique Chandram et Dattam fratres habuit. Aevo argenteo in Mandara monte vixit (XVI, 21) Tertius Dvāpara aevo in terram descendit (XVI, 22–XVII) Denique capite XVIII. Durvāsasis nostri res gestae repetuntur, et auctoris epilogus continetur

Post libri XVIII. subscriptionem haec leguntur संवत् १६२९ वर्षे अश्विनमासे शुक्लपक्षे नवम्यां तिथौ गुरुदिने लिखितमिदं काव्यं रत्नकरमण्डलं व्यासश्रीजयरामतनूनेन रघुनाथेन भारतीश्रीदुर्वाससंतोषणार्थं ॥ Libellus igitur eodem fere tempore (a. 1565) exaratus est, quo videtur scriptus esse Ceterum folia 97–117. antiquiore, reliqua recentiore manu exarata sunt. (WALKER 207^c)

319.

Foll. 192–227. *Visvagunāḍarsas* (speculum virtutum, quae in mundo reperiuntur), liber a *Venkata*, Raghunāthadīkshitae filio, Apyayae nepote, nisi fallor, seculo sexto decimo exeunte scriptus In prooemio haec disticha leguntur, emendatis emendandis a me exscripta.

कांचीमंडलमंडनस्य मखिनः कर्णाटभृन्पुरो-
स्तातार्यस्य दिगंतकांतयशसो यं भागिनेयं विदुः ।
अस्तोकाध्वरकर्तुरप्यगुरोरस्यैव विद्वन्मनेः
पुनः श्रीरघुनाथदीक्षितकविः पूर्णो मुखैरेषते ॥२॥
तत्सुतस्तत्वेदांततन्त्रव्याकृतिचिंतकः ।
अक्र विश्वगुणादर्शं विषये वैकटाध्वरी ॥३॥

Argumentum hoc Kṛisānu et Viśvāvasu Gendharvae curru per aërem moto varias Indiae regiones, praecipue vero australes, peragrant (विश्वावलोकस्पृहया कदाचिद्विमानमारुह्य समानरूपं । कृशानुविश्वावसुनामधेयं गंधर्वयुग्मं गगने चकार ॥५॥), et de earum terrarum populis, urbibus, templis, deorum cultu, artibus et literis ita disputant, ut res pleraeque a Kṛisānu reprehendantur, a Viśvāvasu vero vindicentur. Liber, et versus et orationem solutam continens, ad cognoscendam Dakṣhiṇae regionis historiam recentiorum satis utilis erit.

In fine haec leguntur: इति श्रीपंचमलभंजननिबंधनविश्या-
ततातयज्यभागिनेयवाक्त्रयेयादियाज्याक्त्रयाक्षर्यतनूभवध्वेयमककविरघु-
नाथाचार्यतनयस्य श्रीनिवासकृपाविदितनयस्य अरशाशिपाले येक-
रायकृतिषु विश्वगुणादर्शः संपूर्णः ॥

Liber a Caveli Venkaṭa Rāmasvāmin Calcuttae a 1825 interpretatione Anglica donatus est

Haec voluminis pars post annum 1820 parum accurate exarata est (WILSON 237^b)

320.

Lit. Bengal Charta Ind Foll. 7c. Lat 15½ Lat. 3½ Linn. 6.

Bhojaprabandhas, quo libro, a Ballāla composito, Bhojae regis res gestae celebrantur. Incipit श्रीमतो धारापीथरस्य भोजस्य प्रबन्धो लिख्यते ॥ अस्ति धारा नाम नगरी तत्र सिन्धुलसंज्ञो राजा आसीत् तस्य सावित्री नाम पत्नी आसीत् तयोर्वृद्धत्वे भोजनामा पुत्रो जातः etc.

Capite priore (foll 1–10^a) regni adeptio narratur, altero Bhojae erga poetas et viros doctos liberalitas praedicatur Temporum rationem quum Ballāla nullam scire habuerit, nomina ab eo laudata ad definiendam poetarum Indicorum actatem catenus adhibenda sunt, ut, codicibus optimis in lectionibus consentientibus, ante seculi sexti decimi finem innotuisse pro certo habere possimus. Atque in codice nostro haec fere poetarum nomina reperiuntur: Karpūra 13^b 1 Kalinga 13^b. Kāmadeva 55^a. Kāldāsa Kokila 13^b Kṛidāchandra 21^b Gopāladeva (Kundīnanagarād āgatah) 49^b Govinda 11^b Chauhittha pandita 32^b Jayadeva 63^a Tanduladeva Kasmīrensis 33^a. Tūrendra (Chandra?) 13^b. Dāmodara 45^a 52^a Dhanapāla 44^b. Bāna Bhavabhūti (Vārānasīnagarāt) 58^a Bhāskara (Prabhāsātīrthanivāsīn) 50^a. Madana 13^b Mayūra 13^b Mallinātha 53^a Mahesvara 22^a 31^b 65^b Māgha Gujarensis 66^b Muchukunda Kasmīrensis 48^b Rājendra 22^b Rāmachandra 65^b. Rāmadeva 13^b Rāmesvarabhaṭṭa 22^a. Lakshmīdhara Drāvidensis 17^b Vararuchi 13^b Vidyāvinōda 13^b Vināyaka 13^b Viśvāvasu kāpālīka 63^b. Vishnukavi 47^a Sankara 13^b 14^a. Sākalya (ex urbe Ekasālā sive Ekasilā sive Ekasālā appellata) 50^a Sāmbhavadeva 57^a Suka 42^a. Sītā 22^b Simanta (MS. सामंत 48^a) Subandhu 13^b. Somanātha pandita 47^a Harivansa 13^b Harisarman (codd alii Hari-varman) 63^b Hārita 58^a

* In folio 68^b. haec leguntur, quibus vulgaris de Hapūmannātakae origine opinio traditur Textum paulum

¹ Qui in hoc folio enumerantur poetae, si praestantissimi fuisse dicuntur

emendatum exscripsi: ततो द्वाःस्यो राजानं प्रणम्य विज्ञापयामास । देव कोऽपि सांयात्रिको द्वारि तिष्ठति राजदर्शनाकांक्षी । राजा ग्राह । प्रवेशय । स च सांयात्रिको राजानं प्रणम्य मदनपट्टिकां पुरो मुनोच । राजा तां मदनपट्टिकां दृष्ट्वा यमञ्च । वास केयं मदनपट्टिका किं चास्यां लिखितमस्ति । सांयात्रिको ग्राह । राजनीरथावकस्मादेव वाहने स्खलिते मम च तारकैः शोध्यमाने वार्धौ तत्र मध्यमग्नं श्रीशिवायतनं दृष्टं । तस्य शिवायतनस्य पुरो महश्चिररक्षैर्विराजिताः शिलाश्च । ततो मया ताभ्यो मदनपट्टिकया तानि बुद्ध्या (२) कियन्त्यपि वृत्तान्याहुतानि । ततो राजा तां हनूमत्कृतां खंडप्रशस्तिमालोक्य तस्य सांयात्रिकस्य कथितसंख्यया सुवर्णकोटीर्दत्तवान् । तत्र मदनपट्टिकायां चरणद्वयं दृष्टवान् । राजा वाचयति ।

इह खलु विषमः पुरा कृतानां फलति हि जंतुषु कर्मणां विपाकः । उत्तरार्धे मदनपट्टिकायां नास्ति । ततो राजा महाकवीन्ग्राह । एतस्य वृत्तस्य भवद्भिरुत्तरार्धमर्थसंगत्या कर्तव्यं । ततस्ते महाकवयः क्षोणिपालाश्चोत्तरार्धं पठन्ति स्म ॥

कृ च जनकानया कृ रामचंद्रः कृ च दशकंधरमंदिरे निवासः ॥¹

ततो राजा तुतोप । तं वृषा संतुष्टं भोजं दृष्ट्वा सीता ग्राह । देव यथा विद्वद्भिरुत्तरार्धमभाषि तथा हनूमतोऽभिप्रायो नास्ति । ततो राजा सेनया सह दक्षिणोदधेस्तीरमासाद्य तानि जलनिधौ मग्नानि वृत्तानि प्रकटीचकार । एवं महता यत्नेन तच्चोत्तरार्धमागात् ।

हरश्चरसि शिरंसि यानि रेजुर्हरि हरि तानि लुठन्ति गृध्रपदेः ॥

Idem distichon in Hanúmannátaka XIV, 43 (ed. Bahádur, dist. 592) legitur, unde antiquius huic comoediae nomen *Khandaprasasti* fuisse discimus De *Khandaprasasta* carmine (nº 232) ne cogitemus, vel metro ipso prohibemur

De Ballálæ ætate hæc comperi Filium Ranganátham, nepotem Visvarúpam habuit, qui astronomi seculo septimo decimo incunte vixerunt Ipse igitur exeunte seculo sexto decimo floruit.

In fine hæc leguntur. श्रीमतो धाराधीश्वरस्य शतशः प्रवन्थाः संति । मया च यथामति कियन्त्यपि लोकतः श्रुतानि वृत्तानि एकत्र कृतानि ॥ अमङ्गलमिति मत्वा राज्ञो भोजस्यावसानसमयानि पद्यानि न लिखितानि ॥ श्रीकालिदासस्य वेश्याहस्तेन मरणं गद्दितमिति कृत्वा नात्र लिखितं ॥ पावर्कोत्तिष्ठेत्यादि मोक्षं न लभते इत्यादि ॥ तथा च ॥ य कालिदासमरणं भुवि निश्चिकाय भोजः स एव किल भावपदस्य योद्धा ॥ इत्यादिजगत्प्रसिद्धा कथा नात्र लिखिता ॥ etc.

Bhojaprabandhae partem Pavie in Journal Asiatique 1844 enarravit, idem textum e duobus codicibus Parisiacis anno 1855 edidit. De codice Havniensi cf Westerguard, p 14.

Codex post annum 1810 satis nitide exaratus est (MILL 17)

¹ Hunc versum auctor consulto claudicantem fecit

321—324.

Volumina quatuor. Lit. Devan. Charta Europ Long 11½. Lat 9½. Linn. voll. I. II. et tertii usque ad fol. 112 undevicennae, postea vicennae singulae.

Inest in his voluminibus *Kathásaritságara*s (oceanus, narrationum fluvios in se recipiens), a *Somadeva* Kásmíensi, Rámae filio, compositus. Majorem narrationum collectionem, *Vrihatkathá* dictam, se excerptasse, auctor in prooemio declarat. Opus libros 18. (lambaka) continet, uque in capita (taranga) divisi sunt

Vol I Foll 210 I Kathápitha, 8 Taranga, fin in fol. 32^a; II Kathámukha, 6 Tar. fol 63^a, III Lávánaka, 6 Tar fol 106^a, IV. Naraváhanajanana, 3 Tar fol. 125^a, V Chaturdáríká, 3 Tar fol 152^b, VI. Madanamanchuká, 8 Tar fol 210^b

Vol II. Foll 179. VII. Ratnaprabhá, 8 Tar. fol 59^a, VIII Súrýaprabhá, 7 Tar fol 116^a, IX Alankánavatí, 6 Tar fol 179^a.²

Vol. III. Foll 178. X Saktiyasas, 10 Tar fol 77^b, XI Velá, 1 Tar fol 83^a, XII Sasánkavati, 36 Tar. Caput septimum decimum in fol 178^a finitur Capitibus 8-32 Vetálapanchavinsatiká narratio continetur

Vol IV Foll 204. Liber XII. in fol. 77^b. desinit, XIII Madirávati, 1 Tar fol 85^a, XIV Mahábhisheka, 2 Tar fol. 94^b, XV Panchalambaka, 2 Tar fol 108^b, XVI. Suratamanjarí, 3 Tar fol 130^b, XVII Padmávatí, 6 Tar. fol 165^b, XVIII Vishamaśila, 5 Tar fol 204^a. Hoc libro Vikramáditya res gestae narrantur

Capita quinque prima anno 1839 ab II Brockhaus cum versione Germanica edita sunt

Hæc volumina anno 1824 (cf. vol III. fol. 77^b) e codice bono parum accurate transcripta sunt Quae in fine legitur subscriptio (इदं वृहत्कथापुस्तकं मुनीशपंडितदयारामस्यार्थे लिखितं द्राघ्यनारायणेन), e codice illo videtur desumpta esse (WILSON 316-319)

325.

Lit Devan Charta Ind. Foll 164. Long 13 Lat. 6½ Linn 8

Kathásaritságarae pars Incipit a quarto libri IX capite, et medio in nono capite libri X. desinit.

IX. *Alankáriká*, Tar 4 fol 15^b; 5. fol 30^b; 6 fol 57^a X *Saktiyasas*, Tar 1 fol 68^a, 2. fol 77^a, 3 fol 88^b, 4 fol 104^a, 5 fol 124^a, 6 fol 138^b, 7 fol 150^b, 8. fol. 161^a.

Codex post annum 1820 negligenter exaratus est. (MILL 33)

² In fine hujus capitis Nalae et Damayántis historia legitur

326.

Foll. 147^a—171. *Sinhāsanadvātrinsatputrikāvarttā*, sive *Vikramacharitam*, narrationes triginta duae, quibus *Vikramādityae* animi magnitudo et liber litas celebratur. Incipit · यं वेदवेदांतविदो वदन्ति परं प्रधानं पुरुषं तपान्ये । विश्वोद्भूतेः कारणमीश्वरं वा तस्मै नमो विष्णुविनाशनाय ॥१॥ etc. अथुना मनस्वि(नो)जनमनोरंजनाय द्वाविंशत्सिंहासनपुष्पलिकायिषि-त्रालापकुतूहलमनोहरगद्यपद्यमयः कथाप्रबंधः कथ्यते ॥

De argumento libri cf. quae Roth in Journ. Asiat 1845, II. p. 278 sqq disputavit Codex noster cum Tubingensi et Londinensi E. I II 2523 rebus quidem consentit¹, sed recensiolem multo breviorē continet. Namque, narratione prima excepta, versus, quibus fabulis ceterum ineptis aliquid leporis accedit, omnino fere desiderantur.

In Bibliotheca E. I II. codices quinque asservantur
a Eam recensionem continentes, quam *Jaimicam* appellare licet, cod. 1315, Samvat 1722, cod 1516, Samvat 1732², cod. 2183, Samvat 1866 (decurtatus) Haec recensio eo maxime insignis est, quod in prologo *Siddhasena Divākara*, Sarvajnae filius³, ad *Vikramādityam* venisse, eumque ad tolerandam religionem *Jaimicam* permovisse dicitur.

b Recensio *Tāntrica*, cod 2523, Samvat 1852, cod 2897 c Bibl Leydeniana, quo in codice narrationes metro vulgari indutae exstant.

Haec folia anno 1653 nitide quidem, sed a scriba non accurato exarata sunt (MARSH 328^b).

327.

Foll 43—72 (lum 10) Lit Bengal *Vetalapanchavinsatis*, narrationum collectio, *Jambhuladattae* auctori tributa Folium 9 desideratum, secundum incipit

¹ Alia ut silentio praeteream, totus liber a Siva cum Parvati communicatus esse, et *Vikramāditya* solum ab *Indra* accepisse traditur

² In fine hujus codicis disticha duo leguntur, quibus *Ashemankara* (nisi vocem adj esse malis) hunc librum e dicto *Maharashtrica* Sanskritice vertisse dicitur श्रीविष्णुमदित्यनरे-श्वरस्य चरितमेतत्कविभिर्निबद्धं । पुरा महाराष्ट्रवर्तिष्ठापापमयं (भाषाः मयं cod) महाश्वरं नराणां ॥१॥ श्लोकं करेण मुनिना वरगद्यपद्यबंधेन युक्तिकृतसंस्कृतबंधुरेण । विश्वोपकारविलसद्गुणकीर्तनाय चक्रेश्वर-रादमरपंडितहर्षहेतु ॥

³ अन्यदा श्रीविद्याधरगच्छे षट्त्रिंशत्त्रयसंस्कृतकुञ्जाधिपतिश्रीमहेंद्र-राजप्रतिबोधकश्रीपादलिप्रसंताने श्रीस्कदिलाचार्यशिष्यः श्रीपृथ्वादास्-रिस्तच्छिष्यः श्रीमिहसेनदिवाकरः सर्वज्ञपुत्र इत्याख्याया प्रसिद्धः प्रति देशान्विहारं कुर्वन्त्या बहिष्प्रदेशे समागच्छत् ॥ (Cod 1516

विचित्रं विलम्बेकं क्षान्तिशीलो नाम कापालिकः प्रत्यहं रात्रे प्रादी-दिपत् ।

Haec fabularum notissimarum recensio a *Śivadāsa* textu (qualis quidem duobus codicibus Londinensibus praebetur) ita differt, ut personarum nomina maximam partem cum *Kathāsaritsāgara* consentiant, versus per- rario, atque in exordio tantum fabularum, additi sint, oratio vero et elegantior sit et copiosior.

Narratio I. = K. 1 §. 1. II. Incipit⁴: आसीत्कालि-दीवृले ब्रह्मपुरनामधेयं (*Brahmashala* K) नगरं । तत्राग्निस्वामी नाम ब्राह्मणः प्रतिवसति । तस्य मंदारवती नाम कन्या विद्यते ॥ = K. 2. S. 2 III. Incipit: अस्ति भागीरथीपरिसरे सकलमहीमंडलाका-रभूषितं पाटलिपुत्रनाम नगरं । तत्र सकलगुणसंपन्नो विक्रमकेशरी राजा बभूव । पराक्रमकेशरी नाम तस्य पुत्रोऽभूत् ॥ = K. 3. S. 3. IV. Incipit अस्मिन्महीमंडले सकलराजलक्षणोपेतो राजा सार्व-भौमः शूद्रको नामासीत् ॥ = K. 4 S. 4. V (inc fol 52^a) Incipit: चंपावती नाम नगरी पुरासीत् । तत्र विष्णुशर्मा नाम ब्राह्मणः प्रतिवसति । तस्य त्रयः पुत्रा बभूवुः । अथेकदा तेन यज्ञार्थं कर्ममानेतुं पुत्राः प्रस्थापिताः ॥ = K. 8. S. 23 VI. Incipit उज्जयिन्यां नगर्यां सुदर्शनो नाम नरपतिरासीत् । तस्य राज्ये हरि-स्वामी नाम ब्राह्मणः सकलगुणसंपन्नस्तस्यो । तस्य सोमप्रभा नाम कन्याभवत् ॥ = K. 5 S. 5 VII. Incipit: तासलमिका नाम नगरी पुरासीत् । तस्यां ब्रह्मसेनो नाम राजा बभूव । तस्य राज्ञः प्रीतिभूमिः सख्यशीलो नाम कापालिकस्तस्यो ॥ = K. 7. VIII Incipit: आसीच्छोभावती नाम नगरी तस्यां यशःकेतुनामा राजा गौरीभक्तस्तस्यो ॥ = K. 6 S. 6. IX. Incipit: आसीच्छृंगारवती नाम नगरी । तत्र वीरबाहुनाम राजा भवति । तस्य पत्नी पद्मावती नाम ॥ = K. 9 S. 7 . X (fol 56^a) Incipit अनंगपुरनि-वासिनो वीरकेशरिनाम्नो नृपतेऽंशेऽर्थदत्तनामा यणिकस्तस्यो । तस्य पुत्रो धनदत्तो नाम बभूव । लावण्यवती च तनया भूता ॥ = K. 10 S. 9 XI Incipit कांचनपुरनाम्नि नगरे धर्मध्वजो नाम राजा बभूव । तस्य राज्ञः शृंगारवतीमृगांकवती[तारावती]नामधेयं महादेवीद्वयं रूप-यौवनसंपन्नमासीत् ॥ = K. 11 XII Incipit. कुमुदपुरनामधेयं नगरमेकमासीत् । तत्र देवस्वामी नाम ब्राह्मणः प्रतिवसति । तस्य पुत्रो हरिस्वामी नाम ॥ = K. 13 S. 12 XIII Incipit उज्जयिन्यां दिशि नयपालो नाम राजा बभूव । तस्य पद्मावत्यां पत्न्यां यौवनसंपन्ना शशिप्रभा नाम कन्यासीत् ॥ = K. 15 S. 14. XIV Incipit: कनकपुरनाम्नि नगरे महात्मा यशोधनो नाम राजा बभूव । तस्य राज्ये महाधनो रत्नदत्तनामा यणिकस्तस्यो ॥ = K. 17. S. 16 XV. (fol. 61^b) Incipit. रत्नावती नाम नगरी पुरासीत् । तत्र चंद्रप्रभो नाम राजा बभूव । तस्य राज्ये देवस्वामी नाम विप्रस्तस्यो । तस्य पुत्रो हरिस्वामी नामाभवत् । स पितुः सर्वस्वं ह्युतेन विनष्टं कृत्वापि ह्यूर्तं न त्यजति ॥ = K. 18 S. 17. XVI Incipit: कर्कटपुरनाम्नि

नगरे सूर्यप्रभो नाम नरपतिरासीत् । तस्य राज्ये धनदत्तो नाम वणिक्प्र-
तिवसति । तेन हिरण्यवतीनामधेयायां पत्न्यां धनवती नाम कन्योत्पा-
दिता ॥ = K. 19. §. 18. XVIII.¹ Incipit: चित्रकूटनाथि
नगरे चंद्रावलोको नाम राजा बभूव । तस्य महादेवीदुमती नामा-
भवत् ॥ = K. 20. §. 19. XIX. Incipit: दक्षिणस्यां दिशि
ब्रह्मपुराभिधेयं नाम नगरं पुरासीत् । तत्र विष्णुस्वामी नाम ब्राह्मणः
प्रायवासीत् । सोऽतीव धनहीनः । तस्य चत्वारः पुत्रा बभूवुः ॥ = K. 22.
§. 21. XX. (fol. 64^b). Incipit: कलिङ्गविषये यत्स्थलनामधेयं
नगरमासीत् । तत्र यज्ञसोमनामा ब्राह्मणस्तिष्ठति । तस्य ब्राह्मणी सोम-
दत्ता । तस्यामनेन ब्रह्मस्वामी नाम पुत्र उत्पादितः ॥ = K. 23 §. 22.
XXI. Incipit. दक्षिणस्यां दिशि विक्रमबाहुनाम राजा बभूव ।
तस्य राज्ये पुष्पावती नाम नगरी स्थिता । तत्र जितकुबेरविभवो
वणिक्प्रतिपत्तिनाम सार्यवांस्तस्थी । तस्य कामसेना वास[व]दत्ता क्षमा-
वती चंपावती चतस्रः पत्न्यो बभूवुः । तामु तेन रत्नदत्तमणिदत्तकनक-
दत्तकुमारदत्ताश्चत्वारः पुत्रा उत्पादिताः ॥ Narrationes XXII
XXIII et vicesimae quartae initium desiderantur
XXIV. = K. 16. §. 15 XXV Incipit: दक्षिणस्यां दिशि
धर्मसेनो नाम राजासीत् । तस्य महादेवी चंद्रावती । तस्यामनेन विला-
सवती नाम कन्या समुत्पादिता ॥ = K. 24 §. 24

In fine haec leguntur इति सा श्रीजम्भलद्वयविरचितक-
थापीठे पञ्चविंशतितमो वेतालः ॥

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON
242^c)

328.

Lit Devan Charta Ind Foll 73 Long. 13 Lat. 5½
Linn 11

Kathārnava, narrationum oceanus, qui liber *Siva-
dāsue* auctori tribuitur Incipit: स्वान्शं भुक्त्वा प्रदत्तं
etc. ॥ १ ॥ रुक्मिणीकृष्णयोर्यन्दे पितृोश्चरणपंकजम् । यत्नत्वा बहवो
लोका विबुधत्वमवाप्नुयुः ॥ २ ॥ ग्रन्थं कथार्षेयं कुर्वे मुक्तिपीयूषपूरितम् ।
शिवदासः परयत्नाद्विलासाय विलाशिनां ॥ ३ ॥ ये केचिन्मुनिनः
etc ॥ ४ ॥ अथ कथकलक्षणम् ॥ नांगुलीभञ्जनं कुर्यान्न ध्रुवो नर्त-
येत्कृत्वा । नाभिद्विपेक्ष च हस्तेनात्युच्चैर्न शनैर्वदेत् ॥ ५ ॥ अथ श्रोतृ-
लक्षणम् श्रद्धाविद्यादायायुक्ता आस्तीकास्तीक्ष्णयुद्धयः । धीराः वदान्या
सानन्दा श्रोतारः परिक्रीर्णिताः ॥ ६ ॥ इति कथानकमाकर्ष्य वीरसेनो
पटिल (I जटिल) प्राह । भगवन्भवत्प्रसादपूर्वा कथा कर्णविपयीकृता ।
धन्यो यं मूरसेनो यः कन्यार्षे विपदर्थप्रवेशमङ्गीकृतवान् । जटिलः
प्राह । राजन्कन्यारत्नं दुःखेनैव लभ्यते । etc

Libro nostro narrationes 35 continentur, oratione
soluta scriptae, additis passim versibus, paucioribus,
tamen, quam in aliis ejusmodi voluminibus. De aetate
nihil temere affirmaverim, quum nullum aliud lueus-

que in Europam exemplum allatum esse videatur, et
codex noster recentissimae aetatis sit. Rebus tamen
et sermone perpensis, narrationes ipsas, quales quidem
in hoc codice leguntur, vix duobus seculis antiquiores
esse putaverim².

I fol. 9^b. Prānadhara sacerdote, Sārngadharae filio,
adjutore, Gomukha Kausāmbis rex, Karpūramanjarim,
Karpūrasenae regis filiam, in matrimonium ducit. II
fol 11^b Incipit: इति कथानकमाकर्ष्य वीरसेनो जटिलमाह ॥³
Māndavyapurāe, quae urbs ad Godae ripam sita est,
quum Rūpamanjari, Kesavae mercatoris filia, anacho-
reta quodam libidinoso auctore, in corbem imposita et
in flumen projecta esset, a principe quodam servatur
Anachoreta a summa laceratur. III fol 19^b Pradyumna
brāhmana, Srutasīlae filius (Kanakapure Godāvaritīre),
quum juventutem satis profligatam peregisset, Puru-
shottamam profectus, Vishnus cultor evadit Quo mi-
raculo in fine Saukara regio celebratur, id e Vārāha-
purāna desumptum est. Cf. supra, p 60^a, n 3 IV
fol 19^b. Tres homines, Mandara monte ad Vishnum
colendum ascenso, ad beatitudinem impetrandam de
sultu se praecipitandi consilium capiunt Quod quum
duo in vita futura terrestria bona exoptantes fecissent,
tertius domum revertitur. V. fol 21^b Kūh, sacerdos
rusticus Magadhensis, Visvesvarae minis territus, libros,
quos a brāhmana Mithilensi pignore facto obtinuerat,
reddere cogitur. VI. fol 26^a. Hayagrīvae poetae, in
Kotipurāe urbis (dākshinātye janapade) regis cujus-
dam et Darpanārāyanāe, regis filii aula, res gestae Ex
qua urbe expulsus ad Kākatīgarudram, Nāgapurāe
regem, confugit Hujus regis ortus prodigiosus nar-
ratur VII fol 26^b. Narratio de duabus Rājyasenae.
Nandipurāe regis, uxoris VIII fol 27^a Koshta-
pālāe cujusdam sollertia laudatur, qui indicis variis ho-
minem nequam flagiti coarguit. IX fol 28^a Gāngū et
Sohāicha tures (jagadvanchakau) mercatorem quandam
et ejus uxorem decipiunt. X fol 37^b Narratio de
Rukmāngada, Vaidisapurāe rege Qui quum diem
Vishnu festum (ekādasivrata) et ipse religiosissime
observasset, et populum jejunio transigere jussisset,
Yama timens, ne sedes suae incolis vacuefierent, Brah-
manem deum supplex adit Isque ad pelliciendum
regem Mohinīm deam creavit Quam quum Rukmān-
gada uxorem duxisset, nulla ratione moveri potuit, ut

² Praeter nomina insolita et barbara, vocabula quaedam in his
fabulis leguntur, quae in dialectis quidem popularibus occurrunt
sed Sanskritica non sunt, e g रोटिका, panis, = Hind roti. देयुका,
numus, = Hind dhabua, etc

³ Haec Virasenae cum anachoreta colloquentis mentione, cujus
etiam in aliis narrationibus vestigia quaedam reperiuntur, prologi
magnam partem deesse apparet

die illo sancto cibum caperet, immo, ut promisso uxori facto solveretur, Dharmāngadam filium caedi maluit. Inseruntur narratunculæ duo : 1. de lacerta (grihaggo-dhā), qua narratione Sravanadvādasī dies celebratur; 2. de *kāshthilā* (tarmite?), ad Bhamyckādasī efficacitatem prædicandam narrata. Haec omnia mirum in modum cum altera Nārādīyapurānæ parte conveniunt. XI. fol. 40^b. Incipit. ततो वृहदानंदपूर्णे हरदत्तः प्राह । गंगापर निखिलं स्वप्नफलाफलं श्रोतुमिच्छामि । De insomnia-um significationibus caput, anushtubh metro scriptum XII fol 41^a *Harivansachatushkam*, disticha quatuor, quibus Harivansa liber celebratur. Incipit : श्रीमत्कृष्ण-कथानिधानममलं वेदार्थविद्योतकं विश्वोत्पत्तिविनाशपालनमयं मूल पुराणांबुधेः । बंध्यानां बहुपुत्रदं श्रवणतो विश्वासपात्रं सतां त्वामेक हरिंशुपुस्तकं वयं नित्यं नमस्कुरुहे ॥ १ ॥ XIII. fol. 43^a Sasi-kalā, Subandhus mercatoris filia, ex Ānandakanda in Kerala regione oriunda, quum a Dhanamohana et Supatha fratribus, ne dotem a patre acciperet, in silvam ducta esset, Nīlagrīvæ regi nubuit. Tacendi voto facto, multos post annos mortis timore ad prodendam fia-trum crudelitatem cogitur XIV. fol 46^a Somasenae, Champakapuræ (Tapatīr) regi, filii duo, Jaya et Vi-jaya, fuerunt, prior stolidus, sapiens alter Jaya, quum in silva arboris cujusdam folia efficacissima obtinisset, et sollertissimus evadit, et Padnāvātī Kanakavigra-hae, Visālapurī regis, filiam in matrimonium ducit XV fol 46^b Ravidatta sacerdos, quum diu penuria oppressus esset, subito a Fortuna bonis cumulatur XVI fol 47^b *Dhannā* mercator, Jalandharapuræ vi-vens, Vannae (*Vannā*) amici consilio usus, ingratos filios quatuor ulciscitur XVII fol 49^a Yakshas qui-dam quum a Vikramāditya, ut pretium craniorum a se allatorum definiret, petisset, nimium garrulus coram Vararuchi consilium suum ipse prodit XVIII fol 49^b Saktughaṭākhyāyikā, cf Panchatantra V, 9 XIX fol. 50^b. Homo quidam (rajahputra) erumenam a men-dico coeco sibi ereptam recuperat XX fol 53^a Pasu-patī sacerdos (Pradyumnapuræ Chandrabhāganadīr) quum a Siva cum favore obtinisset, ut mantica in perpetuum placentis repleta esset, primum a figulo, deinde a Kalyānaseua rege bonis suis privatur, qui uterque avaritiæ poenas luunt XXI fol 54^b Hālā-yudha (postea *Lakshmanasena*), Dhananjaya, Kalingæ regis, filius, ingenio poetico excellit XXII fol 56^b Paramanī (māgadho rajahputrah) Lālac handram kāya-stham, tardi ingenu hominem, sollertia sua adjuvat XXXIII. fol 59^b Sabarasinhæ, Haubungapuræ urbis in Angadesa sitæ regis, fatuitas narrationibus tribus exploditur XXIV fol 60^a De furum duorum accum-latione XXV. fol 60^b. Fui quidam, capitis damnatus,

ne iudices quidem ab alienis manus abstinuisse probat¹. XXVI. fol 61^b. Natākhyāyikā. De histrione quodam et ejus filia coram Virabhānu rege saltantibus narratio, quæ ad finem perducta esse non videtur. XXVII. fol. 61^b. De homine avaro ejusque filio avariore. XXVIII fol. 61^b. De hominibus avaris duobus, quo-rum alter altero sordidior XXIX Magharava nishāda canem inedia morientem plangit quidem, attamen non alit XXX. fol. 63^a Mercator quidam, e Yavanadesa Lavanapuram profectus, bona a Bhatṭa (vaisyaratah kshatriyas)² mutuum sumta, dolo recuperat XXXI. fol 64^a Mendicus quidam, subito magnis divitiis poti-tus, omnem animi tranquillitatem amittit. Vitæ fastidio quum a prædone petivisset, ut se occideret, ne in eo quidem discrimine, ut obolum unum dono daret, ani-mum inducere potest XXXII fol 66^a Dhanapāla, mercator admodum sordidus (Kapisthale), Devasar-mane brāhmana auctore omnia bona in apparando sacrificio collocaturus est XXXIII Notissima de serpente ranas devorante fabula. XXXIV fol 70^a Sapientia et Fortuna de principatu inter se conten-dunt XXXV De singularum Indiae terrarum virtu-tibus et vitis

Desinit liber in disticho भट्टाचार्यकवीन्दयस्यपदवीसिद्धान-पंचाननः तर्कालंकरणं च भूषणगिरा साचार्यवाचस्पतिः न्यायालं-कृतसार्वभौममुधिया श्रीचक्रवर्ती यतो वेदानादिकशास्त्रपारंगरो जैत-न्यदेवः स्वयम् ॥

Codex anno 1824 exaratus est (WILSON 327)

1 प्राहारिकैः कश्चिच्चौरौ राज्ञोऽग्रे नीतः । राजापि तं चौरं निश्चीय तस्य घातमादिदेश । चौरः प्राह । राजन्मयेका लोकोत्तरा विद्यास्ति । तामादाय यथारुचि कुरु । राज्ञोक्तं । यद्येतादृशी विद्यां जानामि तर्हि कथं चौर्यं करोमि । चौरः प्राह । येन कदापि किमपि न चोरितं तस्य हस्त इयं महाविद्या प्रसीदति । पूर्वमहं चौरौऽभवं पश्चाद्विद्याम-यापमतो न मम हस्ते प्रसीदति । राज्ञोक्तं मंत्रिणं [प्रति] । विद्यामेतां त्वं गृहाण । मंत्री प्राह । राजन्नहं निसर्गचौरः । यतो राजकार्यकरा-स्तृष्णाकचलिता एव भवंति । ततो राजा पुरोहितमाह । त्वं विद्यां गृहाण । स प्राह । . . . यतो राजसंकल्पितेषु द्रव्येषु चौर्यं करोमि । ततो राजान्यानपि सभासदः प्राह । तेषु कश्चिदपि साधुर्नाभवत् । ततः सैरैरुक्तं । राजैव गृह्णातु । राज्ञोक्तं । सहमपि यौवराज्यस्थितो बहु-चौर्यमकरत्वं । चौरः प्राह ।

यत्त राजा स्वयं चौरः सामान्यः सपुरोहितः ।

तत्राहं किं करिष्यामि यथा राजा तथा प्रजाः ॥

राज्ञि धर्मिणि धर्मिष्ठाः पापे पापाः समे समाः ।

लोकास्तथानुवर्तन्ते यथा राजा तथा प्रजाः ॥

ततः प्रसन्नो राजा चौरं मुञ्च ॥

² 'Paradine Chhajjī-nāmo vaisyarataśya kshatriyasya panyam āgūtya' in eadem narratione occurrit

329.

Foll. 110-126. (linn. 12.) *Bharatakadvātrinsikā*, narrationes populares triginta duae. Incipit: देवदेवं नमस्कृत्य । श्रीगुरुं यथाश्रुतं । द्वाविंशद्भरटकानां । लिख्यंते कुतुकात् कथाः । ११ । इह हि जगति सर्वेऽपि श्रेयोधिभिः पुंभिर्निःश्रेयसाश्वाप्तये सदापि सदाचरणज्ञानप्रगुणीर्भाष्यं । सदाचरणपरिज्ञानं च मूर्खजनान्परित यत्तत् स्वपुष्टिकास्तितवस्तु प्रवर्त्तनानर्थदर्शनेन व्यक्तीभवति । अतः सद्यःकृत्ये मूर्खे(f) चरितपरिहाराय च भरटकद्वाविंशिकाः प्रारभ्यन्ते ।

Hae narrationes ad deridendam ascetarum (Sivatarum?) et eorum, qui magistros eos sequuntur, ignorantiam et stultitiam compositae sunt. *Bharataka* (sive *Bharadaka*) vocabulo, cujus origo me latet, mendicorum religiosorum genus quoddam significari videtur, quum ejus loco sexcenties *jatin* (comam promissam gerens) sive *bhaurika* (i. e. cinere oppertus) ponatur. Textus sententias et vocabula dialecto Hindustamica antiquiore scripta satis multa continet

I. Dhanada sreshthim (Bharatapure), *bharatakāe* cujusdam occisione simulata, ab amicis omnibus deseritur II. Durmati *bharataka*, somnians quum domum cibis plenam conspexisset, universum vici populum ad cocenam invitat III. Damanaka bh. (Suvarnapure), Rukmini, Sulochanae filia, quum potiri vellet, a simia laceiatur Hae narratio cum secunda Kathārnavae convenit IV. Dhijada (Vardhamānapure) baculi instar *Sribhadam* magistrum, oleo munctum et igni objectum, aegritudine incurvatum erecturus est V. Sarataka bh. (Godakagrāme) et discipuli merces et ignari donis cumulantur, dum brāhmana quidam, quamvis doctus, stipem frustra petit VI. Somaka bh. (Vikatagrāme) iterum atque iterum de tecto se praecipitavit, ut amicis, quomodo vulneratus esset, quaerentibus, rem demonstraret VII. Kunthaka (Katerakagrāme), a Luntaka magistro ad stipem colligendam missus, placentas omnes ipse devorat VIII. Nihunga *jatin* (Mallānagrāme), in horto alieno arundine saccharifera potiturus, furti metu hortum ipsum rogat, ut sibi concedat IX. Dharaṭaka bh. (Suprabhapure), timore exagitatus, Benaris¹ cibum impurum se comedissee sponte confitetur X. *Bharatakāe* quidam bovem pro vacca emunt (duhanti cha) Qui quum cflugisset, *Bharatakā*, ad vaccam aliam emendam missus, vaniloquentia latronibus pecuniam ipse monstrat XI. Dharaṭa bh., utrum in casa an foras sit, neque ipse discernit, neque a discipulo, pariter sagaci, certior fit. XII. Discipulus (Kolakagrāme) magistro aegrotō, *visha* pro *atvisha* dato, in perpetuum medetur XIII. *Bharatakāe* quidam (Sughoshagrāme), quum in Kalpadhenus vaccae cauda suspensi jam in eo essent, ut coelum ascenderent,

quaestione intempestiva facta in terram decidunt. XIV. Asceta quidam (Korantakagrāme) a discipulo, magistri surditati medelam allaturo, vapulat. XV. Mokah[n] bh. (Sūryapure) uxorem se vivo viduam non esse non credit XVI. Modhaka (Lakshmīpure), a Dharkata magistro ad oleum et butyrum arcessendum missus, negotio male perfungitur XVII. Suvi-chāra *jatin* (Mangalapure) caput inter bovis cornua interponit XVIII. Udghoshaka (Subālāgrāme) magistro pro *guda-dādimādi* medicinis *gudādi* praebebat Cf supra narratio duodecima. XIX. Karamandae ascetae (Sohalagrāme) discipuli duo neque ipsi fulmen noverunt, neque a magistro rem veram edocentur, etc. etc Speciminis causa narrationes 4. 13 25, conjecturis meis emendatas, dedi :

विना गुरुपदेशं यो यथादृष्टिं प्रवर्त्तते ।

स एव हसनीयः स्यान्नृदिनो मूर्खश्चिन्तयत् ॥

वर्षमानपुरे पुरे श्रीभडो भरटकः । तस्य धीजडो नाम शिष्योऽतिमूर्खः । स एकदा नगरमध्ये भिक्षार्थं गतः । तत्र च कस्यचित्सूत्रधारस्य गृहे तेनातिवक्रं यंशं तैलाभ्यंगपूर्वं बह्नितापेन सरलीक्रियमाणं ददर्श । तं तथा कुर्वन्तं दृष्ट्वा स धीजडः सूत्रधारं पप्रच्छ । किमिदं क्रियमाणमस्ति । ततस्तेनोक्तं । यत्क्रवंशस्य सरलत्वं । ततः स चिन्तयति । वातविकारेण वक्त्रीभूतस्य मज्जुरोपीदमेवौषधं । सर्वेऽपि चायमेव प्रकारः सरलीकरणे । ततः स धीजडो मठिकां गत्वा स्वगुरुं तैलाभ्यंगपूर्वं बह्नितापेन तापयति स्म । तापदूतश्च वराको गुरुः फूल्कोटि स्म । तदाद्रं च श्रुत्वा भूयौष्ठोको झिलितस्तं वारयति स्म । अरे मूर्खे मेवं स्वगुरुं चिद्वय । एवं क्रियमाणे हि वृद्धस्यास्य प्राणा एव यास्यन्ति । एवं लोकान्नोशाच्छ्रुत्वा स प्रतिवक्ति । यथा । भवंत एव मूर्खा भवतां च जनका मूर्खाः । अहं स्वगुरोर्वक्त्रस्य सरलत्वं कुर्वामोऽस्मि । भवतां केयं परितस्मिः । ततो लोको बह्नितापेन सरलत्वात्कारेण तं मोक्षयामास । एवं बुद्धिमद्भिर्न कार्यं ॥४॥

विचार्य वेलां प्रष्टव्यः संदेहो नान्यथा तथा ।

दृष्टान्तोऽस्तु स्वर्गधेनुपुच्छलग्नजटिद्वजः ॥१॥

सर्वेऽपि लोभिनो यत्र मन्दबुद्धिजनाः स्थिताः ।

तत्र नैवानुगेर्भाष्यं तां श्रुत्वा मोदकीं कथां ॥२॥

सुघोषग्रामे भूयांसो जटिनो वसति । तेषां मध्य एकः सर्वपशुनामा जट्वस्ति । तेनेका वाटिका कृता । सा क्रियाद्विर्वर्षदिष्यदुमपुष्पफलोपचिता स्ववाटिकाकल्याजनि । तस्यां रात्रौ कामधेनुरागत्य चरति । प्रभातप्रायायां रात्रौ पुनः सोत्पत्य याति । एवं प्रत्यहं तथा विनाश्य-मात्रायां वाटिकायां धनिकजटिना रात्रौ सावधानीभूय स्थितं । तावता गौरागता । तां संपूर्णरात्रिं यावच्चरित्वा पाश्चात्तरात्रौ स्वर्गज्जन्तौ दृष्ट्वा जटी पुच्छे विलग्नः स्वर्गं गतश्च । तत्र सरसमोदकादि भक्षितं । प्रीतश्च तद्रसेन पुनरन्यदिने तत्रत्यमेकं सिंहकेसरं मोदकं लात्वा तस्याः पुच्छे विलग्न्य स्ववाटिकायामायातः । प्रातः स्वगृहे गतः । अन्ये जटिनो मिलिताः । तेः पृष्टं । त्वं क्व गतोऽभूः । स वक्ति । अहं स्वर्गोऽभूम् । तत्रैन्द्रचन्द्रेश्वरविनायकादयो दूरा ईदृशाश्च मोदका भक्षिताः । इत्युक्त्वा

तान्दृश्यति । तैर्भौतिकैस्तस्य संदं भक्षितं जिह्वायां लग्नं । तेरुक्तं । भो
अस्मानपि स्वर्गे नय यथा वयमपि स्वर्गे पश्याम तत्संस्याम्नोदकांश्च
भक्षयाम । ततस्तेनोक्तं । मया सह सर्वेऽपि वाटिकामध्य जागर्जुतु
प्रच्छन्नास्तिष्ठन्तु च । यदा गौक्षरिजाकाश उत्पतति तदाहं तस्याः पुच्छे
विलिगिष्यामि । मम पादेऽन्वेन तस्यापरेण लगनीयमेव । सर्वैरपि चेष्टिः
कार्यो । एवं कृत्वा सर्वेऽप्युत्पतिताः । अर्धमार्गगमन एकेनाधःस्थेन संदेहः
पृष्टः । भोः स्वर्गे कियम्नाना मोदकाः संतीति । ततो मुख्यभरडकेन भूशं
मूर्खेण गोपुच्छं मुक्ता हस्ताभ्यां दर्शितं । भो इयम्नानास्ते संतीति । ततः
सर्वेऽपि भूमी पतिताः । एवमनवसरे संदेहो न प्रहृष्यः ॥१३॥

परोक्षमात्रं यस्तथ्यं मन्यते बुद्धिबर्जितः ।

हसनीयः परेषां स शास्त्रारूढो जटी यथा ॥

रलाकपुरे भूयांसो भौतिका वसन्ति । तत्रैकदा वर्षासमय आसन्न (var-
shāsanne MS.) एको दंडको नाम भौतिकः स्वमठ्यर्थं स्नूगानयनाय
वने गतः । तत्रैकस्य वृक्षस्य प्राध्वर्यं शाखां दृष्ट्वा छेदनाय तरोरुपरि
चटितश्च । ततो भौतिकस्तस्यामेव शाखायामुपविश्य तामेव मूले छेदुं
प्रवृत्तः । ततः कैश्चिन्मार्गे गच्छद्भिः पथिकैस्तं तथा कुर्वन्तं दृष्ट्वा प्रोक्तं ।
भो भौतिक मूर्खराज मेवं स्मारुदशाखां छिद्दि । यत एवं कुर्वन्तस्ते
स्मारुदशाखाछेदे त्वं पतिष्यसि मरिष्यसि च । इत्युक्त्वा पथिकाः स्वस्थाने
गताः । भौतिकेन च तद्वचनमनाकर्ण्य तथैव स्थितेन सा शाखा छिन्ना
भूमी पतिता च । सोऽपि च तथा सहैव पतितः स्वचिह्ने चिंतयति ।
निश्चितं ते पथिका ज्ञानिनः सत्यवादिनश्च यतस्तदुक्तं सर्वं मिलितं ।
तथा सत्यहं मृत एव । ततः स भौतिको भूमी पतित्वा मृत इव स्थितः ।
स न जल्पति नोत्तिष्ठति न श्वसति च । तत आसन्नस्थेलोकेहृत्पा-
थितोऽपि नोत्तिष्ठति वादितोऽपि न वदति । ततोऽपरजटिनां पुर-
स्ताद्धोकेरुक्तं । यथा । भवतां दंडको जटी पतितो मृतोऽस्ति । ततो
भूयांसो भौतिका मिलिताः । तैर्दंडको मृत इव ज्ञात्वा संस्कारणायोत्पा-
तितः । यावता सर्वेऽपि तं लात्वा कियन्तं मार्गे गतास्तावदग्रे द्विमार्गे
समागता । तत एके कथयन्ति वामतो यास्यते । अपरे च वदन्ति
दक्षिणतः । एवं सर्वेऽपि विषदन्ते । न केनापि निर्णयः स्यात् । तावता
अवामस्थितेन भौतिकेनोक्तं । भो मा विषदत । वयं यदा जीवन्तोऽभूम
तदा वाममार्गेणागच्छाम । ततः कैश्चिदुक्तं । सर्वेदार्यं सत्यभाषी । एतदुक्तं
सर्वं सर्वदा सत्यं भवति । ततो वाममार्गेण चलतेति । ततः सर्वेऽपि
भौतिका वाममार्गेण चलिताः । तावता तत्रस्थैः पथिकैरुक्तं । यथा ।
भो भौतिका यूयं महामूर्खा एतस्य जीवत एव दाहाय चलिताः ।
तेरुक्तं । अयं मृतः । पथिकैरुक्तं । नायं मृतो यतो जल्पन्नस्ति । तावता
तैर्जपानं भूमी मुक्तं । स तत्रस्थपथिकज्ञानित्वादिकं सर्वं शपथपूर्वकं
वक्ति । ततोऽपरे भौतिकाः संदेहादेवमेव स्थिताः । ततः पथिकैर्महता
कठेन प्रतिबोधितास्ते स्वस्थाने गताः । सोऽप्युत्पाय स्वस्थाने जगाम
जनैर्हस्यमानः ॥२५॥

Haec folia anno 1675 exarata sunt. (WALKER 206^f)

330.

Lat. Devan. Charta Ind. Foll 87. Long 12. Lat 4.
Folius 1-39. (linn. 10) *Sukasaptatis*, septuaginta

psittaci narrationes, continetur Fabula prima a Las-
sen in Anthologia edita est. Versiones Neo-indicae
plures exstant

Haec pars post annum 1810 sine ulla cura exarata
est. (WILSON 303^a.)

331.

Folia 3-26 eandem narrationum collectionem con-
tinent, e volumine superiore post annum 1820 ex-
scriptam (WILSON 323^b.)

332.

Lit Bengal. Charta Ind. Foll. 91. Long 16 Lat. 4½.
Linn variat.

Inest in hoc codice *Vāsavadattā*, qua narratione, a
Subandhu scripta, *Kandarpaketus* et *Vāsavadattac* amo-
res celebrantur Cf *Colebrooke Misc Ess.* II, 134 et
Weber (Zeitschrift der D O G. VIII, 530 sqq) In
marginibus succinctus *Narasinhac* (*Vaidyanarasinhase-
nae*) commentarius adscriptus est Incipit: श्रीनन्द-
नन्दनपदद्वितयारविन्दं etc ॥१॥ श्रीगुरुचरणाम्भोजं प्रणम्य पित्तोः
पदं वेष्टः । वासवदत्ताटीकां विलसत्प्रीकां करोति नरसिंहः ॥२॥

In fine haec leguntur. इति चरुचिभागिनेयमहाकविसुवन्धु-
विरचिता वासवदत्तानामाख्यायिका समाप्ता ॥, quibus *Subandhus*
Vararuchis sororis filius esse dicitur.

Codex hoc seculo ineunte satis accurate exaratus est
(WILSON 37)

333.

Foll 23-105 (linn 11) *Jugaddharac* ad *Vāsavadat-
tām* commentarius Auctor in prooemio antiquioribus
commentariis, et *Visvaparakāsa* aliisque lexicis se usum
esse declarat

Vāsavadattac editio cum *Sivarāmae* commentario a
Fitz-Edward Hall in *Bibliotheca Indica* incepta est
De codice *Berolinensi* cf *Weber*, p 164

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt.
(WILSON 328^b)

334.

Lit Devan Charta Europ. Foll 179 Long 11½
Lat 9. Linn 22

Kādambari, narratio a *Vāna*, *Chitrabhānus* filio, *Ar-
thapatis* nepote, *Kuverac* pronepote, scripta, post ejus-
que mortem a filio ad finem perducta Pars prior
foll 1-120, altera foll 121-179 Libri compendium a
Kāsínātha factum in cod. E. I II 866 exstat.

Utraque pars Calcuttae anno 1849 edita est. Prioris argumentum Weber in Zeitschrift D. M. G. VII, 582. enarravit. De codicibus Parisiis cf. Hamilton, p. 79; de Berolinensibus Weber Catal. p. 165.

Codex post annum 1810 exaratus est. (WILSON 341.)

335.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 188. Long. 10 Lat. 5½. Linn. 23-25

Foll. 1-147^a. *Panchatantram*, narrationes *Vishnu-sarman* auctori tributae. (A)

Lib I fol. 63^a; II. fol. 87^a, III. fol. 107^a, IV fol. 128^b, V. fol. 147^a.

In foliis 1^b. et 2^a lacunae nonnullae exstant. Ceterum haec voluminis pars, anno 1653 satis accurate exarata, ex eodem codice atque Hamburgenses H. I. videtur transscripta esse. (MARSH 328^a.)

336.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 200. Long. 13½ Lat. 5. Linn. 8

Panchatantram. (B) Incipit. प्रणम्य विग्रहार्तरं गणा-ध्यक्षमुमासुतं नीतिशास्त्रमिदं वक्ष्ये कथामार्गनिबन्धनं १ वंदे सरस्वतीं नित्यं etc

Lib I fol. 91^a, II fol. 126^a, III. fol. 163^b, IV. fol. 181^a, V fol. 200^a Textus anno 1848 Bonnae a Kosegarten editus est

Codex anno 1800 exaratus est. (WILSON 240)

337.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 200 Long. 14 Lat. 5½ Linn. 11

Panchatantrae libri tres primi (C) Lib I fol. 60^b, II. fol. 81^a, tertius desinit in verbis शरीरप्रकृतिरिव कृतमा = p. 203, 6. ed. Bonnensis

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 244)

338.

Lit. Bengal Charta Ind. Foll. 173. Long. 16. Lat. 4½. Lineae usque ad fol. 98 senae, postea quinae.

Folia 1-100 *Hitopadesam*, fabularum collectionem notissimam, continent In codice nostro, post annum 1810 exarato, disticha satis multa ommissa sunt

Prol. fin. in fol. 3^b, lib. I. fol. 28^a, II. fol. 55^b, III. fol. 80^b, IV fol. 100^a

De codice Havniensi cf. Westergaard, p. 100; de Berolinensi Weber, p. 164. (WILSON 39^a)

339.

Folia 136-144. (linn. 7-11.) *Mādhavānalākhyānam*, quo libello *Mādhavānalae* et *Kāmakandalae* amatae res gestae oratione soluta, versibus intermixtis, satis infacete narrantur. (A.) Incipit: प्रणम्य परया भक्त्या हंसयानां सरस्वतीं तस्या प्रसादमासाद्य करिष्यामि कथानकं १॥ पुष्पावती नाम नगरी तत्र गोविन्दचंदो (Govindachandro B.) नाम राजा ॥ तस्य राजनीनां (rājninām) सप्तशतानि ॥ तासां मध्ये रुद्रमहादेवी पद्म-राज्ञी वर्त्तते ॥ etc तस्य राज्ञो गृहे माधवानलनामा पुष्पचटुको (पुष्प-नाटको B.) स्ति ॥ रूपेण मकरध्वजः ॥ शास्त्रेण ब्रह्मस्यतिः ॥ तस्य रूपेण सर्वा नागरिकस्त्रियो मोहिताः । E Pushpāvatī urbe exsul, *Mādhavānala* *Kāmakavatī* ad *Kāmasenam* regem pervenisse, postremo *Vikramādityam* patronum invenisse dicitur.

Disticha ornamentī causa addita maximam partem ex aliis libris excerpta, nonnulla dialecto populari quadam, nisi fallor Hindi, scripta sunt

Haec folia seculo superiore exarata sunt (WALKER 190^c.)

340.

Foll. 59-78 Eiusdem narrationis recensio paulum copiosior, *Anandae*, Vidyādharae discipulo, auctori tributa In fine enim haec leguntur: इति श्रीविद्याधरभट्ट-शिष्ये आनंदाभिषेन कृतं माधवाभिधानं नाम नाटकं समाप्तं ॥ qua subscriptione, haud scio quo jure, libello comoediae titulus datur

Haec voluminis pars anno 1821 a Parasulāla exarata est (WILSON 308^c)

341.

Foll. 65-67. Fabulae duae oratione soluta scriptae. Prior, *Sakunypākhyāna*, qua societas a Duryodhana cum Sakuni imita narratur, incipit. पुरा निखिलराजन्यग-णविहङ्गज्जन्मंडलीपरिमंडिताया दुर्योधनसभायामेकदा युधिष्ठिरः समाययौ तमवलोक्य अहो सागरं कुंडेति दुर्योधन आजुहाव । Altera, *Sakatāropākhyāna*, *Sakatānae* simiae prudentia praedicatur. Incipit: पुरा को पि राजा महानासीक्षत्समीपे शकटार-नामा वृद्धकपिरेकः स्थितः स तु बहुगोहीकः राजा तडाक्य बहु मन्यते स राजगृहस्थिता कापि दाशी प्रत्यहं वाजिशालाद्वारवृद्धनेकं मेधं सकौतुकं करायातेन भीषयामासं Finis desideratur

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt (WILSON 426^b)

F. GRAMMATICA (VYAKARANA).

342-351.

Decem volumina intra annos 1787-1790 Benaris satis accurate exarata. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 11½ Lat. 5. Linn. variant.

Patanjalis Mahābhāṣyam, i. e. magnus ad Pāṇinis grammaticam commentarius. Adscripta est in marginibus *Kaṣyāṭae*, Jaiyāṭae filii, explicatio, *Mahābhāṣyapradīpa* appellata, et *Nāgajībhattae* ad Kaṣyāṭam commentarius, *Bhāṣyapradīpodyota* dictus. Singula Pāṇinis capita in partes diurnas (āhnika) dividuntur

Cod. 185. Foll. 336.

Foll. 1-41; I, 1, 1. Praecepta ad grammaticam generalem pertinentia et de grammaticae legendae necessitate et usu disputatio. Foll. 42-104; I, 1, 2 = P. I, 14 Sivasūtrāṇi. Foll. 105-147; I, 1, 3 = P. I, 1, 1-3. Foll. 148-198; I, 1, 4 = P. I, 1, 4-10. Foll. 199-262, I, 1, 5 = P. I, 1, 11-26. Foll. 263-336; I, 1, 6 = P. I, 1, 27-44.

Cod. 186. Foll. 322

Foll. 1-51^a; I, 1, 7 = P. I, 1, 45-55. Foll. 52^b-116; I, 1, 8 = P. I, 1, 56-59. Foll. 117-212; I, 1, 9 = P. I, 1, 60-75. Foll. 213-280^a, I, 2, 1 = P. I, 2, 1-44. Foll. 280^b-322^a, I, 2, 2 = P. I, 2, 45-63

Cod. 187. Foll. 389

Foll. 1-58, I, 2, 3 = P. I, 2, 64-73. Foll. 59-119; I, 3, 1 = P. I, 3, 1-11. Foll. 120-187, I, 3, 2 = P. I, 3, 12-93. Foll. 188-237, I, 4, 1 = P. I, 4, 1-2. Foll. 238-274; I, 4, 2 = P. I, 4, 3-22. Foll. 275-342, I, 4, 3 = P. I, 4, 23-56. Foll. 343-389; I, 4, 4 = P. I, 4, 57-110.

Non explicantur regulae P. I, 1, 16. 31 33 40 64, 2, 2, 3. 12-15. 34-36 54-57. 3, 5 6 8 17. 18. 23 26 30-39. 41-47. 49. 50 52 53 57 59 61 68-71. 73-77 80-85 87 90-93, 4, 5-8 10-12 16 33-36 38-41 43-47 59 64 66-73. 75-79 85-88 91 92 94 95 98 100 102 103 106.

Cod. 188. Foll. 275

Foll. 1-80; II, 1, 1 = P. II, 1, 1. Foll. 81-132, II, 1, 2 = P. II, 1, 2-50. Foll. 133-180, II, 1, 3 = P. II, 1, 51-72. Foll. 181-226^a, II, 2, 1 = P. II, 2, 1-23. Foll. 226^b-275; II, 2, 2 = P. II, 2, 24-38

Cod. 189. Foll. 375

Foll. 1-40^a, II, 3, 1 = P. II, 3, 1-17. Foll. 40^b-57^a, II, 3, 2 = P. II, 3, 18-45. Foll. 57^b-89, II, 3, 3 = P. II, 3, 46-73. Foll. 90-123^a, II, 4, 1 = P. II, 4, 1-61. Foll. 123^b-148, II, 4, 2 = P. II, 4, 62-85.

Non explicantur regulae P. II, 1, 8. 14 15. 19 21.

22. 25. 27. 28. 38. 39. 41. 44-46. 50. 54. 61-66. 68. 70; 2, 1. 9. 12 13. 16 21. 22. 31-33. 37; 3, 10. 11. 14. 15. 24-27 31. 33 34. 38-41. 47-49. 51. 53. 55-59. 63. 64. 68. 72. 73; 4, 4-6. 13-15 17. 18. 20-25. 27. 28. 38-41. 44. 48. 50-53. 55. 59-61. 63 65. 68 71-73. 75. 76. 78. 80.

Foll. 149-194^a; III, 1, 1 = P. III, 1, 1-7. Foll. 194^b-245; III, 1, 2 = P. III, 1, 8-26. Foll. 246-276; III, 1, 3 = P. III, 1, 27-42. Foll. 277-316, III, 1, 4 = P. III, 1, 43-86. Foll. 317-352; III, 1, 5 = P. III, 1, 87-93. Foll. 353-375; III, 1, 6 = P. III, 1, 94-150.

Cod. 190. Foll. 347.

Foll. 1-23^a, III, 2, 1 = P. III, 2, 1-83. Foll. 23^a-51; III, 2, 2 = P. III, 2, 84-123. Foll. 52-69^a, III, 2, 3 = P. III, 2, 124-188. Foll. 69^b-93, III, 3, 1 = P. III, 3, 1-130. Foll. 94-109^a, III, 3, 2 = P. III, 3, 131-176. Foll. 109^b-148; III, 4, 1 = P. III, 4, 1-117

Non explicantur regulae P. III, 1, 4 20 28 29 37 41. 42 47. 49-51. 53-57. 59 61-65 68-70 73-77 81. 82. 98 99 101. 102. 104. 110 113 115-117 119-121. 126. 128. 136. 139-144. 146-148 150, 2, 2. 6. 7. 10-12 17-20. 22. 23. 25. 27 30 (vārttikam videtur esse) 31-37 39-47 50 51. 54. 62-67. 69 70. 72-76 79 81. 82. 85. 86 88-92. 94-100 103-105 112 113 116 117 119 121. 125. 128-134 136-138 140 142-145. 147-149. 151-157. 159-170. 172. 173 175-177. 179. 181-187; 3, 2 5. 6. 8. 9. 22-35. 37-42. 45-55 59-82 84-89 91-93 96 97 99 102 103 105. 106 109-112 114 -118 120. 122. 124 128 129 134 143 144 146. 148-150 152-155 158-160 162 164-166 168-176, 4, 3 6 7 10-18 20 22 23 25 27-31 33-36 38-40 42-59 61 63-66 68. 70-76 78 80. 81 83 84 86 88 90-92 94-101 104-109 112 113 115-117

Foll. 149-208, IV, 1, 1 = P. IV, 1, 1-14. Foll. 209-265, IV, 1, 2 = P. IV, 1, 15-81. Foll. 266-315^a, IV, 1, 3 = P. IV, 1, 82-95. Foll. 315^b-347, IV, 1, 4 = P. IV, 1, 96-178.

Cod. 191. Foll. 361

Foll. 1-29; IV, 2, 1 = P. IV, 2, 1-91. Foll. 30-46, IV, 2, 2 = P. IV, 2, 92-145. Foll. 47-68, IV, 3, 1 = P. IV, 3, 1-119. Foll. 69-83; IV, 3, 2 = P. IV, 3, 120-168. Foll. 84-92, IV, 4, 1 = P. IV, 4, 1-144.

Non explicantur regulae P. IV, 1, 2. 5. 8. 9 11. 12. 21 23. 24 26. 28 29 31 34 35. 37 38 40 41 43 45-47 51 53 56 58 59 61. 62 67-69 72 73 76 77. 80. 81. 84 91. 99-103 105-107. 109-111. 113. 117-119 121-127 129. 133. 135. 136. 138-144. 146 152. 154 156 157 159. 160 166 167. 169 171-176 178, 2, 6. 12. 14-20. 22-24 26. 29-33 37. 41 44 46-48. 50. 53.

54. 56-58. 61. 73-84. 86. 88-90. 94. 97. 98. 101-103. 105-123. 125-128. 131. 132. 134-136. 139. 140. 142-145; 3, 5-14. 16-21. 27-33. 35-38. 40. 41. 43-47. 49-57. 61-65. 67. 69-83. 85. 90-97. 99. 102. 103. 106-115. 117-119. 121-124. 126. 128-130. 132. 133. 137-139. 141. 142. 144-155. 157-162. 164. 165. 167. 168; 4, 2-8. 10-16. 18. 19. 21. 22. 25-29. 31-40. 42-48. 50-54. 56-58. 61. 63. 64. 66-75. 77-81. 84-89. 91-127. 129-139. 141-144.

Foll. 93-131; V, 1, 1 = P. V, 1, 1-58. Foll. 132-193; V, 1, 2 = P. V, 1, 59-136. Foll. 194-236^a, V, 2, 1 = P. V, 2, 1-93. Foll. 236^b-264, V, 2, 2 = P. V, 2, 94-140. Foll. 265-283, V, 3, 1 = P. V, 3, 1-54. Foll. 284-335^b, V, 3, 2 = P. V, 3, 55-119. Foll. 336-361; V, 4, 1 = P. V, 4, 1-160.

Non explicantur regulae P. V, 1, 5. 8. 11. 14. 15. 17. 18. 26. 27. 31 (vārttikam videtur esse) 32. 34. 36. 40-47. 49-54. 56. 60-63. 65-70. 73. 75. 76. 78. 79. 81-83. 85-89. 91-93. 98-110. 112. 123. 126-129. 131-136, 2, 1-9. 5-8. 11. 13. 15-19. 22. 24. 26. 30-32. 34-36. 38. 43. 50. 53-58. 61-64. 66-71. 74. 78. 80. 81. 83. 86-90. 93. 98. 99. 104-106. 108. 110. 111. 113. 114. 117. 119. 121. 123. 124. 127. 128. 130-134. 136-140, 3, 3. 4. 6. 11-13. 15. 16. 21. 23-26. 29. 30. 33. 34. 37-41. 43. 46. 49-51. 53. 54. 56. 59. 61-65. 69. 70. 73. 75-82. 87. 89. 90. 93. 96. 97. 100-105. 107-117. 119; 4, 2. 6. 9-13. 15-18. 20-23. 25. 26. 28. 29. 31-35. 37-41. 43. 45-49. 51-56. 58-67. 71. 72. 75. 79-86. 89-102. 104-112. 114. 117. 120-130. 132-134. 136-153. 155. 157-160.

Cod. 192. Foll. 363.

Foll. 1-42^a, VI, 1, 1 = P. VI, 1, 1-12. Foll. 42^b-64, VI, 1, 2 = P. VI, 1, 13-44. Foll. 65-107, VI, 1, 3 = P. VI, 1, 45-83. Foll. 108-195, VI, 1, 4¹ = P. VI, 1, 84-158. Foll. 196-244, VI, 1, 5 = P. VI, 1, 159-223. Foll. 245-271, VI, 2, 1 = P. VI, 2, 1-138. Foll. 272-284, VI, 2, 2 = P. VI, 2, 139-199. Foll. 285-304^a, VI, 3, 1 = P. VI, 3, 1-33. Foll. 304^b-325^a, VI, 3, 2 = P. VI, 3, 34-45. Foll. 325^b-363; VI, 3, 3 = P. VI, 3, 46-139.

Cod. 193. Foll. 369.

Foll. 1-24^a, VI, 4, 1 = P. VI, 4, 1-21. Foll. 24^b-72^a; VI, 4, 2 = P. VI, 4, 22-61. Foll. 72^b-111, VI, 4, 3 = P. VI, 4, 62-128. Foll. 112-148, VI, 4, 4 = P. VI, 4, 129-175.

Non explicantur regulae P. VI, 1, 10. 11. 15. 19. 21-26. 29. 31. 34. 35. 38. 40-44. 46. 47. 52-55. 57. 59. 62.

¹ In titulo huius parti subscripto āhnikam quintum hic finiri dicitur, neque tamen quarti finem alibi reperire potui, neque subscriptioni illi fides habenda est.

73. 78. 81. 88. 92. 97. 100. 104-106. 109-111. 114. 116-122. 132-134. 136-141. 143. 146. 148. 149. 151-153. 155. 156. 160. 164. 165. 170. 175. 178-181. 183. 184. 193. 194. 197-203. 206. 209-214. 216. 218. 219; 2, 3-10. 12-28. 30-32. 34. 35. 37. 39-41. 43-46. 48. 51. 53-79. 81. 83-90. 94-104. 109-116. 118-120. 122-125. 127-129. 131-135. 137. 138. 140-142. 144-147. 149-164. 166-174. 176. 178-184. 188-190. 192-196. 198; 3, 4. 6. 12. 15-20. 22. 24. 27. 29-33. 38. 39. 41. 45. 48. 51. 54. 55. 58. 60. 63-65. 67. 69. 71. 75. 77. 80. 81. 84. 85. 87. 88. 90-92. 94. 96. 100. 102-108. 110. 113-120. 123. 125-137, 4, 4-11. 15. 17. 18. 20. 21. 26-33. 35. 36. 38. 39. 41. 43. 44. 50. 53. 54. 58-61. 63. 65. 67-73. 75. 76. 78-81. 83. 85. 86. 88. 91. 92. 94. 95. 97-99. 102. 103. 105. 107-109. 112. 113. 115-119. 122. 124-126. 129. 131. 134. 136-139. 145-147. 150-152. 156-158. 162. 164-169. 173.

Foll. 149-212^a, VII, 1, 1 = P. VII, 1, 1-57. Foll. 212^b-258; VII, 1, 2 = P. VII, 1, 58-103. Foll. 259-299^a; VII, 2, 1 = P. VII, 2, 1-35. Foll. 299^b-369, VII, 2, 2 = P. VII, 2, 36-118.

Cod. 194. Foll. 329.

Foll. 1-25^a, VII, 3, 1 = P. VII, 3, 1-49. Foll. 25^b-56; VII, 3, 2 = P. VII, 3, 50-120. Foll. 57-100; VII, 4, 1 = P. VII, 4, 1-97.

Non explicantur regulae P. VII, 1, 4. 5. 15. 16. 19. 20. 22. 24. 29. 31. 32. 35. 38. 41-49. 53-55. 57. 60-64. 66. 67. 71. 75. 76. 79. 83. 85. 87. 88. 91-94. 99. 103; 2, 4. 6. 7. 11. 12. 22. 24. 25. 31-34. 38-43. 45. 46. 49-51. 53-57. 61. 65. 66. 69. 71. 72. 74-76. 79. 81. 83. 85. 87. 88. 92-97. 103. 104. 108-113. 116. 118, 3, 2. 5-7. 9. 11-13. 16-27. 29. 30. 35. 36. 38-43. 48. 49. 52. 53. 58. 60. 62-65. 67. 68. 72-74. 76. 80-82. 84. 89-91. 93. 94. 96-102. 104-106. 108. 110. 112. 114. 115. 117, 4, 4-8. 11. 14-22. 25. 26. 28. 29. 31-34. 36-40. 42-45. 49-53. 56. 57. 59. 62-64. 66. 68-74. 76. 78-81. 84. 86-89. 94-97.

Foll. 101-153, VIII, 1, 1 = P. VIII, 1, 1-50. Foll. 154-176^a, VIII, 1, 2 = P. VIII, 1, 51-74. Foll. 176^b-215^a, VIII, 2, 1 = P. VIII, 2, 1-41. Foll. 215^b-251, VIII, 2, 2 = P. VIII, 2, 42-108. Foll. 252-283; VIII, 3, 1 = P. VIII, 3, 1-55. Foll. 284-306, VIII, 3, 2 = P. VIII, 3, 56-119. Foll. 307-329; VIII, 4, 1 = P. VIII, 4, 1-68.

Non explicantur regulae P. VIII, 1, 2. 3. 6. 7. 10. 13. 14. 19-24. 29. 31-34. 36-38. 40-45. 48-50. 52-54. 58-65; 2, 5. 10. 13. 14. 20. 24. 26-31. 33-37. 39. 41. 43. 45. 47. 49. 51-54. 57. 60. 61. 63-67. 71. 73-77. 79. 87. 91. 93. 94. 96-102. 104. 105, 3, 2-4. 7-12. 14. 18. 19. 22-25. 27. 28. 30. 31. 35. 40. 42. 44. 46-54. 57. 60. 62. 63. 66. 68-71. 73. 75-77. 80. 81. 83. 84. 86. 89. 90.

92-96. 99. 100. 102-104. 106. 107. 109. 111. 113. 114. 119; 4, 4. 5. 9. 12. 18. 23-27. 31. 33. 37. 43. 44. 46. 49-60. 62. 64. 66. 67.

Patanjalī non tam commentarium perpetuum ad Pāṇinim scribere, quam criticum munus exercere voluit. Quare res ipsas raro attingit, sed quae ad technicam regularum constructionem et formam pertinent, accurate illustrat. Amplam igitur exspatiandi materiam eis offert, qui grammaticorum argutus delectantur, sed in grammaticas et lexica nostra minor, quam ex tanta mole expectabas, fructus ex eo redundabit. At idem pleraque Kātyāyanāe additamenta (vārttika) refert et explicat, et hoc nomine majoris momenti est. Quae Pāṇinis regulae ipsi omni dubitatione vacare visae sunt, praetereuntur. Neque tamen propter hoc silentium regula quaequam, nisi gravissimae accedant causae, a Pāṇini auctore abjudicanda est. Primum enim multae regulae suo loco omissae in aliis grammaticae partibus laudantur, tum quae explicantur sine illis saepe intelligi non possunt. Vix tamen dubitavimus, quin sūtra plura e vārttikis orta sint.

Ahorum grammaticorum sententias verbis अन्ये वैयाकरणाः (I, 1, 27), अन्ये, केचित्, अपर आह inducit, nominatum hos citat. Kātya (III, 2, 3 = Vārttikakāra), Kunaravādava (III, 2, 14 नैया शंकरा शंगरा रथा VII, 3, 1), Gonardīya (I, 1, 21. 29 III, 1, 92 VII, 2, 101), Bhāradvājīyās (I, 1, 20 56, 2, 22; 3, 67. III, 1, 48. 89 IV, 1, 79 89 VI, 4, 47 155), Vārshyāyana (I, 3, 1 locus e Yāska desumptus), Vyādi (I, 2, 64), Sākaṭāyana (III, 3, 1 in Kātyāyanāe vārttika), Saunāgās (III, 2, 56 IV, 1, 74 87, 3, 143. VI, 3, 44), Saurabhaḡavat (VIII, 2, 106). Praeterea non modo versus memoriales grammaticos (kārīkā) citat plurimos, sed etiam locos Vedicos, et versus nonnullos e poetis postvedicis desumptos. Ad Pāṇ. IV, 3, 101. haec leguntur: यत्नेन कृतं न च प्रोक्तं । वारुचं काव्यं । जालूकाः श्लोकाः ॥ Exemplum prius jam ante Patanjalin *Vararucham* quendam poetam existisse probat.

. Kaiyaṭa in explicando Patanjali plerumque brevior et satis perspicuus est. Nāgojī commentarius post Manjūshām scriptus est (WILSON 185-194)

352.

Opera duo Lit Devan. Charta Ind Foll 376 Long. 10. Lat. 5

Foll. 1-276. (linn 11.) Haec folia *Sabdakaustubhae* (volum gemmae coelestis) a *Bhaṭṭajy*, Lakshmīdharāe filio, scripti. particulam continent, eam scilicet partem, qua Pāṇinis aphorismi I, 1, 1-75 illustrantur. Auctor

praecipue Mahābhāṣhya usus est, eandemque operis in partes diurnas (āhnikā) partitionem sequitur, praeterea Bhartrihari in prooemio nominatim laudat. Incipit:

विश्वेशं सच्चिदानन्दं वन्देऽहं योऽखिलं जगत् ।
चरीकृतिं वरीभक्तिं संजरीहति लीलया ॥
नमस्तुभ्यं जगद्गङ्गां पाणिन्यादिमुनिद्वयं
श्रीभर्तृहरिमुख्यांश्च सिद्धान्तस्थापकानुधान् ॥ २
नत्वा लक्ष्मीधरं तातं सुमनोवृन्दवन्दितं
कणिभाषितभाषायां शब्दकोलुभमुद्धरे । ३ ।
परिभाष्य बहून् ग्रंथान्यो यैकेशेन लभ्यते
तमशेषमनायासादितो गृह्णीत सज्जनाः ४
समर्थं लक्ष्मीरमणे भक्त्या श्रीशब्दकोलुभम्
भट्टोजिभट्टो जनुयः साफल्यं लभुमीहेते ५

Āhnikam I. fol 60^b, II. fol 93^b; III. fol. 118^a; IV fol 147^b, V fol 178^a; VI fol. 196^b; VII. fol 211^b, VIII. fol 239^b; IX fol. 276^b.

Haec voluminis pars anno 1819 negligenter exarata est. Folia plura desiderantur, praeterea multa jam a scriba male disposita sunt (WILSON 283^a)

353.

Foll 67-90 (linn. 15) *Jnāpakasamuchchayas* (aphorismorum significativorum collectio), libellus a *Puruṣhottamadeva* scriptus. Incipit:

यद्यन्ते परिभाषायां वृत्तिं वृद्धसुसंतां
पुरुषोत्तम आरेभे स ज्ञापकसमुच्चयम् १

Hoc libello 11 Ashtādhyāyīs aphorismi collecti sunt, in quibus grammatici, regularum quarundam formam et constitutionem externam a Pāṇini eam ob causam factam esse putant, ut aliam quandam legem indicaret et significaret (jnāpayati¹) atque quae ex verbis ipsis colligitur. Rem exemplis duobus illustrabo.

Fol. 81^a. अहनो दीर्घात् (Pāṇ. VI, 1, 172) इति दीर्घवचनं ज्ञापकं । अहन आ विभक्तौ (VII, 2, 84) इति विकल्पेनात्ममिति । तेन अह अहो वेति भवति ॥ i. e. vox *dirghāt* ('ultima producta'), quam Pāṇini in hoc aphorismo usurpavit, *significativa* est. Significat enim, Pāṇinim aphorismo अहन आ विभक्तौ ('pro ultima *ashtan* vocis vocali in declinatione ā substituat') arbitrium *producendae* vocalis constituisse. Alioquin *dirghāt* in regula illa supervacaneum foret. Sequitur, ut etiam in aphorismo अहाय्य औष् (VII, 1, 21), eo quod Pāṇini formam अहाय्यः, non vero अहय्यः usurpet, in nom. et acc. sive ex hac regula अहो, sive अह dici posse indicetur

¹ Hujus vocabuli loco nonnunquam synonymon *sūchayati* adhibetur

Fol. 73^b. अन्तेइहकिं वक्तव्ये अन्तेरीयवचनं धातुप्रत्ययानामा-
यनाद्यभाषस्य ज्ञापकमिति सञ्ज्ञमादेरायनेयीय इत्यादि न भवति ॥
1. e. in aphorismo III, 1, 29 quum Pāṇini इह pro ईय
non adhibuerit (idque brevis ideoque melius futurum
fuisset), id significat, pro suffixorum primariorum (sive
radicalium) literis auxiliariis non eas substitui formas,
quae in secundariis fiunt. Igitur e. g. pro suffixo सञ्
non e reg. P. VII, 1, 2. ईन ponitur.

Purushottama, quae in hoc libro protulit, ea maxi-
mam partem ex aliis grammaticis hausit. Atque regu-
lae pleraeque *jñāpaka* appellatae jam a Patanjali indi-
catae sunt. Praeter quem hi auctores et libri citantur.
Kaiyaṭa, Vāmanavṛtti, Jayāditya (76^b); Nyāsakṛit,
Rakṣhita (Anunyaśa), Indumitra 70^b 73^a; Pārāyaṇa,
Bhāgavṛtti *Bhāṭṭikāvya* loci plures laudantur *Paribhāshavṛtti*,
ab auctore ipso scripta, praeter prooemium
etiam in fol. 82^a. citatur

Haec folia seculo septimo decimo accurate exarata
sunt (WALKER 208^c)

354.

Foll. 204-253 (linn 9-11) *Paribhāshendusekharas*,
liber a Nāgesabhāṭṭa (= Nāgojibhāṭṭa), Sivabhāṭṭa filio,
scriptus Incipit नत्वा साम्प्रतिश्वं ब्रह्म नागेशः कुरुते सुधीः ॥
चालाना मुखवोधाय परिभाषेन्दुशेखरम् ॥१॥ प्राचीनवैयाकरणतन्त्रे
वाचनिकानि चतुर्षाणिनीयतन्त्रे ज्ञापकन्यायसिद्धानि भाष्यवार्तिक-
योर्निबद्धानि यानि परिभाषारूपाणि तानि व्याख्यायन्ते ॥

Omnino 119 paribhāshae explicantur In medio
libro auctor Sabdendusekharam et Manjūśhām opera
sua citat

Haec voluminis pars anno 1806 satis accurate ex-
arata est (WILSON 280^b)

355.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 128. Long. 12.
Lat 4 Linn 12-14

Insunt in hoc codice fragmenta commentarii a
Viṭṭhala, Nṛsiṅhae et Mānikāmbūś filio, Rāmāchāryae
nepote, ad Rāmachandrae *Prakriyākaumudim* gramma-
ticam scripti. Qui commentarius *Prasāda* appellatur
Incipit श्रीचिद्वठलं मुखकरं प्रणमामि देवं कारुण्यसिन्धुमखिलान-
नदत्तबुद्धिम् ॥ ईषत्सहासमुखपङ्कजमात्मभासमुत्तुल्लोचनविलोकनना-
शितायम् ॥१॥ तिङन्तकाव्यस्य हि के पि पारं नाज्ञासिबुः शुद्धपियो
पि सन्तः । तं प्राक्रियाकौमुदमंशमज्ञो व्याख्यानहं स्यामुपहास्य एव ॥२॥
प्रक्षेपकालुष्यनिरासहेतोः प्रसादमस्या विदधे यथावत् ॥ इति प्रतिज्ञा-
तमतः करिष्ये व्याख्यां स्वतः सज्जनतोपदात्रीम् ॥३॥

Foll. 1-43 De verbo usque ad recensionem radicum

तन्वादि. Viṭṭhala in hac parte praeter Patanjalin, Kā-
tyāyanam, Kaiyaṭam hos auctores et libros grammaticos
citāt: Indumatī vṛtti fol. 24^b (qui commentarius fuisse
videtur ad Indumitrae librum factus); Indumitra 24^b,
Kātantra 15^b, Kātantravṛttipanjikā 19^b; Kauṣika 9^b,
Kshīrasvāminis liber Kshīrataranginī 23^b 31^b. 32^b. 36^a
etc., Durga 43^b, Dravidās 9^b, Nyāsakāra (मिनेन्द्रबुद्धि-
न्यास 51^a); Prabodhodayavṛttikāra 9^b, Bhartṛhari sive
Haris kārīkae, Vāmanae Kāsikā; Vichārachintāmanī
17^b, Haradattae Padamanjarī, Hemasūri 18^a 20^a.
24^b. Ad aetatem autem auctoris circumscribendam
plurimum facit, quod non modo Vopadevae Mugdhabo-
dha, et ejusdem grammatici Kavikalpadruma et Kāma-
dhenu saepissime laudantur, sed etiam primi libri com-
mentarius, Mugdhabodhapradīpa 17^b (pradīpa 24^a. 32^b)
appellatus. In fol. 38^b. Vopadevae grammatica quae-
dam alia, Rāmavyākaraṇa dicta, citatur, in fol. 57^a
Pāṇinīyamataḍarpana liber, in fol. 96^b. Narendrā-
chārya grammaticus Animadvertendum est praeterea,
quod in fol. 2^a Viṭṭhala Rāmachandram esse auctorem
Vaishnavasiddhāntadīpikae libri, seque etiam hunc com-
mentatum esse declarat स्वयमर्थो वेष्णवसिद्धान्तदीपिकायामा-
चार्यवर्चयः प्रत्यपादि । अस्माभिरपि तद्दीपिकायां सर्वज्ञास्त्रसाररूपायां
न्यायवेहप्रपूरया प्रतिपादितो ज्ञेयः ॥

Foll. 44-128 Folia 88-92 desiderantur In media
compositione attributiva incipitur. Fol. 46^a Tatpuru-
sha, fol. 55^b. Bahuvrīhi, fol. 60^a Dvandva, fol. 70^a
variae regulae ad compositionem pertinentes, fol. 128^b
de derivatione secundaria

In fine libri haec leguntur. येन व्याकरणार्थवेकतरणिः
सा प्रक्रियाकौमुदी वेदान्तानुमता च वेष्णवमहासिद्धान्तसहीपिका । काल-
ज्ञानविधौ व्यधापि विबुधानंदि प्रबंधतयं कृष्णाचार्यसुतः स नः मुखयु
श्रीरामचंद्रो गुरुः ॥३॥ श्रीरामाचार्यसूनुर्हरिहरभक्तनैकाग्रधीः श्रीनृ-
सिंहाचार्यो यं माणिकाम्बाप्यजनयदतुलं विद्वलाचार्यमार्यं । तस्य श्री-
पाणिनीयाद्यनुगुणसगुणे प्रक्रियाकौमुदीयव्याख्यानेऽस्मिन्प्रसादे सुविज्ञ-
दमगमत्सुबंतं समामं

Codex praestantissimus Vārānasīae ab Ananta quo-
dam, nisi fallor, exeunte seculo XVII exaratus est
(WILSON 196)

356.

Lit Devan Charta Ind. Foll 203 Long 11 Lat 11
Linn plerumque 11

Prima pars commentarii *Praudhamanoramā* appellati,
quem Bhattojīdikṣhita, Lakshmīdharae filius, Bhānūjī-
dikṣhitae pater, ad explicandam grammaticam suam
Siddhāntakaumudī dictam conscripsit (A) Incipit

ध्यायं ध्यायं परं ब्रह्म स्मरं स्मरं गुरोर्गिरिः ।

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्यां कुर्मः प्रौढमनोरमाम् ॥

Singula capyta hisce in foliis finiuntur: इति संज्ञाप्रकरणं f. 6^b = B. f. 82^b; इति परिभाषाप्रकरणं f. 8^a = f. 84^b; इत्यर्थसंधिः f. 19^a = f. 97^b; इति हल्संधिः f. 23^a = f. 103^b; इति विसर्गसंधिः f. 24^a = f. 105^a, इति स्वादिसंधिः f. 26^a = f. 108^b; इत्यदन्ताः f. 41^b; इत्यादन्ताः f. 41^b; इति इदन्ताः f. 45^b; इति ईदन्ताः f. 47^a, इत्युदन्ताः f. 47^b; इत्युदन्ताः f. 48^b; इत्युदन्ताः f. 49^a; इत्योदन्ताः f. 49^a; इत्येदन्ताः f. 49^b, इत्यनन्ताः पुंलिङ्गाः f. 49^b, इत्यनन्ताः स्त्रीलिङ्गाः f. 52^b; इत्यनन्ता नपुंसकलिङ्गाः f. 55^a; इति हलन्ताः पुंलिङ्गाः f. 71^b; इति हलन्ताः स्त्रीलिङ्गाः f. 72^a; इति हलन्ता नपुंसकलिङ्गाः f. 73^a, इत्यव्ययानि f. 76^b, इति स्त्रीप्रत्ययाः f. 88^b, इति प्रथमा f. 90^b, इति द्वितीया f. 100^b, इति तृतीया f. 102^a, इति चतुर्थी f. 103^b; इति पंचमी f. 105^a; इति षष्ठी f. 106^b, इति सप्तमी f. 107^a, इत्यव्ययीभावः f. 110^a; इति तत्पुरुषः f. 124^b, इति बहुव्रीहिः f. 132^a, इति द्वंद्वः f. 134^a, इत्येकशेषः f. 135^a, इति सर्वसमासशेषः f. 135^a, इति सकलसमाससाधारणाः समासांताः f. 135^b, इत्यलुक्समासः f. 136^b, इति समासाश्रयविधयः f. 140^a, इत्यपत्यादिविकारोत्ताराः साधारणाः प्रत्ययाः f. 141^b, इत्यपत्याधिकारः f. 146^a, अथ चातुरर्थिकाः f. 149^a; इति चातुरर्थिकाः f. 149^b, इति शैथिल्यः प्रत्ययाः समाप्ताः f. 158^a, प्राग्दीप्त्यतीयाः समाप्ताः f. 160^a, ठकोऽवधिः समाप्तः f. 162^a, इति प्राग्धितीयाः f. 164^a, समाप्ताश्चातुरर्थिकाः । अथ पांचमिकाः ibid., छयतोः पूर्णोऽवधिः f. 166^a, आर्हीयाणां ठगादीनां द्वादशानां गतोऽवधिः f. 171^a, ठमः पूर्णोऽवधिः f. 172^a, नभ्रजमोरधिकारः समाप्तः f. 174^b, इति मत्वर्थाः f. 186^b; इति प्राग्दिशीयानां पूर्णोऽवधिः f. 187^b, इति प्राग्धितीयानां पूर्णोऽवधिः f. 193^a, इति तद्धितप्रक्रिया f. 198^a, इति द्विरुक्तप्रक्रिया f. 203^a

In conficiendo hoc libro, Bhaṭṭojis id egisse videtur, ut compendiosam grammaticam suam docentium usui adaptaret. Quare additamenta amplissima adjiciuntur, difficiliora explicantur, exempla sive ex antiquioribus grammaticis sive poetis clarissimis petita afficiuntur, argumenta aliarum scholarum refelluntur. Inprimis, quae orientalis quidam grammaticus ejusque nepos commentator protulerunt, refutantur¹. Post majorem auctoris librum, Sabdakaustubham, hunc commentarium scriptum esse, eo probatur, quod Bhaṭṭojis lectores saepissime ad eum relegat. Praeter notissimos scholae Pāṇinīyae principes, in hac parte grammatici, lexicographi, libri scholastici hi laudantur. Anuśāsakārah 112^b, Amara, Arvāchīnās (recentiores grammatici oppositi antiquioribus) 172^a 202^b, Ujjvaladatta,

Kalāpānusārīnaḥ (sectatores scholae Kālāpīcae) 14^b; Kātantra; Kātantraparīśiṣṭa v Śrīpati; Kulachandra (in libro Durgavākyaprabodha) 107^a, Kaumārās 41^b 80^a, Kshīrasvāmin, Gaṇaratnakāra sive Gaṇaratnamahodadhikāra 34^b 85^b; Chandrakosha (समञ्ज्या परिपत्येह) 184^b; Chāndrasūtra 104^b, Chāndrāh 151^a, Jayamangalā (Bhaṭṭikāvya commentarius) 131^b; Jayāditya (gram) 113^a 201^b, Trikāndasesha, Trilochanadāsa (in libro Panjikā dicto) 129^b, Dasapādī 64^b, Durghaṭa 202^a, Durghatavrittikrit 131^b 191^a, kaschid Durghatavrittikārah 187^a, Dhananjayanighantu 41^b, Nyāsa, sive Nyāsakāra frequentissime; Panchapādī (de suffixis upādīs) 64^b, Padamanjarī v Haradatta, Pāṇinīyamataḍarpana (slokis compositum) 130^b 136^{a2}, Pārāyanikāh 24^a, Purushottama 54^a, Prasādakrit 1 e Viṭṭhala Kchārya 47^a 51^a 60^b, Prānch (orientalis grammaticus, de quo supra dixi)³, Prātisākhya 4^b, Prātisākhyaabhāshya 9^a, Bhaṭṭāh sive Bhaṭṭapādās 173^b 174^a (quo nomine Bhaṭṭojis magistrum significari puto), Bhaṭṭi (Bhaṭṭikāvya), Bhāgavrittikāra 187^a, Mādhava frequentissime, Medinīkosha, Yādavakosha 48^a, Yāska, Rakshita 108^a 124^b, Rabhasakosha 15^b 124^a, Rūpamālā 54^b, Vardhamāna 106^a 123^a, Vāchaspatī 86^b, Vāmana, Vichārachintāmanī (grammatica) 47^a 60^a 119^a, Visvarūpa, Vedabhāshyakārās (quo nomine Sāyana intelligitur), Vyāghrabhūti (kārikā) 4^a, Sabdakaustubha, frequenter⁴, Sākaśāyana 74^{a5}, Sākalya 5^{a6}, Sāsavata 124^a, Śrīdhara 17^a, Śrīpati (Kātantraparīśiṣṭae auctor) 48^a 54^a, Śīradeva (gr.) 14^b, Sudhākara 98^b, Haradatta, Padamanjarīs auctor, Harī (eujus grammatica philosophica saepissime laudatur)⁷, Hemachandrae lexicon 35^b

² अर्थ परपदस्येह शब्दः कालवाच्यपि ।

अभिभवति स्वभावेन तेनेनो मंगलार्थकौ ॥ svavasiyas

³ Cf. Prāchinapraṅkriyā 119^a

⁴ दूषणोद्धारस्तु शब्दकौस्तुभे स्पष्टीकृतोऽस्माभिः । 7^a, इति प्रपञ्चितं शब्दकौस्तुभेऽस्माभिः । 23^b, येन विधिरिति सूत्रे शब्दकौस्तुभेऽस्य प्रत्याख्यातत्वात् । 24^b etc

⁵ आर्यहलमिति घलात्कारे । शाकटायनस्तु आर्येति प्रतिबंधे हलमिति प्रतिषेधविवादयोरित्याह ॥

⁶ अत्राकृतस्तु यः स्वारः स्वरितोदात्तपूर्वगः ।

उदादायाद्वैमस्याथ शिष्टे निग्नति पूर्वगं ॥

⁷ Fol 26^b उपायाः शिक्षमाणानां बालानामुपलालनाः ।

असत्ये वर्त्मनि स्थित्वा ततः सत्यं समीहते ॥

⁸ Fol 62^a संबंधिशब्दः सापेक्षो नित्यं सर्वः समस्यते ।

वाक्यवत्सा व्यपेक्षा हि घृणावधि न हीयते ॥

Fol 93^b प्रधानेतरयोरेव द्रव्यस्य क्रिययोः पृथक् ।

शक्तिगुणाश्रया तत्र प्रधानमनुरूप्यते ॥

¹ Fol 50^b यत्तु प्राचा औदिति सूत्रे धिनदीसंज्ञावर्जिताभ्यामिति व्याख्यातं नासावच्छरार्थः किंतु पूर्वोत्तरसूत्रद्वयबललभ्यः । एवं च इदुद्भा-मिति सूत्रानुपपन्नं प्राचः प्रामादिकमेव ॥ Fol 71^a यत्तु प्राचोक्त-मुक्तावित्ताविति यच्च तत्पदेण व्याख्यातं उकार उगित्कार्यार्थे इति तद-संगतमिति भावः ॥ eodemque modo sexcenties

Diversi generis auctores et libri hi citantur: Átharvāṇa; Ásvaláyana; Kalpasútra; Káldása (Meghadúta et Raghuvansa); Kiraṇávalí 109^b; Kíchakavadha; Gautamasmṛiti 138^b; Jayadeva; Jaiminisútra 141^a; Tattiríyās, Naimishíya; Pushpadanta 131^a; Bhavabhúti; Bhágavata; Bhárata; Bháravī, Mággha, Mitákshará, commentarius Haradattae ad Gautamasmṛitím¹; Mímánsakás, Muráti; Yájñavalkya, Rámáyana, Śánkarabháshya 173^b; Sábharabháshya; Sulvasútram, Śrīharsha (Naishadha); Skandapurána.

Codex, seculo superiore exeunte exaratus, ex optimo quodam archetypo descriptus est. In 40 foliis primis multae glossae, ex commentario nescio quo, desumtae, in margine adpictae sunt (WILSON 200)

357.

Foll 73-108. Long 9 Lat. 3½ Linn 8-14

Hac voluminis parte *Praudhamanoramae* pars prima, inde ab initio usque ad finem partis *Svādísandhi*, continetur

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt (WILSON 426¹)

358.

Lit. Devan. Charta Ind Foll 81 Long 11½ Lat. 5 Linn plerumque 12

Inest secunda *Praudhamanoramae* pars, qua verba et conjugatio tractantur Incipit.

ग्रंथमध्ये कृतं मंगल शिष्यशिष्यार्थमुपनिषद्भाति । औत्वेति ।

Singula capita haec इति भ्वादिः fol 30^a, इत्यदादयः fol 31^b, इति जुहोत्यादयः fol 32^a, इति दिवादयः fol 34^a, इति स्वादयः fol 34^a; इति तुदादयः fol 36^b, इति रुधादयः fol 37^a, इति तनादयः fol 37^a, इति क्र्यादयः fol 37^b, आस्वदीयाः समाप्ताः fol 40^a, इत्याधृपीयाः fol 40^b, इति चुरादयः fol 45^a, इति हेतुमग्नंतप्रक्रिया fol 49^a, इति सनंतप्रक्रिया fol 49^b, इति यडंतप्रक्रिया fol 50^a, इति यङ्लुगंतप्रक्रिया fol 56^b, इति नामधातुप्रक्रिया fol 62^a, इति कंडादयः fol 63^a, इति प्रत्ययमाला fol 63^a, इत्यात्मनेपदं fol 69^b, इति पदव्यवस्था fol 70^b, इति भावकर्नेप्रक्रिया fol 74^b, इति कर्नेकर्तृप्रक्रिया fol 77^b. इति लकारार्थप्रक्रिया fol 81^a.

प्रधानविषया शक्तिः प्रत्ययेनाभिधीयते ।

यदा गुणे तदा तद्वदनुक्तापि प्रतीयते ॥

Aliaque in foll 105^b 115^a 142^b

¹ गौतमस्मृतौ तु चातकधर्मेषु अप्तेन धेनुभ्ये ब्रूयादिति प्रयुक्तं । तद्वार्थत्वाच्चुभागो नेति तद्व्याख्यायां मिताक्षरायां हरदत्तः ॥

Foll. 2-31. medio seculo superiore nitide et accurate, reliqua hoc seculo exarata sunt. (WILSON 320.)

359.

Lit. Devan. Charta Ind Foll. 115. Long 13½ Lat 5 Linn 9.

Tertia *Praudhamanoramae* pars, derivationem primariam, accentum, grammaticam Vedicam tractans (D) Incipit.

धातोः यद्यपि धातोरेकाचो हलादेरिति सूत्राद्धातोर्वित्यनुवर्त्तत एव तथापि etc

Singula capita haec इति कृत्यप्रक्रिया fol. 5^b, de suffixis *krit* dictis fol 22^b, इत्युणादिषु प्रथमः पादः fol 35^a; इत्युणादिषु द्वितीयः पादः fol. 43^a, इत्युणादिवृत्तौ तृतीयः पादः fol. 53^b, इत्युणादिवृत्तौ चतुर्थः पादः fol 70^a, इत्युणादिवृत्तौ पञ्चमः पादः fol 72^a Sequitur brevis disquisitio, qua grammaticae orientalis illius errores, in explicatione regularum unádicarum commissi, refelluntur²: इति द्वितीये प्रमादाः fol. 72^b, इति तृतीये प्राचः प्रमादाः fol 73^a, इति चतुर्थे प्राचः प्रमादाः fol. 73^b, इति कृदंतप्रक्रिया fol 88^b Sequitur interpretatio capitum ad grammaticam Vedicam pertinentium: इति प्रथमोऽध्यायः fol 89^b, इति द्वितीयोऽध्यायः fol 90^a, इति तृतीयः fol. 93^b, इति चतुर्थः fol 94^b, इति पञ्चमः fol 95^a, इति षष्ठः fol 97^a, इति सप्तमः fol 99^a, इत्यष्टमः fol. 100^a, इति साधारणस्वरप्रकरणं प्रथमं fol 104^a, इति धातुस्वरः fol. 104^b, इति प्रकृतिस्वरविषयकं द्वितीयं प्रकरणं fol. 106^b, इति प्रत्ययस्वरप्रकरणं तृतीयं fol. 109^a, इति समासस्वरप्रकरणं fol 113^b, इति तिङंतस्वरनिरूपणप्रकरणं पञ्चमं fol 114^b Finitur totum opus in fol 115^a his versibus.

अखंडमपि यास्तर्वे कृच्छद्वितपरंपरं ।

अशेषशास्त्रसंवेद्यमक्षरं तदुपास्महे ॥

सिद्धांतकौमुदीव्याख्या चेयं प्रौढमनोरमा ।

भट्टोजिदीक्षितकृतिर्भूयाद्विज्ञेयशतुष्टये ॥

इति पदवाक्यप्रमाणज्ञात्रीलक्ष्मीधरसूत्रेः सूनुना भट्टोजिदीक्षितेन विरचितयां प्रौढमनोरमायामुत्तरार्धे समाप्तं ॥

Auctorum numerus in hac parte multo minor citatur quam in prima. Hos enim antiquiores enotare, quae in capitibus unádicis leguntur, operae pretium non fuit, quum ad unum omnes ex Ujjvaladattae libro desumpti sint. Praetermissis igitur his usque, quos jam supra enumeravi, hos reperi. Abhidhánamálá 58^b,

² Incipit प्राचा तु कतिपयानामेवोणादीनामुपन्यासः कृतः सोऽपि नैकप्रथमकृतया । किंतु विच्छिद्येति स्पष्टमेव । तत्रापि प्रमादं लेखतो दर्शयामः ॥

Udayanāchāryās 71^a; Vopadevāe Kavikalpadruma; Kāvyaaprakāśa; Keśava lex. 39^b; Durgasinha 9^a; Dhanvantarinighantū; Nānārtharatnamālā 30^b; Prābhākārās gr. 90^a; Bhūriprayoga 39^b; Yādava 34^b; Vajayantī 29^a; Śaunakīya-Svarāśṭaka 103^a; Saptapadārthīkikā 12^a; Svaramanjarīkāra 64^a. 102^b. 106^a. 108^a.

Praeterea hi libri citantur: Kāsīkhandam 30^a; Damayantīkāvyā 27^a; Brahmānda a Hemādri citatum 38^a.

Codex post annum 1810 exaratus est. (WILSON 156.)

360, 361.

Opus unum voluminibus duobus compactum. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 10. Lat. 4½. Linn. 9

Prima pars commentarii *Tattvabodhinī* (veritatis magistra) appellatur, quem *Jñānendra-Sarasvatī*, Vāmanendrasvāminis discipulus, ad illustrandam *Siddhāntakaumudīm* grammaticam composuit (A.) Liber doctus quidem, sed ob nimiam verbositatem molestus, et maximam partem e Bhaṭṭojis Praudhamanoramā haustratus est. Incipit:

नत्वा विभेदं सांख्यं कृत्वा च गुरुवंदनं ।

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या क्रियते तत्त्वबोधिनी ॥१॥

Vol. I. Foll. 218. इति संज्ञाप्रकरणं fol. 12^b = B. 11^a; परिभाषाप्रकरणं 18^a = 15^b; स्वरसंधिः 36^b = 31^b; हल्संधिः 43^a = 37^a; विसर्गसंधिः 46^a = 39^b; स्वादिसंधिः 51^b = 44^b; अजंताः पुंलिङ्गाः 94^b = 83^b; अजंताः स्त्रीलिङ्गाः 100^b = 88^b; अजंता नपुंसकलिङ्गाः 104^b = 92^a; हलंताः पुंलिङ्गाः 133^b = 117^b; हलंताः स्त्रीलिङ्गाः 134^b = 118^b; हलंता नपुंसकलिङ्गाः 138^a = 122^b; अच्ययानि 144^a = 127^b; स्त्रीप्रत्ययाः 174^a = 154^b; कारकप्रक्रिया 216^a = 192^a

Vol. II Foll. 226. Fol. २३६ desideratur. अच्ययीभावः 8^a = 203^a; तत्पुरुषः 40^a = 234^b; बहुव्रीहिः 56^a = 247^b; द्वन्द्वः 62^b = 254^a; एकशेषः 65^b = 256^a; सर्वसमासशेषः 66^a = 256^b; सकलसमाससाधारणाः समासांताः 68^a = 258^a; अलुक्-समासः 70^a = 260^a; सर्वसमासाश्रया विधयः 77^b = 266^b; अप-त्वाधिकारः 105^b = 298^a; आतुरधिकारः 115^b = 307^a; शैथिल्यः 136^b = 324^b; प्राग्दीप्तितायाः 140^b = 327^a; ठकोऽवधिः 146^a = 332^a; प्राग्दीप्तितायाः 150^a = 335^b; छयतोः पूर्वोऽवधिः (२३६) = 339^a; आह्वीयाणां ऋगादीनां गतोऽवधिः 164^a = 348^a; कालाधिकारस्य पूर्वोऽवधिः 166^b = 350^b, ठन्तः पूर्वोऽवधिः 167^b = 351^a, नञ्छन्दोऽधिकारः समासः 172^a = 355^a, मत्वर्थीयाः 195^a = 361^b; प्राग्दीप्तितायां पूर्वोऽवधिः 196^b = 363^b; प्राग्दीप्तितायां पूर्वोऽवधिः 207^b = 372^b; तद्धितप्रक्रिया 217^b = 382^b; द्विरुक्-प्रक्रिया 226^a = 390^a.

Haec volumina hoc seculo ineunte exarata sunt. (WILSON 281, 282.)

362.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 391. Long. 11½. Lat. 6. Linn. plerumque 21.

Hic codex (B.) eandem atque superior *Tattvabodhinī* partem continet, neque tamen ex eodem libro manu scripto provenit. In fine haec leguntur: इति परमहंसपरिव्रजकाचार्यवामनेन्द्रस्वामिचरणारविन्दसेवकज्ञानेन्द्रसरस्वतीकृतौ सिद्धान्तकौमुदीव्याख्यायान्तत्वबोधिनीव्याख्यायां पूर्वार्द्धं समाप्तम् ॥ शान ॥

लिख्यते षट्पदचन्द्रसरकारनिधासमुदा ॥

Codex post annum 1810 exaratus est. (WILSON 199.)

363.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 296. Long. 12½. Lat. 5. Linn. usque ad fol. 153. 10 postea 9.

Folius 1-153. secunda *Tattvabodhinī* pars continetur, qua conjugatio verborum tractatur. Incipit

अज्ञाननासने दक्षं दीक्षितं भक्षरक्षणे (भक्त°) ।

षट्मूलाश्रयं व्यञ्जं दक्षिणामूर्तिमाश्रये ॥१॥

Singula capita haec: भ्वादयः fol. 65^b, अदादयः 74^a, जुहोत्यादयः 75^b; दिवादयः 78^b, स्वादयः 79^b, तुदादयः 84^a, रुधादयः 84^b; तनादयः 84^b; ब्रवादायः 86^a, चुरादयः 97^a, ख्यंतप्रक्रिया 103^b; सनंतप्रक्रिया 106^b; यङंतप्रक्रिया 108^b, यङ्लुगंतप्रक्रिया 116^a; नामधातुप्रक्रिया 125^b, कंडादयः 126^b, आत्मनेपदं 134^a; षदच्यवस्था 134^b; भावकर्मेप्रक्रिया 140^a; कर्मे-कर्तृप्रक्रिया 144^b, लकारार्थप्रक्रिया 153^a.

Folia 154-296. De derivatione primaria. Incipit

समस्तजगतामीशो जगदानंदकारकौ ॥

जगतीजनकौ वंदे पार्वतीपरमेश्वरौ ॥१॥

Capita sunt haec: कृत्यप्रक्रिया 166^b, कर्तृप्रक्रिया 201^b, उणादिषु प्रथमः पादः 220^b; द्वितीयः 234^b; तृतीयः 250^b; चतुर्थः 274^b; पंचमः 278^a. Sequuntur usque ad finem alia suffixa primaria.

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 198.)

364.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 393. Long. 11½. Lat. 5½. Linn. 12-14.

Nāgesae ad Bhaṭṭojis *Siddhāntakaumudīm* commentarius, *Laghūśabdendusekharas* appellatus. (A.) Incipit:

पातंजले महाभाष्ये कृतभूरिपरिचयः

शिवभट्टसुतो धीमान् सतीदेव्यास्तु गर्भजः १

याचकानां कल्पतरोररिकषुताशनात्
शृंगवेरपुराधीशाद्वामतो लब्धजीविकः (labdha°) २
नत्वा फणीशं नागेशस्त्रनुते धर्मकाशकं
मनोरमोमार्धदेहं लघुशब्ददुशेखरं ३

I. e 'Postquam in magno Patanjalis commentario toto studio incubuit, Nāgesa, Sivabhaṭṭae et Satis germanus filius, qui Rāmae, Srīngaverāe regi, petentium patrono liberalissimo, at hostium, ignis instar arbusta comburentis, eversori, vitae sustentationem debet. qua par est reverentia Patanjalis memoriam prosecutus, res illustrantem minorem sermonis Sivam scripturus est, qui dimidium corpus est venustae Umac (sive minorem sermonis lunae corollam, Manoramā, Umac comparandae, dimidium corpus)' Hac verborum ambiguitate auctor sine dubio in componendo libro Bhaṭṭojis Praudhamanoramā se usum esse indicare voluit. Nāgesa eundem ordinem sequitur atque Bhaṭṭoji, et in explicandis regulis satis longus est. Ad majora opera sua *Bṛhachchhabdendusekhara* in fol 246^b, et *Paribhāshendusekhara* in fol 27^a lectores relegat

स्वादिबंधः fol 59^b, हलन्ता नपुंसकलिङ्गाः 118^b, विभक्त्यर्थः 156^b, समासाश्रयविधयः 202^b, समासः 246^b ॥ पूर्वार्धे ॥ आदयः 269^b; तिङन्तं संपूर्णं 310^b; कृदन्तं 330^a, स्वरविधिः 393^a.

Codex intra annos 1762 et 1763 a Ganesamisra satis accurate exaratus est (WILSON 197)

365.

Lit. Devan Charta Ind Foll 454 Long. 11
Lat 5 Lineae usque ad fol 336 novenae, exinde denae

Insunt in hoc codice majora *Laghūabdendusekharāe* fragmenta (B) Foll 1-399 pars prior usque ad finem prope capitis नम्रज्जोरधिकार appellati continentur (= cod. A fol 229^a 11) Foll 400-428. de conjugatione ad finem prope capitis आदयः (= cod A fol. 265^a 1), foll 429-454 de accentu ad finem prope क्रिदसूत्राणा (= cod A. fol 360^b 11)

Desiderantur folia १-९, २२८, et २६५-३२२

Codex hoc seculo meunte exaratus est (WILSON 284)

366.

Lit Devan Charta Ind. Foll. 230 Long 13
Lat. 5. Linn 11-13

A. Foll 1-153. altera *Laghūabdendusekharāe* pars tere integra continentur. Post fol 85 (कृदन्तं) folium unum desideratur, quod initium capitis Vedici continebat

B. Foll. 154-230. duo fragmenta commentarii ad *Laghūabdendusekharām* a *Vaidyanātha Pāyagunda* scripti, et *Sadasthumālā* appellati, continentur Foll 154-204. et textum et commentarium inde ab initio usque ad finem capitis परिभाषाप्रकरणं dicti exhibent Auctor in prooemio haec :

नत्वा गुरुं वेद्यनाथः पायगुंडाख्यको वृत्तिं ।

सदस्यमालां तनुते लघुशब्ददुशेखरे ॥२॥

Foll 205-230. sine textu commentarium ad eam partem praebent, qua de casuum usu agitur. In marginibus foliorum trium primorum inscriptio भा° का° invenitur, quod, nisi fallor, भावकारक vocem significat. Collatis locis compluribus, etiam hanc partem ad Nāgesae librum explicandum scriptam esse reperi

Codex exeunte seculo superiore exaratus est (WILSON 195)

367.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 309 Long. 10
Lat 4½

Foll 1-203 (linn. 9) *Varadurāyae* grammatica, *Madhyasiddhāntakaumudī* appellata. (A.) Incipit

नत्वा वरदराजः श्रीगुरुन् भट्टोजिदीक्षितान् ॥

करोति पाणिनीयानां मध्यसिद्धान्तकौमुदीम् ॥१॥

In tres partes liber divisus est, quarum prima nomina (सुबन्ताः), secundā verba (तिङन्ताः), postrema derivatio et compositio tractantur Adduntur capita duo de formis Vedici et accentu. Capita singula haec :

संज्ञाप्रकरणं fol 3^b = B 94^a, स्वरबंधः 7^b = 99^a; हलबंधः 9^b = 102^a, विसर्गबंधः 11^a = 103^b; अजन्ताः पुल्लिङ्गाः 18^b = 112^a, अजन्ताः स्त्रीलिङ्गाः 20^a = 113^b, अजन्ता नपुंसकलिङ्गाः 21^b = 115^a; हलन्ताः पुल्लिङ्गाः 30^a = 124^b; हलन्ताः स्त्रीलिङ्गाः 31^a = 125^a, हलन्ता नपुंसकलिङ्गाः 32^a = 126^a, अज्ययानि 33^a = 127^b. ॥ इति सुबन्तं ॥

परस्मैपदप्रक्रिया 48^b = 20^b, आत्मनेपदप्रक्रिया 54^b, आदिः 57^a = 28^b; अदादिः 66^a = 40^a, जुहोत्यादिः 68^b = 43^a, द्यादिः 72^b = 48^b, स्वादयः 74^a = 50^b, तुदादिः 77^a = 55^a, रुधादिः 78^b = 57^a, तनादिः 79^b = 58^b; क्थादिः 81^b = 61^a, चुरादिः 84^b = 64^b, ख्यंतप्रक्रिया 86^b = 68^a; सन्तप्रक्रिया 89^b = 71^a, यङंतप्रक्रिया 91^a = 73^b; यङलुगन्ताः 92^a = 75^a, नामधातुप्रक्रिया 95^b = 79^b, आत्मनेपदप्रक्रिया 98^b = 83^b, पदव्यवस्था 99^b = 84^a, भावकर्तृप्रक्रिया 102^a = 87^a, लकारार्थप्रक्रिया 105^b ॥ इति तिङन्ताः ॥

कृत्यप्रक्रिया 108^b; कृत्यप्रक्रिया 129^a; विभक्त्यर्थः 136^b, केवलसमासः 137^a; अव्ययीभावः 139^b, तत्पुरुषः 148^b; बहुव्रीहिः 154^a, द्वंद्वः 156^a, एकशेषः 157^a, समासांताः 158^b, अलुक्स-

मासः 159^b; सक्तासत्रया विधयः 162^b; चययाधिकारः 166^b; चातुरर्थिकाः 170^b; शैविकाः 175^a; प्राग्दीर्घातीयाः 176^a; ढग-
धिकारः 177^b; यतो विधिः 178^a; ह्यतोः पूर्वोऽवधिः 178^b; ढकठमोरधिकारः 179^a; नम्रमोरधिकारः 180^b; मत्वर्थायाः 185^a,
प्राग्दीर्घातीयाः 186^a; प्राग्दीर्घातीयाः 189^a; तद्धितप्रक्रिया 192^a,
द्विरुक्तिप्रक्रिया 193^a, स्त्रीप्रत्ययाः 198^b, वैदिकप्रक्रिया 202^a,
स्वरप्रक्रिया 202^b

Varadarāja omnem grammaticae suae materiam e Bhaṭṭojis libro, Siddhāntakaumudī, hausit, vel potius epitomen ejus fecit Aphorismi ubique fere isdem verbis explicantur atque a Bhaṭṭoji, ita tamen ut difficiliora omnia omitantur. In capitum dispositione hoc unum novatum est, quod compositio et derivatio secundaria non in fine partis primae collocatae sunt, sed in tertia. Excepta declinatione et conjugatione omnia brevissime tractantur. Omnino hoc propositum secutus est auctor, non ut perfectam rei grammaticae doctrinam traderet, sed ut facilem discipulis aditum ad literas Sanscriticas redderet, viamque ad scholae Pāṇinīyae libros aperiret. *Mediam* hanc grammaticam appellavit, quo a Siddhāntakaumudī et Laghukaumudī epitome, a semet ipso scripta, distingueret.

In fine haec leguntur 'इति श्रीविट्कंठीरवरदराजभट्टकृता मध्यमिद्धांतकौमुदी समाप्त' Hae voluminis pars, anno 1794 Benaris a Lekhaka-Brāhmaṇa-Haragyaṇa exarata est. Recentiore manu hoc additum est: शुक्रश्रीशीतलप्रसादस्येदं पुस्तकं काश्यां वरीवर्ति ॥ (WILSON 280^a)

368.

Lit Devan. Charta Ind Foll 127 Long 8½
Lat 3½ Linn 6-8

Hoc codice duae *Madhyasiddhāntakaumudī*s partes continentur (B.)

A. Foll 91-127 (9-39) *Subanta* Hae pars exeunte seculo superiore exarata est

B Foll 1-90 (9-23) Pars secunda, qua conjugatio traditur. Antiquiore literatura, nisi fallor seculo superiore ineunte, haec pars exarata est, sed post folium 99 septem folia, paulum recentiore manu scripta, inserta sunt, folia 29-39 et ultimum hujus partis folium desiderantur (WALKER 199)

369.

Foll 92-106. (linn 9-13) His folis *Madhyasiddhāntakaumudī*s tertiæ partis capita duo prima continentur, de affixis primariis, kṛtya et kṛit appellatis,

agentia. Folium 9. deest. Incipit: इजादेः सनुमः (Siddh. Kaum. fol. 173^b. 13) Desinit in praeceptis de formando gerundio, quod अम् syllaba terminatur

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt (WALKER 137^d.)

370.

Opuscula duo Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 27
Long 16 Lat 3½ Linn 6

Folus 1-17. grammaticae Sanscriticae compendium, *Prabodhachandrikā* appellatum, *Vajjanā* principi auctori tributum, continetur. Incipit. हरिहरगुरुभक्तः सर्वलोकानुरक्तः त्रिभुवनगतकीर्तिः कानिकन्दर्पमूर्तिः रत्नरिपुगणकालो वैजयन्तीशिलालो जयति जयति दाता सर्वकर्मरधाता ॥१॥ वन्दा- (l. chandīā°) वतीवदनचन्द्रकोरविक्रमादित्यभूषतनयो नयतन्त्रवेष्मा *Chauhāna-vansatilaka*[h] *pathanādhmāthah* राजा चिरं जयति वैजयन्तदेवनामा ॥२॥ रामो मे भित्तिं करोतु सततं रामं भजे सादरं रामेणापहतं समस्तदुरितं रामाय दक्षं धनं रामात् मुक्तिरभीषिता सरभसं रामस्य दासो ख्यहं रामे रञ्जतु मे मनः करुणया भो राम मा पालय । श्रीमद्वैजयन्तदेवेन रामभक्तिरतात्मना । इति चिन्तितमेकाने कदाचित् तिष्ठता मता (?) ॥४॥

Auctor, sive ille Vajjana, Vikramādityae filius, est, sive hoc nomine patronus grammatici cujusdam anonymi significatur, libellum in usum *Hirādhanā* filii composuisse, et sententias ad Rāmachandriam referentibus se illustrasse tradit. संसाराभोधितरणं रामनामानुकीर्तनं रामनामान्विता तस्याप्रक्रिया क्रियते (व्रियते MS) मया ॥२॥ चिंतयन्निति निर्यातः क्रीडंतं श्रीहिराधरं । श्रीमान्वैजयन्तभूपालो विलोकोत्पन्नधीसुतं ॥१॥ दानेन दयया चैव युद्धेन निजकर्मणा । दानवीरो दयावीरो युद्धवीर इति श्रुतिः ॥१॥ दधीचिर्दानवीरोऽभूद्ययावीरो जिविर्नृपः । *Hummiro* युद्धवीरोऽभूच्चिदर्शनममी त्रयः ॥२॥ Fol 3^a प्रबोधचंद्रिका नाम रामचंद्रसमाश्रिता (fortasse ad Prakṛyākaumudīm alluditur) । अज्ञानतिमिरध्वंसकारिणी चिन्तहारिणी ॥ बहवः प्रक्रियाग्रंथाः संति चेत्सतु का क्षतिः । मालतीमधु लब्ध्वापि मधुपाना मधु व्रतं ॥ Auctor, anushtubh versibus usus, grammaticae elementa adumbrat, et sententias brevibus illustrat. Incipit a casibus (fol 3^a-5^a), procedit ad verba cum nominibus conjuncta, i. e. ad enuntiata simplicia, deinde de syntaxi nominum (कारक) separatim agit, postea de enuntiatis paulum amplius, de compositione (fol 10^b), de suffixis secundariis (fol 12^b), de suffixis primariis (fol 14^a), denique combinatio et vocalium et consonantium (sandhi) tractatur

Libellus hoc seculo ineunte exaratus est. (WILSON 147^a)

371.

Lit Devan Charta Ind Foll 39 Long 13½.
Lat 5½

Foll 1-22 (linn. 9.) *Lingaviśeshavidhi*, de substantivorum genere tractatus, *Vararuchi* auctori tributus Incipit: पाशांकुशप्रभृतिभूयणभूषितांगीं सर्वागरम्यरमणीयविचित्रवेषां ब्रह्मादिसेवितपदां कमनीयरूपां दुर्गां भजामि सततं त्रिपुरारिसेव्यां १ शब्दा बहुविधा लोके संति यद्यपि विस्तृतात् तथापि केचिद्ब्रह्मन्ते छात्रा भावाकहेतवे २ जातिशब्दाः क्रियाशब्दा गुणशब्दास्तथापरे संज्ञाभेदा भवन्त्यत्र संक्षेपादुच्यते विधिः ३ गौरश्चः पुरुषो हस्ती शकुनि(r)ब्राह्मणस्त्विति एषते शयते शोते भवतीत्येवमादयः ४ रक्तः श्वेतो वृन्दः कृष्णः एवं दिव्यकपित्थयत् पुंसि केचिस्त्रियामन्ये स्त्रीषु केचिदुदीरिताः ५

Decem distichis praefatus, auctor octoginta regulas, *Aryāmetre* scriptas, de substantivorum genere tradit, nullum ordinem certum secutus, sed promiscue genera varia tractans Atque modo suffixorum rationem habet, velut regula XI omnia substantiva in त्र desinentia, paucis exceptis, neutra esse dicuntur, modo synonyma conjunguntur, modo vocabula, eadem consonanti terminata, enumerantur etc Neutiquam tanto nomine dignus est libellus Suffixa eandem atque apud Pānimum formam gerunt Speciminis causa regulas nonnullas exscripsi

यावान्कश्चित्तांतः शब्दोऽत्र नपुंसके हि बोद्धव्यः ।

वर्जं हि पुत्रमंत्रश्चित्तानेवं गरितं (?) च ॥ ११ ॥

विडवर्णा स्त्री ज्ञेया साक्षावीर्यौ च नीविभेयौ च ।

मंजूपा गंडूपा मृषा परित्यज्या चैव ॥ ६५ ॥

दर्पणमृदंगजठराः पुंस्युक्ताः कुंतकुंतुपध्माश्च ।

व्रातहृददंडाकुशकटाक्षसंग्रामविटपाश्च ॥ ७१ ॥

Ad•dehniendam opusculi aetatem sextum prooemii distichon respiciendum est, quo auctor fontes suos indicavit

Drishtá *Jamunīkoshasūtrārachanā*, *Kātyāyanīyam* tathā,

Vyāsīyam, *Kavīśankaraprabhūtubhu* yad bhāshitam nischayāt,

Yach *chānundakavīpavī arachulam*, baddham cha yad *Dandinā*.

Yad *Vātsyāyana-Sāśnatādīkathitam*, kurve 'bhidhā-nādbhutam

Quodsi prooemium ab aphorismorum auctore profectum est, *Vararuchi* nostrum, qui *Sankarā*m, *Anandam* et *Dandinem* laudet, ad *Bhojā* licet tempora relegabimus, non vero eundem esse existimabimus, cujus de genere libro *Amara* usus esse dicitur Hoc pro certo haberi potest, aphorismos tales, quales in libro nostro legantur, jam ante seculum XIII innotuisse

Commentarius, qui inde a regula XI additus est, a quo compositus sit, non constat. Plerumque nihil aliud continet, nisi substantivorum per synonyma explicationem. Ad restituendum autem sūtrarum textum satis utilis erit De aetate ejus certius fortasse judicium ferri poterit, quum disticha tria, quae ad regulas 14. 16 23 citantur, unde desumpta sint, repertum erit Sunt vero haec

वसन्ते शीतभीतेन कोकिलेन वने रुतं ।

संतर्जलगताः पद्माः श्रोतुकामा इषोत्थिताः ॥

नेहागमोऽस्ति शलभस्य न मारुतस्य चेहक्षयोऽपि न भवेत्प्रथमे प्रदोषे ।

अथक्रवस्तुपुरुषप्रतिबोधितेन पारावतेन पतता कृतमंधकार ॥

जयनाभरणे स्त्रीणां करिणां मध्यबंधने ।

अवस्थामु च हर्म्याणां नित्यं कक्षा व्यवस्थिता ॥

In fine libri haec leguntur: इति श्रीमदखिलवाग्बिलासमंडितसरस्वतीकटाभरणानेकविशरणश्रीनरयतिसेवितविष्णुमादित्यकिरीटकोटिनिष्ठचरणारविंदार्यावैररूचिविरचितो लिगविशेषविधिः समाप्तः ॥

Apographon nostrum e codice non accurato, qui nunc in Museo Soc As. Calcuttensis asservatur, anno 1821 transcriptum est (WILSON 256^b)

372.

Lit Devan Charta Europ Foll 327 Long 11½
Lat 9 Linn 19.

Inest in hoc codice pars prior *Mādhaviyadhātuvrittis* quo libro *Sāyana* radicum collectionem commentario uberissimo illustravit Librum a *Sāyana* ipso conscriptum et *Mādhavae* fatri dedicatum esse, e disticho 13 praefationis apparet तेन मायणपुत्रेण सायणेन मनीषिणा । आख्यया माधवीयय धातुवृत्तिर्विरच्यते ॥ Praemissa longiore de verborum conjugatione dissertatione, radices singulae ita percenset, ut grammaticorum antiquiorum opiniones laudet, conjugationis formas principales enumeret, derivata a radicibus facta, quatenus in libris Pāminīyis leguntur, plurima afferat De auctoribus a *Sāyana* citatis *Westergaard* in libro 'Radices linguae Sanscritae' in scripto optime disseruit

Radices hoc volumine tractatae hisce in foliis reperiuntur भू inde a 1 ad 48^a. एष 48^a, स्पर्ध 50^a, गाघृ 52^a, बाघृ 53^b, नाघृ 54^a, दध 58^a, स्कुदि 59^b, श्चिदि 60^a, वरि 60^a, भदि 60^b, मदि 60^b, म्यदि 61^a, त्रिदि 61^a, मुद 61^b, दद 62^b, प्वद स्वद 63^a, उद 64^a, कुद स्वद 64^a, पुद 64^b, ह्राद 65^a, ह्रादी 65^b, स्वाद 65^b, पद 65^b, यती 66^a, जुतृ 66^a, विषृ वेषृ 66^b, अषि 66^b, ग्रथि 67^a, काथ 67^a, सत 67^a, चिती 69^a, चुतिर 69^b, छुतिर 70^a

मन्थ 70^b; कुपि etc. 71^a; विष 71^b, विधू 73^a; खादू 74^b, खद 74^b, खद 75^a; गद 75^a; रद 76^a; णद 76^a; खद 76^b; नदं गदे 77^a; तदं 77^a, कदं 77^a; खदं 77^a, अति खदि 77^b, इदि 78^b, बिदि 78^b, गदि 79^a; णिदि 79^a; दुनदि 79^b; खदि 79^b; तदि 80^a, कदि etc. 80^a, खिदि 80^a; शुन्ध 80^b, शीकृ 80^b; लोकृ 81^a; खोकृ 81^a; त्रेकृ धेकृ 81^b, रेकृ 81^b, सेकृ etc. 81^b; शिक 82^a, अकि 82^a; वकि 82^a, मकि 82^a, कक 82^b, कुक वृक 82^b; चक 83^b; ककि etc. 83^b; लधि 84^b, अधि etc. 84^b, मधि 84^b; राधृ etc. 84^b, द्राधृ 85^a, घाधृ 85^a; फळ 85^a, तळ 85^b, तकि 85^b; चुळ 85^b, कळ 85^b, खोळ etc. 86^a, शाळ खोळ 86^b, उळ etc. 86^b, त्वगि 89^b; युगि etc. 89^b; चग्य 89^b, मधि 89^b; शिधि 89^b, वचं 89^b, यच 90^b, लोच 90^b; शच 91^a, घच घवि 91^a, कच 91^a, कचि काचि 91^a, मच मुचि 91^a, मचि 91^a, पचि 91^b, दुच 92^a, च्चुन 92^b, च्चुनि भृजी 93^a; रजु etc. 93^b, ईज 94^b, शुचादयः (Dhātup 7, 1-79) 94^b-109^b; अट्टादयः (Dhātup 8, 1-37). 110^a-114^a, शौट्टादयः (Dhātup. 9, 1-79) 114^a-123^b, तिप्तादयः (Dhātup 10, 1-31). 123^b-129^b, गुप्तादयः (Dhātup 11, 1-43). 129^b-133^a; धिख्यादयः (Dhātup 12, 1-10). 133^a-138^b, अणादयः (Dhātup 13, 1-31) 138^b-146^a; अयादयः (Dhātup. 14, 1-39). 146^a-152^b, मयादयः (Dhātup. 15, 1-92) 152^b-169^b; धुवादयः (Dhātup. 16, 1-50) 169^b-177^b; चुविरादयः (Dhātup 17, 1-89) 177^b-192^a, चुतादयः (Dhātup 18, 1-23) 192^a-197^b, घटादयः (Dhātup. 19, 1-83) 197^b-214^a; जलादयः (Dhātup 20, 1-30). 214^a-229^a, हिक्कादयः (Dhātup 21, 1-31) 229^a-238^b, भृनादयः (Dhātup. 22, 1-73). 238^b-282^b, गुपादयः (Dhātup 23, 1-41) 282^b-327^a.

Codex noster, anno videtur 1813 exaratus, e codice E I H 154 descriptus est. Quod quum alius rebus probari potest, tum duobus ultimis foliis inspectis Quum enim in Colebrookii exemplari loci nonnulli casu attriti essent, scriba nsdem locis lacunas reliquit

De codice Berolinensi cf Weber Catal p. 222 (WILSON 201)

373.

Lat Devan. Charta Ind. Foll 134 Long 11. Lat 8 Linn. plerumque 8

Hoc codice *Dhātupālah Pānnīyas*, radicum Sanskriticarum, e *Pānnis* systemate dispositarum, recensio continetur Incipit.

श्रीगणेशाय नमः । : । धातुपाठः गतिः चलनं ज्ञानं च ॥

सर्वे गत्यर्थः ज्ञानार्थः

अनुबंधः । धातुः । अनुबंधः । धातोः अर्थः ।

० । भू । ० । सत्तायान् उदासः परलैभावः

० । एध । अ । वृद्धौ

Plerumque haec radicum collectio cum Siddhānta-kaumudī et Mādhaviyavrittī consentit, et nisi omnia me fallunt, e Sāyanāe libro excerpta est Sed hoc sibi propositum habuisse videtur librarius, ut quam largissimam radicum copiam exhiberet, vel in ea re Sāyanam secutus, qui raro, quoties radicis alicujus forma vel significatio in dubium vocatur, ipsi quae vera videatur, adjudicare audet Sed paucis exemplis hanc de libri nostri origine opinionem confirmandam puto. Radici वच (Dhātup 6, 2) Westergaard auctore ab omnibus aspergendi sensus (सेचने) tribuitur, 'Sk. sola excerpta, quae vim quoque colendi addit.' Eadem explicatio in codice nostro, et apud Sāyanam¹ reperitur Radices वल वल्ल (Dhātup. 14, 20) ab aliis सवरणे explicantur, codex noster, Sk et Mādh संवरणे च addunt वहं वन्ह (Dhātup 16, 40) परिभाषणहिंसास्त्रादानेषु idem tres contra reliquos. Sed etiam explicationes interdum additas et haec collectio et Bhaṭṭojas e Sāyanāe libro mutuum sumpsisse videntur Cf. शुच्यी अभिषवे (Dhātup 15, 6), ubi

Sāy. अवयवानां शिथिलीकरणं सुधायाः संधानं वाभिषवः

Sk. अवयवानां शिथिलीकरणं सुरायाः संधानं वाभिषवः ज्ञानं च

Cod अवयवानां शिथिलीकरणं सुनयाः संधानं वाभिषवः etc

Fol 71^a अदादयः incipiunt, fol 76^a. लुग्विकरणा अदादयः 1, fol 78^a समाप्ताः झुविकरणा जुहोत्यादयः, fol 87^b श्वन्विकरणा दिवादयः, fol 91^a. नुविकरणाः स्वादयः, fol 101^a शविकरणास्तुदादयः, fol 102^b अश्विकरणा रूधादयः, fol 103^b उश्विकरणास्तनादयः, fol 108^a अश्विकरणाः ब्रूयादयः Deinde usque ad finem radices classis decimae recensentur

Codex anno 1755 exaratus esse dicitur, mihi vero literatura recentiore aetate prodere videtur (WILSON 392)

374.

Folia palmarum 96 Lat Bengal. Long 13½ Lat 1¼ Linn usque ad folium 6 2 postea 3

Insunt grammaticae, *Kātantra* appellatae, aphorismi, sine commentario Incipit सिद्धो वर्णसमाज्ञायः ॥ तत्र चतुर्हं-शादो स्वराः ॥ दश समानाः ॥ तेषां द्वौ द्वावप्यन्यस्य सवर्णौ ॥ पूर्वो ह्रस्वः ॥ परो दीर्घः ॥ स्वरो [ऽ]वर्णवर्जो नामी ॥

* 1 Sāyana यच सेचने । अयं सेचनार्थोऽपि । तथा च त्रय एता महिमानः सचंत इत्यत्र छुरभट्टभास्करदीपयोः (पुरभट्ट^० codex alius) । सचंत सेवंत इति निरुक्ते च । सक्तुः । सचत इति सेवमानस्येति । etc

Singulae partes hae: 1. De *sandhu* capita (pāda) quinque fol. 5^b. 2. De declinatione capita tria fol. 12^a. Aphorismus primus: भातुविभक्तिवर्गैर्मयैर्वर्तिनः ॥ 3. De casuum constructione caput unum fol. 14^a. Aph. pr.: अथयथाभावादकारांतरादिभक्तौनामपंचम्याः ॥ 4. De compositione fol. 15^a. Incipit: नादां समासो युक्तायः ॥ तस्या लोप्य विभक्तयः ॥ 5. De suffixis secundariis fol. 20^a. Incipit: वाचस्पते ॥ 6. De verbo capita octo fol. 37^b. Incipit: अथ परस्मैपदानि ॥ न च परास्मात्तन्नेपदे ॥ त्रीणि त्रीणि प्रथममध्यमोत्तमाः ॥ 7. De suffixis primariis *krit* appellatis capita 6. fol. 55^a. Incipit: सिद्धिरिच्छावन्मयानुबन्धे ॥

Hoc loco grammatica finiri, et quae sequuntur, pro appendice seriore puto tempore addita (parisishṭa) videntur. 1. *Sikshāsūtram* fol. 55^b. de literarum pronuntiatione. 2. *Balābalasūtram* fol. 57^a. praecepta sibi repugnantia in hac grammatica si occurrerint, quidnam validius sive invalidius habendum sit, definitur. 3. *Paribhāshāsūtram* fol. 60^a. generalia de regulis hac grammatica traditis recte intelligendis et usurpandis praecepta. 4. *Nyāyasūtram* fol. 60^b. similia praecepta, quae plerumque jam in capite secundo (balābalavidhi) occurrunt. 5. *Bhāsyasūtram* fol. 63^a. de formarum grammaticarum significatione. 6. *Sandhiprakaranam* fol. 68^a. 7. *Nāmaprakaranam* fol. 71^a. de declinatione anomala. 8. *Kāraprakaranam* fol. 75^a. de casuum constructione. 9. *Shatvaparakaranam* fol. 77^a, quibus conditionibus *s* in *sh* mutetur. 10. Iti Kātantraparisishṭe *natvaparakaranam* samāptam fol. 78^a. de *n* literae in *n* mutatione. 11. *Stryadhikārasūtram* fol. 81^b. de generis feminini terminationibus. 12. *Samāsapādas* fol. 87^a. de compositione. In fine haec subscriptio legitur. इति सङ्ग्रहमहामहोपाध्याय *Srīpāṭadatta* विरचितायां कातन्त्रपरिशिष्ट समासपादः समाप्तः ॥ 13. Sequuntur usque ad finem quinque de *suffixis unādhis* capita, eodem regularum ordine atque qui scholae Pāṇinīyae proprius est, plurimis tamen mutationibus et additamentis factis.

Hac enumeratione singulas grammaticae partes certa quadam satisque justa ratione dispositas esse vides. Regulae ipsae vel sine commentario perspicuae sunt, neque ea brevitate et obscuritate laborant, quibus Pāṇini ejusque schola studuerunt. Literae auxiliares (anubandha) rarissime usurpantur. Aphorismi haud pauci anushtubh metro compositi sunt.

Kātantragrammaticae aphorismos a *Sarvavarman* compositos esse Trilochanadāsa significare videtur. Haec enim ille dum primum *Durgasinhae* distichon explicat: 'Nanv *ishattanttram* (= Kātantram) *Jayadevādiprotkām* apy astīty āha. *Sārvavarmikam* iti. *Sārvavarmāchāryena* yat *kritam* tat *Sārvavarmikam* iti, *kritādityād* ikaṇ. Nanu yadi vyākhyānam vrittigranthah,

tat *katham* *Śārvavarmikakṛitam*, idānīṅ *Durgasinhena* *kṛiyamāpatvāt*? *Satyam* etat *Kim* tu *Sarvavarmakṛitasūtrasambandhād* vyākhyānam apī *Sārvavarmikam* uchyate¹. Quamquam hoc potius e versu illo concludendum videtur, *Durgasinhā* commentario a *Sarvavarmane* scripto usum esse.

Codex intra annos 1810–1815 videtur exaratus esse (WILSON 15.)

375.

Folia 18–27. (linn. 6.) *Durgasinhae* ad Kātantram commentarii initium, quo quinque de *sandhu* capita explicantur. Auctor hoc uno disticho praefatur: देशदेशं प्रथम्यादौ सङ्ग्रहं सङ्गृह्णीतं । कातन्त्रस्य प्रवक्ष्यामि व्याख्यानं साङ्गवर्मिकं ॥

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est. (WILSON 147^b.)

376.

Tres foliorum palmeorum fasciculi. Lit. Bengal. Long. 15. Lat. 1. Lineae plerumque binae, rarius ternae.

Durgasinhae ad Kātantragrammaticam commentarius.

I. Foll. 99. Iti *Durgasinhyaṁ* vrittāu nāmni chatusṭṭhaye tritīyah pādah fol. 36^a, Kārah pādah fol. 56^b, Samāsah pādah fol. 74^b, Taddhitah pādah fol. 99^a.

II. Foll. 103. Akhyāte prathamah pādah fol. 15^b, dvitīyah fol. 31^b; tritīyah fol. 40^a; chaturthah fol. 57^b, panchamah fol. 65^b, shashthah fol. 82^a, saptamah fol. 91^b; aṣṭamah fol. 103^a.

III. Foll. 112. Incipit: वृद्धादिवदमी रुढाः कृतिनालंकृताः कृतः । *Kātyāyanena* ते सृष्टा विबुद्धिप्रतिबुद्धये ॥ *Kṛitsu* prathamah pādah fol. 28^a, dvitīyah fol. 43^b, tritīyah fol. 67^a, chaturthah fol. 85^a, panchamah fol. 112^a.

Durgae commentarius brevis et perspicuus est. De codicibus Parisiacis cf. Hamilton, p. 67.

Codex anno 1814 nitide exaratus est (WILSON 14.)

377.

Tres foliorum palmeorum fasciculi. Lit. Bengal. Long. 15. Lat. 1½. Linn. 3–5.

* Inest *Kātantravrittīpanjikā*, commentarius ad Dur-

¹ Eandem rem alii Trilochanadāsa loci subijciunt एतदेव बालैरुच्यते । चं शे सूत्रमिदं व्यर्थं यत्कृतं शर्ववर्मणा । तस्योत्तरपदं ब्रूहि यदि वेति कालापकं ॥ Sive *Tūdarthyē* ॥ ननु तादर्थ्यं इति कथमिदमुच्यते । न खल्वेतच्छर्ववर्मणः सूत्रमस्तीति । सत्यं । संग्रहान् हवेयं चतुर्थी etc etc

gasinhae Kātantraaphorismorum explicationem a *Trilochanadāsa* compositus.

I. Foll. 63. Commentarius ad quinque capita de *sandhi* agentia. Incipit: प्रथम्य सर्वकर्तारं सर्वदे सर्ववेदिनं सर्वविं सर्वगं सर्वं सर्वदेवनमस्कृतं¹। दुर्गासिंहोक्तकान्तत्वपुत्रिदुर्गापदान्यहं विष्णोमि यथाप्रज्ञमहसंज्ञानहेतुना ॥

II. Foll. 150. Inde a nominum declinatione usque ad finem suffixorum *taddhita*. A. Declinatio. Prathamah pādah fol. 28^a; dvitīyah fol. 48^a; tritīyah fol. 66^a. B. Kāraka fol. 93^a. C. Samāsa fol. 119^a. D. Taddhita fol. 149^a.

III. Foll. 154. De verbo. Prathamah pādah fol. 21^a; dvitīyah fol. 64^b; tritīyah fol. 84^b, chaturthah fol. 105^a, panchamah fol. 115^a, shashtah fol. 136^a, saptamah fol. 142^a, ashṭamah fol. 154^b.

Trilochanadāsa ante Vopadevae¹ aetatem vixit, siquidem Kāvyaakāmadhenu liber ab hoc grammatico compositus est. Praeterea a Viṭṭhalāchārya et aliis recentioris aevi auctoribus citatur. Ipse *Jinendrabuddhum* saepius laudat, passim *Jayādityam* et *Bhattam* grammaticos ab eo memoratos reperi, in prooemio vero *Sisupālavadhā* et *Kādambarīm*.

De codice Parisiaco cf. Hamilton, p. 67, de Berolicensi Weber Catal p 220

Fasciculus I et III in huius seculi initio, secundus medio seculo superiore a Mukundaśarman exarati sunt. (WILSON 11.)

378.

Foll. 116–120. (linn. 16) Fragmentum *Dhātupāṭhae*, radices secundum *Hemachandrae* systema digestas et constitutas continentis. Folia 9. 2. desiderantur. Radices in decem classes divisae sunt, quae eadem atque quae a Pāṇini usurpantur, nomina gerunt, *anubandhae* vero omnino differunt, rarius significationes

In fine haec leguntur: इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रानुस्मृतेषुरादयो जितो धातवः ॥ संपूर्णे श्रीजादिमूलः ॥

Haec folia praestantissima seculi septimi decimi exstantis literatura exarata sunt (WALKER 168^d.)

379.

Foll 63–82 (linn 18–20.) His foliis *Dhātupāṭhas*, radicum collectio ad *Hemachandrae* grammaticam pertinens, continetur, a *Punyasundara* ordine alphabetico disposita. Incipit: प्रथम्य परमाधीशं पुण्यसुंदरधीमता। धातूनां गणसेडादिष्वर्थाधाय तन्यते ॥

¹ Hac *sarva* vocabuli repetitione nemo est qui ad Sarvavarmanem alludi non videtur

Radices secundum literas finales, adiectis syllabis auxiliaribus (*anubandha*), dispositae sunt. Significationes radicibus tributae maximam partem cum schola Pāṇinīya consentiunt. Totus radicum numerus esse 1981^a perhibetur.

Haec folia anno 1776 a Bhūdeva exarata sunt (WALKER 161^b.)

380.

Foll 107–114. (linn. 22) *Vibhramasūtra*, implicationis aphorismi, *Hemachandrae* auctori tributi, cum commentario, quem *Gunachandra*, *Devasūris* discipulus, *Kakvalla* auctore, composuit.

Commentarius incipit: निखिलजगदेकेश्वरं। भव्यांभोरुह-विकाशनपदिहं। मोहांधकारभिदुरं। श्रीवीरार्क्षं परं नौमि ॥१॥ अथ-भाष्यान् स्तवीम्यन्यान्। विप्रसंघातघातकान्। मुरासुरनाराध्यान्। मुक्तिमार्गप्रकाशकान् ॥२॥ यस्याः स्मरणमात्रेण। प्रगल्भंते विपश्चितः। परोपकारकर्तॄं तां। वंदे वाणी वरप्रदां ॥३॥ सकलभुवनेकतिलकः। कुमरतन्त्रांतकपणोदकदक्षतमः। नित्योदितः स्थिरतरो। जयति श्रीदेवसूरि-रविः ॥४॥ मुखप्रबोधिका वृत्ती। रूपसिद्धिसमन्विता। सिद्धहेमानु-सारेण। क्रियते तंत्रविधौ ॥५॥

Textus distichis 21. constat, varia vocabula contentibus, ejus generis pleraque, quae aut substantiva, aut verbi forma quaedam recondita, aut compositum insolitum esse possint. Ad exercenda igitur puerorum ingenia et grammaticam inculcandam libellus scriptus est, proximeque versus ludimagistrorum jucundissimos in memoriam revocat tales, quales lepidissimi illi ‘Si transire velis maris undas, utere velis,’ ‘Oras mundus habet. nox horas: si petis, oras’ Specimini haec erunt: कस्य धातोस्तिवादीनामेकस्मिन्प्रत्यये स्फुटं। परस्परविरुद्धानि रूपाणि स्युस्त्रयोदश ॥१॥ 1. e. avāgaridhvam, avāgaridhvam, etc अग्निभ्यः पार्थिवेभ्यश्च (1 e. pāṛthiva-ibhyah) प्रथमांत पदद्वयं। एषेति नेतदावतं आनस्येति च साधुता ॥२॥ अस्यद्विति न शतंतं व्याघ्रा इत्यस्य चैकता। बहुत्वं च तथैतेषामसुर्मेषोऽहरेव च ॥१२॥ अषाधयोऽस्मस्तं स्याद्ये येषां चक्रिरे पदं (ye yeshām chakrire = yeyeshāmchakrire, 1 e. valde adnitebantur)। अक्षे पयस्तथा चान्यदक्षे वयममी वयं (1 e. akshepayah, aksheva-yam, amīvayam) ॥२१॥

In fine *Gunachandra* haec addit, quae paucis emendatis exscripsi: अनुना प्रकारेण विषमप्रयोगान्येन्युयुज्य पुञ्ज-माना अननुसृतप्रस्तुतग्रंथसरण्यः कतिपये प्रतिहतप्रतिभाविशेषत्वेनोत्तर-मलभमानाः संतः प्रस्रवन्ति खेदविह्वलं। स्वीकुर्वन्ति भ्रूमां। आनंदंति निद्रामुद्रां। जल्पन्ति किंचित्प्रथाविधाभिधेयशून्यं। निरीक्षन्ति हरितः। पश्यन्त्यंतरिक्षं। विलोकयन्ति च भूयो भूयः सर्व[स]हा वयमिति। तथा चोक्तं मुगृहीतनामधेयैः Śrī-Siddhasenadvākarapādah।

खेदं समुद्भवति जृम्भयमातनोति
 निद्रायते किमपि जल्पति वस्तुशून्यं ।
 आशा विलोकयति खं पुनरेव धात्रीं
 भूताभिभूत इव दुर्वेदकः सभायां ॥
 इति ज्ञात्वा एतदनुसारि चेतो विधेयमित्यलं प्रसंगेन ॥
 अकारि गुणचन्द्रेण वृत्तिः स्वपरहेतवे ।
 देवसूरिक्रमांभोजचञ्चरीकेण सर्वदा ॥१॥
 कृत्वेत्यं रचनां पुण्यं यत्नमात्रं सुनिर्मलं ।
 पारं शब्दोदधेस्तेन सर्वदा जनविप्रियात् (°नइप्रि°MS) ॥२॥
 मयात्र मतिमांसाष्टाकिंचिलूचेऽयथातथं ।
 प्रसादबुद्धिमाधाय शोभ्यं तच्छब्दवेदिभिः ॥३॥
 पदतर्ककेशमतिः कविचक्रवर्ती
 शब्दानुशासनमहांबुधिपारदृष्ट्या ।
 शिष्यांबुजप्रकरजृम्भयचित्रभानुः
 कक्कल एव मुकुती जयति स्थिरायां ॥४॥

Subscriptio haec: इति पंडितपुंडरीकेण । श्रीकल्लोपदेशेन तत्त्व-
 प्रकाशकवृत्तिः । श्रीदेवसूरिपादपञ्चोपजीविना गुणचन्द्रेण स्वपरोपकारार्थं
 श्रीहेमचन्द्रव्याकरणाभिप्रायेण प्राणायि ॥

Haec folia praestantissima seculi sexti decimi litera-
 tura exarata sunt. (WALKER 168^b)

381.

Foll 79-96. (linn. 8.) Grammaticae *Sārasvatī pra-
 kriyā* appellatae aphorismi. Incipit खों नमः श्रीभारतये ॥
 ख इ उ षु ल समानाः ॥ ह्रस्वदीर्घभुतभेदाः ॥ सवर्णाः ॥ ए रे ओ औ
 संधस्यराणि ॥ उभये स्वराः ॥ अचञ्जो नाभिनः ॥

Folium unum in fine deest De codicibus Beroli-
 nensibus cf Weber Catal p 219

Haec folia seculo septimo decimo exarata sunt.
 (WALKER 201^f)

382.

Lit. Devan Charta Ind Foll. 209 Long 10
 Lat 4½

Foll. 1-154. (linn. 12) *Anubhūtiśvarūpae ad Sārasva-
 tīśūtra* commentarius. (A) Incipit: प्रणम्य परमात्मानं ।
 बालधीवृद्धिसिद्धये ॥ सारस्वतीमृगं कुर्वे ॥ प्रक्रियां नातिविस्तारं ॥१॥
 इंद्रादयोऽपि यस्यांतं न ययुः शब्दवारिधेः ॥ प्रक्रियां तस्य कृत्स्नस्य
 खनो वक्तुं नरः कथं ॥२॥

Liber in partes tres divitur, quarum *prima* leges
 euphonicae, declinatio, casuum usus, compositio, deri-
 vatio secundaria; *secunda* conjugatio, *tertia* derivatio
 primaria tractantur. Capita singula haec:

I. संज्ञाप्रक्रिया, de terminis technicis, fol. 3^b = B. 2^a;
 खरसंधिः, de combinatione vocalium, fol. 6^a = 3^b; प्रकृति-

भावः, quibus conditionibus vocales contiguae non mu-
 tentur, definitur, fol. 6^b = 3^b; व्यंजनसंधिः (ह्रस्वसंधिः), de
 mutatione consonantium contiguarum, fol. 8^a = 5^a; वि-
 सर्गसंधिः, de mutatione s finalis, fol. 10^b = 5^b; खरांताः
 पुंलिङ्गाः, de declinatione nominum masculinorum, quae
 vocali finiuntur, fol. 18^a = 11^a; खरांताः स्त्रीलिङ्गाः, de
 ejusdem generis femininis, fol. 21^b = 12^b; खरांता नपुंस-
 कलिङ्गाः, de ejusdem generis neutris, fol. 23^a = 14^a;
 हसंताः पुंलिङ्गाः, de nominibus masculinis consonanti ter-
 minatis, fol. 34^a = 19^a; हसंताः स्त्रीलिङ्गाः, de ejusdem
 generis femininis, fol. 35^b = 20^a, हसंता नपुंसकलिङ्गाः, de
 ejusdem generis neutris, fol. 36^b = 20^b Iis quae se-
 quuntur de declinatione pronominum त्वं et अहं agitur,
 tum conjunctiones, adverbia, praepositiones enumeran-
 tur, fol. 39^b = 22^a, स्त्रीप्रत्ययः, de generis femini ter-
 minationibus, fol. 42^b = 23^b; कारकप्रक्रिया, de casuum
 usu, fol. 46^b = 26^a; समासप्रक्रिया, de compositione, fol.
 53^a = 30^a, तद्धितप्रक्रिया, de suffixis secundarius, fol. 60^b
 = 34^b. ॥ प्रथमा वृत्तिः संपूर्णा ॥

II. Incipit: लक्ष्मीनृसिंहं प्रणिपत्य काश्यां बुधांश्च पद्माकर-
 भट्टमुख्यान् ॥ सारस्वतीयां च तिगंतवृत्तिं (tib°) क्रमान्वितेयं गणप-
 सादात् ॥१॥ इयद्विकरणा भ्वादयो धातवः, de conjugatione
 prima, fol. 81^b = 52^b. In singulis conjugationibus verba
 aut activa (*parasmaipadn*), aut media (*ātmanepadn*),
 aut in utroque genere declinata (*ubhayapadn*) seorsim
 enumerantur. लुग्विकरणा छदादयो धातवः, de conjuga-
 tione secunda, fol. 89^a = 58^b, लुग्विकरणा ह्दादयः, de con-
 jugatione tertia, fol. 92^a = 61^a; यविकरणा दिवादयो धातवः,
 conjugatio quarta, fol. 93^b = 62^b; नुविकरणा सादयः, con-
 jugatio quinta, fol. 95^a = 64^a, नद्विकरणा रुधादयः, con-
 jugatio septima, fol. 96^a = 64^b; उद्विकरणास्तनादयः, conjuga-
 tio octava, fol. 96^b = 65^b, अविकरणास्तुदादयः, conjugatio
 sexta, fol. 98^b = 66^b, नाविकरणा ब्रूवादयः, conjugatio
 nona, fol. 100^a = 67^b, चुरादिप्रक्रिया, conjugatio decima,
 fol. 100^b = 68^a, व्यंतप्रक्रिया, de causalibus, fol. 106^b =
 70^a, सप्रक्रिया, de desiderativis, fol. 111^a = 71^b; यङ्प्र-
 क्रिया, de intensivo cum *ya*, fol. 116^a = 72^b; यङ्लुगंतप्र-
 क्रिया, de intensivo sine *ya*, fol. 118^b = 73^a; नामधातु-
 प्रक्रिया, de denominativis, fol. 121^a = 74^a; आत्मनेपदव्य-
 वस्था, de usu generis medi, fol. 122^a = 75^a; भावकनेप्र-
 क्रिया, de intransitivis et de genere passivo, fol. 126^a =
 77^a; दशलकारार्थाः, de temporum usu, fol. 126^b = 77^b.
 ॥ द्वितीया वृत्तिः ॥

III. Incipit: निजजनैर्विधिना निखिलापदो । हृदि यो
 विनिवर्त्तयति स्मृतः ॥ जलधिजापरिंभयलालसो । नरहृदिः कुरुतां
 जगतां शिवं ॥१॥ अथ कृदंतप्रक्रिया निरूप्यते, de variis suffixis
 primarius; निहाधिकारः, de participiis, *ta* et *tavat* termi-

natis, fol. 139^b = 85^b; शीलाधिकारः, suffixa, quibus aptitudo ad aliquid faciendum indicatur, fol. 144^a = 88^b; उदादयः, suffixa, quae nullo temporis respectu habito derivationi primariae inserviunt, fol. 147^a = 90^b; भावाधिकारः, de suffixis, quae statum aliquem similiaque exprimunt, fol. 149^a = 92^b; कृत्यप्रक्रिया, de participiis fut. pass., fol. 150^b = 94^a; स्थितिकारः, de formatione abstractorum femininorum, fol. 152^a = 94^b. Denique de gerundis agitur ॥ तृतीया वृत्तिः ॥

Sarasvatisūtrarum auctor quum grammaticam tiro-num in usum componere vellet, in rerum dispositione a Pānini differt, eamque fere viam ingressus est, quam Rāmachandra, Vopadeva, alii secuti sunt. Terminis technicis utitur quidem, rarius tamen quam aut schola Pāniniya aut Vopadeva. Literae auxiliares, ubi adhibentur, pleraeque a Pānini mutuam sumtae, accentum indicantes omisae sunt. Literae eodem atque a Vopadeva ordine dispositae sunt :

क इ उ ऋ लृ ए ऐ ओ औ
ह य व. र ल
म न ङ ण
ऋ ऌ ड ध ञ भ
ज ड द ग ब
ख फ छ ठ प
च ट त क प
श ष स

Quare c. g. हस omnes consonantes, ऋण omnes aspiratas medias, जव omnes medias comprehendit. Casuum et verbi terminationes ut apud Vopadevam significantur. Saepissime tamen varia suffixa sine literis auxiliaribus traduntur

Anubhūtsvarūpa primus locupletem horum aphorismorum commentarium videtur scripsisse, solusque ipse scholiastas reperisse. Leges euphonicae ab eo breviter tractantur, praecepta ad exempla pauca pertinentia suo quaeque loco adjunguntur. Ita in nominibus et verbis ubi specimen quoddam declinandi causa propositum est, omnes regulae euphonicae ad rem absolvendam necessariae deinceps afferuntur. Vedicae formae passim memorantur, neque tamen post partem primam. In conjugationibus singulis verbi unius formae enumerantur, tum ea verba recensentur, quae anomalam aliquam exhibent. Radices eodem modo explicantur isdemque literis auxiliaribus instructae sunt atque apud Pāninim. Et exempla et regulae (kārikā) saepe metricae traduntur, eorumque numerus in codicibus variat¹

¹ Initia eorum, quae, dum codices perlustro, excerpsi, haec sunt अदीर्घो दीर्घता; अभिसर्वतसो; अवीलक्ष्मी; अही स्थानानि, ईषदर्थे क्रियायोगे; उपसर्गेण भावार्थो; एक एव हि यः शब्दः; कटं

De Anubhūtis aetate et patria nihil constat, nisi ex versu, a quo altera pars incipit, eum Benaris vixisse conjiciatur. Neque *Padmākaraḥḥaṭṭae* nomen alibi me legere memini. *Punjarājae* commentarii codex, E. I. H. 859, anno 1617 exaratus est Colebrooke teste, Anubhūtis grammatica in Hindustānia proprie sic dicta frequentissime legitur. Multorum quidem manibus versatam esse, lectionum varietate probatur Quotquot enim codices manu scriptos inspexi, ii non tam rebus ipsis, sed majoribus vel minoribus additamentis factis, et exemplis aut variatis aut in alium locum transpositis inter se differunt Scholia scilicet in marginibus codicum adscripta in singula apographa irrepserunt.

Haec voluminis pars intra annos 1773 et 1776 a Bhūdeva exarata est In marginibus passim glossae adscriptae sunt. In fine haec disticha leguntur, usque brevis interpretatio addita est: तरशितारकनाथधनंजया नय-
नतां दधते जगदीश्वराः । सकृदपि स्मरणादयसंख्यो भवति यस्य स
पातु नृकेसरी ॥१॥ वेदाग्निराजप्रमितान्दपौषसितामयस्ते शिवराज-
धान्या । महीधरो (Schol. *Mahīdāsabhaṭṭah*) नन्दनपाठहेतोः सा-
रस्वतं चालिसदीशतुल्ये ॥२॥ शिवो विष्णुर्गणेशानो हरिकेशोऽर्को
भैरवः । भवानी भैरवी काशी पातु मामन्वयान्वितं ॥३॥ Hoc apo-
graphon igitur e codice transcriptum est, quem *Mahī-
dhara*, notissimus ille Vājasaneyasanhitae interpretationis
auctor, anno 1578 Benaris exaraverat. (WALKER 131^a)

383.

Lit Devan. Charta Ind Foll. 96 Long. 11½
Long. 9 Linn. 20 .

Sārasvatī prakriyā. (B.)

De codicibus Petropolitanis cf Boehtlingk l. p. 728, de Berolinensibus Weber Catal. p. 219.

Codex seculo superiore exeunte exaratus est. In folio 34^b haec subscripta sunt: आषाढशुक्लपञ्चम्यां शनिवा-
शरे ॥ लेखकलालिननिद्रिपाठी जंडपलगंज ॥ (WILSON 285.)

करोति; कर्ता कर्म च; कृताकृतप्रसंगी, क्रियमाणं तु याकर्म,
कृत्तित्ववृत्तिः; गवाक्षश्च; गोविंद तव दासोऽस्मि, चर्मणि द्विपिनं
हंति; जलतुंषिकान्यायेन, टकारस्तपुरुषो ज्ञेयो; तक्रं न रोचते,
तव ये शत्रवो; द्वित्वं धस्येव यस्येव; पश्यामि त्वा मदालीढं; पांति
वो नरसिंहस्य; बहुव्यापकं सामान्यं, भिन्नः शरेण, भेद्यभेदकयोः, यत्त
द्वित्वं बहुत्वं वा; यदुक्तं लौकिकायेह, रलयोर्दं, रुद्रो विश्वेश्वरो,
रोदिति; स्वयित्तिश्चैव; वटि भागुरिरक्रो; वाच्यमित्युच्यते भेद्यं, व्यंज-
नानि व्यस्तिंशत्; सदृशं त्रिषु लिंगेषु; संबोधने नृशनसः, सैष
दाशरथी रामः; स्वसा नम्रा च, स्वामी ते स समायातः; हकारं पंच-
सैयुक्तं; हलीवा लांगलीया च Quaedam in Pānini commentariis
occurrunt

384.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 150. Long 8½
Lat. 4½

Foll. 1-55. (linn. 9.) *Sārasvataprakriyae* grammaticae pars prima. (C.)

Haec folia, seculi septimi decimi literatura exarata, textum additamentis minus corruptum continent, quam aut A. aut D. (WALKER 191^a.)

385.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 62 Long 11.
Lat 6. Linn. 9.

Ejusdem grammaticae pars prima. (D)

Codex post annum 1831 negligenter exaratus est Distichon वाचमिस्तुते भेद्यं (fol 43^b) quum in reliquis codicibus nostris non reperiatur, eandem recensionem hoc exemplari contineri suspicor, atque Petropolitano quodam, ex quo versum eum Boehtlingk ad Vopad p 425. citavit. (WILSON 286)

386.

Foll. 137-229 (linn 14) *Siddhāntachandrikā*, commentarius ad *Sarasvatīsūtra* a *Rāmachandrāsrama* (Rāmāsrama) compositus (A) Incipit

नमस्कृत्य महेशानं मतं बुद्ध्या पतञ्जलेः ।

वाणीप्रणीतसूत्राणां कुर्वे सिद्धांतचंद्रिकां ॥१॥

I e 'Siva adorato, Patanjalis doctrina adjutus, aphorismorum a Sarasvatī compositorum commentarium optimis auctoritatibus innixum scripturus sum, rebus grammaticis talem claritatem allaturum qualem luna nocti'

Liber in partes duas divisus est, altera enim *Sārasvataprakriyae* libros II III. comprehendit *Rāmāsrama* Anubhūtiśvarīpae commentarium in usum suum convertit, plerumque enim verba ipsius repetit, quum vero passim rerum difficiliorum interpretationem, exceptiones, regularum amplificationes multaque exempla addiderit, futuro *Sārasvataprakriyae* editori haud spernendus erit.

Haec voluminis pars anno 1776 a Bhūdeva exarata est (WALKER 179^a)

387.

Foll 277-376. *Siddhāntachandrikā* (B)

I. Foll. 277-326 (linn. 9.) partem priorem, II Foll 327-375 (linn 13) alteram continent.

De codice Petropolitano cf. Boehtlingk l l. p 728.

Haec voluminis pars exeunte seculō superiore exarata est, folium 375. manu recentiore additum est. (WILSON 283^b)

388.

Lit Bengal Charta Ind. Foll. 198. Long. 15½
Lat 3½ Linn 6

Insunt in hoc codice grammaticae *Sankshiptasāra* appellatae, a *Kramadīśvara* scriptae, libri septem primi Incipit:

शिवं प्रणम्य सर्वेशं सर्वभाषामु लक्षणं ।

संक्षिप्तसारमाचष्टे पण्डितः क्रमदीश्वरः ॥

Aphorismi cum commentario brevi conjuncti reperiuntur. Qui commentarius a *Kramadīśvara* ipso conditus, a *Jūmaranandīne* vero emendatus videtur. In fine librorum enim haec subscriptio legitur इति वादीन्द्रचक्रबूडामणिमहापंडितक्रमदीश्वरकृतौ संक्षिप्तसारे महाराजाधिराजश्रीमज्जुमरनदिपरिशोधितायां वृत्तौ etc

I Sandhipādas fol 21^a, II Tināntapādas fol. 63^a, III Kīdantapādas fol 89^b, IV Taddhitapādas fol 128^a, V Kārapādas fol 143^a, VI Subantapādas fol 165^b, VII Samāsapādas fol 198^a Octavum librum, hucusque in Bibliothecis Anglicis desideratum, grammaticam Prākriticam continuisse, inter omnes constat

Inter grammaticas populares hic *Kramadīśvara* et *Jūmaranandinis* liber doctissimus videtur Abiectis etenim longe plurimis scholae Pāunīyae impedimentis et argutis nihilominus res grammaticae plene et dilucide exposuerunt Quod maxime eo capite apparet, quo derivatio secundaria tractatur Nonnulla exempla, quibus temporum et modorum usus explicatur, e Bhaṭṭikāvya desumta sunt

Codex post annum 1810 exaratus est. (WILSON 17)

389.

Lit Bengal. Charta Ind. Foll. 91. Long 15½
Lat 3 Linn. 6.

Goyīchandrae ad primum *Sankshiptasārae* librum commentarius Incipit

हरिहरहरख्यगर्भास्रत्वा हेरम्बमन्त्रिकाश्च गुरुं ।

संक्षिप्तसारटीकां गोयीचन्द्रः स्फुटां कुरुते ।

Quid ipse in explicando *Jūmaranandinis* commentario praestiterit, his verbis declarat: तेषां लक्षणानां (I e octo *Kramadīśvara* librorum) व्यासशीलादिपरिशीलनविमलमतिर अधिकृता *Umāpatīdatta-prabhakṛtsabhājanapara* उक्तानुक्तदुरुक्तविचारचारुचतुरो जूमरनदी परिशोधितलक्षणां वृत्तिं कृतवान् । तस्याश्च निगूढनिवेशितचतुर्विधप्रमेयायाः स्फुटीकरणाय

ज्ञापि ज्ञापि सनयवश्याकुलपाठसमुद्धरणाय च प्रतिलिख्यविहित-
वृत्तिविपर्ययटीका मया शिष्यजनबोधाय विधीयते ॥ In librorum
subscriptionibus auctor *Autthāsanka* appellatur, quod
utrum patronymicon an ordinis religiosi titulus sit,
nescio.

Codex post annum 1810 exaratus est. (WILSON 148.)

390.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 279. Long. 16.
Lat. 3½.

Foll 1-217. (linn. 8) *Goyīchandrae* commentarius.

A. Foll. 1-139 Commentarius ad librum *secundum*,
quo verbum tractatur

B. Foll. 140-217. Liber *tertius*, de suffixis *krit*.

In folio 7^a. glossae a *Vidyālaṅkārabhaṭṭāchārya* ad
Goyīchandrae commentarium factae particula legitur

Haec voluminis pars a Kāsīnāthadevasarman anno
1827 exarata est Folia vero 8-24 seculi superioris
literatura scripta sunt. (WILSON 149^a.)

391.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 137 Long 15
Lat. 3.

A. Foll 69-137. *Goyīchandrae* ad librum *quantum*,
qui de casuum constructione agit, commentarius. Haec
pars anno 1827 a Kāsīnāthadevasarman exarata est

B Foll 2^a-68. (linn. 6.) *Goyīchandrae* ad librum
sextum, de declinatione agentem, commentarius.

C. Fol 1. et fol 2^a. Commentarii ad librum *quin-
tum* finis.

Haec duo partes a Pūrva-Vrindāvanaśarman anno
1703 exaratae sunt. (WILSON 146)

392.

Lit Bengal. Charta Ind. Foll 70. Long. 19. Lat. 3½
Linn 7-9

Goyīchandrae ad librum *septimum*, quo de composi-
tione agitur, commentarius.

Codex anno 1827 a Kāsīnāthadevasarman exaratus
est. (WILSON 13.)

393.

Foll. 218-279 *Júmaranandinis* ad Kramadīśvarae
grammaticam additamenta.

A. Foll. 238-279. *Júmaranandinis* ad librum quar-
tum, quo derivatio secundaria tractatur, additamentum.

Incipit: स्त्रीपुंसाभ्यां नन् तद्वन्दादौ ॥ तद्वन्दादयो यावन्त एवाभ्याः
प्रागुक्तास्तेषु चाभ्येभ्यु स्त्री पुन . . इत्येताभ्यामुक्त्वे नन भवति ॥ स्त्रीयं
यौक्तं ॥

In fine haec subscriptio legitur: इति वादीन्द्रचक्रचूडाम-
णिनहापद्धितः श्रीकामदीप्तरक्तौ संक्षिप्तसारे महाराजाधिराजश्रीमच्छू-
मरनन्दिपरिबोधितायां वृत्तौ रसवत्यां चतुर्थतद्वित्तशेषे परिशिष्टमूलं
समाप्तं ॥ Unde haec *Júmaranandinis* additamenta (*pari-
sishta*), quorum unum suffixa unádica tractasse scimus,
Rasavatī nomen gessisse discimus.

B Foll. 218-237 (linn. 7) *Goyīchandrae* ad hoc
caput commentarius. Incipit:

शून्यरन्दिपरिशोधितभागान्तरिशिष्टमस्ति यत्किञ्चित् ।

तत्संपूर्णं कुरुते गोयीचन्द्रः प्रकीर्तयामास ॥

I. e. 'Quae in grammaticae parte, a *Júmaranandinis*
castigata, ommissa sunt, ea *Goyīchandra* supplet addito
passim commentario' Auctor *parisishta*e et aphorismos
et explicationem repetit, suisque annotationibus illustrat
Finis in codice nostro desideratur.

Utraque voluminis pars seculo superiore incunte
exarata est (WILSON 149^b.)

394.

Lit Bengal. Charta Ind. Foll 105. Long. 16½
Lat 4. Linn. 6.

Continetur hoc codice *Mugdhabodhas* (ineruditorum
disciplina), grammatica a *Vopadeva*, Kesavae filio, Dha-
nesvarae discipulo, celebri seculi XIII. grammatico,
scripta. Editio critica a Boehlingk anno 1847 Petro-
poli edita est.

Codex post annum 1810 exaratus est. (WILSON 16)

395, 396.

Volumina duo Lit. Bengal. Charta Ind Long 16
Lat. 4½ Linn. 7.

Durgādāsae ad *Mugdhabodham* commentarius, *Subo-
dhā* appellatus. Incipit:

लक्ष्मीकान्तं निखिलजगतां सर्गसंहारहेतुं ।

दुर्गादासो धरणिपतिः कोटिकृतः प्रणम्य ।

पद्मलोत्पाखिलबुधमतं धीमतां पाठकानां

सन्तोषार्थं रचयति मितां मुग्धबोधस्य टीकां ॥

Śrīmad-Vidyānandasādhya āryayā yady api sūribhiḥ
Bhūribhir vihitā vyākhyā tathāpy ākhyāyate mayā ॥

Vol. I. Foll 214. 1. Sanjñāpādas fol 15^b; 2. ach-
sāndhipādas fol. 28^a; 3. hassandhipādas fol. 33^b; 4. vi-
sāndhipādas fol. 36^a. ॥ संप्रध्यायः ॥ 5. sanjñāpādas fol.
43^a; 6. pumlingapādas fol. 66^b; 7. strīlingapādas fol

77^b; 8. napunsakapádas fol. 74^a. ॥ जन्मध्यायः ॥ 9. hasantapumlingapádas fol. 98^a; 10. hasantastriṅgapádas fol. 99^a; 11. hasantanapunsakapádas fol. 101^b; 12. vyapádas fol. 103^a. ॥ हस्तताप्यायः ॥ 13. strītyapádas fol. 122^a; 14. kárakapádas fol. 166^b; 15. chasamásas fol. 175^a; 16. bahuvrīhis fol. 185^b; 17. karmadhárayas fol. 190^a; 18. tatpurushas fol. 193^a; 19. dvigus fol. 196^a; 20. avyayibhavas fol. 200^b; 21. samásatīkā samáptā fol. 206^a.

Vol. II. Foll. 216. 22. Tuddhitatīkā fol. 37^b; 23. sanjnapádas fol. 41^a; 24. pavatām parasmaipadánám pádas fol. 70^b; 25. mavatpádas fol. 75^b; 26. misrapádas fol. 80^b; 27. adádipádas fol. 92^b; 28. divádipádas fol. 95^b; 29. svádipádas fol. 96^b; 30. tudádipádas fol. 100^a. ॥ चतुर्गुणध्यायः ॥ 31. rudhádipádas fol. 100^b; 32. tanádipádas fol. 102^a; 33. kryádipádas fol. 103^b; 34. churádipádas fol. 106^a. ॥ चतुर्गुणध्यायः ॥ 35. nyantapádas fol. 112^b; 36. sanantapádas fol. 119^b; 37. yanántapádas fol. 125^a; 38. lidhupádas fol. 132^a. ॥ त्राद्यंताध्यायः ॥ 39. papádas fol. 133^a; 40. mapádas fol. 145^a; 41. dhabhávapádas fol. 152^a; 42. ktípádas fol. 159^b. ॥ त्राद्यंताध्यायः ॥ 43. lyapádas fol. 167^b; 44. trinádipádas fol. 184^a; 45. ktádipádas fol. 197^b; 46. ishnvápádas fol. 216^b. इति श्रीदुर्गादासविद्यावागीशविरचिता सुबोध नाम मुग्ध-
बोधिटीका समाप्ता ॥

Durgádása, cujus commentarius haud uno nomine utilis est, seculo septimo decimo medio vixit, cum *Dhátudīpikām*, quo libro Vopadevae Kalpadrumam commentatus est, anno 1659 eum composuisse alibi reperimus Grammaticos satis multos citat, quorum in numero hi annotandi sunt. I *Rámánanda*, *Káśisvara*, *Rámataṛkavágīsa* (II, 64^b. इदमतीव हास्यं पदं बहुव्याकरणवि-
रुद्धत्वात्) Quos tres Vopadevae scholiastas fuisse constat II *Kátantrás*, *Srīpatidatta*, *Durgasinha*. III *Kramadīsvara*, *Jaumarás*, *Goyichandra*. IV *Pránchas*, *Chándrás*, *Bhaṭṭa*. V Denique *Udbhata* memorandum est, qui utrum poeta an grammaticus fuerit nescio, et *Hansadúta* carmen, *Rūpagosvámīn* auctori tributum. *Vidyánvāsam* etiam in *Dhátudīpikā* laudat.

De codice Havniensi cf. Westergaard, p. 102.

Haec volumina post annum 1810 satis accurate exarata sunt. (WILSON 18, 19)

397.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 34 Long. 14
Lat. 4. Linn. 5

Inest *Vopadevae* radicum recensio, *Kavikalpadrumas* dicta, versibus anushtubh composita. Auctor radices secundum literas finales disposuit, ita quidem, ut in singulis classibus verba ordine alphabetico literarum

incipientium collocaret. In prooemio Indra, Chandra, Kásakṛtsna, Ápisali, Sákātáyana, Pánini, Amara, Jainendra grammatici laudantur. Incipit:

शब्दाकरकरग्राममर्थमवलम्वल्लं ।

ज्ञानात्मानमनाद्यन्मादित्यं तमुपास्महे ॥

इन्द्रश्चन्द्रः काशकृत्कापिशली शाकटायनः ।

पानिष्य (pāṇiṇy) मरजेनेन्दा जयन्यहादिशाब्दिकाः ॥

मतानि तेषामालोक्य सर्वज्ञाधारणः स्फुटः ।

धातुपाठः स्वदाद्याद्यक्रमादनादिमक्रमः¹ ॥

कविकल्पद्रुमो नाम पद्यैर्निष्पाद्यतेऽहं च ।

धातवः पठिताः पाठमूललोकगमन्यताः ॥

Terminantur litera *a* (cl. X.) radices 132, *á* 24, *i* 21, *í* 25, *u* 33, *ú* 13, *ri* 21, *rí* 16, *e* 6, *ai* 25, *o* 5, *k* 59, *kh* 21, *g* 27, *gh* 20, *ch* 50, *chh* 19, *j* 72, *jh* 3, *ṭ* 71, *th* 23, *d* 76, *dh* 1, *n* 50, *t* 31, *th* 38, *d* 79, *dh* 37, *n* 28, *p* 64, *ph* 15, *b* 45, *bh* 39, *m* 33, *y* 31, *r* 42, *l* 93, *v* 68, *s* 39, *sh* 116, *s* 65, *h* 50, sautra 42 Auctor ipse radices esse 1754 declarat, si accuratius computaveris, 1758 invenies. Hunc librum post Mugdhabodham scriptum esse, Bharatasena ad Bhattikávyam VII, 71. auctor est

De codicibus Berolinensibus cf. Weber Catal. p. 222

Codex post annum 1810 n. tude exaratus est (WILSON 155.)

398.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 30 Long. 16½
Lat. 4 Linn. 8

Continetur hoc codice *Kávyakámadhenus*, commentarius ad *Kavikalpadrumam*, et subscriptione et a grammaticis quibusdam, velut a Durgádása, *Vopadevae* ipsi adtributus Incipit:

येन त्वियद्विकरयौराख्यातधातुलोहितैः ।

प्रकाशैः संप्रकाश्यन्ते क्रियास्तं नौमि गोपतिं ॥

Auctor nihil amplius de se ipse tradit, quam quae post hoc distichon leguntur. कविकल्पद्रुमं धातुपाठं विवरितुं मया । धातुवृत्तिः काव्यकामधेनुर्नामाभिधीयते ॥ Libro ipso radices singulae recensentur, et nonnullae conjugationis formae, plerumque vero tertia tantum praesentis persona, praebentur. In commentario, qui primae radicum classis praemittitur, grammatici hi laudantur. Pánini, Kátyáyana, Patanjali, Bhartrihari (cujus liber grammaticus, minime vero Bhattikávyam memoratur), Durgasinha (Durgatīkáyám), Trilochanadása (Kátantrapanyikáyám), Vardhamánamisra (Kátantravistare), Hemasúri (Hema-

¹ I e quae radices ab *a* litera incipiunt eademque terminantur, esse in primo loco positae sunt Su particula (su-ad) metri causa inserta est

vyākārane), Abhinavasākatāyana (Sabdānusāsane), Jinendra (Jinendranyāse), Vāmana (Kāsikāyām), Sarasvatikanthābharanakāra, Vyāghrapād (ejus vārttika, quod ad Pān. VIII, 2, 1. legitur, citatur)¹, Kusala (Panjikā-pradīpe), Sarvavarman.

Codex post annum 1810, quamvis eadem manu, non pari ubique cura exaratus est (WILSON 150.)

399.

Lit Bengal Charta Europ Foll. 109 Long 11.
Lat. 9 Linn 19.

Hujus voluminis folia 1-67 *Unādikosham*, vocum suffixis unādicis formatarum thesaurum, a *Rāmasarman* scriptum, cum commentario continent (B) Incipit

ब्रह्मादिदेवामुरवृन्दवन्दिते पञ्चालये आश्विनरोजराजिते ।

कन्दर्पदधानकपादनीरजे सन्तु प्रणामा यरदोहद्वजे ॥

भगवान् पाणिनीयानि फणी कात्यायनादयः ।

उज्ज्वलानि रूपाणि तन्यन्ते रामशर्म्मा ॥

त्रिषु भयानके-धोरं जङ्घाङ्गुपरिभागके ।

स्त्रावत्यां धीवरे तु स्याद्वाशो दासस्तु धीवरे ॥ १ ॥

Auctor librum, anushtubh metro scriptum, in capita duo divisit Atque priore vocabula ea recensentur, quae suffixo vocalico, id est incipiente vocali, formata sunt Primo loco ea vocabula ponuntur, quae suffixis ab *a* litera incipientibus eademque terminatis derivata sunt, deinde ea, quae suffixorum reliquis vocalibus eodem modo circumscriptorum ope formata sunt Ut exemplo utar, usque ad distichon 176 vocabula his suffixis terminata recensentur *a*, *aka*, *anga*, *ata*, *alha*, *anta*, *atha*, *ana*, *apa*, *amba*, *abha*, *ama*, *aya*, *ara*, *atra*, *ala*, *asa*, *ata* Inde a 176^b ad 217 vocabula consonantibus terminata, praecedente in penultima vocali *a* enumerantur Sequuntur suffixa *á*, *áka*, dist 265 *z*, etc, dist 379 *u*, etc In fine prioris partis (dist 511) haec leguntur

अनादिस्तानकाशोऽत्र कृतः श्रीरामशर्म्मा ।

नानाशास्त्रं समालम्ब्य बालानां बुद्धिबुद्धये ॥

Altera pars, distichis 295. constans, vocabula suffixis consonanticis, i e quae a consonanti incipiunt, formata (e g *dá-ka*, *pá-ka*, *gar-ga*, *pú-ga*) continent. Etiam haec suffixa ordine alphabetico disposita sunt

Ut versu supra dato apparet, vocum significationes ubique traduntur Omnino haec ratio non multum, a *Padmanābhadatta* differt, quo auctore *Rāmasarman* et multo recentior, certoque doctrina inferior est In explicandis vocabulis passim insignite peccavit

¹ तद्व्याघ्रपदवार्तिकश्रीशिवपाठशङ्कलं, qua in sententia *vayāghrapadya* adjectivum, non substantivum esse, vix est cur moneam

Inde a fol. 29-67. sequitur commentarius a *Rāmā-tarkavāgīsa* compositus. Qui commentarius et brevissimus est, et nihil fere amplius continet, quam derivationem vocabulorum, vix unquam probabilem, sed sexcenties plane absurdam. In radicibus nuncupandis *Vopadevam* auctorem sequitur Ejusdem commentarii exemplar, hoc seculo ineunte exaratum, in codice E.I.H. 987 reperitur.

Haec voluminis pars post annum 1820 satis nitide exarata est. (WILSON 410^a.)

400.

Lit Bengal Charta Ind Foll. 55 Long. 12½
Lat 4 Linn 7

Idem liber sine commentario (A) Post distichon 110 disticha 5½. e praecedentibus repetita sunt, quo fit, ut inde ab eo loco usque ad prioris partis finem numeri in utroque exemplari diffeant

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 251)

401.

Lit Bengal Charta Ind Foll 133 Long 20½
Lat 4 Linn 7

Padmanābhadattae grammatica Sanskritica, *Supadma* appellata Liber in lectiones quinque divisus est, quae singulae quatuor capita habent Incipit

प्रणम्य परमं देवं देवी वाचमृषीन् गुरुन्

पद्मनाभः स्फुटं पूर्णं भाषाया साह लक्षणं ॥

अथ विवरणञ्च तस्य शब्दानुशासनेन पाणिनीयादिशब्दस्मृतीरूपलक्षणं सौकर्योपाधये प्रतिसंस्कृतस्य शब्दलक्षणस्य etc

Auctor in universum scholam Pāniniyam sequitur, ejusque terminos technicos usurpat, aphorismos tamen maximam partem novos invenit, et in rerum dispositione ab ea differt Idem aphorismorum interpretationem scripsit *Padmanābhadatta* in lexico suo quum et *Ujvaladattam* et *Medinikaram* laudet, ipse vero a *Bhattoji* uno citetur, non ante seculum quantum decimum floruisse mihi videtur

I Regulae euphonicae fol 15^a, II De usu casuum et declinatione fol 35^b; III De verbo fol. 68^b, IV De suffixis krit appellatis fol 95^b, V. De compositione et derivatione secundaria fol 133^b

Ad hanc grammaticam suffixorum unādicorum recensio pertinet, ab eodem auctore composita De qua sis ea conferas, quae in *Ujvaladattae* praefatione dicta sunt

Codex anno 1828 exaratus est. In folis numerandis scriba ९९ et ९९९ praeterit, nihil tamen deficit. (WILSON 12.)

402.

Folia 254-309. (linn. 10.) *Vaiyākaranabhūshanāsāras*, *Vaiyākaranabhūshanae epitome*, liber a *Kondabhatta*, Rangojis filio, Bhattojis fratris filio, compositus. Haec epitome distichis 72 constat, anushtubh metro scriptis, quibus commentarius additus est, auctori ipsi tributus Incipit

श्रीलक्ष्मीरमणं नौमि गौरीरमणरूपिणं ।
स्फोटरूपं यतः सर्वं जगदेतद्विवर्तते ॥१॥
अशेषफलदातारं भवाम्बितरणे तत्रिं
शेषाशेषार्थलाभार्थं प्रार्थये शेषभूषणं २
पाणिन्यादिमुनीन्प्रणम्य पितरं रंगोजिभट्टाभिधं
द्वैतध्वातनिवारणैकफलिकां पुंभाववाग्देवतां ।
दुर्दिं गौतमजैमिनीयवचनव्याख्यातृभिर्द्विद्विद्वान्
सिद्धांतानुपपत्तिभिः प्रकटये तेषां वचो हृदये ३

Primum epitomae distichon hoc

फणिभाषितभाष्याभिः शब्दकोस्तुभ उद्भूतः ।
तत् तन्निर्णीत एवार्थः सद्योपेक्षेह कथ्यते ॥१॥

1 e 'E Patanjalis commentarii octavo Vocum Gemma (Bhattojis) extracta est, res ibi investigatae (atque logicam grammaticae partem Bhattojis ipse primo Kaustubha āhnikā tractavit) breviter a me exponuntur'

Kondabhatta hoc libello, e majore opere suo excerpto, generalem grammaticae partem exponit, eam quae de sermonis partium significatione et usu agit Singulae partes hae fol 269^b धात्वर्थख्यातार्थयोनिरूपणं, de radicibus et verbis, fol 272^a लकारविशेषार्थनिरूपणं, de singulorum temporum differentia, fol 277^b सुवर्णनिरूपणं, de casibus, fol 280^a नामार्थनिरूपणं, de nominum thematicis (prātipadika), fol 288^a समासशक्तिनिरूपणं, de compositione, fol 291^b शक्तिनिरूपणं, de relatione, quae inter vocabula et notiones ut expressas intercedit, fol 293^a नञर्थनिरूपणं, de negatione, fol 296^b निपातानां द्योतकत्वादिनिरूपणं, particulas, aeque ac praepositiones, significativas, sive sententiae tenorem modificantes¹, esse, fol 298^b भावप्रत्ययार्थनिरूपणं, de suffixis, quibus status abstractus indicatur (tā, tra), fol 299^b योगिकार्थनिरूपणं, de derivatis relativis, 1 e talibus, in quibus suffixum secundarium respecta alia quadam re externa additum esse dicitur, e c *anndram havih*, 1 e. butyrum Indrae

¹ द्योतकाः प्रादयो येन निपाताद्यादयस्तथा । उपास्येते हरिहरौ लकारो दृश्यते यथा ॥४९॥ तथात्यत्र निपातेऽपि (e g sākshātkaryate, alamkriyate, urikriyate Sivah) लकारः कर्मवाचकः । विशेष-शास्त्रयोगोऽपि प्रादिचञादिके समः ॥४९॥

'nummi praesidi dictum,' fol. 300^a. अभेदेकत्वसंख्यानिरूपणं, numerorum species indistincte unitate expressa (संख्याविशेषाणामविभागेन सख्यमभेदेकत्वसंख्या, e c राजपुरुष = राज्ञो, राज्ञोः, राज्ञां पुरुषः), fol 301^a संख्याविषयानिर्णयः, fol 302^a क्कार्थनिरूपणं, de significatione gerundi et infinitivi, fol 309^b. स्फोटवादः, de conceptione ideali quae, prolato sono articulado, in mente prorumpens quasi gignitur²

Praeter *Vaiyākaranabhūshanam*, *Bhartriharis Vākya-pādiya*, *Kaiyaṭa*, *Kāvyaprakāsa*, *Vāchaspatī-Kalpataru* citantur.

In fine codicis E I H 731 hic auctoris epilogus legitur

विद्याधीशचङ्गे(?)संज्ञकपतिं श्रीमाध्वभट्टारकं
जित्वा केलिदिने कठप्यसविधे(?)ऽप्यांदोलिकां प्राप्सवान् ।
यश्चक्रे मुनिवर्षमृतविवृतिं सिद्धांतभंगं तथा
माध्वानां तमहं गुरुपमगुरुं रंगोजिभट्टं भजे ॥
पाणिनीयवचसा खलु मूलं चंद्रशेखरभवानिति रूढं ।
तेन भृषणमिदं हितमेव प्रीतये भवतु सांघशिवस्य ॥

Idem liber in codd E I H 453 731. 859 2542. exstat De codice Berolinensi cf Weber Catal p 217.

Haec voluminis pars incunte hoc seculo satis accurate exarata est (WILSON 280^c)

403.

Lat Devan Charta Ind Foll 343 Long 9½
Lat 4½ Linn 10

Vaiyākaranasiddhāntamanjūśhā, sive brevius *Manjūśhā*, liber a *Nāgesa*, Haridīkshītae et Rāmarāmae discipulo, compositus Incipit नागेशभट्टविदुषा नत्वा सांघशिवं लघुः । वैयाकरणसिद्धांतमंजूषया विरच्यते । १ । तत्र वाक्यस्फोटो मुख्यः । 'लोके तस्यैवार्थबोधकत्वात् तेनैवार्थसमाप्तेश्च । तदुक्तं न्याय-भाष्यकृता । पदसमूहो वाक्यमर्थसमाप्ताविति । अत्र पदं सुवर्तं तिष्ठतं च । तेन तत्समूह इत्यर्थः । समाप्तावित्यस्य समर्थमिति शेषः ॥

Nāgesa eandem atque Kondabhatta materiam, sed fusius multoque abstrusius tractavit Capita haec वाचकवाक्यशक्तीनां निरूपणं fol 82^a = Comm fol. 67^b, आका-

² शब्दनित्यत्वादिनो वैयाकरणास्तावदेवं मन्यन्ते । वरीसमूहप्रवणानंतरमिदमेकं पदमिति प्रत्ययो मानसप्रत्यक्षेणोत्पद्यते । तस्य च प्रत्ययस्य वरीष्यतिरिक्तः कश्चास्फोटनामकः (sphutaty artho yasmāt sa sphotah) पदार्थो विषयः । स च नित्यः । स एव शब्दो न तु वरी इति ॥ Mādhyāy Cf Colebr Misc Ess 1, 305

³ Tres sphoṭae distinguuntur varnasphoṭa, padasphoṭa, vākyasphoṭa

आदिविचारः fol. 87^b = 72^b, आत्तर्यनिपातार्थनिर्ययः fol. 121^a = 89^a; तिर्य्यविचारः fol. 184^b = 130^a; सनाद्यविचारः fol. 186^a = 131^b; कृदर्थविचारः fol. 191^a = 135^a; प्रातिपदिकार्थनिर्ययः fol. 214^a. Atha Subarthavichārah: प्रथमा fol. 218^b; द्वितीया fol. 231^a; तृतीया fol. 236^a, चतुर्थी fol. 242^a; पंचमी fol. 250^a, षष्ठी fol. 253^b; सप्तमी fol. 268^b, वृत्तिविचारः fol. 284^b (hoc caput cum Kondabhattāe particula अभेदेकत्वसंख्यानिरूपणं appellata convenit). तत्र वृत्तिचतुर्थी समासतद्धितकृतसनाद्यंतथातुभेदात् ॥ अथ्ययीभावः fol. 285^b, तत्पुरुषः fol. 294^a; बहुव्रीहिः fol. 305^b, द्वंद्वः fol. 314^b, एकशेषः fol. 318^a; तद्धिताः fol. 340^b, वीष्वा fol. 342^b

Auctor his distichis perorat

अथीय ऋषिभाष्याभिं सुधींद्रहरिदीक्षितात् ।
न्यायतंत्रं रामरामाद्वादिरक्षोप्ररामतः ॥
याचकानां कल्पतरोररिक्छुताशंशनात् ।
शृंगवेरपुराशीशरामतो लम्बजीविकः ॥
वेयाकरखनागेशः स्फोटायनमृषेर्मतं ।
परिष्कृतोक्तवांस्तेन प्रीयताममया शिवः ॥
दृढस्तर्कैस्स्य नाभ्यास इति चिंत्यं न पंडितैः ।
दृढदोऽपि हि संतीर्थाः पयोधौ रामयोगतः ॥

Auctores et libri quum a Nāgesa permulti neque notissimi citentur, nomina rariora haec memoranda putavi. Helārāja, qui commentarium ad Haris kārīkās scripsit, Vāchaspatis Adhyāsbhāshyavyākhyā, Yogavāchaspātyam; Vātsyāyanena Nyāyabhāshye vktam; demique Paramārthasāra liber. Iis quae supra p. 130^b dicta sunt, Nāgesam exeunte seculo septimo decimo, sive ineunte duodevicesimo floruisse apparet.

Codex seculo superiore exeunte satis accurate exaratus est (WALKER 170)

404.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 135 Long 13 Lat 5. Linn foll 1-96 11 reliquorum 9, 10

Continetur hoc codice *Manjūshākunchikae* (clavis ad aperiendam Arcam aptae), commentarii a *Kiśhnamitā*, Rāmasevakae filio, Devīdattae nepote, aī *Manjūshām* scripti, pars. Incipit मञ्जुषाकृच्छिकाशिल्पशास्त्रसमुच्चयः ॥ दिश दिशेति दिश्यातः शने शाश्वतिकं परम् ॥

Folia 1-96 intra annos 1790-1800 exarata, reliqua, lacunas multas continentia, hoc seculo addita sunt. Desinit codex in capite *kridarthavichāra*. (WILSON 157)

G. GRAMMATICA PRAKRITICA.

405.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 24. Long. 13 Lat 5 Linn. 9.

Inest grammatica Prākritica, *Prākritaparakāsas*, vel ab aliis *Prākritachandrikā* appellata (C) Aphorismi a *Vararuchi* conditi sunt, eorum interpretatio, *Manoramā* dicta, a *Bhāmaha* scripta est. Totus liber in duodecim capita (parichhedā) dividitur, atque novem primis dialectus Prākritica proprie sic dicta tractatur, decimo dialectus Paisāchicā, undecimo dialectus Māgadhica, ultimo Saurasenica. Uterque auctor terminos technicos a Pāṇini usurpatos retinuerunt.

Editionem praestantissimam cum interpretatione Anglica E B Cowell anno 1854 publici juris fecit. Qui quum de codicum conditione optime disseruerit, breviori mihi esse licebit. Atque, quae est librorum antiquorum Indicorum sors communis, etiam hujus grammaticae recensioes discrepantes exstant, altera brevior et sincerior, uberior et recentior altera. In nonnullis enim codicibus non modo interpretationis verba variantur, et exempla differunt atque aucta sunt, sed etiam aphorismi adduntur novi. Atque codex C ad priorem classem pertinet, D E F ad alteram, B medium inter utramque recensionem occupat locum.

Codex noster, ex optimo quidem fonte derivatus, sed negligenter transcriptus, Calcuttae anno 1814 a Lakshmana brāhmana exaratus est (WILSON 210)

406.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 37. Long 13 Lat 5 Linn 7

Prākritaparakāsas cum eodem commentario. (B)

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 211)

407.

Opera duo Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 117 Long 13. Lat. 5

Foll 1-45 (linn 8) *Idem hber* (D)

Haec pars hoc seculo ineunte exarata est. Folia 1-7 recentiore manu addita sunt (WILSON 158^a)

408.

• Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 36 Long. 16½ Lat 4 Linn 5

Idem opus. (E) Aphorismorum faciliorem interpre-

tatio in hoc codice pariter atque in F plerumque omissa est. Exempla tamen, excepto libro duodecimo, nunquam desunt Vel minutis rebus hic codex cum F consentit, sed inde a septimo libro scriba festinans per multa omisit, quae in F et D. apparent.

Codex post annum 1810 exaratus est. (WILSON 151.)

409.

Lit, Bengal. Charta Ind. Foll. 50. Long. 15. Lat. 3
Linn. usque ad fol 28 4. postea 5

Idem opus. (F) Codex, in paranda editione non collatus, recensiois recentioris textum satis bonum continet.

Lib I. fol 7^a, II fol 13^a; III fol 21^b, IV. fol 25^b; V. fol 31^b, VI fol 36^a, VII fol 40^b, VIII fol 45^b, IX. fol 47^b, X. fol 48^b, XI. fol 50^a, XII fol 50^b.

Codex post annum 1810 exaratus est. (MILL 16)

410.

Hujus voluminis folia 22-144 (lunn. 7, 8) octavum librum grammaticae a Hemachandra compositae, linguam Prākṛitū tractantem, continent (A.) Incipit अथ प्राकृतं । अथशब्दे आनंतार्थार्थोऽधिकारार्थश्च । प्रकृतिः संस्कृतं तत्र भवं तत आगतं वा प्राकृतं । संस्कृतानंतरं प्राकृतमधिक्रियते । संस्कृतानंतरं च प्राकृतस्यानुशासनं सिद्धसाध्यमानभेदसंस्कृतयोर्नरेव तस्य लक्षणं । न देशस्येति ज्ञापनार्थं । संस्कृतसमं तु संस्कृतलक्षणेनैव गतार्थं । प्राकृते च प्रकृतिप्रत्ययलिङ्गकारकसमाससंज्ञादयः संस्कृतवद्भेदितव्याः । लोकादिति च यतते । तेन च्छुल्लल्लूलेञ्जौडमशपविसर्जनीयप्रतवर्जो वर्षसमाज्ञायो लोकादवगंतव्यः । ऊभौ स्वर्गसंयुक्ता भवत एव । ऐदौतौ च केषांश्चित् । कैतवं केअवं । सौदर्यं सौंकरियं । कौरवाः कौरवा । तथा अस्वर व्यंजनं द्विवचनं चतुर्थीचतुर्वचनं च न भवति ॥ १

Liber in quatuor capita divisus est, quorum primus aphorismos 271, secundus 217, tertius 180, quartus 446 continet Isque numerus regulas a Vararuchi traditas (487) longe superat Usus quidem est Hemachandra Vararuchis grammatica, ita tamen ut regulas permultas adderet, saepissime ad singula tantum vocabula spectantes, et exemplorum numerum ingentem de suo depromeret In libro primo 20 tantum aphorismos reperi, quae cum Vararuchi ad literam congruerent, longe major vero numerus eorum est, in quibus illius verba paulum immutata sunt. Idem dialectos Prākṛiticas inferiores uberius tractavit

Cap. I, 1-175 (fol 40^a) de mutatione vocalium. I, 176-II, 173 (fol 65^a) de mutatione consonantium. II, 174-217. (fol. 69^a) de particulis. III, 1-134. (fol. 86^b) de declinatione. III, 135-IV, 261. (fol. 113^b) de

verbo. IV, 262-287. (fol 116^a) de dialecto Śaurasenica. IV, 288-303. (fol 119^a) de dialecto Māgadhica: *Ata et sau puns Māgadhyaṁ* ॥ २८८ ॥ मागध्यां भाषायां सो परेऽकारस्य एकारो भवति पुंसि पुल्लिङ्गे । एष मेघ एशे मेशे । एशे पुल्लिङ्गे । करोमि भदंतः करोमि भंते ॥ अत इति किं । णिही । कली । गिली ॥ पुंसीति किं । जलं ॥ यदपि 'पोराणमङ्गमागहभासानिअयं हवइ मुत्तं' इत्यादिनार्थस्यार्थमागधभाषानियतत्वमाज्ञायि वृद्धैस्तदपि प्रायोऽस्यैव विधानात् न वक्ष्यमाणलक्षणस्य । कयरे आगच्छ शो तारिसे दुक्खसहे जिदंदिह । इत्यादि ॥ *Rasor laṣau* ॥ २८९ ॥ मागध्यां भाषायां रेफस्य दंतसकारस्य च स्थाने यथासंख्यं लकारस्तालव्यः शकारश्च भवति ॥ २ । नले । कले ॥ स । हंशे । जुदं । शोभणं ॥ उभयोः । शालशे । पुल्लिङ्गे । लहशवशनमिलशुलशिलविषल्लिदमंताललायिदंहियुगे । वील्लियणे पक्खाल्लु मम शयलमवय्ययंवालं¹ । *Sashoh samyoge so 'grishme* ॥ २९० ॥ मागध्यां भाषायां सकारश्चकारयोः संयोगे वर्तमानयोः सो भवति । ग्रीष्मशब्दे तु न भवति । ऊर्ध्वलोपाद्यपवादः ॥ स । पखलदि । हस्ती । वुहस्यदी । मखली । विस्ये ॥ य । शुक्खाल्लुं । कस्टं । विस्युं । शस्यकवले । उस्सा । निस्फलं । धनुस्खंडं ॥ अग्र्याम इति किं । गिम्हवाशले ॥ *Tashthayoh stah* ॥ २९१ ॥ द्विरुक्तस्य टस्य पकाराक्रांतस्य ठकारस्य च मागध्यां भाषायां सकाराक्रांतः टकारो भवति ॥ ट्ट । पस्टे । भस्टालिका । भस्टिणी ॥ ष । सुस्तुकदं । कस्टं । कोस्तागालं ॥ *Stharthayoh stah* ॥ २९२ ॥ स्पर्धे इत्येतयोः स्थाने मागध्यां सकाराक्रांतस्तो भवति ॥ स्य । उयस्तिदे । शुस्तिदे ॥ र्थं । अस्तवती । शस्तवाहे ॥ *Jadyayūn yah* ॥ २९३ ॥ मागध्यां जघ्यां स्थाने यो भवति ॥ ज याणदि । यणवदे । अय्युणे । नुय्यणे । गय्यदि । गुणवय्यिदे ॥ छ । मय्यं । अय्य किल विव्याहले आगदे ॥ य । यादि । यथाशूलवं । याणवत्तं ॥ यदि यस्य यत्तविधानमादेर्यो ज इति बाधनार्थं ॥ *Nyanyayōñjūn ññah* ॥ २९४ ॥ मागध्यां न्यय्यज्जभन्न इत्येतां द्विरुक्तो नो भवति ॥ न्य । अहि-मम्भुकुमाले । अम्भद्दिश । जामम्भुगुणे । कम्भकावलणं ॥ ह्य । पुम्भ-वते । अवम्भम्भं । पुम्भमाहं । पुम्भं ॥ जम् । पम्भाविशाले । शम्भम्भे । अवम्भा ॥ झ । अम्भली । धणम्भए । पम्भाले ॥ *Vrajo jah* ॥ २९५ ॥ मागध्यां व्रजेजकारस्य भ्मो भवति । यापवादः । वम्भदि ॥ *Chhasya scho 'nūdaṁ* ॥ २९६ ॥ मागध्यामनादौ वर्तमानस्य छस्य तालव्यशकाराक्रांतश्चो भवति ॥ गच्छ गच्छ । उच्छलदि । पिच्छिले । पुच्छदि ॥ लाच्छणि-कस्यापि । आपच्छवत्तल आवच्छवच्छले । तिर्यक् प्रेक्षते तिरिच्छि पिच्छि तिरिच्छि पेच्छदि ॥ अनादाविति किं । छाले ॥ *Kshasya Zkah* ॥ २९७ ॥ मागध्यामनादौ वर्तमानस्य छस्य ङको जिह्ममूलीयो भवति ॥ यः के । लः कसे ॥ अनादावित्येव । खयलहला ॥ *Skah prekshūchakshoh* ॥ २९८ ॥ मागध्यां प्रेक्षेराचक्षेच्छ छस्य सकाराक्रांतः को भवति । जिह्म-मूलीयापवादः ॥ पेच्छदि । आचच्छदि ॥ *Tishtheṣ chushthah* ॥ २९९ ॥ मागध्यां स्थाधातोर्पेक्षिष्ठ इत्यादेशस्तस्य चिष्ठ इत्यादेशो भवति ॥ चिष्ठदि ॥ *Avarnād vā nāso dūhah* ॥ ३०० ॥ मागध्यामवधौत्परस्य डसो डिङ् आह इत्यादेशो वा भवति ॥ हगे न ईदिशाह कम्माह काली । भगदत्त-

¹ Hanc gātham Sanscritice ita verterim रभसवशनमङ्गमागहभासानिअवि-कलितमंदारराजिद-युगः । वीरजिनो प्रक्षालयतु मम सकलमवय्ययंवालं ॥

सोखिदाह कुंभे ॥ पखे । भीमसेखस्स पखादो हिंडीअदि हिंडिवाह चुडुङ्ग-
यशो केण उवशमदि ॥ *Amo dáha vá* ॥ ३०१ ॥ मागध्यामवर्णात्परस्य
आमोऽनुनामिकांतो डित् आहादेशो वा भवति ॥ शयणाहं सुहं ॥ पखे
नलिंदाणं ॥ अययात्माकृतोऽपि ॥ ताहं । तुम्हाहं । अम्हाहं । श्रिआहं ।
कम्माहं ॥ *Ahamvayamor hage* ॥ ३०२ ॥ मागध्यामहंवयोः स्थाने
हगे इत्यादेशो भवति ॥ हगे शक्षावदालतित्थिवाशी धीवले । हगे
शंपत्ता ॥ *Sesham Saurasenivat* ॥ ३०३ ॥ मागध्यां यदुक्कं ततोऽन्य-
च्छीरसेनीवहुद्वयं । तत् 'To do' nádu ॥ १२६१ ॥ शीरसेन्यामयुक्तस्य ॥
पविशद्गु । आउत्ते । शानिपशादाय ॥ *Adhah kvachit* ॥ १२६२ ॥ अले
किं एशे महंदे कलयले ॥ *Vádes távat* ॥ १२६३ ॥ माले धवा । धवले
धवा । यंया दाव शे आगमे ॥ *Á ámantrye sau veno nah* ॥ १२६४ ॥
भो कंचुइआ ॥ *Mo vá* ॥ १२६५ ॥ भो रायं ॥ *Bhavadbhagavatoh*
॥ १२६६ ॥ एदु भवं । शमणे भयवं महावीले । भयवं कहुंते ये अप्पणो पदं
ओज्झयपलस्स पदं क पमाणीकलेजे ॥ *Na vá ryo yyah* ॥ १२६७ ॥ अय्य
एशे खु कुमाले मलयकेदु ॥ *Tho dhah* ॥ १२६८ ॥ अले कुभिला कथेहि ॥
Ihahachor hasya ॥ १२६९ ॥ कुशलथ । अय्याकुशलथ ॥ *Bhuvo*
bhah ॥ १२७० ॥ भोदि ॥ *Púrvasya puravah* ॥ १२७१ ॥ अपुरये ॥
Ktva iyadúnau ॥ १२७२ ॥ किं खु शोभणे वम्हणे शिनि कलिय
लम्भा पलिगहे दिणं ॥ *Kingamo daduah* ॥ १२७३ ॥ कडुअ ।
गडुअ ॥ *Dir ichechoh* ॥ १२७४ ॥ अमचलदकश पेस्किदुं इदो य्येव
आगच्छदि ॥ *Ato des cha* ॥ १२७५ ॥ अले किं एशे महंदे कलयले
शुणीअदि ॥ *Bhavishyati ssih* ॥ १२७६ ॥ ता कहिबु गदे लुहिलम्पिए
भविस्सिदि ॥ *Ato násar dádodádú* ॥ १२७७ ॥ अहंपि भागुलायणादो
मुहं पावेमि ॥ *Idánimo dánim* ॥ १२७८ ॥ शुण्ण दारिणं हगे शक्षाव-
दालतित्थिवाशी धीवले ॥ *Tasmát táh* ॥ १२७९ ॥ ता याव पविशामि ॥
Mo 'ntyán no vedetoh ॥ १२८० ॥ युजं शिमं । शलिशं शिमं ॥
Evárthe yyeva ॥ १२८१ ॥ मम य्येव ॥ *Hanje chetyáhváne* ॥ १२८२ ॥
हंजे अदुलिके ॥ *Himánahe vismayanirvede* ॥ १२८३ ॥ विस्मये यथा
Udátarágghave ॥ १२८४ ॥ हीमणहे जीवंतवच्छा मे जणणी ॥ निर्वेदि ।
यथा *Vikrántabhíme* ॥ १२८५ ॥ हीमणहे पलिस्सता हगे एदेण नियवि-
धिणो दुव्ववशिदेण ॥ *Nain nanvarthe* ॥ १२८६ ॥ शं अचलतो पशप्प-
णीआ लायाणो ॥ *Ammahe harshe* ॥ १२८७ ॥ अम्महे एयाए शुम्मिआए
शुपल्लिगठिते भवं ॥ *Híhí vidúshakasya* ॥ १२८८ ॥ हीही संपन्ना मे
मयोऽथा पियवयस्सस्स ॥ *Sesham prákritavat* ॥ १२८९ ॥ मागध्यामपि
दीर्घहस्सो मिथो वृत्तौ ॥ १९८ ॥ इत्याख्य तो दोऽनादी शीरसेन्यामयुक्त-
स्येवस्मात्प्राग्यानि सूत्राणि तेषु यान्युदाहरणानि संति तेषु मध्येऽमूनि
तदवस्थान्येव मागध्याममूनि पुनरेवंविधानि भवन्तीति विभागः स्वयमभ्युद्य
दर्शनीयः ॥ IV, 304-325 (fol. 121^a) de dialecto Paisáchica.
IV, 326-329 (fol. 122^a) de dialecto Chulíkáparáchica.
Chulíkáparáchike trítíyaturayor ádyadvitíyau ॥ ३२६ ॥
चूलिकापैशाचिके वर्णाणां तृतीयतुर्थयोः स्थाने यथासंख्यमाद्यद्वितीयो
भवतः ॥ नगरं नकर । मार्गणो मङ्गनो । गिरितटं किरितटं । मेथो
मेसो । व्याघ्रो वक्खो । यमो खम्भो । राजा राणा । जर्जरं चच्चरं ।
जीमूतच्छीमूतो । निहरो निहरो । रुहरो रुहरो । तडागं तटाकं । मंडलं
मंडलं । डमरुको डमरुको । गाढं काढं । घढं संढं । ठक्का ठक्का । मदनो

मतनो । कंदर्पो कंतप्पो । दानोदरस्तानोतरो । मधुरं मधुरं । बांधवः
बंधवो । धूली धूली । बालकः पालको । रभसो रभसो । रंभा रंभा ।
भगवती भक्कवती । नियोजितं नियोजितं ॥ कृषिब्राह्मणिकस्यापि ।
पडिमा इयस्य स्थाने पडिमा । दाढा इयस्य स्थाने ताढा ॥ *Rasya lo*
vá ॥ ३२७ ॥ चूलिकापैशाचिके रस्य स्थाने लो वा भवति ॥ पनमप
पनयपकुप्पितगोलीचलनगलगगपतिविचं । तसमु नस्तप्पनेसुं एका-
तसतनुपलं लुहं । नचंतस्स य लीलापातुकलेवेन जस्स कंधिता वमुषा ।
उच्चंति समुहा सइला निपतंति तं हलं नमप^१ ॥ *Nádygyyor*
anyeshám ॥ ३२८ ॥ चूलिकापैशाचिकेऽप्यन्येधामाचार्याणां मतेन तृती-
यतुर्थयोरादौ वर्तमानयोर्युजिधातो चाद्यद्वितीयो न भवतः ॥ गतिगती ।
यमो यम्भो । जीमूतो जीमूतो । रुहरो रुहरो । डमरुको डमरुको । ठक्का
ठक्का । दामोदरो दामोदरो । बालको बालको । भगवती भक्कवती । नियो-
जितं नियोजितं ॥ *Sesham prágvat* ॥ ३२९ ॥ चूलिकापैशाचिके
तृतीयतुर्थयोरादि यदुक्कं ततोऽन्यच्छेपं प्राक्तनपैशाचिकवद्वति । नकरं ।
मङ्गनो । अनयोर्नो शब्दं न भवति । शस्य च नत्वं स्यात् । एवमन्यदपि ॥
IV. 330-446 (fol. 143^a) de dialecto Apabhraṁsika

Praeter exempla ad probandas regulas longiores non-
nunquam loci poetici occurrunt, quos, quatenus dialecto
Māgadhi scripti sint, ex auctoris ipsius hymnis de-
sumtos esse, conjicere possis. Quae exceptiones *úrsha*
appellantur, cae e Jamarum libris sacris haustae sunt

In margine foli 122ª disticha quatuor manu paulum
recentiore adscripta sunt, quibus Hemachandra *Jaya-*
sinhaderae, e Múlarájae (Chulukyakulávatsansa) regis
stirpe orundi, filius fuisse traditur

Haec voluminis pars a Rána, Ládanae filio, anno
1518 accuratissime exarata est. Scriba haec de gente
sua addidit *Srí-Múlasanghe Sarasvatigachhe* Balát-
kárágane *Srí-Kundakundácháryánvaye*, *Bhattárakasrí-*
Padmanandidevás tádanvaye, *Bhattárakasrí-Devendra-*
kírtidevás tadanvaye, *Bhattárakasrí-Vidyánandidevás*
tadanvaye, *Bhattárakasrí-Mallibhúshanadevás* tachchhi-
shyasúrismad-Amarakírtis tadanvaye, *Mevádajnátiya-*
Sreshtha-Ládana, *bharyá ubhavakulavissuddhá Bá-*
láchhú Tayoh putrá. *Gorakha-Narmada-Rúpáh* Ta-
yoh putryah *Pábú*, *Púrí*, *Rúpái*, *Lakshmaí*, *Páncí*
Éteshám madhye *Ránákene* sríprákritavyākaraṇam li-
khāpya syakarmakshayaítham paropakārārtham sūrisi-
mad-Amarakítaye pradattam iti (WALKER 171^b)

411.

Opera septem Lat Devan Charta Ind Foll. 239
Long 10½ Lat 4½

Foll 1-35 (lunn 21) *Hemachandrae* grammatica
Prákritica (B)

• Páda I. fol 8^b, II fol 14^b, III. fol 21^b; IV fol 35^b

¹ Haec in sententia voces *gaurí*, *charana*, *rudra*, *hara* facile
cognoscuntur

Lectioes a codice A discrepantes raro reperiuntur, sententiae vero Prākriticāe saepe aut omissae aut mutilatae sunt. Ejusdem libri duo exemplaria, alterum negligentissime, alterum paulo accuratius exaratum in E I H (563. et 784.) asservantur

Haec voluminis pars anno 1609 in urbe Vikrama appellata a Munjānāyanta Jaina, Ratnasīhae discipulo, exarata est (WALKER 200^a.)

412.

Foll 46-117. (linn. 7) *Prākritasarvasvam*, dialectorum Prākriticarum grammatica, a Mārkaṇḍeya-kavindra composita. Incipit. शशिशंभौलिसशिशंभौलिवामिने Dē fontibus suis auctor haec -

शाकल्यभरतकोहलवररुचिभामहवमंतराजाद्यैः ।
प्रोक्तान्यापानालक्ष्याणि च निपुणमालोक्य ॥
अव्याकीर्णं विशदं मारं स्वस्याक्षरग्रथितपद्य ।
मार्कण्डेयकवीदुः प्राकृतसर्वस्वमारभते ॥

Linguas Prākriticas Mārkaṇḍeya quadrifariam dispartit *Bhāṣhā*, *Vibhāṣhā*, *Apabhraṇsa*, *Paisācha*, easque omnes, relutato alio auctore quodam, qui multo majorem dialectorum numerum esse statuit, in *sedecim* classes subdividit Atque *Bhāṣhās* esse quinque declarat.

माहाराष्ट्री शौरसेनी प्राच्यावंती च मागधी ।
इति पंचविधा भाषा युक्ता न पुनरष्टधा ॥

Ardhamāgadhīm enim cum *Māgadhī* conjungendam, *Dākṣhīnātyae* nihil peculiare esse (*lakṣhānākaranāt*), *Vāhlikīm* ea tantum re a *Māgadhī* differre, quod / literam in / mutet *Vibhāṣhās* esse quinque

शाकरी चैव चांडाली शावयोभीरुकी तथा ।
शाक्रीति युक्ताः पचैव विभाषा न तु पडिधाः ॥

Dialectos *Apabhraṇsa*, et *Paisācha* dictas utrubique trifarām dividi

नागरो ब्राह्मड्योपनागरश्चेति ते त्रयः ।
अपभ्रशाः, परे मृच्छभेदत्वाच्च पृथङ्भूताः ॥
कैकेयं शौरसेनं च पांचालमिति च त्रिधा ।
पेशाच्यो, नागरा यस्मात्तेनाप्यन्या न लक्षिताः ॥

His praemissis auctor viginti capitibus de dialectis singulis deinceps exponit. Atque primum de lingua *Māhārāṣṭrī* agit माहाराष्ट्रामज्जिधिः । प्रथमः पादः fol 54^b, अयुक्तवर्णविधिः । द्वितीयः पादः fol 58^b, युक्तवर्णविधिः । तृतीयः पादः fol 67^a; संकीर्णविधिः । चतुर्थः पादः fol 73^b, सुद्धिधिः । पंचमः पादः fol. 82^a, तिद्धिधिः । षष्ठः पादः fol 84^b, धातुवरिणतिः । सप्तमः पादः fol 93^b, अव्ययनिपाताः fol 95^b Sequitur *Saurasenī*, novem capitibus tractata, fol 102^b, *Prāchyabhāṣhā* fol 103^b, *Avantī* (आवंती स्यान्माहाराष्ट्री-

शौरसेन्योस्तु संकरात्) fol 104^a, *Māgadhī* fol. 106^a. Denique reliquae dialecti brevius tractantur Haec vero omnia a scriba tantopere conturbata sunt, ut capita singula accurate distingui non possint. In fine haec leguntur, quae emendatis emendandis exscripsi.

श्रीमद्दीरमुकुन्ददेवनृपती दोःस्तंभकुंभीनस-

श्रीडाग्रस्तसमस्तशास्त्रकुलप्राणानिले धर्मतः ।

शासत्युत्कलमेदिनी रघुपती साक्षादयोध्यामिव

ग्रामे वीरवरप्रतापनृपतेः पृथो निबंधो नवः ॥

Orissae reges *Mukundadeva* appellati plures occurrunt, in quorum numero eum qui anno 1664 regnasse dicitur (*Sterling* in *As Res* XV, 192), Mārkaṇḍeyae patronum fuisse non temere conjeceris.

Haec voluminis pars post annum 1820 negligentissime exarata est Quod eo magis dolendum est, quia auctor de dialectis inferioribus accuratius disputavit, quam alii, qui hucusque innotuerunt, grammatici (WILSON 158^b)

413.

Opera tria Lit Bengal. Charta Ind Foll 110 Long 15¹ Lat 3¹

Foll 1-33 (linn 7) *Prākṛitapādas*, grammatica a Nārāyaṇa, Bālesvarae (?) filio, alias *Vidyāvṛnodāchūya* appellato, composita Incipit

प्राक्सगीदेक एतस्मिन् बहुधा यो वभासते ।

तं वन्दे नित्यमानन्दं नन्दनन्दनीश्वरं ॥

पृथ्ग्र्यामिकुले कलानिधिनिभञ्जतो मुनेरु स्थितो

भ्राता तस्य जटाधरो द्विजवरो बालेश्वरस्तत्सुतः ।

तत्पुत्र पृथितो (prathito) श्मभत् कविवरो नारायणो नामत-

लेनदं क्रियते सुखाय विदुषां यत् प्राकृतं लक्षणं ॥

कृतिना यत् कृतं पृथ्ग्रं तत्रिस्त दुरात्मना ।

इदानीं तत्समुद्भूत संक्षेपेणोच्यते मया ॥

In fine capitum quum *Vidyāvṛnodu* solus nuncupetur, hoc nomen utrum a Nārāyaṇa assumptum sit, an grammaticum sciorum significet, discerni non potest Eandem rem ut verbis aliis exprimam, non constare mihi videtur, utrum Nārāyaṇa ipse opus suum ab homine scelestō disjectum refecerit, an hoc munus ab alio quodam viro docto susceptum sit Utcunque res scilicet habet, nostro quidem exemplari sex tantum capita (parichheda) continentur, quibus dialectus principalis tractatur अज्जिधिः fol 5^a, असंयुक्तविधिः fol 8^a, सयुक्तविधिः fol. 14^a, संकीर्णविधिः fol. 19^b, सुद्धिधिः fol 31^b, तिद्धिधिः fol. 33^a

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est. (WILSON 349^a)

H. LEXICA (KOSHA).

414.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 34. Long. 13. Lat. 5.
Linn 10-12

Inest *Sāsvatae Nānārthakoshas*, glossarium homonymicum, omnium quae ad nostra pervenerunt tempora, antiquissimum et rarissimum. Eo magis deplorandum est, quod codex tam negligenter exaratus est, ut sententiae singulae divinando, multae enodari omnino non possint. Sāsvatam constat in fontibus Amarae enumerari, auctor ipse antiquiores se lexicographos adhibuisse proficitur. Incipit

पाकोत्तीर्णमुद्योगं - रुचिरस्त्रायं वसानो म्वरं
भासतुकोस्तुभक्तिकर्तुरपरिभ्राजिष्णुवक्षस्त्रस्यलः¹।
शङ्खचक्रमसिं गदामयिरती (1. ० तं वि०) वधञ्चतुभिः करै-
रारूढो गरुडं नवीनजलदश्यामो हरिः पातु वः ॥
पृष्ठोच्चार्यप्रसादेन विदित्वा शब्दविस्तरं ।
क्रियते शाश्वतेनायमनेकार्थसमुच्चयः ॥
स्फुटार्थपदयिन्यासः शिशूनां प्रतिपन्नये ।
ज्ञातायं (कृतोऽयं?) न प्रवृद्धानामतः क्षाम्यन्तु सूरयः ॥
त्रय (एष?) ज्ञानार्थमज्ञानां सन्तोषार्थं विज्ञानतां ।
अमो मम न तु ज्ञानलवगविर्हं (garvita?) चेतसां ॥
प्रसिद्धैरप्रसिद्धैश्च शब्दैरेष विनि[f]स्मृतः ।
प्रसिद्धैरेतुं (?) ग्रन्थमप्रसिद्धैश्च वेदितुं ॥
दृष्टयष्टप्रयोगो (परि?) हं दृष्टव्याकरणत्रयः ।
अधीती मदुपाध्यायाभिज्ञशास्त्रेषु पञ्चपु ॥
सतः शब्दार्थलिङ्गेषु कर्तव्यो नात्र सशयः ।
शब्दकोपे भियोगेन विद्वज्जननिरूपिते ॥ १ ॥

Sequitur glossarium, cujus initium hocce . शिवं भद्र
शिवः शंभुः शिवा गोरी शिवाभया । शिवः कीलः शिवा क्रोश भवे-
दामलकी शिवा ॥ १ ॥ बलं शक्तिर्बलं सेन्यं बलं स्यौत्य बलं बलो ।
बलं रूपं बलो देवो बलः काकोऽमी बलः ॥ २ ॥ मधु मद्यं मधु ह्यौदं
मधु पुष्परसं विदुः । मधुश्चेतो मधुर्देवो मधूकोऽपि मधुमेतः ॥ ३ ॥ भुवः
कोलो भुवः शंभुर्भुवं तर्के भुवो मुनी । भुवं नित्ये निश्चिते च गीत-
[वा]ग्भेदोर्भुवा ॥ ४ ॥ शिखा जाला शिखा चूडा शिखा शाखा
शिखा शिफा । शिखा शिखंडिनां चूडा शिखा म्यादग्रमात्रके ॥ ५ ॥
Haec vocabuli varias significationes habentis repetitio
aetati in condendis lexicis rudi tribuenda est, atque in
his tantum glossariis (velut in *Nānārthadhvanimanjanai*)
reperitur, quae e *Sāsvata* excerpta sunt Recentiores
lexicographos nonnunquam disticha et versus integros
e *Sāsvata* desumsisse, semel monuisse sat habeo

¹ Fortasse भासतुकोस्तुभक्तिकर्तुरपरिभ्राजिष्णुवक्षस्त्रस्यलः ।

Primum vocabula ea recensentur, quae toto disticho
(foll. 1-7^b), deinde quae versu (foll. 7^b-26^b), tum quae
dimidiato versu (foll. 26^b-33^b) explicantur, denique par-
ticulae recensentur.

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (Wilson
250)

415, 416.

Unum opus duobus voluminibus compactum Lit.
Devan Charta Europ Long 11½ Lat 9 Linea-
rum numerus variat Vol I. foll. 270. Vol. II. foll. 220

Amarasinhae Nāmalīngānusāsana, cum *Bhānuyīdī-
kshītae*, Bhaṭṭojīdīkshītae filii, commentario, *Vyākhyā-
sūdhā* (commentarius mellifluus) appellato (A) Incipit:

वज्रवीयल्लभं नत्वा गिरं भद्रोजीदिक्षितं ।

अमरे विदधे व्याख्यां मुनित्रयमतानुगां ॥ १ ॥

I. e 'Coram Krishna, Sarasvatī et Bhaṭṭojī inclinatione
facta, Amarae commentarium scripturus, in eoque trium
virovum sanctorum, Pāminis, Kātyāyanī, Patanjalis,
praecepta secuturus sum'

Bhānuyīdīkshītae liber antiquioribus Svāminis, et po-
tissimum Rāyamukutae commentariis immititur, horum-
que grammaticorum explicationes aut refellendae aut
approbandae in quavis pagina citantur Multa tamen
auctor ex suis ipsis scriptis deprompsit, et in dispo-
nendis rebus illis lucidior est, scholae Pāminīyae vero
praecepta strictius observat Auctorem et librorum
nomina haud pauca citat, sed longe plurima e Rāya-
mukutae desumsit Enumerabo ea, quae usque ad
finem libri II, 4, 2 (cf Lois) occurrunt, et literis
cursivis ea significabo, quae nondum in Mukutae com-
mentario reperti Sunt igitur haec Ajaya, Abhinanda,
Amaradatta, Amaramālā, Āpīsalī, Ujjvaladatta, Unādi-
vritī, Utpalī, *Ekākshura*, Kātya, Kāśaramālā (?),
Kaumudī, Kshīrasvāmin, Gītā, Govardhanānanda,
Chandragomin, Chānakya, Chāndra, Tārapāla, Tri-
kāndasesha, *Dikshītāh* (1 e auctoris pater), *Durga*,
Desīkōsha (II, 2, 6), *Dvirūpakōsha*, *Dhanapāla* (I, 1,
2, 13), *Dharam*, *Narasinha* (I, 2, 1, 6. A Mukuta Sāb-
dika-Narasinha appellatur), *Nātakaratnakōsha*, *Nā-
nārtharatnamālā*, *Nāmaudhāna*, *Nāmamālā*, *Nāmānusā-
sana*, *Panjikā*, *Purushottama*, *Brihadamara*, *Brihaddhā-
rāvalī*, *Bhatti*, *Bhaṭṭojīdīkshītāh* (cf *Dikshīta*), *Bhāga-
vata*, *Bhāguri*, *Bhānavi*, *Bhoja*, *Manu*, *Mādhava*, *Mār-
kandeyapurāna*, *Mukuta*, *Medinī*, *Maitreya*, *Yādava*,
Ratnakōsha, *Ratnamālā*, *Rantideva*, *Rabhasa*, *Rājadeva*
(lex), *Rājasekhara*, *Rudrakōsha*, *Rūparatnākara*, *Lingā-
nūśāsana*, *Vararuchi*, *Vāchaspati*, *Vāmanapurāna*, *Vāyu-
purāna*, *Vikramādityakōsha*, *Vindhyavāsini* (I, 1, 3, 9),
Viśva, *Vishnupurāna*, *Vaidyakānananta*, *Vopāhta*, *Vyādi*,

Vyāsa, Śabdārṇava, Śakāṭāyana, Śāmbapurāna, Śāliho-
tra, Śāsavata, Subhānga, Sansārāvarta, Sarvadhara, Śāra-
svatakosha, Śāhasāṅka, Subhūti, Svāmin (cf. Kshīrasvā-
min), Haradatta, Halāyudha, Hārāvalī, Hemachandra,
Hama.

Partes singulae hisce in foliis terminantur :

I, 1, 1. स्वर्गवर्ग Vol. I. fol. 27^a; I, 1, 2. दिग्दर्शन fol 41^b;
I, 1, 3 fol 49^a; I, 1, 4. धीवर्ग fol 58^a, I, 1, 5 fol. 64^b;
I, 1, 6. शब्दादिवर्ग fol 65^a, I, 1, 7. नाट्यवर्ग fol. 77^b; I, 2,
1 पातालभोगिवर्ग fol. 81^b, I, 2, 2. नरकवर्ग fol 83^a, I, 2, 3
fol 99^b. ॥ प्रथमः कांडः ॥

II, 1 भूमिवर्ग fol. 105^a, II, 2. पुरवर्ग fol. 112^a, II, 3.
शैलवर्ग fol 114^b; II, 4, 1 fol 122^a, II, 4, 2 fol. 150^a,
II, 4, 3 fol. 162^a; II, 4, 4 fol 172^b, II, 4, 5 वनौषधीवर्ग
fol 185^a, II, 5. सिंहादिवर्ग fol 203^a; II, 6, 1 fol 218^a,
II, 6, 2 fol 238^a, II, 6, 3. मनुष्यवर्ग fol. 252^a, II, 7 ब्रह्म-
वर्ग fol 270^b; II, 8, 1 Vol II fol 11^a, II, 8, 2 क्षत्रि-
यवर्ग fol 42^a; II, 9 वैश्यवर्ग fol 84^b, II, 10 शूद्रवर्ग fol.
100^b ॥ द्वितीयः कांडः ॥

III, 1 fol 116^a, III, 2 विशेष्यनिघ्नवर्ग fol 136^b, III,
3 संकीर्णवर्ग fol 145^b, III, 4. अनेकार्थवर्ग fol 197^a, III, 5
अव्ययवर्ग fol 202^a, III, 6, 1 त्रिलिङ्गशेष fol. 206^a, III, 6, 2
पुंलिङ्गसंग्रह fol 211^a, III, 6, 3 नपुंसकलिङ्गसंग्रह fol 215^a,
III, 6, 4-8 fol 220^a ॥ तृतीयः कांडः ॥

In singulorum librorum subscriptionibus auctor *Rāmabhadraśrama* appellatur, quod Colebrooke etiam in nonnullis codicibus suis invenit. Alii codices, velut Berolinensis et qui in Museo Asiatico Londinensi as-
servatur, *Bhānujīdikshita* tribuunt, et librum *Kīrti-
vinhadēvā* jussu compositum esse addunt. Equidem, Bhattojis qua ratione in locis nonnullis laudetur, per-
pendens, patrem auctoris fuisse non dubitaverim, titu-
lumque illum, quum Bhānujī anachoretæ gradum mi-
nisset, assumptum esse puto.

Hæc volumina, post annum 1820 exarata, Amaræ
textum quidem satis accurate reddunt, versusque addi-
tios perpaucos continent, commentarius vero, tot men-
dis scatet, ut divinando saepius quam legendo proce-
dere possis (WILSON 412, 413)

417.

Lit. Bengal Charta Ind Foll. 107 Long. 16
Lat. 4 $\frac{1}{2}$ Linn 6

Amarasinhae lexicon. (B)

Plerumque hic codex cum Colebrookii editione con-
sentit, in libri vero initio nonnulli versus omissi sunt,
qui an re vera ab Amara compositi sint, neutiquam

certum est. Sunt 11: vs. 9-11. in p 5 ed Paris
(पद्मनाभो etc.), vs. 9 in p. 6. (इंदिरा etc. qui versus ne a
Bhānujīdikshita quidem explicatur), denique versus 8
in p. 8 (बाहुलेयः etc.) Non omnem equidem codicem
perlustravi, quare num in duobus ultimis libris versus
aliqui desint, dicere non possum, sed virorum docto-
rum animos in hanc rem advertisse sufficit.

Lib. I fol. 21^a; II. fol. 73^a, III fol 107^a.

Editio princeps anno 1808 a Colebrooke curata est,
qua editione, ad hunc diem præstantissima, lexicogra-
phiae Indicae fundamenta jacta sunt De codicibus
Parisiacis cf. Hamilton, pp. 23, 27 etc, de Havniensi-
bus Westergaard, pp 15 102, de Berolinensibus Weber,
p. 223.

Codex anno 1809 exaratus est (WILSON 176.)

418.

Lit Devan Charta Europ Foll 132 Long 10 $\frac{1}{2}$
Lat. 8

Foll 1-72 (linn. 11-19) *Amarasinhae* lexicon (C.)
Lib. I fol 15^b, II. fol 57^a, III. fol 72^b.

Hic codex aequè ac D. E non paucos versus additi-
cios præbet, qui duplicis sunt generis. Nonnulli enim
explicationis causa inserti sunt, ut si, Kandarpac sagit-
tis commemoratis, nomina earum quinque enumerantur,
qui versus primo aspectu senioris ætatis esse cogno-
scuntur. Alterum difficilius repertu genus, si syno-
nyma addantur, collatisque is quæ supra dixi facile
intelliges, fieri potuisse, ut vel in optima exemplaria
versus spurpi quidam irrepserint. Quare futuro Amaræ
editori commentatores antiquiores, velut Kshīrasvāmin,
consulendi erunt. Utrumque vero versuum genus maxi-
mam partem a scholastis ipsis, nimis officiosis, con-
fectum esse videtur, immo a Bhānujīdikshita plures
citantur. Speciminis causa eos, qui usque ad paginam
21 editionis Paris. reperiuntur, excerpserim. P 5 post
versum 12 Vishnus nomina:

पुराणपुरुषो यज्ञपुरुषो नरकातकः ॥

जलशायी विश्वरूपो मुकुंदो मुरमर्दनः ।

गदाग्रजो मुंजकेशो (मुंजिकेशो MS) दाशार्हो दशरूपभृत् ॥

Priores duo etiam in D. leguntur P 6. post v. 6
Amoris sagittæ:

सरविंदमशोकं च चूतं च नयमल्लिका ।

नीलोत्पलं च पंचैते पंचवाणस्य सायकाः ॥

Ibidem post v 9 Lakshmī:

भार्गवी लोकजननी ब्रह्ममंगलदेवता ।

Ibidem post v. 14. Vishnus arcus et signum in pectore

बाणः शार्ङ्गं मुरारेस्तु श्रीवासो लाञ्छनं मतं ।

P. 7 post v. 11. Śivae nomina :

अहमूर्धिरहिरुग्रो महाकालो महानटः ।

Ibidem post v. 15. matres divinae :

ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी तथा ।

वाराही चैव चेन्द्राणी चामुंडा सप्त मातरः ॥

Idem distichon in D legitur, cum lectione varia च त्र्येन्द्राणी. Cum variatione majore eadem deae in cod. E. enumerantur :

ब्राह्मी माहेश्वरी रौद्री वाराही वैष्णवी तथा ।

कौमारी चर्ममुंडा च कालसंकर्षिणीति च ॥

Ibidem post v. 16 (etiam in D. et E. marg.) Facultates divinae Śivae tributae :

अणिमा महिमा चैव गरिमा लघिमा तथा ।

प्राप्तिः प्राकाम्यमीशित्वं वशित्वं चाष्ट भूतयः ॥

P. 8. post v. 3 (= D) Durgae nomina

आर्या दाक्षायणी चैव गिरिजा मेनकात्मजा ।

ubi cod E haec praebet :

सती दाक्षायणी छाया गिरिजा मेनकात्मजा ।

कर्णमोटी तु चामुंडा चर्ममुंडा च चर्चिका ॥

Ibidem post v. 9 Sivae servus et uxor

भृंगी भृंगिरिटिस्तुनंदिनी नंदिकेश्वरः ।

कर्णमोटी तु चामुंडा चर्ममुंडा च चर्चिका ॥

P. 9 post v. 2. Indrac nomina :

प्राचीनचर्हिरहिहा पृतनापाद् पुलोमजित् ।

P. 10 post v. 10. etiam in D E Apsarasum nomina

धृताचीमेनकारंभा उर्वशी च तिलोत्तमा ।

सुकेशी मंजुषोषाद्याः कथ्यन्तेऽप्सरसो वृधैः ॥

P. 11 post v. 12 Flamma coelestis, favilla, ignis silvas devastans :

उल्का स्याद्विर्गता ज्वाला भृतिर्भसितं भस्मनि ।

छारो रक्षा च दावस्तु दधो वनहुताशनः ॥

P. 12 post v. 9 Procella, ventus pluvius

प्रकंपनो महाघातो रुद्राघातः सवृष्टिकः ।

P. 12. post v. 10. Spiritus quinque

हृदि प्राणो गुदेऽपानः समानो नाभिसंस्थितः ।

उदानः कंठदेशस्यो व्यानः सर्वशरीरगः ॥

Idem distichon in D. E. legitur, excepto quod E नाभिमंडले, D. E. कंठदेशे स्यात् habent P. 14 post v. 6 etiam in D E. Kuverae novem thesauri :

महापद्मश्च पद्मश्च शंखो मकरकच्छपी ।

मुकुंदकुंदनीलाश्च सर्वश्च निधयो नयः ॥

Ibidem post v. 9. Coeli nomina

विहायसोऽपि नाकोऽपि द्युरपि स्यात्तदव्ययं ।

तारापयोऽंतरिक्षं च मेघद्वारं महाविलं ॥

P. 15 post v. 2. Australis, borealis, occidentalis, orientalis :

अवाग्भवमवाचीनमुदीचीनमुदग्भवं ।

प्रत्यग्भवं प्रतीचीनं प्राचीनं प्राग्भवं त्रिषु ॥

P. 18. post v. 2. Signum, nota :

पालिः केतुर्ध्वजो लिगं निमित्तं व्यंजनं पदं ।

प्रज्ञानं चाप्यभिज्ञानं ललामं च ललाम च ॥

P. 20 post v. 3 Saturni planetae nomina :

शनिर्मदः पंगुकालो छायापुत्रोऽसितश्च सः ।

P. 20. post v. 14. etiam in E. Solis nomina

कर्मसाक्षी जगद्धरंशुमाली त्रयीतनुः ।

प्रद्योतनो दिनमणिः सद्योतो लोकवांधवः ॥

In E कोकबंधुस् pro चंशुमाली legitur, et praeterea hic versus additur

इनो भगो धामनिषिद्धांशुमात्यजिनीपतिः ।

Haec voluminis pars post annum 1811 exarata est (WILSON 314^a)

419.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 93 Long 12 1/2 Lat. 4 1/2.

Foll 1-74 (linn. 8.) *Amarasinhae* lexicon (D) Lib I fol 14^b, II. fol 47^b; III fol 74^a

Praeter eos, quos jam supra notavi, hi versus additi in hoc exemplari reperiuntur Fol 6 post v. 5 Amoris sagittae :

उन्मादनं रोचनं च तथा संमोहनं विदुः ।

शोषणं शरणं चैव पंच वाणाः समीरिताः ॥

Sed voce छेपकं addita, distichon insititium esse libarius ipse significavit P. 15 post v. 4 Cardinum coelestium praesides et planetae :

रविः शुक्रो महीसूनुः स्वर्भानुर्भानुजो विधुः ।

बुधो बृहस्पतिश्चेति दिशामीशास्तथा ग्रहाः ॥

P. 20. post v. 7. Zodiaci duodecim signa

मेघो वृषोऽथ मिथुनं कर्कटः सिंहकन्यके ।

तुलाश्च वृश्चिको धन्वी मकरः कुंभमीनको ॥

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est (WILSON 408^a)

420.

Foll. 162-239 (linn. 11-13.) *Amarasinhae* lexicon (E.) Synonyma singula vocabulo usitatissimo, intra lineas vel superne posita, explicantur. Praeter versus

additicios supra memoratos, hos in libri initio reperi.
P 5. post v. 12. Vishnus nomina :

मुरारिः केशिमर्दनो (मुरारिकेशिमर्दनो MS.) स्त्रिहा कालियांतकः ॥

मुकुंदो विश्वनाभश्च पद्मपाणिर्गदाधरः ।

दशावतारो विश्वात्मा आदिदेवो महीधरः ॥

Lib I fol. 177^b; II fol. 216^b, III. fol. 239^a.

Haec voluminis pars anno 1775 exarata est. (WALKER 200⁸)

421.

Foll 139-166. (linn. 24) *Haláyudhae* lexicon, *Abhidhánaratnamálá* appellatum (B) Incipit.

शब्दब्रह्म यदेकं यच्चैतत् सर्वभूतानां ।

यत्परिणामस्ति भुवनमखिलमिदं [जयति सा वाणी] ॥ १ ॥

इयममरद्वयवररुचिभागुरूपालितादिशास्त्रेभ्यः ।

अभिधानरत्नमाला कविकण्ठभूषणार्थमुच्यते ॥ २ ॥

स्वर्गकांड fol 145^a distt 164, भूमिकांड fol. 158^b distt 472, पातालकांड fol 160^b distt 64, सामान्यकांड fol 163^b distt. 101, अनेकार्थकांड fol 166^a distt 101

Apographon nostrum e codice E I H 1361 circiter annum 1820 transcriptum est (WILSON 415^c)

422.

Lat Devan. Charta Ind. Foll 201 Long 10
Lat 4. Linn 17

Hemachandrae Abhidhánachintámanis, cum commentario, qui auctori ipsi tribuntur (A.) Quum propter vocabulorum copiam hoc lexicon magni aestimatur, tum quia Jainarum superstitionis fundamenta in eo exponuntur Primo libro numina Jainica, secundo alii dei, tertio res humanae, quarto animalia, quinto inferi, sexto demique substantiva abstracta, adjectiva, particulae enumerantur

Lib I fol 12^a distt 86, II fol 52^b distt 250, III fol 127^a distt 598, IV fol. 178^a distt. 423; V fol. 179^a distt 7, VI fol 201^a distt 178

Manuscripta textum continentia triplicis sunt generis. Atque optima ea habenda sunt, in quibus auctoris verba cum praebent formam integram, qualis commentario explicatur Ad quam normam et editio Petropolitana expressa est, et quam codices nostri A B C referunt Alii codices majora quidem non tangunt, sed singulis lectionibus a pristina et genuina forma recedunt Quod genus et editio Calcuttensis, et codex noster D exprimit Tertiae pessimaeque classis codices ab his libris scripti sunt, qui auctoris respectu nullo habito et singula pro arbitrio mutaverunt, et

inventa sua superflua et inepta intruserunt. Cujus specimen est cod E

, Commentarius ab his versibus incipit :

धर्मतीर्थकृतां वाचं । नत्वा तत्त्वाभिधायिनीं ।

स्वोपज्ञनाममालाया । विवृतिं विदधाम्यहं । १ ।

श्रेयोर्थमयमारंभः । किं तत्त्वात्मविकल्पनैः ।

परामर्शनिंदास्तोत्रे हि । नाद्रिच्यते मनीषिणः । २ ।

प्रामाण्यं व्यासुकेर्थादे । व्युत्पत्तिर्देनपालतः ।

प्रपञ्चश्च वाचस्पतिप्रभृतेरिह लक्ष्यतां । ३ ।¹

In commentario (cf Boehtlingk-Rieu, p. VII) hi auctores et libri citantur. Amara et Amaratiká, Ugra, Kálidása, Kátya, Kauṭilya, Kshírasvámín, Gauda, Trilochana, Dasarúpaka, Durga, Dramila, Dhanapála, Dhanurveda, Dhanvantari, Námamálá, Práchyáh, Buddhiságara, Bharata, Bhárguri, Bháskara, Manu, Váchaspati, Vishnupurána, Vajrayantí, Vyádi, Sákaśáyana, Sanhitáh.

Kshírasvámínis ad Amaram commentarium quum accuratius examinasset, Hemachandram majorem explicationum et exemplorum numerum ex eo excerpisse reperi Multa cum Haláyudhae debere, alio loco probandum erit

Singulis synonymis persaepe versio Guzeratica addita est, quae quidem a librario facta est, neque unquam in medio commentario reperitur, rarius aliae dialecti recentiores adhibentur

Glossae usque ad finem libri III. frequentissime in marginibus adscriptae sunt, usque in initio hoc subscriptum est इति नामसारोद्धारकारकः, sive इति नामसारोद्दारे, quo vocabulo, e नामसारोद्धार puto corrupto, auctoris anonymi ad Hemachandram commentarius significatur His in glossis marginalibus auctores et libros citatos hos reperi Anekártha, sive Haumánékártha et tat-tíká, Amara et tattiká, Ujjvaladatta, Krishnapandita (Prakryákaumudyá vrittau), Krishnabhattachá fol. 54^a, Kshírasvámín, Ganaratnamahodadhí, Chandra, Chámunda 42^a, Sríjnabhadrásúripádláh 37^b, Durga, Desanáh 59^b, Dhátunyáyamanjúshá 48^b, Dhátupáráyana (v. Hemachandra), Nyása (púrvanyása, laghunyása), Purushotama, Bhágavata et tattiká 65^a, Bhárguri, Madanapála (lex) 61^a 62^a, Mahesvara, Mádhavabhattachá 54^a, Vanamálá (sic) 84^b, Vāsavadattá, Vichárasásutra 21^b, Visvalochanakára 61^b, Visvasambhu 37^b, Vishnupurána, Vyádi, Súsavata, Srídhara 61^b, Haláyudha et tattiká, Háravali, Hemonádihannadhátupáráyane 61^b, Hemachandrasúrivirachutadhyásrayatiká 76^b

Editiones exstant Calcuttensis, et critica a Boehtlingk et Rieu Petropoli anno 1847 curata.

¹ Neque स्तोत्राणि pro °स्तोत्रे हि scribendum est, neque in nostro quidem codice monstra illa नाद्रिच्यते, विद्यादेः reperiuntur

Codex Jalālapuræ anno 1695 nitidissime exaratus est a Dhanasundara, qui hæc in fine addidit: क्षपेशेन्द्रिय-मुमुक्षुनुवाचरे । अर्जुनस्यासितेतरपक्षे । द्वादश्यां कर्मेवाद्यां । योऽश्वि-वारः । श्रीसिंधुदेशे जलालपुरे । वाचनाचार्ये श्री १०७ श्रीसुमतिमेरुग-स्थतेवासी वा० श्री १०५ श्रीराजसुंदरगणि तस्मिन्मुख्यदश वा० श्रीअन-रन्दनगणिविनेयः पं० प्र० धनसुंदरेणलेखि स्ववाचनायेदं पुस्तकम् ॥ (WILSON 404.)

423.

Foll 132-202. (hnn. 12-14.) *Hemachandrae Abhi-dhānachintāmanī*. (B.)

Lib. I fol 136^a, II fol 148^a, III fol 175^a, IV. fol 194^b, V fol 195^a; VI. fol. 202^a. Scholia, in mar-ginibus foliorum undecim primorum adpicta, ex Hema-chandrae commentario excerpta sunt

Codex anno 1699 a Kuśalasāgara Sūryapuræ exara-tus est. In fine hæc leguntur श्रीसूर्यपुरवरे श्रीखरतरगछे श्रीजिनभट्टसूरिशाखायां वाचनाचार्य श्री५ श्रीलावण्यरत्नगणीनां शिष्य कूशलमागरेणलेखि ॥ (WALKER 205^k.)

424.

Lit. Devan. Charta Europ Foll 89 Long. 11½
Lat. 9 Linn. num variat.

Idem lexicon. (C) Codex textum præstantissimum præbet. Synonyma singula vocabulo noto et quotidi-ano explicantur, quod rubrica pictum est Scholia, vocabulorum et interpretationem et etymologiam, ne-que raro interpretationem Guzeraticam continentia, partim e Hemachandrae commentario, partim ex alio quodam libro desumpta sunt

Lib. I fol. 7^a, II. fol 23^b; III. fol 62^a; IV. fol 81^a, V fol 81^b; VI. fol 89^a.

Codex anno 1812 accurate exaratus est (WILSON 252.)

425.

Lit. Devan. Charta Ind Foll 111 Long 8.
Lat 4 Linn 8

Idem lexicon. (D.) Textus plerumque cum editione Calcuttensi consentit, neque vitis immunis est

Lib I. fol 7^b; II. fol. 26^a; III. fol 67^a, IV. fol. 97^a, V. fol 97^b; VI. fol 110^a

Codex circiter annum 1790 videtui exaratus esse. (WILSON 463.)

426.

Lit. Devan. Charta Ind Foll. 216 Long 10½
Lat. 4½.

Foll 1-106. (lunn. 15.) *Hemachandrae Brihad-Abhi-dhānachintāmanī* (E.)

Lib. I. fol. 11^a; II. fol. 27^b; III fol. 67^a; IV. fol. 94^a; V. fol. 94^b; VI fol. 106^a.

De textus recensione, quæ hoc codice continetur, supra dixi Ad quam accuratius cognoscendam versus in primo libro interpolatos excrpsi Post dist. 23 hæc adduntur:

संदेहांतर्गतं लिंगं ज्ञेयमंकानुसारतः ।

पुंलिङ्गे प्रथमांकः स्यात्स्त्रीलिङ्गेऽङ्को द्वितीयकः ॥ २४ ॥

ज्ञीवे तृतीय एवाङ्कोऽयं संख्यांकं विना विधिः ।

तीर्थैकरस्य तद्वादी नामानि पञ्चविंशतिः ॥ २५ ॥

Disticha 29-31 hoc modo leguntur:

तेषु द्वे द्वे स्त एतेषामप्यभो वृषभस्तथा ।

सुविधिः पुष्पदंतश्च श्रेयान् श्रेयांस इत्यपि ॥ ३१ ॥

अनंतनिदंतश्च सुव्रतो मुनिमुव्रतः ।

सरिष्टनेमिस्तु नेमिर्षीरनामानि पद पुनः ॥ ३२ ॥

महावीरो वर्धमानो देवार्थो ज्ञातनंदनः ।

चरमतीर्थकृद्दीरः परिच्छंदोऽस्य कथ्यते ॥ ३३ ॥

नवगणा क्षुपिसंघा एकादश गणाधिपाः । इंद्रभूति^० etc

Distichon 73 et sequentes ita leguntur .

मुक्तेरष्टादश स्त्रीत्वे मुक्तिनिवृत्तिसिद्धयः ।

अमृतं च महानंदः कैवल्यमपुनर्भवः ॥ ७७ ॥

शिवं निःश्रेयसं श्रेयो निर्वाणं ब्रह्म न स्त्रियां ।

महोदयः सर्वदुःखक्षयो निर्वाणमक्षर ॥ ७८ ॥

अपवर्गस्तथा मोक्ष एकादश मुनेर्मुनिः ।

न हि ज्ञीवे परे पुंमि मुमुक्षुः अमणो यतिः ॥ ७९ ॥

वाचंयमो व्रती सधुरनगार क्षुपिः पुनः ।

Post dist 77^a hæc inseruntur

अहिंसासूनुतास्तेयब्रह्माकिंचनता यमः ॥ ८१ ॥

नियमः शौचं संतोषः स्वाध्यायतपसी अपि ।

देवताप्रणिधानं च द्वे आसनस्य नामनी ॥ ८२ ॥

आसनं करणं आसनप्रश्नासरोधनस्य च ।

नामनी द्वे अप्य प्राणायामः प्राणायमः पुनः ॥ ८३ ॥

प्रत्याहारस्विंद्रियाणां विषयेभ्यः समाह्वतिः ।

धारणा तु क्लृप्तिद्वये चित्तस्य स्थिरवर्धनं ॥ ८४ ॥

ध्यानं तु विषये तस्मिन्नेकप्रत्ययसंततिः ।

समाधिस्तु तदेवार्थं मात्राभाषणरूपकं ॥ ८५ ॥

एवं योगो यमाद्यंगैरहभिः संमतोऽष्टधा ।

नास्ती द्वे अप्य मौनस्याभाषणं मौनमस्त्रियां ॥ ८६ ॥

नामनी द्वे गुरोः स्यातां गुरोर्धर्मो^० etc

* Talibus igitur interpolationibus factis, mirandum non est, quod distichorum numerus incredibile quantum increverit. Primus enim liber 95, secundus 356, tertius 985, quartus 685, quintus 12, sextus 295. continet

Jam *Bṛihad* vocabulo quid significetur quum noverimus, *Bṛihadamaram* et *Bṛhaddhārāvalīm* libros minore desiderio deperditos lugebimus.

Haec voluminis pars anno 1802 exarata est (WALKER 151^a.)

427.

Foll. 88-111 *Ajayapālae* lexicon homonymicum, *Nānārthasangrahas* appellatum. Incipit:

जयन्ति शान्तुः पदपञ्चजङ्गुराः

नखांशरचंद्र(नखांशचंद्र^०)मरीचिकोमलाः ।

चिनखदेवामुरमौलिषु श्रियं

वहंति ये [प्र]स्फुटमालतीछजः ॥

वीक्ष्य पूर्वैकविग्रंथानकाराद्यादिभिः पदेः ।

क्रमादजयपालेन कृतो नानार्थसंग्रहः ॥

Lexicon ipsum ab hoc disticho incipit

अमृतं हृद्ये पीयूषे यज्ञशेषेऽप्ययाचिते ।

मुक्ता तोयेऽमृता धान्यां गृह्णीष्यथोरपि ॥

Ajayapāla primus omnium, quos equidem novi, lexicographorum, vocabula complurium significationum alphabetico ordine secundum initiales, non, qui sollemnis est grammaticorum Indicorum mos, secundum literas finales disposuit. Quum vero vocabula uno illo vinculo connexa, neque ordo alphabeticus in classibus singulis accurate observatus sit, lectori vocabulum quaerenti plerumque totum a litera quadam incipiens caput percurrendum est. Quod molestum est, neque plus quam duos vel tres imitatores invenit. In fontibus auctoris *Sāsvatam* fuisse principalem duabus mihi de causis persuasum est. Primum enim *Ajaya*, ut *Sāsвата*, ab iis vocabulis incipit, quae toto disticho, deinde ea tractat, quae versu, vel dimidiato versu tractanda erant, particulas ultimo cujusvis capitis loco ponit. Deinde nimia in quibusdam utriusque versibus similitudo conspicitur. Conferantur haec

I.

*Sās*v. संतानः संततौ देववृक्षे चापत्यगोक्षयोः ।

Ajay संतानः संततौ गोक्षे देववृक्षे तथात्मजे ।

*Vis*v. संतानः संततौ गोक्षे स्यादपत्ये सुरदृगे ।

Dhar संतानः संततौ देववृक्षे चापत्यगोक्षयोः ।

II

*Sās*v. जंतोरवयवे कक्षः कच्छवीरुवृक्षेषु च ।

कक्षा स्यात्परिधानस्य पञ्चादं च लपल्लवे ॥

Ajay कक्षो जंतोरवयवे तृणकच्छलतासु च ।

कक्षा तु परिधानस्य पृष्ठतो विहितांचले ॥

Med. कक्षा स्यादंतरीयस्य पञ्चादं च लपल्लवे (ὁ μέγ' ἀναιδής)

स्यर्थापदे ना दोर्मूले कच्छवीरुवृक्षेषु च ॥

III.

*Sās*v. सैरिंघी परवेशमस्या स्ववशा शिल्पकारिका ।

Amar. सैरिंघी परवेशमस्या स्ववशा शिल्पकारिका ।

Ajay. सैरिंघी परवेशमस्य स्वतंत्रशिल्पयोषिति ।

*Vis*v. सैरिंघी परवेशमस्य शिल्पकृत्स्ववशास्त्रियां ।

Dhar. सैरिंघी परवेशमस्या स्ववशा शिल्पकारिका ।

IV.

*Sās*v. ज्ञानतो नृत्यशालायां जने जनपदांतरे ।

Ajay. ज्ञानतो नृत्यशालायां जने जनपदांतरे । etc. etc

Ajayapāla ab *Ujjvaladatta*, *Medinikara*, *Rāyamukuta*, *Śivadāsa*, aliis recentioris aevi auctoribus citatur. Idem lexicon in codd. E. I. H. 312 et 1512 exstat.

Haec voluminis pars circiter annum 1820 exarata est (WILSON 253^b.)

428.

Opera tria Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 166 Long. 11½ Lat. 9

Foll 1-90 (linn 20) *Maheśvarae* lexicon homonymicum, *Visvaparakāsa*s appellatum, anno 1111 compositum. Prooemium collatis codicibus duobus Londinensibus emendatum excerpit: स्तुवीमहि महामोहकेशांतकभिषग्वरं । त्रैधातुकनिदानसं सर्वसं दुःखहानये ॥१॥ कलाविलासात्मकरदविंदुमुद्राविनिंदे हृदयारविंदे । या कल्पयंती रमते कवीनां देवीं नमस्यामि सरस्वती ता ॥२॥ कवीद्रकुमुदानंदकंदोन्नममुधाकरं । वाचस्पतिमतिम्यर्षिशेमुषीचंद्रिकोज्ज्वलं ॥३॥ द्युभ्यक्षीरात्मिकलोमलालोत्तासियशःश्रियं । गुरुं वंदे जगद्गुरुं गुणरत्नैकोद्दिष्ट ॥४॥ श्रीसाहसांकनृपतेरनवद्यविद्यवेद्यांतरंगपदपङ्क्तिमेष विश्रुतं । यथंद्रुचारुचरितो *Harichandranāma* स्वस्याख्यया चरकांतमलं चकार ॥५॥ आसीदसीमवमुधाधिपदनीये तस्यान्वये सकलवैद्यकुलावतंसः । शक्रस्य दस इव *Gādhapurādhipasya Śrī-Krishna* इत्यमलकीर्तिलतावितानः ॥६॥ संकल्पसंमिलदनत्यधिकल्पजल्पकल्यानलाकुलितवादिसहस्रसिंधुः । तर्कद्वयत्रिनयनस्तनयस्तदीयो *Dāmodarah* समभवद्विषया वरेण्यः ॥७॥ तस्याभवत्सूनुद्वारवाचो वाचस्पतिः श्रीललनाविलासी । सङ्ख्येष्टविद्यानलिलीदलेन *Śrī-Mulhanah* सत्कुमुदाकरंदुः ॥८॥ यज्ञातुजः सकलवैद्यकांतद्वरद्वरत्नाकरश्रियमवाप्य च *Kesavo* अभूत् । कीर्तिनिकेतनमनिंद्यपदप्रमाणवाक्यप्रपंचरचनाचतुराननश्रीः ॥९॥ *Krishnasya* (= *Kesavasya*) तस्य च सुतः स्मितपुंडरीकदंडातपत्रपरभागयशःपताकः । *Śrī-Brahma* (श्रीब्रह्म codd.) इत्यधिकलालात्मसुखारविंदसोल्लासलस्यरतसांद्रसरस्वतीकः ॥१०॥ तस्यात्मजः सरसकैरवकातकीर्तिः श्रीमान् *Maheśvara* इति प्रथितः कवींद्रः । निःशेषवाङ्मयमहावीर्यपारदृष्ट्या शब्दागमांबुरुहपंडरविर्बभूव ॥११॥ यः साहसांकचरितादिमहाप्रबंधनिर्माणनेपुणगुणागणगौरवश्रीः । यो वैद्यकत्रयसरोजसरोजबंधुर्बभूवः सतां च कविकैरवकुङ्कलेन्द्रः ॥१२॥ इयं कृतिस्तस्य

महेश्वरस्य वैदग्ध्यसिंधोः पुरुषोत्तमानां । देदीप्यतां हृत्कमलेषु नित्यमा-
कल्पमाकल्पितकौस्तुभश्रीः ॥१३॥ लभ्यैः कर्षणदभिजातसुवर्णकारलीलेन
कोशशतरत्नविशदरत्नैः । विश्वप्रकाश इति कांचनबंधशोभां विधन्म-
यात्र दधितो मुखसंड एवः ॥१४॥ क्लीश्वरोदीरितशब्दकोशरत्नाकरा-
लोडनलालितानां । सेष्यः कथं नैव सुवर्णशैलो विश्वप्रकाशो विबुधा-
धिपानां ॥१५॥ भोगींद्रकात्यायनसाहसं कवाचस्यतिथ्यादिपुरःसरायां ।
सविश्वरूपामरमंगलानां शुभांगवोपालितभागुरीयां ॥१६॥ कोशावका-
शात्प्रकटप्रभावसंभावितानर्घगुणः स एवः । संपादयसेष्यति वांछि-
तार्थोन्मथं न चिंतामणितं कवीनां ॥१७॥ आ भित्तशैलचरमाचलमे-
खलाद्रिकेलासभूमिवलयद्यादहासि किंचित् । एकत्र संभृतमगोचर-
शब्दरत्नमालोक्यतां तदस्त्रितं सुधियः कर्षाद्वाः ॥१८॥ यद्यस्ति वाङ्म-
यमहावीर्यमन्यनेच्छा प्राप्तुं पदं क्षणपतेर्यदि कौतुकं वः । विश्वप्रकाशमनिशं
तमिमं निषेध संभाव्यातां परमशाब्दिकशेखरश्रीः ॥१९॥ सतां पुस्तकसं-
भारभारमोक्षः कृतो मया । नामानुशासनमिदं संपूर्णं तन्वताहुतं ॥२०॥
एकद्वित्रिचतुःपंचषडुष्णानुक्रमोऽञ्जलिः । कांतादिवर्गेनानार्थसंग्रहोऽयं
वितन्यते ॥२१॥ नानार्थः प्रथमांतेऽत्र सर्वत्रादी प्रदर्शितः । समस्यतेषु
शब्देषु वर्तमानः सुनिश्चितः ॥२२॥ दृष्टानेन सह क्वापि समस्याधार
एव च । स्पष्टाय लिंगभेदाय क्वाप्यत्र पुनरुक्ता ॥२३॥

Quo prooemio hoc auctoris stemma proditur 1. Harichandra, Sāhasānka regis medicus, auctor commentarii ad Charakatantram A quo, haud constat quot familiis intercedentibus, descendit: 2. Kṛishṇa. 3. Dāmodara 4. Malhana, cui fratris filius fuit. 5. Kesava. 6. Brāhma: 7. Maheṣvara, auctor lexicī, aliorumque librorum, quorum in numero Sāhasānkae vitae primo loco ponitur. Antiquiores lexicographos auctor enumerat hos: Patanjali, Kātyāyana, Sāhasānka, Vāchaspātī, Vyādi; quosque his adjungit: Viśvarūpa, Amaramangala (= Amarakoṣha), Subhānga, Vopālita, Bhāguri

Prima eaque amplissima operis pars nomina pluribus significationibus usurpata continet, inde a fol 1 ad fol 76^b. Eaque secundum ordinem alphabeticum consonantium finalium¹ ita disposita sunt, ut primum monosyllabae, deinde bisyllabae, tum trisyllabae, denique polysyllabae voces tractentur. Hoc vero vituperandum est, quod in singulis classibus ordo alphabeticus literarum initialium observatus non sit. Statim enim ab initio haec vocabula enumerantur क, अक, एक, शुक्र, द्विक, अकं, ककं, शुल्क, तकं, झोक, स्तोक, कोक, रोक, नौका, छेक, रेक, काक, पाक, शाक, मूक, एक, शौक, अंक, कंक, यक, etc. Accuratius si in rem inquisiveris, etiam in hoc labyrintho et obscuritate filum quoddam reperies. Primo enim loco vocabula suffixis *krit* et *unādi* formata, secundo derivata secundaria ponuntur; voces eodem suffixo derivatae saepe conjunguntur Ita a vocabulis *ama* terminatis incipit, tum ea ponit, quae in *ma* praecedente

consonanti desinunt, velut *julma, jālma*, deinde quae syllaba *ma* terminantur etc. Alibi consonae voces componuntur, velut: *sloka, loka, stoka, toka, mūka, śūka, bhūka, bheka, ranka, pankā, nyanku, nāku*, etc. Constantia ubique desideratur. Quae res utrum sola invidiosum Medinikarāe iudicium: बहुदोषो विश्वप्रकाशकोवः comprobet, an hac obtrectatione homo vanus furta sua velo quasi obducere voluerit, nescio.

Sequitur brevis particularum recensio, fol. 76^b. ad fol 79^b. Incipit: अथाव्ययानि कथ्यन्ते व्यक्तं पूर्वोत्तर(1)क्रमात् । अकारादिकमप्यस्मिन्मधिकं पूर्वतां विद्युः (adhikam pūrvato viduh) ॥ In fine hujus partis haec leguntur: रामानल-
व्योमरूपैः शककालोऽभिलक्षिते । कोशं विश्वप्रकाशाख्यं निरमाङ्गी-
महेश्वरः ॥

Quae sequuntur, serius videntur addita esse; alioquin, auctor annum, quo liber compositus est, in fine operis adscripsisset. Atque primum usque ad fol. 88^b. *Sabdabhedaparakāsa* traditur, quo capite ea vocabula collecta sunt, quae ejusdem significationis et originis, paulo variatam orthographiae speciem praebent, velut *masura masūra, nīlangu nīlāngu, retas reta, kapāta kavāṭa, sūra sūra, nanandri nanāndri*, etc. etc. Auctor his distichis praefatus: प्रबोधमाधातुमशाब्दिकानां कृपामुपेयापि सतां कवीनां । कृतो मया रूपमवाप्य शब्दभेदप्रकाशोऽस्मिलवाक्य-
योधेः ॥१॥ प्रायो भवेद्यः प्रचुरः प्रयोगः प्रामाणिकोदाहरणप्रतीतः ।
रूपादिभेदेषु विलक्षणेषु विचक्षणो निश्चिनुयात्तमेव ॥२॥ क्लृप्त्वा-
त्वाकृतो भेदः क्लृप्तिद्वयकृतोऽत्र च । क्लृप्तिद्वयतरोल्लेखाच्छब्दानां रुढितः
क्लृप्तिः ॥३॥ जागर्ति यस्यैव मनः सरोजे स एव शब्दार्थविवर्तनेशः ।
निजप्रयोगार्पितकामचारः परप्रयोगप्रसरणैलञ्च ॥४॥ Capitis initium hoc विद्यादगारमागारमपगामापगामपि । अरातिमारातिमथो
जम जामश्च कीर्तितः ॥५॥ भवेदमर्थे जामयोऽयंकुरोऽङ्कूर एव च ।
अंतरिक्षमंतरिक्षमगस्योऽगस्तित्तिमपि ॥६॥

Denique substantivorum genus (लिंगभेद) per breviter tractatur

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 78, de Berolinensibus Weber, p 224 Idem lexicon in codd E I II 246 322 1539 exstat Commentarius ad Visvaprakāsam in glossis marginalibus cod. Wilson 252. fol 83^b. citatur

Haec voluminis pars ex eodem exemplari atque codex E I II 1539 non ante annum 1820 transscripta est. (WILSON 415^a)

429.

Foll 13-15 (linn. 5.) Lit Bengal. *Sabdabhedaparakāsa*, libellus disticha 42. continens, e Maheśvarae Viśvaprakāsa excerptus. Incipit: प्रबोधमाधातुमशाब्दिकानां etc.

¹ Vocabula अ terminata ultimum locum tenent

Desinit in disticho: जामाता चैव यामाता जोषा योषा च कीर्तिता ।
जययानययो दोषाशब्दो यत्नौ प्रचक्षते ॥

Haec folia e codice anno 1761 exarato post annum 1810 transcripta sunt. (WILSON 249^d.)

430.

Foll. 16-42, post annum 1820 exarata. Lit. Bengal. Charta Europ. Linn. 23

Foll. 16, 17. *Idem opusculum*, e superiore exemplari transcriptum. Vocabula, quae hoc glossario continentur, in foliis 26-29 alphabetice enumerantur. (WILSON 393^b.)

431.

Lit. Bengal Charta Ind. Foll. 20 Long. 13½. Lat 3.

Foll. 1-4. (linn 5) *Ekáksharakoshas*, vocabulorum monosyllaborum lexicon, *Purushottama-devaśarmanī* auctori tributum. Libellus, distichis triginta quinque constans, incipit :

कः प्रजापतिरुद्दिष्टः को वायुरिति शब्दितः ।

• कश्चात्मा च समाख्यातः कः प्रकाश उदाहृतः ।

कं शिरो जलमाख्यातं कं मुखे च प्रकीर्तितं ।

पृथिव्यां कुः समाख्याता कुस्ति कुः प्रकीर्तितः ॥ कः ॥

समिन्दिष्य समाख्यातं समाकाशमुदाहृतं ।

सगे पि सः समाख्यातः सं जून्यच प्रकीर्तितं ॥ सः ॥

Major numerus earum vocum, quas Purushottama hoc libello collegit, e mystica doctrina delectus videtur Cf. supra, p. 97. n. 3. In quibusdam exemplis, ut si *ga* esse *ganapati* et *gandharva*, *cha* significare *chandrumas* et *chaura*, *ta* *taskara*, *dha* *dhana*, *ya* *yama*, *va* *vāta* et *varuna* esse dicuntur, facile vides lusum hunc esse, ubi nomina prima ipsorum syllaba significantur¹. Aliae voces radices sunt, quae in compositorum fine adjectivorum locum tenent, ut *ga* (*gīta*), *cha* (*chedana*), *da* (*cheda*, *dāna*, *dātri*). Minor pars re vera nomina vel particulae sunt, et ab optimis quibusque scriptoribus usurpantur, velut *kha*, *bha* (*nakshatra*), *dhā* (*dīpti*), *śam* (*kalyāṇa*), etc.

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 249^a.)

432.

Foll. 20. 21^a. *Idem libellus*, ex apographo superiore transcriptus. Indicem alphabeticum in folio 36. reperies. (WILSON 393^d.)

¹ Contrarium in *cham* (*nirmalam*) cernitur, quod ab *acha* formatum est.

433.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 175. Long 13½. Lat. 5½. Linn. 9.

Hoc codice *Keṣavae* lexicon synonymicum, *Kalpadrus* (i. e. arbor coelestis omnia desideria largiens) appellatum, continetur. Incipit :

गुरुं श्रीदक्षिणामूर्तिं विभुं विष्णेश्वरं परं

सर्वज्ञं तमनाम्यन्तं रात्रिदिक्पुष्पास्त्रहे १

कात्यवाचस्पतिव्याडिभागुर्येनरमंगलाः

साहस्राक्षमहेशाद्या विजयने जिनामिताः २

समालोक्य मतान्येषां कल्पदूरसिलार्थदः

क्रियते केशवेनायं नामप्रकृतिबोधनः ३

Auctor igitur in opere componendo Kātyae, Vāchaspatis, Vyādīs, Bhāguris, Amarae, Sāhasānkae, Maheṣae, et Jainae cujusdam auctoris lexica se adhibuisse profitetur. Maheṣa vero vix alius quidam potest esse atque Maheṣvara, Viṣvaprakāśakoshae auctor, Jina vero vocabulo *Hemachandra* significari videtur. Keṣavam igitur, quum a Mallinātha saepe laudetur, exeunte seculo XIII. vixisse conjicio.

Keṣava in vocabulo arboris, quo lexicon nuncupavit, ludens, singulos libros truncos (*skandha*) appellavit, eosque in superiorem (*kāntla*) et inferiorem trunci partem (*prakānda*) similiterque subdivisit. Primus liber (*Bhūmiskandha*), terram et quae in ea continentur tractans, in XVII capita divisus est. Finitur in fol. 136^a hoc disticho : कल्पद्री केशवकृते प्रलिते नामसत्कलेः ।

प्रकांडेः सप्तदशभिर्भूमिस्त्वं उपस्थितः ॥ Secundus liber (*Bhuvahskandha*) et tertius (*Svargaskandha*) de rebus coelestibus agunt. In fine libri particulae enumerantur et substantivorum genus traditur.

Codex anno 1821 tam negligenter exaratus est, ut de libro satis raro plura dicere non ausim. (WILSON 334.)

434.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 228. Long. 10. Lat 7½. Lineae plerumque 12.

Continetur hoc codice *Jaṭādharae*, Raghupatis et Mandodāris filii, lexicon, ab auctore ipso *Abhūdhanatantram*, in fine vero librorum *Nāmalīngānuśāsana* appellatum. Incipit :

भागीरथीं जलमयीं जगतामयीं

मन्दोदरीरघुपतीं पितरौ च नत्वा ।

Dindīyaviprakulajah स जटाधरोऽसा-

वाचार्य्य एतदकरोदभिधानतन्त्रं ॥

*Srī-Chandraṣekharagiri*prabhavāstī *Chāṭś-grāme Phanṭī* तदिनी निकटेऽदक्षीये ।

उत्पत्तिभूमिरपि Devakāśābhidhāno

ग्रानोऽस्ति यस्य पितृभूमिरतिप्रसिद्धः ॥

महाकवीनां बहुशः प्रयोगान् समीक्ष्य तन्वापि बहुनि चेदं ।

कृतं विदित्वेति विदग्धगोष्ठीयाचोधिचोतं सुधियः जयन्ता ॥

Severum, sed justum tulit iudicium de hoc auctore Wilson in praefatione lexicī (ed. I.) p. xxxvii. Namque ne levissima quidem mentione facta, Jaśādharas Amarasinhae lexico ita usus est, ut omnia quidem in librum suum reciperet, pauca verbis magis usitatis exprimeret, additamenta inter versus intercalaret. Quae additamenta quum satis ampla et utilia sint, fatuitatem hominis miraris, qui dissimulando potius quam confitendo gloriolam quaesierit. Pauca sufficient, quo auctoris ingenium et scribendi rationem cognoscas.

Amarasinha (ed. Paris.) p 3, 2. स्त्रियावस्त्री त्रिविधः legitur.

Post l 2. sequitur :

मंदारोऽप्यवरोहो गौरमतिर्ना फलोदयः ।

Post l. 7. additur :

नाकिनोऽनिमिषाद्यापि सुबदो मरुतोऽमृताः ।

Post l. 8 :

समूहः सुरता तेषामदिदिदेवमातरि ।

P 4. post l. 2 :

अष्टदिवा द्वादश प्रोक्ता विष्णुदेवा दश स्मृताः ॥ ७ ॥

वसवश्चाह संख्याताः पत्तिंशुभिता मताः ।

आभास्वराद्यनुःपडिवाता पंचाशदूनकाः ॥ ८ ॥

महाराजिकनानामो द्वे शते चापि विंशतिः ।

माध्या द्वादश विख्याता रुद्राष्टकदश स्मृताः ॥ ९ ॥

एते च संहता देवास्तत्रादिताः खनामतः ।

इंद्रो धाता च सविता त्वष्टा पूषार्यमा भगः ॥ १० ॥

विष्वक्त्वान्निष्णुरंशुश्च वरुणो मित्र इत्यपि ॥ ११ ॥

वसुसप्तकालकामधूरि (sic) लोचनपुकरवसः ।

ऋतुदक्षमाद्रुवोयु¹ ती दश विष्णुदेवताः स्मृताः ॥ १२ ॥

आपो भुवश्च सोमश्च धरष्टैवानिलोऽमलः ।

प्रमूषश्च प्रभासश्चेत्यष्टौ ते वसवः स्मृताः ॥ १३ ॥

अनेकपादहिर्बुधो² विरूपाक्षः सुरेश्वरः ।

जयंतो बहुरुपश्च पंचकोऽप्यपराजितः ॥ १४ ॥

वैवस्वतश्च सावित्री हरो रुद्रा इमे स्मृताः ।

Pro l 5. haec leguntur :

ऋतुद्रुहोऽसुरा देवा दनुर्जेन्द्रारिदानवाः ॥ १६ ॥

Post l. 6 :

हेतेया दितिमाद्यैश्च प्रवसा दनुसूतवः ॥ १७ ॥

विख्याता मातरस्तेषां कालका च दितिर्दनुः ।

¹ Sic uterque codex

² Ita scripsi pro ओहिर्बुधो, quod uterque codex praebet

पितरश्चंद्रगोलस्या मयशस्त्राः संधाभुजः ॥ १८ ॥

पूर्वजाः कश्यपालाद्या एकत्रिंशश्च तत्रयाः ।

Post l. 9 :

महामुनिर्नहाचोधिः सप्तमश्च महाबलः ।

Post l. 13 :

तत्रेदाः सोमसिद्धांतमिषुष्यकादयः ।

P. 5. post l 3 :

को हंसबाहनो नाभिजन्मा शतधृतिः सनत् ।

Post l 12 :

पुराणपुरुषो वृष्णिः शतधाभा गदाग्रजः ॥ ३० ॥

एकशृंगो जगन्नाथो विश्वरूपः सनातनः ।

मुकुंदो राहुभेदी च वामनः शिवकीर्तनः ॥ ३१ ॥

Pro versibus 13. et seqq. haec leguntur :

श्रीनिवासोऽप्यजो वासुः पितास्यानकदुंदुभिः ।

वसुदेवश्च मंदी तु पवनव्याधिरुद्धवः ॥ ३२ ॥

शैनेयः सात्यकिर्योधो रथबाहस्तु दारुकः ।

शार्ङ्ग धनुः पांचजन्यः शंखश्चक्रं सुदर्शनः ॥ ३३ ॥

कीमोदकी गदा खड्गो नंदकः कीलुभो मणिः ।³

पूरस्य द्वारका द्वारवती सेव कुशस्थली ॥ ३४ ॥

आनततोऽय महावीरः पक्षिसिंहोरगाशनौ ।

गरुडान् गरुडस्ताक्षो वैनतेयः खगेश्वरः ॥ ३५ ॥⁴

मागांतको विष्णुरथः सुपर्णः पद्मगाशनः ।

ई रमा सिंधुना सा मा चला हीरा च पंचला ॥ ३६ ॥

वृषाकपायी चपला इंदिरा रुक्मिणीत्यपि ।

लक्ष्मीः पद्मालया पद्मा कमला श्रीहैरिमिया ॥ ३७ ॥

Sequitur linea p 6, 3. ubi tamen कार्ष्णिः pro मारः legitur Deinde pro vss. 4-6. haec praebentur

कंदर्पो द्रुपकोऽनंगः शंखारिरनन्यजः ॥ ३८ ॥

मधुसारपिरिः पंचशरश्च मकरध्वजः ।

बृहस्पत्य कलाकेलिरात्मभूः कुसुमायुधः ॥ ३९ ॥

अपि नमुचिमनोजो ब्रह्मसूचिश्चकेतू

विषमविशिखकानो मारसंकल्पयोनी ।

रतिपतिमदयित्वा पुष्पधन्वांगनी च

मनसिमकुसुमेषू कामदेवस्मरौ च ॥ ४० ॥

रती रागलता मायावती प्रीतिः स्मरप्रिया ।

Pro l 7 hic versus legitur :

अनिरुद्धो विष्णुकेतुर्वैद्यसूरपुत्रपतिः ॥ ४१ ॥

Sequunturque :

उत्तमादनः शोषणश्च तापनः संहननश्च ।

संमोहनश्च पंचैते विख्याताः कामसायकाः ॥ ४२ ॥

अप्येककुंडलः सीरी सीनंदी च मधुव्रतः ।

बलभद्रः प्रलंबप्रो बलदेवोऽच्युताग्रजः ॥ ४३ ॥

³ Cf. p 6, 12

⁴ Cf p 6, 15

Sequuntur Sivaie nomina, quibus post l. 11. paginae 7.
haec adduntur :

वृषपर्वी रेरिहायो भगाली पांशुचंदनः ॥५०॥
दिगंबरोऽद्भुतहासश्च कालमरपुरादिवी ।
वृषाकपिर्नहाकालो वटाको नंदिवर्धनः ॥५१॥
हीरो रीटः सरुर्भूटिः कटुर्भैरवो भुवः ।
शिपिविहो गुडाकेशो देवदेवो महानटः ॥५२॥

Pro vss. 13-16. haec leguntur :

धनुराजगवं तथा ।
अजगावं चाजगवं पिनाकं पुनपुंसकं ॥५३॥
गयास्तु भृंगरीटाद्या भृंगरीटोऽस्थिविग्रहः ।
भृंगी भृंगरिडिद्याय महाकालो वृषाणकः ॥५४॥
स्याच्चालाकायनो नंदी द्वाःस्थश्च नंदिकेश्वरः ।

Sequitur v. 15, post eumque haec :

ब्रह्मणी वैष्णवी रौद्री वाराहेंद्री तथापरा ।
कौमारी चैव कौवेरी सनेता अपि शक्तयः ॥५६॥

Pro v 16. haec praebentur .

भूतिर्विभूतिरैश्वर्यमहधा तद्विगम्यते ।
अणिमा लयिमा व्याप्तिः प्राकाम्यं महिमा तथा ॥५७॥
ईशित्वं च वशित्वं च तथा कामावसायिता ।

Post v. 3. paginae 8.

ईश्वरी बाधवी शक्तिर्देवतायापराभिता ।
वृषाकपायी चामुंडा कौशिकी चर्विकाद्रिमा ॥६०॥

Post v 5:

हस्तिमल्लः पृश्निशृंगो मूषिकांकोऽधिकेयकः¹ ।

Post v. 9:

देवसेनापतिर्गौगः स्वामी द्वादशलोकचनः ॥६३॥

Post v. 2 paginae 9:

महेन्द्रः कौशिकः मृतक्रतुर्विचंभरो हरिः ॥६८॥
पुरुदंशाः शतधृतिः पृतनापाडहिहिवः ।

Pro versibus 5-11. hi leguntur :

आखंडलः सहस्राक्षश्चभुष्मास्तस्य तु प्रिया ॥६९॥
पूतक्रतायी पौलोमी शर्चोद्राणी पुलोमजा ।
तस्याश्चौ वृषाणोचैःश्रवसौ धनमैन्द्रकं ॥७०॥
वृषखसु तदुद्यानं नंदनं मिश्रकावणं ।
स्यात्पुत्री तु पूषभासा देवपूरमरावती ॥७१॥
सुदर्शनामराद्याश्च जयंतः पाकशासनिनः ।
देवोद्यानं च वैभार्ष मिश्रकं मिश्रकायणं ॥७२॥

Post v 12. et pro vss. 13-16. haec leguntur

श्वेतहस्तिचतुर्दंतमल्लनागेंद्रकुंजराः ॥७३॥
हस्तिमल्लः सदादानो मातल्लसु हयंकयः ।
ह्रादिनी वज्रकुलिशावस्त्रियावशनिर्हयोः ॥७४॥

शतकोटिः सरुः शंखो दंभो वज्राशनिभिदुः ।

गिरिकंदकोऽपि भिदुरं शतधरं च जांचविः ॥७५॥

दंभोलिः स्यात्पविः पुंसि भिदुरोऽप्यस्त्रियां नतः ।

नपुंसि चोभयानं तु पिनाकं पुनपुंसकं ॥७६॥

De Jaśādharae aetate nihil certi constat, neque lexicon ejus a scholasticis citatur Hoc tamen probare me posse puto, cum ante Rāyamukutae tempora floruisse. Hic enim versum ३९, supra exscriptum : अनिरुद्धे विश्व-केतुर्ब्रह्मसूर्युवाचतिः & *Brhadamarakosha* excerptum esse tradit, ex eodemque fonte disticha ७-९. et ५७. derivata esse, Bhānujīdikshita auctor est. *Brhadamara* autem nomine auctoris nostri lexicon significari, veri simillimum est.

Amarae exemplo totum lexicon in tres partes divisum est, quae ipsae in capita distribuuntur : 1 Svarga-varga distt. 374. fol. 28^a; 2. Pātālavarga distt. 100 fol. 35^b ॥ जटाधरकवेरस्मिन्नामलिङ्गानुशासने । समाप्तः प्रथमकांडः कविनाम्नापहारकः ॥ Liber secundus incipit : भूपुरीशै-विपिनोपशिसिंहादयोऽस्तिलाः । नृमल्लक्षत्रविदृग्द्राष्ट्रे वर्गा दशो-दिताः ॥ 3. Bhūmivarga distt. 39. fol. 38^b; 4. Puravarga distt. 40. fol. 41^b; 5. Śailavarga distt 15. fol. 43^a, 6 Vanaushadhivarga distt. 257. fol 63^b; 7. Sinhādivarga distt. 81. fol 70^b, 8. Nṛivarga distt 213. fol. 89^b; 9 Brahnavarga distt. 92 fol 97^b; 10. Kshatriyavarga distt 183. fol. 113^b; 11. Vaiṣyavarga distt 158. fol 128^a, 12. Śūdravarga distt. 74 fol. 135^a. ॥ द्वितीयः कांडः ॥ Li-ber tertius incipit : विश्वेयनिग्रः संकीर्णो नानार्थोऽव्यय इत्यपि । लिङ्गादिसंग्रहश्चात्र वर्गाः पंचोदिताः क्रमात् ॥ 13. Prāṇivarga distt 78 fol. 142^a, 14 Viśeshyanighnavarga distt 81 fol 150^a; 15 Prakirnavarga distt 66 fol 156^b; 16 Nānārthavarga distt 567. fol. 214^b; 17. Avyayavarga distt. 64. fol. 221^a; 18. Lingādisangraha distt. 70. fol 228^b. ॥ तृतीयः कांडः ॥

In fine haec leguntur : चतुर्ग्रामनिवासिना श्रीमज्जटाधरक-पिना कृत नामलिङ्गानुशासनं सम्पूर्णमिति ॥ Idem liber in codice E. I. H 217. exstat, qui ex eodem atque noster exemplari transcriptus est.

Codex hoc seculo ineunte exaratus est. (WILSON 511.)

435.

Opera duo Lit Bengal. Charta Europ. Foll 95 Long 11. Lat. 8½ Linn. 19, 20.

Foll 1-52 Inest *Bhūripayogas*, lexicon synonymi-cum et homonymicum a *Padmanābhadatta*, Dāmodara-dattae filio, compositum. (B) Incipit. मुदे (mude) हरि तं नमतैकनाथं यस्येन्द्रनीलाम्भनभोनिभस्य । अङ्गे सदा राजति भार-

¹ Ita scripsi pro पृश्निशृंगो et चिकेयकः, quod codices habent

² Excepto *Durgādāsa* in *Dhātudīpikā*

तीन्द्रोर्ल्लेखे लक्ष्मीषु तद्विज्ञेय ॥ यदं नमस्कृत्य गुटोरिदानीं निरीक्ष्य
तन्नामवचिक्य शब्दान् । लिलेख दानोदरदत्तबुधैरिप्रयोगानिति पत्र-
नामः ॥ प्रायेणानरकोवोक्तेशेवैर्गैस्तथा क्रमैः । इदं भूरिप्रयोगाख्यं
नामलिङ्गानुशासनं ॥ Lexici initium hoc : देवलोकोऽवरोहः
स्यान्मंदरश्च फलोदयः । सुवदः स्वर्गियो देवा अदितिर्देवमातरि ॥ १ ॥
वितरच्छंदगोलस्या न्यस्तशस्त्राः स्वधाभुजः । पूर्वनाः कन्यवालाद्यास्तेश्च
देवाः क्रतुदुहः ॥ २ ॥

Padmanābhaddatta, in rebus componendis Amaram
secutus, opus in libros tres divisit. Priores duo bre-
vissimi sunt, neque amplius 220 versus continent.
Vocabula rariora ibi collecta maximam partem e Puru-
shottamae glossariis desumpta sunt. Longe uberior ter-
tia pars, qua homonyma tractantur. Quae auctor eodem
plane modo atque Maheṣvara disposuit, eundemque in
ordine, quo nomina se excipiunt, sequi solet. Haud
parvus est numerus eorum versuum, qui ex Viṣvakosha
vel Medinikosha verbo tenus excerpti sunt. Auctor
ipse disticho in fine libri addito Viṣvaprakāsam, Ama-
rakoshae commentarios, Trikāṇḍaśeṣam, Ujvaladattae
librum Unādicum, Hārāvalim, Medinikaram, alios aucto-
res in componendo lexico se adhibuisse declarat :

विष्णुप्रकाशानरकोवटीकात्रिकांडशेषोऽम्बलदत्तवृषीः ।

हारावलीनेदिनिकोषमन्यचालेख्य लखं लिखितं मयेत् ॥

Auctorem nostrum, quem praeterea grammaticam
Supadma appellatam, et commentarium ad Bhuvane-
svaristotram (supra, no. 173) scripsisse constat, hucus-
que a grammatico nullo antiquiore citatum reperi quam
a Bhaṭṭoji

Capita singula haec : Svargavarga distt 1-50 fol. 3^a;
Pātālavarga distt 51-64 fol 3^a. ॥ स्वरादिकांडः ॥ Bhūmi-
varga distt. 1-17 fol 3^b; Puravarga distt 18-27. fol. 4^a,
Vanaushadhivarga distt. 28-40. fol 4^b, Sinhādivarga
distt. 41-54 fol 5^a; Nrvarga distt 55-76. fol. 5^b,
Brahmavarga distt 77-97 fol. 6^a; Kshatriyavarga
distt 98-137. fol. 7^a; Vaiṣyavarga distt. 138-149.
fol. 7^b; Śūdravarga distt. 150-156. fol. 8^a. ॥ भूकांडः ॥
Viśeṣyanighnavarga distt. 1-27. fol 8^b; Sankīrṇavarga
distt 28-57. fol. 9^b. Pars homonymica, vocabula se-
cundum literas finales disposita, continens, desinit in
fol 49^b; Avyayavarga fol. 51^b, Lingādisangrahavarga
fol. 52^b.

Haec voluminis pars post annum 1820 ex exemplari
sequente nitide transcripta est. (WILSON 409^a)

436.

Opera tria. Lit. Bengal. Charta Europ. Long. 10½.
Lat. 8½. Linn. 11.

Foll. 1-101. *Padmanābhaddattae Bhūripayogas*. (A.)

Folium primum, quod prooemium et disticha 16. con-
tinebat, desideratur.

Haec folia anno 1804 exarata sunt. (WILSON 414^a.)

437.

Foll. 219-291. Lit. Bengal. *Ṣabdamālā*, vocabulo-
rum corolla, a *Rāmeṣvaraśarman* nexa. (A.) Incipit :

जगदीशं हरिं नत्वा श्रीरामेश्वरशम्भेया ।

शब्दार्थोपादिकोवोक्तशब्दमाला वितन्यते ॥

Auctor idem consilium secutus est atque Padmanā-
bhaddatta, ut observata Amarae librorum dispositione
vocabula ibi desiderata suppleret, partem vero homo-
nymicam (anekārtha) adaugeret et amplificaret. Sed
minorem in hac parte nominum numerum collegit,
quam quae in Bhūripayoga inveniuntur. Multa ver-
sus cum Viṣvaprakāsa congruunt.

Svargavarga distt 114 fol. 225^a; Pātālavarga distt
115-141. fol 226^b; Bhūmivarga distt. 142-159. fol.
227^b, Puravarga distt. 160-169. fol. 228^a; Śailavarga
distt. 170-174. fol. 228^b; Vanaushadhivarga distt. 175
-270. fol. 233^b; Sinhādivarga distt. 271-309. fol. 236^a,
Nrvarga distt. 310-366. fol 239^a; Brahmavarga distt.
367-383. fol. 240^b; Kshatriyavarga distt. 384-437. fol
243^b, Vaiṣyavarga distt. 438-457. fol. 245^a; Śūdra-
varga distt. 458-482. fol. 246^a, Viśeṣyanighnavarga
distt. 483-502. fol. 247^b, Sankīrṇavarga fol. 252^a; Nā-
nārthavarga fol. 289^a; Avyayavarga fol 289^b; Linga-
sangrahavarga fol 291^a.

Haec voluminis pars anno 1804 exarata est
(WILSON 414^c)

438. .

Foll. 53-95. Lit. Bengal. *Rāmeṣvarae Ṣabdamālā* (B.)

De Rāmeṣvarae aetate nihil compertum habeo, eun-
dem vero auctorem esse puto commentarii ad Amara-
kosham, *Pradīpamanyarī* appellati.

Haec voluminis pars ex A. post annum 1820 trans-
cripta est. (WILSON 409^b)

439.

Opera duo. Lit. Devan Charta Europ. Foll. 111.
Long 12. Lat. 9. Linn. 19-21

Foll. 1-86. Prior pars *Ṣabdaratnāvalis*, lexici a Ma-
hureṣa compositi, vocabula synonymica continens. In-
cipit :

यदे सदानन्दमयं समंतात् ज्योतिः परं ब्रह्म भवादिशेषं ।

आनैकगम्यं जगदेकरम्यं यदिद्वया कारयकाव्येभावः ॥

आसीत् ज्ञातलमंडले नृपकुलेः संसेवितः । श्रीयुते-

भूपातः *Śilamāna-khāna* इति यः कीर्तिप्रतापोऽलः¹ ।

यद्वोर्द्विप्रतापचंदनैः (yaddordanda^o) कल्यांतदुर्व्यग्रभैः ।

प्रसर्षिषित्तिपालकैः (°ká) रणभुवि क्षोभाकुलाः शेरते ॥

तस्यैव जगदेकधीरतनुनः स्यातो जगन्मंडले ।

Īśā-khāna-mahīpatih स्थिरमतिराज्ञाकरं (?) सोत्सवः ।

नृपेष्टादशभूमिपैश्चिरतरं तीक्ष्णांशुचंदनैः

• शीलैः प्रतिदेशपालनविधौ संसेव्यमानो [६] भवत् ॥

एतस्मादजनि प्रतापमिहितः । सत्कीर्तिशीतद्युति-

दानधीवलिभूषितः । सुमहिमः (°mā) श्रीरामदेवः स्वयं ।

नृशास्त्रानमलनन्दश्च² नृपतिः श्रीमान्महीमंडलं ।

शक्ति द्वादशभूमिपैः पुनरिदं भूभंगमादौः कृती ॥

तस्याशावज्ञतः सुधारसमर्थो सत्काव्यसंतोषिणी ।

नानातंत्रविचारसारललितां ज्ञानप्रदानोऽमलां ।

धीरश्रीमयुरेश एव तनुते श्रीशब्दरत्नावली

संनः सन्नु विनोदिता नृपसभं संतोषयन्तोऽनया ॥

विलोच्य बहुतंत्राणि शब्दरत्नावलीमिमां ।

यैरेव [f] नवभ्राति प्रायः पथ्यीयविस्तृतेः ॥

Quo in prooemio auctor librum jussu regis *Murchhā-khān* se composuisse ait. Colebrooke auctore hoc lexicon anno 1666 scriptum est, in codice nostro aetas non indicatur. In rebus disponendis Mathuresa Amaram sequitur, quem copia verborum superat. Capita singula haec Svargavarga fol. 19^a, Pātālavarga fol. 24^a; Bhūmivarga fol. 26^a, Puravarga fol. 28^a, Śailavarga fol. 28^b, Vanaushadhivarga fol. 41^a, Sinhādivarga fol. 45^a, Manushyavarga fol. 55^b, Brahnavarga fol. 60^a; Kshatriyavarga fol. 69^b, Vaisyavarga fol. 76^b, Sūdravarga fol. 79^a, Viśeshanavarga fol. 84^b. Sankīrnavargae finis desideratur. Desinit liber in versu: मार्गलं मृगनासागिर्भवेद्विचयनं मृगः ॥

Haec voluminis pars post annum 1820 e codice Benghalico negligenter transscripta est (WILSON 253^a).

440.

Foll. 102-218 Lit Bengal. His foliis altera *Sabdaratnāvalī* pars continetur, vocabula homonymica continens Incipit:

नन्वा ज्योतिः परं ब्रह्म नृशास्त्राननृपाज्ञया ।

नानार्थशब्दा लिख्यन्ते मयुरेशेन यत्नतः ॥

Voces secundum consonantes finales et syllabarum numerum dispositae sunt. In classibus singulis ordo

¹ °oyvalah

² Aut *Mūsā* aut *Murchhā* legendum est In fine capitum

नृशास्त्रानमशनंदश्चि, नृशास्त्रानमशनानंदश्चि, नृशास्त्रानमशनंदश्चि, etc., subscriptum est.

alphabeticus literarum initialium observatur. De genere substantivorum regulae in hoc quidem codice desiderantur.

• Haec voluminis pars anno 1804 exarata est (WILSON 414^b)

441.

Lit. Devan Charta Europ. Foll. 70. Long. 10½ Lat. 8. Linn. 14.

Continetur hoc codice *Nānārtharatnamālā*, lexicon homonymicum compendiosum, ab *Īrugapa-dandanātha* (?) compositum. (A.) Incipit: यत्पादांशुरुहा etc. Auctor alioquin ignotus sub Harhara rege quodam vixit Vocabula secundum consonantes finales disposita sunt. Atque primum significationes vocalum brevitate traduntur. Sequuntur capita septem voces bisyllabas, trisyllabas, quadrisyllabas, alias continentia. Denique genus substantivorum et particulae paucis absolvuntur. In classibus singulis vocabula non alphabetico ordine, sed arbitrio enumerantur

Codex hoc seculo ineunte negligentissime exaratus est. Prooemium ita depravatum est, ut vix aliquid inde elici, immo ne nomen quidem auctoris explorare statui possit In medio libro multae lacunae reperiuntur. (WILSON 417.)

442.

Foll. 94-136 *Nānārtharatnamālā*. (C.)

Haec voluminis pars c codice praecedente post annum 1810 transscripta est. (WILSON 415^b)

443.

Foll 73-132. (linn. 13-17.) *Nānārtharatnamālā*. (B)

Prooemium desideratur, post vocales reliquae etiam voces monosyllabae traduntur. Apographon in capite vocabula quadrisyllaba continente desinit: इति जगदुपकारिस्थानीरुगपदं (ति) नापयिरचित्तायां (alibi जगदुपकारिस्थानीरुगप° legitur) । चतुरक्षरकांडोऽयं पूर्णो नानार्थरत्नमालायां ॥

Haec voluminis pars post annum 1811 satis accurate exarata est. (WILSON 314^b)

444.

• Foll. 23-39. (linn. 8) *Asūlatiprakāśas*, onomasticon ab auctore anonymo Kāsmīrensi compositum Incipit.

श्रीशंभुकीर्तककरामलकांतपूर-

विभाजमानगि [f] रजाचरयो प्रथम्यः (:) ।

कश्मारभूमिनगरे प्रकरोति कोशं

श्रीमत्सालतिमहीचरसाननाम्ना ॥ १ ॥

हारावली ॐ यादवविष्णुकोष-

हेमाख्ये [f] दनिधर्मनयनाममालाः ।

अन्यानेकविषयात् भिषेष्टं प्रकोषान्

दृष्ट्वा करोति कविर्पंडिततोषदं च ॥ २ ॥

राज्ञासालतिज्ञानेन गुणिना प्रेरितो ह्यहं ।

असालतिप्रकाशाख्यं कोषं कुर्वे महागुणं ॥ ३ ॥

शुभशब्दमुच्यते यदानुप्राससम्पत्तिं ।

Mīramīrāsutah कोष दत्ते गृह्यन्तु सङ्गुधाः ॥ ४ ॥

Auctor, adulationis exemplo a recentioribus scriptoribus Indicis frequentato usus, suo nomine celato, librum sub Asūlati, Kāśmīriac partis reguli, ipsius patroni, titulo edidit Lexica et lexicographos hos se consuluisse ait . 1. Hārāvalī, 2 (Dharani), 3. Yādava, 4 Visvakosha, 5 Hemachandra, 6 Medinīkara, 7. Dhananjaya, 8 Nānamālā. Recentissimae aetatis opellam esse quum aliis rebus, tum eo probatur, quod passim vocabula non Sanscritica introducta sunt, velut डिक्कापतिः (डिक्कीपति? Delhi urbis rex?), पातिशाह pro orbis terrarum imperatore usurpantur.

I Bhūmibhānu fol 35^a, II Jalabhānu fol 36^b, III Tejobhānu fol 37^b, IV Vāyubhānu fol 37^b, V Akāśabhānu fol 39^a.

Haec voluminis pars, lacunas multas continens, anno 1821 exarata est (WILSON 256^b)

445.

Foll 5-10^a (linn 5) *Nānārthadhvanmanjarī*, glossarium ab auctore anonymo compositum Incipit.

शिवः सङ्घः शिवः शुक्रः शिवः कालः शिवो वसुः ।

शिवो गौरी शिवो क्रोशी शिवं भद्रं शिवं शुभं ॥

गौरी शिवप्रिया देवी गौरी गोरोचना स्मृता ।

गौरी कन्याप्रसूता स्त्री गौरी शुद्धोभनात्मना (°bhayānvayā) ॥

हरिरिन्द्रो हरिभानुर्हरिविष्णुर्हरिर्महत् ।

हरिः सिंहो हरिर्भक्तो हरिश्चामी हरिः कपिः ॥

हरिरंशुर्हरिर्भीरुर्हरिः सोमो हरिर्यमः ।

हरिः शुक्रो हरिः सर्पः सुपर्शोऽपि हरिः स्मृतः ॥

Libellus distichis 75 constat, quibus circiter octoginta vocabula, varias significationes habentia, explicantur Paucis mutatis, haec disticha e Sāsvata excerpta sunt

In fine haec leguntur: शाके राममुहांशुवारकुमारे वारे शनौ भास्करे मीनस्ये विलिलेख सार्यममलं पुस्तं द्विजः कश्चनः । नानार्थ-ध्वनिमञ्जरीसमभिधं नामावलीर्द्रुहितं पाठार्थं बहुयत्नतः शिवपदं ध्यायंश्च विष्णुपदं ॥ Annus hoc disticho indicatus est 1791, quo anno codex ille exaratus est, e quo apographon nostrum hoc seculo ineunte transcriptum est (WILSON 249^b)

446.

Foll 21-23^a. *Idem libellus*, e superiore exemplari descriptus. Verborum index in fol. 37. exstat (WILSON 393^e)

447.

Foll 10^b-12. *Dvirūpakoshae* cujusdam fragmentum continent. Incipit.

पुनस्तस्मै द्विरुपाख्यं कोषं लिखितुमारभे ।

भारतं भारते मत्वा (natvā) गौरी शङ्करमादरात् ॥

द्विरुपा बहुरुपाः स्युर्धनयो (dhvanayo) त्वस्यशब्दतः ।

क्रियन्तस्ते पि वक्तव्याः सतामिह नियोगतः ॥

ईश्वरी स्यादीश्वरा च काली काला च कालिका ।

चण्डिश्चण्डी च चण्डा च चण्डिकाश्चापि चण्डिका ॥

Libellus in medio disticho sexagesimo primo desinit रोषः सानमदको पि रोषः स्या

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 249^c)

448.

Foll 23, 24. *Idem glossarium* ex apographo superiore transcriptum Verborum index in foliis 37-42 exstat. (WILSON 393^f)

449.

Foll 16-20 (linn 5) *Dvirūpakoshas*, libellus distichis 75 vocabula idem significantia sed forma paulisper discrepantia enumerans Incipit

भवेदमादो आमादो विमुचत् विमुचः तथा ।

मातुःश्वसा मातुःश्वसा कषाया कषिता कषा ॥

शम्बरं सम्बरं प्रोक्तं कुशलं कुशलं विदुः ।

वाशयो वासयो पि स्याद्वशिष्ठो पि वसिष्ठकः ॥

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 249^e)

450.

Foll 17^b-19 *Idem libellus*, e superiore exemplari transcriptus Vocabulorum index in foliis 29^b-36^a legitur (WILSON 393^f)

451.

* Foll 110-139 (linn 11) *Dhānvantariyo Nighantus*, materiae medicae glossarium Incipit

नमामि धन्वंतरिमादिदेवं सुरासुरैः संस्तुतपादपद्मं ।

लोके नराह्यभयमृत्युनाशं धातारमीशं विविधौषधीनां [१]

अनेकदेशाभ्याधितेषु शब्देभ्यश्च प्राकृतसंस्कृतेषु ।
 गूढेष्वगूढेषु च नास्ति संख्या द्रव्याभिधानेषु तथोपधेयु [२]
 प्रयोजनं यस्य तु यावता स्यात्तावत्स गृह्णाति यथांशु कृपात् ।
 तथा निषेधं दुर्निधेरननाद्गृह्णात्यहं (१) कंचिदिहैकदेशं [३]
 नामोक्तनेकस्य यदौषधस्य नामापरस्यापि तदेव चोक्तं ।
 शास्त्रेषु लोकेषु च यत्प्रसिद्धं न गृह्यते सौ पुनरुक्तदोषः [४]
 तुल्याभिधानानि तु यानि शिष्टैर्द्रव्याणि योगेषु निवेशितानि ।
 अर्थाधिकारागमसंप्रदायैर्विभक्त्य^१ तर्क्ये च तानि युज्यात् [५]
 किंवातगोपादिकतापसाद्या वनेचरास्तत्कुशलास्तपान्ये ।
 विदन्ति नामाधिभेदज्ञानां प्रमाणवर्गीकृतिनामजातीः [६]
 तेभ्यः सकाशादुपलभ्य लेटाः^२ पञ्चाम्यशास्त्रेण विमृष्य बुद्ध्या
 धिकस्ययेह्युरसप्रभावविपाकवीर्याणि तथा प्रयोगात् [७]
 प्रायो ज्ञायाः सन्ति वनेचरास्ते गोपादयः प्राकृतनामज्ञाः ।
 प्रयोजनार्था वचनप्रवृत्तिर्यस्मादतः प्राकृतमित्यदोष(१)ः [८]
 एकं तु नाम प्रथितं बहूनां नामानि चैकस्य तथा बहूनि ।
 द्रव्यस्य ज्ञायाकृतियर्णवीर्यरसप्रभावादिगुणैर्भवन्ति [९]
 नाम द्युतं केनचिदेकमेव तेनेव जानाति स भेदजन्तु ।
 अन्यस्तद्व्येन तु वेत्ति नास्ति तदेव चान्यो व्यपरेण कथितः [१०]
 बहून्यतः प्राकृतसंस्कृतानि नामानि विभ्राष्य बहूँश्च पृष्ट्वा ।
 दृष्ट्वा च संस्पृश्य च जातिलिगेर्विद्याद्विषयभेदमादरेण [११]
 ज्ञानामविन्नोद्भवमिति वेद्यो न वेत्ति पश्यन्नपि भेदज्ञानि ।
 क्रियाक्रमो भेदजमूल एव तद्वेषनं चापि निषेधमूलं [१२]
 तस्मान्निषेधरित्येव नातिसक्षिप्रवित्तः ।
 हिताय वैद्यपुत्राणां यथावत्संप्रकाश्यते [१३]
 द्रव्यावलीनिविष्टानां द्रव्याणां नामनिर्णयं ।
 लोकप्रसिद्धं वक्ष्यामि यथागमपरिक्रमं [१४]

Liber, jam a Kshirasvāmīne laudatus, in capita (varga) novem divisus est Gudúchyádivarga fol 117^b, Satapushpádivarga fol 120^a, Chandanádivarga fol 123^b, Karavirádivarga fol 126^b, Amrádivarga fol 130^a, Káncanādivarga fol 133^a, Mīsrakavarga fol 134^a, ashtamo vargas fol 134^b. Denique ea vocabula traduntur, quae aut unam rem indicant, aut duobus, tribus, pluribus significationibus diversis usurpantur.

Haec voluminis pars anno 1467 non satis accurate exarata est (WALKER 181⁴)

452.

Foll 75-92 (lunn 11) *Sivakoshas*, glossarium homonymicum arborum et plantarum medicinalium, a *Svalatta*, Chaturbhujae filio, anno 1677 compositum Incipit.

वन्दामहे रभारतितं^(१) भवत्याः^(२) कृपाकटाक्षं करुणापरायाः ।
 यतो जगत्सत्समस्तवस्तु स्वहस्तविन्यस्तमिवावभाति ॥१॥

¹ Vibhavya

² Vaidyah

शब्दार्थवानयामरवोपालितसिंहमेदिनीविद्यान् ।
 हारावलीहलायुधशास्त्रतर्हमन्त्रिकावृक्षोपांश्च ॥२॥
 ग्रीये विविच्य भिषजो विविधौषधनामसंदिहानस्य ।
 नानार्थौषधकोषो विरच्यते लिङ्गभेदेन ॥३॥

Auctor igitur ad opus conficiendum hos lexicographos et lexica adhibuit: Ajaya, Amara, Trikándasesha, Mediní, Viśva, Vopáhtasinha, Sabdárnavá, Sásvata, Haláyudha, Háravali, Hemachandra Liber distichis 541 constat Vocabula secundum consonantes finales disposita sunt, ita ut v c consonanti terminatae bisyllabae, trisyllabae, quadrisyllabae primo loco enumerentur, reliquae deinceps consonantes sequuntur Ordo alphabeticus literarum initialium in singulis classibus plerumque accurate observatus est

In fine haec leguntur नवग्रहातिथिराग्रे (navagrahatithiprápte) हायने इालभूभजः चक्रो चातुर्भुजिः कोपं शिवदत्त शिवाभिधम् ॥४१॥

Haec voluminis pars anno 1820 admodum negliger exarata est Disticha 66-92 omitta sunt (WILSON 408^b).

453.

Foll 69-109 Lit Bengal *Sabdachandriká*, materiae medicae lexicon synonymicum, a *Chakrapánadutta* compositum Incipit

देवं प्रणम्य हेरम्बं वैद्यश्रीचक्रपाणिना ।
 भैषज्यशब्दबोधाय क्रियते शब्दचन्द्रिका ॥
 समरादिप्रसिद्धानि यनि (yáni) नामानि तानि च ।
 नानातन्त्रप्रयोगेण कथ्यन्ते वीक्षितानि च ॥

Auctor Amarac thesauro ita usus est, ut partes omnes eas, quae ad rem medicam faciunt, verbo tenus in librum suum reciperet, ipse vero synonyma abunde petita adjungeret Capita singula haec Vrikshádivarga fol 83^a, Svarnádivarga fol 84^a, Ghritádivarga fol 85^a, Bhúmyádivarga fol 87^a, Manushyavarga fol 89^a, Sinhádivarga fol 92^a, Madyádivarga fol 93^b, Panchakasháyádivarga fol 94^b, Triphaládivarga fol 96^a. Speciminis causa nonnulla muti disticha apposui, Amarac verba uncis includi jussi Am II, 4, 2

[चोधिद्रुमश्चलदलः पिप्पलः कुंजराशनः ।
 अष्टाग्यो देवभवनं देवात्मा हयमारणः ॥४॥
 ग्रीहारिनीगर्भपुच्छ शिरापन्नो महाद्रुमः ।
 [कपित्थे सुर्दधिफलदधित्यग्राहिमन्मथाः ॥५॥
 हेमंतनाथः सभयः सुफलः सुमनःफलः ।
 [दंतशठो निरामालुर्लिङ्गको लिङ्गवर्धनः ॥६॥
 [उदुंबरे जंतुफलो यज्ञांगो हेमद्रुमधकः ।
 यज्ञसारो धर्मपद्मं पाणिभुङ्क्षपटः पशुः ॥७॥

[कोविदारे चमरिकः कुहालो युगपेक्षकः] ।

साक्षात्चनारः कामालुहयवाहनसंकरः ॥ ८ ॥

Inde a folio 97. index rerum, quae hoc libro continentur, sequitur. Idem lexicon codice E. I. H. 98^b. continetur.

Apographon nostrum post annum 1820 e codice non accurato transcriptum est. Neque meliore codice Rādhākānta usus est, quo factum est, ut arborum et plantarum nomina nova omnino et inaudita (cf supra, कामालु, निरामालु, पाणिभुज्, संभञ्ज) ex hoc lexico in Sabdalkalpadrumam receperit. (WILSON 410^b)

454.

Lit. Bengal Charta Ind Foll. 368 Long. 10½
Lat. 7½ Linn 13-17.

Anekārthasangrahas, glossarium homonymicum, hoc seculo ineunte e variis lexicis congestum Voces singulae secundum consonantes finales et syllabarum numerum eodem plane modo dispositae sunt atque in Medinīkosha Lexicographorum et lexicorum, quorum loci integri sub singulis vocibus excerpti et collecti sunt, nomina haec reperi. Ajayapāla, Anekārtha, Amara, Ekārtha, Jaṭādhara, Trikāndasesha, Dharaṇi, Medinīkara, Ratnamālā, Rudra, Viṣvaprakāsa, Sabdaratnāvalī, Hārāvalī, Hemachandra (nānārtha) Neque tamen haec auctorum copia ultra folium 33 procedit, et in reliquo libro raro aliorum lexicographorum loci inveniuntur atque Medinīkarāe et Dharaṇis. Particulae in fine libri (inde a foll 355^b) recensentur.

Medinīkarāe editionis Calcuttensis quum paginae et lineae citentur, liber utilissimus non ante annum 1807 compositus esse potest.

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 416.)

455.

Lit. Devan Charta Europ. Foll. 570 Long 17.
Lat 10½ Linearum numerus variat

Continetur hoc codice *Sabdārthakalpatarus*, lexicon Sanscriticum a Venkaṭa, Venkaṭae filio, Sūryanārāyanāe nepote, intra annos puto 1806-1810 Madris compositum, et eodem modo digestum atque altera Hemachandrae pars. Incipit. श्रीविघ्नेशो विघ्नमयो विघ्नातीतो निरामयः । योनातीतो निर्गुणो पि सृष्टिस्थितकृद्वेत् ।

Auctor multis lexicis se usum esse profitetur: Sasc-

shāmarakoshaṣ cha tasya nānārthako 'pi cha । viṣvo Viṣvaprakāsaṣ cha nighaṇṭur Viṣvamedinī ॥ Nānārtharatnamālā cha Paryāyārṇava eva cha । Śabdaṣabdārthamanuṣhā Śabdalingārthachandrikā ॥ Paryāyaratnamālā cha Sabdaratnam Viśhāmṛitam । Sarasvatīvilāsāṣ cha vidvadbhīḥ samudāhṛitāḥ ॥ In medio autem libro plerumque Amara solus atque parum accurate citatur. Nullius nunc emolumenti liber Specimini haec sufficient, fol 188^b

वादि ताक्षरांतकाडे

२ अक्षरवर्गे

वादिप्रकरणं

अक्षिः । इकारांता स्त्रियां ॥ अमरः ॥ पृथक्स्वरूपे ॥

अक्षः । अदंतं त्रिषु ॥ नानार्थरत्नमाला ॥ स्थे ॥ पुंसि । विदिते ॥

वस्तं । अदंतं ज्ञीवे ॥ अमरः ॥ गृहे ॥

वस्ता । अकारांतः पुंसि ॥ अमरः ॥ पितरि ॥

Prima pars vocabula क-ख, secunda त-य, tertia र-ञ consonantibus terminata comprehendit In fine primi et tertii libri haec de auctoris gente referuntur. इति श्रीमनुहेध्वरपदपञ्चाराधनसुधासादनपारीयेन । तत्कृष्णकटाक्षलभ-सरससाहित्याग्रगीवीणकविताचानुरीधुरीयेन । उद्गटाराध्यान्ववायगुरु-मन्त्रिकानुनभक्तिपरायणेन । वैश्यकुलपञ्चाकरविभाकरेण । मामिडिवंश-पाथोराशिसुधाकरेण । व्यालकुलसगोक्षपथितेण । विद्मदनुग्रहपातेण । भद्रमांवासूर्यनारायणपौत्रेण । वैकटपर्यंतनूभवेन । विजयलक्ष्मीगर्भ-शुक्तिशुक्तिभवेन । वैकटार्येण विरचिते etc

Codex anno videtur 1812 exaratus esse. (WILSON 50)

456.

Lit. Bengal Charta Ind. Foll. 369. Long. 16.
Lat 10 Linn plerumque 35.

A Foll 1-325. *Index alphabeticus* vocabulorum, quae in Unādikosha, Hemachandra (Abhidhānachintāman), Trikāndasesha, Bhūripṛayoga, Hārāvalī, Sabdaratnāvalī, Dharaṇi reperiuntur. Significationes quidem non additae sunt, sed numeri capita et disticha singulorum lexicorum indicantes Accuratius tria tantum prima respiciuntur. Hemachandra, Trikāndasesha et Hārāvalī ex editionibus Calcuttensibus citantur.

B Foll 326-369. a. Foll 326-367. indicem alphabeticum vocabulorum in homonymica Bhūripṛayogae et Jaṭādharae parte exstantium continent, ita tamen ut ea tantum recepta sint, quae his lexicis propria sunt. b Foll 363-369 Index vocabulorum in priore Bhūripṛayogae parte enumeratorum.

Codex anno 1812 exaratus est. (WILSON 53.)

I. ARS METRICA (CHHANDAS).

457.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 43. Long 12½.
Lat. 5. Linn. 12-14.

Chhandahśāstram, doctrinae metricae compendium, *Pingalae* auctori attributum. (B.) Codicibus nostris ea tantum pars continetur, qua metra Prākritica enarrantur. Incipit:

ओ विविहमन्त्रसाक्षरपारं पत्तो विमलमङ्ग हेलं ।
[यो विविधमात्रासागरपारं प्राप्तो विमलमतिहेलं ।]
पठनं भासतरंडो याचो सो पिंगलो जज्ञई १ ॥
[प्रथमं भाषातरंडो नागः स पिंगलो जयति]

Liber in partes duas divisus est, atque priore *mātrā-vṛttam* (fol. 26*), altera *varnavṛttam* continentur, 1 e metra syllabarum aut quantitate aut numero metienda

In marginibus commentarius, *Pingalasāravikāṣṇī* appellatus, a *Ravikara*, Hariharae filio, compositus, adscriptus est.

Codex post annum 1820 parum accurate exaratus est (MILL 53)

458.

Lit Bengal. Charta Ind. Foll. 65 Long 15½
Lat. 3 Linn 4

Eadem *Pingalae* pars. (A)

Locorum difficiliorum interpretatio in marginibus adscripta e Vāmanae commentario excerpta est Pars prior in folio 35^b finitur Folium 32 desideratur

Codex post annum 1815 nitide exaratus est (MILL 15)

459.

Foll 35-67 Lit Bengal. Idem liber (C.)

De codicibus Berolinensibus cf. Weber Catal p 367

Haec folia hoc seculo incunte negligenter exarata sunt (MILL 8^b)

460.

Opuscula duo. Lit. Bengal Charta Ind Foll 67.
Long. 15½. Lat. 2½ Linn. 6

Foll 1-34. *Vāmanāchāryae* ad *Prākṛitapīngalam* commentarius Incipit. प्रथममिति सागसि गिरिशे etc In fine libri auctor *Prākṛitachandrikām*, grammaticam a se scriptam, laudat.

Haec voluminis pars anno 1670 a Gāyakachandra exarata est. (MILL 8^a)

461.

Foll. 40-59. (linn. 19-21) *Pingalachhandogranthā-tīkā*, commentarius ad *Pingalae* artem metricam Prākriticam, a *Chitrasena* compositus. Incipit:

सयलविबुधवर्धं ज्योतिरुषं च नीचं ।
कवियणपयस्को बालबोहाय भट्टो ।
कलितसयललोषं पिंगलस्य प्रसिद्धं
रचयिदि वरटीकं लक्षणं चित्तसेनो ॥१॥
सकलविबुधवर्धं ज्योतिरुषं च नत्वा ।
कविजनपदस्को बालबोहाय भट्टः ।
कलितसकललोषं पिंगलस्य प्रसिद्धं
रचयति वरटीकां लक्षणं चित्तसेनः ॥२॥

Primum regulas generales tradit et explicat, quae etiam in parte metra Sanskritica tractante reperiuntur, deinde eas exponit, quae ad linguam Prākriticam pertinent. Commentarius et brevis et perspicuus est. *Kedārabhattae* liber semel citatur.

Haec voluminis pars anno 1688 Bhadrānagarāe a Kusalasūgarā exarata est, qui in fine haec adscripsit: श्रीभुद्रानगरे श्रीखरतरगळे याचनाचार्यश्रीः श्रीलावखरज्ञगणीनां शिष्य पं० कुशलसागरेण etc. (WALKER 205^d.)

462.

Foll 98-105 (linn. 13) *Vṛttaratnākara*s, metrorum oceanus, liber a *Kedāra*, Pabbekae filio, compositus (A) Incipit.

मुखसंतानसिद्धयर्थं नत्वा ब्रह्मायुताशितं ।
गौरीविनायकोपेतं शंकरं लोकशंकरं ॥१॥
वेदार्थशेषशास्त्रज्ञः पद्मेकोऽभृद्धिजोत्तमः ।
तस्य पुत्रो स्ति केदारः शिवपादार्चने रतः ॥२॥
तेनेदं क्रियते छंदो लक्ष्यलक्षणसंयुतं ।
वृत्तरत्नाकरं नाम बालानां मुखबुद्धये ॥३॥
पिंगलादिभिराचार्यैर्दुक्तं लौकिकं द्विधा ।
मात्रावर्णविभेदेन छंदस्तदिह कथ्यते ॥४॥
पडध्यायनिबद्धस्य छंदसोऽस्य परिस्फुटं ।
प्रमाणमपि विज्ञेयं पदितंशदधिकं शतं ॥५॥

Auctor sex capitibus, disticha 136. continentibus, metra in poematis postvedicis usurpata ita exponit, ut praecepta eodem, de quo singulis vicibus disseritur, metro composita sint. Atque capite primo de artis metricae elementis agitur, secundo ea metra enumerantur, in quibus syllabarum quantitas, tertio, in quibus syllabarum numerus norma est, quarto, in quibus distichi pars prima cum tertia, secunda cum quarta congruit, quinto, in quibus distichi partes quatuor differunt Denique ut numerus stropharum, quae

longarum et brevium syllabarum combinatione quadam fieri possint, computetur, et quo ordo, quem strophæ aliqua in metrorum serie occupat, reperiat etc sex definitiones (pratyaya) traduntur prastārās, nashṭam, uddishṭam, ekadvādīlagakriyā, sankhyā, adhvayogas.

Auctor ipse, et *Dwākara* scholiasta in Mallināthae commentariis saepissime laudantur.

Hæc voluminis pars circiter annum 1770 exarata est. (WALKER 179¹)

463.

Foll. 123-131. (linn 10-12) *Kedārabhaṭṭae Vṛttaratnākara* (B)

De codice Havniensi cf. Westergaard, p. 15, de Berolinensibus Weber, p. 225.

Hæc folia anno 1741 a Prabhujika exarata sunt (WALKER 205¹)

464.

Foll. 20-24. *Idem liber* (C)

Hæc folia anno 1833 exarata sunt (WILSON 225^b)

465.

Foll. 106-136. (linn. 15-18) *Janārdanambudhae* ad *Vṛttaratnākaram* commentarius, *Bhāvatīśadīpikā* appellatus Incipit.

नत्वा विनायकं देवमनंतं च गुरुं तथा ।

प्रीत्यर्थं च कृष्णदेवस्य छंदोवृत्तिं करोम्यहं ॥१॥

Ad singula metra exempla præbet, quas ipsius esse lucubratiunculas puto. In numero eorum auctorum, quorum operibus Kedārabhaṭṭa usus esse dicitur, *Jayadevam* et *Rāmasarmanem* fuisse declarat.

Hæc voluminis pars circiter annum 1770 exarata est (WALKER 179^d)

466.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 93 Long 11 Lat. 8½ Linn 20 Hic codex anno 1833 a Mādharāma negligenter exaratus est.

Foll. 1-18. *Bhāskarasarmanis*, *Kyājibhaṭṭae* filii, ad *Vṛttaratnākaram* commentarius, *Setu* appellatus Incipit. श्रीभास्करं नमस्कुर्ये etc

Scholiasta Benaris oriundus erat, ubi etiam Purushottama proavus, Haribhaṭṭa avus, Kyājibhaṭṭa¹ pater

¹ Ita legendum esse, non autem Apaji, ex auctoris epologo intelligitur

ejus vixerunt. Commentarium hunc anno 1676 composuit. (WILSON 225^a)

467.

Foll. 26-71 *Nārāyaṇae*, Rāmeṣvarac filii, ad *Vṛttaratnākaram* commentarius. Incipit

नत्वा गणेशं वाग्देवीं पिंगलं मातरं गुरुं

अन्यान्यपि (anyān api) च भाष्यादिकर्तृछंदोविशारदान् १

श्रीभट्टरामेश्वरसूरिसुनोरायणः स्वामनुरुध्य युक्तिं

संक्षेपवृत्त्या विवृतिं सुवृत्तरत्नाकरे व्यक्तया तनोति २

Auctor librum Benaris anno 1680 composuit Abavus ejus Nāganābha (?), Angadeva proavus, Govinda avus fuit *Rāmakutūhala*, carmen a patre scriptum, in medio libro citat. Exempla metrorum partim ab auctore ipso composita, partim ex aliis carminibus excerpta sunt. Brevitatis promisso non stetit (WILSON 225^c)

468.

Foll. 83-110. (linn 5) Lit. Bengal *Chhandomanjarī*, florum metricorum fasciculus, artis metricae compendium, a Gangādāsa, Gopāladāsac medici et Santoshae filio, compositum (A) Incipit.

देवं प्रणम्य गोपालं वैद्यगोपालदासजः ।

सनोपातनयश्छन्दो गङ्गादासस्तनोत्पदः ॥

सन्ति यद्यपि भूयांसश्छन्दोग्रन्था मनीषिणां ।

तथापि सारमाकृष्य नवकार्यो ममोद्यमः ॥

इयमच्युतलीलाद्या सद्गुप्ता जातिशालिनी ।

छन्दसां मञ्जरी कान्ता सभ्यकरुणे लगिष्यति ॥

Auctor libellum in capita (stavaka) sex divisit. Atque primo pedes metricos literis significandos, vocalium productionem, pausam tractat. Laudat in hac parte comœdium a patre scriptam, *Pāryātaharanam* appellatam, carmen suum, *Achjūtacharitam*, *Chhandogovindam* a Gangādāsa magistro compositum (अयं श्लोकश्छन्दोगोर्विदे मम गुरोर्गङ्गादासस्य), denique *Purushottamam*, magistrum alterum (*Svetamāndarya*-mukhyās tu नेच्छति मुनयो यतिं । इत्याह भट्टः स्वयमे गुरुर्ने पुरुषोत्तमः). Capitibus II-V res ita exponuntur, ut disticha singula metrum ipsum repræsentent, argumentum vero cum Krishnæ et Rādhae amoribus conjunctum sit. Nonnunquam aliorum poetarum versus, velut Māghac et Bhāravis, citantur. Sexto denique capite orationis pedestris genera tria breviter proponuntur.

गद्यं पद्यमिति प्राहुर्गङ्गायं द्विविधं युधाः ।

प्रागुक्तद्वयं पद्य गद्यं संप्रति गद्यते ॥१॥

अपादं यदसंतानं गद्यं तच्च द्विधा मतं ।
 वृत्तकोक्तिकाप्रायवृत्तगंधिप्रभेदतः ॥२॥
 अकठोराक्षरं स्वल्पसमासं वृत्तकं मतं ।
 तच्च वैदर्भीतिस्व^१ गद्यं हृद्यतरं भवेत् ॥३॥
 भवेन्नूत्कलिकाप्रायं समासाद्यं दृढाक्षरं ।
 वृत्तकदेशसंबंधाद्गंधि पुनः स्मृतं ॥४॥

वृत्तकं । यथा ॥ स हि त्रयाणामेव जगतां गतिः परमः पुरुषः
 पुरुषोत्तमो द्रुमदानवभरेण भंगुतांगामवनमयलोक्ष्य कल्याणद्वैतयस्तस्या
 भारमवतारयितुं रामकृष्णस्वरूपेणांशतो यदुवंशेऽवततार यस्तु प्रसंगेनापि
 स्मृतो वा गृहीतनामा पुंसां संसारपारमवलोकयति ॥

उत्कलिकाप्रायं । यथा ॥ प्रणिपातप्रवण सप्रधानाशेषसुरासुरादि-
 वृत्तसौंदर्यैककठोरिदकोटिनिविष्टस्पर्शमणिमयूखलदाक्षुरितचरणनखचक्र
 विक्रमोद्दामवामपादांगुष्ठनखशिखरखंडितग्रथांडविवरनिःसरच्छरदभूतक-
 रप्रकरभास्वरसुरवाहिनीप्रवाहपवित्रीकृतपिष्टपत्रितय केटभारे क्रूरतरसं-
 सारसागरनानाप्रकारावर्तनिवर्तमानविग्रहं मामनुगृहाण ॥

वृत्तगंधि । यथा ॥ जय जय जय जनार्दन मुकृतिमनस्तडागविकस-
 रचरणपद्म पद्मपद्मनयन पद्मिनीविनोदराजहंसाभास्वरयशःपटलपरि-
 पूरितभुवनकुहर हरकमलासनदिवृंदारकवृंदवंदनीयपादार्पितद्वंद्व द्वंद्व-
 निर्मुक्तयोगींद्रद्वयमंदिराविष्कृतनिरंजनज्योतिःस्वरूप नीरदरूप विरूप
 अनूपनाथ जगन्नाथ मामनवधिभवदुःखयाकुलं रक्ष रक्ष रक्ष ॥

In marginibus scholia adscripta sunt.

Haec voluminis pars exeunte seculo superiore nitide
 exarata est (WILSON 349^c)

469.

Foll. 72-93 A Foll 82-93 Idem liber (B)
 B Follus 72-81 scholia continentur Utraque pars e
 superiore exemplari transscripta est. (WILSON 225^d.)

470.

Foll 80-86 (lunn 8) *Srutabodhas*, cognitio audiendo
 obtinenda, libellus *Kālidāsa*e cuidam tributus Auctor
 metra Sanskritica maxime usitata distichis 41. ita de-
 scripsit, ut, quo more Terentianus Maurus metra Latina
 exposuit, regulae ipsae metrorum specimina sint Li-
 bellus, exilis et jejunus, et scholiastam (Harshakīrtim),
 quodque compendius contingere solet, editores plurimos
 invenit.

Haec voluminis pars a Sadāsiva, Pītāmarae filio,
 Prayāgae in usum Vyājabhānūjitis anno 1692 exarata
 est (WALKER 192^c)

¹ Schol bahusamāśaghatitam

K. ARS SYMPHONICA (SANGITA).

471.

Lit Devan. Charta Ind. Foll. 67. Long. 12½.
 Lat. 4½. Linn. 10.

Hoc codice *Sangītaratnākarae*, a *Sārṅgadeva*, Sotha-
 lae filio, Bhāskarac nepote (?), scripti, libri I II. IV.
 continentur

A. Foll. 30-50 I. *Svaragatādhyāya*, de sonis musi-
 cis. Prooemio auctor et majores suos (वंशः श्रीमत्काशी-
 रसंभवः । क्षुषेवृषगणाज्जातः) et *Singhanadevam* regem cele-
 brat, et satis multos artis musicae scriptores, partim
 fictos, partim veros enumerat. Horum in numero
 Abhinavaguptam², Kīrtidharam, Kohalam, Somesva-
 ram enodavi Finis hujus libri desideratur.

B. Foll. 1-29 II *Rāgavivēkādhyāya*, de modis mu-
 sicis

C Foll 51-67. IV *Prabandhādhyāya*, de composi-
 tionibus musicis

Codex anno 1825 parum accurate exaratus est
 (MILL 49)

472.

Folus 126-147 (lunn 8) *Sārṅgadevae Prabandhā-
 dhyāya* continentur. Incipit रंजकः स्वरसंदर्भो (°sandar-
 bho) गीतमित्यभिधीयते । गांधर्वं गानमित्यस्य भेदद्वयमुदीरितं ॥१॥
 सनादिसंप्रदायं यत्तंधर्वः संप्रयुज्यते । नियतं ज्ञेयसो हेतुस्तान्नांधर्वं
 जगुर्वुधाः ॥ यस्तु यागोमकारेण (यागोय^०) रचितं लक्षणात्स्वितं । देशी-
 रागादिषु प्रोक्तं तन्नाम जनरेजनं (°ranjanam) etc

Haec voluminis pars post annum 1830 exarata est
 (MILL 47^c)

473.

Foll 30-43 *Tālādhyāya*, qui sextus est *Sangīta-
 ratnākarae* liber, de tactu musico agens, fragmentum

Haec folia post annum 1830 exarata sunt (MILL
 48^c)

474.

Opera duo Lit Devan Charta Europ. Foll. 74.
 Long 11. Lat 9

Foll. 1-47. (lunn. 21) *Nrītādhyāyas*, septimus *Sangī-
 taratnākarae* liber, quo *Sārṅgadeva* artis orchesticae
 praecepta distichis 1676 tradidit. Initium conjecturis

² Hunc auctorem etiam in *Nrītādhyāya* laudat

meis emendatum apposui; आंगिकं भुवनं यस्य वाचिकं सर्व-
वाच्यं । आहार्यं चंद्रादि तं नुमः साक्षिकं शिवं ॥१॥ शिवप्रसा-
दसंप्राप्तिः सीमज्ञानसंपदा । तस्यैव शास्त्रिदेवेन नर्तनं तापकर्तृत्वं ॥२॥
नाट्यं नृत्यं तथा नृत्तं तेषां तदिति कीर्तितं । नाट्यवेदं ददी पूर्वं भर-
ताय चतुर्मुखः ॥३॥ ततश्च भरतः सार्धं गंधर्वाध्वरत्नां गवैः । नाट्यं
नृत्यं तथा नृत्तमग्रे शंभोः प्रयुक्तवान् ॥४॥ प्रयोगमुद्धतं स्मृत्वा स्वप्रयुक्तं
ततो हरः । तं हुना स्वगणायत्ना भरताय न्यदीदिज्ञत् ॥५॥ लास्यम-
स्याद्यतः प्रीत्या पार्वत्या समदीदिज्ञत् । बुद्ध्या तं उच्यं तं डोर्नैर्नैर्भ्यो मुन-
योऽमुषन् ॥६॥ पार्वती त्वनुशास्ति स्म लास्यं वाणात्मजामुषां । तथा
हारवतीगोप्यस्ताभिः सौराष्ट्रयोपितः (सौराष्ट्रा° MS.) ॥७॥ ताभिस्तु
शिक्षिता नार्यो नानाजनपदाम्यदाः । एवं परंपराप्राप्तमेतल्लोके प्रति-
ष्ठितं ॥८॥ अग्यज्ञः सामवेदेभ्यो वेदाश्चापर्वणः क्रमात् । नाट्यं चाभिन-
यानीतं (?) रसासंगुल्य पन्नभूः ॥९॥ अरौरचञ्चयमिदं धर्मकामार्थमोद्धदं ।
कीर्तिप्रगल्भसौभाग्यपरमानंदकारणं ॥१०॥ दुह्ये नाट्यं नृत्ये ते पर्येकाले
विशेषतः । नृत्यं त्वत् नरैर्द्राणामभिषेकमहोत्सवे ॥११॥ यात्रायां देव-
यात्रायां विवाहे प्रियसंगमे । नगराणामगाराणां प्रवेशे पुत्रजन्मनि ॥१२॥
ब्रह्मणोक्तं प्रयोक्तव्यं मांगल्यं सर्वपर्येषु । नाट्यादित्तिस्त्यातः प्रपंचम-
भिदधहे ॥१३॥

Auctor hoc libro non modo saltandi, sed etiam gesti-
culandi et artis scenicae cum saltatione conjunctae prae-
cepta accurate exposuit.

Haec voluminis pars circiter annum 1820 e codice
mediocri transscripta est. (WILSON 340^a)

475.

Foll. 65-83. (lunn. 26) *Rāgavibodhas*, modorum mu-
sicorum doctrina, libellus a Soma, Mudgalae filio, com-
positus Incipit: आर्यासूनुसमानं प्रणम्यमानं धरासुरैः प्रवरैः ।
हं पांचया तयालं मुजलमालं बंद कलये ॥१॥ दक्षिणे लक्ष्मणो यस्य
वामे च जनकालका । पुरतो माहूतिर्यस्य तं यदे रघुनंदनं ॥२॥
आर्यानंदनिदानं गुरुं स्वराधारविषयमहं । स्थानविशेषस्यातं गणय-
तिमतिमिच्छये यदे ॥३॥ हेतुर्जगद्भवते विराजयति स्वयोगतो वीणां ।
जयति व्यापनशीला शब्दालम्बजशक्तिः सा ॥४॥ *Sakalakalopā-*
khyakulāḥ sankhyāván Menganáthajane । मुजलसूरेस्तनुज-
स्तनुधीरपि सोमनामाहं ॥५॥ रागविबोधं विदधे विरोधरोधाय लक्षल-
क्षययोः । प्राचां वाचां किंचित्सारं सारं समुद्धृत्य ॥६॥ पण्डित्यार्यै-
वास्यां मन वास्यां जयति विपुलाख्या स्युक् । यदनुग्रहादभीष्टाः सर्वे यै
अत्र सिद्धेयुः ॥७॥ गीतं द्वेषा मार्गो देशी मार्गः स यो विरंच्याष्टीः ।
अन्विष्टो भरताष्टीः शंभोरग्रे प्रयोक्तव्यः ॥८॥ देशे देशे रूपा यज्जनह-
ट्टंजनं तु सा देशी । स तु लोकरुचिचकिलितः प्रायोल्लघात देशी
तत् ॥९॥ अत्र अतिसरवाद्या वीणाभेदाः स्वसंख्या मेलाः । रागासट्ट-
पाणि च पंच विषेया क्रमाद्भेदाः ॥१०॥ पुरुषार्थसार्धसिद्धे सिधेय-
विपुदपि विरंचिहरिगिरिज्ञान् । नादमुपासीत सुधीरदिने गदितास्त-
दात्मानः ॥११॥ आलेखयति विषयमुद्धृतं तदेहवर्णिमाहंति । स प्रेरयते

दीप्या ब्रह्मरूपिस्थितं नरुतं ॥१२॥ अर्चुं विचरन् क्रमतो नाभिद्वयकंड-
नूर्ध्वपक्षे सः । अतिसूक्ष्मादिकसंज्ञावादांस्तनुते त्र गानाहीः (°rhán) ॥१३॥
हर्कंडनूर्ध्वनादाः क्रमादमी मंदमध्यताराभ्याः । द्विगुणा यथोत्तरं च श्रुतितां
स्वरातां च वच्येयां ॥१४॥ हृद्यूर्ध्वनादिकास्वच्छाविंशत्यश्रुतिरोजनाडीषु ।
तावतः श्रुतिसंज्ञाः स्युर्नादाः परपरोक्षोष्वाः ॥१५॥ एवं गले च शीर्षे
ताभ्यः सप्त स्वराः श्रुतिभ्यः स्युः । स्वराता तेषु निरुक्ता मनः स्वतो रंज-
यतीति ॥१६॥ बह्वर्ध्वभगांधारा मध्यमपंचमधैवतनिषादाः । इत्यभिधा-
स्तेषां *sa ra ga ma pa dha nīti* संज्ञान्ता ॥१७॥

Libellus, *āryā metro scriptus*, in capita quinque
divisus est. I. *Śrutisvarāder vvekas*, de elementis
musicac, distt. 85; II. *Vinābhūdām vvekas*, de arte
Vinā canendi, et de variis Vinarum generibus, distt.
53; III. *Melānām vvekas*, de scalarum variationibus,
distt. 61; IV. *Rāgavvekas*, de modis musicis, distt. 50
Quinto denique, cujus finis desideratur, *rāgās et rāgi-*
nyas enumerantur, et cantica quaedam¹, literis notata,
traduntur.

Sārngadeva a Soma semel bisve laudatur; cf. II, 43:
नादोऽतिसूक्ष्मनामा नाभौ वदतेति शास्त्रिदेवेन etc.

Haec voluminis pars incunte seculo superiore nitide
exarata est. (OUSELEY 65^b.)

476.

Foll 11-29 *Sangitadarpanae*, artis symphonicae
speculi, a Dāmodara, Lakshmīdharāe filio, compositi,
libri I. et II.

I Foll. 11-20^a *Svaragatādhyāyas*. Incipit. प्रणम्य
शिरसा देवी पितामहमहेश्वरौ संगीतशास्त्रसंक्षेपः सारतो यं मनो-
व्यते ॥१॥ भरतादिमतं सर्वमालोड्युक्तिप्रयत्नतः । श्रीमता *Hari-*
bhattena (= Dāmodareṇa) सज्जनानंदहेतुना (sajjana°) ॥२॥
प्रचरतूयसंगीतसारोद्धारो विधीयते । गीतं वाद्यं नर्तनं च त्रय संगीत-
मुच्यते ॥३॥ मार्गदेशीविभागेन संगीतं द्विविधं मतं । दुहिणेन यदन्विष्टं
प्रयुक्तं भरतेन च ॥४॥ महादेवस्य पुरतस्तन्मागीत्यं विमुक्तिदं । etc

II Foll 20^a-29^a. *Rāgādhyāyas*. Finis desideratur
Incipit. यो यं ध्वनिविशेषस्तु स्वरवर्ण[वि]भूषितः । रंजको जन-
चित्तानां स दृगः कषि[तो] वृधेः ॥ (MILL 48^b)

477.

Foll 122-207. post annum 1830 negligenter exarata.
Lit. Devan Charta Europ. Lunn 8.

Foll. 122-125. *Sangitadarpanae* liber tertius, *Pra-*
kīśnakādhyāyas appellatus. Incipit: अथ गीतोपयोगिता-
दात्तुमिगमादयः । निरूप्यते मया सम्यक् लक्ष्यदृष्ट्या तु तत्त्वतः ॥१॥
रागालपनमालाभिः प्रकटीकरणं मतं । etc. (MILL 47^b.)

¹ His canticis verba अथ शंकराभरण इति praemissa sunt

478.

Lit Devan. Charta Europ. Foll. 43. Long 12½
Lat. 3½. Linn 8.

Foll 1-10. *Prabandhādhyāyas*, quartus *Sangītar-panae* liber Incipit: स्वररागादिकं सर्वे (sarvam) गीयते करणं यतः । निरूपितं प्रधानत्वाद्य गीतं निरूप्यते ॥

Totum volumen post annum 1830 parum accurate exaratum est (MILL 48^a)

479.

A Foll. 148-153. *Vādyādhyāyas*, de instrumentis musicis, quintus *Sangītarpanae* liber

B Foll 154-185 *Tālādhyāyas*, liber sextus

C. Foll 186-207 *Nṛtyādhyāyas*, de arte orchestica, liber septimus

Dāmodara maximam partem Sārṅgadevāe opus ex-
cerptit, pauca ex aliis auctoribus et libris addidit, citan-
tur enim praeter *Sangītaratnākaram* Āṇjaneya, Kal-
linātha, Chūdāmani, Pratibhāvilāsa, Maṇḍarpana, Rā-
gārṇava, Vinoda, Sivaṅkara, Sangītārṇava, Sāroddhāra,
Haribhaṭṭa (MILL 47^d)

480.

Opera duo Lit Devan Foll 207 Long 12½
Lat 3½

Foll 1-121 Charta Ind Linn 6 *Sangītanārāya-
nas*, artis symphoniacae compendium, *Nārāyanadevāe*
(Gajapativīra-), Padmanābhae filio, Kaviratna-Pu-
shottamamāsīae discipulo, auctori tributum Incipit
नीलादिकंदरानंदि मंदरालयवर्दितां etc

Liber in quatuor capita (parichheda) divisus est
I foll 1-55 *Sangītanirṇayas*, II. foll 55^b-64^b *Vā-
dyanirṇayas*, III foll. 64^b-116^a *Nṛtyanirṇayas*, IV
foll 116^a-121^b *Suddhaprabandhodāharanam*

Auctor recentior est quam Dāmodara, ejusque opus
frequentissime laudat Praeterea hi auctores et libri
citantur *Rāmachandrodāya*, liber a Purushottama ma-
gistro compositus, Krishnadatta fol 18^a, Kohala (et
Kohaliya liber), Gītaprakāsa, Chhandoratnākāra, Nā-
radasanhitā sive Sanhitā, Panchamasārasanhitā 13^a
33^b, Mammata, Sangītaratnamālāe auctor, 13^a 20^a,
Lakshmanabhaṭṭa Gītagovindaṭīkāyām 27^a, Siromani
3^b 29^a, Saivasarvasva 3^b, Sangītakaumudī sive Kau-
mudī 5^a 13^b. 30^b 42^b, Sangītasāra 14^a 19^b, Harimā-
yaka 6^a 14^a 19^b etc Se ipsum *Alankāṭachandrikāe*
libri auctorem esse profitetur

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte parum accu-
rate exarata est (MILL 47^a)

481.

Foll. 40-47 *Rāgamālā* a Kshemakarna pāṭhaka,
Maheṣae filio, anno 1570 composita Incipit: वेकुंठ-
वद्यभगीमरसुरपतिभिः पूजितं वादयन् etc Auctor varios mo-
dos musicos (rāga et rāgini) versibus enumerat, singu-
lorumque speciem et pulchritudinem celebrat. Nomina
modorum ab us nuncupationibus, quae aliunde inno-
tuerunt, saepe differunt In fine Kshemakarna Sā-
thala (?) regis se antistitem fuisse declarat

Haec folia post annum 1810 parum accurate exarata
sunt (WILSON 303^b)

482.

Foll 11-16. *Kshemakarnae Rāgamālā*

Haec folia ex apographo superiore circiter annum
1820 transcripta sunt (WILSON 301^b)

483.

Foll 22-61 (linn 5) Lit. Bengal *Hastaratnāvalī*,
liber a Rāghava rege (Rāya-rāghava) compositus Inci-
pit षडाचन्द्रमरोचिनिस्पृहमिवाज्ञं स्फुरद्विभर्तौ वज्राक्षं निहितैक-
बाहुलिकामंसे तुपाराट्टिजां । यामाद्वै परिरभ्य विभदलसम्पष्टाईमुधे-
क्षणः प्रीतो डामरयं रवं विरचयन् स्मेरो हरः पातु वः ॥ श्रीराघवः
क्षितिपतिर्जयति द्विजल्लवंशप्रसूतपरिभूतविप्रतापः । गुग्गुलुशङ्करनि-
रक्षशाङ्कशङ्कशङ्कां मृज्जमति दिक्षु यशो यदीयं ॥ यत् श्रीश्च सरस्वती
च [र]भसादन्योन्यनिर्मलसरं भूलोकभ्रमणाद्विरम्य परमानन्दान्विते दी-
यतः । तेन श्रीयु(yu)तरायराघवधराधीशेन या निर्मले तामेतां कल-
यन्तु नाट्यरसिकाः श्रीहस्तरत्नावलीं ॥ Srihastamuktāvalīkrit
प्रवन्द्य भूयो यदुक्तान् विषयान् ववन् । श्रीराघवक्षो[f]णपतिस्तदेता
श्रीहस्तरत्नावलीमातनोति ॥

Hoc libro auctor χειρονομία tractavit, sive artem
manus concinno gestu motitandi, qualis aut in salta-
tione, aut rebus scenicis adhibebatur Atque manuum
gestus trifariam divisi erant Aut enim manus move-
batur una (asamyuta), aut manus complodebantur
(samyuta). Utrumque vero genus ad animi affectum
quendam significandum inserviebat Paulo diversum
genus tertium, quum manuum gestus cum saltatione ad
motuum symmetriam augendam conjuncti essent, nullo
tamen imitandi respectu habito (nṛtyahasta). हस्तेनैकेन
कर्माणि येषां ते स्युरसंयुताः । येषां हस्तद्वयेनैव कर्माणि ते तु संयुताः ॥
नृत्यमात्रस्थिता ये तु न किंचिद्वस्तुवाचकाः । जंगहरेण सहिता नृत्य-
हस्तान्तु ते मताः ॥ His praemissis auctor singulorum
generum species enumerat. Nomina collato Sārṅga-
devāe Nṛtīādhyāya emendata subdidi¹

¹ Cf supra, p 86^a

I. *Asamyuta* 1. Patákas; 2. Tripatákas; 3. Kartaryásyas (Kartarimukhas S); 4. Ardachandrakas; 5. Hansásyas; 6. Kángulas (Kángúlas S.); 7. Ghonikas; 8. Mukulas, 9. Kadambas, 10. Padmakoshas; 11. Uṛṇanábhas, 12. Alapadmakas¹, 13. Mushtikas; 14. Sikharas, 15. Kapitthas, 16. Támrachúdakas; 17. Ankuṣas, 18. Súchyásyas (Súchímukhas S); 19. Khatakásyas (Khatakámukhas S), 20. Arálas, 21. Sukatundas; 22. Sandanṣas, 23. Sarpasirás; 24. Hansapakshas, 25. Chaturas, 26. Mrigasirshakas, 27. Bhramaras; 28. Sinhásyas, 29. Krishnasáramukhas, 30. Tantrímukhas Sárngadeva vero quatuor tantum et viginti enumerat, omisiss *Ankura, Kadamba, Krishna-sárasya, Ghonka, Tantrímukha, Sinhásya*

II *Samyuta* 1. Gajadantas, 2. Makaras; 3. Dolas; 4. Marálas, 5. Kapotas (haec manus etiam *Kúrma* appellantur), 6. Anjalas, 7. Pushpaputas, 8. Nishadhas, 9. Vardhamánas, 10. Karkatakas, 11. Svastikas, 12. Utsangakas, 13. Avalutthas, 14. Khatakávardhamánas *Marála* u. *Súrngadeva* omittitur

III *Nṛtyahastau* 1. Kesabandhas, 2. Nitambas, 3. Pakshavanchitak, 4. Latákaras, 5. Pakshapadyotas, 6. Karahastas, 7. Garudapakshas, 8. Uttánarechitas (Uttánavanchitas S)², 9. Rechitas, 10. Ardharrechitas, 11. Udvritas, 12. Latánanas (?), 13. Svastikas, 14. Viprakírnas, 15. Dandapakshakas, 16. Chaturasas, 17. Mushtikasvastikas, 18. Áviddhavaktas, 19. Arálahatakámukhas, 20. Vakshomandalí (Uromandalí S), 21. Urahpársvárdhamandalí, 22. Pársvamandalí, 23. Urdhvamandalí, 24. Pallavas, 25. Alapadmas, 26. Nalinípadmakoshas, 27. Sárngadeva praeterea has tradit *Ulvana, Tulamukha, Lalita, Valuta, Súchyásya*

Nominibus enumeratis, Rághava duas classes priores accuratius definit, tertiam in appendice se expositurum esse promittit अथ लक्षणमेतेषामुद्देशक्रमतो मया । कथ्यते यादुभगवता भरतेन प्रकीर्तितं ॥ प्रसारितायाः सहिता भयंत्यंगुलयो यदि । कुञ्चितः किञ्चिदंगुः *Patáka* स्यात्तदा करः ॥ १॥ पताके तु यदा हस्तो नामिता स्यादनामिका । *Tripatáka* करः प्रोक्तस्तदा जनमनोहरः ॥ २॥ पताके स्यात्तर्जनी चेन्मध्यपृष्ठालोकिनी । जनानामिका नामिता च तदा स्यात् *Kartarimukha* ॥ ३॥ तर्जनीयादिकनिष्ठान्ता यत्राङ्गुल्यो नतिं गताः । अंगुष्ठोऽपि नतः सो 'rdhachandrah कोदंडखंडवत् ॥ ४॥ मध्यमातर्जनीवृद्धा (लग्नास्त्रेताग्निसंस्थानास्तर्जनीयंगुहमध्याः S.) मिलिता हंसगुंडवत् । प्रसारिते च शेषे द्वे *Hansasyah* स्यात्तदा करः ॥ ५॥ Hoc loco scriba folia duo praeterint पुरतः प्रसारितास्त्रिस्तथा बोध्या कनीयसी । अंगुष्ठः कुञ्चितश्चेत्स्याद् *Hansapakshas* तदा

¹ Hanc manum Sárngadeva *Alupallava* sive *Alapadma* appellat

करः ॥ २४॥ कनीयसी भवेद्बोधा तिस्रोऽंगुल्यः प्रसारिताः । तासां मध्ये स्थितोऽंगुष्ठस्तदा स्याच्च *Chaturah* करः ॥ २५॥ अर्धे वृद्धाकनीयस्यो तिस्रोऽन्याः संयुता यदि । अंगुल्यो *Mrigasirsho* स्यं भरतस्य कवेनेतः ॥ २६॥ मध्यमांगुष्ठसंयुक्तास्त्रिस्तोऽन्या विरलीर्ध्वगाः । विद्वद्भिः कथ्यते हस्तो *Bhramaro* धमराकृतिः ॥ २७॥ वृद्धाकनिष्ठे विरले पुरोऽन्याः पार्श्वसंयुताः । उतिथताः शिरसा किञ्चित् *Sinhásyah* सिंहवत्त्वत् ॥ २८॥ मध्यमानामिकावृद्धाः संयुताः स्युः परस्परं । अन्ये द्वे अल्पनखोर्ध्वे *Krishnasáramukhas* तदा ॥ २९॥ जनानामिका मध्या च वक्त्रा तु यदि लंबिता (लक्षिता *Pur*) । तिस्रोऽन्या विरलाः शाखास्तदा *Tantrímukha* करः ॥ ३०॥ अथ संयुतहस्तानां लक्षण निरूप्यते ॥ सर्पशीर्षी (Patáko numnamadhyo yah sa tu *Sarpasiráh* karah S.) यदा स्यातां कूर्पराकुञ्चितौ पुरः । विद्वद्भिरेव कथितो *Gajadantas* तदा करः (स्कंधकूर्पयोर्मध्यमन्योन्यस्य यदा करो । दधाते सर्पशिरसौ गजदंतस्तदोदितः S) ॥ १॥ उपर्युपरि विन्यस्तौ पताको द्वावधोमुखौ । अर्ध्यांगुष्ठौ च *Makaráh* कथितोऽयं तदा करः ॥ २॥ पताको लंबितौ स्यातामंशौ (समो *Pur*) प्रशिथिलीकृतौ । *Dolanámá* भवेदेव करः कविभिरीरितः ॥ ३॥ करयोरुभयोरेव विस्त्रिष्टतरशाखयोः । कंपनेनेव कथितो *Marálo* नाम हस्तकः ॥ ४॥ अन्योन्यविहिताशेषौ मध्यरिक्तौ यदा करो । *Kapotánámá* हस्तोऽयं कथितो नाट्यकोविदेः ॥ ५॥ पताकाभ्यामुभ्यां चेत्संधेयः पार्श्वयोर्भवेत् । तले किञ्चित्कुञ्चितश्च तदा स्याद् *Anjali* करः ॥ ६॥ करः सर्पशिरा यस्तु स्यादंगुलिनिरतरः । कनिष्ठा पार्श्वसंलग्ना हस्तः *Pushpaputo* मतः ॥ ७॥ द्वाभ्यां कराभ्यां विधृतौ कूर्परी चेत्यपरस्परं । *Nishadho* नाम हस्तोऽयं तदा स्यात्कविमंतः ॥ ८॥ हस्तकौ मृगशीर्षौ द्वौ मिलितौ पुरतः स्थितौ । *Vardhamána* इति स्यातो हस्तो नाट्यविदा मतः ॥ ९॥ अन्योन्यांतरगामिन्यो यदि अंगुलयो मतः (?) । स भवेत् *Kurkafo* नाम लतानिर्मितसमवत् ॥ १०॥ उन्नाली वामपार्श्वस्यौ मणिबंधनिवेशितौ । अराली *Svastiká* hastah कथितो हस्तकोविदेः ॥ ११॥ उच्छ्रितौ वा समुन्नानौ (समुत्थानौ *Pur*) वृद्धिभागावरालकौ । पुरतो दर्शितौ स्याताम् *Utsangah* स्यात्तदा करः (अन्योन्यस्कंधदेशस्थावराली खल्लिकीकृतौ खसमुखौ च पितृतापुसंगो गीयते करः S) ॥ १२॥ तिर्यक् चेदुत्थितशिरसौ वक्षसः पुरतः स्थितौ । शुकहुंदौ तु हस्तौ द्वाव् *Avatthah* करो मतः ॥ १३॥ खट्वाकमुखहस्तोऽन्यो मिलितः खट्वाकमुखे । मतो नाट्यविदानेव *Khatakávardhamánakah* ॥ १४॥² Inde a fol 26^b eae res traduntur, quae manuum gestu mimice significandae erant Deinde (fol 30^b) gestus ॥ describuntur, qui in singulis rebus imitandis adhibendi sunt

Major operis pars desideratur. Desinit folium ultimum in disticho : धूमंगापांगभंगाभ्यां स्मितेन रभसेन च हृदये हंसपक्षौ तु विधने द्वावुदीरितौ ॥

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est. (WILSON 234^b)

² Textum collato Puránasarvasva et Sárngadeva emendavi

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Pag 1^a lin 12 प्राचा vocabulo nescio an Nīlakantha *superioris* potius commentatores respexerit *Ratnagarbham* nonnunquam laudat — P 4^a l 14 lege शाङ्गधन्वा — P 31 not 1 मुञ्जकं भोजकं sine ullo dubio vera est lectio — P 35 n 2 lege अग्निष्ठिका, quo diminutivo, ab अग्निष्ठा derivato, olla, sive aenea sive fictilis ad ignem adolendum idonea, sive focus significatur Cf Kasikh 3, 16 हेमांतिऽग्निष्ठिकेधनैः, ubi Scholiasta लोहमृदादिनिर्मितामग्न्याधारपात्रास्त्यग्निष्ठिकाः । ताः । et ibid 10, 31 शीते शीतापनुत्त्ये यस्मिन्भ-भारान्मयञ्जति । कुयोदग्निष्ठिकां वाय स वसेदग्निर्सेनिधौ ॥ ubi Scholiasta लोहादिनिर्मितामग्न्याधारस्थालिका — P 35^b l 33 lege codice C — P 50^a l 32 pro *Upodghatapāda* lege *Anushungapāda* — P 50^a n 1 lege पादा-श्चत्वारः — P 68^b l 7 lege Pārvatī — P 71^a l 28 Kūrtika — P 71^b l 1 lege avunculum — P 78^a De Ganesapurana, cf quae Stevenson in *Journal of the R As Soc* VIII, 319 sqq disputavit — P 83^b l 25 lege et Mohanī (sive potius Mohinī) Brahmanī filiae — P 96^b l 13 lege Ghatargala° 7 1° 103^a De hominum sacrificio cf quae in *Rambles and Recollections of an Indian Official By Lieutenant-Colonel W H Sleeman* London 1844 Vol I p 61 leguntur ‘Do you, Meer Sahib, think, that they continue to offer up human sacrifices anywhere?’ ‘Certainly I do There is a Rajah at Ruttunport, or somewhere between Mundlah and Sumbhulport, who has a man offered up to Devy (i e Devi) every year, and that man must be a Brahman If he can get a Brahman traveller, well and good, if not, he and his priests offer one of his own subjects Every Brahman that has to pass through his territory goes in disguise’ — P 103^b l 34 lege nostro — P 130^b l 4 infra, lege लक्ष्म्यालयतया — P 142^a l 13 lege Chikuranikurah — P 142^b l 23 lege duae — P 149^a l 13 lege Chhatrusinha — P 151^b l 17 lege Vikramādityae — P 171^a l 6 infra, lege divi- datur — P 172^b l 29 lege Lat 9 — P 180^a l 14 lege ओङ्किय पलस्त — P 189 n 1 lege chham et achha

Ceterum initia librorum, nisi quibus locis expressis verbis lectores de contrario monui, qua maxime fieri potuit accuracione, prelo ita reddi jussi, ut in codicibus leguntur Uncis quadratis [] syllabis desideratas, rotundis () supervacaneas, usdem emendationes, conjecturas, annotationes inclusi. Quae res una cum aliis in praefatione partis alterius copiosius exponetur

